RADU THEODORU

VVLTVRVL

4

RADU THEODORU

VVLTVRVL

RADU THEODORU

VVLTVRVL

ROMAN

4

EDITURA MILITARĂ – BUCUREŞTI, 1974

Grafica *STIHI BOGDAN*

IL VALACHO

Cartea întîi

ISTORIE ȘI DESTIN

— Ba! Rămînem aici, în tabără pînă mîine... Nu întindeți corturile. Să se doarmă pe scut. Sfinția ta, Dionisie. Căpitane Segneyey! Baba Novac!... Mantovano, ia două tunuri ușoare și un steag de pușcași săcui... Theodosie. Nimeni nu trece podul dacă nu-l cunoști tu însuți. Nici Dumnezeu din ceruri. Rămîi mai marele oștirii.

— Nu face ce-ai făcut la Otani, doamne.

— Nu fac, Theodosie. Am îmbătrînit.

Se vede Aiudul în pîclele viorii ale înserării. Se vede șleahul pustiu și alb intrînd în Aiud, trecînd printre casele acoperite cu șindrilă, pe lîngă biserica zveltă, cu turla țuguiată, se văd nucii și plopii, se vede șleahul ieșind din Aiud și luînd-o la stînga între Mureș și dealurile împădurite, printr-o mirişte galbenă unde paște o turmă de oi. Dincolo de turma de oi sînt cîțiva bivoli, un pod și pe zare, avînd în spate dealuri verzi și-n dreapta lunca Mureșului, șerpuitoare, străjuită de arini uriași, se vede Mirăslăul. Tot văzduhul este plin de tropotele călărimilor, de scîrțîitul carelor de la chervane, de strigătele conducătorilor artileriei. Un hotnog de artilerie strigă ceva, arătînd cu coada biciuștii malul rîpos al pîrîului, care taie cîmpia Tinodului și șleahul mare al Turzii, vărsîndu-se în Mureș la cîteva sute de pași de aici.

— Cum se numește pîrîul, baci Pătrule?

Baci Pătru este vătaful sătenilor iobagi din Gîrbovița, sat de tăietori din codrii Gîrboviței, care se urcă din poală de codru în poală de codru spre Ponor și Detunata, spre Țara Moților, lui rămasă necunoscută.

— Cioara se numește, doamne.

Locurile cunoscute de Pangratie Segneyey, căpitanul Cetății de Baltă, preț de o fugă de cal peste Mureș, sînt făcute pentru luptă și într-un fel aidoma cu cele ale Călugărenilor. Stă înconjurat de căpitani pe o padină pieptișe sub codrii Gîrboviței, privind lacom zarea împîclită de dincolo de Mirăslău. Lumina de aur a amurgului cade foșnind din cerul străveziu. Miroase a toamnă și-a ghizdei,

a viţelar şi a floarea fînului, uscată. Îşi pune mîna streaşină. Pe umărul zării, în spatele bisericii din Mirăslău se ridică spre cer nouri grei de praf...

— Chiaky, craiule, spune Pangratie Segneyey...

— Ba! Basta!

Îl cuprinde o furie rece, otrăvită. Fără o vorbă coboară padina la galop, urmat de cei rînduiţi pentru cercetare. Trece pe lîngă artileria care se pune în baterie chiar în buza rîpelor pîrîului, cu ţevile îndreptate spre cîmpia dinspre Aiud. Pedestrimea sare jos din căruţe. Îi strigă «craiule» şi «neînfricatule». Regimentul lui Walenty Walawski se-ndreaptă la trap sleit spre lunca Murăşului. Caii sînt însetaţi, trag în dîrlogi şi simţind apa, nechează. O haraba cu vivandiere goneşte pe urma regimentului. Fetele sînt vesele. Cîntă un cîntec deocheat, de tavernă, amestecînd cuvintele leşeşti, nemţeşti şi croate. Se gîndeşte la Varvara Szuki, la odaia de lucru din palatul domnesc al Tîrgovişteî, la un carnaval văzut odinioară în faţa lui Palazzo Ducale la Veneţia, unde a cunoscut-o pe Raffaela, vede gloatele revărsîndu-se spre Mureş trăgînd după ele măgarii şi vacile şi cîinii încărcaţi cu calabalîcul de oaste, vede cavaleria neamişilor de ţară venind la pas viu, cu steagul verde desfăşurat şi suliţele la picior, apoi trece podul de buşteni, apucînd şleahul Aiudului. Este lacom să vadă cu ochii lui oştile lui Basta. O lăcomie plină de neliniştea rea, rece şi crudă. Drumul de la Alba Iulia pînă aici a fost o continuă revelaţie. A cucerit un principat din care n-a cunoscut decît Ţara Făgăraşului, Braşovul şi săcuimea... I-au ieşit înainte la Sîntimbru şi Galda, muieri şi copii, i-au ieşit înainte preoţi şi bătrîni înţelepţi, cete de moţogani sălbateci, călări pe cai mici de munte cu şei de lemn, îmbrăcaţi în ţundre, înarmaţi cu săcuri şi suliţe de carpen. Au venit peste Mureş cetele de la Blaj şi Mihalţ, de la Crăciunelu şi Jidvei, aducîndu-i ştirea că cetăţile Sighişorii şi Mediaşului şi-au închis porţile, au sunat întrarmarea obştească, că strajamesterii au bătut iobagii cetăţilor cu bicele, înhămîndu-i la căruţe să tragă la hambare poamele şi sacii de făină de pe la mori. Că au spînzurat nu se ştie cîţi iobagi, români şi unguri, prinzîndu-i asupra lor cu arme de fier. A stat în palat la Alba Iulia, a dănţuit şi-a iubit-o pe Velica. Şi-a ascultat sfatul princiar şi dietele. A făcut treabă politicească asudînd în vorbiri deşarte cu Ungnad şi Pezzen. Şi ăştia erau dincolo de diete şi diplomaţie, dîndu-şi săcurile pe gresie pentru ce ştiau ei din veac. Simte cînd se opreşte straja întîia, a celor douăzeci de viteji sîrbi, cu Baba Novac. Galopul unei lănci de călăreţi... Strigătele sîrbilor. Simte garda de făgărăşeni strîn-

gîndu-l de-aproape între cai. Îi lipsește cavalerul Gligor Taflan de Mîndra. Îi lipsește cavalerul Văsile Boer de Recea. Au pierit cu Velica. Au pierit cu Marcu Schonkabunk. Ce nebunie. Vede printre lăncile călăreților sîrbi, gardul de ulucă nouă a celei dintîi gospodării din Aiud. Un dud și-n dud un copil privind oștirea. Vine Baba Novac la trap bătut urmat de cei trei popi trimiși de Dionisie Rally în tabăra nemeșilor la Turda. Cei trei popi, poate și sasul acesta credincios lui Schonkabunk, Luca Trausner este popă. Cine-o poate ști? Ianoș Ungvari și Grigore din Vașarhei, un fel de săcui român, ori de român săcui, mătăhălos și cunoscut tuturor săcuilor de pe Mureș, pentru credința lui și lăpădarea de cele lumești, predicînd călare pe un asin alb și acest diplomat venit din nou în tabăra de la Sebeș — dalmatinul Zlatarich, care se pare este mai curînd iscoada lui Basta, decît binevoitor lui. Sînt asudați. Cu praful șiroindu-le negru pe obraze.

— Vorbim diseară le spune, pentru că se vede pe ei ce-au izbîndit în tabăra lui Chiaky . . .

*

Focul de tabără îi dogorește obrajii. Stă culcat pe blana de urs. Deasupra stelele. De jur împrejur răsufletul profund al miilor de oameni care dorm, veghează, nădăjduiesc, visează și cred. În ce? Theodosie a vrut să-i ridice cortul domnesc. Să desfășoare întregul alai și rînduirile de tabără. L-a oprit. A poruncit ca tabăra mare, adică chervanele încărcate și înhămate să rămînă aici, dincoace de pîrîul Cioara, avînd călăuzi dintre credincioșii lui Pangratie Segneyey și dintre iobagii vătafului Pătru al Gîrboviței. Dacă vor fi înfrînți, să treacă Mureșul pe la Teiuș; să ocolească Mediașul și satele săsești din preajmă și să iasă la cetate la Făgăraș, de unde să purceadă peste munți pe Drumul Țării, ocolind Branul pe poteci.

— Este întîia dată cînd dai asemenea porunci, doamne, i-a spus Theodosie, albind.

— M-am mai înțelepțit, omule . . . Lasă-ți aici tot ce ai scump. Vin-o doar cu armele și binecredincioșii. Orice-ar fi, dacă ne răpune, ne întîlnim la Făgăraș. Spune-le-o tuturora celor din Țară. La Făgăraș, vii sau morți.

— Te temi, doamne?

A rîs. Să se teamă? De ce? De moarte?

— Mă tem, Theodosie . . . Pentru *Magna Valachia* mă tem . . . Și pentru aceștia, ai nimănui, care-au crezut în tăria schiptrului meu.

Era după sfatul de război. După ce urcase el în turla bisericii din Mirăslău pe-o scară de fuștei, (în turlă mirosea a lilieci și a găinaț de porumbei) și de-acolo văzuse taberile lui Basta așezate mai jos de Recea, în cîmp, înconjurate de harabale uriașe, cu caii duși de dîrlogi la adăpat, la Mureș, cu patrule de muschetari călări și reiteri împlătoșați, cu steagurile nemeșimii fluturînd în fața corturilor verzi și roșii și portocalii așezate sub poala codrului, la nici o mie de pași de Mirăslău, cu sutele de harabale venind dinspre Vințul de Sus într-un nour de praf sîngeriu și cu steagul mare, imperial, unduind leneș pe hampa lui în fața unui cort albastru, rotund, păzit de gărzi cu halebarde. A simțit acolo în turla bisericii, privind unduirea steagului habsburgic, a simțit că se frînge ceva în el. Habsburgul îi plătește de cinci ani soldele soldaților. Habsburgul este in capul Sfintei Ligi. Habsburgul a oprit invazia otomană pe Dunărea de sus. Habsburgul a fost nădejdea lui. A fost un mit purtat de el prin fața oștilor balcanice, un mit al autorității creștine supreme. Poate că el însuși a crezut în mitul de el făurit pentru alții. Erau acolo în turlă Dionisie Rally, Pangratie Segneyey și Baba Novac.

— Dacă vrei, i-a șoptit lui Dionisie Rally, văzîndu-l palid și asudînd în șiroaie, dacă vrei te trimet în solie și poți rămîne acolo. Ai deschisă calea Romei... Poți găsi adăpost la Rudolf.

— Te îndoiești, Mihail?

— Uită-te la oștirea lor și spune-mi dacă...

— Rămîn aici pînă la urmă, vrăjitorule....

Pangratie Segneyey, agățat de căpriorii turlei, îndesat și fălcos i-a arătat valea Lopadului. Pîrîu adînc, cu maluri rîpoase, tăind cîmpia din spatele Mirăslăului, din poala dealurilor, pînă-n Mureș. Cîmpia, șleahul, lunca. O cetate zidită de viituri, avînd aripa dreaptă apărată de Mureșul adînc pe care se duceau la vale două barcazuri cu sare de la Ocna Mureș și aripa stîngă apărată de pripoarele împădurite urcătoare spre munții Trascăului, atunci plutind în amurgul de toamnă, străveziu. Nici o sută de generali imperiali nu l-ar fi putut scoate din acest pămînt al Mirăslăului. A simțit-o cu toată ființa lui de oștean. Și tot acolo, în turla bisericii, a înțeles că, aidoma ca la Călugăreni, de data asta nu va fi el cel care va ataca. Că nu va fi el cel care va începe bătălia. Că nu el se va repezi în fruntea oștilor să spargă centrul dușman și să lase aripile lui Baba Novac, ori altui binecredincios. A privit rîpele Lopadului, podul de bîrne pe care trecea șleahul Turzii și i-a venit să-și muște mîinile. Unde este călărimea de măciucași, unde sînt oștile Mehedinților și ale Băniei, unde sînt haiducii lui Baba Novac, unde sînt căpităniile

lui de roşii, călărimile lui sprintene pe care să le treacă prin codrii cu caii la mînă şi să le zvîrle în spatele lui Basta?! Ah cum a trăit el bătălia acolo sus, în turla bisericii din Mirăslău, aşa cum ar fi dat-o cu oştile lui, nu cu gloatele pe care le are, peste zece mii de iobagi amăriţi şi-acolo vede muschetarii şi reiterii şi Zlatarich i-a spus că mîine seară va şti toţi căpitanii din tabăra lui Basta şi ce folos că-i va şti pe aceia, cînd ştie că numai Lopadul este jumătate din tăria lui de mîine?! A hotărît să dea lupta aici. Mişcîndu-se de la Aiud, îl va sili pe Basta să atace. Rămînînd pe cîmpia Tinodului, Basta ar putea însuşi să-şi aşeze tabăra aici, pe Lopad şi să aştepte atacul lui. Atunci ar fi pierdut înainte de a trage cea dintîi salvă de artilerie. A lăsat cele două tunuri şi steagul de puşcaşi săcui să vegheze podul de peste Lopad. Toate poruncile au fost date. Deşteptarea se va suna la două ceasuri după miezul nopţii. Undeva, în tabăra iobagilor urlă un cîine. Urlă prelung, a lehamite şi-a soartă rea. Nicolae Pătraşcu stă sub zidurile Branului. Radu Buzescu o fi ajuns la Boiţa. Vede în jărăgai siluetele Buzeştilor aşa cum s-au arătat acum un an la Tălmaciu, toţi trei călări în lumina aurie de octombrie şi el era cu Stanca şi cu copiii şi-l aştepta cardinalul Andrei Báthory la Cîmpia Şelimbărului. Atunci erau cu toţii, Ţara era cu el şi Buzeştii şi Bănia, era împlinit, înţelesese taina Ciucaşului şi-acum este cumplit de singur în toată măreţia gîndului împlinit în care s-a zidit pe sine, *Magna Valachia*. Ţîrîie greerii prin crăpăturile pămîntului dospit de arşiţă.

— Ţi-e sete, stăpîne?

Simion întinzîndu-i o cupă de cositor mirosind a vin de Tîrnave.

— Mi-e sete, binecredinciosule.

Ia cupa şi o bea lacom, lăsînd vinul să-i curgă pe barbă şi gît şi piept . . . Sus, pe bolta înstelată, licăre argintiu Andromeda.

*

17 septembrie 1600, ziua celor patru mucenici Sofia, Pistis, Agapi şi Elpis, nu se ştie de cine muceniciţi pentru credinţa lor, care nu era şi credinţa altora. Jocul acesta, al muceniciei pentru o credinţă care nu este şi a altora, ţine dinainte de potop. Se joacă şi aici, pe Lopad, la 17 septembrie 1600. Baba Novac îi dă onorul cu sabia din galop mic. Îl urmează două sotnii de cazaci călări, două steaguri de archebuzieri călări recrutaţi din Bohemia şi Croaţia, călărime moldovenească şi leşească recrutată la Alba Iulia, dintre robii eliberaţi din temniţe. Aripa lui dreaptă sprijinită pe Mureş.

Oştirea a ajuns pe Lopad în zori, cînd ceţurile fumegau încă în lunci şi-n fîneţe. Au fost nişte zori albi prin care-au trecut cîţiva bîtlani scoţînd chemări tragice. Aripa dreaptă se sprijină pe vărsarea Lopadului în Murăş. Sînt aici nişte petece de pădure, lunca şi dincolo de apă, casele satului Maroş Gomboş. Vajnicul Baba Novac nu crede în adîncimea Murăşului. Una din sotniile de cazaci intră în apă. Vede caii luaţi pe sfor, cazacii agăţaţi de cozile lor, aude fornăitul cailor care dau de prund şi cînd cazacii ies la malul dimpotrivă, răsuflă uşurat. Aripa lui dreaptă nu mai poate fi întoarsă. Tunurile sînt puse în baterie pe creasta rîpelor care veghează cîmpia Mirăslăului. Satul pare pustiu. Porţile sînt deschise larg. Se aud trîmbiţele în tabăra lui Basta. Trîmbiţele regimentelor imperiale, sunînd poruncitor şi aspru intrarea în rînduri. Galopează pe linia artileriei. Tunarii lui Mantovano se-ntrec între ei. Un artilerist înalt şi crăcănat, purtînd pinteni uriaşi din fier strigă:

— Drept la mir, băăă papistaşule.

— La mir, ha, ha, ha, mein Herr Luminare, răspunde alt artilerist de la o falconetă vopsită verde, de la care se deshamă atelajul şi lîngă care tunarii clădesc ghiulelele de tuci, cercetîndu-le fitilele. Vicenzo Bombardier Mantovano îi iese înainte. Şi-a schimbat calul acest bărbat iubit şi credincios. Călăreşte o iapă moldovenească. Roaibă, cu chişiţa subţire. Bagă de seamă că are coburii plini, că la şea este legat un săculeţ din piele pe care se văd cîteva boabe de ovăz şi că în spatele şeii Mantovano şi-a prins în curele pelerina care înfăşoară alte straie.

— Cu îngăduinţa măriei-tale să aşez cîteva tunuri, măcar douăsprezece, pe înălţimea din stînga.

Mantovano arată în stînga o înălţime împădurită care cade în terase pe valea Lopadului. Tot acolo este o potecă bătută care iese prin codru şi peste dealuri la Vălişoara. Mantovano spune că de acolo se poate bate toată cîmpia pînă la Mirăslău. Că are nevoie de două companii de puşcaşi, care să apere bateria, dacă inamicul se va gîndi să se strecoare prin codri şi să atace bateria la sabie. Mantovano are dreptate.

— Să vină Domokos cu săcuii, porunceşte.

Aude olăcarul pornind la galop. Dă peste o rîpă înaltă, ruptă de viituri, plină de porumbe stafidite pe care a crescut un măr sălbatic, cu crengile răsucite, umbros şi mirosind a toamnă. O ajută pe Fatima cu pintenul. O simte arcuindu-i-se între pulpe. Aude tropotul curţii, poruncile căpitanului gărzii, apoi cadenţa grea a celor două mii de săcui aduşi de Peter Domokos la aripa stîngă,

opintindu-se la deal, cu muschetele pe umăr şi săculeţii de pulbere bălăngănindu-se legaţi la eşarfe. I se par prea puţini cei două mii de săcui.

— Marcule. Să-l întărească pe Domokos pedestrimile sîrbeşti, moldoveneşti şi din ţară... Cîţi sînt din aceia?

— O mie cinci sute, măria-ta...

— Sînt liniştit. Aceia se pot bate acolo...

Priveşte dealurile gheboşate acoperite de codrii vechi, de la care adie miresme iuţi de frunze putrede şi răcoare.

— Avem şi privitori, doamne, spune acru vel logofătul Theodosie.

Arată o culme pleşuvă de dincolo de Lopad, înţesată de muieri, vite, bărbaţi suiţi pe căruţele pline cu calabalîc. Desigur sînt locuitorii din Mirăslăul apucat între oştiri. Urmăreşte sotnia de cazaci trecută peste Murăş, urcînd un muncel dincolo de Maroş Gomboş, apoi pierzîndu-se într-o livadă. Vede apoi trupele de margine mărşăluind pe steaguri, ca să alcătuiască centrul. Totul este plin de vigoare ostăşească, tobele răpăie ca întotdeauna, flamurile flutură în vînt ca întotdeauna, căpitanii înzăoaţi îşi strigă poruncile făcînd semne cu săbiile şi spadele uriaşe, corniştii cheamă unităţile leneşe, şi olăcarii galopează de colo, colo, stîrnind praful şi sudălmile pedestraşilor. Tăunii s-au adunat sub burţile cailor, care bat din picioare şi-şi vîntură cozile. Ca întotdeauna iapa pintenoagă a vel logofătului Theodosie se repede zîmbată la calul stegarului gărzii. Iapa nu-i poate suferi pe stegari. Îi vine să rîdă de obiceiul acesta al iepii pintenoage pe care Theodosie, cărturarul nerușinat, a botezat-o cu numele de femeie luat de diavolul androgin care este Leviethan-Lilith. Dintr-odată s-ar vrea în răcoarea misterioasă a bazinului subteran de la Bimbirdirek, cu Nichifor Parasios alături pe plută, descifrînd sensul numărului şapte, acest număr pur al celor şapte planete, numărul pe care Pithagora l-a văzut ca purtător al vieţii omeneşti, în care cele patru elemente primordiale ale trupului se unesc cu cele trei forţe ale sufletului: raţiunea, simţirea şi voinţa. Căpitanul Francisc de Lugassy rînduieşte din galop linia întîia. Sînt acolo regimentele cazaco-polone ale lui Walawski şi Branichi şi neamişii de ţară ai Ardealului sub Şandor Tahy. Pangratie Segneyey îşi alcătuieşte linia doua din oştile Cetăţii de Baltă, Ineului şi Lipovei. Cele ale Ineului, steag roşu cu ecuson albastru pe care este pictată o mînă înarmată cu spadă, mărşăluiesc spre aripa dreaptă. Îl vede în faţa lor pe căpitanul Barcsay călare pe un cal alb, uriaş. Oştile Lipovei trec prin spatele curţii, conduse de Badony. Ca la Şelimbăr, linia treia este tăria lui. Făgărăşenii, hunedorenii, călări-

mile săcuieşti, sîrbii din Banat şi oştile Logojului şi ale Caransebeşului sub steagul azuriu al căpitanului Petre Odobaşa. Tot acolo, gloatele ardeleneşti. Şi căpitanul de Făgăraş, Gheorghe Fărcaşu sub steagul lui cu cap de zimbru. Şi steagul cap de lup şi trup de balaur al hunedorenilor. Şi iarăşi gloatele glogozite pe sate în adîncimea alcătuirii ostăşeşti, cu soarele căzut în furci şi coase, în tăişurile cumplite ale săcurilor. Îşi contemplă oştirea într-o stare ciudată de înstrăinare. Ca şi cînd el cel adevărat ar fi făcut tot ce se putea face, s-ar fi secătuit pe sine şi aici, în şaua Fatimei n-ar mai sta decît umbra celui de odinioară. O lovitură de tun destrămată în depărtare. Se răsuceşte în şa. Departe, dincolo de Mirăslău, cu lăncile scînteind în soare, cu armurile sclipind, oştirea imperială. Nemişcată. Un galop cu fuleuri scurte. Prinţul Marcu.

— Basta nu primeşte lupta, măria-ta! . . .

Theodosie, cu glasul uscat.

— Se teme! Dumnezeule, numai văzîndu-te, se teme!

Şoaptele curţii. George Pithar, Stoichiţa şi ceilalţi, Petre Armeanul venit alaltăieri din Moldova, Dionisie Rally, cei cîţiva senatori de Alba Iulia, garda, şoaptele aţîţate, lumina pură de septembrie, luncile Murăşului, cerul înalt, parcă pustiu şi iarăşi şoaptele.

— Nu primeşte lupta.

— Stă nemişcat.

— Văd un şir de harabale întorcîndu-se la Recea.

— *Mein Gott!*

— *Madonna!*

Cîteva înjurături ungureşti pe care a-nceput să le placă pentru gustul lor ardeiat. Vine Dionisie Rally jucîndu-şi calul. Spune tare, turceşte.

— Cea mai bună cuirasă pentru noi toţi este numele tău, stăpîne.

Aproape că-l ameţesc osanalele. Basta nu vrea să se bată. Îşi aminteşte de seara dinaintea Călugărenilor. Cînd l-a provocat pe Sinan la podul de peste Neajlov. Ori la dimineaţa bătăliei, cînd însuşi l-a provocat, călărind năpraznic, cu roşii de ţară. Ce face Basta?

Nici o mişcare la imperiali. De cînd? De un ceas? De două? Doar scînteierea oţelului, goarnele şi din cînd în cînd detunătura speriată a unui tun. Apoi rupt din tăcerea plină de bîzîitul tăunilor, ramătul gloatelor lui. O nebunie de strigăte uscate şi răguşite, de sudălmi şi măscări, chiote şi săcurile şi coasele vînturate pe deasupra capetelor buhoase în căciuli.

— Mooooarte! strigă gloatele.

Strigătul trece peste oștire ca un demon nebun. Se rostogolește peste gardă, peste curte, peste Lopad. Cade turbat în mirištile Mirăslăului.

— Fă ceva, măria-ta, șoptește Theodosie Rudeanu. Altfel cad caii de sub noi și ăștia se satură de stat în rînduri.

La ce se gîndea? Poate la inițierea orfică și la tot ceea ce a făcut să ajungă aici, sub schiptrul de domn pămîntesc, mereu pe tăișul de sabie care desparte lumea celor mulți și adevărați; de lumea tainică, ascunsă și cumplită a puterii.

— Marcule, să vină polcovnicul Walenty Walawsky. Nemișcarea lui Basta mă neliniștește.

— Pe mine mă-nspăimîntă, unchiule. Trebuie să știm de ce stă, doamne.

Aude olăcarul coborînd priporul. . .Nemișcarea lui Basta cade peste el ca și cînd generalul bătrîn și gutos ar vrea să-l strivească doar cu prezența steagurilor habsburgice înfipte dincolo de Mirăslău, în mirištile acelea pustii din care se ridică, tremurătoare, apa morților.

*

— *Mais non!* . . . *Mein Gott!* . . . Domnule căpitan general ceea ce-mi cereți este imposibilul. Beauri! Mortagne! Raucigny! . . . Convingeți-i pe berbecii ăștia că războiul cu un asemenea diavol nu este un turnir. (Afurisitele alea de picături, dragul meu Beauri. Altfel crăp de-a binelea.) Domnule conte Chiaky, un atac! Voievodul domină tot cîmpul de luptă. Trebuia să vă grăbiți domnilor nobili. Să ocupăm noi poziția aceea ideală. V-au plăcut ceremoniile, decapitările și celelalte. Războiul domnii mei, este altceva decît o paradă, oricît ar fi aceasta de cavalerie *armata alla francese* și oricîtă *bravoure paradeuse à la française* ar arăta nobilii domni ai principatului.

Generalul Basta stă într-un jilț, cu piciorul bolnav de podagră întins pe un taburet. Băile de la Tușnad i-au ușurat durerile. Este un bun pretext să stea jos și să-i țină în picioare pe acești nobili insolenți care strigă cu nerușinare, aici în cortul generalului suprem al Ungariei superioare, cerîndu-i să atace neîntîrziat, ceea ce este evident o idioțenie. Îl privește pe fastuosul și intempestivul Chiaky cu privirea lui verzuie, ghicind toate rațiunile secrete care-l fac atît de vehement. Vrea tronul bravul conte. Așteaptă clipa asta de aproape zece ani. Toți informatorii lui i-au confirmat-o. Vrea s-o ia înaintea lui Sigismund, adus de Zamoyski. Oricum, rentele lui sînt asigurate. Casa Függer a investit cîteva sute de mii de taleri

în afacerea Transilvaniei, aşteptînd ca prin el să cîştige cîteva milioane. Şi acest *Il Valacho* stupid care-a crezut că poate cuceri Europa împărţind în stînga şi dreapta cîteva lovituri de sabie. Cortul spaţios din trei rînduri de pînză de velă, drapat în interior cu mătase roşie şi armele Habsburgilor este plin de membrii consiliului militar. Colonelul Melchior Rottowitz al reiterilor de Silezia, colonelul Prunitz, colonelul Pezzen, aceşti nemţi prea exacţi ca să nu fie şi nişte buni executanţi, spiritualul general contele Tomaso Cavriolo, căpitanii din Ungaria de sus Prepostvari şi Rogoszi cu husarii, apoi aceşti neasemuiţi ofiţeri valoni Beauri, Mortagne şi Raucigny, oricînd gata pentru a da o lovitură de spadă, sau la nevoie de pumnal, comandanţii companiilor de muschetari ai gărzii. Nobilii domni ai Transilvaniei nu pot fi socotiţi printre capetele militare. Ar putea fi buni luptători cu lancea şi atît. Generalul Basta îşi trece palma peste obrazul bărbierit cu îngrijire. Ochii de bazedofian cu corneea plină de vinişoare roşii îl privesc pe contele Chiaki fără să-l vadă. Se simte dispus să le dea acestor domni violenţi şi guralivi o lecţie de psihologie militară. Le spune în franţuzeşte fiind sigur că nu-l înţeleg (el însuşi vorbeşte o franceză ciudată plină de cuvinte italieneşti şi nemţeşti) că: *on en fera conjecture des qualités du chef*, apoi *est de grande importance qu'on scache s'il est soldat ou non, s'il est superbe et hastif, ou bien un homme remis, et qui se laisse conseiller . . .*" Schiţează un zîmbet acru:

— *Et de fait, l'ignorance conjoincte avec une certaine fureur naturelle, attire . . .* Dragă generale, spune-le acestora că omul nostru se crede superior în forţe, că ne disprețuieşte şi mai ales că, mistic şi oriental cum este, crede că soarta bătăliei depinde numai de reputaţia lui miraculoasă.

— Vor totuşi să atace, excelenţă, spune contele Tomaso Cavriolo.

— *Per Bacco!* Au să atace atunci cînd am să ordon eu . . . Pe toţi dracii, conte, mi se pare că se sună alarma.

Căpitanul Beauri, înalt, atletic, cu obrazul bîntuit de toate viciile infame ale bordelurilor europene, crestat de sabie, cu buza de jos crîmpoţită, iese din cort cu paşi zornăitori. Se-ntoarce după o clipă.

— Excelenţă *Il Valacho* vă confirmă perfect teoria . . . Este aici, gata să-i dea satisfacţie contelui Chiaky.

Generalul se ridică, strîmbîndu-se de durere. Beauri şi Mortagne îl sprijină de subţiori. Încalecă greu, ajutat de aghiotanţii lui credincioşi, vîrîţi pînă la coate în afacerile sîngeroase din Ţările de Jos. Întregul consiliu este urcat în şei cu scripeţii. Urmează acea cavalcadă sonoră şi multicoloră care-i satisface orgoliul. Ajunge pe dîmbul

plin de meri în pîrgă unde și-a fixat postul de comandă. Își apără ochii cu palma. Vede clar liniile de luptă ale Valachului așezate pe poziția inexpugnabilă de pe rîpele Lopadului. Vede țevile tunurilor aruncînd reflexe dure, vede pădurea de lănci și dintr-odată vede norul de praf ridicat dincolo de satul pustiu al Mirăslăului, apoi scînteierea orbitoare a platoșelor și coifurilor și cuiraselor dragonilor care se apropie de liniile lui la trap domol, cu o cutezanță care frizează insolența.

— *Per Bacco*, diavolii ăștia . . .

— Diavolii ăștia sînt polonezii lui Walawski, excelență, spune contele Chiaky. A-i nimici înseamnă a tăia stînga cumplită a Valachului . . .

— Vă ofer posibilitatea să tăiați această stîngă, conte. Șarjați-i pe polonezi, luați-i în lănci, tăiați-le căpățînile să învețe odată că nu pot fi la infinit în solda acestui voievod.

Fără nici un răspuns contele Șandor Chiaky de Kereszeszeg pleacă la galop, flancat de cei doi scutieri care-i duc lancea și scutul. Basta îi spune căpitanului Beauri că nobilul domn este foarte grăbit să-și cîștige laurii, că viclenia lui *Il Valacho* nu este decît o tatonare, o necesitate de a ști și în același timp o invitație la acțiune pe care el o respinge cu riscul de a fi numit laș de către acești berbeci care pleacă la șarjă fără să-și încălzească caii.

— Beauri, lasă jocul acesta de berbeci pe seama contelui Chiaky. Să vină la mine Pezzen, Rottowitz, Prunitz și Rogoszi. Regimentele lor să fie gata de luptă.

— Doriți să le dați o lecție polonezilor, excelență?

— Doresc să mă verific pe mine, Beauri.

Urmărește șarja dezlănțuită a corpului nemeșimii condusă de Chiaky, cu sentimentul curios că asistă la înscenarea unei povești fabuloase scoasă din arhiva prăfuită a cavalerismului. Ori din istoria lui militară. Ceva asemănător cu Crécy, doar că rolul de masacrator al cavaleriei și-l va asuma el, cu toate că, pe viul Dumnezeu șarja nemeșimii, două mii de călăreți în cuirase, cu panașe multicolore, cu lăncile vopsite în culori vesele, este un spectacol unic. Cum unică este contrașarja polonezilor condusă de un diavol cu aripi de lebădă la cuirasă, diavol care galopează la trei lungimi de cal de restul escadroanelor și se îndreaptă evident spre năbădăiosul conte Chiaky, amenințîndu-l cu paloșul lui polonez, destul de bine înfipt în amintirile imperialilor. Frumusețea celor două cavalerii năpustindu-se una asupra alteia pe mirîștea aurie se transformă într-o convulsie de cuirase și coifuri, de săbii fulgerînd scurt și strigăte

de luptă, totul acoperit de praf. S-au auzit lăncile rupîndu-se. S-au auzit cele dintîi urlete de moarte. Spectacolul este vetust și neinteresant. Prevede că vor fi destul de puține victime și de o parte și de alta. Știe că Chiaky nu va învinge doar cu nemeșimea. Cele două grupări sînt de forțe egale. Îi va demonstra înfumuratului conte ce înseamnă cu adevărat războiul modern și arta militară a unui general de profesie... Dă ordinele cuvenite celor patru comandanți de regimente. Vrea nu să distrugă antegarda voievodului, ci s-o captureze. Ordonă celor trei colonei austriaci să descalece oamenii și strecurîndu-i în spatele cavaleriei lui Chiaky încleștată în lupta cu sabia, să formeze « careul morții». Pe căpitanul Rogoszi cu husarii îl trimete să se strecoare nevăzut prin lunca Mureșului și să cadă dincolo de Mirăslău, între pod și sat, pe rămășițele antegărzii...

— Le vei distruge la sabie, dragă Rogoszi. Ai unica ocazie să zdrobești prin șarjă cîteva escadroane cuirasate... La treabă domnilor... Doresc o execuție perfectă, care să fie în același timp și o lecție magistrală de artă militară. Vă mulțumesc cu anticipație...

Așteaptă ca cei patru ofițeri să-și pună caii în mers înapoi. Îi spune lui Beauri:

— Dragul meu, pentru un asemenea spectacol merită să înduri un atac de gută mai mult... Ce spui?

★

Există o deznădejde în el. A greșit undeva în treburile politicești. Ori n-a fost slujit cum trebuie în aceste treburi. Ori este vina lui care poate să-l coste capul. A știut de răscoala nemeșimii și în loc s-o ucidă în fașă, a lăsat-o să crească, nădăjduind că nemeșii își vor aduce aminte că i-a cruțat după Șelimbăr. Își dă seama, văzînd șarja nemeșimii, că politica puterii nu lucrează cu sentimente. Vede dincolo de livezile Mirăslăului marșul compact al unui pătrat de pedestrime, sulițași la mijloc, muschetari pe aripi, căzînd în spatele cavaleriei lui Chiaky. Pentru că l-a cunoscut pe sperjur după steag. După armură. Vine în goană un cazac ud leoarcă, cu apa șiroindu-i din șalvari. Un cazac de-al lui Rostopcea, orheian. Își scoate căciula cu fund roșu.

— Vin prin luncă, doamne.

— Ai trecut Murășul, viteazule?

— L-am trecut, doamne.

— Cum te cheamă, cazacule?

— Andrei Bujeniță, doamne și sînt din Orheiu.

Rămîi lîngă mine, Andrei Bujeniță. Și veghează-mă.

Cazacul orheian își face cruce... Prințul Marcu spune că nu-i place acel careu și că acolo se ascunde o cursă. I s-a părut că în spatele lăncierilor din primele linii a văzut sclipind țevile unor tunuri.

— Tunuri? Trase de cine, Marcule?

De lăncieri, doamne...

Privește pe deasupra Mirăslăului, spre dealurile de la Cearîul unde se văd steagurile imperiale.

— Să se pregătească de luptă neamișii de țară, Marcule... Să treacă prin ripe cu caii la mînă. Spune-i lui Tahy să stea ascuns pe fundul ripelor. Să iasă de-acolo cînd o auzi cornul sunînd: stați drepți, iată domnul. Bujeniță. Mai ai suflet în tine?

— Pentru zece, doamne.

— Leșește știi?

— Ce-au uitat leșii, da mă înțeleg.

Zboară la polcovnicul Walawski. Scoate-l din luptă. Spune-i să se rupă de călărețiii unguri. Să se tragă înapoi, pe polcuri, gata de șarjă, prin mijlocul satului. Du-te orheianule și întoarce-te aici, lîngă domnul tău.

Simte nevoia să vorbească cu cei apropiați. Îi face semn lui Theodosie Rudeanu. Îl întreabă dacă vede tunuri acolo în careul de lăncieri. Theodosie nu vede tunuri. Îl vede însă pe Basta. I-l arată cu mîna înmănușată în zale.

Un fel de trunchi cu platoșă, între steagurile imperiale. Mereu steagurile imperiale. Steagurile din spatele cărora oricînd poate veni comisarul Bartholomeus Pezzen cu diploma de guvernator semnată de împăratul. Oricît ar vrea Rudolf, Transilvania pentru el, nimic nu-i legitimează dorința. Nici măcar cele șapte orașe saxone trădătoare. Îl urmărește pe cazacul care gonește singur pe șleahul prăfos al Mirăslăului. Îl vede intrînd în sat. Apoi aude limpede detunetul unui tun și o chemare de trîmbiță repetată de trei ori. Vălmășagul de călărețiii care se taie la sabie începe să se aleagă. Întîi vede un escadron nemțesc, numai în platoșe, căzînd asupra aripei stîngi a lui Walawski. Escadronul a țîșnit ca din pămînt, dintr-o limbă de livadă prelinsă pe coastele dealurilor din spatele Mirăslăului. Cele dintîi rînduri sînt alcătuite din trîmbițași, care sună un semnal din galop. Cînd escadronul se lovește de aripa stîngă a lui Walawski, călărețiii catafracți se rup de polonezi, călărindu-le prin față spre lunca Mureșului. Tot atunci lăncierii din cele dintîi linii ale careului încep o fugă grăbită pe flancuri, rupîndu-se în două. Se ridică în scări. Soarele îl bate din spate. Vede limpede șase tunuri ușoare de

cîmp, tunurile trase de cei care fug, descoperindu-le, cărora tunarii le pun foc. Vede ghiulelele de tuci, cu fitilul arzînd, zburînd spre călărimile lui Walawski. Șiretlicul lui Basta iese la iveală în tocmeala de luptă a careului. Două rînduri de lăncieri și pichieri la centru, cu tunurile în față. Două aripi de muschetari în pelerine negre pe flancuri, deschizînd foc prin opriri scurte. Nădăjduiește ca Walawski să nu fie atît de nebun încît să intre de bună voie în cleștele de foc, cu gîtița tivită de lăncieri. Îmbulzeală la călărimile lui. Ofițeri care galopează pe flancuri. Unde o fi cazacul Bujeniță, cu mustața lui neagră și ochii limpezi, străvezii, pe care, i se pare, i-a mai văzut, de mii de ori pînă acum? Plesnetul guițat al ghiulelelor. Cîțiva cai cabrînd. Cîțiva călăreți răsturnîndu-se din șei. Trîmbițele lui Walawski. Escadroanele răsucindu-se în volte pe loc. O curgere nebună de cai și călăreți. Stegarii trecînd în frunte. Escadroanele intrînd în coloană. Totul se face din galop, intr-o rînduială strășnicită de chemările prelungi ale trîmbițelor. Careul lui Basta rămîne fără ținte. Walawski intră în sat, se văd flamurile, se văd săbiile prin norul greu de praf ridicat deasupra livezilor.

— Măria-ta, husarii, spune răgușit Theodosie Rudeanu.

Uitase. După cum se uitase pe sine în șa. Ar fi vrut să fie acolo, cu Walawski. Se simte răstignit, singur, străin de sine și de ceea ce se întîmplă pe cîmpia Mirăslăului.

— Husarii, Theodosie... Și moartea lor... Lasă-i!

Neamișii lui de țară parcă s-au topit. S-a topit și steagul căpitanului Tahy. Dincolo de biserica din Mirăslău se arată escadronul din antegarda lui Walawski. Vine la trap cu trompeții sunînd « Înainte cavaleri vestiți ai scumpei noastre patrii»... Tot atunci iese din luncă regimentul de husari din armata Ungariei de sus. Cu steagul vechi al țării și alături, steagul imperial... Se alinie pentru șarjă cu escadroanele în linie. Călăreții sînt atît de aproape, încît li se văd mustățile îmbîrligate și găitanele de pe dolmane. Pedestrimile lui izbucnesc în sudălmi. Îi împroașcă pe aceia cu vorbe scîrnave și măscările strigate în limbile Evropei de mult cunoscute în toată oștirea lui. Husarii răspund ungurește, amenințînd cu lăncile. Escadronul de dragoni din antegardă iese din Mirăslău. În față călărește cazacul orheian Andrei Bujeniță. Iese la trap și fără nici o poruncă pornește dintr-odată la galop asupra liniei de husari abia intrați în tocmeala de luptă. În același timp se aude huruitul greu al polcurilor lui Walawski, pornite în galop încă de pe ulița satului. Careul de pedestrime a lui Basta a rămas singur cu morții risipiți în miriștile de dincolo de Mirăslău. Cursa în care Basta a vrut să prindă

dragonii nu s-a închis cînd trebuia. Ezită. O clipă. Două. Trei.

Măria-ta! . . . Husarii, măria-ta!

Theodosie spune husarii, de parcă ar spune ciuma. Are dreptate Theodosie. Husarii. Îi face semn. Theodosie pune pinten și lapa pintenoagă pleacă la galop. Și asta se întîmplă în afara lui. Sunetul cornului. Țîșnirea neamișilor de țară din ripele Lopadului și prăvălirea lor cu chiote cumplite asupra husarilor înconjurați din trei părți de dragonii, pe care ei înșiși voiseră să-i înconjoare și să-i hărțuie pe ulițele Mirăslăului. Neamișii cad asupra escadronului din aripa stîngă care tocmai încerca o jumate de voltă să ușureze centrul. Vede un neamiș cu dolman verde, ducînd sub braț o lance neobișnuit de lungă pe care o înfige în pîntecul ofițerului din flancul escadronului. Ofițerul scapă sabia din mînă. Se agață de lance. Neamișul se proptește în scări, răsturnîndu-l din șa. I se usucă gura. Simte lovitura aceea cumplită în propriul lui pîntec. Chiotele năpraznice ale neamișilor se unesc peste capul husarilor cu strigătele de luptă ale dragonilor. Ici, colo scapă din cercul de săbii cîte-un husar care gonește nebunește, culcat pe gîtul calului. Rămîne nemișcat în șa, fără să-și dea seama de curgerea timpului. Foarte tîrziu vede umbra lui și a Fatimei lungindu-se mult dincolo, pe celălalt mal al Lopadului. Aude trîmbițașii dragonilor sunînd intrarea în rînduri și vede neamișii de țară fugărind caii husarilor și prinzîndu-i cu arcanele.

*

— Măria-ta, culcă-te. Știi totul despre Basta . . . Știi totul despre Petre Armeanul. Nu mai nădăjduiești decît în sabie. Culcă-te să te odihnești. Culcă-te să uiți. Culcă-te să înțelegi că nu-ți vine nici un Pezzen cu nici o diplomă . . .

— Crezi, Theodosie?

— Văd, doamne.

— Tu ce zici, Marcule?

— Ți-a rămas, ca de atîtea ori, doar sabia, unchiule.

Cocoșii oștirii au trîmbițat de mult, vestind miezul nopții. Încă de aseară i-a trimes solie lui Basta, prin Petre Armeanul. Să se lase de nemeșii răsculați împotriva împăratului. Să-l arestuiască pe Chiaky. Să-i fie destul cît sînge creștinesc s-a vărsat astăzi, de către oșteni care și unii și alții strigă că luptă pentru împăratul romanilor. Dacă are să-i reproșeze ceva, să stea amîndoi de vorbă între tabere, ca doi cavaleri creștini. Au trecut ceasuri după ceasuri de la plecarea lui

Petre Armeanu. Au început șoaptele. Theodosie a spus că Armeanul a trădat. S-a strecurat în tabără, venind de la ceilalți dalmatinul Zlatarich. A cerut cu nerușinare trei mii de taleri pentru veștile pe care le aduce. Theodosie i-a dat cinci sute. Petre Armeanul a trădat cu adevărat. I-a cerut lui Basta să-l arestuiască.

— Să scapi de sabia voievodului, dacă va triumfa mîine? i-a spus Basta.

— Da, excelență.

— Atunci aruncați-l în lanțuri, să simtă tăria jocului.

Petre Armeanul i-a vîndut lui Basta tăria oștirii, numărul tunurilor, cîte care cu muniție duce oștirea, vești despre răscoala cetăților saxone și faptul că brașovenii și sibienii au închis pasurile. Zlatarich plătește la Basta un stegar, dalmatin și el. Stegarul i-a dat ordinea de luptă a generalului, făcută în liniște după căderea serii. Basta și-a împărțit oștirea în trei trupuri pe care le-a așezat la toate cele trei intrări ale satului. Pedestrimea ungurească pe dealurile de la miază-noapte de sat, pedestrimea nemțească sub comanda brescianului Tomaso Cavriolo pe malul Murășului, unde nemții și-au săpat o cetățuie, pe care-au întărit-o cu saci de pămînt. Basta a rămas cu reiterii și valonii în tabăra mare, lîngă Recea, vrînd să scape de obrăznicia nemeșilor care i-au cerut la cină să răzbune ofensa adusă de valach armatei imperiale prin decimarea husarilor și să pornească atacul, mîine 18 septembrie, înaintea zorilor.

Vincenzo Bombardier Mantovano a desemnat o chartă a cîmpului de luptă, spunîndu-i că de data asta victoria poate fi cucerită printr-o singură faptă.

— Care? l-a întrebat.

— Nemișcarea, măria-ta.

Urmărește pe chartă amplasamentul celor trei detașamente ale lui Basta, pus de principele Marcu după știrile lui Zlatarich, întărite de știrile aduse de iscoade și țăranii din Mirăslău. Lumînările de ceară ard neliniștit sub pologul cortului. A poruncit să se ridice toate corturile oștirii. Presimte că mîine va fi ziua hotărîtoare a bătăliei. Basta nu vrea să tracteze. Basta s-a pus în slujba magnaților și a lui Zamoyski. Pe față și-n văzul Evropei. Îi vine să urle. Un general corupt strică tot ce-a reușit să închege Sfînta Ligă în cinci ani de politică și luptă armată. Încă o dată Evropa se dovedește neînstare să fie unită. Încă o dată Evropa se fărîmițează pe ea însăși, dîndu-și în vileag slăbiciunea. Și încă o dată jertfa acestei slăbiciuni este pămîntul Dachiei. Evropa n-a învățat nimic de la istorie. Și nici nu poate să mai învețe. Poate atunci doar cînd marile ei orașe vor

ți călcate sub copitele năvălitorilor sălbatici, care-i vor sili pe apuseni să le lingă vîrful ciubotelor. Atunci însă va fi prea tîrziu.

Ce porunci dai pentru mîine, doamne?

Ce străin i se pare glasul vel logofătului... Nu-l vede pe Stroe Buzescu. Nu simte privirea ironică a Radului Buzescu. Îi lipsește măreția posacă a lui Preda. Îi lipsesc hîrsutul de Udrea, dulăul credincios de Calotă.

Unde-i Mihalcea, Theodosie?

Doarme, doamne... E zobit de scuturătura drumului. Uiți că are 70 de ani?!

Și Baba Novac?

În iscoadă, măria-ta... Tu l-ai trimes...

Uitasem.

Ce porunci dai, stăpîne?

Nici una, Theodosie... Așteptăm pînă mîine... Duceți-vă și vă odihniți.

– Erai altfel după ce-i smulgeai dușmanului, biruința. Iartă-mă, doamne, te văd posac și închis în tine, zaci ca după lingoare, n am îndrăznit niciodată să-ți vorbesc de dragostele măriei-tale, dar aici, la Mirăslău doamne, nu se poate să-ți fii străin, măria-ta. Și nici însingurat în durerea măriei-tale, ori ce i s-ar fi întîmplat doamnei Velica...

Dintr-un salt se prăbușește asupra vel logofătului Theodosie Rudeanu. Îi încleștează gîtul cu amîndouă mîinile. Îl prăbușește în genunchi.

– Spune ce știi, Theodosie... Spune, că-n numele Sfintei Fecioare, te ucid.

Vel logofătul horcăie a moarte. Îi ies spume la colțul buzelor. Dă ochii peste cap.

– Măria-ta! E vel logofătul Theodosie Rudeanu.

Îl privește pe Marcu fără să-nțeleagă. Cine este vel logofătul Theodosie Rudeanu?! Îl simte moale pe cel care-l sugrumase. Bîlbîie numele Velicăi... Theodosie. Cine i l-a ucis pe Theodosie?! Îl ia în brațe pe vel logofătul pămîntiu. Îl culcă pe blănile de urs. Apare Simion cu un pocal de vin. Ia pocalul cu mîini tremurînde. I-l toarnă lui Theodosie, neprețuitului Theodosie pe buze. Pe gît.

— Haide vere, șoptește... Pierișsi numai dintr-atîta?!

— Văleu, măria-ta. Dragostea asta să i-o arăți mîine lui Basta, spune vel logofătul pierit.

— Theodosie!...

— Au călugărit-o, doamne, șoptește vel logofătul și-i umblă spaimele pe obraz.

— Cine?

Tăcere. Și groază. Și nepriceperea lucrului acestuia straniu și chinuitor.

— Iglisia, doamne, șoptește doar ca un abur, Theodosie Rudeanu.

— Cînd ai aflat?

— Astăzi?

— Schonkabunkul?

— Mort.

— Văsile Boer de Recea?

— Călugărit.

— Unde?

— Doamne, este taina tainelor, pierzania mea și-a măriei-tale... Nu ispiti lumea nevăzutelor, măria-ta.

— Unde?

— La Prislop, doamne și facă Domnul să te poți apăra de nevăzuta și apărîndu-te pe tine, pe mine nevolnicul să mă aperi.

Iglisia. A doua înfățișare în preajma unui deznodămînt. Ce vrea Iglisia?! Și cine i-a dat puterea să vrea, pe deasupra voinței lui? Theodosie Rudeanu se ridică opintit. Îngenunche. Îi ia stînga și i-o sărută. Șoptește:

— Apără-ne, măria-ta, de zidari și neamiși, de leși și turci, de Iglisia și de spaimele noastre, amin!

Apoi rămîne singur cu luminările, cu chipul Velicăi deznădăjduit, îi curg Velicăi lacrimi mari pe obrajii palizi, o aude cerșindu-i ajutor, o aude implorîndu-l să n-o trimeată singură pe drum că-l va sluji cu sabia și gîndul și dragostea ei, își aduce aminte cum era în timpul din urmă străină și halucinată și știe că Iglisia are să-i ucidă memoria cu zemuri și fierturi tainice, că a inițiat-o să se slujească de ea, că i-a hărăzit-o lui încă de la începutul domniei, ori poate de dinainte de acel început, că pe el însuși l-a hărăzit morții această Iglisie veche, ale cărei taine nu le-a pătruns, care a vrut doar să se slujească de sabia lui și care astăzi îl lovește pentru neascultare, în dragostea lui, Velica. Își sfîșie cămașa subțire de olandă. Se trîntește pe blănile de urs. Velica schimnicită cu sila. Velica smulsă acestei vieți, smulsă lui, întemnițată pe viață într-un schit pierdut în codrii de sub munții Hațegului. O mie de chipuri ispititoare ale Velicăi, chinuindu-l cu cruzime răscolitoare. Se simte lovit în carnea lui. Se simte sărăcit în spiritul lui. Se leșuiește în durere și-n ură, se secătuiește dorind-o pînă la nebunie, apoi i se pare că cineva

stinge luminările, aude în cort paşii uşori ai pajului de gardă şi simte pe buze sărutul sălbatic al roabei şi ibovnicei şi băieşiţei şi straji lui de zi şi de noapte, Varvara Szuki. O înlănţuie cu ură, ori numai cu recunoştinţă.

– Mîine vreau capul lui Chiaky, şopteşte Varvara Szuki şi lui i se pare că femeile astea toate la un loc, ori luate în parte, femeile astea nebune, Tudora şi Stanca şi Velica şi Varvara, femeie astea sînt mai lacome de sînge decît este lacom de răzbunare el însuşi, că au stat în destinul lui ca nişte prevestiri ale morţii şi că dintre toate acestea, dornice să se împărtăşească într-un fel din puterea lui domnească, singura care nu i-a cerut niciodată decît dragostea a fost Habiiba, roaba uzbekă... Noaptea se coboară în cugetul lui şi el o primeşte lacom, ibovnică tainică, blîndă aducînd cu ea, uitarea.

★

Pentru numele lui Dumnezeu, pentru viaţa noastră, nu ieşi în cîmp măria-ta.

Îi-e frică de Basta, Theodosie?

Mi-e frică de viclenie, doamne. Mi-e frică de vicleşug. Stai aici şi aşteaptă să vezi ce face.

Ce zici, Baba Novac?

Să-l lovim acum, din mers, doamne.

Segneyey?

– Să-l atacăm. Ascultă glasul oştirii tale.

Cerul se cutremură de strigătele aţîţate ale oştirii. Neamişii de ţară gonesc pînă-n malul Lopadului. Împroaşcă oştirea lui Basta cu ocări. Îi cheamă pe magnaţi la luptă. Trupele lui Basta se retrag dincolo de Mirăslău. Un steag de catafracţi, recunoaşte călăreţii lui Máko, cu vizierele ridicate, cu lăncile cumplite la picior, defilează dincolo de bătaia tunurilor, galopînd uşor în lungul oştirii lui. Încă din zori a poruncit să se strîngă taberele. A venit la el Peter Domokos cerîndu-i loc de luptă în linia întîia a dispozitivului. I-a adus ştirea primită de săcui de la neamurile lor din oştirea magnaţilor, că azi-dimineaţă Chiaky şi magnaţii l-au insultat pe Basta cerîndu-i să atace. Că însuşi Basta a călărit pînă dincoace de Mirăslău (măria-ta erai la masă) şi a cercetat poziţiile de luptă. Cineva descarcă un tun în steagul de catafracţi. Ghiuleaua se arcuieşte în cerul senin. Cade pe mirişte, lîngă o tufă de măceşe. Plesneşte zvîrlind în sus bulgări de pămînt şi fum negru, clăbucit. Este 18 septembrie a cuviosului Eumeniu, episcopul şi a muceniciţei Ariadna. Catafracţii

ocolesc locul unde-a plesnit ghiuleaua. Soarele poleieşte spatele cuiraselor. Tobele pedestrimilor nemţeşti răpăie îndesat. Vorbele lui Theodosie îi zumzăie la urechi: nu ieşi dintre rîpe, doamne. Ce tot ceri părerea ăstora, ca niciodată. . . La Călugăreni l-ai adus pe Sinan peste Neajlov, apoi l-ai înecat în mlaştini. Dacă paţi aici, de la Basta, ce-a păţit Sinan de la măria-ta?!. . . Dacă e un vicleşug? Are numai catafracţi. Măria-ta ai numai glotaşi cu coase. Pe cine te bizui? Pe patru mii de săbii dedate cu lupta, cînd celălalt are pe de două ori atîţia oşteni vechi?

— Taci, Theodosie!. . . Să vină Walawski. . .

De două zile îşi ţine oştenii în nemişcare. Biruinţa de ieri i-a înaripat. Retragerea lui Basta îi înaripează de două ori. De ce-ar pierde clipa? Vede harabalele taberei imperialilor ieşind din Recea. Corturile nemeşimii sînt strînse. Un nor gros de praf se ridică deasupra oştirii lui Basta. Walawski urcă colnicul la trap mic. Îi rîde cu toţi dinţii de sub viziera ridicată. A cîştigat cea mai spectaculoasă luptă de cavalerie, avînd spectatori două armate. Îi porunceşte să şarjeze garda din urmă a lui Basta şi să deschidă loc între cele trei grupări, astfel încît să poată repezi acolo toată călărimea.

— Toată călărimea ghinărare, îi spune tare, să fie auzit de toată curtea, la care polcovnicul Walenty Walawski asudă sub coif, îşi muşcă mustaţa şi salutîndu-l cu sabia spune latineşte:

— Cu viaţa mea, doamne.

Nu mai poate sta. Nu mai poate aştepta nimic. Nici pe Pezzen, nici o altă raţiune decît a clipei, nici iscoadele trimese de Peter Domokos prin păduri să iasă dincolo de Recea şi să vadă unde poate cădea asupra lui Basta din codri. Ştie că trebuia să facă asta cu zece zile mai devreme. Acum ştie că nu trebuia să sune scularea la oaste atît de tîrziu. Că solia lui Pezzen a fost într-un fel o cursă. L-a amăgit. L-a făcut să piardă aceste zece zile hotărîtoare în care Basta a ajuns aici, în plinătatea oştilor şi a puterilor. Dacă l-ar fi izbit pe cîmpia Cristişului, cînd s-a unit cu neamişii, ori i-ar fi izbit pe aceştia înainte de a se uni cu Basta, atunci n-ar vedea astăzi carapacea uriaşă de oţel a catafracţilor mărşăluind ca pe cîmpul de instrucţie, n-ar auzi chemările corniştilor-heralzi ai cavaleriei nobiliare şi n-ar admira marşul elegant al regimentului de reiteri silezieni, înarmat numai cu săbii şi arme de foc, între două formaţii compacte de muschetari. Cavaleria polono-căzăcească se urneşte la pas. Trece la trap uşor pe sub rîpa pe a cărei spinare teşită şi-a aşezt curtea. Călăreţii îl salută strigînd *slavă* şi *vivat*. Din codrii cade o boare răcoroasă adiind mireasmă de fîn.

— Mai aşteaptă doamne, scînceşte Theodosie.

Cînd am mai așteptat, vere?... Și ce să mai aștept?... Ce mai am de așteptat de la dușmanii mei?!

Văzînd călărimea dragonilor și cazacilor trecînd podul peste Lopad, neamișii de țară izbucnesc în urale. Vine în galop căpitanul Șandor Tahy. Își scoate coiful. Cere cu glas mare cinstea de a da cea dintîi lovitură de sabie a zilei.

— Urmează-l pe Walawski, îi poruncește... Ocolește-l pe dreapta și cazi asupra muschetarilor. Desprinde-i de reiteri și dacă poți, adu reiterii sub țevile tunurilor mele.

- Pe sfîntul Ștefan, am să-ți aduc capul lui Chiaky, craiule.

Se simte dintr-odată cuprins de nebunia dulce a luptei. Îi este dor acum de luptă. De descătușare. Cele din urmă două luni la Albalulia l-au măcinat interior. Nu se mai recunoaște. Vestea adusă azi-noapte de Theodosie l-a surpat. Să fie atît de slab? Privește în cerul satinat, de toamnă. Murmură: cît îmi mai dai, Doamne?... Trîmbițele neamișilor de țară își trec prin el chemările metalice. Se ridică în scări să vadă. Se ridică în scări să-l uite pe celălalt:omul. Se ridică în scări cu gestul dintotdeauna al căpeteniei, care se ucide mereu pe sine, rămînînd doar al celorlalți. Coloana lui Basta se mișcă spre Recea cu toate trupurile de oaste unite. Îl va nimici pe Basta despicîndu-i oștirea în două. Vede cum. Vede unde va lovi...

— Marcule! Baba Novac!

Își dă poruncile una cîte una, cu glasul lui dintotdeauna. Îl vede cu coada ochiului pe Theodosie Rudeanu alb și asudat în șa, mușcîndu-și buzele subțiri. Biv vel banul Mihalcea Karatzas strigă tare, cu glasul lui de bătrîn ațos și gîlcevitor:

— Doamne, am dormit cît zece... Sloboade-mă la luptă!

— Veghează-mă, îi spune și iarăși nu-i vede pe Buzești și simte o undă de neliniște, amintindu-și cum l-au scăpat de moarte la Vidin.

Cavaleria lui Walawski iese din Mirăslău. Iat-o desfășurîndu-se la galop. Neamișii de țară gonesc între Mureș și Mirăslău. O salvă de artilerie de la dușman. De unde? Ah, blestematii. Cele două corpuri de muschetari se culcă la pămînt. Lasă libere douăsprezece tunuri care trag foc de salvă. În clipa cînd ghiulelele trec pe deasupra lor, țîșnesc în picioare. Vede sclipind săbiile ofițerilor. Muschetarii trag salve de oprire. Își schimbă mereu rîndurile. Rîndurile din spate trec în față, într-un du-te-vino de soldați mereu cu armele încărcate. Salvele se urmează salvelor.

— I-a oprit, măria ta, spune prințul Marcu.

— Au numai arme de foc, constată Vicenzo Bombardier Mantovano. Nu le putem sparge dispozitivul decît cu artileria, măria-ta.

— Atunci treci artileria peste Lopad și sparge-i cu tunurile, segnior Mantovano.

Călăreții lui Walawski se întorc din galop. Neamișii de țară ajunși la înălțimea muschetarilor se poticnesc izbiți de salva trasă de flancul drept al acestora.

— Căpitane Segneyey. Trecem Lopadul, cu toată oastea.

Parcă aude ecoul poruncii căzînd deasupra oștilor lui. Pangratie Segneyey salută cu spada. Dintr-odată, cînd o ridică deasupra capului, izbucnesc toate trîmbițele oștirii. Cineva spune:

— A fost destul să fii văzut, craiule, ca Basta să dea dosul . . .

Glasul lui Theodosie:

— Nu totdeauna lingușirea este și povața ceamai bună, domnule baron Czilley.

Coboară rîpa spre pod. Curtea și garda îl urmează la trap domol. Se întoarce în șa să vadă steagul *Magnaei Valachiaei* fluturînd pe hampă, cu herbul celor trei Țări cusut cu fir de aur pe mătasea albă tivită cu panglică azurie și roșie. Trece Lopadul. Călărește spre Mirăslău. Începe să fie cald.

— O barză, doamne, strigă cineva.

În adevăr. O barză. O barză bătrînă c-o aripă frîntă pe care-o tîrîie după ea, a ieșit dintr-o păpuriște, privindu-l cu ochi rotund și trist. Îl încearcă o durere surdă pentru soarta tristă a berzii rămasă de cele plecate spre sud.

— Luați-o la noi, poruncește.

Un călăreț iese din rînduri. Descalecă lîngă barza care-și vîră ciocul sub aripa teafără. O ia în brațe fără ca barza să facă o mișcare. Își aduce aminte de cerbii lui, care i-au străjuit cortul la Călugăreni. Doi călăreți la galop nebun pe ulița mare a Mirăslăului. Sînt doi săcui de-ai lui Domokos. Strigă ceva fluturîndu-și cușmele cu pene de gotcan. Vin de pe măgura Cearului, trimeși acolo să iscodească taberele lui Basta prin țăranii din Mirăslău. În același timp vin la galop patru dragoni poloni conduși de un ofițer care țin șleahul Recei . . .

— Basta primește lupta, strigă ofițerul și el îl recunoaște pe locotenentul Stanislas, care, pe lîngă bravurile de pe cîmpurile de luptă a făcut destule și prin tavernele Alba-Iuliei. Același lucru îl spun săcuii. În vreme ce muschetarii luptă apărîndu-se de șarja călărimilor, Basta își desfășoară oștirea la adăpostul fumului făcut de tunuri și muschete. O clipă grea, spartă de tropotele cailor și oamenilor, de scîrțiitul roților de tun și strigătele conductorilor. Rațonează rece că Theodosie a avut dreptate. Că Basta l-a momit dincoace de Lopad

și că vrea să-l izbească înainte de a-și desfășura oștirea pentru luptă. Că totul este absurd, ziua asta strălimpede de septembrie cu harul ei de lumină-fecioară, oștile creștine care au fost ridicate în numele aceluiași ideal, cînd de fapt ele au slujit și slujesc unor țeluri atît de deosebite, încît se înspăimîntă. Iată-l ajuns voievodul stărilor de jos ale Ardealului, luptînd cu staturile și ordinele lui, cărora li se adaugă puterea imperială. El, voievodul Buzeștilor și-al Rudenilor. El cel ridicat din pulberea drumurilor de negoț. El feciorul Tudorei, rachierița din Tîrgul de Floci, reașezat de vreme în fruntea acelora din rîndul cărora s-a săltat în istorie.

- Poruncă, măria ta, spune Theodosie Rudeanu cu glas uscat. Îi vine să-l sărute pe Theodosie Rudeanu. Șoptește:

- Iartă-mă, vere!

Își limpezește privirea trecînd-o peste locurile acestea necunoscute. În dreapta lunca șerpuită a Murășului. În stînga satul Mirăslăului și poala împădurită a dealurilor. În față șleahul și cîmpurile dintre hotarele Mirăslăului și a le Recei. Adică ce-a voit Basta. Loc slobod pentru șarja cavaleriei catafracte. S-a dat pe mîna lui Basta cu o ușurință vecină cu nebunia. Ori cu prostia. Vede un cot al Murășului mult apropiat de șleah și în stînga, la aproape cinci sute de pași, poala unui deal coborîtă și ea spre șleah. Îi vine să urle după rîpele de netrecut ale Lopadului. A întoarce oștirea și a încerca să ajungă pe vechea poziție, ar însemna moartea. Basta îi va da lupta acolo unde a vrut-o... Și el primește lupta acolo unde n-a vrut-o!

— Poruncă, măria-ta!

Da! Poruncă... Baba Novac, mereu Baba Novac, să alerge la aripa dreaptă. Să se lege de cotul Murășului cu patru sotnii de cazaci călări, arcași și archebuzieri și două steaguri de luptători lăncieri din Făgăraș și Hunedoara, sub căpitanul Fărcaș. Tot aici va alerga căpitanul Tahy care vine la trap mare în fruntea neamișilor de țară răriți de salvele muschetarilor lui Basta. Să li se alăture neamișilor, gloatele săcuiești, sîrbești și românești, cărora să li se dea patru tunuri.

Începe forfota intrării în tocmeala de luptă. Praful ridicat de oștire îi intră în ochi. Galopează spre Mirăslău urmat de curte și gardă. Între șleah și coama dealului din stînga, avînd Mirăslăul în spate și pe stînga și Murășul aproape, găsește un colnic pe care este ridicată o cruce de lemn cu un Crist catolic crucificat și spălat de ploi. Urcă colnicul. Vede de aici tot cîmpul de luptă pînă la Recea. Lăncierii poloni și moldoveni leagă aripa stîngă de centrul unde Mantovano își duce artileria la galop. Căruțele cu ghiulele ies din șleah hurducîndu-se.

— Ce faci măria-ta?... Laşi tunurile fără apărare?

Tot Theodosie. Îi spune să-i trimeată acolo pe Bodony şi Barksay, cu săcuii din Ciuc.

— Măria-ta, cine te apără?

Tot Theodosie. Theodosie ca o întrupare a celuilalt Mihail domn, uitat pe alte cîmpuri de luptă. Ceva s-a frînt în el. De ce-o fi îngrămădit la aripa stîngă călărimile de moţi şi săcui şi sîrbi, de ce l-o fi trimes acolo pe Petre Odobaşa cu bănăţenii şi pe Şandor Bodony cu ineuanii?! Să cadă pe aripa dreaptă a lui Basta. A poruncit el să iasă căpitanul Fărcaş din aripa stîngă şi să treacă în spatele curţii, împreună cu călărimile lui Peter Domokos? Poate. Şi Varvara Szuki? Ce-nseamnă Varvara Szuki aici, între lăcomia lui Rudolf şi a lui Basta, între ambiţiile lui Chiaky şi Zamoyski, între spaima turcilor de a nu pierde ţările de la Dunăre şi lăcomia lui de *Magna Valachia*? Biata Varvara Szuki în platoşă, abia aici, făcînd pe scutierul, femeie cu adevărat, halucinată şi stranie.

— Măria-ta, avem centrul slab, spune prinţul Marcu, abia şoptit.

— Unde stai doamne, pe timpul luptei?

— Aici Theodosie... Să văd!

— Gîndeam că vrei să lupţi, mormăie vel logofătul.

Să lupte? Da! Să lupte. N-au plecat pitpalacii?! Poate n-au plecat! De ce să plece cînd este încă cald şi n-au căzut încă brumele?! Şi nici n-au să cadă atît de repede. Dintr-odată cade o linişte cumplită de jur împrejur.

— Imperialii, măria-ta, spune prinţul Marcu.

În liniştea în care se văd regimentele de cuirasieri cu lăncile la picior, artileria, muschetarii, reiterii şi la aripa lui dreaptă nemeşimea răsculată cu flamurile în vînt, în liniştea aceea pasul a doi cai venind din urmă. Se întoarce în şa... Dionisie Rally în platoşă şi coif. Alături un fel de monahie-soldat, o femeie de o frumuseţe aspră, neguroasă, purtînd rantie, coif şi scut, iar la oblînc o sabie de martolog. Ciudate arătări, îşi spune, cînd răsună cea dintîi salvă trasă de artileriştii lui Basta şi cînd zecile de ghiulele se sparg la cîţiva paşi de linia lui, zvîrlind în aer gogoloaie de pămînt amestecate cu paie.

*

Regimentul de la centru mărşăluieşte cu steagul în vînt. Pedestraşii au cuirase de piept, coifuri spaniole, cizme înalte, îşi duc arche-

buzele pe umăr şi cîţiva din ei mai au încă archebuze cu fitil. Voievodul gîndeşte că toţi archebuzierii lui au archebuze cu fitil, arme vechi, care pentru a fi încărcate, a se ochi cu ele şi a se trage, au nevoie de cincizeci şi şase de mişcări, că a vrut să cumpere de la Kosiče archebuze noi cu roată dinţată, arc şi cremene; ori din cele mai noi cu cocoş şi cremene, dar n-a avut bani decît pentru trei sute de ţevi, rămase şi acelea poprite la hărmînţia din Tokay în urma ordinului dat de Basta. Regimentul austriac desfăşurat cu companiile în linie, cu toboşarii la flancul drept, cu ofiţerii pe flancurile careului, călări, înaintează în pas viu. Se aude un semnal de trîmbiţă. Pădurea de lănci a pichierilor se pleacă peste umărul archebuzierilor, acoperindu-i cu o carapace din vîrfuri tăioase de oţel. Vede semnul pus de Vicenzo Bombardier Mantovano la trei sute de paşi în faţa liniei artileriei. Un ciulin înalt, zvelt, cu măciulia groasă. Poate ofiţerul cu morion albastru, călare pe un cal puternic, roib, să fie colonelul Pezzen, fratele lui I.V.Doktor Bartholomeus Pezzen, comisar imperial, acel frate care aştepta de la el căpitănatul general al Transilvaniei, colonelul ruginit sub ordinele generalilor străini, cu nădragii cîrpiţi, trăind din solda lui păduchioasă şi din ovăzul cailor de regiment, vîndut pe sub mînă. Regimentul se înmulţeşte dintr-o dată pe sine. Pe flancuri ies, ori se desfac din careul compact, alte două coloane de atac, de data asta cu companiile în coloană, avînd flancurile libere apărate de pichieri. Se aude desluşit răpăitul tobelor. Se aude cadenţa ostaşilor. Se văd eşarfele ofiţerilor, leduncile din mătase, ori cele din piele ale archebuzierilor de care atîrnă săculeţii cu pulbere şi plumbi. Vicenzo Bombardier Mantovano descalecă. Îşi scoate morionul. Îşi şterge fruntea cu batista roşie (îşi aduce aminte că de cînd îl slujeşte, mantovanul foloseşte batiste roşii, poate să nu se sperie de sîngele care-ar păta o batistă albă) se pleacă peste ţeava tunului *Rodolphus*, ce ironie, tunul din aramă turnat la Alba-Iulia şi purtînd numele împăratului, gata să tragă asupra ofiţerilor şi ostaşilor acestuia — arată ceva şi ochitorul bate cu ciocanul lui de lemn pana ţevii. Desigur ochirea a fost făcută prea jos. Se aude ordinul trecut de la piesă la piesă şi se aud ciocanele de lemn bătînd penele. Un lăncier săcui din steagul de pază al artileriei strigă ceva. Alţi doi aleargă printre rîndurile dintre care ţîşneşte un cocoş roşu, nemaivăzut de mare. Cocoşul bate din aripi, cutcurigeşte şi dintr-o bătaie de aripi sare pe şaua lui Vicenzo Bombardier Mantovano. Calul acestuia sforăie şi bate pe loc. Carapacea de cuirase, coifuri şi lănci se apropie de ciulinul singuratic. Sînt trei regimente de pedestrime austriacă, se văd limpede flancurile prin care se leagă compa-

niile, se văd cele trei drapele, săbiile ofiţerilor şi culorile lăncilor acelora foarte lungi, care cu cozile sprijinite sub tălpi dau atîta de lucru călărimilor.

— Cît este ceasul, Schonkabunkule?

— Unu, măria-ta şi nu te mai gîndi la Schonkabunk . . .

— Am să mă gîndesc la tine, Theodosie.

Este lacom de marşul pedestrimii lui Basta. Un marş viu, asemenea, cu companiile aliniate, cu oştenii umăr în umăr, cu ofiţerii călărind marţial, cu archebuzierii mişcînd piciorul stîng odată cu furchetul de sprijin pentru ţeava archebuzei ţinut în mîna dreaptă. Nu au nimic din fanatismul archebuzierilor otomani. Este în marşul lefegiilor lui Rudolf, altceva decît văzuse pînă acum în faţa liniilor lui de luptă. Ceva de care se teme. Ceva rece şi tăios. Un fel de încredere oarbă a oştenilor în carapacea de oţel făcută de ei înşişi. Poate o încredere oarbă în puterea armelor de foc, în ştiinţa lor de a se bate.

O bubuitură cumplită din zeci de detunături repezi. Salva lui Mantovano. Şaizeci de explozii, atîtea tunuri are aici, ţîşnind pe rîndul al doilea al companiilor. Archebuze zburînd în aer, amestecate cu coifuri. Doi pichieri de la flancul drept se dau peste cap. Lancea unuia se înfige cu vîrful în pămînt. Un cal negru galopează nebun între linii. Tîrăşte după el un ofiţer cu o curea de la platoşă ruptă. Platoşa zdrăngăne. Ofiţerul nu mai are cap. A doua salvă. Vicenzo Bombardier Mantovano, în pieptar din piele — roşie şi pielea pieptarului — se caţără pe afetul tunului *Rodolphus*. A treia salvă. Urmăreşte unda aceea de nelinişte şi şovăială atît de cunoscută lui, înfiorînd careul regimentelor de archebuzieri şi pichieri imperiali. O tălăzuire pornită de la companiile lovite de ghiulele, spre companiile din spatele careului.

A treia salvă care sparge careul. Vede golurile din carapacea de oţel. Goluri mari, de unde se tîrăsc răniţii şi unde rămîn morţii amestecaţi cu pămîntul pîrjolit de explozii. O ghiulea loveşte drapelul regimentului din centru. Hampa se rupe. Drapelul zboară pe deasupra ostaşilor. Stegarul cade între rînduri. Cad trei toboşari odată cu stegarul. Careul şovăie. A patra salvă. Nori grei şi puturoşi învăluie artileria. Nu bate un fir de vînt. Vede ca prin pîclă regimentele imperiale dînd înapoi. Vede prin pîcla fumului exploziilor şi al salvelor, morţii lui Basta. Vede un săcui fugind în faţa artileriei, lăsîndu-şi nădragii în vine şi întorcînd spre pedestrimile de archebuzieri imperiali ceea ce aşază pe scaun, gol cu desăvîrşire.

— Cavaleria, măria-ta, spune prinţul Marcu.

— Care cavalerie, Marcule?

Răspunsul pe care-l dă îi plesneşte în urechi mai sonor decît salvele lui Mantovano. Care cavalerie? Dragonii hărţuiţi pe care să cadă din flancuri neamişii lui Chiaky şi reiterii? Neamişii lui de ţară răriţi de focul muschetarilor? Cele cîteva sotnii de cazaci ale lui Rostopcea? Unde-i este cavaleria? Şi cum poate vîrî între focurile archebuzierilor şi muschetarilor, puţina lui cavalerie?

Cele trei regimente se retrag măreţ, în sunetul trîmbiţelor. Ieşite de sub focul tunurilor se opresc. Fac stînga împrejur. Îşi refac rîndurile. Un călăreţ cu panaş roşu porneşte la galop spre dîmbul pe care vede cuirasele, coifurile, steagul imperial şi poate cortul lui Basta. Cocoşul din şaua lui Mantovano cutcurigeşte voiniceşte de trei ori.

*

Clăbucii de fum negru scoşi de artileria lui Mantovano plutesc jos peste ţevile tunurilor. Artileriştii nu se mai văd. Cele două companii de archebuzieri şi lăncieri săcui care fac paza tunurilor stau în fum, pînă la vîrful lăncilor. Din cînd în cînd se vede sticlind luciul unui coif. Urmăreşte străin de el însuşi mişcarea olăcarilor lui Basta spre cele două aripi, un du-te-vino de călăreţi la galop şi ştie că generalul, după încercarea nereuşită de a-i sparge centrul, va încerca să-i lovească aripile temeinicindu-se pe tăria cavaleriei lui cuirasate. Signior Tartaglia a avut dreptate cînd a slăvit artileria în scrierile lui balistice şi pyrotehnice... Artileria l-a scăpat de izbirea mortală a pedestrimilor imperiale. Poate că şi Ion Vodă, dacă nu venea ploaia şi-i uda pulberea la Cahul... Dintr-odată are conştiinţa adevărului. Se luptă aici să iasă din negura timpului nu numai un popor, cel al *Magnaei Valachiaei*, ci însăşi stările de jos care-l alcătuiesc. Că destinul l-a însemnat pe el să poarte greutatea tragică şi răspunderea acestui fapt. Că dincolo de liniile lui de luptă stă în arme Evropa veche, cu stările ei stăpînitoare şi că se întîmplă la Mirăslău ce s-a întîmplat mai demult aiurea, în Francia şi Inglitera, în cetăţile italice unde-a visat Machiavel un principe luminat şi anume un război al stărilor, condus de un voievod care n-a vrut acest lucru odată cu capul. De un voievod care n-a putut merge niciodată prea departe cu plecarea lui spre gloate şi boiernaşi, mereu ţinut în frîu de boierii cărora li s-a juruit şi dăruit, slujindu-i de atîtea ori împotriva voinţei şi raţiunii lui politiceşti. Adevărul acestui gînd îl pătrunde rece şi tăios, despinzîndu-l într-o clipă de cel făurit prin grija Buzeştilor şi Rudenilor, prin tămîia curţii şi fastul ţeremoniilor, de iluzia tronului Bizanţului

picurată în el încă din tinereţe de arhonţi şi de acest jalnic Dionisie Rally Paleolog. Aude cu urechea lui interioară această desprindere a conştiinţei de sine de coaja domnească. Aude şi vede şi înţelege glasul adevărului, tragic. Fiu de domn şi de femeie din popor, a fost cînd domn travestit în neguţător şi plugar, cînd plugar şi neguţător travestit în domn. Şi din ce vechime a Băsărabilor şi-a moşnenilor a moştenit aplecarea lui spre sabie? Îşi primeşte harul acesta al adevărului despre sine ca pe un nou dar al destinului, cufundîndu-se într-o durere crudă şi nemiloasă. Nu l-a dus pînă la capăt nici pe Mihai Băsărabul, nici pe Mihai al Tudorei, răchieriţă din Tîrgul de Floci. A stat între ei, bucurîndu-se c-a fost primit în tagma celor care drămuiau vremelnic puterea şi bogăţia. Şi iată c-a ajuns pe cîmpul Mirăslăului să greşească şi dintr-o dată să ţişnească din el adevărul despre el şi nehotărîrile lui. Este deci vorba de *Magna Valachia*, visul stăpînitor şi atotputernic, spaima celor trei puteri care-o înconjoară. Dar mai ales este vorba de ei, aceştia cu calabalîcul încărcat pe dulăi şi asini, pe oi şi pe vaci, care i-au ghicit adevărul cel ascuns şi tainic şi care, iată, se supun muceniciei, urmîndu-l. A greşit trecînd Lopadul. Dacă nu-l trecea, istoria acestei părţi a Evropei cîştiga o sută, ori două sute de ani, într-o zi de luptă.

— Taci, Theodosie... Îi văd!... Cît este ceasul?

— Două, măria-ta.

— Două!... Ce sete mi-e şi ce negură s-a lăsat Theodosie peste sufletul meu. Theodosie Rudeanu îşi face trei cruci mari, pravoslavnice. Dincolo de norii de fum negru care învăluie artileria, pe un fir de vale coborînd din păduri, mult în stînga oştirii, vede pelerinele scurte şi negre ale muschetarilor imperiali. Iată-l pe Basta cutezînd. Muschetarii din faţă poartă crengi şi frunzare după care se ascund. Firul de vale coboară nevăzut de la aripa lui stîngă, acoperit de cîţiva stejari vechi, pe sub tăpşanul unde stă în coloane călărimea lui Petre Odobaşa şi trecînd pe sub muchia unde sînt aliniaţi archebuzierii aripei stîngi, ajunge în flancul artileriei lui Mantovano, într-un bunget de gorunişte, acum acoperit de fumul cîlţos al salvelor. Basta vrea să-i smulgă artileria, singura lui putere adevărată de cînd a părăsit rîpele Lopadului. Cutezător Basta .

— Marcule!... Zboară la Odobaşa. Să-i spulbere pe muschetari.

— Dacă Basta îl loveşte pe Odobaşa, cu ce-l aperi, măria-ta?

Cine l-a întrebat? I se bate pleoapa dreaptă. Cu ce-l apără pe Odobaşa?

— Cu binecuvîntarea mea, Marcule!... Du-te!

Se minte. Nu-şi poate intra în pielea pe care i-o hărăzeşte destinul. Era el însuşi, înaripat şi viu şi fremătător, cu harul curgîndu-i în cuget, atunci cînd ducea strălucitoare nădejdea împotriva jugului turcesc. Acela a fost el, prin destinul lui. Cum îi ţîşneau fierbinţi şi adevărate, colcăind de adevăr, vorbele cu care-şi înaripa oştenii. Şi ce mut stă aici şi ce lăpădat din sine însuşi şi ce străin de clipa aceea pe care-o aştepta, a dăruirii de sine, cînd îşi smulgea sabia şi se avînta în luptă, temeinicindu-şi vorba cu fapta... — Cine eşti Mihail, se-ntreabă înfiorat, temîndu-se cumplit de timpul pe care l-a mînat din urmă cu sabia, de timpul pe care l-a gonit înaintea timpului şi care, într-un fel l-a scos din vreme şi din timp.

Urmăreşte cu ochi mort pornirea la şarjă a călăreţilor lui Odobaşa care coboară vîlceaua la trap întins, scoţîndu-şi săbiile şi chiuind. Totul se petrece în afara lui. Vede ca prin pîclă o altă cavalerie, împlătoşată, ţîşnind în marş-marş dintr-o limbă de făget uşor atins de frigul nopţilor.

Silezienii lui Melchior Rottowitz, craiule, spune cineva într-o limbă necunoscută.

Doamne, apără-l pe Odobaşa, şopteşte Theodosie Rudeanu.

Unde sînt muschetarii, Theodosie?!

Au dat dosul, doamne!

I-a spulberat Odobaşa, măria-ta.

Du-te Stoichiţo şi porunceşte archebuzierilor să tragă în ei dacă se apropie de tunuri.

Să-l vestesc pe Mantovano?

Ba! Întoarce-te... Am lipsă de tine aici.

Rottowitz?! Ce-nseamnă un Rottowitz pe lîngă sălbaticii bey ai spahiilor şi spahioglanilor? Înseamnă aceste trei coloane de oţel care-l împresoară pe Odobaşa. Cine este Odobaşa? Lănci frînte, un cal alb gonind năpraznic, cu un împlătoşat cocîrjat pe coama lui, strigăte, zăngănitul fierului ciocnit pe fier, apoi strigătul sugrumat al lui Theodosie:

I-au răzbit, doamne!

Salvele dese ale archebuzierilor lui. Apoi, ţîşnind din fumul gros, negri ca diavolii, cu săbiile ridicate, muschetarii imperiali. Cete mici de muschetari sărind pe tunurile lui Mantovano. Ţîşnind din fum, ca să dispară în fum. Răcnetele de moarte ale săcuilor din straja artileriei. Un spasm de moarte învăluit în clăbuci de salpetru, sticletul lăncilor şi-al săbiilor, detunăturile fulgerate ale muschetelor, ramăt, fugari fără arme ieşind din iadul de la artilerie, caii de la atelaje gonind nebuni, tîrînd după ei harabalele cu ghiu-

lele, cavaleria lui Odobaşa întorcîndu-se la galop în spatele archebuzierilor urmărită de cuirasierii lui Rottowitz şi Mantovano călare pe un cal înaintaş, tîrînd după el un tun de cîmp, urmat de alţi artilerişti, fără coifuri, unii însîngeraţi, alţii cu mundirele rupte, călărind pe deşelate şi aducînd la galop cîteva tunuri, — trei, opt, douăsprezece, numără tare Theodosie Rudeanu — apoi o salvă trasă din iadul de fum care cade asupra archebuzierilor lui din aripa stîngă, răsturnîndu-le rîndurile. Strigătele de victorie ale muschetarilor. Un steag imperial, alb cenuşiu, cu vulturul bicefal din aur ţîşneşte deasupra clăbucilor de fum. Un muschetar uriaş urcat pe ţeava unui tun, i se văd doar umerii, parc-ar pluti deasupra unui nour, îşi scoate pălăria şi-l salută strigîndu-i ceva.

Răpăit nebun de tobe. Sunetul aspru al trîmbiţelor. Aripile lui Basta, coloane de călărime şi pedestrime cuirasată, de archebuzieri şi muschetari înaintează în pas viu cu toate steagurile desfăşurate.

*

Şi iarăşi timpul. Timpul lui nemilos strivindu-l în şa, smulgîndu-i unele după altele toate firele în care ţinea ţesută oştirea asta aproape necunoscută. Din spatele cavaleriei lui Rottowitz iese la şarjă călărimea nemeşească a lui Chiaky. O urmăreşte cu ură zăcută punîndu-se la galop. Vede lăncile grele, vopsite roşu, ori în dungi albe şi verzi, le vede plecîndu-se pentru împuns. Vede nemeşii vîrîţi în armuri, — caută înfrigurat semnele heraldice, nu se disting de aici, vrea să ştie cine este sub armura albăstrie şi sub coiful cu panaş violet, icneşte în el cînd nemeşii izbesc într-un gol dintre archebuzieri şi regimentele lui Peter Domokos, îl suduie urît pe căpitanul archebuzierilor, apoi vede călărimea catafractă a lui Máko căzînd pe flancul călărimilor lui Domokos, superbă în armuri, cu escadroanele aliniate scăriţă în scăriţă, îşi aduce aminte de Otani, şi-l aduce aminte pe Máko la Şelimbăr şi-l podidesc lacrimile. Nu are ce repezi în spatele catafracţilor şi al neamişilor lui Chiaky. Flancul cavaleriei duşmane i se arată ispititor şi el nu are aici roşii de ţară şi nici călărimea sîrbească a lui Baba Novac şi nici măciucaşii lui Stroe Buzescu şi nici călărimea nebună a Băniei condusă de hirsutul ei vel ban Calotă Bozianu. Strigă dintr-o dată:

— Marcule!

— Poruncă.

— Marcule trăzneşte-i pe vale... Ha!... Uite-i cum se lasă cu aripile goale. Marcule!

— Cu ce, măria-ta?

Se răsucește fulgerător în șa. Curtea, cîteva sute de săbii, rîpele Lopadului în spate și glotașii. Pîlcuri de bărbați cumpliți la vedere năvălind spre cele două aripi ale lui, țîșnind parcă din rîpele Lopadului, învîrtind săcurile și coasele și îmblăciile de luptă și ghioagele de fier, urlînd *vighiaz* și *moarte*, o învălmășală de căciuli buhoase și pălării ungurești și dulăi cu ragile bătute-n cuie ținuți de funii, dulăi sîngeroși de pe la stîne asmuțiți cu sudălmi cumplite, tot viarmătul gloatelor lui tăbărînd mai ales asupra locului unde săcuii lui Domokos răresc neamișii, trăgîndu-i din șei cu cîrligele ca să le împlinte cuțitoaiele în gură și-n ochi, prin vizierele lucrate la Florența în cizelură fină. Dincolo de Lopad, departe pe drumul Albei-Iulii un nor greu de praf, sticletul soarelui în fierul unor sulițe și din ce în ce mai limpede un steag de călăreți venind la goana goanelor. Dumnezeule! Pe tot pămîntul ăsta numai roșii de țară pot călări așa... Dumnezeule mare! Poate fi straja întîia din oștile Țării. Închide ochii. Își simte pleoapele grele... De plumb... Se roagă cu disperare să fie călărimea lui Matei ot Brîncoveni. Dumnezeule, auzi-mă! Adu-mi-i pe-ai mei Împărate ceresc, pe-ai mei pe care i-am pedepsit cu uitarea mea, pe-ai mei Mărite, pe-ai mei!... Șoptește «pe-ai mei», mai mult bolborosește, știe că este o nebunie, că numai în zbor ar putea răzbate peste munți, se lasă copleșit de nădejde, își face cruce și cînd deschide ochii steagul de roșii gonește spre Lopad și prințul Marcu îi strigă aproape la ureche:

— Porunci, măria-ta!

Obrazul prințului scăldat în sudoare este tot numai zîmbet. Se-ntoarce spre aripa stîngă. Ah, vitejii Odobașa și Domokos, ah săcuii pedeștri și călări și oștile Ineului cum au înghițit călărimile și cum le decimează la sabie și ce viarmăt de moarte este acolo unde-au năvălit iobagii. Un iobag șchiop aleargă peste cîmp spre locul unde stă curtea. Ține în țăpoaie un cap bălai, cu mustăți prelungi, țopăie și cîntă ceva. Iobagul se frînge pe spate. Se aude o detunătură. Iobagul cade într-o rînă. Îl vede zvîrcolindu-se să ajungă la capul bălai.

— Ce porunci, Marcule?

— Numai acum se mai poate, măria-ta, șoptește Marcu.

Se ridică în scări. Cuprinde tot cîmpul de luptă. Aripa stîngă a lui Basta n-a ajuns cu toată tăria la aripa lui dreaptă unde Baba Novac în pelerina lui roșie gonește spre flancul pedestrimilor austriece în fruntea călăreților făgărășeni și hunedoreni. Se vede limpede că regimentele de archebuzieri (recunoaște steagurile lui Pru-

nitz, apoi vede cavaleria lui Rogoszi pe caii ei negri și la flancul stîng trupele căpitanului Valentin Prepostvari) vor fi lovite de Baba Novac înainte de a putea trage cea dintîi salvă și că pentru călărimea lui Rogoszi iscusitul lui căpitan ține călărimea neamișilor de țară care se strecoară la trap prin limba de pădure care dă în malul Murășului.

— Ia curtea, Marcule și cazi în spatele lui Chiaky. Adu-mi capul lui...

Își mușcă buzele. Vorbise Varvara Szuki... O caută din priviri. Aproape să n-o recunoască sub coiful ușor cu viziera ridicată. Îi zîmbește... O salvă puternică... O răsucește pe Fatima pe loc... Uitase!... Răcnetele de moarte ale iobagilor. Zeci de iobagi sfîrtecați de ghiulele. Zeci de archebuzieri seceraţi din rînduri. Se cască un gol în oștile Ineului. A doua salvă smulge din șei săcuii lui Domokos. Își sfîșie cu dinții gulerul de mătase răsfrînt peste platoșă.

— Înapoi, Marcule, urlă... Înapoooi!

Diavolii de muschetari au acolo cel puțin optzeci de tunuri... Optzeci de tunuri pe care le descarcă în salvă de baterii asupra nefericitei lui aripi stîngi. Prințul Marcu conduce garda inapoia drapelului. Ar fi fost nebunie deșartă și vană să-și ucidă garda trimițînd-o în salvele nimicitoare ale propriei lui artilerii. Atunci cunoaște nebunia neputinței. Urletul interior al neputinței. Al urii fără de margine împotriva lui însuși. Nebunia neagră a disperării. Furia oarbă a conștiinței că a greșit. Că s-a lăsat prins în cursa lui Basta. Îi ies spume pe buze. Se stăpînește. Încleștează arcul șeii pînă simte fierul îndoindu-se. Se stăpînește pînă la mortificarea de sine. Stă nemișcat în șa și se stăpînește. Se stăpînește pînă simte că leșină. Se stăpînește pînă simte că moare. Apoi aude tropote. Apoi aude un glas ușor gîjîit spunînd într-o limbă repede și ardeiată și plină de mierle și de foșnetul luncilor și de cîntece de alean:

— Să trăiești, măria-ta! Sînt hotnogul Radu Ozun de la Rotunda, ăla de-l dăduși pe răzătoare cînd fu cetaș... Mă repezi căpitanul Matei ot Brîncoveni să-ți știricesc că intră leahul în Moldova și-ajunse de vale...

Deschide ochii să-l vadă pe limbut. Mic în șa, smead, cu ochi repezi, cu căciula de roșu nădușită, el tot nădușit și cu ochi ageri care pricep totul. Care-au priceput totul. Se-nfoaie-n bojoci. Îi trage cu ochiul nerușinatul și strigă că oștile măriei sale Pătrașcu sînt gata de luptă și alte minciuni nerușinate, vești de la Buzești și de la Bănie, ca și cînd toate oștile pe care le înșiră fără sfială ar

fi acolo, la o fugă de cal, gata să-l spulbere pe Basta numai cînd el, hotnogul de la Rotunda ar da chiot.

Aude strigătele fără sfială ale călăreților din gardă. Îi aude pe senatori în trebînd ce spune oșteanul venit din Țara Românească. Se tălmăcesc într-o clipă spusele hotnogului Ozun. Și tot în clipă se răstălmăcesc. Știe că dorințele și nădejdile lor într-o oaste de ajutor au devenit aievea. Se strigă bărbătește . . . Un trîmbițaș sună:« îmbărbătați-vă, iată domnul nostru ne vine în ajutor». Atunci vede prăpastia în care-l tîrăște singurătatea . . .

— Nu răzbirăm peste munți, măria-ta, șoptește hotnogul acela de la Rotunda de lîngă Caracăl, sat moșnesesc, țapăn și căpățînos, în hotar cu moșiile lui de la Plăviceanca și Studinița. Vești rele de la Dunăre, doamne. Se astrîng spahiii la Plevna. Îi văzui cu ochișorii mei, că mă repezi în iscoadă căpitanul Matei ot Brîncoveni . . . Mă tem că se mișcă zăvozii de-i ținuși cu ragilă la gît.

— Cine ți-a spus-o?!

— Se vorbește între roșii, doamne. Ne temem.

— Pentru cine, hotnogule?

— Pentru noi, prin măria-ta!

Blestemat hotnog care l-a năvălit cu lumea lui veche și adevărată, smulgîndu-l din iadul de vaere și bubuituri al Mirăslăului.

— Stai lîngă mine și veghează-mă.

— Odată cu viața, doamne. Da' grăbește-te că vin leșii și turcii, doamne.

Hotnogul spune asta ca și cînd ar spune că vine ploaia. Își trage sabia . . . Una veche, cu gura știrbă. Scoate gresia de la tureatcă țițiind prin strungăreață. Se apucă inimos, să și-o ascută.

— O stricai pe-un lup de sas, spune și-i zîmbește dulce.

Atunci vede cavaleria lui Rottowitz și Máko ieșind la galop dintre archebuzierii lui decimați de ghiulele. Tot atunci îl vede pe Petre Odobașa căzînd din șa străpuns de trei nemeși avînd la coif panașe aidoma. Se-ntoarce spre aripa dreaptă, singura nădejde. Baba Novac să ocolească artileria și să cadă pe Rottowitz . . . Baba Novac! . . . Unde este Baba Novac? I se chircește inima. Și-o aude bătîndu-i în gît. Sub frunte. Vuindu-i în urechi. Pelerina roșie înconjurată de husari și archebuzieri imperiali. Trei regimente imperiale, cu morion, cu pichierii pe flancuri, răsar în flancul aripei lui drepte, îndreptîndu-se spre Murăș. Liniile de archebuzieri imperiali îi vînează iobagii. Aripa stîngă dă înapoi. Aripa dreaptă dă înapoi. Nu are nici o linie a treia pe care s-o zvîrle în luptă. Nu are nici

temeiul din urmă, puterea oştirii, rezerva pe care s-o zvîrle acolo unde luptătorii sfîrşiţi sînt gata să îngenunche. Nu mai are nimic în afara conştiinţei dezastrului, de care numai el singur este vinovat. Numai orgoliul lui nemăsurat este vinovat. Copleşitor, într-o fulgerare de-o clipă are imaginea dezastrului aici şi dincolo, peste munţi, de unde-l înconjoară Zamoyski şi turcii. Numai atît să fi putut trăi visul lui, *Magna Valachia?!*

*

— Înapoi, vitejilor! La luptă, vitejilor!... Înapoi! În rînduri! Vă pierdeţi viaţa! Onoarea!... Viitorul!... Înapoi!

Nu-şi mai aude glasul. Aude doar răcnetele de moarte, horcăitul muribunzilor, ura cumplită strigată cu mii de glasuri de iobagi împotriva stăpînilor şi alte mii de glasuri de stăpîni urlîndu-şi ura împotriva slugilor înarmate şi cutezătoare. Aude salvele archebuzierilor şi muschetarilor imperiali, din ce în ce mai repezi şi ordonate. Aude galopul cavaleriei imperiale la amîndouă aripile lui date peste cap. Se pleacă din şa asupra unui stegar săcui care ridică spre el obrazul schimonosit de durere pe care-i curge ochiul scos de o lovitură de spadă. Îl lasă. Pune pinten. Se repede într-un vîlmăşag de călăreţi şi pedestraşi săcui care aleargă spre Lopad.

— Înapoi, vitejilor, strigă, tăindu-le calea.

Un hotnog atletic îi arată ceva cu vîrful spadei. Îl vede pe bătrînul Peter Domokos, fără coif, cu pletele albe zbîrlite, cu cuirasa plesnită rînduind cetele săcuieşti pe spinarea unui colnic străjuit de trei goruni vechi, noduroşi, cu crengile răsucite şerpeşte.

— Măria-ta, fugi!

Se-ntoarce spre prinţul Marcu rînjind rău.

— Aşa crezi tu că este bine, Marcule?

Rămîne năucit în şa. N-a auzit niciodată plumbii vijiindu-i pe lîngă coif. Îi aude acum, îndîrjiţi, sfîşiind văzduhul, dumicîndu-l, căutîndu-i cuirasa şi inima. În clipa aceea nebună cînd trompetele şi tocsinele săcuieşti cheamă sub steaguri, în clipa aceea tragică şi moartă, cînd vede pelerina roşie a lui Baba Novac tîrîtă de valul fugarilor tălăzuit spre rîpele Lopadului, în clipa aceea sfîşietoare cînd aripa stîngă se destramă, în clipa aceea se pietrifică în şa, într-o luciditate atotcuprinzătoare. Vede garda aliniindu-se în spatele stegarului. Stoichiţa din Strîmba îşi lasă nazalul. Theodosie îşi ţine lama săbiei pe coama iepei Lillith. Dionisie Rally Paleolog îi şopteşte ceva monahiei războinice şi preafrumoase. Vin la galop căpi-

tanii Tahy și Buday. Lui Buday îi lipsește un cotar al armurei. Bodony abia se ține în șa. Are cuirasa străpunsă. Îl sprijină doi călăreți care strigă după hirurg. Senatorii își trag spadele uriașe. Scutierii le cercetează legăturile armurilor.

— Pentru onoare, craiule, spune un glas înfundat, de sub una din vizierele lăsate.

— Pentru onoare, cavaleri, strigă răgușit, înțelegînd pînă la fund tot ce pierd acești căpitani ardeleni și urmașii lor, tot ce pierd acești senatori și neamiși credincioși, tot ce-au pierdut gloatele de iobagi și călărimea neamișilor de țară.

— Pentru onoare, repetă . . .

Vede un escadron de reiteri trecînd la galop pe stînga, în vreme ce un alt escadron, de cuirasieri, încearcă să-l înconjoare pe dreapta. Vor să-l prindă aici, pe cîmpul de luptă. Ofițerul de reiteri silezieni călărește la cîteva lungimi de cal în fața escadronului. Își rotește sabia, strigă ceva, călărește drept în șa și are un cal înalt, roib, plin de spumă. Reiterii sînt înaintea cuirasierilor, care greoi în carapacile lor, gonesc în zgomot surd și hîrșîit de oțel frecat pe oțel. Acum! Pune pinten sălbatic. Fatima se dezlănțuie în galop de pe loc.

— Pentru onoareee, urlă slobozindu-și toată ura adunată astăzi pe cîmpul Mirăslăului. Nu mai aude plumbii. Nu mai aude decît aerul despicat de sabie. Nu se mai aude decît pe el. Pofta de a ucide și gîndul tăios că trebuie să se întoarcă în Țară. Că aceștia de aici trebuie să știe cît costă curajul de a-l ataca pe Mihai vodă și cum plătește Mihai vodă pe cîmpul de luptă. Ofițerul de reiteri are bărbiță bălaie. I se bulbucă ochii albaștri. Îi vede zvîcnetul sîngelui din obraji, îi vede buzele tremurînd, vede tăunul înfipt în grumazul roibului, apoi îl lovește fulgerător cu vîrful săbiei în beregată, trage sabia în jos și garda o înfige în ochiul unui alt reiter înfiretat care-l ia din stînga, neghiobul. Simte oasele obrazului pocnind. Peste umăr. Sabia vibrează. Cerbicia omului se frînge. Reiterul duhnind a pipă și argint viu cade din șa peste cap. Altă lovitură. Și alta. Stoichița luptă în dreapta. Theodosie luptă în stînga. Hotnogul Ozun din Rotunda îl apără de la spate. Garda răstoarnă escadronul de reiteri. Dincolo de ei o sută de pași plini de hoituri și linia amenințătoare a unui regiment de archebuzieri, cu archebuzele sprijinite pe furcheți, gata de tragere. O cabrează pe Fatima.

— Măria-ta, strigă Theodosie.

Rîde. Amenință archebuzierii cu sabia. O răsucește pe Fatima. Pornește în goană spre coada escadronului de cuirasieri, care pornit în marș-marș izbește o companie de muschetari răsăriți nu

se știe cum sub colnicul pe care stătuse cu garda cu cîteva clipe înainte. Îi vede pe Tahy și Buday urmați de cîteva zeci de călăreți în uniforma roșie a cetății Lipovei căzînd pe spatele muschetarilor. Recunoaște muschetarul uriaș care l-a salutat cu spada cocoțat pe unul din tunurile lui. Poate pe Rodholfus. Se vede dintr-odată înconjurat de vîrfurile de suliță. Sînt roșii de țară veniți cu stegarul Ozun. De unde-au răsărit?! Ei și cîteva zeci de cazaci conduși la galop de căzăcelul din Orheiu, Andrei Bujeniță. Unde este Dionisie Rally?... Unde este prea frumoasa monahie? Ah, Dionisie Rally!... Călărește nebun spre steagurile imperiale prin nourii grei de salpetru și pucioasă. Prin clăbucii salvelor de artilerie trase în nu se știe cine. Poate în săcuii lui Peter Domokos intrați în rînduri pe coama aceea de deal, care într-un fel îi apără spatele și flancul stîng. Unde călărește Dionisie Rally? Spre ce destin? Nu vede steagul *Magnae Valachiae?* Dionisieee!... A strigat el? Au strigat buzele lui? A strigat tinerețea? Visul arhonților? Bizanțul? Au strigat nopțile din Bimbirdirek și visele și fascinatoria nebunie de-atunci?! Cel dintîi cuirasier. Locul unde coiful se prinde de platoșă. O bucată de guler valonez. Apoi lovitura scurtă de sabie. Și sîngele. Și durerea surdă. Putea și acesta să moară în lupta aceea homerică pe care a dat-o turcilor în numele libertății.

Îi este silă de el. Sulițele roșiilor răstoarnă patru cuirasați. Se face pîrtie. Theodosie Rudeanu stropit de sînge.

— Să fugim, doamne, spune livid și-i clănțăne măsclele.

Alte glasuri:

— E loc slobod, doamne.

— Ne înconjoară.

— Măria-ta, fugi!

Alt regiment de archebuzieri. Fuge cu pichierii în linie să închidă ieșirea la Murăș. Companiile de valoni ies din nourii de fum, venind în pas viu, cu steagul lui Basta în vîntișorul de seară care-i aduce în nări miros de sînge și praf de pușcă, de cai morți și pămînt răscolit de ghiulele. Garda sparge escadronul de cuirasieri. Tahy gonește pe urma muschetarilor care fug iepurește. Se ridică în scări. Nu-i vine să-și creadă ochilor. Trei linii dese de archebuzieri în stînga, alergînd spre el. O masă compactă de archebuzieri în dreapta. Companii care vin asupra lui, în pas viu. Companii care mărșăluiesc spre Lopad. Și nemeșîmea. Armurile strălucind acolo, spre colnicul unde s-a înfipt Peter Domokos. Unde este Peter Domokos?

— Looc!

Peter Domokos. Fără coif. Plin de sînge. Crunt.

— Fugi, doamne, nădejdea noastră! . . . Fugi și roagă-te pentru noi! Fugi și întoarce-te la noi! *Amen!*

— Petre!

A vorbit el? Peter Domokos îl privește din lumea aceea a neființei, ori a ființei celei veșnice, lume pe care-o cunosc doar războinicii la ceasul cel mare și cumplit al dăruirii. O știe. O lipește pe Fatima de armăsarul lui Peter Domokos. Fătima nechează duios. Armăsarul își freacă fruntea de grumazul iepei. Îl îmbrățișează pe bătrînul războinic săcui.

— Iartă-mă Petre, îi șoptește și-l sărută pe gură . . . Și-ți zic ție, bogdaproste!

Se rupe de Peter Domokos. Se sfîșie, rupîndu-se de Peter Domokos . . .

— Stegar, strigă.

— Măria-ta, bîlbîie Theodosie Rudeanu.

Îi vede. Tot cîmpul Mirăslăului plin de oștile lui Basta, înconjurîndu-l. Un valon înalt, călare pe un cal alb îi face semn să-și predea sabia.

— Stegar! bubuie și peste tot cîmpul de luptă își aude ecoul glasului.

Stegarul a înțeles. Pleacă hampa steagului *Magnaei Valachiae.* El taie mătasea de lîngă hampă cu o singură lovitură de sabie. Îndeasă mătasea moale și foșnitoare sub platoșă. Apoi totul se prăbușește sub nebunia dezlănțuită a furiei. Valonul izbit în morion cu garda, pichierii pe care-i amestecă Fatima cu țărîna, capetele muschetarilor retezate cu sabia și-n el tot, strigătul:

— La Făgăraș, vitejilooor! . . . La Făgăraș! . . .

Nu vede decît obraze biciuite de spaime. Un călăreț măreț pe cal cu armură de cap. Sabie . . . Trei reiteri arătîndu-i spinările. Rîde. Pinten. Trece în zbor peste un morman de hoituri. Fum. Plumbii vîjîindu-i pe la urechi. Un cazac fugind pe jos. Își scoate piciorul stîng din scară. Îi întinde trăgătoarea. Cazacul se prinde de scăriță, din goană. Îi rîde cu toți dinții. Aude ropotul gărzii. Aude ropotul senatorilor. Lillith blestemata nechează prelung. Marcu răstoarnă un pedestraș rătăcit. Stoichița arată ceva cu sabia și el o îndreaptă pe Fatima spre cel din urmă pichet de archebuzieri austriaci care aleargă să-i taie calea spre lunca Murășului. Afurisitul de cazac sare pe crupa Fatimei. Dracul de cazac sare de-acolo în șaua lui Andrei Bujeniță. Știe că are în jur cel puțin o sută de săbii bărbate. Archebuzierii se opresc în linie. Înfig furcheții. Treizeci de pași. Zece. Sabie. Capul ofițerului despicat de sub frunte.

Trupurile acelora sub copitele cailor. Urlete de moarte, care i se înfig în măruntaie... Goană... Lunca. Îl izbește mirosul de luncă în septembrie. Malul rîpos. Jos, mult sub mal, dolia adîncă, apele verzi și lucii și rotitoare. O mierlă în liniștea care-i înfundă urechile. Pinten. Fatima se aruncă în gol. Plutire ca într-o desprindere. Plescăitul apei. Răcoarea apei, dulce și dezmierdătoare și odihnitoare ca moartea. În stînga. În dreapta. Peste tot plescăitul cailor împinși în Mureș. Malul de dincolo plin de oameni în arme. Ridică sabia. Îi curge apa prin mînecă, pe piept. Simte apa în cizme, sub cuirasă, pe umeri... O sotnie de cazaci. Răstopcea. Pelerina roșie... Baba Novac... Iobagii... Îngenuncheați pe mal. Un cîntec. O tîngă prelungă, un vaer plin de spaime, un bocet legănat și sfîșietor. Fatima țăcăne prundul. Se îndreaptă în șa. Curge Murășul din el. Scoate steagul de sub cuirasă. Nu știe cum îl scoate. Nu știe cum îi înfige vîrful săbiei în ciucurele din fir. Cum îl ridică deasupra capului. Cum iese la trap pe malul unde-l așteaptă Baba Novac, Răstopcea, cazacii și ce a mai scăpat din gloatele lui. Din mucenicii lui.

— Peter Domokos, doamne, abia șoptește Baba Novac.

O întoarce pe Fatima. Lunca Murășului s-a umplut de călăreți. Archebuzierii imperiali coboară în pas viu spre mal. Umbrele sălciilor străvechi cad verzi, pe apele lucii. Dincolo de luncă, dincolo de vărsarea Lopadului, sus pe colnic, plutesc în nourii de fum steagurile săcuiești ale lui Peter Domokos. Stau neclintite acolo, ca o chemare bărbătească, se aud salvele de artilerie, se văd ghiulelele înroșite zburînd spre zidul acela de oameni, se văd rîndurile de archebuzieri pornite la asalt, apoi tot colnicul se umple de clăbuci de fum, de scăpăratul sutelor de archebuze săcuiești, un guler de flacără strînge colnicul și imperialii se rostogolesc la vale, văzuți de aici, ca niște păpuși de lemn și iarăși steagurile lui Peter Domokos înfipte în cerul de silitră, și iarăși chemarea aspră a tocsinelor săcuești, apoi o liniște adîncă, o liniște cutremurătoare care i se sparge în obraz, galopul unui cal, un ofițer într-o cuirasă argintată care-și scoate morionul, acolo, pe malul celălalt, salută cu spada și strigă în italiană:

— Excelența sa generalul Basta întreabă care este dorința voievodului Michael... Sînt generalul conte Tomaso Cavriolo, care a avut onoarea să atace artileria segnioriei voastre.

Închide ochii. Îi tremură barba udă. Ii este frig. De moarte. O osteneală de moarte îi curge prin măduva oaselor.

— Cer generalului viața vitejilor care se bat acolo sus!... Să se întoarcă la casele lor, liberi, fără să li se ia armele și steagurile.

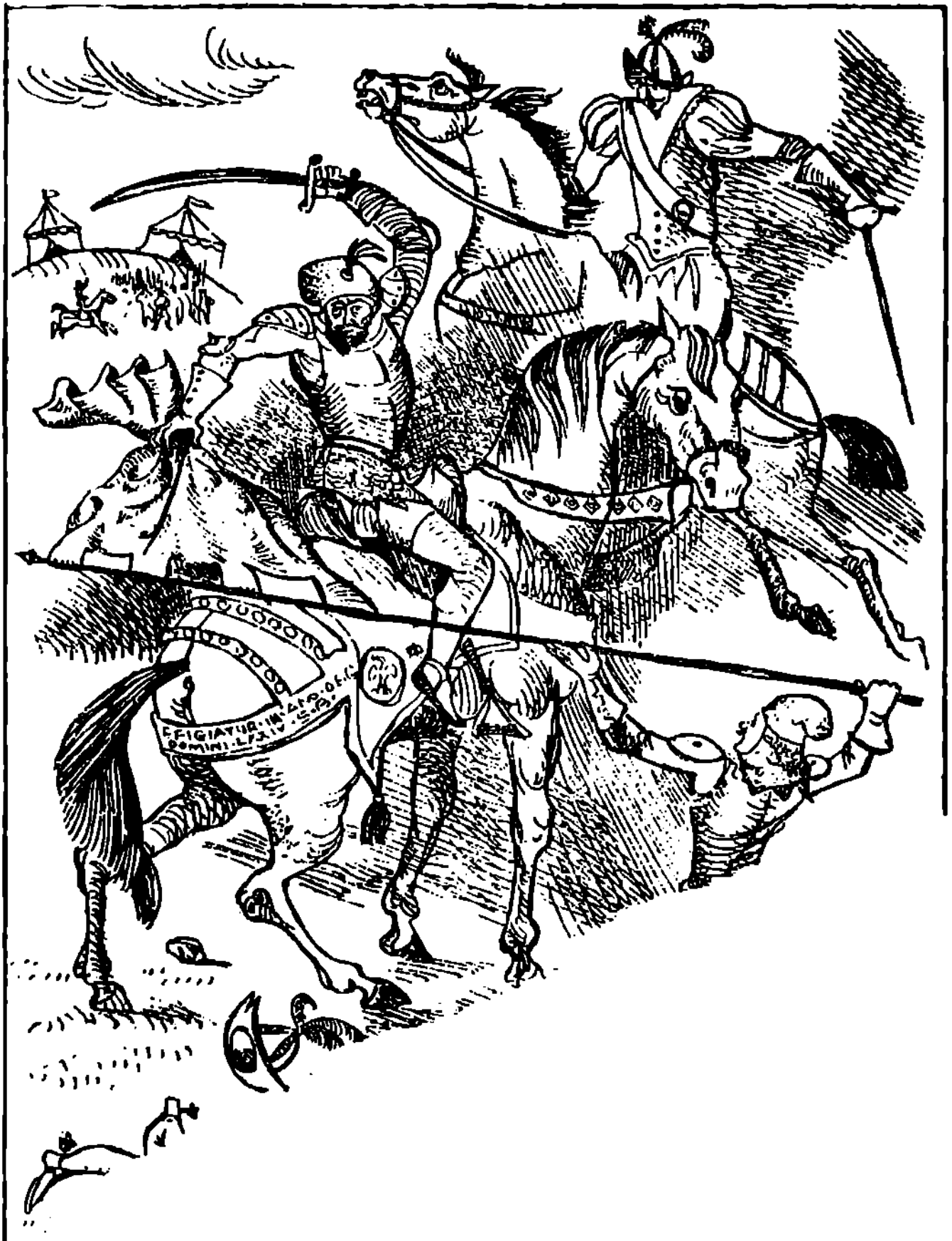

— Aveţi cuvîntul meu de onoare, monsegniore, că voi obţine aceasta, pentru onoarea armelor imperiale... Generalul vă întreabă, în numele sacrei majestăţi romane, dacă după ce v-aţi apărat onoarea cu atîta ardoare, nu doriţi să-mi predaţi sabia?!

O întoarce pe Fatima. Soarele scapătă dincolo de coamele domoale, albastre-aurii ale munţilor.

— La Făgăraş, spune, nu ştie dacă le-a spus-o celorlalţi, ori şi-a spus-o numai sieşi, i se aşterne o pîclă grea peste ochi, şi-i simte împăienjeniţi, îşi muşcă buzele şi ascultă sfîrşit cîntecul pe care-l cîntă cu voci de bas cazacii orheeni ai lui Rostopcea:

— Hei, voinicul a văzut înflorind mălinul.

E ud, îi este frig, cumplit de frig şi ca printr-o somnie de moarte ascultă glasurile lui Theodosie şi Stoichiţa numărînd oştenii din mers şi poruncind intrarea în rînduri. Cineva i-a desprins steagul *Magnaei Valachiei* de pe sabie... Se cufundă în sine păstrînd pe retină imaginea hotnogului din Rotunda care călăreşte în faţă, cu steagul *Magnaei Valachiaei* la suliţă, în vreme ce ţăranii din Maros Gombos, cu bătrînii, muierile şi copiii îngenuncheaţi în marginea livezii, se tînguie bătîndu-se cu pumnii în piept.

Apoi pogoară înserarea şi el se pribegeşte din sine ducîndu-se la soborul de pe Ciucaş să plîngă la picioarele Leului şi să se mărturisească Marelui Războinic. Dincolo de Maros Gombos sclipesc stelele. Pe catifelele reci ale nopţii de septembrie ţîşnesc roşii focurile de tabără ale armatei imperiale. Se aud greierii. Tropotele cailor.

— Domokos, şopteşte.

răspunde nimeni. Noaptea îi curge grea în suflet. Călăreşte
stiit de sine, încît îngînă cu buze moarte cîntecul
ilor.
florind mălinul!»
a de oaie pe care i-a aruncat-o
i a fum. El îşi aduce aminte
i Velica. De Tudora,
sus, în tăria bolţii.
sus în oglinda
a nimic-
ndră.
ne-

— Baba Novac. Orînduie străji. Facem tabără pînă la miezul nopții. Haide! Stoichiță. Theodosie... Hei, oștenilor!

O îndeamnă pe Fatima. O bate pe grumaz. Se smulge din el. Nu-și aparține. Este al lor. Al celor învinși astăzi. Învingători de atîtea ori pînă astăzi. Se întoarce pe lîngă rîndurile gărzii. O pune pe Fatima în buiestru. Sînt acolo rînduri de călăreți făgărășeni și hunedoreni. Sînt moțogani în sarici și cazaci și dragoni, sînt tărgi purtate între doi cai, sînt boi mari ungurești de pustă care trag telegi, sînt căruțe cu iobagi și vivandiere și dintr-odată toată noaptea devine sonoră, se aud tropote în noapte spre Sînbenedict și Fărău și Gîmbuț, se aud strigăte și chemări curioase și semne de recunoaștere lui necunoscute, își spune că s-au trezit pămînturile Cetății de piatră, apoi se aprind facle și focuri pe colnice și întunerecul începe să licăre și fîșii ciudate de lumină îi înconjoară oastea, pentru că întunericul se deșartă în oastea lui cu cete de pedestrași și de călări ieșite din neființă și este un murmur și un foșnet și sînt glasuri buhoase care-l cheamă pe baci Bălborea, ori pe Ferencs Miklos, s-o ia cu călăuzii spre Cetatea de Baltă, unde s-a tras căpitanul Pangratie Segneyey și-l așteaptă pe măria-sa craiul și toate foșnetele astea trec în el înfiorate, pline de o sevă necunoscută, apă vie limpede, vorbește umbrelor gheboșate în șei, ori grămădite în căruțe, se aprind făclii și totul i se pare un basm fantastic, în care el renaște de-o mie de mii de ori, strigîndu-i pe unii pe nume, vorbindu-le lacom, vărsîndu-se în ei, cum ei se varsă în el și-atunci își ridică din nou privirile spre cerul înstelat, lăsînd să-i curgă pe obraz lacrimile tămăduitoare, lacrimile binefăcătoare, lacrimile omenești de după Mirăslău.

18 septembrie leat 1600, la miezul nopții, pe drumul de codru al Cetății de Baltă.

1

Jocul habsburgului a fost jucat magistral. La cîteva zile după Mirăslău, în 22 septembrie, sacra majestate romană îi semnase diploma de guvernator al Transilvaniei. Diploma pe care-o călcase Basta în picioarele cailor, întorcînd Transilvania nu spre Sfînta Ligă și ideea creștină, ci spre Sigismund Bàthory și *statu quo*-ul impus de politica prootomană a lui Zamoyski.

> *. . . nu m-am luptat așa cum mă obișnuisem s-o fac cu dușmanul meu firesc, aprinzînd cu cuvintele și pilda mea însăși în luptă și înfruntînd cel dintîi asalt dușman; ci văzînd oaste creștină mișcat de milă și ca să nu se verse din pricina nestatorniciei cîtorva ticăloși sîngele creștin, n-am stat după obicei în fața întîii loviri, ci m-am retras, nu doar că n-aveam atîta putere sau că-mi pierise inima, ci fiindcă-mi era groază să mînjesc cu sînge creștin sabia care băuse odată din belșug sîngele vrăjmășesc . . . Și nici nu se cuvenea să mergem împotriva domnului meu . . .*

Să fi fost acesta temeiul înfrîngerii de la Mirăslău? Sau numai acesta? Semnează. O mînă gălbuie cu degete lungi pline de inele intră în pata de lumină a sfeșnicului. Picură ceară roșie pe hîrtia ușoară, de Genova. Degetele lui Theodosie. Degetele care-au picurat ceara peceților domnești pe mai toate actele domniei lui. De ce nu este aici Stavrinos și de ce nu este Balthazar Walther cel tînăr, silezianul, cărora ar vrea să le mărturisească gîndurile?! Simte nevoia confesiunii. A spovedaniei. Îl uluiește dărnicia oamenilor Cetății de piatră. Au ieșit din țarini, ocrotindu-l la Alba Iulia și Sebeș sub zidurile Sibiului, unde-l aștepta Radu Buzescu cu oștile Loviștei, Mehedințiului, Băniei, Gorjului și Argeșului. S-a-ntrebat atunci, sub zidurile Sibiului răsculat, de ce-a trebuit Radu Buzescu să-i proptească turnurile și contraforții? De ce nu l-a ocolit și de ce n-a venit la Mirăslău? I-a spus-o Mihalcea Karatzas, care la Mirăslău

s-a bătut alături de gardă. Buzeştii îl voiau numai pentru ei, în Ţara Românească. Alungat din Transilvania cu arma, îl aşteptau să-l ocrotească acasă. Atîta este cuprinderea Buzeştilor. Poate atîta este însăşi cuprinderea timpului său. Cine-o poate şti?!

— De ce umblaţi pe vîrful picioarelor, ca la mort?

Îşi apasă inelul pe ceara moale, cu reflexe rubinii. Sînt toate la locul lor dintotdeauna. Tetrapodul cu biblia, tripticul georgian înrămat cu zmalţuri albastre şi ajururi de aur, masa pliantă cu chărţile desfăşurate, sfeşnicele de Hurezi în care ard lumînări de ceară, parfumate. Pînă şi Stanca este, îmbrăcată în negru, cu unghiile nelăcuite, ţăcănind din igliţe, şi Florica este, stînd visătoare în jilţ, şi Pătraşcu este, făcîndu-se că cercetează charta Braşovului, el care n-a găsit călăuzi să-l treacă munţii pe poteci de oieri şi să-l aducă la Mirăslău, în schimb a tropotit aproape trei săptămîni între cetatea Branului şi a Prejmerului, irosind oameni şi timp, furînd cu neghioabă prostie viaţa, onoarea şi visul tatălui său. De ce-au stat Buzeştii şi Nicolae Pătraşcu priponiţi în munţi? De ce n-a ocolit Prejmerul, Deli Marcu, oşteanul lui fără pată? Ce destin i-a oprit pe toţi, aici în Carpaţi, ca şi cînd Carpaţii aceştia i-ar fi vrăjit?

— Eşti gata, Ştirbeiule?

— Gata, măria-ta!

— Strecoară-te cum ştii şi ieşi la Tokaj. De acolo du-te la sfinţia sa episcopul Szuhay cu scrisoarea asta. Aştept întîmpinările sfinţiei sale...

— Unde, doamne?

Ciuleşte urechea. Îşi ţin răsufletul cu toţii. Stanca nu mai ţăcăne din igliţe. Este noaptea de 30 septembrie, a sfîntului Grigorie Luminătorul şi a sfîntului mucenic Ripsimia, luna este în scădere, cade roua şi Zamoyski a ajuns la Bacău de unde-i scrie regelui că va intra în Ardeal fie pe la Trotuş, fie pe la Buzău, astfel încît să-l prindă între oştile regale şi cele ale nemeşilor. Turcii se-ndreaptă spre Bucureşti, vegheaţi din codri de oştile puţine ale vornicului Dumitrache. Unde-ar putea fi el în toamna asta, dacă nu la Tîrgovişte?

— Unde-aş putea fi altundeva decît la Tîrgovişte, Ştirbeiule?!

— Slavă Domnului, şopteşte olăcarul, boiernaş dintre curtenii lui Pătraşcu cel Bun, ştiutor de limbă ungurească, îmbrăcat el însuşi ungureşte, apucînd plicul şi vîrîndu-l cu îndemînare într-o cusătură dublă a dolmanului.

Toate sînt ca întotdeauna. Radu Buzescu în jilţ, privindu-l cu ochi inteligenţi, Theodosie cu ştiricarul pe genunchi parcă mulţumit de sine, Marcu lîngă Pătraşcu care-l priveşte cu coada ochiului,

Stoichița șoptindu-i ceva Stanchii, Simion de veghe, Matei ot Brîncoveni povestind cum a venit la el în tabără unul din frații Montelupi și cum i-a mărturisit acel Pietro Montelupi fărădelegile nemeșimii la intrarea în Alba Iulia.

Glasul răzbit al căpitanului Matei ot Brîncoveni se-ncurcă cu icnetele Stanchii și glasul hîrșit al lui Theodosie care citește din scrisorile agenților papali, ambasadorilor și iscoadelor de la curți, ori din lungile scrisori ale lui Zamoyski către rege, ofticoasele scrisori ale vulpoiului bătrîn și-nrăit aflat cu peste douăzeci de mii de oșteni la Bacău, cînd el are aici, la Rîșnov, abia douăsprezece mii. Aude glasurile hotnogilor strigînd numele oștenilor care vin mereu să se scrie la oaste: Ion Budălău, Gheorghe Stoica, Lancea Ion cu trei fii, Blasius Karoli, Sandor Desi, Lucas Brassai și iarăși tot felul de Ioni și alți Șandori și mereu alții, tropote, căruțe neunse scîrțiind, ori cu obezile slăbite de drum lung, bătînd. Neamișii au profanat mormîntul lui Aron vodă, răzbunîndu-se pe Velica. I-au scos oasele și le-au aruncat la cîini. Au scos oasele celorlalți boieri îngropați în biserica mitropoliei. Au dărîmat zidurile cu tunurile. Au pus foc. Au strîns în piața Albei Iulii, el vede nucii bătrîni și brazii, aude clopotele și tropotele gărzilor și glasul suav al Velicăi și vede mătăsurile de pe vertugadinul nobilelor doamne strălucind — și-l vede pe vătaful Florean jucîndu-și povestea străveche — au strîns românii și sîrbii și italienii din tîrg, cărora dieta le dăduse salvconducte pentru negoațe și butici și hanuri, tăindu-i pe toți acolo, cu muierile și copiii lor — măcelul a fost condus de Chiaky însuși, care s-a năpustit cu spada asupra acelora, dezarmați.

Apoi Chiaky a intrat călare în bolnițele ostășești. A tăiat un hotnog săcui, rănit la Mirăslău. Călăreții lui Màko i-au ucis acolo, cu sabia și jungherul, pe toți răniții aduși în noaptea aceea cumplită la Alba Iulia. În noaptea în care a ajuns el în cetatea de scaun a Bălgradului să-și adune aducerile aminte, arhiva și oștenii izbăviți între ziduri. Simte apropiindu-se clipa cumplită a deznădejdii. Moare glasul uscat al vel logofătului Theodosie. Îi răsună sub frunte strigătul de luptă al vajnicului Peter Domokos. Noaptea se umple de strigătele de luptă ale săcuilor rămași pe colnicul Mirăslăului. Kerekdomb, ori altfel, vegheat de trei stejari vechi. Nobilii domni și-au călcat în picioare jurămîntul. Basta și-a călcat în picioare cuvîntul cavaleresc. Neamișii și-au răsuflat ura lor neagră și zăcută împotriva săcuilor. După miezul nopții, ah, Francisc Theke, hotnogul scăpat din iadul acela, cu o tăietură cumplită la pîntec, Francisc Theke care i-a umplut nopțile de nesomn, de strigătele lacome de sînge

ale neamișilor, de urletele lui Chiaky, el însuși conducînd șarja, de zăngănitul fierului și horcăitul muribunzilor, de chipul încrîncenat al lui Peter Domokos, țîșnind între focuri ca un zeu al răzbunării, mînuind două spade, căzut străpuns de patru lănci înfipte dintr-o dată în pieptul lui, apoi masacrul crîncen, pînă la cel din urmă rănit aflat acolo, cîinească răzbunare a domnilor împotriva ostașilor slobozi care le vegheaseră, veacuri, castelele și avuțiile, și mereu, noapte de noapte, strigătul de pe urmă a lui Peter Domokos: — răzbună-ne Michael și veghează asupra alor noștri, totul în salvele artileriei, chipul de drac bărbos al muschetarului cățărat pe tun, iobagii năvălind cu cuțitoaiele, apa rece a Mureșului, steagul *Magnaei Valachiaei* la sîn, plumbii huindu-i în jur — spadele și gurile negre ale archebuzelor, trosnetul salvelor. Dumnezeule, nimic nu mai este liniște în liniștea hîrîită în care Theodosie Rudeanu citește copia scrisorii lui Zamoyski către hatmanul Samoilă Koszka și cazacii moloiți-zaporojeni. Rîde. Marele logofăt Theodosie Rudeanu ridică de pe terfelog privirea mirată. Și-a regăsit cuibul cald și mănos, Theodosie. S-a regăsit pe sine, Theodosie. Se pierduse în vîrtejul luptei de la Mirăslău. În hățișurile diplomaticești ale Alba Iuliei. Acu, s-a regăsit aici, în cortul domnesc, uitînd că Basta e la Sibiu, neamișii la Voila, Zamoyski la Bacău și turcii lîngă București. E bine în cort, sînt cupe cu vin de Valea Călugărească, sînt tipsii cu mere și struguri și nuci curățate și tăvălite în miere, morții lui zac la Mirăslău, zace acolo și Peter Domokos, cei de la Șelimbăr s-au uitat, pe cei nevinovați de la Alba Iulia nu i-a auzit horcăind, iar oasele lui Aron vodă roase de cîini nu mai au glas să plîngă.

— De ce rîzi, măria-ta?

— De cînd este suretul, Theodosie?

— Din... 19 *septembris*, doamne.

— Spune-i, Mîrzeo, ce-au făcut prietenii iubiți ai domnului-cancelar, domnii moloiți, la Iași, pe 22 *septembris*... Asta n-ai mai știut-o Theodosie. După cum multe nu mai știi, tu, atoateștiutorule.

— Cu ce ți-am greșit doamne, să mă înfrunți?!

— Nu tu Theodosie... Eu am greșit. Numai eu... Numai eu... Așa este vere Radule? Așa este Pătrașcule?... Așa este Stanco?!... Eu v-am scos din ale voastre, aruncîndu-vă în necunoscut. Eu n-am fost sătul de cîte aveam, pohtind ce nu puteam acoperi cu umbra, nici păzi cu sabia, nici hrăni din traista mea. Eu sînt cel care am lăsat Țara turcilor și moșiile de izbelișteși iată-mă

acum, în ceasul al unsprezecelea aşteptînd solii duşmanilor mei, solia de-a doua, că solia dintîi am văzut ce-a izbîndit la Voila...

Ssst... N-auziţi nimic? Theodosie? Stoichiţa?... Radule?... Stanco? Tu care le auzi pe toate, n-auzi nimic?

— Ce s-aud, măria-ta? şopteşte Stanca lividă.

— Morţii mei, Stanco!... Auzi-i... Mă cheamă morţii mei!. Auzi? Mă strigă... Vo-ie-voa-deee!... Mihail, îndură-teee!!... Ei, cei fără de morminte şi cruci... Cei fără de dezlegare şi împărtăşanie... Auzi-i?...

— Măria-ta!

— Taci, Stanco!...

— Măria-ta, Baba Novac cere să intre...

— Baba Novac! Sufletul meu... Să vină Baba Novac... Simioane, aprinde toate luminările. Să fie lumină!!... Lumină!... Aduceţi sfeşnicele!... Ah, Baba Novac...

— Chiaky îmi cere capul tău, doamne, spune Baba Novac.

— Şi ce-ţi dă în schimb, frate?!

— Un sat şi iertarea greşelilor mele, măria-ta.

Îşi cuprinde tîmplele în palme. Rîde. Rîde răzbit, în hohote grele, noduroase.

— Un sat pentru capul lui Mihai vodă... Auzi, Buzescule? Un sat... Auzi, Theodosie, la cît scăzui, Theodosie?!

Smulge scrisoarea pe care i-o întinde Baba Novac. E scrisă ungureşte. I-o trece Radului Buzescu.

...iar dacă se poate să se ostenească Domniile voastre să aducă între noi chiar pe voevod, sau viu sau cum se poate...

Stanca scapă iglitele în poală. Nimic nu mai este cum a fost cindva. Însăşi viaţa lui îi este sieşi străină, îndepărtată şi moartă. Glasul străjilor. Glasul hotnogului de gardă.

— Deli Marcu şi armaşul Sava, la poruncă!

— Să intre, spune şi nu mai ascultă scrisoarea de ademenire a neamişilor semnată pe lîngă Chiaky de bravii ucigaşi ai nevinovaţilor de la Alba Iulia: Bornemisza, Toldy şi Midsenti. Reţine numele şi vede aievea chipul nobililor domni. Cine este femeia bătrînă, uscată, femeia aceasta galbenă şi plînsă care-l priveşte de dincolo de moarte? Dumnezeule, nu şi-o aminteşte! Varvara Szuki a căzut acolo sus, pe colina săcuilor, cînd se va întoarce va ridica acolo o biserică, Velica s-a pierdut în nefiinţă şi iată aici această femeie bătrînă înainte de vreme, privindu-l ca pe un mort, halucinată, bîlbîind ceva în vreme ce afară răpăie tobele, sună trîmbiţele şi zeci de glasuri strigă sălbatic:

— Săcuii, măria ta! . . . Săcuii! . . .

Ţîşneşte din cort, fără gugiuman, doar în dolmanul de roşu domnesc. Focuri mari spre Prejmer şi Hărman şi Sînpetru. Focuri înalte spre Braşov. Caută din ochi statura atletică a lui Peter Domokos. O mie de nădejdi îi sfîşie inima. Poate a scăpat cu toţi ai lui, vitejii. Poate . . . O mie de poate . . . Nu! Dumnezeule, morţii lui nu mai învie nicioadată! Sînt săcuii celor trei scaune, ridicaţi la oaste de frater Ştefan, ori de curierii lui, ori de Deli Marcu, ori de ştirea morţii lui Peter Domokos. Cîntă bărbăteşte, sînt numai călăreţi şi tabăra se umple de tropote, de rînchezatul cailor, de strigătele de vivat, atunci cînd îl văd între făclieri. Un răsuflet rece, de gheaţă, coboară de pe crestele Pietrii Craiului, de acolo de unde stîncile negre, poleite de luna în scădere, veghează drumul Ţării şi veşniciile.

2

Zace pe fundul unor ape adînci aşternute deasupra lui, negre şi grele. Bat toate clopotele Iaşilor. El coboară călare dealul împădurit al Copoului, răzăşii i se închină, a rotunjit *Magna Valachia* în fiinţa ei eternă şi cînd aude corul mitropoliei se umple tîrgul de ropote nebune şi hatmanul Samoilă Kosjka goneşte pe un cal înaripat, cu o rană adîncă la gît şi-i cere iertare cu glas de heruvim pentru răscoala lui nereuşită împotriva tiranului de cancelar, pe care el cu atamanii se juraseră să-l prindă şi împreună cu toată artileria să-l aducă legat la picioarele măriei sale. Domnii moloiţi-zaporojeni nu s-au lăsat prinşi de dragonii lui Potocki. Au trecut Nistrul, fugind în stepă.

— Mihai!

Ah, Peter Domokos . . . Este şi nu este Peter Domokos, ba este, se roagă în genunchi, cu sulițele înfipte în piept şi alături de el se roagă Josika, doar capul lui Josika şi capul lui Andrei Bàthory şi Ştefan Răzvan din vîrful ţepii şi Chisarul şi alte capete, o mare de capete stînd doar pe gîturile înfipte în sulițe, capete cu căciuli şi turbane, cu ochii holbaţi, cu stoluri de ciori ciugulindu-le globii, apoi un dulău negru, dugos, duhnind a hoit rozîndu-l pe Aron vodă de viu şi lilieci, el în rantie rugîndu-se la căpăţîiul lui Pătraşcu şi al Florichii, lăcustele intrîndu-i în barbă şi-n ochi şi glasul uscat al Stanchii:

— Mihai! Trezește-te!... Scoală că urli ca lupii... Mi-e groază, doamne!

Zarea tulbure a unei lumini. Chipul galben al Stanchii. Mirosul înțepător de oțet și aromate. Stanca îl freacă cu o năframă umedă pe frunte și piept. Stanca care l-a primit în pat rece ca o moartă și uscată ca o scîndură de cosciug. Stanca străină, îmbrăcată într-o cămașă monahicească, cerîndu-i iertare că nu-i mai poate fi soață.

— Ai visat urît, doamne! De cînd te-ntorseși, visezi urît.

Se ridică pe căpătîiul din blană de urs. Asudă spornic. Caută cupa cu vin dulce de stafide, pe care Simion i-o pune în fiecare seară alături de așternut... Bea cu sorbituri prelungi. Se limpezește.

— M-au încolțit, Stanco... Și viii și morții.

— Prea pe mulți i-ai lăsat fără luminare, doamne.

— Mă judeci?

— Nu numai eu.

— Cine încă?

— Țara. Văduvele. Orfanii... Mai știu și eu.

— Îmi ești dușmancă?... Acum?...

— Îți sînt, ca-ntotdeauna, supusă... Și-ți mulțumesc că nu m-ai zălogit încă dușmanilor măriei tale, pe mine și copiii mei...

— Mai este vreme...

— O știu.

— Ce știi, Stanco?

— Știu că atunci cînd soarta armelor îți va fi dușmană, ai să ne dai împăratului, ori neamișilor, ori lui Giurgiu Basta, ori celui de la care nădăjduiești ajutor, numai să te păstrezi în scaun. Știu că ai să ne vinzi pe cîteva tunuri!... Ori pe cîteva libre de praf de pușcă... Ori pe un steag de călăreți... Că n-ai nimic sfînt în afară de nebunia puterii, Mihai.... Că ne-ai jertfit pe noi, soața și copiii tăi, vițelului de aur. Visului tău deșuchiat de mărire. Știu că sîntem în rîndul putinilor cu brînză, al turmelor, al tamazlîcurilor... Ne dai și ne răscumperi, după voie...

Ah, acesta nu este glasul Stanchii. Nu este glasul ei cel vechi și nici limba priceperii ei nu este. Iglisia n-a stat cu mîinile în sîn, cît Stanca a petrecut la cetate la Făgăraș. O ascultă vorbind de visarea lui deșartă, de faptul că s-a încrezut în neamișii, în loc să creadă boierilor de pămînt și rudelor, că a sugrumat pe cei mulți și buni, a ucis turma, să se închine lupului cu sarică de păstor și alte asemenea, pilde cu tîlc și vorbe cu tîlc, spuse rece și dușmănos, ca și cînd niciodată n-ar fi fost lîngă el, femeie vie și fremătătoare... Cînd ajun-

sese cu oastea la Voila și pusese tabără acolo, lîngă Făgăraș, l-a trimes pe Radu Buzescu la Sibiu, la Basta. Să se curme neînțelegerea. Tot atunci a vrut să-l iscodească pe Chiaky. L-a pus pe Baba Novac să-i scrie că el cu căpitanii lui s-ar lăpăda de voievod și ar trece la împăratul. Astă noapte s-a văzut ce gînduri au neamișii asupra lui. La Voila s-a văzut ce gîndește Basta și ce vor Staturile. I-a cerut lui Basta artileria pierdută la Mirăslău, Făgărașul, Ieciul și Gilăul, privilegiile săcuilor și drum slobod spre Wiana. La Voila a venit solia condusă de Sebastian Thököly, bărbat înțelept, nobil din Ungaria de sus, sfetnic al habsburgului și doi neamișii ardeleni. Vitez Miklost și Banyai Martont. Dieta și Staturile vor să facă pace, dar mai înainte de toate să le trimeată zălog pe doamna sa și copiii și încă patru boieri din cei credincioși. Dieta și Staturile știau și pe cine; Preda Buzescu, Udrea Băleanu, armașul al doilea Sava și pe Stoichița din Strîmba. Au cerut-o pe doamna Tudora, muma. Și toate comorile lui. Stanca era acolo, în cortul domnesc, străjuită de Pătrașcu și Florica. I-a șoptit: — Iată prețul nebuniei tale, Mihai.

Bea din cupa cu vin de stafide. Îi simte parfumul în cerul gurii. Dintr-o dată Stanca îi cade la picioare. Se prăbușește peste picioarele lui. I le îmbrățișează lacom. I se desprinde cosița din conci. Îl învăluie amărui, mireasma pletelor negre, mireasmă uitată de busuioc și lămîiță, de dresuri egiptiene adiind voluptos.

— Mihai, stăpîne, îndură-te de toate suferințele mele și nu mă da neamișilor, Mihai. Te vor batjocori prin mine, Mihai. Te vor umili prin fiul tău, doamne. Te vor scuipa în obraz, rușinîndu-ți fiica . . . Mihai ! . . .

Îi astupă gura cu palma. Gîndul ăsta îl ucide. Gîndul ăsta îl sfîșie. Valuri de ură neagră, clocotitoare îl sugrumă. El care n-a urît decît nedreptatea și silnicia imperiilor, îi urăște acum de moarte pe Chiaky și Moise Szekely, pe senatorii din State și Ordine, îi urăște de moarte pe fiecare în parte și pe toți împreună, pentru că el le-a redat onoarea și spadele pierdute mișelnic la Șelimbăr, pentru că i-a încărcat de moșii și onoruri, le-a cinstit femeile, iar pe feciorii lor i-a luat scutieri, pentru că a fost mărinimos și cavaler și ei, iată, ei după ce i-au ucis oștenii răniți, după ce i-au masacrat pe săcuii cărora le juraseră pace, după ce au dărîmat zidirile lui într-ale spiritului; ei îi cer muma și soața, copiii și sfetnicii, umilindu-l astfel pînă la sînge . . . Geme, sare din așternutul din blănuri și numai în cămeșoi aleargă prin cort chemînd toate trăznetele cerului asupra nemernicilor.

— Nu mi-ai răspuns, Mihai, scînceşte Stanca.

O ia în braţe. O culcă în aşternut. O acoperă cu pătura moale, de camelot.

— Dormi, Stanco, îi şopteşte... Dormi şi ai încredere în tatăl copiilor noştri. Dormi doamnă, mîine saşii trădători îşi vor muşca mîinile... Dormi...

— Nu mi-ai răspuns, doamne!

— Dormi!... Trebuie să mă gătesc de luptă...

Bate din palme. Stanca îşi trage camelotul pînă sub bărbie. Intră Simion, în arme, ca şi cînd ar fi vegheat toată noaptea. Ridică un colţ al pologului, făcîndu-i loc să iasă afară, în iarba udă, sub cerul cu stele palide ţinut pe ghebele munţilor. Miroase a răşină şi tabără. Îşi scoate cămeşoiul. Rămîne gol în frigul umed. Simion îi toarnă găleata cu apă rece în cap. Îl ia la buşumat cu ştergura de in. Îi alungă spaimele. Îi alungă neîncrederea. Cît ar vrea să-i ucidă Simion viermele ăsta scîrbavnic al neîncrederii care se-ngraşă din toate temerile lui. Undeva, spre Codlea se aude chemarea aspră a unei trîmbiţe sunînd ducerea cailor la apă. Apoi alte trîmbiţe. Spre Rîşnov. Spre Tohan. Spre Ghimbav. Piatra Craiului şi Cristianul plutesc în lumina lăptoasă a zorilor. Pe văi stau glogozite straturile de ceţuri sidefii. Se face ziuă. 1 Octombrie, miercuri, ziua judecăţii lui cu braşovenii care i-au arestuit şi chinuit cele şase sute de jupînese şi jupîniţe ale boierilor şi oştenilor, lăsate lor în ospeţie. Ospeţie plătită cu aur şi încredere. Cu braşovenii care cu ticăloasă hainie au închis pasurile, voind să-l dea pe el şi oastea lui la mîna neamişilor. Dar mai ales au vrut să-l dea lui Basta, nădăjduind de la acesta luarea Transilvaniei pentru Sfîntul Imperiu şi de aici urcarea lor în atotputernicie pe veacuri.

Stă învăluit în pătura de şa pe care i-a aruncat-o Simion pe umeri şi meditează la aceste urmări îndepărtate ale războaielor, urmări visate de stăpînitori, ascunse cu grijă în vorbele unsuroase ale diplomaţilor, urmări pe care el le vede şi trăieşte pînă la istovire. Răsare soarele, geană de lumină sîngerie peste crestele de piatră ale munţilor. Undeva, aici, de jur împrejur, în ţarinile şi-n codrii aceştia, în inima acestor pămînturi trecerea lui a aprins o văpaiţă. Chiar dacă Mihail domn şi om a greşit. Îngenunche în iarba grea de rouă. Îşi face cruce. Sărută pămîntul. Stă gol ca un Iov şi sărută pămîntul de la poalele munţilor, cerîndu-i iertare... Apoi se-nalţă o ciocîrlie şi se aud tropotele căpeteniilor venind să primească porunci.

— De ce rîzi, măria ta? Încep să nu te mai cunosc, doamne. Eşti altul, te gîndeşti la o mie de lucruri odată, repezi olăcari de taină în taberile lui Zamoyski, îi răscoli pe cazaci; scri episcopilor din Ungaria de Sus, împăratului, lui gran'duca di Toscana, Dumnezeule, mă înspăimînţi cu planurile tale, cu cerbicia în care te-ncăpăţînezi... Ce vrei, măria-ta?!...

— Voiai să zici, ce mai vreau, Theodosie?!

— Gura ta a rostit adevărul... Ce mai vrei?!

— Salută cu sabia, Theodosie... Cum îţi place steagul acesta de dragoni ai locotenentului Stanislas?

— Îl făcuşi căpitan acum două zile.

Căpitanul Stanislas dă onorul cu sabia. A rămas sub steagurile lui. Este un visător nebun acest Stanislas care-i cere să ridice ofiţerimea şi stările de jos împotriva panilor. Walawski şi Branitzchi i-au cerut voie să-i părăsească steagurile. Se vor duce în Polonia prin Maramorăş, nu se vor pune sub ordinele lui Basta şi vor aştepta acolo chemarea domnului lor. A fost la Voila o despărţire sfîşietoare. Escadroanele de dragoni în linie, steagurile fîlfîind, Walawski plîngînd răzbit, îmbrăţişîndu-l mereu şi mereu, clopotele, darurile bogate făcute de el tuturor, inelul cu rubin trecut pe degetul viteazului Walawski care a scos dragonii şi cazacii din încleştarea reiterilor şi i-a adus la Alba-Iulia, aşteptîndu-l neclintit în încredrea că va veni.

— De ce rîzi, măria-ta, întrebă Theodosie Rudeanu, lăsîndu-şi nazalul.

Archebuzierii saxoni se văd mişunînd în spatele palăncii făcute din pari ascuţiţi înfipţi în pămînt, cu vîrfurile plecate spre înainte. Au muncit din greu domnii tăbăcari şi rotari şi cîrnăţari saxoni, au năduşit din greu să închidă cu pălănci din pari şi mărăcini gurile drumurilor care intră la Bartolomeu venind de la Ghimbav, Rîşnov şi Hălchiu. Au închis Şcheii la Pietrile lui Solomon. Au închis drumul Timişului în gura Răcădăului, ridicînd stavile din buşteni păzite de cîte patru culevrine. Au închis drumul Prejmerului unind apele iazurilor cu apele Timişului. Se dovedesc iscusiţi, stăruitori şi încăpăţînaţi în dorinţa de a-i închide pasurile şi a-l da lui Basta. Coifurile de oţel ale corporaţiilor strălucesc aproape festiv. Ceasul din turla Bisericii Negre bate grav şi sonor ora nouă. Zidurile cetăţii sînt pline de oşteni, tîrgoveţi şi muieri. Vede totul de pe măgura de deasupra Turnului alb, măgura păzită de un pichet de archebuzieri prinşi azi-

noapte de măciucașii lui, călăuziți prin codrii Rîșnovului de oameni ai locului. Măciucașii au îmbrăcat straiele archebuzierilor. Sergentul care le-a adus mîncarea, în zori, pe trei cai cu samare, a făcut ochii mari dînd acolo peste niște saxoni cărora peste noapte le crescuseră bărboaie negre și ciufute. Stă în bunget, călare, cu toată curtea. Căpitanul Stanislas ca și dragonii lui, abia se văd de sub maldărele de crengi cu care s-au acoperit. Coboară în coloană de doi drumeagul priporos care cade în gura văii dintre Warthe și coama Petrișorului. Domnul Valentinus Hersell, *judex Civitatis Coronensis* n-a poftit în tabăra de la Rîșnov, spunîndu-i Radului Buzescu, trimes sol, că are poruncă împărătească să stea în arme. În particular a repetat ceea ce scrisese căpitanului Ion Zelestei. Nu se atinge de familiile sîrbilor și boierilor, așteaptă rezultatul luptei dintre principi, vrea pace și bună înțelegere. Trece un stol alb de porumbei. Bat clopotele de la Sfîntul Nicolae domnesc. Își aduce aminte de tomana trecută, cînd a văzut turlele Brașovului și donjoanele, după ce întîlnise săcuii la Întorsătură. Își aduce aminte de luarea cetății prin viclenie, ca răspuns la viclenia politică a domnilor magiștri. Astăzi nu are vreme de Brașov. Domnii magistri vor să facă politica peste capul lui și al Statelor, unindu-se cu Wiana. Din coloniști ai celor șapte orașe meșteșugărești, se vor domnii acestor pămînturi, stăpînind prin reiterii lui Basta. Ce vană și neghioabă trufie. Ce puțină înțelegere a adevărului.

— De asta rîd, Theodosie!

Theodosie Rudeanu își trece sabia în mîna stîngă. Își face trei cruci mari, sățioase. Radu Buzescu rîde. Rîde și Stoichiță. Rîd cu toții, sînt mulți, boieri de Argeș, rubedenii de-ale Buzeștilor și Calotă Bozianu, vel banul care-l privește drăgăstos și-i spune că vede sîrbii și moldovenii lui Deli Marcu coborînd prin codrii Muntele judelui.

— Uite-i, măria-ta, colo, nu-i vezi, că nu-i mai văd nici eu?!... Parcă-i înghiți pămîntul.

Nu vede pedestrimea lui Deli Marcu coborînd Muntele judelui. Nu vede nici cele două care încărcate cu butoaie de praf de pușcă slobozite de săcui de pe Petrișor, drept asupra palăncilor archebuzierilor saxoni, care roiesc în mundirele lor albastre fugind ca potîrnichile. Privește rece exploziile înalte. Trîmbele de pietroaie și bîrne și pari țîșnind din fumul negru al exploziilor. Cavalcada dragonilor lui Stanislas, căzînd de pe Warthe, drept în mijlocul unei companii care încearcă să intre în rînduri. Se aud strigăte de moarte la moara de hîrtie. Peste baricadele de la Bartolomeu trec în zbor măciucașii. Se aud împușcături pe văile Șcheiului și detunete răbufnite înspre

Pietrele lui Solomon. Se văd companiile breslelor fugind răzbit spre Podul leproşilor. Îl vede pe prinţul Marcu tăind un ofiţer saxon călare pe un cal bălan, gătit cu valtrap roşu. Totul i se pare un joc de copii. Un fel de joc de-a războiul, în care s-a lăsat prins Pătraşcu, care, livid, muşcîndu-şi buzele, priveşte goana iepurească a breslaşilor-archebuzieri, galopada dragonilor şi măciucaşilor, şarja nebună a săcuilor repezită pe sub Tîmpa spre baricadele şi iazurile care închid drumul Prejmerului. Încă din noaptea Mirăslăului şi-a refăcut plasa de iscoade şi olăcari. Încă din noaptea aceea cînd cîmpurile şi codrii şi şleahurile l-au umplut de zgomotul miilor de oşteni care-l căutau, ori de chemările călăuzilor în tohoarce, încă din noaptea aceea a repezit iscoade în taberile lui Basta. Căpitanul Mîrzea, după ce răsculase cazacii moloiţi-zaporojeni la Iaşi, fugise peste munţi, lăsînd iscoade în taberile lui Zamoyski. Ştie în fiecare zi ce se gîndeşte şi făptuieşte acolo. Basta i-a scris lui Zamoyski să nu intre în Ardeal, conturile cu voievodul Mihail încheindu-le el, în numele împăratului. Potocki s-a întors din pasurile Moldovei, cu cei şapte mii de dragoni la ameninţarea lui Chiaky şi rugămintea lui Moisă Săcuiul... Zamoyski aduce cu el douăzeci şi patru de mii de oşteni, artilerie, cuirasieri, dragoni şi aproape nouă mii de cazaci. Statele şi Ordinele, Chiaky şi Kornis şi în spatele lor Basta, îi dau pacea în schimbul a tot ce i-a mai rămas scump omului: familia. Îi cer voievodului jurămînt de credinţă. Acelaşi jurămînt făcut lui Sigismund, cînd Sinan paşa ajunsese la Tîrgovişte. Dumnezeule, ce repede se repetă istoria. În '95 un Cogea Sinan Paşa la Dunăre, un Sigismund Báthory nehotărît la Alba Iulia. În 1600 un Zamoysky la Bacău şi un Basta nehotărît la Sibiu. Şi mereu, miza acestor jocuri cu moartea: Ţările Româneşti. *Magna Valachia*, visul lui împlinit. Visul căruia, pentru a cîta oară, este gata să sacrifice totul. Averile. Timpul. La nevoie viaţa lui şi a celor dragi... Stă în şa, îl scaldă miresmele aspre-amărui ale codrilor de fag, coboară din cetinişuri aţîţătoare arome de răşinuri şi molid, oştile lui puţine spulberă trufia breslaşilor alungîndu-le companiile dijmuite dincolo de zidurile cetăţii şi el gîndeşte lucid nu la acel mîine cumplit, cînd va trebui să-l înfrunte pe Zamoyski, ci la viitorul care i se pare plin de urile răscolite de el pînă la fund. Urile negre, mucede ale imperiilor, urile negre ale nemeşimii, încrîncenarea oarbă a puterii silnice împotriva libertăţii şi dreptăţii, împotriva oamenilor acestor pămînturi care i-au cinstit visul şi adevărul acestui vis, încredinţîndu-i-se lui pînă dincolo de moarte.

De aceea nu aude trîmbiţele vestind biruinţa. De aceea nu aude clopotele Bisericii Negre bătînd a spaimă şi deznădejde. De aceea nu

aude breslașii sunînd închiderea și ferecarea tuturor porților cetății.

În jocul cu viitorul *Magnaei Valachiaei* a pierdut vremelnic Transilvania la Mirăslău. Transilvania iobagilor și a nemeșimii mărunte. Transilvania consuetudinarilor și a căpitanilor de oaste. Transilvania hunedorenilor, moțoganilor, maramureșenilor, făgărășenilor, a celor de pe Tîrnave și din scaunele săcuiești. A cîștigat apoi cîteva mișcări în jocul de șah dintre Basta, neamiși, Zamoyski și turci. Și-a adunat oștile, cîte i-au rămas aici, deschizîndu-și drum spre săcuime și pasul Buzăului, să iasă în calea cancelarului și să-i taie pofta de Tîrgoviște. Stolul de porumbei albi trece nevinovat prin cerul albastru-alburiu, pe deasupra olanelor roșii ale Brașovului.

— Ai biruința, măria-ta, șoptește vel logofătul Theodosie Rudeanu.

Ce cuvînt straniu și ce trecător și ce sîngeros cuvînt rostesc atît de neghiob buzele vel logofătului. Se ridică în scări. Vede jos, sub poala Petrișorului, săcuii și măciucașii gonind între suliți o mare mulțime de oșteni cu mundire albastre, iar la mijloc o caleașcă zdravănă de Viana, cu polog din piele galbenă. Un olăcar din Mehedinți își opintește calul la deal strigînd de departe:

— Îl prinseră pe jude, măria-ta. Îl prinseră săcuii tocmai la Sînpetru, în biserică.

Ceasul din turla cenușie a Bisericii Negre bate amiazul. Nimic nu mai este ca în toamna trecută. Trec prin el vînturile de la goluri, uscate.

4

— Țineți minte domnule conte Sebastian Teökeöly ziua aceasta de 2 octombrie 1600. În calendarul ortodox este închinată mucenicului Ciprian și Iustinei Fecioara.

— Au acești sfinți ortodoși vreun har care să schimbe rațiunile politice, magnifice și illustrissime, domn Michael?

— Nu cred. Dar au harul unei părți din adevăr, conte.

— Care este partea aceea de adevăr, illustrissime?

— Întîi, că nu va trece anul și neamișii îl vor readuce pe Sigismund de data asta vasal polonilor și turcilor, nu numai slăbiciunilor sale. Sigismund la Alba Iulia înseamnă turcii nestingheriți în toată Ungaria de Jos. Înseamnă un Zamoyski tare pînă la gurile Dunării. Al doilea:

Imperiul, vreau să înțelegeți bine, va pierde comerțul nu numai cu Țările Românești, dar îl va pierde pe cel cu Răsăritul. Asta-l va costa pe împărat, mai mult decît amărîtele de solde cerute de mine și niciodată plătite la vreme. Am sărăcit plătind soldele făgăduite de Rudolf. Al treilea. Va pierde nu numai el, creștinătatea va pierde și Evropa va pierde, ceva ce nu se poate socoti nici în arginți, nici în dedesubturi politicești. Va pierde domnule conte un gînd generos. Va pierde o nădejde. Va pierde într-un fel respectul de sine. Cît despre magnați, generalul Basta, apărătorul lor, va fi cel dintîi care va gusta din recunoștința lor. Dumneata însuți ești un magnat, dar . . .

— Sînt dintre acei magnați, magnifice, care am văzut în persoana voastră illustrissimă începutul unei renașteri aici. Care am crezut că libertatea și demnitatea și-au găsit campionul. Care-am sperat o renaștere a Ungariei, prin alungarea turcilor în Asia. Îmi pun slujbele credincioase în folosul vostru. Monseniorul episcop Szuhay n-a greșit în aprecieri.

— Primesc slujbele domniei tale cu recunoștință. Sînt mereu lacom și nesătul de bărbați luminați.

— Ce gîndiți să răspundeți Staturilor și Ordinelor în situația în care vă aflați?!

Ropotul unui galop. Șoaptele străjilor. Intră căpitanul Matei ot Brîncoveni.

— Se-ntorc neamișii de la Hărman, măria-ta, spune curtenitor în italienește.

— Este cazul să-mi continui criza de gută, illustrissime . . . Vă asigur de credința și statornicia mea. Aș vrea să știți că în Ungaria de Sus aveți prieteni de nădejde. Că arhiducele Matthias a înțeles sensul guvernămîntului vostru în Transilvania, apărîndu-vă de toate intrigile țesute de Chiaky și Kornis la Praga. Dar mai ales de intrigile celor doi eclesiaști: Napragy și Malaspina.

— Și împăratul?

Contele Sebastian Teökeöly se ridică. Se ridică odată cu acest bărbat înalt, cu trăsături hunice, cărunt, care miroase ciudat a cal și a cărturar. Radu Buzescu îi face semn lui Theodosie care-i șoptește ceva prințului Marcu.

— Împăratul, magnifice? . . . Împăratul romanilor este un biet nebun, lucid numai atunci cînd pune la cale o crimă politică. Eu nu știu căror sfinți este dedicată ziua de 2 octombrie, dar vă rog cu respect, să țineți minte acest adevăr. Și vă mai rog să vă păstrați cumpătul în fața cererilor arogante ale însoțitorilor mei.

— Ce sfat îmi mai dați?

— Pentru aici, nu sînt cel ales . . . Pentru Viena și Praga? Lăsați timpul să vorbească în numele vostru. Am aflat că Chiaky și-a întocmit o partidă. Că Gaspar Kornis are o alta. Că Moise Székely alta. Și Sigismund alta . . . Îi cunoașteți pe toți. Așteptați ! . . .

— Dacă mă lasă timpul, șoptește în românește . . .

Îl îmbrățișează pe conte. Sebastian Teökeöly iese prin iatacul doamnei, călăuzit de căpitanul Matei, Ceasul din turla Bisericii-cetăți a Prejmerului bate amiazul. Azi-dimineață s-a întors de la Voila solia Staturilor și Ordinelor. Aceeași. Sașii Brașovului i s-au plîns de pagubele făcute de oastea lui. De răpirea silnică a judelui. De răpirea ostatecelor jupînese, sub amenințarea tragerii în țeapă a tuturor prinșilor. I-a silit să-i dea praf de pușcă, trei sute de archebuze și zece culevrine, amenințînd că arde Codlea, Hărmanul și Prejmerul. Domnii neamiși Vitez Miklosi și Banyai Martont au rămas să adune mărturii și plîngeri. Contele Sebastian Teökeöly a avut un atac de gută, cerînd să fie dus în tabăra lui de la Prejmer. Este în partida arhiducelui Matthias. Visează la renașterea Ungariei, prin coaliția țărilor subjugate turcilor. I-a vorbit un ceas de binefacerile regelui Matei. El i-a vorbit turcește, grecește, italienește, despre *Magna Valachia* și Planul Bizantin, de drepturile săcuilor și ale rutenilor, de Constantin de Ostrog și o lume liberă pînă la Constantinopol. Sebastian Teökeöly a înțeles. I-a adus o liniște ciudată și acră. De ce întotdeauna cei care-l înțeleg acolo, stau prea jos față de putere? Radu Buzescu îi aduce platoșa aurită, dăruită de Rudolf . . . « Un biet nebun » a zis contele. Ce fel de nebun este acela care știe atît de bine să scape de dușmanii săi? . . . Theodosie îi prinde agrafa mantiei albe, cu vulturi tăiați în foaie de aur. Intră Stanca îmbrăcată în rochie domnească din hetaia roșie. Intră Florica, frumoasă și-mplinită, călcînd feciorelnic în urma acestui Pătrașcu iarăși necunoscut, muncit de gînduri niciodată mărturisite. Pajii aduc jilțul. Se vestește în șoaptă întoarcerea din tabăra lui Basta a binecredinciosului său, contele Darahi Ianoș de Tujon. Se aud trîmbițele vestind intrarea soliei Staturilor la pichetul de strajă. Este silit să se supună tuturor acestor podoabe de nimicuri cu care se-nveșmîntează puterea spre a minți și a se minți. Căci ce putere poate avea el aici la Prejmer, înconjurat de dușmani de zece ori mai puternici și ce putere pot avea aceia în fața dușmanilor lor cei mai cumpliți: adevărul și timpul? Îl îmbrățișează pe Darahi. Contele s-a făcut frate de cruce cu prințul Marcu. Sînt nedespărțiți de cînd cei doi viconți gasconi s-au eliberat din slujbe plecînd în Francia. Contele lipsește de două săptămîni. Își ține stînga în eșarfă. Cere voie să rămînă la ceremonia primirii

solilor. Vitez Miklosi, vecin de moşie, i-a încălcat-o de cîteva ori pînă acum, ucigîndu-i iobagii, răpindu-i vitele şi furîndu-i recolta. Se-mplinesc toate tabieturile ţeremoniei. Stă în jilţ, lîngă Stanca. Boierii şi căpeteniile îl înconjoară. Azi-noapte a căzut în tabără frater Ştefan cu veşti de la trecători şi din Moldova, Zamoyski i-a cerut lui Ieremia Moghilă să intre cu Moldova sub ascultarea şi-n rîndurile familiarilor regelui Reczei Pospolita. Zamoyski la Iaşi, cu douăzeci şi patru de mii de oşteni. Ieremia Moghilă n-a vrut. S-a împotrivit bărbăteşte. În clipa cînd a aflat-o, l-a iubit duios pe Ieremia Moghilă, unul din duşmanii lui de moarte. Este şi frater Ştefan în cortul domnesc, căruia pajii îi ridică pologul pe sulițe. Este şi Valentinus Hersell, *judex Civitatis Coronensis* care trăieşte în uitarea anilor de bună vecinătate şi negoţ, vorbind prosteşte despre poruncile sacrei majestăţi romane, care nu se ştie ce har politicesc a revărsat peste bravii breslaşi saxoni, orfăurari şi caretaşi, armurieri şi clopotari şi frînghieri, cîrnăţari şi marchitani, har în numele căruia o poftesc stăpînă pe dulcea Maria Cristierna . . . Aşa că acum stă între săbiile a patru săcui, galben, morfolindu-şi în dinţi colţul gulerului din blană de vidră.

. . .Nimic nu s-a schimbat în gîndirea Staturilor. Nimic din adevărul care înconjoară Transilvania n-a spulberat sîngeroasa trufie de după Mirăslău. Glasul lui Vitez Miklosi colcăie de cunoscuta trufie nemeşească, citind scrisoarea Staturilor, în vreme ce contele Teökeöly sprijinit în baston îl priveşte pierdut şi străin:

. . .înaintea noastră să jure Măria-Ta cu boierii, cu ţara şi împreună cu toată oastea, după legămîntul de odinioară Maiestăţii Sale Împăratului şi nouă.

— — Să trimeată la noi Măria-Ta de sîrg patru boieri de frunte: pe Stoichiţa (Vitez spune Ztoikiczat, Udra bant, Predat es Amos Zawat) pe banul Udrea, pe Preda şi armaşul Sava.

— Să fie aduşi aici fiul, fiica, mama şi toate comorile. . .

— Care mamă, întreabă cu glas uşor, aproape vesel. Mama copiilor mei, ori muma părintelui lor?. Asta n-am prea înţeles-o şi l-aş ruga pe domnul Vitez s-o mai citească odată?!. Domnul Vitéz Miklosi nu ştie despre ce mamă este vorba.

— Gîndind că o doriţi pe muma copiilor mei, am adus-o aici, să hotărască singură, după voia ei.

În cortul domnesc se aude doar vîrful cizmei domnului Vitéz Miklosi bătînd pîsla. Apoi domnul Vitéz îl vede pe contele Darahi

Ianos de Tujon. Pe frater Ştefan. Vede gărzile de săcui. Îl vede pe Stoichiţa de Strîmba, în platoşă, cunoscîndu-l încă de la Alba-Iulia. Îl vede pe armaşul al doilea Sava, în cămaşe de zale, pe « banul» Udrea tot în zale, cu buzduganul cumplit pe umăr, pe ceilalţi, tăcuţi, în platoşe şi armuri. Urmăreşte pe sub gene privirea lui Vitez Miklosi şi-i spune cu glas suav, că dacă va căuta vreodată sprijin pentru el şi ai lui, nu va fi altundeva decît la nobilii domni ai Statelor şi Ordinelor, cu care întotdeauna s-a înţeles atît de bine. Aude răsuflarea pripită şi icnită a Stanchii. Nimic nu mai are măreţie. Totul este un joc istovit de-a şoarecele şi pisica. Vede zarea albastră a munţilor. Vede Ciucaşul ridicîndu-se stingher spre Întorsură. Ce noapte lipsită de haz i-au pregătit Închinătorii pe Ciucaş. Vede cerul de toamnă, palid şi străin. Totul a rămas în el. Să zacă în el, cu gust de fiere şi neîmplinire. Vitéz macină dorinţele Staturilor: cetatea Jilău pentru ai lui, în loc de Sibiu unde « *Măria-Ta e străin de el*» (este prea aproape de Tîrgovişte, gîndeşte) *le-am orînduit alt loc cu cinste şi potrivit, cetatea Jilău, pe care o pot stăpîni ca şi cînd ar fi a lor.* Apoi Făgăraşul, este al Mariei Cristierna. Şi săcuii. *Cît despre treaba cu secuii, Măria-Ta să sloboadă înapoi oastea secuiască care este pe lîngă Măria-Ta*.

— Niciodată!

Nu se ştie cine a strigat în ungureşte, acest niciodată. Solia s-a tulburat. Ziua de 2 octomvrie a sfîntului mucenic Ciprian şi Iustinei Fecioara s-a posmăgit şi acrit. Dincolo de munţi leagănul lui dulce, Ţara, stă sub semnul morţii. Nu-l mai ascultă pe Vitez. Nici glasul tăios al contelui Darahi spunînd că Staturile şi Ordinele au fost siluite de sabia lui Chiaki. Nici răspunsul ofensator al solului, care tălmăcit de Radu Buzescu ridică murmurul greu al curţii.

— Sînt prea proaspete durerile noastre să putem hotărî cu cugetul uşor. Să mai aşteptăm, cinstiţi soli. Armele au norocul atît de nestatornic. Duceţi Statelor, gîndul meu bun. Sînt mereu aici, nu uitaţi asta şi mai ales nu uitaţi că de-abia acum cunosc toate drumurile de peste munţi.

Taie răspunsul lui Vitez. Vel armaşul Udrea Băleanu ridică buzduganul, vestind încheierea soliei Staturilor şi Ordinelor, la măria sa, voievodul. El se-ntreabă de ce-a fost nevoie în anul 1600, de început de veac, de această zi de 2 octomvrie şi ce-a adus ea nou sub soare şi de ce stau atît de neîmblînziţi munţii în sihăstriile lor albastre şi de ce Ciucaşul zace sub cer în goliciunea lui de stîncă şi unde este adevărul lui, cel al Elefantului şi Cămilei, al Leului şi Marelui Răz-

boinic, al Sfinxului și-al corului de războinici, dacă ei, munții, stau înlemniți în tăcerile lor minerale și-l lasă aici, singur și pustiit de sine, acrit de glasul dogit al solilor și trîmbițelor, acrit de aceste țeremonii sterpe care nu mai pot ascunde singurătățile și tristețile lui. De ce nu coboară codrii munților, luînd chip de oșteni. Somte buze fierbinți sărutîndu-i mîinile. Este singur în jilț. La picioarele lui, Stanca plînge dureros, îi sărută mîinile și i le îneacă în lacrimi.

12 octomvrie 1600. Săhăteni

Trece un spulber de vînt prin frunzeturile codrilor Tisăului. Sus la creste vuiesc fagii străvechi. Vuiesc, își ciocnesc crengile și vînturile de la răsărit se răsucesc în scorburi, ori pe după arborii trăzniți, ori prin poienile unde joacă ielele și ies știmele în recea urzeală a luminii de lună. Lună nouă, argintie și brumată, peste care trec nouri negrii cu chipuri fantastice. Stă lîngă focul de uscătură așezat sub o rîpă, deasupra căreia atîrnă rădăcinile unui gorun zmuls din humă de furtună. Ori poate căzut de la sine, de bătrînețe. Flacăra ascunsă, să nu oblicească iscoadele lui Zamoyski locul oștirii, îi încălzește pieptul. O simte jucîndu-i pe obraz. Pe pleoapele grele de nesomn. Cad frunze. Le aude căzînd prin văzduhul negru-argintiu de sub fagi. Aude căzînd ghindele din stejarii de la uduboaia lu' Stan. Aude caii ronțăind ovăzul din trăiștile agățate după urechi. Îi aude pe ceilalți, oștenii adunați sub steaguri de nu se știe unde, cu zgomotele dintotdeauna ale oștenilor poposiți în codru. Tusete seci, zăngănit de oțele, sudălmi răzbite, cîte-o frîntură de descîntec, ori de cîntec, ori numai de vorbă.

— Avangarda este sub prințul Wisiniwietzki, măria-ta... Și noi sîntem înrudiți cu casa Wisiniwietzski, doamne, încă din vremuri vechi.

— Și ce este dacă sînteți înrudiți, vere Radule?! Fiindu-vă văr, nu sînt și eu înrudit cu casa Wisiniwietzki? Nu sînt în clientela Sfîntului Imperiu roman? Nu sînt printre familiarii lui Rudolf? Ce schimbă asta la noapte?

— Să tractăm, doamne?

— Cu cine Theodosie?

— Te-ai înrăit, măria ta! Gîndește-te la doamna Stanca și copiii măriei-tale, dacă la măria ta nu te mai gîndești.

— Vreţi să-mi daţi capul lui Zamoyski? Lui Ieremia Moghilă?... Lui Simion Moghilă? Vreţi să uit că ăştia îi aduc pe toţi fugarii de la scaunul meu? Că toţi hiclenii ăştia, în frunte cu Danul vin în Ţară cu oaste străină? Pe ce să tractăm? Pe pielea ăstora? Pe pielea mea? Pe capetele voastre? Răspunde Theodosie?

— Risipeşti ţara, doamne, spune vel logofătul Theodosie Rudeanu.

— Ne risipeşti vieţile, spune Radu Buzescu.

— Îţi risipeşti pe cei dragi. Pe măria ta te risipeşti, doamne, spune Theodosie.

— Mă părăsiţi?

— De ce ne înfrunţi, doamne?! De ce ne umileşti? Te sfătuim!

— Mihalceo, domnia ta?

— Ne batem!

— Vel paharnice!

— Voia ta, doamne.

— Udreo?

— Îţi dădui viaţa de nu ştiu cîţi ani. Ia-o!

— Calotă?

— Întîi ne batem. Pe urmă om vedea noi.

Radu Buzescu aruncă cîteva găteje pe foc. Ţîşneşte un roi de scîntei.

— Nu de dragul sîngelui risipit mă bat, Radule. Nici de dragul de a vă risipi pe voi şi averile voastre. Rămîn să plătesc eu şi ai mei. Urgia să cadă pe ai mei şi pe mine. Simion Moghilă a jurat să ţină la Tîrgovişte trei mii de oşteni leşi. Să plătească leşilor patruzeci de mii de taleri pe an. Va trebui să plătească şi turcilor, tributul vechi. De unde? Că mi-aş lua-o pe Stanca şi copiii şi m-aşi tot duce, dacă vă lepădaţi de mine. M-aşi duce la Rudolf, ori aiurea, aşi găsi crezămînt undeva, în Evropa, căreia nu vorbe i-am trimes, ci fapte, aşi apuca calea pribegiei ca frati-miu şi dacă el a avut crezămînt, mai abitir aşi avea eu — voi v-aţi închina noului domn şi puterii lui şi-apoi? Cu ce m-aş plăti faţă de Ţară, Theodosie? Cu ce m-aş plăti faţă de ceilalţi? Bulgarii şi sîrbii? Săcuii?! Cu ce m-aş plăti faţă de cei cărora unindu-i, le-am făgăduit libertatea în fiinţa lor veşnică? Pot să nu mă duc pînă la capăt, Radule?

— Cu ce preţ, măria-ta?

O pală de vînt rece bufneşte în varta de jăratec, iţind flăcări repezi şi roşii. Stau toţi pe scuturi şi pe şei, veghiaţi de roşii de ţară şi le vede obrazele subte de osteneală şi griji, cu bărboaiele crescute sălbatic; le vede, mîinile neîngrijite, cu pielea îmbibată de sudoare de cal şi unghiile crescute. Au ajuns şi aici. La judecata din urmă

a istoriei lor. Din 3 octomvrie se luptă cu Zamoyski pentru timp. Din 3 octomvrie se luptă cu el însuși pentru timp. La 5 octomvrie, cancelarul a trecut Milcovul. El era la Întorsură, așteptînd hotărîrea leahului și a Statelor. Oastea lui Basta ajunsese la Codlea. Zamoyski i-a arătat că nu lapădă nimic din planurile făcute la Zamosk. A intrat în Țară cu toată oștirea lui Moghilă, zece mii de moldoveni călări, cu lefegiii lui Sigismund Báthory și Moise Szekely, cu Simion Moghilă și prințul Wisiniwietschi, cu Ian Potocki și Petre Laski, cu căzăcimea rămasă sub noul hatman Havrilo, cu oștile Galiției, Podoliei și ale fiului regelui Sigismund, prințul Vladislav de Wassa. Tot acolo este pan Andreas Tarnowski, cu oștile lui, adus de Zamoyski pentru treburile politicești, ca unul care-i cunoaște curtea. Sînt acolo pribegii munteni scăpați de sabia lui, în frunte cu biv vel vistiernicul Dan din Stelea, cel fugit de la Călugăreni. Dincolo de toată urdia asta în zale, poate cincizeci de mii de războinici, este altceva. Nu amenințarea cotropirii. Țara cunoaște cotropirea de veacuri. De veacuri știe că apa trece și pietrele rămîn. Altceva tăios și rece, amenințarea morții pentru el și opera lui politicească. *Magna Valachia*. Împotriva acestora vine Zamoyski și vin turcii. Împotriva acestora s-au năpustit neamișii în unire cu Basta. Pe el și gîndul lui politicesc îi vînează toți aceștia. Privește în flăcările roșietice, dulci și este iarăși conștient pînă la durere, de luciditatea asta aspră și cumplită, care-l face să nu mai aibă nici o nădejde dincolo de el și sabia lui. Cîți din cei care-l înconjoară, pe care i-a umplut de averi și cinste, nu gîndesc în sine să sară, cît mai e vreme, din luntrea care se scufundă?! Pînă unde a ținut prin vremuri, credința divaniților și a binecredincioșilor, mulți și cu cădelnița în mînă, mieroși și supuși în vremea măririi, puțini la vreme de cumpănă!! Aude vîntul prin crengi. Se înfășoară în dolamă. Dacă Chiaky și Zamoyski și Sigismund și Basta și turcii nu alergau fiecare după partea lor de pradă, l-ar fi închis în munți și poate l-ar fi zdrobit acolo, la poalele Ciucașului. La 7 octomvrie s-a despărțit de săcui acolo unde s-a întîlnit cu ei acum un an. La Întorsură. În aceeași orgie de culori, sub același cer de toamnă strălimpede. I-au rămas sub steaguri doar două mii, dintre aceia care nu mai aveau nimic de pierdut. Ceilalți au rămas să-i vegheze drumul prin trecători. Să i-l apere de călărimea nemerească. S-au jurat să stea la Întorsură trei zile, cîte-i vor trebui să treacă munții. Apoi se vor întoarce în Scaune, să-și apere vetrele. El a trecut munții într-o zi. La 8 octomvrie a fost la Văleni. Nu se știe dacă vr-un căpitan de oști și-a trecut oastea cu tunuri și căruțe și harabale și peste șase sute de jupînese, unele cu copii de țîță,

peste munți, într-o zi. Săcuii plîngînd, săcuiele încizmate blestemîndu-l pe Chiaki, familiarii lui Peter Domokos cerînd sîngele neamișilor ucigași, cai și harabale, roua în poienile sfîrlogite, ceturile subțiri de pe valea Buzăului, Stanca și copiii călări, călare Erina Golescu și Ilinca Șerban, călări nevestele căpitanilor sîrbi, un steag de muieri în arme, unele cu platoșe ușoare, altele ținîndu-și pruncii pe arcada șeii, altele purtîndu-și-i în spate, în leagăne din coajă de tei, steagurile desfășurate, frater Ștefan binecuvîntînd oastea și plîngînd, două pădurence agățate de trăgătorile scăriților rugîndu-l să nu plece și țipătul acela sfîșietor al unei muieri tinere, cernită, ținînd în brațe o mia albă:

— Cui ne lași, măria ta?... Cuui?

Și iarăși bocetele săcuielor și-ale celor din Maramorăș care luau drumul întoarcerii prin munți și viarmătul spăriat de oameni care-au crezut în el și-au luptat pentru viața lor și dintr-o dată s-au văzut singuri și neajutorați, cu stăpînii înconjurîndu-i din toate părțile, cerul sfîșietor de toamnă, fagii arzînd în culorile focului, stîncile, apele învolburate ale Buzăului, singurătatea cumplită din el și lupta din el împotriva deznădejdii... Sentimentul perfid al nimicniciei strecurîndu-i-se în cuget, putred și verde. Și mereu obrazele prelungi, muncite de gînduri, ale celor apropiați. Și în fiecare noapte olăcari tainici porniți de la corturile lui Radu Buzescu și Theodosie Rudeanu și ale altora, Stoichiță de Strîmba, porniți cu copitele cailor învelite în saci, poate la moșii, poate la biv vel vistiernicul Dan, la Zamoyski, ori la pan Andreas Tarnowski, ori la begul Hussein al Silistrei intrat în Țară, căruia i-a căzut în circă al doilea vornic, Dumitrache și l-a scos azi-noapte din București, fugărindu-l cu sulița în coaste pînă dincolo de Călugăreni. Nu-și poate smulge din cuget despărțirea de glotimile transilvane. De nemeșimea de țară, cîtă i-a rămas după Mirăslău. De consuetudinari și săcui. Despărțirile acelea de la Sebeș și Voila, de la Prejmer și Întorsură, ei cerîndu-i scut și el rugîndu-i să se întoarcă la vetre, să se înțelenească acolo, în pămînturi, să-l aștepte încrîncenați, să se înmulțească și să aștepte, să rabde și iarăși să rabde, stătea în șa, își ținea gugiumanul în mînă, simțea vîntul bătîndu-i fruntea, se-nchina lor și le cerea iertare și le cerea să nădăjduiască și unul Lancea din Comăna Făgărașului i-a strigat:

— Ne-ai tot dat lumină din lumină, sfinte Mihai și sfinte Todore ne închinămu ție dară pe veci și binecuvîntatu să fi, în veci de veci.

A trecut pe sub Ciucaș în ziua aceea de 7 octomvrie. Stătea nemișcat veghind zările cu războinicii lui de piatră. Cine era Ciucașul,

în ființa lui cea mai adîncă? S-a rupt de Transilvania, plîngînd. Se lăsa acolo pe sine, cel mai adevărat și cel mai viu. La Văleni s-a rupt iarăși în două. Acesta este destinul lui. Să se frîngă mereu pe sine. Să se smulgă mereu din el însuși. Dragostea. Visele. Nădejdile. Bucuriile. A trimes-o pe Stanca, copiii și jupînesele, căruțele și harabalele, oștenii răniți, ori bolnavi, sub veghea vel șătrarului Vasile Țîru să coboare spre Ploeștiori și Gherghița roșiilor de țară, la adăpost de bîntuirile spahiilor și-n spatele oștirii lui care-l așteaptă pe Zamoyski. Cînd s-au urnit convoaiele, cînd a văzut-o pe Stanca trăgîndu-și giolgiul peste pălărioara de Pojon, cînd a văzut oștenii șchiopi hîțînîndu-și picioarele de lemn pe deasupra loitrelor, ori pe cei ciungi fîlfîindu-și mînecile văduvite de brațe, și-a dat seama de toată tragica lui deznădejde. Și-a adus aminte de paiele duhnind a puroaie în bolnițele Alba-Iuliei, unde bărbierii oștirii tăiau picioare și brațe cu ferăstraiele, mirosul de sînge amestecîndu-se cu cel al palincii, cu care fuseseră îmbătați răniții. Și-a adus aminte de cazacul Alexei, basul dintr-o sotnie de lăncieri, zăcînd pe paie, cu pîntecul despicat, pe care-l cosea bărbierul lor căzăcesc, vîrîndu-i mațele sub vintre, amestecate cu paie și pămînt. Mirosul de ud și scîrnă. Vaietele și sudălmile, horcăitul de moarte și rugăciunile rostite în limbile pămîntului, acea Sodomă a gloriei lui ostășești, acea golgotă pe care-a urcat-o sfîșiindu-și sufletul.

— Măria-ta!

— Măria-ta, s-a întors Baba Novac din iscoadă.

— Măria-ta, n-auzi?

Își smulge privirea din iadul acela al flăcărilor din care s-au întrupat durerose, vedeniile acestor zile din urmă. Cortegiul cumplit al poporenilor și oștenilor și glotimilor transilvane, al omenirii smulse de el unui timp și aruncate în alt timp pentru un an, ca apoi totul să se fărîme și să recadă în sălbăticia începutului.

Noaptea de 11 spre 12 octomvrie 1600, în preajma Lapoșului și-n codrii străvechi ai Tisăului, din calea lui Zamoyski.

— Aha! Baba Novac!... Te-ascult, Baba Novac!

Îți trebuiește voință nebună să te smulgă din trecutul atît de apropiat, plin de toate fantasmele durerii. Să înțelegi vorbele reci, aspre ale lui Baba Novac. Să vezi regimentele de dragoni și cuirasieri regali mărșăluind de la Buzău pe drumul de sub dealuri care duce la Tîrgoviște, inima Țării. Să vezi cele peste o sută de tunuri mari, trase de cîte douăsprezece perechi de cai, cu garda lor de pichieri și archebuzieri, cu companiile de săpători, care în cîteva ceasuri le înconjoară cu băști de pămînt, apărînd tunarii și tunurile de focul

dușman și de șarja cavaleriei. Să vezi avangarda tare de o mie de dragoni, cu douăsprezece culevrine ajunsă la Gura Sărății, steagurile casei Wisiniwietzschi fluturînd deasupra cuirasierilor de gardă, escadronul de aventurieri francezi și valoni și elvețieni galopînd spre Monteorul, condus de o sotnie de cazaci și să știi că toți aceștia sînt înarmați cu muschetoane și archebuze și muschete și pistoale. Baba Novac ascuns în hățișurile din Valea Peancului, a văzut bine, cu ochi limpede și rece de oștean, toată oștirea lui Zamoyski. I-a văzut și carîta de război, albastră, cu roți cercuite în fier, trasă de șase cai negri, cai de dragoni, uriași.

— Cîtă oaste, Baba Novac?

— Cu cei de la căruțe și tabere, șaizeci de mii, doamne!

Iarăși vîntul rece, de răsărit, învîrtejindu-se pe deasupra bîrlogului acestuia, parcă de fiară hăituită. Își pleacă fruntea.

— Pe Moghilă l-ai văzut?

— Sub steagul Moldovei, după dragonii din garda cancelarului. Înseamnă că-l va pune la aripa stîngă.

— Pedestrime are?

— Moghilă, nu. Numai călărime ușoară.

— Limbă ai prins?

— Nu mi-ai poruncit, doamne.

— Gîndeam că ai s-o faci. Cîte leghe se-ntinde oștirea?

— Dumnezeule. De la Gura Sărății pînă dincolo de tîrgul Buzăului, măria-ta.

Aude liniștea de moarte în care sfetnicii lui și căpitanii lui ascultă știrile lui Baba Novac. Își aduce aminte de nopțile dinaintea Călugărenilor. De miile și răsmiile de focuri ale taberilor lui Sinan de dincolo de Dunăre. Parcă s-ar fi întîmplat în altă viață. Ori altuia, străin și uitat. Dintr-o dată își aduce aminte de Drumul de sub munte. Cu mersul lui șerpuit sub codrii și prin codrii. Cu vadurile priporoase trecînd peste uduboaiele Năeanca și Tohăneanca, Budureasa și Ceptura și alte zeci de pîraie nebune, cu malurile rupte de viituri, știute de toți domnii și căpitanii Țării, cu locuri bune de închis drumul cerambururilor tătărăști. Ah, cît iubește codrii Tisăului și vîntul rece și spăimoasa întunecime a muntelui și aspra lui singurătate. Cum se vor mișca dragonii și cuirasierii aici, peste pripoare și-n codrii și pe firul uduboaielor?

— Bălene!

Se sperie singur de asprimea glasului acestuia, pe care nu și l-a mai auzit nu se știe de cînd.

— Poruncă, doamne!

— Cunoşti vîlceaua aia a Năienilor? Deasupra Săhătenilor, unde are cneazul Grigore Breazu nişte vii pe-o culme, dincolo de şleahul care-o apucă spre Gura Vadului şi Ceptura?!

— Unde-mi poruncişi să-l ţărcui prin '97 pe Altîn-baatur cu ceamburul?

— Acolo! Ne duci pe toţi în viile cneazului Grigore Breazu... Caută, peste foc, privirea lui Radu Buzescu.

— Voia ta, doamne, spune clucerul şi se ridică de pe scut.

— Voia ta, şopteşte alb şi Theodosie Rudeanu.

Gem fagii, chinuiţi de vîntoase. Vel logofătul îl ajută să se ridice de pe scut. Îi şopteşte:

— Voia ta, dar e nebunie şi goală şi nebună, doamne.

O pală în spulber ridică din vatră un roi de scîntei. Deasupra, luna nouă îşi fulguie lumina rece şi albă.

★

La început a curs un abur străveziu peste stele. Vîntul a căzue în codri. S-a făcut o linişte grea, prin care-a trecut o pasăre de noapte fîlfîind nepriceput din aripi... Cortul clucerului era din mătasi grea, cada din pînză de velă aburea îmbietor şi roabele uzbece, ori tătarce, ori turcoaice îl îmbăiau ciripind. Apa fierbinte îl toropise. Apoi a venit Habiiba învăluită în văluri. Cum a uitat de fiica înaltă şi trupeşă a contelui Sebastian Teökeöly, cea care la schimbarea perechilor dănţuise cu el şi-i spusese lui, ori Velicăi, că-l va lua de soţ pe prinţul Marcu, fie că va vrea, fie că nu. În ziua în care şi-a trecut oştile peste munţi a văzut-o pe Erina Golescu îmbrăcată în roşu de ţară călărind împlătoşată şi semăna cu Iovanca Rudnik de Zagubica. Apoi s-a ivit o geană subţire, sîngerie, pe zarea Bugeacului, adus la Moldova mumă de Baba Novac.

— Baba Novac este meşter să întindă capcane, doamne; dar îi dăduşi prea puţini oameni. Îl ucizi cu bună ştiinţă.

— De unde să-i dau mai mulţi, Radule?!

— Să tractăm, măria-ta.

— Pot fi înfrînt, dar nu umilit, Theodosie.

— Sitarii, doamne.

Sitarii. Năluci ţistuitoare desprinse din negurile umede ale zorilor. Zbor săgetat şi prăvălit, liber şi nebun, ţîşniri avîntate, chemări tainice. Plăviceanca. Luncile Oltului revene şi fermecate. Tinereţea... Baba Novac nu se mai vede. Nu se mai văd cele şase steaguri de călăreţi şi pedestraşi ascunse în lăstărişul de deasupra ripelor acestui

pîriu nebun, Năeanca. Ripe înalte, galbene, pe fundul cărora trece pîriul. În spatele lăstărișului viile ruginite, culese, cu aracii scoși și făcuți purcoi pe sub nucii rari în care fluieră mierlele. Miroase a codru și a vii, a coastă de deal bătută de soare toată vara și-a lunci de octomvrie, triste. Știe că nu și-a pierdut nimic din îndeminarea lui războinică. Stă cu grosul oștirii aici în codrul Năenilor, în dreapta Drumului de sub munte. Baba Novac stă în stînga Drumului, dincolo de ripele de netrecut, cu poruncă să atragă oștirea lui Zamoyski acolo. Cînd acesta va asalta ripele, el îi va cădea în spate cu grosul. Fiecărui oștean de-al lui, îi vin patru oșteni de-ai lui Zamoyski. La Călugăreni i-au venit fiecăruia, cîte zece de-ai lui Sinan și nu s-a mai speriat nimeni. Se-ntoarce în șa. Este o padină prăvălatecă înconjurată de codru rar de fag bătrîn. În padină, lumina cenușie a zorilor cade pe lăncile gărzii. Vînătorii călări cu căpitanul Caloian, bătrînul Caloian cu mustățile albe zbîrlite, un steag de roșii, mehedințenii măciucași ai Buzeștilor și dragonii-cazaci ai căpitanului Stanislas, toți în coloană de doisprezece. Platoșe, coifuri, căciuli, capetele cailor nemișcați în pîcla fumurie șerpiund printre fagi. Ceilalți abia se zăresc pe muchia dealului. Prin lăstărișuri.

— Nu văd bine de aici!

— Știu un pripor mai spre Săhăteni, doamne...

— Oastea să stea pe loc. Să mă urmeze doar curtea, Bălene.

Călărește sub coama înaltă a codrului. O potecă de cerbi. O prăvălitură. Udrea Băleanu și-a pus peste zale o blană de urs. Îi vede doar coiful și spinarea cumplită în blana de urs. Priporul. Trei mesteceni înfrățiți, ajunși nu se știe cum aici, cu coaja albă și frunzetul brumat, un gorun rotat, o colibă de cioban, o stînă părăsită și vedere spre Săhăteni și spre șleahul care urcă la Gura Văii și Ceptura trecînd Năeanca pe un pod de bușteni. Aici este cursa lui Baba Novac. Podul îngust, în dreapta lui viile cneazului Grigore Breazu, loc puțin pentru dragoni, destul pentru Baba Novac. Zamoyski a trecut Codrii Cosminului în zece zile, atîta teamă rămăsese în leși peste veacul trecut de la Ștefan cel Sfînt. Velica. Făcîndu-i semne dintre mesteceni. Albă și despletită, cu un prunc la sîn ca Maica Domnului, apoi în toată măreția frumuseții ei de ibovnică de voievod...

— Ce-ai măria-ta?

— Doamne!

— Te făcuși alb și-ți clănțăne dinții ca la lup. Doamne iartă-ne și ajută-ne!

— Nu mai boci, Bălene!

— Wisiniwietzki, măria-ta!

Se pleacă peste gîtul roibului dăruit odinioară de Gaspar Kornis. Îl cheamă Vitez, are culoarea pădurii și s-a dedat cu el. Unde l-a lăsat pe Sultan? Bătrînul lui Sultan?!

Trei cazaci, călărind femeiește și sporovăind. Alți patru. Alți doisprezece. Cazaci leșești, căciulile cu fundul din mătase roșie, sulițele agățate la spate, alții cu sînețe și pistoale; alt polc de cazaci și dragonii albaștri ai prințului Wisiniewietzki. În rînduri de patru. Cu aripi de vultur negru la platoșe. Huruitul greu al unor roți. Vede prin lăstărișul roșietic caii uriași de la atelajele culevrinelor. Cîte doi cai de culevrină. Artileriștii la harabalele cu ghiulele, o companie de archebuzieri cu armele pe umăr și încărcăturile de praf de pușcă legănîndu-se în pungile agățate la eșarfe, cîteva harabale.

— Cu ce sînt încărcate harabalele astea, Bălene, întreabă cu glasul dintr-o dată răgușit.

— Cu podiști, măria-ta... Și cu poduri... Și cu urși de stejar.

— Cu scări, doamne.

— Cu fașine, măria-ta.

Undeva, în dreapta, nechezatul unui cal. O detunătură spartă de archebuză. Strigăte. Un cazac trece la galop spre Săhăteni plesnind cu cnutul un archebuzier ieșit din rînduri pentru nevoile lui.

★

Din zmeurișlile dese crescute și-mpletite sălbatic pe malul Năencii țîșnesc trei șiruri de archebuzieri săcui. Își descarcă archebuzele, nici de la zece pași, în dragonii albaștri. Un nor de fum. Ecoul salvei. Săcuii se topesc în lăstărișuri. Rînchezat de cai răniți. Urletele celor loviți de plumb. Cai cabrînd. Porunci. Tropote. Învălmășală. Printre crengi, vede chipul schimonosit al unui esaul de cazaci, care-și joacă calul pe loc.

— Glavitzki, măria-ta. Cel biciuit la Alba-Iulia.

— Și Vladim Chiorul, Care te-a hăinit la Hotin.

— Pe care nu i-ai dat morții.

Dintr-un bunget zece sîrbi cu șușanele. Din altul, aproape țîșnind sub burțile cailor, morovlahii cătunarului Gherasim Theodoru. Focuri repezi de pistoale și șușanele. Caii livonieni de la o culevrină vopsită galben se reped în escadronul de dragoni. Un ofițer în cuirasă albastră cade pe crupă. Troznete de crengi. Un urlet prelung: *Ziveo Mihalj Wayvoda*. Trei steaguri de pedestrime balcanică năvălesc la sabie. Cei cu cîrlige și fușturi lucrează fulgerător. Dragonii sînt

smulşi din şei şi trecuţi cuţitarilor, care-i înjunghie. Din susul drumului, din spre Năeni, ropotul nebun atît de cunoscut lui. Iată-l. Baba Novac cu pelerina roşie fîlfîind, cu sabia strălucind şi-n spatele lui, în coloană de patru, sîrbii. Nebunia nebuniilor. Şarjă pe un drumeag de pădure. Vălmăşag de tunuri şi cai, de cazaci şi dragoni, de harabale care se răstoarnă în Năeanca. Crengile trosnind. Fug cazacii. Fug dragonii. Fug şi cad în salvele archebuzelor săcuilor pitiţi pe tot malul Năencii.

— Măria-ta!

— Lasă-mă.

— Măria-ta sîntem înconjuraţi.

Îl priveşte pe Radu Buzescu şi nu înţelege ce spune. Vede antegarda lui Wisiniwietzki dată peste cap. Masacrată. Îl vede acum şi pe acest prinţ Wisinwietzki, ruda lăudată a Buzeştilor, trăgîndu-şi spada, ridicîndu-se în şa şi strigînd ceva. Este pe stînga un cot al drumului, o răritură cu o padină în care escadronul de gardă îşi înghesuie caii, lăsînd drumul slobod să treacă fugarii. Îl vede pe Baba Novac gonind pe urmele acelora. În cîteva clipe are să-şi arate flancul dragonilor, care şi-au scos pistoalele şi plecaţi în şei, urmăresc printre copaci goana lui Baba Novac drept spre ţevile armelor lor. Strigătul de luptă al lui Baba Novac. Cîteva fuleuri încă. Cabraj pe loc. Toată coloana călărimii sîrbeşti întoarce caii de pe loc. Porneşte la galop, de unde-a venit. Se cască un gol între fugari şi urmăritori. Padina cu gărzile lui Wisiniwietzki rămîne descoperită. O salvă. Altă salvă. Pornită drept de pe celălalt mal al Năencii. Caii dragonilor din gardă se zbat pe loc. Cad cîţiva oşteni în huruitul cuiraselor.

— Măria-ta!

Radu Buzescu îi smuceşte frîul. Îl urmează la galop pînă dincolo de creasta padinei. Un tufan. O răritură căzînd pe un şuvoi pînă dincolo, în valea Grecencii. Jos, pe vale, sclipetul soarelui în lănci şi-n coifuri şi-n săbii. O coloană de călărime la galop.

— E cineva care ştie locurile, doamne, şopteşte Radu Buzescu... Priveşte!

Îl răsuceşte pe Vitez spre locul pe care i-l arată Radu Buzescu. Altă coloană de călărime, cazaci şi moldoveni după cuşme, împresoară viile pe o colină, dincolo de Năeanca.

— Trădare, doamne, spune alb Radu Buzescu.

Focuri îndîrjite, undeva la aripa stîngă a lui Baba Novac. Şiruri de archebuzieri leşi aleargă spre Năeanca. Duc pe umeri grinzi şi bucăţi de podeţe.

— Ne prind aici, doamne.

Stă nemișcat acolo la creastă, într-o încrîncenare seacă și bolnavă. Vede pînă la Săhăteni și vede pînă spre Ulmeni coloanele nesfîrșite și netulburate ale oștirii lui Zamoyski deasupra cărora a-nceput să se ridice un nor greu de praf. Vede lanțul de călăreți de sub coastă, înconjurînd priporul. Aude focuri dese la aripa dreaptă a lui Baba Novac. Înlemnește. Se aud împușcături pe șleahul de la Gura Văii. Înțelege că Baba Novac a căzut în priopria lui cursă. Boier Dan. Cazacii dezertori. Iscoadele lui Moghilă. Și numărul... Sînt prea mulți. L-au înconjurat. Își trage sabia. Se teme cumplit pentru grosul lăsat la Năeni cu vel paharnicul Radu Șerban. Să nu-l înconjoare Zamoyski. Se teme cumplit pentru Baba Novac. Salve după salve. Vede pușcașii lui Baba Novac trăgînd din vii. Răsună un bubuit de tun. Ghiuleaua țîșnește peste creștetul pădurii. Se arcuiește în cerul luminos. Cade într-un nuc de la poalele viilor cneazului Grigore Breazu unde face explozie. O țîșnire de flăcări și fum. Crengi rupte zburînd în toate părțile. Doi morovlahi fug de sub nuc. Unul își tîrăște piciorul. Din șleahul Gurii Văii ies patru dragoni. Îi calcă în picioarele cailor pe cei doi morovlahi. Îi ucid cu paloșele. Garda intră în coloană. Pleacă sulițele. Pe drumul Năenilor înaintează două sotnii de cazaci, urmate de două escadroane de dragoni albaștri. Acolo, undeva, dincolo de spinarea dealului răsună tot mai des salvele de archebuze și se aud strigătele luptătorilor. Vede săcuii strecurîndu-se dincolo de Năeanca, nu spre vii, ci pe firul uduboaii, prin desime. Vede un steag de lefegii de-ai lui Baba Novac alergînd prin codri, între vii și șleah. Alt steag, cu oamenii în lanț cade peste archebuzierii leși care trec Năeanca pe podețele cărate în spate. Împușcături. Sclipirea săbiilor.

— Măria-ta!

— Sînt aici, vere Radule.

Coboară la trap ușor. El în față. A vrut să treacă vel armașul. L-a oprit cu latul săbiei. O prăvălitură de pămînt și arbori. Pune pintenul stîng, zmucindu-l pe Vitez într-o aluniște. Jos, la nici treizeci de pași, o poiană largă care dă în șleah. Archebuzieri alergînd să închidă șleahul. Călăreți înghesuindu-se în spatele unui ofițer în cuirasă albă, de oțel, cu lentă albă și la coif trei pene albe de struț. Albul lentei îi zgîrie ochii. Moise Szekely!.. Se stăpînește. Îi recunoaște steagul. Îl vede rînjindu-i de pe zidurile Hotinului. Ropote pe stînga. Pelerina lui Baba Novac. Roșie. Archebuzierii înfig furchetul în pămîntul reavăn. Moise Szekely își trage spada. Pe marginea prăvăliturii drum de care... Acum! Nimeni nu aude galopul gărzilor pornit de pe loc. Stau sub coifuri și-n cuirase, cu lăncile plecate,

așteptînd să le iasă în față călărimea lui Baba Novac. Un tăun lipit de cuirasa turtită pe marginea lentei. Trece pe lîngă cuirasierii lui Moise Szekely, fără să miște unul. Rîde. Se aude rîzînd. Se aude strigîndu-l pe Moise Szekely:

— Moisăăă!... Moisăăă!

Nu vrea să-l ucidă fără să-l vadă. Să vadă cine-i dă moartea. Urletele cuirasierilor loviți cu sulițele. Moisă aude. Își întoarce calul pe loc. El e! Dumnezeule cît s-a temut că nu este el. El este. Cu ochii holbați, nu și-a lăsat încă viziera, îi vede negul din sprînceană, Vitez alunecă, calul lui Moisă cabrează și el nu-i poate da decît o lovitură scurtă cu garda între ochi. Simte garda izbind marginea căștii. O putere năpraznică îl smulge de-acolo cu Vitetz cu tot. Garda prăvălită peste archebuzieri. Unul bătrîn, c-o bărbiță de țap își lapădă archebuza. Din doi pași țupăiți se aruncă dincolo pe malul priporos al mîncăturii. Fug. Garda izbește un escadron de dragoni. Sosește Baba Novac la galop. Cornistul gărzii sună: « luați-l la mijloc pe domnul nostru și urmați-l în goană». O umbră în dreapta. Alta în stînga. Radu Buzescu îi smulge frîul din mînă. Theodosie Rudeanu îl bate pe Vitez cu latul săbiei. Huruitul greu al galopului. Și glasul dogit al vel armașului Udrea Băleanu:

— Trecurăm, măria-ta! Slavă domnului!

13 octombrie 1600. Ceptura

— Îți ești singur dușman, măria-ta.

— Să tractăm, doamne.

— Scapi țara de pîrjolul ăstora.

— Noi ne băteam în codrii pe viață și pe moarte și Zamoyski juca șah cu Petre Skarga.

— Sînt mulți. Au numai arme de foc.

— Au călăuzi.

— Jumătate din mazîli au fugit să-și întîlnească ocrotitorul. Pe biv vel vistiernicul Dan ot Stelea ot Drăgoiești.

Cum miroseau casele vlădicii Miha din Șcheii Brașovului a mere și-a gutui și-a busuioc. Și aga Hussein: — Pe noi ai învățat să ne bați, pe nemți ba. Pe noi ne cunoști, pe ei ba. Beyule... Fi măcar odată atît de înțelept, pe cît ești totdeauna de viteaz... Și popa Arbore,

ori altul, ei, sarea pămîntului. — «Pre ei, pre aceştia, într-auriţii, balauri cu solzi de aur, care se vor lăpăda de tine, cum tu te-ai lăpădat de noi »... Şi Nicolo cu ale lui învăţături în cartea despre principi. Unde-s cetăţile durate în inimile pămîntenilor!?

— Vă lăpădaţi de mine?

— Dumnezeule, măria-ta. Vrem să vezi adevărul. Vrem să-ţi mîntuim viaţa şi tronul şi schiptrul.

— Acoperindu-mă de ruşine, astăzi şi-n vecii vecilor? Aţi uitat Călugărenii şi Vidinul şi Nikopole şi Babadagul şi Şerpăteşti şi Hulubeşti şi Şelimbăr şi Otani şi altceva decît astea, Buzescule şi Rudene şi voi ceilalţi nu numai gloria ostăşească, gîndurile care-au temeinicit-o, tocmai voi le-aţi uitat gîndurile astea?

Plouă ţîrîit. Focul abia pîlpîie în vreascurile ude. Miroase greţos a pănură scursă, a cai blegiţi de ploaie, a nemulţumire şi-a osteneală. E frig, noaptea curge grea peste codrii de la Ceptura, răniţii adăpostiţi sub scuturi gem şi se vaită, iar pe deasupra lor trec nemiloase vîntoasele de la răsărit. Bagă de seamă că vorbele s-au dogit, golindu-se de înţeles. Spune glorie şi cuvîntul n-are nici un gust. Nu răspunde nimănui în cuget. Rîde strîmb, pentru că nu-i răspunde în cuget nici lui însuşi. Ce-nseamnă glorie, se-ntreabă? I-a pătruns apa în cizma stîngă. Se mişcă o caraulă pe sub fagi, clefăind prin humă. Cineva alunecă. Cade şi suduie urît. Trebuie să fie oltean de-al Băniei. De ce se mai bate? În numele cărei credinţe? Pentru ce le cere acestora să-l urmeze? Ce făgăduieşte conştiinţelor lor învăţate să se-nflăcăreze la gînduri nobile şi sfinte?

« Cum frînsăşi tu voievoade,
Sfînta lege din bătrîni. »

Oare asta să fie?

— Mi-e somn! Vel paharnice. Ia-ţi roşii, ia curtenii şi-nchide cu fagi şleahul Urlaţilor. Nu-mi vorbiţi de plecarea steagului. Ori mă urmaţi, ori mă lăsaţi aici, singur în calea oştilor lui Zamoyski. Cotropitorii n-au crezare la mine, fie că-l strigă pe Allah, ori pe Iisus îl strigă. Şi nu-mi spuneţi că sabia nu taie capul plecat. Nu ştiu să-mi plec capul acesta. Să-nvăţ acum, nu mi-ar sta şi sînt prea bătrîn. Bălene. Întăreşte straja.

— Ce ai de gînd, doamne?

— Îi mai dăm o sabie lui Zamoyski aici, să nu intre ca la nuntă.

— Şi-apoi?

— Ne punem între el şi Tîrgovişte, pe Teleajen, la Bucov, unde-i dăm bătălia cea mare.

— Mai cutezi?
— Acum dorm!

Se-nveleşte în pelerina udă de camelot. Se adună chincit lîngă focul sîsîit şi fumegător. Stă pe şea, cu picioarele trase sub poala camelotului. Se retrage în sine, lacom să fugă de noaptea udă şi tragică. Baba Novac a descălecat după ce-au ieşit din cercul de oţel al dragonilor. A îngenunchiat. I-a sărutat mîna şi i-a spus: — Iartămă pentru această înfrîngere... S-a săturat cerul de biruinţele lui. S-a săturat vremea de numele lui. I s-a făcut silă vremii de gloria lui. Îl pătrunde frigul. O amorţeală umedă care-l înstrăinează de el însuşi. O părăsire a trupului vlăguit lipsit de văpaiţa dogoritoare a unui crezămînt care să-l înflăcăreze. Să ajung atît de nemernic, încît să fiu tare numai în biruinţă?! O aude pe Velica răsuflînd uşor, adormită în jilţul din odaia de lucru a palatului cancelarial. Ce făcea în clipa aceea Varvara Fuszi, văduva lui Josica?! Poate se tînguia. Poate o bîntuiau amintirile. Poate preacurvea. Cine-o poate şti? N-are o obială să-şi usuce cizma stîngă. Poate i-a spart-o vreo sabie. Îl doare capul pieptului, acolo unde-l strînge zaua. Se simte puţind a sudoare năclăită şi acră. Nu s-a spălat de trei zile. Khioşcul din via vel vornicului Ivan Norocea. Baia în faianţă albastră şi verde cu capetele de zgripţori vărsînd apă rece şi apă caldă. Trupul dumnezeesc al Velicăi în apa pe care plutesc petale de trandafiri... Frig. Aude ploaia căzîndu-i pe coif. Pe gheba pelerinei. Simte o şuviţă de apă scurgîndu-i-se pe după ureche.

— Nu pot, şopteşte şi se gîndeşte că el este domnul. Şi că nu poate da Ţara. Îşi simte lacrimile în gene. Îşi trage gluga udă peste coif. Noaptea de 12 spre 13 octomvrie abia a început.

*

Aude tropotul grosului oştirii pierzîndu-se pe şleahul de munte al Cricovului. Plăieşi de la Văleni trag cu boulenii trunchiuri de fag peste urmele oştirii. Alţii presară frunze. Sînt zori lăptoşi, cenuşii, cu vălătuci umezi de pîclă, cu codrul ud şi zgribulit, cu ei cîţi au rămas aici în prăvăliturile de la Ceptura, uzi şi zgribuliţi în şei. Doar vel paharnicul Radu Şerban, vel armaşul Băleanu şi căpitanul Matei ot Brîncoveni cu roşii de ţară. Două mii de săbii ale pămîntului. Ceilalţi îşi pierd urmele spre Hîrşa. Zamoyski o să cadă în golul de după această luptă pe care i-o pregăteşte cu o luciditate dureroasă. I-a luat numai pe cei care n-au vrut de la început să tracteze cu leşii.

Ciocănitorile. O mierlă. Se face ziuă. O clină prăvălatecă în coasta Drumului de sub munte, ajungînd pe sub fagi la gura şleahului care urcă spre Ceptura de la Fîntînelele. Altă gură de şleah care vine de la Înoteşti. Şi cealaltă, care se duce la Urlaţi, apoi la Schiau şi la Bucov . . . El cu o mie de săbii pe clina de la intrarea satului. Vel paharnicul cu o mie de săbii pe clina de la ieşirea spre Urlaţi. Care încărcate cu butuci, cu oiştile legate şi roţile priponite. Plăieşii cu săcurile pregătite. Jos, pe Drumul de sub munte regimentele de dragoni. Mereu regimentele de dragoni, carele cu coviltir, strigătele vivandierelor, nechezatul cailor, clefăitul roţilor de la artilerie, căzăcimea, totul prin pîclă şi burniţă, într-o curgere necontenită care i-a uscat cerul gurii, care-l însingurează şi-i dă un sentiment ciudat de neputinţă. Stă frînt peste oblînc. Are în faţă un scoruş păsăresc încărcat cu ciorchini roşii. Aproape că nu mai vede escadroanele urmîndu-se escadroanelor, aşteptînd cu o furie rece şi rea carîta aurită a marelui cancelar şi hatman. Poate joacă şah cu Petre Skarga. Ar putea plăti totul cu două lovituri de sabie. Moartea lui Nikifor Parasios. Moldova. Poate şi Mirăslău. Şi nopţile astea umede, pline de umilinţă. Iat-o aici teama lui veche de coaliţia apusului. Glasurile răsmiilor de oşteni străini urcă pe sub frunzetul ud şi scorojit al codrilor. Vrea să-l ucidă pe Zamoyski la sabie. Este cea din urmă dintre nădejdi. Şi cea mai disperată. Îşi stoarce barba în pumn.

— Măria-ta! . . . Vine!

Un plăieş buhos sub tohoarca întoarsă pe dos. De pe ciorchinii roşii ai scoruşului păsăresc se preling stropi de apă. Aude freamătul călăreţilor lui legaţi în coloană de douăzeci şi patru. Escadronul de gardă pe cai uriaşi, livonieni. Lăncile. Pelerinele. Atelajul. Şase perechi de cai negrii. Caleaşca. Ridică braţul. Plăieşii scot proptele de sub roţile carelor. Îşi trage sabia. Carele pline cu butuci bine legaţi în scoabe şi funii o iau pe surpătură la vale în huruitul nebun al roţilor. Sînt zece care pornite tăvălug unele după altele. Le urmăreşte — cum se duc pe surpătură drept spre coloana gărzii. Blestem. Carul din faţă se dă peste cap. Se face fărîme în huietul butucilor veniţi de-a valma. Celelalte care se izbesc unele de altele, butucii o iau pe surpătură la vale de-a sania. Se aud comenzile ofiţerilor. Garda porneşte la trap. Vede caii atelajului jucînd pe loc, speriaţi. Nu ştie cînd a pus pinteni şi cînd Vitez a început coborîşul ameţitor pe sub fagii uzi. Cînd toată prăvălitura s-a umplut de tropotul înfundat al roşiilor. Cînt a ajuns jos, între dragonii încurcaţi printre butucii prăvăliţi în drum, cînd a răsturnat cu o lovitură un ofiţer bălai, foarte

tînăr, purtînd blană de pardos peste platoşă şi cînd năvălind la carîtă îi ridică perdeaua de piele roşie cu vîrful sabiei . . . I se opreşte inima de turbare. Urlă nebun:

— Zamoyskiii!

Carîta goală. Goală. Urlă mereu: Zamoyskiii. Înfige pintenii fără milă. Ucide. Un ofiţer. Un stegar. Ucide. Vede totul printr-o pîclă roşie. Prin furia nebună şi roşie. Prin disperarea cumplită. Prin mînia care-l sufocă. Ucide. Locul se schimbă în iad. Caii înghesuiţi unii în alţii se muşcă. Se bat cu copitele. Săbiile roşiilor lucrează fulgerător. Dragonii se încurcă în lănci. Se încurcă unii în alţii. Coloanele din spate împing aici escadron după escadron. Cineva strigă cu glas piţigăiat:

— Înconjuraţi-i! Pe Sfînta Fecioară, domnule Szádeczky, înconjuraţi-i pe aceşti cîini turbaţi . . .

Aude şi nu înţelege. Ciopîrţeşte cu sabia un uriaş care i se agăţase de frîie.

— Nu da, măria ta. Sînt eu, căpitanul Matei!

— Unde-i Zamoyski, Matei . . . Auzi tu? Zamoyski!

— Ne înconjoară, doamne!

— Aha! Ne înconjoară!

Se ridică dintr-odată în scări. Vede escadronul de dragoni care-o ia la trap pe sub fagi, să închidă coama dealului. Sînt cai morţi aici şi dragoni răsturnaţi în nămoale şi nu vede nici un oştean de-al lui căzut. Totul s-a petrecut într-o veşnicie. Veche. Nu-l mai ajută soarta, nici zeii acestor pămînturi sătule de atîta sînge. Urlă: — după mine, vitejilor şi se prăvăleşte sub poala codrului, între dragonii învălmăşiţi în Drumul de sub munte şi cei tăind sub codru spre coama dealului. Roşii se rup din încleştare. O clipă tot iadul de nămoale şi morţi şi sudălmi şi vaere este stăpînit de cornii roşiilor. Galopează pe sub codru pînă-n marginea Cepturii, acolo de unde o ia pe o potecă de vite spre creastă. Vede roşii vel paharnicului de-a valma cu cazacii nizovi şi dragonii şi pedestraşii, apoi îi vede ţîşnind din învălmăşeală şi urcînd pe pîlcuri coama dealului, se aud tot mai poruncitoare trîmbiţele oştirii leşeşti şi dintr-o dată totul nu mai este decît codru bătrîn, ploaie ţîrîită, şleah fărîmat de roţi şi pustietate. Călăreşte cu stînga în care ţine sabia căzută pe lîngă trup şi-l aude pe vel paharnicul întrebînd în pustie:

— Ce făcuraţi, Matei, cu Zamoyski?

Apoi nu mai aude nimic decît leşuiala amară şi searbădă care-i ţiuie în urechi.

DESTIN

Bucov 18 octomvrie 1600

— Păstrează-ţi firea, Stanco!

— Mi-am păstrat-o de-o viaţă. Nu mai pot.

— Te aude lumea.

— Am s-o strig cerului... De ce ne chinui, tiranule? De ce ne ucizi sufletele zi de zi, de-o veşnicie de zile, nu te-aş mai fi cunoscut că pe unde-ai călcat numai scrum şi cenuşă ai lăsat. Uită-te la tine. Uită-te la mîinile tale pline de sînge nevinovat. Uită-te la ochii tăi de nebun. Uită-te la viaţa ta vînturată cu sabia.. Pulberea s-a ales de tine, nebunule... Ai fost pedeapsa Domnului pe noi, pe toţi. Te-au ajuns blestemele văduvelor şi orfanilor, ale celor ciumpăviţi pentru deşarta ta sete de mărire, te-au ajuns blestemele celor căzuţi pradă corbilor şi cîinilor. Mihai, spaima lumii! Nu! Nu pune mîna pe mine că urlu. Ca o lupoaică urlu! Îţi sfîşii beregata, călăule. Ce mai vrei de la noi? Ce mai vrei de la mine?... De ce-mi batjocoreşti zilele astea triste?

— Pune-ţi mesalul, taci şi urmează-mă dacă-ţi este dragă viaţa.

— Nu-mi este! Ai ştiut tu cum să faci, ca să nu-mi mai fie! Scîrbă-mi este de mine. Batjocură, nu viaţă fu măritişul cu tine. Mai bine preacurveam văduvă fiind, că numai ele, curvele trăiesc trai dulce şi alintări.

— Uite mesalul. Şterge-ţi ochii. Mergem.

O ia de mînă. O stăpîneşte. O trage după el. De patru zile aşteaptă răspunsul lui Basta. I-a scris cavalereşte. «M-ai înfrînt pe cîmpul de luptă. În numele onoarei, amîndoi slujindu-l pe împărat, ajută-mă. Eiab paşa urcă de la Giurgiu la Tîrgovişte. Zamoyski este atît de puternic, încît după mine, va ucide Transilvania, aducîndu-l pe Sigismund pe care eu însumi l-am bătut. Îţi cer patru mii de călări cu arme de foc.» Şi alte asemenea. Nu s-a întors stegarul Călin Alior de la Basta. Ştie. Nici nu se va mai întoarce. Trece pe sub pologul cortului mare. Stanca lividă, îşi muşcă buzele şi plînge. Tetrapodul. Trei popi din oastea de roşii, în odăjdii. Sfeşnicele cu cîte patru lumînări aprinse. Curtea. Preda Buzescu împietrit. Theodosie cu nasul vîrît în gulerul de blană. Stoichiţa de Strîmba, Udrea Băleanu, Calotă Bozianu, bătrînul Mihalcea, Vasile Ţîru, Matei ot Brîncoveni... Stroe? Unde este Stroe? Este în Oltenia. Se ţine la Dunăre. Stau toţi aici, împietriţi. Străini. Uite-o pe Erina Golescu

sprijinită de umărul lui Marcu. În fața lor Nicolae-Pătrașcu ținînd țapăn mîna Ilincăi Șerban pe mîna lui dreaptă și vel paharnicul Radu Șerban, cu păhărniceasa scăldată în lacrimi, cu obrazul ei de femeie veselă strălucind și altele, din curtea Stanchii și sîrboaicele și căpitanii lui. Baba Novac. Deli Marcu Dubrowniki. Jivko Roșul. Jivko Negrul. Morovlahii Papahagi și Gherasim Theodoru. Și ceilalți. Mîrzea cu șoimul pe umăr. Și altceva. O liniște tragică și o așteptare plină de-ntrebări.

— Io Mihai Voievod, o voi, șoptește.

Ei își pleacă frunțile pentru că cei trei popi încep sfînta slujbă a cununiei; iar nașii, Grădișteanu cu boieroaica lui și Matei ot Brîncoveni cu Elina trec de-a stînga și dreapta celor două perechi, ținînd coroanele din aur pe periniță. Aude slujba venind de foarte departe. Dintr-o conștiință veche și uitată. Trebuia, măcar acum, în ceasul al unsprezecelea, să se gîndească la ce va veni după el. Blestemul Stanchii îl frînge. De patru zile și patru nopți de cînd s-a rupt de oștirea lui Zamoyski, pierzîndu-și urma în munți să iasă la apa Teleajenului și de acolo să coboare aici la Bucov, în tabăra mare, de patru zile și de patru nopți știe c-a rămas singur cu destinul. L-a uitat pe nașul mare. Pe pan Andreas Tarnowski, care chiar dacă nu este din casa princiară Wiczniwietzki este totuși un Tarnowski cu strămoșii mereu amestecați în politica Poloniei. Unde mai pui că după amiază, cînd s-a vestit solia lui trimisă de Zamoyski, i-a adus în dar cartea celui mai mare poet al lumilor, mai mare decît Homer, Shakespeare . . . « Este vorba într-un fel de tragedia măriei tale», i-a spus . . . Tarnowski vrea să i se închine și să se dea prins fără luptă. Îi trimit prin el, pan Tarnowski, cuvîntul de onoare că va fi tratat ca un prinț, viteaz fără seamăn și domn. Știe! Sînt acolo Ieremia Moghilă și Simion Moghilă și oamenii Elisavetei și Moise Szekely și Sigismund Báthory și panii scăpați de la Otani și cei loviți la Năeni și Ceptura . . . Nechează. Popii dau ochii peste cap.

— Nu grăbiți slujba, sfințiile voastre! . . . Ne place această slujbă și ne împacă cu Domnul.

Sînt lumînări fîlfîitoare, cîntări bisericești, este Stanca în rochia de hetaia vișinie și Florica, domnița, lipită de Erina Golescu, preafrumoasă în straiul femeiesc și preaciudată, un ostrov de părelnică liniște într-o mare zbuciumată de furtună. Aproape că-i vine să scrie stihuri tînguioase. Mai tînguioase decît ale lui Stavrinos. Sau decît ale vechiului său prieten pan Tarnowski, care i-a mărturisit cu lacrimi că el, voievodul, nu mai are nici o scăpare. Nemeșimea a închis pasurile munților. Turcii sînt din nou la Tîrgoviște și Bucu-

reşti. Zamoyski este la trei leghe de Bucov. Patru zile a stat în spaime la Ceptura, aşteptînd să fie izbit din codrii. Îl chinuie podagra. A jurat să-l înscăuneze domn pe Simion Moghilă şi-l va înscăuna. Ce-i rămîne de făcut? Ce glas al raţiunii, ori al demenţei mai poate asculta? Să se predea cu fast?! Apoi să fie tîrît în cortegiul triumfal al cancelarului, chiar dacă ar fi dus într-o carîtă aurită? Bineînţeles, dacă ar scăpa de jungherul ori otrăvurile Moghileştilor. Iată ce-i rămîne de făcut. Nunta lui Pătraşcu şi a lui Marcu. Lupta. De zidit temeliile Tîrgovişteі. De izgonit Eiab-paşa. De ridicat Ţara în arme. De aşteptat ceasul cînd îşi va desfăşura din nou aripile, cuprinzînd sub umbra lor hotarele rotunde ale *Magnaei Valachiaei.* Nebunia, nebuniilor. Disperarea, disperărilor. Duios şi răscolitor mirosul de tămîie. Ce ochi al luciditătii i-a crescut între sprîncene . . . Cum vede cu el pînă în străfundul acestor suflete credincioase, chinuite de nelinişti. S-au legat de gloria lui, ştiind că s-au legat totodată şi de prăbuşirile lui. Şi-au aruncat săbiile pe talgerul cumpenii pe care scria Io Mihai Voievod ştiind că şi-au ridicat împotrivă-le duşmanii lor dinăuntru şi furtuna celor trei puteri neistovite ale acestei părţi de Evropă. Este clipa lui de meditaţie şi reculegere, clipa asta cînd preotul de la Gherghiţa, Niţă Duhu, pletos şi gîlcevitor, repede dedat să pună mîna pe sabie şi să încalece odată cu enoriaşii lui oşteni, apucă cutioarele de safian albastru în care lucesc inelele de cununie. Cam palid Nicolae-Pătraşcu voievod. Cam încurcat în buchiile călugăraşului Moxalie. Cine de aici şi-ar lua pe umeri povara domniei şi ar duce-o dincolo de faptele lui? Abia în clipa asta îşi simte singurătatea. Cumplită. Strivitoare. Şi-n acelaşi timp dragostea lor aspră şi plină de interese, cumplita lor dragoste bărbătească, geloasă de toţi şi de toate, dragostea care i-a aruncat în luptă alături de el, care i-a mîntuit de spaimele lui şi spaimele lor, el fiindu-le viaţa şi ei dîndu-i viaţa; apoi se cîntă « Isaiia dănţueşte» şi iată-i pe toţi aceşti bărbaţi şi iată-le pe toate aceste femei prinzîndu-se de mînă dincolo de datină, strîngîndu-se unii în alţii şi înconjurînd tetrapoadele şi acest altar ostăşesc, înconjurîndu-l pe el mai ales şi parcă ocrotindu-l şi iată ochii înotînd în lacrimi ai panului Andreas Tarnowski, plini de cutremurata înţelegere a clipei . . .

— Aţi auzit ce-mi făgăduieşte luminăţia sa panul hatman şi cancelar al Reczei Pospolita, prin gura prietenului meu, care mai bine viaţa şi-ar da-o, decît să mă hiclenească. Aştept sfatul vostru.

Stă în jilţul de război. Stanca alături pe un scaun florentin. Mirii cu miresele lor, în spate. De jur împrejur, ei toţi. Şi popii. Şi stegarii

de roşii şi de vînători domneşti şi de curteni şi de copii de casă. Toţi cîţi au încăput în cortul domnesc, cu pologul ridicat pe suliţi. Este noaptea adîncă de 18 spre 19 octomvrie, a Sfîntului apostol şi evanghelist Luca şi a Sfîntului mucenic Matei. El, ori altcineva îi spusese episcopului Szukay, că ortodoxia a născut mucenici, nu cazuişti. I-a spus-o în casele căpitanului Matei ot Brîncoveni, avînd-o alături pe Velica.

— Domnia ta, vel clucere Radu Buzescu?!

Radu Buzescu îl mustră din priviri.

— Îţi aştept sfatul, vel clucere!

— Sînt alţii mai vîrstnici şi mai înţelepţi decît mine, măria-ta!

— Domnia ta mi-ai scăpat viaţa.

— Tocmai de aceea n-o pot da nimănui, doamne, decît Atoateziditorului. Panul hatman şi cancelar nu ţi-a dat nici un jurămînt scris. Şi nici nu va da. Rămîi între noi. Am rămas puţini, dar avem încă săbiile agere la mînă. Războinicul preaslăvit care eşti, nu-şi poate închina steagul decît în faţa morţii... Şi nici atunci. Radu Buzescu face un pas înainte. Îngenunchează. Îşi ridică fruntea nobilă spre el.

— Măria-ta, am cugetat adînc după năvala pe care ai făcut-o la Ceptura.

— Şi?

— Sînt fapte şi oameni şi gînduri care ţîşnesc dintr-un şir de veacuri, să se aşeze în hronice şi istorii. Au altă măsură a judecăţii şi altă cumpănă la cîntar. Iartă-mă. Am fost neghiob şi orb. Oricare mi-ar fi soarta, sînt al măriei tale pînă la capăt. Nu te supăra, doamne. Dar agăţat de şaua măriei tale, intru şi eu în istorie. Nu uita, Buzeştii sînt olteni şi nu dau nimic pe degeaba.

— Ştiu! Prea bine ştiu!

Se rîde. Dumnezeule, se rîde. Iată-l pe Radu Buzescu mîntuindu-l şi de data asta. Se strigă: — La arme! — Du-ne la biruinţă, izbăvitorule!... Ne vărsăm sîngele picătură cu picătură, dar nu te lăsăm pe mîna leşilor. — Cancelarul te vinde sultanului!... — La luptă!

Doar vel logofătul Theodosie Rudeanu nu strigă. Face un semn celor doi logofeţi, care-i aştern masa pliantă în faţă, îşi încearcă pana de gîscă pe unghie şi dintr-o dată spune cu glas măreţ:

— Voia măriei-tale, dinaintea războiului cu leşii...

Ascultaţi-o!

Ce vrea Theodosie Rudeanu de la el?! Ce mai poate da? Cui mai poate da? Şi de la cine să ceară?! Baba Novac este aproape

mort. Mort în nădejdile lui. Deli Marcu?... Are o singură lege: războiul. Şi o singură nădejde: va fi primit de-a dreapta Tatălui, atunci cînd va duce la judecata de apoi, zece mii de suflete de păgîni purificate prin sabie. Pe cine l-a nedreptăţit? Ah, Stanca! Ce nedreptate i-a făcut ei, care prea rareori i-a ajuns gîndurile din urmă?! Cei pe care i-a nedreptăţit nu sînt aici. Stau în bordeiele lor şi-n satele lor şi-n sufletele lor, înstrăinaţi de el. Fireşte pe toţi cei judecaţi de el şi trimişi morţii. Theodosie Rudeanu, cutra parşivă şi subţire, cum îl ucide înainte de luptă, silindu-l să gîndească la nedreptăţile şi silniciile lui, făcute în numele puterii. Grama! Grama neguţătorul, dintre boiernaşi, Grama pe care l-a aruncat în lanţuri în turnul Braşovului şi acum zace în beciurile Tîrgovişteі, pedepsit de el pe nedrept acum un an, pîrîndu-l vameşii că n-a plătit vamă cinstită, Grama care l-a înfruntat şi el nu suferea să fie înfruntat. Spăla-va cu Grama silniciile celelalte, cu voia sau fără voia lui făcute? Şi de ce acest cărturar cu minte diavolească îi răscoleşte remuşcările şi apele zăcute ale întunericului din el?

...temîndu-mă domnia-mea de blestemul lui şi al fiilor lui... şi să nu port domnia-mea blestemul lui, nici fiul domniei mele, Io Nicolai voievod...

Se uşurează iertîndu-l pe Grama de pedeapsă, slobozindu-l din temniţă şi întorcîndu-i toate averile luate pe sama domniei. Apoi se face noapte-n el şi-i spune lui pan Tarnowski să-i ducă solie marelui hatman şi cancelar, că nu-şi pleacă steagul şi că-l aşteaptă pe cîmpul de luptă unde se va alege aşa cum va vrea Dumnezeu. Pentru că mîine va fi luptă, îi pofteşte pe toţi căpitanii şi pe boieri la steagurile lor. Domnia sa pan Tarnowski va fi scos din tabără cu ochii legaţi. Să nu se jignească, i-o cere în numele dragostei lor frăţeşti. Însurăţeii să treacă sub steaguri. Se vor cunoaşte în dragoste, după război. Jupînesele să-şi strîngă straiele strălucitoare în cufere, să doarmă în căruţe şi să fie gata de drum într-o mică de ceas. Cum pan Zamoyski este încă la Ceptura, toată lumea să se dedea somnului, afară de caraule şi străji.

— Iată-mă urmîndu-vă poveţele, iubiţilor mei. Luptăm... Şi-acum lăsaţi-mă cu sfatul meu, să-mi temeinicesc gîndurile.

...Noapte adîncă. Beznele cumplite ale temerii. Conştiinţa limpede a adevărului.

— Am făcut tot ce poate face un domn şi un oştean, spune. De aici încolo, Dumnezeu.

— Dacă pierdem lupta, pierdem totul.
— Simion Moghilă ne despoaie de averi.
— Rămînem pribegi și milogi la ușile altora.
— Am mai fost și n-am pierit.
— Avem bani la băncile din Veneția. La Firenza. La Padova.
— La casa Függer.
— Pe unde trecem? Pasurile sînt închise.
— Le deschidem cu armele.
— Ce facem cu nevestele? Cu copiii?
— La Sibii.
— Nu se poate... La Viana.
— Cum ajungem?
— Ne întoarcem.
— De Dan ot Stelea ot Drăgoești mă tem.
— Ne scoate inimile din piept.
— A fost pribeag și s-a întors.
— L-ai pribegit pe Ieremia Moghilă și iată-l întors.
— Ne întoarcem și noi cu măria-ta.
— Soarta schimbătoare a domnilor.
— Crugul nestatornic al puterii.
— Lasă-ne să repezim olăcari pe la moșii. Să pornească averile dincolo de Olt. La Craiova.
— Să-l oprim pe Moghilă la Olt.
— Se așterne toamna. Leșii nu pot face război pe nămoale.
— Sculați-vă logofeții. Treceți Oltul cu toate averile, spune.
— Doar pămîntele rămîn, șoptește cineva.

Este însuși în spaimele lor. Însuși sfîșiat de spaimele sărăciei. De spaima groasă și verde a pribegiei. Pribeag a fost de tînăr. Destinul domnilor țării. De ce?

— Duceți-vă și repeziți olăcari. Pe cei dragi vouă țineți-i în tabăra legată, să-i putem apăra de robia lui Eiab-pașa. Nu vă răsniți pe drumuri. Cădeți în sulițele spahiilor.
— Măria-ta, mai crezi?

Se face o liniște înfricoșată. Arde un singur sfeșnic, cu o singură lumînare. Nu mai sînt lumînări. Întrebarea se-nstăpînește chinuitoare sub pologul cortului pe care li se văd umbrele uriașe. Iată c-a ajuns și ceasul acesta al judecății lui, de către ei. Nu-și mai recunoaște glasul. E lacom de glasul acesta blînd și omenesc și chinuit, de curgerea aceasta din sine către ei este lacom și asemeni lor este bîntuit de spaimele lui mîine.

— Pînă la capăt, vere Theodosie, șoptește.

Le spune în ce crede şi-n ce a crezut. În veşnicia Ţării Soarelui. Poate sînt închinători, ori poate nu sînt. Se trag din os luptător, din aceia care au sărit în scări cu sabia, încă înainte de Seneslau şi Litovoi. Le spune că neistovită este Cetatea de Piatră şi văpaiţa pe care-au purtat-o ei peste munţii Transilvaniei şi ai Moldovei este o fărîmă de eternitate. Le spune că s-au născut să se făptuiască pe ei cu jertfa, fiind puţini, în răscruciurile împărăţiilor care caută Dunărea şi Marea. Le spune tot ce-a crezut şi tot ce-a visat şi tot ce-a nădăjduit, izbăvindu-i pre ei şi izbăvindu-se pre sine de spaimele clipei şi trecătorului, de grijile averii şi dumnezeindu-i în cugete şi-n măreţia faptelor lor pe care le slăveşte cu glasul veacurilor, nu cu tremurata lui şoaptă de om trecător şi slab. Atunci, ştiind ei că au pierdut totul, sau că vor putea pierde totul; cutremuraţi de măreţia lor omenească, cad în genunchi şi-i sărută stînga cumplită şi unii plîng răzbit în pumni, alţii îl suduie pe Zamoyski cu vorbe murdare şi vel comisul Udrea Băleanu bate dintr-o dată cu buzduganul în teaca sabiei spunînd:

— Lăsaţi-l pe măria-sa să doarmă şi domniile voastre daţi-vă săbiile pe gresie să-i moghilim mîine pe creştinii mai vrăjmaşi decît păgînii. Amin.

Apoi rămîne singur şi aude paşii nefiinţei trecînd prin tabere şi pe sub uraniscul înstelat şi rece, unde umblă pribeag destinul lui Io Mihail Voievod.

Bucov 19 octomvrie 1600

S-a mai întîmplat ceva într-o zi de 19 octomvrie a sfîntului prooroc Ioil şi a mucenicilor, sfinţiţi şi ei prin mucenicie Uar şi Felix. Nu-şi mai aduce aminte ce. Sultan clefăie prin smîrcurile Teleajenului, mai jos de Bucovu. Zorii cenuşii se prefiră în lunca umedă şi prin pădurea de dincolo, prin care Drumul de sub munte vine pe la Bucov trecînd prin Valea Călugărească. O caraulă de cazaci călări de-ai lui Rostopcea trece la trap spre Valea Călugărească. Clefăie de aproape un ceas pe malul drept al Bucovului, rîpos şi prăpăstios, acoperit cu luncă, prin spatele căruia se scurge şleahul care urcă de la Bucov la Plopul, Nisipoasa şi Hîrşa. Din şleah se face un drumeag spre Pleaşa. Bucovelu vine prin uduboaia lui, strîns între dealul Glimea, de unde se urcă din padină în padină spre Văleni şi între

Dealul Mare care desparte valea Bucovelului de Valea Călugărească și codrii din șes, întinși pe malul Cricovului, spre Albești și Vadul. Pe Marcu l-a apucat tusea. Tușește cu înțeles de o mică de ceas, de cînd au rămas numai ei doi, după așezarea oștirii în rînduiala de luptă.

— Nu-ți place ceva, prințe?

Sînt pe un fel de grind năpădit de lăstăriș des de salcie, care le-a biciuit obrajii și platoșele și coifurile. Se aude un cîine urlînd în Bucov. Apoi cutcurigește un cocoș.

— Nu-mi place aripa asta dreaptă, nepăzită și neîntărită, măria-ta.

— O apără smîrcurile, înfurcătura Teleajenului, lunca, apele, nămoalele și Dumnezeu, Marcule.

— Nu e destul, doamne. Ai văzut la Năieni că smîrcul nu te mai poate apăra de podurile, fașinele, scările și știința lui Zamoyski. Măria-ta... Tată... Slăvite...

Tresare, pentru că niciodată prințul Marcu, acest nepot regăsit într-o companie de lefegii italieni, nu și-a ieșit din el. Pentru că niciodată nu și l-a simțit atît de aproape, pentru că niciodată o judecată atît de limpede n-a venit să se adauge judecății lui ostășești. Prințul Marcu îi spune că a înțeles pînă-n străfunduri rostul luptelor de la Năieni și Ceptura. A vrut să-l întîrzie pe Zamoyski, ca să aibă vreme ajutorul lui Basta să ajungă peste munți. L-a întîrziat opt zile. Numai după lupta aceea nebună de la Ceptura, Zamoyski a stat acolo patru zile... Iată-l pe Marcu făcîndu-l naiv. Niciodată Basta nu-i va trimite în ajutor nici măcar un soldat. Poziția de aici este tot ce putea găsi mai bun un căpitan de oști. Apărată la aripa dreaptă de valea Teleajenului, peste care s-ar părea că nu se poate trece, cu centrul apărat de rîpele Bucovului, luncile, smîrcurile, șanțurile lui cu apă și pădurea de dincolo, unde sînt așezate pedestrimile ușoare, cu aripa stîngă sprijinită pe culmea asta a Glimei, acoperită de codrii grei, necălcați, pare de nebiruit.

— Pare sau este, Marcule?

— Numai pare, măria-ta.

Prințul o spune cu glas atît de ferm, încît nu-și mai poate ascunde adevărul pe care el însuși l-a știut de la început.

— Știu, prințe, șoptește.

Se frînge în șa spre Marcu, atît de aproape încît îi ciocnește morionul cu coiful lui oriental. Îi spune, tot în șoaptă, gîfîit (marginea de jos a platoșei îi freacă o coastă, își aduce aminte de gustul sulițiii înfiptă în pîntec și asudă rece) îi spune prințului că Zamoyski trebuie să fie cel puțin prost să nu-i întoarcă aripile cu cei peste

douăzeci de mii de călăreți pe care-i are. Putea el să-și întindă oștirea astfel încît să-l silească pe Zamoyski să nu-i manevreze pe aripi?

— Cum se pot așeza doi'șpe mii de oșteni în fața a șaizeci de mii, Marcule? Tartaglia o știe? Caesar a știut-o? Hanibal, da? Macedonu, da?

— La Călugăreni ai avut șaisprezece mii, împotriva a o sută de mii și măria-ta!

Parcă l-a izbit în inimă. I-a vîrît jungherul în inimă.

— La Călugăreni aveam țara, Marcule, nu zece mii de oameni de pripas și desperados... La Călugăreni...

Își stăpînește lacrimile.

— Te temi, prințe?

— Nu pentru mine, măria-ta. Îți cer prea mult, doamne, dacă vreau să știu ce se va întîmpla după ce vom fi înfrînți? Iată o întrebare bărbătească, vrednică de fiul lui Petru Cercel. Ar fi vrut să i-o pună Nicolae-Pătrașcu. Nicolae Pătrașcu nu i-a pus-o. Azi-noapte, în loc să treacă la steagul de curteni, s-a retras cu soața sa în cortul voievodal unde i s-au adus vinuri dulci și masalale cu țiplă colorată. Purtase masalalele prin toate pribegiile la o haraba unde-și ținea cărțile, chitarele, doi căței flocoși și o harpă... În zori încă mai dormea lîngă Ilinca care-l veghea goală, ștergîndu-i fruntea broboniță cu un ștergar de borangic. Îl veghea și plîngea mocnit, cînd a intrat el în cort să-l scoale și să-i aducă aminte că sînt la război. Îi venea să-l ucidă acolo, ori să-i cadă la picioare și să i le sărute... Întrebarea lui Marcu îl descătușează. Îl ușurează. Îi spune că numai cei care n-au vrut să-l cunoască au crezut, după Mirăslău, că s-a lăsat în voia sorții. A știut încă de-acolo, de cînd a fost voievodul spoliaților, el însuși căpetenie a spoliatorilor pînă atunci, a știut că înfrînt acolo va pierde totul.

— Dar pe rînd, Marcule, atunci și acolo unde eu o voi! Ținînd steagul sus. Apărînd onoarea mea, a armelor mele, a oștirii cu care mi-am vărsat sîngele. Ce voi face?

Rîde. Mai mult nechează. Asta va face. Zamoyski, deși biruitor (numai hazardul l-ar putea glogozi în rîpele Bucovelului), va rămîne aici cîteva zile, în care oastea va ajunge la Tîrgoviște. — Am un popas de suflet de făcut la Tîrgșor, Marcule. — Știu, măria-ta! De suflet și de onoare!... De la Tîrgoviște va duce peste Olt, teferi și cu averile lor și cu oștile lor boierii credincioși. Olténii și ceilalți. Se va încheia acolo cercul vieții lui de domn. De acolo s-a ridicat domn, acolo își va sfîrși, o nu domnia, ce neghiobie, acolo își va sfîrși o trecere. Atît. Acum, atît. Privirea lui aruncată peste vreme

ajunge numai pînă acolo. Împrejurările vor hotărî atunci ce va fi de făcut.

— Şi turcii, şi nemeşii peste munţi şi doamna Stanca şi boierii mazili care te pîndesc şi poate o bătălie zdrobitoare şi poate călărimile lui Ieremia care ne vor fugări fără răgaz, şi . . .

— Şi nimic dincolo de ceea ce Io Mihail Voievod o voi, Marcule.

Rămîne stană cînd prinţul Marcu, cel învăţat în universităţile Apusului, îşi scoate morionul, îi apucă mîna şi i-o sărută cu evlavie. Îi cuprinde umerii. Îl trage la sine pe nepot. Îl sărută lacom pe frunte. Închide ochii. Îşi face trei cruci repezi.

— Să mergem, prinţe. Şi să rămînă asta, taina noastră cea mai tainică.

Îl întoarce pe Sultan. Se ridică în scări. Meneşte smîrcurile Teleajenului. Parcă-l bîntuie o stihie, aşa le meneşte. Să-l prinză pe duşman, c-o mie de gheare îngherate, să-l înghită c-o mie de guri. Să-l înece. Să-l ia pe pustie. Să-l coacă. Să-l umple de lăsătură . . . Stă în zaua de luptă, uriaş, cu platoşa brobonită şi blesteamă că n-are oşti aici să-nchiză toate drumurile de peste Teleajen spre Radila şi Pantazi şi Berceni şi Coristeşti, îl blesteamă pe boier Dan ot Stelea ot Drăgoieşti, care ştie aceste drumuri pe care el le lasă slobode că nu poate altfel, apoi îşi aude blestemele, ştie că nu este singur şi tace. Sultan coboară în smîrc. Cu cît se-mpotmoleşte Sultan mai cumplit, cu atît se uşurează de spaima acestei aripi drepte . . .

. . . Aripa dreaptă. Aripa stîngă. Muncelul pe care stă cu curtea. Vede tabăra mare a curţii şi oştirii dincolo de Teleajen, la cotul drumului care iese din Bucov coborînd spre Ploieşti şi Gherghiţa. Vede de aici, ceea ce vrea să vadă şi Zamoyski dacă se va urca pe Dealul Mare, şi se va urca fiind un căpitan de oşti temut, chibzuit, trecut de nebunia tinereţii, cel puţin pe măsura lui Sinan Paşa. Adică roşii de ţară la aripa stîngă spre Pleaşa, care cunoscînd potecile locului pot coborî la Ploieşteori şi pe-acolo în drumul Tîrgovişteî. Curtea, atît cît vrea el, aici pe muncel, şi restul, cinci sute de săbii, ascunse în bunget, dincoace de măgură. În dreapta călărimile sîrbeşti şi balcanice. Cîteva şanţuri. Pe buza Bucovelului, pe-un dîmb, cele şapte tunuri ale lui Mantovano. Nu vede archebuzierii săcui ascunşi în perdeaua de pădure de dincolo de Bucovel. Nu vede grosul pedestrimii vîrît în pădure, aici la poalele muncelului, pînă-n Bucovel. Caii îşi ronţăie ovăzul din traistele de piele . . . Se mănîncă pe scut. Un amiazi palid, cu cer limpede. Prin văzduhul duios trec fire argintii de mătasea morţilor. Radu Buzescu taie cu jungherul o felie subţire de pastramă pe care-o tăvăleşte în boia.

— Gligan din codrii Cepturoaii, doamne... Vînat de neica prin septemvrie.

Îi întinde felia de pastramă în vîrful jungherului... Pastrama aromeşte ciudat a Crăciun. Ca şi vinul băut dintr-o ulcică de Oboga. Radu Buzescu este tras, încercănat. Şi-a pus platoşa grea de luptă călare, stă pe scut cu spatele spre Bucovelu şi i se pare că vel clucerul său a chefuit azi-noapte cu roabele.

— Zamoyski, măria-ta, spune Theodosie Rudeanu aşezat dincolo de focul la care pajii frig claponii traşi pe-un ciot de spadă de scrimă.

— Mîncaţi, mîrîie... Vin, vere Radule.

Mănîncă cu toţii pastramă de gligan vînat la Cepturoaia de Stroe Buzescu. O tăvălesc prin boiaua aşezată pe un fund de tei. O mănîncă cu pîine caldă, coaptă în cuptoarele de la Bucov. Beau vin de Valea Călugărească.

— Unde este, Theodosie?

— La Cruce, doamne.

— Ce face?

— Nu văd prea bine. Cred că se uită la noi.

— Mîncaţi, chiar dacă vă este greaţă.

Mănîncă cu toţii. Au coifurile pe jos. Suliţele piramidă. Cade soarele de octomvrie pe platoşe. Pe şeile cailor.

— Auziţi, şopteşte Theodosie Rudeanu.

Aud cu toţii. Mai ales aude el. Tropotele grosului. A ştiut cînd a pornit cercetarea lui Zamoyski din Valea Călugărească. I-au spus-o cazacii lui Rostopcea. A ştiut cînd Zamoyski a ajuns în Valea Poenei. Ştie că-l are pe Laski în aripa dreaptă. Pe Ieremia în aripa stîngă. I-a văzut Marcu plecat iscoadă cu zece curteni. Poate trebuia să plece Nicolae-Pătraşcu.

— Zamoyski te lasă să-ţi isprăveşti amiaza, doamne.

— Cinste lui!

Se ridică de pe scut ţinînd ulcica în stînga. Este el. Zamoyski. Între muncel şi cancelar, coama luncii în toate culorile. Coama pădurii de dincolo, galben-roşiatică. Apoi o clină. Apoi un tăpşan. O stînă fără oi. Un gorun. O sprînceană de deal şi acolo, nemişcat, în cuirasă, înconjurat pe departe de dragoni, un călăreţ. Nu ştie de ce, călăreţul acela i se pare un însingurat. Îl încearcă înăbuşit o ură rea, dospită. Ucigaşul lui Nikifor Parasios. Al lui Ştefan Răzvan. Nu numai atît. Ucigaşul *Magnaei Valachiae*. Şi poate ucigaşul lui Io Mihail domn. Cumplitul şi neghiobul ucigaş al ideii de libertate aici. Se gîndeşte că odată va plăti uciderea ideii de libertate aici. Dacă nu el, urmaşii lui. Recz Pospolita. Ridică ulcica. Îi spune în

gînd că a ales timpul cel mai potrivit să-l izbească. Că pentru viitorul de mîine al Reczei Pospolita are dreptate să-l lovească. Dar că pentru viitorul de poimîine, a greşit cumplit. Că este un straşnic cancelar şi un bun războinic, dar că nu vede dincolo de şleahtă. Nu vede nici la Apus, nici la Răsărit, nici la Miază-zi . . . Călăreţul de dincolo îşi trage spada. I-o închină. Soarele i-o fulgeră scurt. Apoi se aude huruitul greu al artileriei. Apoi vede tot Drumul de sub munte, pînă la Valea Călugărească furnicînd de mulţimea pedestrimilor leşeşti în vreme ce două coloane de călărime vin la trap uşor, una pe sub lunca Teleajenului, recunoaşte călărimile moldoveneşti, alta scînteietoare, în platoşe şi cuirase pe sub clinele Dealului Mare.

— Ce e asta? întreabă cînd vede călărimile descălecînd, cînd toată Valea Teleajenului se umple de poruncile sunate cu trîmbiţe şi cornii şi cînd atelajele artileriei pornesc la trap, trăgînd tunurile grele obadă în obadă, pe linia escadroanelor rămase călare la cîteva sute de paşi de marginea pădurii în care-şi are ascunsă pedestrimea uşoară.

— Zamoyski se teme de pădure, măria-ta.

— Are s-o cerceteze cu foc.

— Udreo! Repezi poruncă, să nu văd că mişcă nimic aici, repezi poruncă să se tupileze pe la rădăcini. Să nu miște unul, sub pedeapsa morţii. Răniţii să nu se tînguie . . . Să nu strîngă morţii . . . Le-o cer Io . . .

Călăreţul nemişcat pe sprînceana aceea de deal. Două batalioane de pedestraşi cu cazmale şi lopeţi furnică pe lîngă tunuri, ridicînd în jurul lor valuri de pămînt pe care le întăresc cu lese de răchită şi pari.

— Îşi apără tunurile ca pe ochii din cap, spune cineva.

— Ţîrule . . . Fă totul după poruncă.

Simte mişcarea de pe tăpşan. Aude galopadele olăcarilor. Sunetele speriate ale cornilor. Un steag de roşii goneşte spre Pleaşa. Cîţiva şătrari gonesc cu vel şătrarul Vasile Ţîru spre Bucov. Apoi se aud trîmbiţele din tabăra mare sunînd «înhămarea». Este cea dintîi mişcare de şah prin care vrea să-l atragă pe Zamoyski în singura manevră care l-ar pierde. Goana oştirii spre tabăra de trăsuri unde sînt ţinute avuţiile. Are cazaci luaţi în dobîndă. Nici domnii dragoni nu se dau înapoi de la prădăciuni. Ieremia ştie, cum cu toţii ştiu că stăpîneşte averile Ţării şi Báthoreştilor. Tabăra mare îşi joacă rolul cu atît mai bine cu cît nimeni în afară de Vasile Ţîru nu ştie adevărul. Nici Stanca. Îl cere pe Sultan. Încalecă. Repede doi olăcari în tabără. Văzuţi de Zamoyski par a duce porunci grabnice. De fapt îi spun lui Ţîru să oprească tabăra la curţile de la Ploieşti. Acolo Ţîru are

porunci de mare taină şi cumplite. Să gătească chervanul de pribegie al Stanchii şi copiilor, gărzile şi merindea. Vrea să vadă totul cu ochii lui Zamoyski şi vede. Harabalele şi căruţele curţii lui şi ale oştirii intrînd la trap pe drumul Ploieştilor. Călăreţi făcîndu-i straja. Mişcarea spre înapoi, pe şleahul Pleaşa-Bucov, a călărimilor. Un dragon din gardă porneşte la galop spre vale. Dintr-o dată ridică braţele. Se răstoarnă din şa. Se vede un nouraş slab de fum lîngă stejar. Iată. O sotnie de cazaci porneşte vijelios spre Bucov. Cazacii îşi ţin lăncile la picior, chiuie şi strigă. Îi urmează un escadron de husari din aripa dreaptă. Se aude o trîmbiţă chemînd poruncitor. Cîteva escadroane de dragoni albaştri taie calea cazacilor. În clipa în care dragonii albaştri ajung călare pe drumul de sub munte, răsbubuie cea dintîi salvă de artilerie. Ghiulelele înroşite se ridică în văzduhul limpede, trec în zbor peste creasta pădurii, apoi cad acolo într-o jerbă de foc, mîl şi crengi arzînde.

— Zamoyski se lasă prins, măria-ta, şopteşte principele Marcu.

Dragonii albaştri gonesc sotnia şi husarii înapoi, bătînd caii cu latul paloşelor. . .

. . . Ceasurile patru după-amiază. Jocurile au fost făcute. Cele cîteva steaguri de roşii şi haiduci sîrbi s-au ţesut prin padini şi goluri, ieşind şi afundîndu-se în codri, ori tropăind spre Bucov, să se întoarcă în dispozitiv nevăzute, folosind potecile de sub Glimea, astfel că Zamoyski nemişcat pe locul lui de observare să nu ştie dacă pe malul Bucovului mai sînt sau nu oştile lui. Zamoyski a oprit cazacii şi husarii porniţi să atace tabăra mare. Este tot atît de prudent, pe cît este de puternic. . . Stă într-o ciugă cu acoperiş din crengi, clădită de plăieşi într-un stejar vechi, noduros, pe drumul Hîrşei, în buza unui pripor. O scară din piroane de lemn vîrîte în trunchiul stejarului, o înfurcătură de crengi şi leasă din crengi împletite în care, ascunşi de coama codrului, pîndarii priveghează dintotdeauna, păzind Bucovul de ceambururile tătărăşti. Fînul proaspăt pe care stă aromeşte proaspăt a toamnă. Urmăreşte ghiulelele lui Zamoyski ridicîndu-se sus, deasupra pădurii de dincolo de Bucov şi căzînd cu foşnete seci între copaci.

— Ai crezut că Polonia, cu libertatea dietei de a se opune regelui, cu dezbaterile din seim, cu căpăţînoşenia panilor, n-are să fie în stare de unirea care dă puterea, unchiule?

— Ce vrei să zici, Marcule?

— Că te gîndeşti la Campanella şi Machiavelli, la Strategikon şi la însăşi esenţa stăpînirii tale aici, doamne.

— Crezi că s-ar putea să fie şi altfel decît absolută?

— Cu voia măriei-tale, da.
— Zamoyski cercetează pădurea cu foc.
— Îl costă mai puțin decît dacă ar cerceta-o cu oșteni.
— Îmi spui lucruri ciudate, Marcu.
— Pentru că te-ai învățat să privești lucrurile numai de la noi, la alții, doamne.
— De ce nu spui « numai de la mine, la alții », așa cum gîndești?
— De la măria-ta, spre restul lumii.
— Nu este cuprinzătoare privirea asta, Marcule?
— Cuprinzătoare da, măria-ta . . . Dar nu, atotcuprinzătoare.
— Mă certi pentru despotismul meu?
— N-aș îndrăzni.
— Atunci?
— Poate n-a fost bine că te-ai lipsit de oastea Țării, doamne . . .
— O știu de mult, prințe. Este crucea și pătimirea mea. Crezi că Zamoyski, dincolo, este cotropit de gînduri filosoficești legate de natura puterii lui?
— Cine-o poate ști?
— Dă-mi un sfat ostășesc, care să mă scape de el. Pe urmă vom deschide un sobor de înțelepți care să chibzuiască despre trebile de obște. Am să ascult cu smerenie sfatul soborului, dacă acest sfat nu va fi supt de sub unghie, ori din tractate vechi și mucegăite . . . De ce rîzi?
— Despotismul n-are nici un fel de leac, măria-ta . . . Zamoyski are ghiulele din belșug dacă pînă acum a risipit în pădure trei sute douăzeci.
— Trei sute douăzeci și patru, Marcule.
Cele patru ghiulele explodează în buza Bucovelului. Se aud gemete înfundate. Doi pușcași săcui își dau drumul pe-o toloacă ruptă de vite în mal. Cînd se ridică, sînt mînjiți de nămol și sînge. Din tufăriș ies la iveală cîțiva șătrărei cu un cal de munte care poartă samar și două coșuri de nuiele pentru răniți. Șătrăreii se canonesc cu săcuii. Îi urcă în coșuri. Le leagă gurile cu năframe albe. Porunca lui. Nimeni să nu geamă. Îl fură pe Marcu din priviri. Se știe unde a dus dezmățul libertății din cetățile italice. La autocrația unui neam de neguțători, ca Medicisii. Ori la aceea a dogelui și potentaților. Ce vrea Marcu? Ori alții ca el veniți de la înaltele studii cu gușa plină de vorbe?! Să fie el un autocrat care-a crezut că totul începe și sfîrșește cu el? Să-l fi orbit într-atîta puterea, încît să nu-i mai vadă marginile-i firave?! Să fi crezut că lumea încape toată în buzduganul vel armașului Udrea Băleanu și-n dreptul lui la viață și moarte? Ciudat loc și timp și-a

găsit Marcu pentru preceptele lui filosoficești. Freamăt jos, la garda ascunsă sub tufani. Cineva urcă în stejar. Peste marginea prepeleacului se arată chipul șoltic al hotnogului Ozun din Rotunda. I se ține pe urme de la Mirăslău.

— Ce-i, Ozunule?

— Jele, măria-ta.

— Te-ascult.

— Veni un hotnog săcui plîngînd. Îi fugi la leși olăcarul de taină Francisc Kàroli, cu prietinul lui, moldoveanul Văsălie Grăunte, de pe Răut. Aștia duseră porunci la toate steagurile. Dă-te jos din prepeleac măria-ta, că ăia ne vînd și ne lăsăm oasili p-acilea.

I se varsă fierea în gușă. Se răsucește spre locul de unde-l cerceta pe Zamoyski. Vede o lance de dragoni opintindu-și caii să urce Dealul Mare la galop. Cînd lancea iese într-o poiană, vede între dragoni cușmele înalte ale unor boieri moldoveni.

— Trădarea, Marcule, trădarea neagră și murdară, trădarea crudă și soioasă, trădarea de ce natură a puterii ține? . . . O știi?!

— De natura slabă și lacomă a omului ține, măria-ta. De pizmele și de neputințele lui ține.

Îl vede pe Zamoyski coborînd la pas și intrînd sub frunzeturile ruginii ale pădurii de dincolo. O lovitură seacă îl izbește parcă în coșul pieptului. Mai bine nu știa. Pentru că, oricum, nu mai poate face nimic. Coboară din stejar. Fușteii de lemn sînt lustruiți de palmele zecilor de privighetori plăieși, din tată-n fiu veghind șleahul Hîrșei. Cine știe de cînd înaintea domniei lui Mihai-Vodă. Cine știe cît, după domnia lui Mihai-Vodă. Iată natura puterii, își spune. Stejarul miroase a scoarță crăpată, a frunze ofilite și a îndărătnică putere de rădăcini . . . Pădurea de dincolo se vaicără sub salvele de artilerie trase chibzuit de tunurile lui Zamoyski. Cînd ajunge în poiana unde s-au întins corturile domnești, salvele se opresc ca retezate. Ecoul exploziilor se stinge în codrii. Se face o liniște grea, apăsătoare și tristă.

Bucov 20 octomvrie 1600

Ceață!

Ceață groasă de toamnă. O simte lipindu-i-se de ochi, de inimă. O simte plină de primejdii. Nu vede ce face Zamoyski. Gîndește că

pînă și stihiile Țării s-au întors împotriva lui. Că plătește nedrept, cum a plătit Ion Vodă Cumplitul la Roșcani, cînd a venit ploaia aceea fugară și i-a udat pulberea. Aude vag tropote care se sting în clipă. Un nechezat de cal, undeva spre Dealu Mare, ori tot atît de bine spre Glimea; ori spre Bucov. Nici măcar conducerea luptei la vedere nu i-a mai lăsat-o destinul. Dintr-odată se înspăimîntă în el pînă acolo de unde începe părăsirea de sine. Nu mai judecă. Se afundă într-un haos de ceață umedă, bîntuit de monștri fără nume. Se afundă în căință și nu știe pentru ce, căință. Se afundă în spaimele morții, irațională și animalice, îi vine să urle și să-și sfîșie straiele. Apoi îl podidește ura. Împotriva a tot și toate. Ura cumplită împotriva nedreptății care i se face lipsindu-l de vederea cîmpului de luptă. Împotriva lui Zamoyski. Împotriva lui Ieremia și Sigismund și Szekely, o ură limpede și crudă, care-l furnică. Care-l mîntuie de spaimele lui. Care-i ascute gîndul și simțurile.

— Marcule!

— Poruncă, doamne.

— Ia o sută de săbii, roșii de țară, gonește pînă la Plopul, treci apa și fi acolo ochii și mintea mea. Zamoyski are să mă întoarcă pe-acolo.

— Zbor! Nu uita Teleajenul, doamne!

— Nu-l uit!

Prințul Marcu pleacă la galop. O umbră desprinzîndu-se din umbrele gărzii. Ceața cade deasă. Se cerne peste poiană. Se înfuiorează umedă pe după sulițele vînătorilor călări. Dintr-o dată valea din față se umple de pîrîitul repede al puștașilor săcui ascunși pe la rădăcinile arborilor. Ascultă împușcăturile plecîndu-se pe coama lui Sultan. Este 20 octomvrie 1600, ceasurile șase și jumătate. Aude clopotul din Bucov bătînd în dungă. Răpăitul de împușcături încetează. Vede vag trunchiurile arborilor din față — acolo sînt tunurile lui, cele șapte tunuri care i-au mai rămas — și tot acolo este temeiul pedestrimilor. Ceața se-ndesește. Trunchiurile arborilor se șterg. Abia îl mai vede pe căpitanul Caloian, așezat la două lungimi de cal înapoia lui. Acum nu-l mai vede. Ceața îi linge coiful și cuirasa, îl năpădește de jur împrejur încercînd să-l înece.

— Curvă, scrîșnește.

Închide ochii. Abia atunci i se limpezește privirea. Vede, acolo în el, tot ce face Zamoyski. Simte dintr-o dată că trebuie să facă ceva care să smulgă garda și cele două steaguri de roșii din spaimele pe care însuși le-a încercat. Spune tare, cu glasul lui dintotdeauna, bubuitor.

— Leahul a pipăit tăria pădurii. Să vedeţi că nici într-o mică de ceas începe s-o bată cu foc. O să se întoarcă cu pedestrimile la scutul ghiulelelor. Care eşti la aripa stîngă? Freamăt în rînduri. Întrebarea se scurge pe şiruri. O aude pierind în ceaţă, după cum aude răspunsul venind din ceaţă din ce în ce mai limpede.

— Căpitanul Mîrzea, cu tighecenii, doamne.

— Să repeadă zece călăreţi în capul potecii de urcă pe Glimea, dincoace de Plopul. Cînd i-o vedea pe cazacii din iscoadă să-i lase, să li se ţină pe urme şi să repeadă olăcar la mine.

— Şi dacă nu se văd cazaci, măria-ta?

— Se văd, Otobîcule! Du-te acolo să fii tu olăcar. Abia pleacă hotnogul Otobîcu şi începe artileria lui Zamoyski. Aude chicotele celor din gardă. Şi vorbele parcă desprinse din nefiinţă, pierind în nefiinţă.

— Îl ghîci măria-sa pe leah!

— Auzi-o!

— Purceaua!

— Păzea, vere!

— Îi scarpină pe ăia...

S-a desprins din neputinţa vederii. Ştie. Azi-noapte au fost căpeteniile la sfat de oaste. Le-a poruncit să urmărească partida de şah, pe care o va juca cu prinţul Marcu. S-o tălmăcească Radu Buzescu. I-a zis prinţului Mihai Vodă, şi sieşi şi-a zis Zamoyski. Prinţul şi-a rînduit figurinele pe hartă pe malul drept al Bucovului. El a mînuit negrele şi Radu Buzescu a tălmăcit mişcările cailor, ale pedestraşilor, ale regelui. Au înţeles cu toţii.

— Ce-aveţi să-mi spuneţi, i-a întrebat.

Radu Buzescu a pus un genunchi pe pîsla cortului.

— Viaţa noastră este în mîinile tale. Porunceşte.

Le-a poruncit. Să aleagă cel mai viteaz şi destoinic căpitan din trupul lor de oştire, care cunoaşte drumurile şi care, la porunca lui suflată pe bucium, numai pe bucium, să desprindă luptătorii din luptă şi să-i scoată la Ploieşti, astfel ca la miezul nopţii să ajungă acolo pedestrimile şi artileria. Călărimile ajunse mai din vreme să străjuiască tabăra.

— Şi noi, a întrebat Theodosie Rudeanu.

— Voi vă luaţi cîte zece din cei mai credincioşi şi viteji slujnici şi veniţi acolo unde sînt eu.

Au înţeles-o şi pe asta, pentru că au tăcut îndelung, apoi i-au sărutat stînga şi l-au rugat să-i sloboadă să-şi vadă de ale lor. A fost o noapte grea, muncită de gînduri, scăldată în sudori. Îşi trage

poalele camelotului peste genunchii care-l înjunghie din ce în ce mai des pe vreme umedă. Din nou răpăitul des al archebuzelor și muschetoanelor. Și vag, ieșite parcă din fundul cenușiu al zorilor, cele dintîi strigăte ale pedestrimilor încleștate în lupta cu sabia . . .

. . . Păstrează în el toate zgomotele luptei din pădurea de dincolo de Bucovel. Exploziile dese, din ce în ce mai dese ale ghiulelelor. Zamoyski are artileriști buni. Din vreme în vreme, așa după cum înaintau pedestrimile, artileria leșească lungea tragerea. Cînd a venit olăcarul lui Marcu, ghiulelele lui Zamoyski începuseră să cadă în rovinele Bucovelului. Una s-a spart dincoace de rîu, lîngă un atelaj de-al lui Mantovano. Iată că Zamoyski se ține fidel de planul pe care el însuși i l-a impus prin așezarea oștilor. Sultan urcă la trap întins șleahul care merge la Plopul, spre care se îndreaptă călărimea lui Zamoyski. Simte dincolo de Bucovel și ceață cei aproape zece mii de cazaci și dragoni ai lui Laski, coborînd de la Dosurile spre Plopul. Prințul Marcu i-a văzut, ascuns în bunget, aproape să-i atingă cu vîrful spadei.

— Pe aici, măria-ta, șoptește hotnogul Otobîcu.

Uitase de hotnogul Otobîcu. Ceața se scurge palidă printre trunchiurile uriașe ale fagilor de pe Glimea. Tighecenii lui Mîrzea pe un fir de vale plin de scoruși păsărești. Pe găvanul frunzelor roșietice stropi grași și fragezi de rouă. Hotnogul îl ia pe Sultan de frîie. Îl conduce în spatele unui fag dezrădăcinat, unde-l găsește pe căpitanul Mîrzea cu calul vîrît sub rădăcini. Căpitanul își întoarce spre el obrazul cu trăsături tătărăști. Își duce mîna înzăuată la buze. Îi arată ceva dincolo de clina împădurită. Din ceață și dintre fagi se ivește căciula neagră a unui pămîntean. Apoi capul. Trunchiul. Capul calului. Calul întreg. Este lacom de chipul omului aceluia singuratic, răsărit din ceață ca o fantomă. Omul cercetează codrul. Se pleacă la dreapta, unde se vede o răritură pe care o știe coborînd spre Pleașa. Face un semn. Șuieră cu îndemînare ca mierla. Se aud cai clefăind prin nămoale. Apoi se ivesc cușmele căzăcești cu fundul roșu, capetele cazacilor, arhalucele mițoase prinse pe umeri, sulițele și sînețele, totul ca într-o fantasmagorie de arbori uriași și fuioare lîncede de ceață . . . Ies mereu din cețuri și fundul codrilor șiruri dese de cazaci, conduse de acel om pămîntean de sîngele căruia este dintr-odată lacom. «Iată și natura și destinul puterii» își spune, mușcîndu-și buzele. Crezuse într-o vreme că măreția la care dusese Țara și întruchiparea din moartea veacurilor a *Magnaei Valachiei* a stins urile mărunte, și lăcomiile pentru putere, hărăzindu-i-o lui, ca pe o recunoaștere. A greșit. I-au spus-o de atîtea ori și Theodosie

și Stoichița și Mihalcea. Puterea se ține cu puterea. El a vrut s-o țină cu recunoștința, onoarea cavalerească și iertarea. A greșit. Cazacii răsar mereu din fundul de codru. Coboară mereu spre Pleașa, adică în spatele oștirii lui, în vreme ce bubuitul exploziilor se aude tot mai spre Bucov, semn că pedestrimile lui Zamoyski înaintează spre malul uduboaiei.

— Taie-i în marginea Bucovelului, Mîrzeo, șoptește. Am eu grijă de capete.

Mîrzea își scoate calul de sub rădăcini. Trece în spatele clinei. Se pierde în codru. Se-ntoarce în șa. Garda, mai pe vale. Un steag de roșii. Atît. Îl trage pe Sultan în gură. Armăsarul se lasă sanie spre înapoi. Hotnogul Otobîcu a înțeles. O ia la vale, pe o potecă de cerbi, care merge de-a costa curgînd fir pe fir cu drumeagul de sus, pe care merg cazacii. Aude clinchetul armelor căzăcești. Poate aud și cazacii clinchetul armelor lor și cred că sînt alți cazaci, ori dragonii. Poteca de cerbi se-nfundă într-o prăvălitură care coboară pe o padină largă peste care ceața plutește jos, lăsînd coroanele fagilor să se dezmierde înflăcărat în lumina dulce a soarelui de octomvrie. Este acolo o clină pe care-o urcă cazacii ieșind din ceață în lumina aceea dulce a soarelui, ca după o clipă să se cufunde din nou în ea și să coboare pieptiș, pe o lăsătoare, în padină, unde intră în coloană de patru. În fața coloanei, pămînteanul care cercetează gura șleahului care vine de la Securi la Pleașa. Sînt două sotnii care se adună acolo, la nici cincizeci de pași de prăvălitură. Se-ntoarce-n șa. Hotnogul Otobîcu îi face semn c-o ia cu roșii pe urma cazacilor. Bun planul lui Otobîcu. Știe că pentru un ceas se rupe de bătălia mare, dîndu-și sie însuși partea ce i se cuvine. Că sotniile acestea netăiate, pot cădea în spatele artileriei, nimicind-o și semănînd cea mai cumplită groază: aceea de a fi încercuit. Îl lasă pe Sultan să lunece la vale, pe sub fagi, pînă aproape de gura padinei. Aude șoaptele cazacilor. Rîgîitul unuia din urma sotniei. Vede teșchereaua cu plumbi a altuia, o crupă neagră stropită cu mîl, un arc de șa veche, crăpat, apoi vede chipul pămînteanului întors spre partea de unde vine el. Parc-ar fi biv treti vistiernic Gheorghe Mănescu ot Telești, fugit cu stăpînul său biv vel vistiernicul Dan ot Stelea ot Drăgoiești.

— Cine-i acolo, întreabă pămînteanul . . .

— Eu! răspunde leșește, punînd pinten și trăgîndu-și sabia. Se năpustește asupra aceluia care-l privește holbat.

— Io, cline! Io, mișelule! Io, scîrnăvie! Io!

Nu știe cine este omul căruia îi înfige sabia în piept pînă la gardă. Nu știe pe cine răstoarnă din șa, izbindu-l în pîntece cu talpa picio-

rului. Cazacii se învălmășesc. Nu pot să se desfășoare. Tropăie pe loc, își cabrează caii, lapădă sulițele nefolositoare la învălmășeală și-și trag săbiile cu strigăte voinicești. Hotnogul Otobîcu le cade în circă în clipa în care un esaul uriaș îi strigă ceva ucrainește. Din codru iese garda la galop mic. Esaulul uriaș gonește spre gura șleahului care se-nfundă spre Securi. Îi dă friu lui Sultan. Îl ajunge înainte de a intra sub codru. Omul își întoarce spre el obrazul asudat.

— Glavitzkiii, urlă neomenește! . . . Glavitzkii, trădător mîrșavle

Glavitzki, fostul stegar biciuit la Alba-Iulia pentru samavolniciiălui, dezertor din Ardeal, omul care cunoaște vadurile Țării și călăuzul lui Zamoyski își oprește calul, întorcîndu-l aproape în loc. Ridică sabia. Îi strigă:

— Am să te bat cu cnutul, cîine de hospodar. Pe hoitul tău . . .

Înainte de a putea face o mișcare îl izbește cu ascuțișul peste gură. Simte cum se sfarmă dinții de lup ai fostului stegar. Îi vede groaza morții năpădindu-i ochii. Așteaptă clipa asta de la Săhăteni, de cînd l-a văzut călărind voinicește, plin de voioșie și fără griji. Clipa asta cînd știi că mori. Clipa răzbunării împlinite. Îi taie brațul sub pumn. Glavitzki scapă sabia. Groaza îi schimonosește trăsăturile.

— Mori, pentru păcatele tale, îi spune leșește.

Îl izbește puternic de sus în jos, despicîndu-i țeasta. Îl întoarce pe Sultan. Simion își suflă fumul de la țevile pistoalelor. Jos se zvîrcolesc doi cazaci. Dinspre Pleașa vine nebun Jivko Roșul. Strigă de departe:

— Leșii la tunuri, măria-ta . . . Ajutor!

Vede garda tăind cei din urmă cazaci nizovi. Toată padina s-a umplut de hoituri. De cai sparți cu sulițele. De lumina strălucitoare a soarelui căzînd învîlvorată prin coroanele ruginii ale fagilor uriași.

. . .Galop. Înapoi la centrul dispozitivului. Jivko Roșul gonește turbat înaintea coloanei gărzii și steagului de roșii. Șleahul de la Pleașa trece pe sub un gorun străvechi. Cai sub gorun. Cîțiva fără călăreți, pe care-i vede cățărați spre vîrf, agățați de crengi. Ceața s-a ridicat. Căpitanul Matei ot Brîncoveni în platoșă și sub coif, țîșnește dintre călăreți. Își alătură calul de Sultan.

— Îi răzbiră tigheceniii pe cazaci la vad, strigă . . . Da trec alții mai sus, la Nisipoasa. Ne-nconjoară, doamne.

— Ține-i în loc pînă mă-ntorc.

Gîfîitul cailor. Tropotele bătute-n pămîntul gras de luncă. Lumina veselă. Spatele lui Jivko. Căpățînile de turci mumifiate jucîndu-i la oblînc. Un colț de luncă urcat pe-un dîmb. Nu mai poate

opri coloana pornită în galop. Se prăbuşeşte cu ea în coasta unui regiment de archebuzieri regali care trecut dincolo de Bucovel, pe podişti, aleargă să cadă în spatele artileriei. Îl vede pe Baba Novac năvălind dinspre Bucov asupra altui regiment de archebuzieri, îl vede pe segnior Vicenzo Bombardier Mantovano călărind printre conductorii care înhamă atelajele la tunuri, vede o companie de săcui năvălind asupra dreptei leşeşti cu sabia la mînă, se sprijină în scărițe şi plecat mult pe stînga taie cel dintîi archebuzier regal, un biet om cu coiful cît un ceaun căzut pe ceafă, cu nasul mîncat de sfrenţie şi mundirul stropit de noroi. Îl struneşte pe Sultan. Iese din luptă. Se-ntoarce pe muncelul de unde l-a văzut ieri pe Zamoyski. Îl urmează stegarul, căpitanul Caloian şi garda, care după ce-a răsturnat compania din aripa dreaptă a regimentului împrăştiind-o, se adună la galop în spatele lui. Regimentele lui Zamoyski trec Bucovelul pe podişti. Coloanele de coifuri, ori de cuşme leşeşti ieşind din pădure în fugă pe toată linia luncii. Spre Bucov larma şarjelor date de husari şi călărimile lui Ieremia Moghilă, sprijinite în sulițele călărimilor balcanice. Cît va mai ţinc aripa dreaptă?... Un steag de pedestrime ardelenească atacă din coastă regimentul de archebuzieri risipit de Baba Novac cu garda lui. Mantovano goneşte în fruntea atelajelor spre spărtura făcută în cleştele regimentelor leşeşti. Din stînga se ivesc în marş-marş mehedinţenii lui Radu Buzescu, rotindu-şi ghioagele pe deasupra capetelor. Pătrund într-o companie de archebuzieri verzi, cuirasaţi, care nu are vreme să ia poziţia de luptă cu archebuza. Pichierii încearcă s-o apere. Prea tîrziu. Măciucaşii îşi încep lucrarea lor cumplită. I se desfundă urechile cînd aude pocnetele măciucilor. Nu are pedestrime. Nu mai are călărime. Zamoyski l-a înţepenit aici, legîndu-l de malul Bucovelului, ca de mormînt. Vine Radu Buzescu cu zece măciucaşi. Vine Theodosie Rudeanu cu zece lăncieri. Vine Radu Şerban. Cuscrul. Vin cu toţii, nechemaţi de bucium. Trec tăcuţi de-a dreapta şi stînga. Pajii, scutierii, oamenii lor de arme intră în coloană în spatele gărzii. Sînt toţi ai lui aici. Toţi cei cu care a plecat să cucerească sfîrşitul veacului al şaisprezecelea şi începutul veacului al şaptesprezecelea al *Magnaei Valachiaei*. Au simţit că se apropie ceasul lor şi al lui şi iată-i, sînt aici, nechemaţi, împietriţi în şei, privind de sub coifuri viarmătul nebun al cîmpului de luptă. Atelajele lui Mantovano năvălesc în galop peste o formaţie de muschetari leşi ieşiţi dintr-o viroagă. Ofiţerul este izbit în piept de oiştea celei dintîi harabale cu praf de puşcă. Ceilalţi sînt prinşi sub roţile tunurilor. Regimentele leşeşti alcătuiesc o gură de cleşte lată de o mie de paşi, gură în care hotnogii lui de

pedestrime își conduc luptătorii în formația *cuneus*. Totul se vede de aici ca pe cîmpul de instrucție. Regimentele leșești îngroșînd din ce în ce gura cleștelui, neputînd să tragă foc, luptînd la sabie și pedestrimea lui dînd înapoi chibzuit, prin luptă. Salvă trasă de rîndul al doilea, de la zece pași. Asalt. Trecerea rîndului întîi și doi printre pușcașii rîndului trei care așteaptă cu fitilurile aprinse. Salvă. Iarăși asalt. Iarăși trecerea rîndurilor din față, printre rîndurile gata de tragere. Și din nou asalt. Și iarăși asalt. Și morții căzînd greu, un săcui rămas în patru labe între leși și ai lui, ridicîndu-se anevoie, plin de sînge pe obraz, trei archebuzieri leși sărind să-l taie cu săbiile nimerind în lăncile unor pichieri săcui, ridicați pe lance de cîte patru cinci săcui care se opintesc pe cozile de lemn, urlete, trosnetul unui pistol, săcuiul rănit prăbușindu-se cu fruntea într-o băltoacă, asalt, învălmășeală, fumul salvelor plutind gros deasupra luptătorilor, pelerina lui Baba Novac fluturînd sîngerie în capătul luncii spre Bucov. Clefăitul miilor de tălpi ostășești căutînd pămîntul. Flăcările albăstrii ale împușcăturilor. Și timpul. Iarăși timpul umblînd pe căile lui neștiute. Soarta bătăliei de pe Bucov i-a fost cunoscută înainte de a începe.

— Olăcaaar!

— Ce-i Ozunule de la Rotunda?

— Măria sa Marcu luptă alături de căpitanul Mirzea la Nisipoasa.

— Și?

— Într-o mică de ceas îl răpun dragonii.

— Olăcaaar!

Olăcari de la Baba Novac. Jivko Roșul. Matei ot Brîncoveni. Matei ot Brîncoveni așteaptă buciumul. De la Petru și Havrilo și Nicolae-Pătrașcu, cum a putut să-l uite pe preaiubitul lui fiu care se bate pe aripa dreaptă între Baba Novac și păhărniceii lui Radu Șerban și așteaptă buciumul?!... De la Gyreröfi Ianoș, hotnogul de săcui pedeștri. Olăcaaar. Cazacii și dragonii îi întorc aripa stîngă de la Nisipoasa. Sînt aproape zece mii, împotriva a cinci sute de călăreți tigheceni și a prințului Marcu... Olăcaaar... Husarii și călărimile lui Ieremia Moghilă ocolesc Bucovul pe la Pantazi. Pot tăia drumul de sub munte la Ploiești. Glasul uscat al lui Radu Buzescu:

— Zamoyski, măria-ta!

Încearcă să-și smulgă privirea din viarmătul sîngeros al luptei. Nu poate. Trece pe sub muncel un pîlc de săcui pedeștri și cineva îi strigă:

— Mîntuiește-ne, craiule.

Vede ochii unuia, aproape bătrîn. Pare mai mult martolog decit săcui. Se uită la el cu o privire speriată, de copil. Își scoate cușma și se închină repede de trei ori. Apoi izbucnesc chemările lor. Strigă în cor numele lui. Îl cheamă pe nume cu adîncă și deznădăjduită temere.

— Simioane, barda!

Cînd simte luciul cozii în palmă, ridică privirea din viarmătul de trupuri încleștate în luptă. Pe o sprînceană de pripor, aproape de codrul de dincolo, la nici opt sute de pași, Zamoyski. Singur, în fața gărzii. Nici Sigismund. Nici Ieremia. Nici Simion Moghilă. Ridică barda. Semnalul pentru buciumași. Cînd izbucnesc buciumele, tînga lor aspră și prelungă ieșită parcă din măruntaiele codrilor și-ale luncilor și-ale pămîntului, îl cutremură. Are revelația adevărului. Se tînguie țara. Atît i-a mai dat țara. Cîțiva buciumași. Cîteva steaguri de călărime. Cîțiva vel boieri credincioși. Este lacom pînă la durere de cerul ei luminos și pur. De codrii în zale de aramă. De mireasma amețitoare de lunci și pometuri, de pămînt mustind a seve, de dulcea somnie a vinului în butii, de povarnă și de poame puse la uscat... Nu-l vede pe Zamoyski salutîndu-l cu spada. Aude doar freamătul de bucurie și nădejde al pedestrimilor lui. Ce sacră prostie la polcovnicul leah călare pe un roib livonez, care își aduce regimentul de muschetari piezișpe locul gărzii, încercînd să taie șleahul Bucovului. Ce sacră prostie și ce neghioabă trufie, acum cînd el se agață cu toată disperarea de ziua de octomvrie plină de miresmele pustiitoare ale Țării. Se prăbușește asupra companiei de pichieri. Radu Buzescu gonește în stînga. Radu Șerban în dreapta. Theodosie Rudeanu îi apără spatele, împreună cu Simion. Iarăși aude aerul despicat de tăișul bărzii, tînguindu-se. Îl înnebunește pînă la secătuire gîndul că ăștia îl smulg din rovinele Bucovului. Se așază în șa. Sultan își potrivește galopul. Cîțiva zeci de pași de tăpșan. Șleahul. Pichierii făcînd front din fugă. Comenzi. Chipul unuia bălan, tînăr, cu gura căscată sub coif și un fir de scuipat curgîndu-i pe bărbie. Nebunia secătuitoare a luptei. Bucuria sîngeroasă a măcelului. Trece prin compania de pichieri despicînd coifuri și umeri și spinări. Garda vîntură companiile de archebuzieri. Iarăși strigătele pedestrimilor lui. Îl cheamă pe nume. Îl binecuvîntează și-l slăvesc în toate limbile Răsăritului. Luptă. Cu un ochi cuprinzînd cîmpul de luptă. Cu altul ațintindu-și victima, mereu alta. Un ofițer care-l țintește cu amîndouă pistoalele, pe care-l descăpățînează și-l trîntește din șa, lovindu-l cu coada bărzii în piept. Un stegar care fuge cu steagul regimentului, căruia îi lasă barda în creștetul morionului.

Acela se agaţă de hampă. Radu Buzescu îl ucide cu sabia . . . Smulge steagul albastru, pe care este brodat un leu şi i-l trece lui Simion. Garda despresoară flancul stîng al pedestrimii care se retrage în fugă pe şleahul Bucovului.

— La şarjeee! urlă cumplit şi se repede spre vîrful *cuneus*-ului, acolo unde lăncierii polonezi sînt încleştaţi la luptă cu lăncierii lui. Nebunia atotstăpînitoare a forţei lui dezlănţuite. A poftei de sînge. A poftei de răzbunare. Pentru tot ce ucide Zamoyski. Pentru tot ce i-a ucis Zamoyski. Îl bîntuie gîndul nebun să treacă Bucovelul, să răstoarne tot ce-ntîlneşte în cale şi să-l atace pe Zamoyski, aşa cum l-a atacat pe Sinan paşa, în mijlocul urdiei, la Călugăreni. Sultan ia în piept doi tobosari leşi. Muşcă un sergent cu lentă roşie, pe care-l ucide Radu Şerban, cuscrul. El îl ucide pe stegar. Îi smulge steagul. Î-l trece lui Simion.

— Pricepui, măria-ta, urlă Radu Buzescu.

Toţi au priceput. Şarja nebună sparge încleştarea pedestrimilor. Săcuii se retrag în pas viu, acoperiţi de gardă. Dinspre Bucov năvăleşte Baba Novac cu garda lui . . . Regimentele polone se frîng. O companie cu drapel aleargă spre Bucov. Se aud porunci. Compania se alinie pentru tragere, cu frontul către altă companie care fuge spre luncă. Baba Novac o şarjează din flanc. Archebuzierii îşi aruncă armele. Cîţiva trag în cei care fug. Învălmăşeală. Strigăte de moarte. Săbii fulgerînd scurt. Icnetele luptătorilor. Este un gol de spaimă în jurul lui. Hoituri. Răniţi care se tîrăsc. Alţii care mănîncă pămînt. Alţii care sorb apa din urmele tăiate în luncă. Atacul regimentelor leşeşti la centru a fost rupt. Pentru cîtă vreme?! Detunături. Rare. Plumbi răzleţi trecîndu-i peste coif. Altele. Mai dese. Altele. În salvă. Dincolo de Bucovel fumul des, ca o linie, al altor regimente care trag în călăreţii lui. Deocamdată prea sus. Pedestrimea săcuiască şi balcanică se retrage cu steagurile în vînt. În răpăitul tobelor. Un arici de oţel. Pichierii îşi ţin lăncile plecate, îmbrăcînd flancurile. Una din companii cîntă. Nu aude cuvintele. Îl înfioară glasurile dogite, cumplite şi uscate ale luptătorilor. Disperarea din acele glasuri. Bucuria de a fi ieşit din luptă. Şi altceva, mai adînc, un triumf al bărbăţiei, nădejdi omeneşti, nădejdi pe care el le pierde ca după o clipă să le regăsească arzîndu-i sufletul, să le piardă şi regăsească de mii de ori şi . . .

— Măria-ta! Leşii!

Un regiment cu ledunci albe iese din pădure în linie de companii. Archebuzierii înfig furcheţii în pămîntul moale. I-au ieşit pe mîna

stîngă, între gardă și călărimile lui Matei ot Brîncoveni. Îl smucește pe Sultan. Nu se uită dacă-l urmează cineva. Aude sforăitul greu al armăsarului. Aude clefăitul ropotitor al copitelor. Îi intră o mușculiță în ochiul drept. Coama lui Sultan flutură. I-a ieșit spumă la rădăcina coamei. Archebuzierii au arme vechi, cu fitil. Cel dintre urechile lui Sultan nu nimerește tigăița. Tremură tot. E șleampăd, scapă furchetul și cînd năvălește deasupra lui (nu-l lovește cu barda din milă) se aruncă la pămînt strigînd: Marija! Au ajuns cu toții. Trec prin regiment într-o vîlvoare de săbii, măciuci și buzdugane. Intră în luncă, la adăpost. Radu Buzescu în stînga. Radu Șerban în dreapta. Trap. Trap domol să-și tragă caii sufletul. Îl bate pe Sultan pe gîtul înspumat. Are gust de coclit în gură. Buzele uscate. O durere surdă în el tot. O leșiuială amară. O osteneală de moarte. Un tăpșan. Trei roșii de țară de veghe. Steagul lui Matei ot Brîncoveni. Dinspre Pleașa strigăte de luptă. Nechezat sălbatic de cai.

— Ne înconjoară, doamne, spune Radu Buzescu.

Are mantia făcută ferfeniță. Cizma stîngă despicată. E stropit de sînge. Crunt și parcă de păcură... Și el este stropit de sînge. Și Radu Șerban. Și Theodosie Rudeanu. Garda se încolonează din trap mic. Vin din luncă scutierii, pajii, oamenii de arme.

— Unde este Baba Novac, întreabă și simte spaima de a-l fi pierdut, înghețîndu-i brațul stîng, cel ostenit de greutatea bărzii. Îl doare sîcîitor rana din pîntec, veche și osul piciorului frînt cînd s-a luptat cu zimbrul pentru viața Velicăi... Dumnezeule ce nebunie.

— Baba Novac s-a întors spre Bucov, măria ta.

— Parcă văzui călărime moldovenească ieșind din luncă.

— Și eu!

— Trecură husarii cînd ne băteam noi cu archebuzierii, măria ta.

Un roșu de țară țîșnit din bunget.

— Tighecenii, doamne.

Ropot de copite din ce în ce mai aproape. Marcu. Mîrzea. Tighecenii ieșind nebuni dintre arini. Marcu face semn cu sabia înroșită de sînge. Își smucește armăsarul arab și urmat de toată coloana o tulește pe dreapta, pe o ruptură făcută de căruțe să iasă în șleahul de la Pleașa. Abia se scurg cei din urmă tigheceni și-n ropotul greu al cailor livonezi uriași, ies din luncă pîlcuri de dragoni verzi. Îl văd? Nu știe. Ori îl văd prea tîrziu, cînd se-ncolonează arătîndu-i flancul. Cîteva sute... Goanaaa!...

— Moarteee, strigă sălbatic.

Un polcovnic cu pene de struț la coif îl arată cu paloșul. Dragonii își întorc caii. Prea tîrziu. Un vîrf de paloș venindu-i albăstriu spre beregată. Îl lovește cu latul bărzii. Răsucește coada. Simte tăișul de sus intrînd în obrazul dragonului. Se ridică în scări. Îl vede pe prințul Marcu venind în marș-marș și despicîndu-l cu sabia pe polcovnicul care-și rotește calul pe loc neștiind ce să facă. Tighecenii scot strigătul lor aspru de luptă: — Moldovaaa!

Luptă cu doi dragoni. Cu barda și sabia. Un foc de pistol. Știe. Dragonul din dreapta scapă paloșul. Se răstoarnă pe spate. A tras Simion. Măcel. Loc slobod în jur. Trece garda. Iese din luptă. A ieșit Marcu. Ies Radu Buzescu și Theodosie Rudeanu.

— Cazacii urcă pe Glimea, unchiule.

— Și dragonii?

— Abia acuma trec vadul. Pe ăștia din cercetare, i-am ademenit noi.

Nechezatul cailor răniți. Strigătele nebune ale luptătorilor. Iarăși hoituri și răniți. Doi dragoni tîrîndu-se pe sub picioarele cailor. Un vînător domnesc răsturnat pe spate, cu un paloș înfipt în piept. O trîmbă de lumină aurie, dulce, îi cade pe fruntea galbenă, stropită cu sînge. Într-o străfulgerare vede tot locul bătăliei. Cazacii și dragonii trecuți peste Bucovel îi înconjoară aripa stîngă și-i pot cădea în spate, tăindu-i retragerea spre Ploiești. Ieremia Moghilă i-a rupt aripa dreaptă. Împreună cu husarii taie Bucovul. Pedestrimile și artileria lui trecute de Bucov se duc spre Ploiești. Călărimile de la aripi se retrag dincolo de cercul de fier care se închide în jurul curtenilor.

— Unde este căpitanul Matei ot Brîncoveni?

— Veghează șleahul de la Pleașa, măria ta. Să nu ne apuce cazacii pe la spate.

Și timpul. Încremenit peste moartea dragonilor lui Laski, pieriți aici, pe malul Bucovelului. Durerea năpraznică a luptei pe care o știa pierdută și pe care-o pierde, nemairămânîndu-i din Țară decît drumul de aici la Tîrgoviște. Și pe urmă? Cînd și cum fi-va acel « pe urmă ». Și de ce să mai fie acel « pe urmă »?

— Măria ta, ne prind la mijloc, ca pe...

— Ca pe lei, Rudene... Ce se aude?

— Cornul lui Matei, doamne.

— Arătați-vă vîrtutea, binecredincioșilor mei și credeți în mine... Sună ruperea luptei cu dragonii. Nu-i fugăriți pe cei scăpați.

Cornii. Iarăși cornii. Călăreții lui venind din lunci, unii fără coifuri, alții cu platoșele sărite din legături, cu scuturile sparte,

cu caii șchiopătînd. Un vînător domnesc trage după el trei cai de Livonia. Îi mîngîie cu sudălmi aprige. Altul și-a agățat la oblînc cîteva coifuri de dragoni. Cînd a avut vreme? Altul aduce un fanion roșu de escadron. Chemările hotnogilor. Garda și roșii se încolonează. Pe ruptura dinspre Pleașa vine la trap steagul căpitanului Matei ot Brîncoveni.

— Cît e ceasul, vere Radule, întreabă și nu știe de ce.

— Peste două, măria ta.

— Mai curînd trei.

— A trecut soarele spre Ploiești.

Își freacă încheietura mîinii stîngi. I-a amorțit. Își trece barda în dreapta. Își întinde și strînge degetele chircite ale stîngii. Mănușa de zale, lovită de vreo sabie, îi zgîrie dosul palmei.

— Cazacii, căpitane Matei?

— Îi încurcă prin codrii cîțiva oșteni din partea locului, doamne.

— Cînd crezi că ajung aici?

— Într-un ceas.

— Slavă Domnului... O veșnicie.

Își face trei cruci solemne. Este între ai lui. Zamoyski trebuie s-o știe. Trebuie să știe că nu-i poate fugări oștirea pe care și-a retras-o de pe cîmpul de luptă cu steagurile în vînt și-n răpăitul tobelor. Că învingător la Bucov prin număr, rămîne supus voinței lui Mihai-Vodă, care-i va dicta drumul, mișcarea oștilor, hotărîrile militărești și politicești. Tot ce vrea acum este să-și salveze oștirea pedestră care se retrage. Să pună între ea și Zamoyski cîteva leghe de drum și măcar o noapte de liniște. Escadroanele de roșii se încolonează în spatele gărzii. Cîteva sute de săbii dintre pămînteni. Cercul s-a închis lăsîndu-l la credința oamenilor Țării, pe care atîta i-a urgisit. Ceilalți, străinii, pe care i-a umplut de bani și onoruri, s-au tras la adăpost, lăsîndu-l să-și plătească singur datoriile de războinic. Stă în șa, parcă amorțit. Simte cum se împuținează lumina. Cum se stinge foșnind trist lumina zilei de 20 octomvrie 1600. Cum rămîne cu remușcările și patimile și singurătățile lui. Un glas de undeva, dintre roșii:

— Ce caută leșii ăștia aici, domnia ta, că mi-e lehamite de-atîta urgie!

Ciulește urechea. Vorbesc între ei, cu glasuri scăzute, cuviincioase. Atunci îl cuprinde nebunia. Nebunia lucidă, ageră, nebunia clocotitoare a clipei.

— Ce facem, măria ta?

Theodosie. Neliniștitul de soartă, Theodosie.

— Luptăm, Theodosie.

— Luptăm, doamne, oftează vel logofătul.

Ştie că Theodosie Rudeanu se gîndeşte la soarta tristă a vel logofeţiei lui, zdrenţuită de copitele care-l aduc spre scaunul domnesc al Tîrgovişteі pe Simion Moghilă.

— Niciodată n-a suit în scaun domn nevrut de voi, Theodosie . . . Nu ofta după logofeţie şi nici după moşii . . .

Theodosie Rudeanu se acreşte. Dă din umeri a lehamite. El îl mîngîie pe Sultan pe gît. Ii lasă frîu. Călăreşte în faţa coloanei, mereu cu Radu Buzescu în stînga şi Radu Şerban în dreapta, cu prinţul Marcu păzindu-i spatele împreună cu Theodosie Rudeanu care-şi lasă nazalul şi spune tare că dacă dă ochii cu boier Dan îi scoate inima din piept cu jungherul şi i-o mănîncă acolo, de faţă cu oştile.

Călăuzeşte coloana prin limba de pădure care desparte lunca de poala dealului. Trece printr-o livadă veche de nuci bătrîni, fără să audă ropot de copite. Iese în spatele muncelului unde-a stat azi dimineaţă cu garda şi curtea.

— Cuscre, Radule, pe dreapta cu un steag. Vere Radule, pe stînga. Prinţe, urmează-mă cu garda. Nu ieşiţi decît atunci cînd mă-nconjoară leşii.

— Nu te avînta, doamne.

— Nu te pripi, nădejdea noastră.

Dintr-o dată îl năpădesc cu toţii. Sînt la poalele muncelului, sub făgetul des şi-nvîlvorat, descalecă şi-l năpădesc, apucîndu-i mîinile amîndouă, mîinile lui înzăoate, poalele pelerinei domneşti stropite de sînge, frîiele şi trăgătorile scărilor. Îl binecuvîntă, îl blestemă pe Zamoyski, jură răzbunare cu lacrimi în ochi, Theodosie se bate cu garda săbiei în platoşă, apoi se aud trîmbiţele leşeşti sunînd încetarea focului şi intrarea în rînduri.

— În şa, porunceşte cu glasul aburit . . . În şa scumpilor mei!

Aşteaptă pînă cînd vel paharnicul îşi strecoară călăreţii într-o rovină care iese în şleah la cîteva sute de paşi spre Bucov. Pînă cînd Radu Buzescu se pierde sub fagi pe stînga, într-o tăietură.

Urcă muncelul la trap mic, avîndu-l pe Marcu în stînga şi pe Matei ot Brîncoveni în dreapta. Iese din negurişul albăstriu al fundului de vale, în lumina sîngerie care scaldă tăpşanul din gheba muncelului, coamele codrilor şi care învîlvorează coastele Glimei şi ale Dealului Mare. Iată-l. Nemişcat. În cuirasa pe care se frînge lumina. Zamoyski. Îl ameninţă cu barda. Vede regimentele de archebuzieri şi muschetari şi lănceri adunîndu-se jos, în umbrele dese ale înserării. Cineva de-acolo l-a văzut. Un cornist sună alarma.

Forfotă. Strigătele și poruncile ofițerilor. Acum! Ridică barda. Răcnește:

— Isuuus!

Sultan se prăvălește în golul albăstrui plin de răcnetele pedestrimilor leșești:

— Michal!

Regimentele se pregătesc de tabără și *Te-Deum laudamus*. Vede un iezuit călare pe un cal bălan fugind spre Bucov. Cade asupra unei companii care-și făcuse armele piramidă. Garda o calcă în copite. Luptă. Luptă din galop mic. Gonește o companie peste coloana unui regiment care vine de undeva, din luncă, în pas viu. Garda nu se mai avîntă. Matei ot Brîncoveni se-nalță mereu în șa, privind în susul șleahului. Trei polcovnici pedestruiți strigă și își vîntură paloșele, chemîndu-și oamenii pînă atunci așezați pe jos. Recunoaște regimentul cu leduncă albă asupra căruia năvălește din luncă Radu Buzescu. Trîmbițe speriate spre Bucov. Vede trîmba paharnicului țîșnind asupra unui steag de husari care atunci încalecă. Își cumpănește barda. Cei trei colonei vin spre el în fugă. Amenință cu paloșele. Unul gras, cu guși de hîrciog îl probozește făcîndu-l porumbel jumulit. Rîde. Omului îi curg sudorile pe obrajii bucălați, are ochi albaștri și șontîcăie caraghios. Cînd pune pinten să le iasă în întîmpinare, prințul Marcu îi apucă dîrlogii. Căpitanul Matei ot Brîncoveni îi taie calea. Radu Buzescu vine la galop, călcîndu-l sub copite pe polcovnicul bucălat, căruia îi sare coiful din cap înfigîndu-se cu panașul într-o baltă.

— Dragonii, urlă Radu Buzescu.

Pe șleahul de la Pleașa la Bucov vin la galop regimentele de dragoni. O linie de cuirase și coifuri, de cai uriași și săbii.

— Cazacii, măria ta!

Pe tăpșanul de unde-a coborît acum cîteva clipe, cu armele scînteind în lumina sîngerie, cazacii. Garda intră în coloană. Ridică barda din nou. Au înțeles cu toții. Este un loc gol între husarii măcelăriți de Radu Șerban și dragoni. Goana. Goana nebună în ropotul turbat al copitelor. Se-negurează. Vede o cuirasă. O leduncă din fir. Un braț înarmat. Simte lovitura cumplită a curții răsturnînd escadronul care-i iese în față. Se aud strigăte de moarte. Îl vede pe vel paharnicul Radu Șerban alipindu-și călăreții de cei ai gărzii . . . Săbii fulgerate scurt. Nechezat de cai. Apoi codrul. Cineva strigă călăuzii. Altcineva își strigă oștenii.

— Viu!

— Scăpai!

— Hăcuit la mîna dreaptă.
— Viu!
— Viu!
— Gheorghe a lu'Buzea, n-auzi?
— Căzu, domnia ta, c-o lance în pîntece... Nu-l mai striga!
— Îi tulburi liniștea, Otobîcule!... Lasă-l!

Și noaptea de toamnă, sleită. Și codrul înalt și negru și lacom care-l înghite și stelele abia ghicite prin frunzeturile rărite și tropotele și de foarte departe trîmbițele lui Zamoyski vestind victoria și gustul cumplit al înfrîngerii și deznădejdile care se preling din noapte în el, secătuindu-l.

Niciodată.

Ce straniu și cumplit cuvînt.

— Niciodată Mihai, stăpîne și doamne. Niciodată soțul meu drag... Niciodată sărmanule și prigonitule. Niciodată!... Niciodată!

Casele domnești de la Ploiești. Odăile goale. Lumînări speriate, abia fîlfîindu-și lumina. Stanca agățată de el. Grea. Florica rugîndu-se în genunchi. Nicolae-Pătrașcu livid, cu ochii pierduți. Stanca plînge răzbit. El nu și-a scos încă cuirasa. Se aud tropote. Se aude scîrțîitul unei osii. Vasile Țîru strigă la cineva să nu lase cufărul cu tacîmurile jos, că-l belește și-l spînzură de fudulii. Prin ocheții înguști se văd faclele și masalalele purtate de slugi și gărzi. Casele domnești sînt pline de tropotele gărzilor care împing cuferele grele pe dușumelele ceruite. Aude și vede totul. Știe că se desparte de Stanca și copii. Stanca. Dumnezeule cît a nedreptățit-o. De-o viață o nedreptățește. A smuls-o din tihna moșiilor. Din București. Din Tîrgoviște. A tîrît-o cu el prin tabere ostășești. A surghiunit-o la Făgăraș. I-a smuls copiii să-i însoare înainte de vreme. A crucificat-o în numele veșniciei faptelor lui și-acum Stanca bîlbîie mereu: niciodată, se agață de gîtul lui și plînge răzbit, ucigîndu-l. Ochii ei blînzi, ori aprigi, cu spaima morții în ei. Cu prevestirea morții în ei. O sărută pe ochi. Simte gustul sărat al lacrimilor. O roagă să-l ierte pentru tiraniile lui. O roagă să-i păstreze cinstea, acolo între dușmani. Să fie tare și mîndră și doamnă în surghiun, așa cum a fost doamnă în scaunul Țării. Îi mîngîie tîmplele. Căința îl sugrumă. Abia a descălecat venind de la Bucov, cu sufletul mort, cu trupul zobit, abia a venit și iată-l trimețîndu-i pe ei, cei scumpi inimii lui, trimețîndu-i la Basta, ostateci. Se sperie de el însuși. De tăria neomenească a cugetului care este în stare să jertfească tot ce aparține acestui

Mihai om, pentru a înfăptui politica lui Mihai domn. O mîngîie duios pe Stanca. Închide ochii. Revede cetăţuia ei de la Plăviceanca, de Florii, cînd era ea văduvă şi el bănişor de Mehedinţi. Cum ieşea în pridvor înaltă şi legată, cum se-nfiora el cînd îi vedea pieptul jucîndu-i sub iie şi cîntau mierlele şi ţistuiau prigoriile, mirosea a Olt şi a sălcii înflorite, iar ţiţele ei miroseau a busuioc. O sărută pe frunte. I-a scris lui Mihai Szekely să-i apere onoarea prin Stanca şi copii. De fapt acestui căpitan îi trimete ostateci. Călăreţii rămaşi să iscodească la Bucov vin din mică în mică de ceas. Zamoyski leagă tabără de care, semn că are de gînd să-şi strîngă şi îngroape morţii. Paşi uşori care-l fac să tresară. Stanca se desprinde. Îşi şterge lacrimile. Zîmbeşte. În pragul uşii larg deschise, Tudora, Mama. Îmbrăcată de drum, într-o rochie neagră de Bratislava, cu o caţaveică pe umeri, cu giolgi negru de văduvă. Îşi ţine mîinile împreunate şi-l priveşte cu acea stranie şi duioasă mirare de care totdeauna s-a temut. Se duce la ea. Îngenunche greoi. Îl dor rănile. Îşi simte mijlocul frînt de statul călare. De violenţa luptei. Îi ia mîinile. I le sărută. Îşi îngroapă obrazul în palmele mirosind parcă a cozonaci şi stafide. Simte cum mama îşi desprinde mîinile. Cum i le pune pe creştet. Aude şoapta dulce a buzelor ei, binecuvîntîndu-l. Apoi glasul tăios al Stanchii:

— Simioane, ligheanul cu apă caldă pentru măria-sa! Oano! Prosoapele. Nicolae şi tu Florico, gătiţi-vă dincolo. Ce zice cuscrul Radu, ne-o dă pe Ilinca, ori ba? Lemne Ană, lemne! Vezi să nu loveşti zidul...

Cu cîtă lacomă gelozie îi scoate Stanca platoşa, de faţă cu vel boierii care povestesc toţi odată lupta de la Bucov. Îi scoate coantăşul scorţoşat de sudoarea uscată în cusături. Cămaşa jegoşată. Focul din vatră ridică flăcări vesele, Simion a adus ligheanul mare de aramă. Mama scutură o cămaşă curată, scoasă din cine ştie ce ladă. Cămaşă din olandă, cu guler întors, tighelit, mirosind a curat şi-a levănţică şi-a săpunariţă. Se lasă îmbăiat de Stanca, care-i toarnă apa fierbinte pe spate, care-şi plimbă palmele pe umerii lui, căutîndu-le forma. Care-i mîngîie muşchii zdrobiţi ai braţelor, fără să se sfiască de vel boieri. Săpunul de Veneţia face clăbuci, intrîndu-i în ochi. Stanca rîde, auzindu-l fornăind. Stă cu capul deasupra ligheanului, îl toropeşte apa caldă, îl destramă lăcomia mîinilor Stanchii şi cuvîntul acela cumplit rostit de ea: — Niciodată!

— Sînt gata chervanele domniilor voastre? întreabă şi înghite apă cu săpun parfumat. Dă porunci. Chervanele boiereşti să plece spre Tîrgovişte mîine în zori. Fiecare boier cu slujnicii lui să treacă

la chervanul său. În față să meargă călărimea lui Baba Novac. Pe aripi să meargă pedestrimea.

— Și tunurile, măria-ta?

— Ah, segnior Mantovano. Tunurile i le dai măriei sale doamnei, să le ducă lui Basta.

— Și eu? Ce fac eu fără tunuri, doamne?

Își scoate capul din lighean, după ce Stanca îi toarnă apă rece pe ceafă și-l înfășoară în cearșaful aspru de in. Se lasă bușumat de Stanca. Se lasă îmbrăcat de mama. « Parc-aș fi mort » își spune și se-nfioară. O spaimă rece și urîtă îl gîtuie.

— Vom turna altele, la vremea potrivită segnior Mantovano!

— Pînă atunci să mă consider concediat, ilustrissime?

— Dimpotrivă. Al curții mele, pînă la capăt.

Segnior Vicenzo Bombardier Mantovano face trei reverențe adînci... El se gîndește că acest artilerist și inginer pyrotehnic, prieten cu Galilei și Campanella se simte mai în siguranță aici, înconjurat de oștiri dușmane, decît în cetatea natală. Stanca a adus lucrurile la ordinea lor firească. Pe el însuși l-a adus la firesc. Parcă a uitat că Zamoyski se află la un ceas de trap domol. A stins în el ecourile tragice ale luptei. Își încheie nasturii de argint ai coantășului pe care i-l ține mama.

— Să-l lăsăm pe măria-sa, singur cu doamna, spune Theodosie Rudeanu și îngenunche în fața Stanchii... Iartă-mă, măria-ta, dacă ți-am greșit vreodată... Te-am slujit cu bărbătească credință... Noi toți aceștia, vom veghea asupra măriei tale și coconilor domnești, cum am veghiat și pînă astăzi, slujindu-ne stăpînul... Măria-ta te slăvesc pentru suferințele și bucuriile măriei tale.

Este măreț acest Theodosie Rudeanu, cu nasul lui vulturesc, cu platoșa ciocănită avînd două curele rupte, puțind a cal și sudoare uscată și sînge închegat. Se ridică, ca să îngenunche în fața Tudorei, răchierița din Tîrgul de Floci.

— Hotărîrea măriei tale de a o urma și veghea pe doamna noastră te sfințește, măria-ta.

Apoi șoptit:

— Veghez. Oamenii mei vor fi acolo!

Îi sărută mîna. Se ridică. Se face o tăcere de moarte prin care trec vel boierii lui, îngenunche și sărută mîinile acestor două femei în negru, care stau împietrite, sub sfeșnice, cu ochii goi și uscați.

— Duceți-vă și căutați dreptatea domnului nostru, care și-a pus viața bărbățește pentru noi toți și pentru aceste Țări...

Nu recunoaşte glasul Stanchii. N-o recunoaşte pe ea în femeia aspră şi împietrită într-o măreţie disperată. Pinteni zornăind. Paşi grei. Tîrşiţi. Zăngănit de săbii şi platoşe. Udrea Băleanu lăcrimînd din ochiul lui teafăr. Calotă Bozianu ştergîndu-şi ochii cu mînecarul de oţel, fără să-şi dea seama c-o face. Radu Buzescu livid. Radu Şerban şoptind ceva mamei. Ei toţi neîndurîndu-se să iasă. Tavanul scund din grinzi afumate de vreme. Zidurile albe şi goale. Simţămîntul de pustiu. De gol. Glasul şoptit al mamei care-l meneşte. S-a trezit răchieriţa în mama care-l meneşte cu glas jos, uscat, izvorît parcă din rădăcina zidurilor. Să-l apere de idoloaice, de şarpe, de fier, de otravă, de descîntec, de bubă rea, de fiere, de muşcătură, de fierbinţeală... Apoi paşii Stanchii. Apoi Florica agăţîndu-i-se de gît, hohotind. Apoi Nicolae Pătraşcu. Pietrificat şi parcă ranchiunos. Cu mustăţile abia răsărite brobonite la rădăcini. Spunîndu-i că-i va apăra onoarea. Că-i va trimite veşti politiceşti oricît l-ar păzi neamişii, ori Basta. Că n-a stat în nelucrare la Făgăraş, avînd oameni de credinţă. Apoi spaima din ochii bietului cocon năpăstuit în a doua noapte de la nunta neîmplinită după datină. Stanca dreaptă, lăsîndu-se învăluită cu şuba din cacom. Vieţile lor frînte aici în odăile pustii ale caselor domneşti.

— Treci şi pe la Tudora, îi şopteşte. Ţi-a fost credincioasă. Necredinţa ta a îmbătrînit-o. Dacă poate, să mă caute pe unde m-o duce viaţa. Mihai!

O îmbrăţişează cu lacomă disperare. Avîndu-i pe ei ostateci la Basta, va putea cere ajutorul lui Rudolf. Este singura cale care-i rămîne liberă. A înţeles-o Stanca?... Şi ce tîrziu înţelege el cît de adîncă şi neşovăitoare este dragostea Stanchii... Şi cît de generos sacrificiul ei dintotdeauna. Nu plînge Stanca. Plînge el, înăbuşit, chinuit de remuşcări. Plînge înspăimîntat de golul pe care-l lasă ei, coborînd scările printre făclierii şi masalagiii curţii. Apoi se usucă. Se sfîrlogeşte. Ochiul unui cal sticleşte în întuneric. Gărzile încălecate. Stanca o ajută pe Tudora să urce în carîtă. Ţevile celor şapte tunuri pe care se răsfrîng flăcările roşii ale torţelor. Obezile grele, legate în fier. Un cal cu chişiţa albă bate din copită. Un glas dogit: — Încălecaaaţi!... Cuprinde braţul Stanchii. Încă pietros şi neşovăitor. O clipă, cît o veşnicie.

— Stanco!

Femeia se desprinde hotărît. Urcă în carîtă.

— Copiii s-au aşezat! Vezi să se învelească bine. E frig.

— Stanco!

Stă la portiera carîtei, descoperit, cu trăsăturile căzute. Îi este frig. Îl îneacă o amorțeală zăcașă și putredă. Un călăreț vine la trap. Se pleacă în șa.

— Căpitanul Matei ot Brîncoveni la porunca măriei sale, doamna.

— Pornește, căpitane.

Caută mîna Stanchii. Găsește amîndouă mîinile. A soației și a mamei. Le sărută lacom. Cineva plînge răzbit în spatele lui. Le sărută în neștire. Merge pe lîngă carîtă sărutînd la nesfîrșit acele mîini sfinte. Se simte apucat de umeri. De brațe. Carîtele înconjurate de făclieri și gărzi trec pe lîngă el. Trec tunurile lui. Tunurile care-au tras la Șelimberg. La Mirăslău. La Bucov. Stă înțepenit, în curți. Străjile închid porțile grele de stejar bătute cu plăci de oțel. Îl învăluie noaptea.

— Să mergem, doamne, spune Radu Buzescu.

Atunci îi vede pe toți, stînd descoperiți împrejurul lui ca la mort și aude oștenii și slujnicii plîngînd răzbit.

GOLGOTA

1

— Vor să te vadă, măria-ta.

— Se tem c-ai lăsat Țara.

— Arată-te, doamne.

— Le-a tulburat veștile cu Eiab pașa.

— Straja întîia s-a izbit cu un steag de spahii.

— Le este frică de robie. Arată-te!

O oprește pe Fatima în coama colnicului care desparte apa Proviței de a cestuilalt Cricov, izvorît de sub Bucegi. Plouă țîrîit. Muced. Azi-noapte, după plecarea alor lui a rămas pe prispă, cu ochii la stele. A văzut-o pe dalba Alkor arătînd spre apus. A recunoscut Kassiopeia fulguindu-și lumina eterată. Era lună plină. Frig. Căzuse o brumă groasă, de argint... A stat în pridvorul caselor domnești, străin de sine și pustiu și mort. Îi înghețaseră gîndurile. Îi amorțise voința.

— Ce-am clădit și-n ce-am clădit cu atîta risipă de sînge și pe ce-am clădit?

— Măria-ta, arată-te.

Îşi scuturã leşuiala laşã care l-a vîrît sub pelerina de camelot, în nădejdea că va putea prelungi în el clipa despărţirii de Stanca şi copii, de mama şi de tot ce-a fost mai duios, viaţa lui de fiecare zi. Chervanul boieroaicelor şi-al căpităneselor de haiduci şi de martologi şi de lefegii s-a-mpotmolit în clisa groasă a şleahului, adîncită de copite şi roţi. Un glas trezind ecouri stinse sub codrii pe sub care trece şleahul de la Dărmăneşti la Mărgineanu. Surugiii şi slujnicii împing la roţile înalte, ferecate. Şi iarăşi glasul acela buhos:

— Vine Cricovuuu băăă! Vine!

Atunci abia aude clefăitul miilor de copite şi de tălpi omeneşti, răgetul jalnic al turmelor de boi pentru tainul zilnic, behăitul oilor mînate de bacii oştirii, călări pe cai de munte. Îşi trage gluga de pe coif. Norii trec pe deasupra, lăţoşi, negri şi duşmani. Dincolo de Mărgineanu Vornicul, spre valea Ialomiţei şi Sărueni abia se văd călărimile vel banului Calotă Bozianu, şerpuind prin pîcla deasă şi cenuşie a ploii.

— Să nu ne rupă viiturile de vel ban, măria-ta.

Glasul obosit al lui Theodosie. A auzit, azi-noapte, cînd i-a spus mamei că va veghea prin oamenii lui. A cheltuit o avere pentru politica domnească. Cu ce-l va răsplăti vremea? Şi-n numele a ce s-o fi făcut, dincolo de patima lui pentru treburile politiceşti, dacă nu credea în gîndul care i-a scos pe ei, pe toţi din nefiinţă şi i-a zvîrlit pe creasta sfîrşitului de veac XVI şi pe cea a începutului de veac XVII? Se întoarce în şa. Curtea. Garda. Un steag de roşii de Pădureţ. Pe cei de Gherghiţa i-a lăsat pe la vetre cu poruncă să nu spună c-au luat armele la Bucov. Nu ştiu. N-au văzut. Au auzit că măria sa, cu doamna şi coconii au luat calea pribegiei, peste munţi. Să stea pe la vetre, pînă-i va chema căpitanul lor, Matei ot Brîncoveni. Ori vel paharnicul Radu Şerban. Dincolo de ei, valea Proviţei. Carele şătrăriei vegheate de şătrărei şi turmele. Baba Novac a ajuns poate la Tîrgovişte. Aude ploaia răpăindu-i pe coif. O sleială neagră îl cocîrjează în şa. Fără să răspundă, o îndeamnă lînced pe Fatima. Carîtele. Roşii. Verzi. Galbene. Cu ciubucăria poleită. Stropite de noroi pînă pe coviltire. Un telegar căzut între şleauri se zbate în nămol. Nechează jalnic. Surugiul taie şleaurile cu sabia. Un slujnic se apropie de telegar cu pistolul întins.

— Nu-l detunaaa, cîine, ţipă din carîtă o femeie îmbrobodită în şubă... N-o cunoaşte.

Scîncete de copii mici. Şi glasurile lor: — Taci cu mama odorule!... Taci că-ţi dă mama ţîţă, hameşule... Off, că te-aude

Eiab paşa şi te robeşte, mă colţatule, mă! — Vasilicoo, uite-l ia pe măria-sa!... Aoleo, ce pui de lele îmi sînteţi că-l ponegrirăţi fel şi chip, scorpiilor! O boieroaică neagră, cu un neg mare şi păros pe vîrful nasului, tronînd într-un maldăr de blănuri aşternut pe o teleguţă trasă de trei cai albi pe care-i mînă singură.

— Soacra boierului Schiau, măria-ta.

Călăreşte pe lîngă telegile şi carîtele mirosind a gudron. A peşte sărat. A pilote şi lapte femeiesc, de mamă şi a scutece nespălate, a copii mici, a lăuze. Fatima clefăie în nămolul pînă la genunchi. Într-o carîtă galbenă o jupîneasă tînără, ochioasă, ascunde sub broboadă oglinda în care se încondeia. Îi zîmbeşte cu dinţi albi, umezi.

— Mamă! Mamă! Uite-l pe măria-sa!

Un glas dogit din fundul carîtei.

— Dormi porumbiţă şi taci că te aude diavolul de turc.

Femeia îşi flutură batista. Îi face semn cu mîna. Malul rîpos al Cricovului. Apele tulburi. Înspumate. Vin buşteni pe gheba teşită a viiturii. Răgălii. O cocină. O copaie. O măsuţă plutind într-o rînă. În mijlocul vadului o carită cu osia ruptă, aplecată pe-o coastă. Patru jupînese căţărate pe capră. Surugiii şi slujnicii în apă pînă la piept. Strigăte de pe malul din urmă:

— Hai mironosiţelor.

— Încurcaţi drumul.

— Vă pedepsi Dumnezeu pentru păcatele voastre...

— Că nu vă mai ajungea Braşovul tot...

Carîta încurcă scurgerea chervanului. Ţipete. Sudălmi. Cineva încearcă să vîre o stangă sub osia ruptă. De dincolo coboară în matca Cricovului trei călăreţi. Prinţul Marcu. Erina Golescu. Căpitanul Maldăr. Ce caută căpitanul Maldăr aici, cînd îl ştia în Oltenia, cu Preda Buzescu? Prinţul Marcu sare din şa în apă. Apucă stanga din mîna neîndeminaticului. Cele patru jupîniţe, le ştie, surorile Zărăfoaia, o poveste lungă, de pe valea Ialomiţei în sus, o firitisesc pe Erina pentru soţul ei. Marcu leagă stanga vîrită sub osie cu o funie, de capra carîtei.

— Păzea! Butucul băăă! Butucul!

Un arin smuls din rădăcini de viitură se repede buluc în carîta Zărăfoaielor. O sparge. Femeile ţipă. Erina ia în şa pe una din surori. Două încalecă pe calul prinţului. Pe a patra o ia în braţe căpitanul Maldăr. Din carîtă curg pe apă perne şi pilote şi pături. Caii speriaţi se smulg din puhoi trăgînd dincolo, pe celălalt mal, resturile carîtei. Vălmăşeală. Surugiii de la chervan îşi biciuie caii care coboară în

Cricov la trap moale, temător. Erina rămîne cu Zărăfoaiele. Urcă pe lîngă chervanele vel boierilor care macină malul spre moşiile Mărginenilor. Plouă.

— Măria ta, turcii, şopteşte căpitanul Maldăr.

Turcii la Vidin şi Nikopole adună dubasuri. Luntrii. Şeici. Galere. L-a repezit Preda Buzescu să ceară porunci. Aici, la Sărueni...

— Ce este aici, la Sărueni, căpitane Maldăr?

Nu-l întreabă de prinţesa Nurbanu şi copii... Ori poate-l întreabă.

— Eiab paşa, măria-ta. A intrat în luptă cu vel banul Calotă Bozianu. Pusese capcane pe şleah, să-ţi prindă chervanele. L-a lăsat să treacă pe Baba Novac...

— Şi Tîrgovişteа?

— Prădată doamne. În afară de cetate pe care-o ţinu pîrcălabul măriei tale, Racea.

Repede poruncă gărzii să vegheze chervanul jupîneselor. Dă pinteni. Fatima porneşte la trap lung.

— Măria sa!

— Măicuţăăă! Măria sa!

— Mîntuitorule, apără-ne!

— Scapă-ne, stăpîne al nostru!

— Pavăza noastră!

— Lumina noastră!

Glasurile lor. Jupînile încotoşmănate. Băieţandrii călărind voinicеşte pe lîngă carîte. Vel boierii lui în faţa chervanelor, cu fiii şi pajii şi scutierii şi oamenii de arme. Ştie că Theodosie le face semn. Îi aude intrînd în coloană fără o vorbă. Îi sînt pline urechile de clefăitul cailor prin nămoale. Îi sînt plini ochii de pîclele încenuşite ale ploii. Este plin el însuşi de disperare rea şi neagră şi otrăvită. Ajunge din urmă chervanul oltenilor, cel care începe coloana lungă. a carîtelor şi harabalelor celor ce fug de domnia lui Simion Moghilă. Fug spre nădejdea lor din urmă: Oltenia. Chervan de oaste. Fără muieri şi copiii rămaşi pe la cule. În conacele-cetăţui ascunse prin codrii din Gorj şi Mehedinţi. Pe la monastirile de sub munte. Radu Buzescu. Calomfirescul. Boiernaşii închinaţi acestora. Preda ot Cepturoaia, cu care a logodit-o pe Florica lui încă din leagăn. Abia dacă are douăzeci de ani. Şi alţii. Ies din harabale. Sar peste loitre în şeile cailor legaţi la codîrle. Pajii le dau scuturile. Săbiile. Suliţele şi buzduganele.

— Eiab paşa, spune.

— Ştim, măria ta! Te-aşteptarăm!

Radu Buzescu cu barba crescută sălbatic, slab și negru, cu cearcăne vineții sub ochi. Spre munte, spre Leaota și Furnica și Omul norii cad grei peste coamele ude ale codrilor. Un răbufnet de vînt îi aduce în urechi zgomotul luptei. Un călăreț de-al băniei în goană.

— Pe-aici, măria-ta!

O tăietură prin codru. O clină care coboară spre Ialomița și Comișani. Simte mirosul de ars pe care-l aduce vîntul de la Tîrgoviște. Marginea pădurii. Un tăpșan larg. Miriște nearată pentru semănăturile de toamnă. Cine s-o are?! Un steag de spahii cu piei de tigru peste platoșe trece în galop spre stînga. Strigă Allah. Se miră că nici un spahiu nu vede gura tăieturii, abia mascată de cîțiva tufani. Își trage sabia... Învie dintr-odată. Ca să moară de o mie de ori în aceeași clipă, pentru că i-a învins de atîtea ori cerînd Evropei să deschidă ochii, jertfindu-și averile și Țara ca să arate tuturor că pot fi învinși, că numele libertății poate fi strigat la Dunărea de Jos și la Dunărea de Sus, pe Sava și Morava, pe Drava și Osîm și Vit și Mesta și Nesmos și-n Peloponez și la Nistru și pe Ceremuș și ei, în numele cărora a strigat cu sînge acest adevăr, ei îl ucid mișelește pe la spate, cînd Eiab pașa îi arde Tîrgoviștea inimii lui. Scoate un răcnet cumplit. Neomenesc. Nu se mai uită înapoi, după vechiul lui obicei. Aude ca din altă lume:

— Aține-te vere Radule, că parcă caută moartea.

Gonește turbat, cu sabia întinsă înainte, fără scut. Cu dreapta își smulge din pafta pelerina îngreunată de apă, care-l ține parcă pe loc. O aruncă înapoi. Iese dintre tufani pe clina colnicului de miriște. Cade pe aripa dreaptă a steagului de spahii, timarioți bogați de Rumelia, peste coifurile cărora îl vede pe Calotă Bozianu mînuind cu obidă o ghioagă țărănească la două mîini. Spahiul pe care-l ia în răspăr n-are vreme nici să întoarcă sulița spre el. Îl lovește în cerbice atît de nedomolit încît îl descăpățînează și sîngele aceluia îl stropește pe obraz. Spahiul din spatele celui căzut îl zgîrie cu vîrful suliței în umărul obrazului stîng. Îl lovește cu ascuțișul peste gură, nu inainte ca acela, un rumeliot chior să nu strige:

— Mickalyyy!

Steagul de timarioți se sparge înainte de a-l lovi vel boierii și boierii olteni. O oprește pe Fatima în loc. Eiab pașa sub tui pe marginea malului care coboară la Ialomița. Cîinele își apără spatele. Calotă Bozianu intrat ca un ic în mijlocul timarioților. Cîteva steaguri de akingii călări gonesc pe flancul drept al călărimilor lui Calotă să-l taie de șleah. Ah, Calotă, nechibzuitule. Cînd timarioții strigă Mickaly, Calotă Bozianu se întoarce spre el. Îi rînjește cu toată gura.

Cu bărboiul hirsut plin de sînge. Are o sută de paşi pînă la Calotă. Cornii lui Eiab paşa. Spahioglanii din gardă fac o voltă pe stînga, aliniindu-se pentru şarjă. Îşi ridică sabia. O întoarce pe Fatima spre Eiab paşa. Sînt pînă acolo cinci, şase sute de paşi. Vel boierii intră în coloană de doisprezece. Ştiu ce-a vrut să poruncească sabia lui, întoarsă cu vîrful către înapoi. Gata. Se aşază în şa. O stană de ură răzbunătoare. Ciinele de Eiab. Mişelul de Eiab. L-a atacat mîrşav pe la spate. I-a ars Tîrgovişteа. Poate în mintea lui vicleană de asiatic a crezut că acum este clipa să-l vîneze el pe Mickaly bey, cel zdrobit de oştile creştine. Să-l vîneze şi să-l ducă legat de şa la Istanbul. În văzul aliotmanului şi Evropei. Să facă el ce n-a putut face Cogea Sinan paşa. Eiab paşa. Cutra murdară, în laţul căreia l-au aruncat oştile preacreştine. Scîrbă.

— Eiaaab!

Urlă, întoarce vîrful însîngerat al sabiei spre înaintea şi cînd să dea frîu iepei, vede unul din steagurile de akîngii întorcîndu-se din galop şi năvălind asupra lui Calotă Bozianu.

— Apără-te, Boziene! îi strigă.

Măciucaşii băniei fac o voltă de pe loc. Cad pe aripa stîngă a akingiilor. Îi iau în ghioage. Trei akingii cu turbane roşii împletite peste coifurile de oţel ocolesc măciucaşii. Călăresc pe armăsari albi, arabi.

— Aţine-te doamne, chiuie Calotă Bozianu.

Îşi smuceşte calul acoperit de spumă. Ridică ghioaga cumplită. Iese în calea celor trei fraţi, acum îi cunoaşte, sînt cei trei fraţi Ayaz Ozotrac de la Varna, cei mai prădalnici akingii şi cei mai sălbatici neguţători de robi din Rumelia. Se bucură strepezit că vor cădea în ghioaga lui Calotă. Porneşte la trap.

— Calotă, măria-ta, strigă cineva.

Smuceşte frîul. Porneşte la galop spre Calotă. Vede chinga acestuia plesnită, pe care-o calcă armăsarul sub copite. Vede şaua vel banului răsucindu-se, odată cu vel banul. Vede ghioaga acestuia repezită pe dreapta, trăgîndu-l după ea. Smulgîndu-l din şa. Calotă nu lasă ghioaga care-l izbeşte în obraz pe unul din fraţi. Ozotracul scapă sabia. Cade pe spate. Calotă cade în genunchi. Dă să ridice ghioaga deasupra capului. Fatima goneşte turbat. Se cutremură. Plînge. Urlă. Sabia unuia din fraţi cade fulgerător pe cerbicea marelui ban. Capul se rostogoleşte în nămol. Trupul rămîne o clipă într-un genunchi. Cade pe spate, şuvoind de sînge. Vede totul de la cîţiva paşi. Vede totul. Urlă. Năvăleşte asupra celui care-i iese înainte. Îl izbeşte peste tăişul sabiei. Îi zdrobeşte obrazul cu garda. Cînd se repede la al

treilea frate, îl vede gonind spre Eiab paşa cu capul vel banului în vîrful sabiei. Ochii vel banului sînt încă vii. Parcă-l privesc mijiţi. Bărboiul plin de sînge şiroind încă, se-nfoaie în goană. Acel fur goneşte spre Ialomiţa spre care goneşte nebun şi Eiab paşa. Steagurile de akingii sînt luate în ghioage şi suliţe de călărimile lui şi de ale vel banului. Plouă dintr-odată în şuvoaie grele. Cîmpul de luptă se goleşte. Turcii fug. Sînt amestecaţi cu nămoalele. O întoarce pe Fatima. Sare din şa lîngă trupul căzut în nămol. Mîinile păroase ale vel banului, albe vineţii, încleştate pe ghioagă. Din gîtul retezat năboieşte sîngele. O baltă de sînge şi nămol. Îl ia pe vel ban în braţe. Se cutremură. Trupul fără cap, străin de el însuşi, greu, însîngerat, i se pare cumplit. Îl duce în braţe. Plouă. Răzbit. Calcă peste hoituri. Plînge. I se amestecă lacrimile cu şuvoaiele de apă care-i bat obrajii.

— Lasă-l măria-ta, pentru numele lui Dumnezeu!

— Lasă-l măria-ta!

— Doamne, ne auzi?

— Lasă-l!

— Soarta!

Plouă. El stă în şleah, e ud, îl ţine în braţe pe Calotă, îi spune vorbe curate, este o telegă gătită cu cetină, sînt vel boierii şi el spune stins: — Lăsaţi-mi-l... Este binecredinciosul meu Calotă... Lăsaţi-mi vel banul, tiranilor.

Plouă. Greu. Răzbit.

Este ziua de 21 octomvrie 1600.

2

Clopotele Tîrgovişteî. Triste. Trase pentru mort. Unele în dungă. Dangăte triste de aramă coclită şi plînsă. Toate clopotele Tîrgovişteî plîng. Plouă răzbit. Stă înţepenit sub coif. Platoşa îi zdrobeşte umerii. Garda călare deschide cortegiul. Călăreţii duc steagurile leşeşti smulse la Bucov. Steagurile braşovenilor. Două tuiuri luate de vornicul al doilea, Dumitrache. Cele cîteva cucerite azi-dimineaţă de la Eiab paşa. După gardă vine telega vel banului Calotă Bozianu. Cine poate spune că trunchiul de-acolo, din cetină, acoperit cu năframe, este al vel banului? De cînd l-au urcat în telegă nu-şi poate desprinde privirea de pe locul unde năframele însîngerate se bolboşesc dincolo de umeri. O adîncitură spăimoasă acolo unde-a fost capul bărbos

și hirsut al oșteanului credincios, viteaz și neprefăcut, Calotă Bozianu. Vel băneasa puțintică la trup, sfioasă și albă, îngenuncheată în telegă. Are ochii albaștri, mirați, mîngîie în neștire mîinile păroase, pline încă de sînge și nămol, tace ori scîncește și de sus plouă cenușiu, plouă mereu cenușiu și des și mărunt. Bat clopotele. Vel boierilor călări în jurul telegii li se sting mereu luminările. Le învie un țîrcovnic chior, călare, care duce o lumînare aprinsă sub mintean.

Ca întotdeauna lui nu-i este îngăduită fuga din clipă.

Trebuie să vadă casele arse, cu căpriorii și grinzile acoperișurilor fumegînd. Casele pe care le-a văzut ridicîndu-se după izgonirea lui Sinan, în toamna lui '95, cînd umbla în carîtă cu Mina și județul Todericiu și i-a ieșit la scară o fată nurlie pe care-a pictat-o Mina în chip de Sfînta Fecioară și mirosea tot tîrgul a cioplitură proaspătă de lemn, a rășinuri și-a mortaruri crude. Vede hanul «La peștele de aur» ridicat de pedestrașul Gheorghe sin Gheorghe tot în '95, pe care l-a scutit de dajdie pe zece ani, pentru bărbăția lui și ranele lui și pierderea piciorului drept în luptă. Arde mocnit, cu zidul dinspre Ulița domnească dărîmat. Îl vede pe Gheorghe sin Gheorghe, fost pedestraș domnesc, prins în piroane de ușa grea a hanului. Ca Hristos. Piciorul de lemn zace în balta de sînge de la capătul scărilor. Zace prins în piroane pedestrașul Gheorghe sin Gheorghe, cu sabia moșnească vîrîtă pe gură și înfiptă în tăblia ușii. Cracul de la pantalonul văduv de picior flendurește bătut de vînt. Plouă. Se smulge din fața lui Hristos, Gheorghe sin Gheorghe. Atunci vede gloata tîrgoveților adunată sub stejarul de la Crucea vornicului, mai sus de mitropolia veche, spre Drumul domnesc. Stau tîrgoveții Tîrgoviștei în genunchi. Îi plouă cenușiu pe ghebe. Hohotesc. Trei femei se bat cu pumnii în piept. Blestemă cu glasuri uscate. Una înaltă se zgreapță pe trunchiul gros... Se-nfioară. Trei crengi cioplite și ascuțite. În fiecare creangă înfipt un flăcăiandru. E unul bălai, aproape de să-l atingă cu mîna, bucălat, îi iese țeapa aceea prin ochi, stă schimonosit de durere, mort de azi-dimineață, cu un picior chircit sub el și femeia se zgreapță pe stejar, cade, iar se zgreapță și urlă cumplit:

— Mihaaai, Mihăițăăă, odorule, inima mamii, Mihăițăă!

Înțepenește în șa. A clădit și el purcoaie de capete. Numai acesta să fie tîlcul îngust al istoriei? Atunci ce-ar însemna celălalt tîlc, al veșniciei și măreției jertfei?! Ori acesta este un tîlc calp și totul nu rămîne decît chinul și suferința morții, hidă înfățișare a puterii omenești?

— Vel armașule Udreo!... Să fie culeși toți morții Tîrgoviștei.. Să-i aduceți la Biserica domnească... Purcede!

Scîrțîitul osiilor de la chervanele boierești. Clefăitul miilor de copite. Ploaia. Isnafurile. Cu prapori. Județul Todericiu cu pletele date cu unt rînced pe care se scurg zoaiele ploii, închinîndu-i-se odată cu cei doisprezece pîrgari. Se asemuie cu apostolii, pîrgarii Tîrgoviștei. Clopotele. Din ce în ce mai multe. Trase a mort. Dangăte crude de aramă. Îi răsună sub frunte. Îi bat în tîmple dureri surde, otrăvite. Călărește învelit în camelotul adus de Simion de la căruțe. Îl primește Tîrgoviștea domnească, arsă și pîrjolită, fumegîndă, cu cenușa grinzilor curgînd zemoasă pe zidurile afumate.

— Nu mai are tunurile!

— Optzeci de tunuri nămărai eu singur, mai an!

— Numai străini!

— Și vel boierii!

— Aștia îl mîncară!

— Slava lui ajunse pînă la Mosc.

— Îi văzui numele lui la Firenza.

O mie de mii de glasuri care-l judecă. O mie de mii de glasuri care aleg adevărul. Apoi spaima. Spaima de timp. Și-ntrebările. Năvălindu-l în șaua de luptă. Trecîndu-i dincolo de coif. De platoșă. De za. Stanca și copiii trimeși ostateci. Îi vede sub ploaie, în umilința noii lor stări. Vede triumful grețos de pe obrazul lui Moisă Săcuiul. Umilința lor îl pîrjolește. El care a stat cu sabia pavăză unei lumi, nu le mai poate da alor lui nici măcar scutul acoperișului lor. Dangăte. Alba Iulia. Iași. Vedenii. Cortegii mărețe. Purpură. Aur. Heralzi. Tropotele nebune ale șarjelor. Lănci frînte. Săbiile zvîcnind agere. Salvele de artilerie. Flamurile. Asta să fi fost tot? Șapte ani de domnie. Și ce dincolo de ei? Șapte ani. Un vis aproape uitat. Durerea crîncenă a acestei clipe. Ce dincolo de acești șapte ani? Ce-nseamnă inițierea lui în tainele Iglisiei?! Ce i-a adus lui, omului? Lui, domnului? În ce și cu ce se pot măsura acești șapte ani? Șapte, numărul celor șapte stîlpi ai înțelepciunii. De ce tocmai șapte și nu mai mulți? Ori mai puțini?! Ce joc al destinului se-mplinește în numărul șapte? În ce să măsoare numărul șapte? În morți? În ciungi și ologi? În case pustii? În grămezi de capete omenești? În sărăcie și robi? În copiii aceștia schingiuiți și agățați în arborii Tîrgoviștei? În ruina Țării? În ruina lui și a binecredincioșilor? În mumele sfîșiate de dureri care niciodată nu se vor tămădui? Dumnezeule, în ce?... Ce-au adus acești șapte ani ai lui Mihai vodă veacurilor de istorie? Călugărenii? Șelimbergul? Otanii? Mirăslăul? Bucovul? Și ce altceva, dincolo de numele acestea pe care el le-a smuls anonimatului, dăruindu-le... Cui?... Plouă mărunt. Se holbează la trupul vel banului. La locul acela groaznic

unde-ar fi trebuit să-i fie capul. Ploaia a înmuiat maramele însîngerate și îmbolboșate, cufundîndu-le dincolo de umerii trunchiului. — Ce am adus Dumnezeule, acestora toți și veacurilor și numelui meu și nu mă pedepsi pe mine cu neagră durere și negre spaime și însîngerate remușcări și sfîșieri de cuget... Tresare izbit la mir.

O salvă bubuitoare de falconete. Înlemnește în șa. Tîrgoviștea. Cetatea de scaun. Oștenii la ziduri. Archebuzierii și arcașii pe podiști. Coifurile licăind. Turlele Bisericii domnești. Steagul mare al țării pe hampă. Turnul Chindiei cu crenelele zgîriind norii lățoși și negri. Uruitul lanțurilor. Podul greu din bîrne de stejar lăsîndu-se încet. Grila. Pîrcălabul Racea călare, ieșind în întîmpinare. Îl podidesc lacrimile. Dumnezeule. Cetatea de scaun. Neatinsă de vreme. Ea însăși însemnînd vremea. Vreme multă, adunată peste vreme, ca un simbol viu al eternității. Vreme căruia el i-a adăugat nu șapte ani, ce-nseamnă șapte ani fără Călugăreni și Șelimberg, fără Otani și Mirăslău, fără Vidin și Nikopole, fără Sofia și Babadag și Bucov și Șerpătești și Stănești, fără trecerea Dunării de zeci de ori, pe gheață, ori de-a-notul, fără grămezile de capete și fără copiii aceștia înfipți în crengile cioplite cu iataganele; fără Stanca în pribegie tristă și rușinoasă, fără rana lui în pîntec, fără Velica și fără dangătele de slavă și moarte ale clopotelor? Fără Dakia străveche, renăscută din acestea toate și din inima lui însîngerată. Din visele lui bărbătești? Din stăruința lui? Din soliile și șarjele și iscoadele și ascuțimile diplomaticești și asprimile domnești care-au dus atîtea capete sub securea călăului? Și cine i-a dat puterea asta să poarte peste pămînturi cenușa și moartea, măreția și veșnicia?

Își scoate coiful.

Lasă ploaia să-i ude fruntea. Să i-o spele de gînduri. Gărzile Tîrgoviștei. Copiii de casă înzăoați. Cînd copitele gărzii călare răsună pe grinzile podului îl pătrunde o nebunie dulce și ametitoare. Brazii cu cetinișurile îngreunate de apă. Cerdacul palatului. Și dintr-o dată mirosul iute al cărbunelui ars în cuptoare. Privește halucinat fumul negru care iese pe hornurile făurăriilor domnești. Pe cel al cazărmilor. Și glasul pîrcălabului Racea, ieșit parcă din măruntaiele vremii.

— Ai nevoie de tunuri, măria ta...

Apoi totul în limpedea luciditate a clipei. Zamoyski încă la Bucov. Eiab pașa fugind spre Dunăre cu capul vel banului Calotă Bozianu. Cetatea de scaun a Tîrgoviștei. Gărzile. Făurăriile. Sentimentul unui sfîrșit de la care se poate porni din nou în vreme. S-a gîndit la comorile lui Țepeș zidite în temeliile Chindiei? Poate!... Comisul al doilea Pană trece la scară pentru slujbă. Archebuzierii styrieni bat

paturile armelor de piatra scărilor. Trîmbițașii și corniștii sună prelung descălecarea lui vodă la Cetatea sa de scaun.

3

Poate niciodată n-a trăit clipa cu atîta lăcomie cum o trăiește de cînd a descălecat la scările palatului domnesc. Norii s-au scurs spre răsărit, lăsînd să iasă stelele și luna argintie, abia ca un semn în cerul străin și rece de octomvrie. Toată după-amiaza au bătut clopotele pentru slujba morților. Toată după-amiaza au tras carele cu morți și pribegi la Cetatea de scaun, lăsată cu porțile deschise. Crainicii au vestit în tîrgul pîrjolit și-n satele moșnești de sub munte, voia domnului ca mîine 22 octomvrie, de ziua Sfinților mucenici Areta, Sevastiana și Valentin să se adune sfatul de obște. Să vină la cetate cnezii și pîrgarii. Oștenii moșneni. Oamenii bătrîni. Preoții de mir. Să vină văduvele și mumele rămase fără feciori; ori cu fetele robite de turci. S-au făcut vestiri, precum că Eiab pașa a ajuns spre Giurgiu, gonit de oștile vornicului al doilea, Dumitrache, care l-a luat din coastă, mai jos de Corbii mari. Pe la chindie a priveghiat morții din Biserica domnească. Erau mulți. Așternuți pe jos. Nelăuți. Era și vel banul Calotă Bozianu, în raclă. Era doar trunchiul vel banului, plînsul ușor, ca o litanie al vel bănesei Bozianu, care mîngîia duios mîinile păroase ale trunchiului și-l certa pentru încăpățînările lui. Asculta slujba morților și se vedea pe sine întins în raclă, descăpățînat și nu-l bocea nimeni, pentru că era străin și singur într-un meleag de întuneric. Auzea mumele bocindu-și pruncii. Îi alintau cu nume dulci: bălăiora mamii, bălăioară; ori șoimulețul meu, șoimuleț ori le șopteau morților acelora copilandrii cum se duceau ei la scaldă, ori la cireșe, ori cum ceruseră turtă dulce la tîrgul din postul Paștilor, ori cum bătuseră alvița și morții copilandrii își ascultau mumele și parcă le jeleau pentru întristările lor. El s-a rugat la căpătîiul morților, era străin și pustiu de el însuși, apoi s-a rugat în genunchi la racla vel banului, aducîndu-și-l aminte la Vidin, cînd îl boscorodea și-l sorcovea și încă nu era vel ban și avea capul pe umeri și își dărăcea rînjind bărboiul hirsut. Apoi a citit mitropolitul rugăciunea de dezlegare și s-a ușurat, plîngînd fără lacrimi, cu fruntea rezemată de lemnul raclei care mirosea a sînge și moarte.

— Pe aici, măria-ta!

Racea împinge cu umărul uşa grea, placată cu foi groase de fier, prinse cu piroane. Îl izbeşte mirosul iute de foc de cărbuni. Duhnetul fierului încins, amestecat cu sudoare proaspătă. Îl plesnesc în urechi ropotele ciocanelor şi ale baroaselor. Parcă s-a deschis poarta iadului. Gurile cuptoarelor alb-roşii. Foalele suflă din greu, scîrţiind. Aude aerul năvălind în burduf. Trec robi ţigani goi pînă la brîu, purtînd şorţuri de piele. Ţin în cleşti uriaşi drugi de fier înroşiţi. Îi duc la nicovale. Vede robi tătari şi turci, legaţi cu lanţuri de picior şi butucii în care sînt bătute nicovalele. Sînt acolo robi saşi, luaţi la Braşov, ori de prin satele Ţării Făgăraşului. Tot în lanţuri. Priveghetorii se plimbă printre foale, cu bicele în mînă. Vicenzo Bombardier Mantovano, într-un surtuc de piele neagră, cu o glugă pe cap îşi face reverenţele cu ciudata lui curtoazie de soldat şi cărturar. Iată un bărbat de care-l leagă sentimente stranii. Un om care s-a stăpînit întotdeauna, netrecînd niciodată peste condiţia lui de condotier. Care l-a slujit ca soldat, cu nobilă bărbăţie şi adîncă pricepere a ştiinţelor pyrotehnice. Cu ştiri de la toate curţile apusene. Cîteodată cu prorociri asupra vremii: ploi şi ninsori şi viscole. Ştie că pasiunea lui Mantovano este astronomia. Că în cercurile de studinţi şi la conacul lui Matei ot Brîncoveni propovăduieşte teoriile lui Copernicus, atacă tezele teologicale despre Pămînt ca centru al Universului, dar mai ales îşi slăveşte maestrul, pe Galileo Galilei. Neuitîndu-l pe Giordano Bruno, despre care un *Aviso* italian scrisese că a murit în anul acestui început de veac, ars pe rug de Inchiziţie la Roma. Cînd? În vară? În toamnă? A uitat. Giordano Bruno s-a lăsat ars pe rug pentru adevărul la care ajunsese cugetînd. Este jertfa de sine preţul adevărului?... Nu mai aude ciocanele şi baroasele. Nu-l aude pe Vicenzo Bombardier Mantovano care-l conduce printre foale şi nicovale, printre vetrele înroşite ale fonderiilor şi cuptoarelor de topit, pînă la locul unde patru meşteri mînjiţi de zgură şi fum, goi pînă la brîu, prind de un afet din stejar o culevrină cu şase ţevi. La semnul lui Mantovano meşterii apucă afetul şi pe locul acela îngust dintre două cuptoare, răsucesc arma, o tîrăsc după ei, o pun în baterie, mişcînd-o cu uşurinţă. Culevrina poate trage cu toate ţevile odată, după cum poate trage şi ţeavă cu ţeavă. Îl îmbrăţişează pe Mantovano. Îl priveşte în lumini. Mantovano a înţeles, fără să i-o spună. Îi făureşte arme pe măsura sărăciei lui. Uşoare să le tragă doi cai. Bune să oprească o şarjă de cavalerie. Ori o năvală scurtă. Ori să-l scoată dintr-o capcană. Mantovano a învăţat la Năeni şi Săhăteni şi Bucov... Mirosul greu al cărbunilor îl îngreţoşează. Ce altă lume stă dincolo de lumea lui politicească?

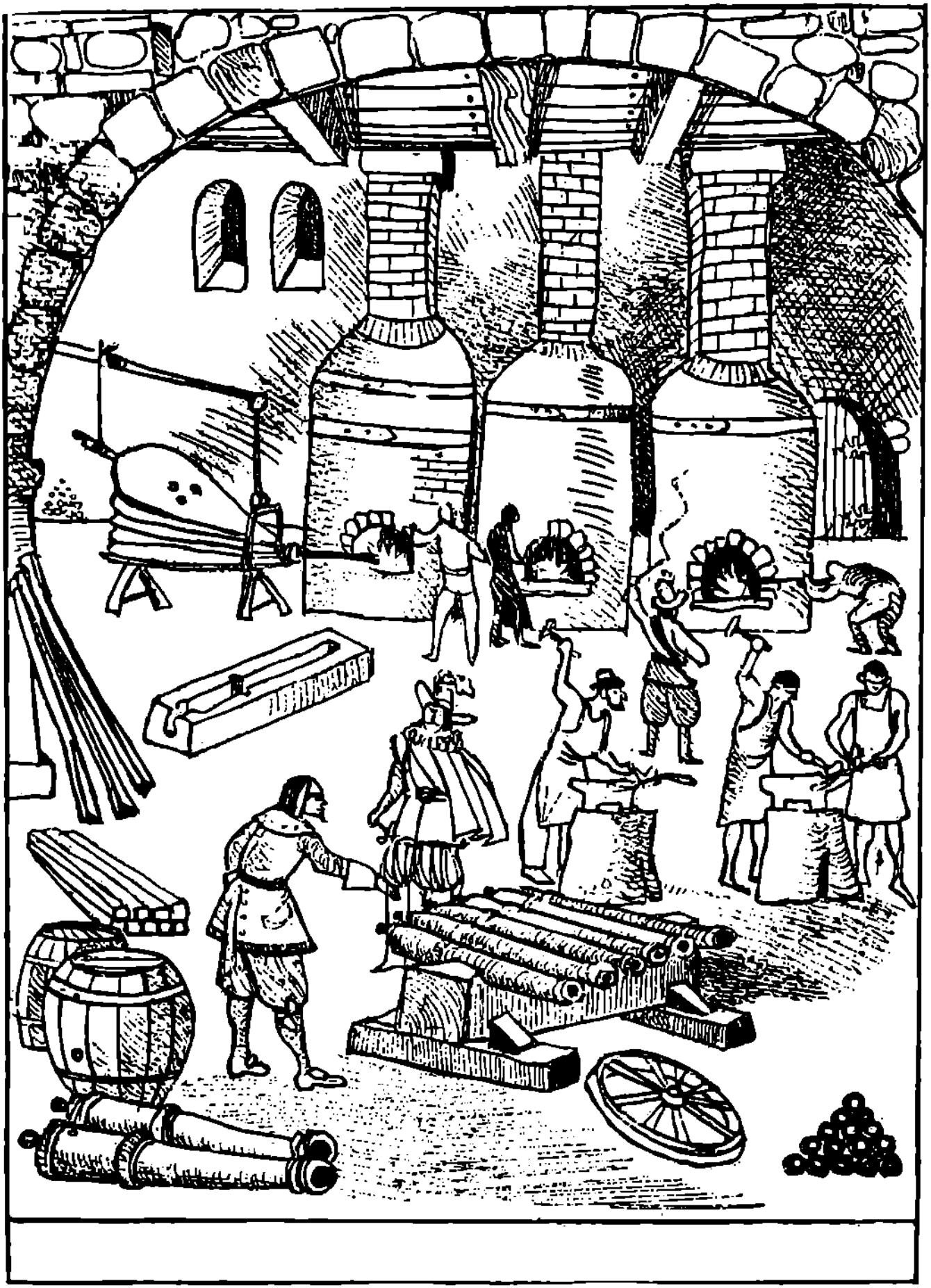

— Am șină de fier și țevi pentru zece culevrine, măria-ta, răcnește Mantovano, arătîndu-i de sub glugă chipul schimnicit de buchii și temeri.

— N-am ajuns încă să ne dăm la mila celor care l-au ars pe Giordano Bruno, segniore Mantovano, îi spune și tresare cînd învățatul războinic îi ia mîna și i-o sărută după obiceiul pămîntului.

— Pe aici, măria-ta!

Nu-și mai cunoaște palatul domnesc. Racea spune mereu, « pe aici, măria ta . . . » Coridoare care ies din fonderii și trec prin spatele cazărmilor, ba urcînd, ba coborînd. Aude rîsete. Aude vorbindu-se sîrbește. Bulgărește. Nemțește. Aude un toboșar răpăind un fel de tîngă. Racea ridică un oblon de lemn. Vede printr-o firidă un colț de dormitor ostășesc. Un pat. Un archebuzier styrian culcat pe spate, cu ochii ațintiți în tavan . . .

— Mă gîndii la răscoala lefegiilor, măria-ta, șoptește Racea. Din coridorul ăsta îi avem la mînă pe toți, dacă . . .

— Dacă nu este prea tîrziu, Raceo.

Trepte. Tainițe. Un picior de zid, clădit din bolovani. Simte o durere seacă în el tot. O durere care-l destramă. Pipăie bolovanii prinși în mortar. Sînt reci. Parcă se prelinge apă. Racea ridică torța. Coridorul o ia spre stînga. Se oprește la piciorul unei scări. Racea a zidit cu bolovani tainița cu comorile lui Țepeș. Au rămas comorile acolo, în măruntaiele palatului domnesc al Tîrgoviștei. Cu rubinul sacru din Efes, cu aurăria și pietrele scumpe, cu osuarul și tainele acelor comori ale Țării, pe care i le închide un căpitan oarecare, acum, cînd sărac și învins, are nevoie de ele ca de însăși viața. Să se numească slăbiciune șovăiala cu care urcă scările? Părăsirea de sine și singurătatea care-l bîntuie? Nădăjduia ceva de la comorile lui Țepeș? Ce? Se gîndește vreodată la ele, ca la nădejdea lui de pe urmă? Ar fi putut să le jefuie, tăindu-l pe Racea, încărcîndu-le în care și cu strajă țapănă să le ducă undeva la Veneția, ori în Franța; ori altundeva, în Spania, unde să fi trăit regește, înconjurat de ai lui, la umbra gloriei pe care i-au vestit-o *Avizou*-urile? Se spală de gîndul nemernic, puchios și rînced. Stă sub altă zodie. L-au menit altfel ursitoarele. Îl urmează pe Racea, care urcă și coboară scările înguste ale coridoarelor dintre zidurile palatului. Este un drum cumplit. Sfîșietor. Îl doare și rănește fiecare pas. Urcă paisprezece trepte priporoase. Pereții se îngustează pînă-i simte strivindu-i umerii. Miros iute de fum.

— Pe aici, măria ta!

Se apleacă. Iese în vestmîntăria domnească, printr-un fel de ocniță, de unde se face focul în soba mare din cahle de Hurezi. Căpitanul Racea stinge torța.

— Rămîne un călugăr orb și vechi, care veghează focurile și ocnițele măria ta...

Nu recunoaște glasul căpitanului și pîrcălabului de Tîrgoviște. Nu-l aude plecînd. În vestmîntărie miroase a levănțică și izmă. Din întuneric, poleit în barba albă și-n pletele argintii căzute moale pe umeri, Dumnezeu. În rantie manohicească, înalt pînă-n tîmpla ușilor și orb. Pășește în întunericul lăptos al vestmîntăriei, cu mîinile întinse înainte.

— L-am auzit plecînd pe pîrcălab. Am auzit cornii și glasul pămîntului vestindu-ți întoarcerea. De cinci ani ești pribeag în duh, fiul meu. Te-ai împlinit?!

— În cuget și-n vreme, părinte.

— Nu-ți sînt părinte, doamne... Am ieșit la vedere în noapte de cumpănă. L-am împînzit și l-am curățat de păcate pe tatăl măriei-tale. Sînt aici din porunci vechi, străvechi. Sînt zidit în piciorul acestui lăcaș. Ascult ce vorbesc noaptea voievozii. Tatăl măriei tale cu moșul moșului măriei tale. Și moșul moșului măriei tale cu cel crîncen, neiertatul și neîmpînzitul, neblagoslovitul și necuminecatul, de sînge lacomul, aflat acum în crîncena durere a sufletului, rătăcitor în hăuri și neogoitul pe care-l strigă din neființă tăiații și spîrcuiții și pruncii lăsați orfani și muierile văduve și cei trași în țeapă, ori hăcuiți cu sabia...

— Nu huli, bătrîne. Țepeș vodă este un început al semnului.

Bătrînul orb ieșit din ocnițele palatului domnesc, așa cum a ieșit la monastire, la Dealu, din piciorul altarului, își ridică sprîncenele, cum a făcut-o și atunci, în '95. Are ochii vii, oțelii, sfredelitori și grei.

— Am fost în întuneric și acum văd prin cugetul măriei tale.

— Cine ești?

— Cumpăna pămîntelor. Și glasul lor.

— Ce vrei?

— Să te ursesc.

— Prea tîrziu.

— Măria ta Mihai, ai intrat în cetele drepților.

— N-am murit încă.

— Ești de-o ființă cu veșnicia.

— Cine ți-o spune?

— Magna Valachia!

Această sfîșietoare litanie izvorîtă din zidurile vestmîntăriei domnești, întretăiată de bocetul mamelor, de ropotul șarjelor, de șoaptele pline de atîtată voluptate ale Velicăi, de plînsetul Stanchii și tăcerile mamei Tudora. De o mie de sunete ciudate și limpezi. Izvoare șuvoind vesele. Cocori trecînd cu foșnete de aripi sub lună. Șușuitul cetinilor în vînt. Tîngă de tulnice. Apa clipocind sub tălpoaia caravelei «Marco Polo». Valurile Dunării bătîndu-l pe Sultan în piept. Glasurile. Miile de glasuri:

Cum frînsăși tu voievoade
Sfînta lege din bătrîni. . .

Sfîrșeală. Leșuială. Luptă cu forța ocultă a bătrînului-pămînt. Îi este dintr-odată frică. Spaima de a fi înțeles că rostul lui în aceste pămînte s-a sfîrșit. Spaima de a fi scos în afara rosturilor pe care el le-a umplut de înțelesuri veșnice. De adevăruri veșnice. Spaima de întoarcere acolo unde inițiindu-se în istoria pithagoreicilor, a științei despre Valahia și despre înaintașul ei Zamolxis, s-a desprins din timp, înțelegînd întregul. Aceste miresme amețitoare. Aceste arome folosite de închinători care-l scad din atotputernicia lui voievodală, coborîndu-l în rîndul făpturilor supuse. Desprinderea, dincolo de voia lui. Oltul. În cerul albăstriu de primăvară, Cozia. Albinele șuvoind. Sihăstria din Cornetu.

— Lumina adevărului vine atiunci cînd te-ai întors la tine însuți.

— M-am întors la mine însumi, împlinindu-mă în Magna Valachia.

— Ehove!

— Dumnezeu este Unul, Desăvîrșitul, Treimea cea de-o ființă de la care toate au purces odată cu cuvîntul.

— Care este Treimea?

— Țara. Transilvania. Moldova.

— Ehove! Și cuvîntul?

— Lupta!

— Ehove! Kalaha?

— Timpul meu în care s-a desăvîrșit a patra renaștere a Magnaei Valachia. . . Șapte ani. Ca cele șapte părți ale omului: Materia. Vitalitatea. Senzația. Intelectul. Sufletul. Înțelepciunea. Eul. Atma-Mahatma. Atinge tot. Conține tot. Cei șapte ani, în care se înnoiește trupul. Cei șapte ani din ciclul vîrstelor.

— Ehove! Deshala?

— Tărîmurile Țării Soarelui.

— Ehove! Sat?

Ființa neamului.

— Ehove! Avidja?

— Nu cunosc încă neființa. Aștept.

Mahat?

— Totul purcede de la poporul Țării Soarelui și se întoarce la el. Veșnicia este în el. Amin!

— Ehove! Te-am lăsat să asculți glasul veșniciei, ca pe alesul puterii: Igipta Iglisia, Valakio Eklesia. Ai fost domnul cu sabia, neajungînd dincolo de Tao, poarta tuturor lucrurilor spirituale.

— Sînt ceea ce sînt, necerînd milă nimănui... A patra renaștere a poporului sînt eu.

— Nu huli.

— Nu-mi recunosc nici un judecător în afara vremii.

— Nu sili Iglisia să te părăsească.

— Nu sînt cel dintîi, nici cel din urmă domn pe care l-a părăsit. Cine-i dă dreptul? Cum s-a ridicat în vreme, deasupra puterii domnești? Și la ce judecată va fi chemată peste timp? Și cine sînteți voi, umbre și tainice nume și ce vreți și unde vă duceți, căci oameni sînteți și nu Dumnezei și cine v-a împuternicit pe voi, peste capul celor unși cu sfîntul mir?...

Ascultă chircit în sine foșnetul valurilor. Îl înțeapă în nări miros de alge și scoici. Briza mării cîntă în palmieri. Știe că se găsește la Narlikuyu, pe coasta Mediteranei, lîngă Fîntîna înțelepciunii, aproape de termele frumoaselor și celibatarilor vegheate de cele trei zeițe goale, zămislite în mozaicul rămas de la cei vechi: Hera, Afrodita, Atena. Citește din nou: *Cei care beau din această apă au să se facă mai înțelepți, au să trăiască mai mulți ani și au să devină mai frumoși dacă sînt urîți.* Daurețiu îi șoptește Kalaha: numără! Deshala: arată! Apoi aude glasurile lor:

Cum frînsăși tu voievoade
Sfînta lege din bătrîni...

Înțelege totul.

— Pe aici, măria ta!

Coboară după Racea în hora mare plină de jupînese, pilote, perne și copii.

— Io sînt vel banul. Io-te ia, n-am cap și neica îl bate pe Eiab pașa cu sabia, cum îl bătu vodă...

Băiatul își trage conteșelul roșu de poale. Îl privește cu ochi albaștri, senini. Fuge sub torțarul sub care o ceată de flăcăiandrii se bat în săbii, chiuind voinicește.

— Pieriți diavolilor, cîrîie un glas de bunică . . . Nu-l vedeți pe măria-sa?

4

Este lacom pînă la nesaț de văzduhul strălimpede de toamnă, de cerul duios și alinător boltit deasupra Tîrgoviștei, de freamătul miilor de oameni înghesuiți în curțile domnești. Totul parcă ar începe astăzi. Toată viața lui parcă n-ar fi fost nicicînd. Aproape a uitat întîlnirea de azi-noapte cu Închinătorul de strajă Tîrgoviștei. Știe că la noapte, după sfatul de taină, Marele preot va veni să-l judece. A găsit pe pernă iconița din măslin cu triunghiul sacru. Așteaptă ceasul răfuielii cu Iglisia, ca pe o mîntuire. A trebuit să piardă tot ce-a agonisit în numele Magnaei Valachia, ca să înțeleagă cît este de moartă Iglisia pentru acest veac. Poate că este moartă încă de la Coșnilă Asan. Roșii de Pădureț vin la pas de după colțul palatului. În fruntea lor, pe un armăsar corbean, căpitanul Radu Ghețea. Nesupusul. Cel care i-a întors spatele după Călugăreni, trăgîndu-se la baștina lui, Cremenarii. Peste sulițele călăreților îmbrăcați în mintene, plutesc lin fire argintii din părul Maicii Domnului. Chervanele boierilor munteni străjuite de slujnici și oameni de arme stau înșirate pe trei rînduri spre Poarta Dealului. Lumina cade albastră peste mulțimile adunate între Biserica Mare Domnească, palat și ziduri. Vede preoți de mir și călugări, moșneni și tîrgoveți, calici și cobzari, negustători purtînd pălării frînchești cu cioc, rucărence și fete de la Malu cu Flori în cojoacele lor înflorate; soarbe lacom mirosul iute al mulțimii, de cojoc și fum și zăr și mirodenii și parcă de mere și de rachiu nou, i se tulbură privirea și înțelege că a sosit clipa lui de spaime și moarte. Sînt pe lîngă el mitropolitul și Theofil, episcop Rîmnicului. Este vel armașul Udrea Băleanu cu ștergarul de doliu după răposat vel banul Calotă Bozianu, agățat de umărul stîng. Sînt acolo oltenii. Este vel paharnicul Radu Șerban, în platoșă, cu spata domnească pe umăr. Este vel vornicul Ivan Norocea, cernit. Sînt ei toți cei legați de steaua lui, înșirați pe treptele largi, de piatră. Căpitanii. Mîrzea și Racea. Baba Novac și Deli Marcu Dubrowniki.

Nicholaus Theill, styrianul. Ostaşii şi hotnogii cîţi i-au mai rămas. Peste toţi trece unduitor părul Maicii Domnului, căruia poporenii îi spun Mătasea Morţilor. Apoi bat clopotele bisericilor din curţile domneşti. Le răspund clopotele mitropoliei vechi. Trîmbiţele şi cornii sună: « Staţi şi smeriţi-vă, vorbeşte domnul . . . » Îşi scoate guguiumanul. Îi cade o rază de soare pe frunte. Caldă. Este împlătoşat şi încizmat. Cu sabia la şold. Se închină mulţimilor. De trei ori. Izbucnesc vaere. Cineva, o tîrgoveaţă înaltă, înfăşurată într-o broboadă neagră îl boceşte. « — Cum pierduşi doamne copilaşii, luminile noastre şi pă doamna noastră, porumbiţa noastră duioasă şi blîndă ». Un bătrîn cu picior de lemn, în strai de plăieş, cu semn domnesc de alamă la căciulă, bărbos îl întreabă cu glas verde:

— Auzii că-l lăsaşi pe leah să-l căftănească domn pe Moldovean . . Ce făcuşi măria-ta, că nu-l vrem şi la ce-l lăsaşi în Ţară?

Dintr-o dată izbucnesc strigăte de mînie.

— Ne măturaşi podurile să ţii oşti.

— Unde-s oştile?

— La ce-l laşi pă leah? . . .

— Nu-l vrem pă Simion Moghilă!

— Cine-i Simion Moghilă?

— La ce ne-ai ucis pă toţi, dacă laşi Ţara de izbelişte?

— Un' te duci, măria-ta?

— La ce laşi Tîrgovişteа?

— Oh, oh, copilaşii mei, odoarele mele, cum vă ucise cîinele de păgîn şi n-are cine să vă aline sufletele că vodăăă! . . .

Îi lasă să-l ocărască. Că i-au dat tot. Că i-a vîndut la mezat să-şi plătească oştile. Aşa le-a spus. Şi-acum unde sînt oştile care să-i apere? Şi unde-a pribegit cinci ani, că prea puţin l-au văzut ei în Cetatea de scaun. Şi-atunci numai să-i certe şi muncească cu dabile. Unde-s ardelenii? Unde-s moldovenii pentru care şi-a vărsat sîngele? De ce vin asupra mumei lor, Ţara Românească? O mie de întrebări chinuitoare. O mie de junghere pe care i le răsucesc în inimă. Apucă braţul vel armaşului, care voise să ridice buzduganul. Ascultă lacom întrebările mulţimii, cărora le răspund ei în de ei, acolo sub soarele auriu de octomvrie, în ziua cu lumină rară şi foşnitoare şi nesfîrşită. Îşi răspund că prea au mulţi duşmani. Că n-a fost domn în Ţara Românească dornic să fie slobod, care să nu fi fost tăiat. Ori hiclenit. Ori fugărit de duşmanii aceştia crunţi, care . . .

— Ne ţin ca-n lanţ, cneazule Berivoiule.

— Le stăm în gît la toţi, cetaşule Onule.

— Laptele şi mierea, judeţule Todericiu . . .

— Încaltea le arătarăm de cinci ani, ce putem.

— Adică ce-i mai săturarăm de pămînt.

— Pe toţi... Pe toţi. Pe toţi chicoteşte un calic numai zdrenţe, înalt, fără dreapta... Uitaţi-vă la mine, tunarul Ţintilă Adam. Pe toţi... Pe toţi... Ghiuleauuua băăă... Buum! Ha, ha, ha! Asta este. Ca la fasole. Pe toţi...

— Să vii diseară la mine, Ţintilă.

— Săru' mîna judeţule, vin...

Omul se face mic. Se pierde în mulţime. Îşi aduc aminte de Călugăreni. Le aduce aminte un bătrîn frumos, cioturos, parcă împletit din rădăcini de zadă. Se face linişte. O tăcere cumplită. Cineva îngenunche. Trece un fior prin mulţimi. Încep să îngenunche. Zeci. Sute. Toţi. Pale de oameni care îngenunche. Cade soarele cu lumina dulce pe mulţimile care îngenunche. Îngenunche străjile la ziduri. Aude un zornăit aspru de za. Îngenunche vel armaşul. Radu Buzescu. Radu Florescu. Tot divanul. Rămîne nemişcat, veghindu-l cu spada, Radu Şerban. Îngenunche mitropolitul. Ah, îngenunche Theofil episcop Rîmnicului. Şi Theodosie Rudeanu, livid. Îşi stăpîneşte icnetul de plîns care-l sugrumă. Vede totul prin pîcla grea a lacrimilor. A remuşcărilor. A îndoielilor.

— Voi toţi şi cei morţi şi cei vii. Voi care-aţi hrănit veacurile cu sîngele şi cugetul vostru. Voi care-aţi făcut să cînte şi să plîngă numele libertăţii, voi care m-aţi îndatorat şi m-aţi umilit cu puterea cugetului vostru, voi toţi, mume şi părinţi şi bunici, tîrgoveţi şi moşneni, curteni şi oşteni de rînd, boierii mei credincioşi şi preoţii adevărului, voi toţi dezlegaţi-mă de jurămintele mele, ca să nu mai sîngere Ţara cea istovită. Mă rog vouă, pe care v-am iubit în cugetul meu, mai mult decît pe mine însumi, dezlegaţi-mă...

Este glasul lui dintotdeauna. Este cugetul lui dintotdeauna. Apoi se-ntîmplă răsturnarea aceea cumplită de care s-a îngrozit în spaimele lui de fiecare noapte. Adică se face o tăcere de moarte. În tăcerea aceea de moarte se ridică un cneaz-plăieş, poate este Gorunmare din Stoeneşti, ori plăieşul Grigore Stînjenu, ori cneazul Dumitru Carpăn ori poate duhul cneazului Gheţea al Cremenariului întruchipat din aceştia toţi şi din alţii de mult doar oase prin ţintirimurile Ţării.

— Ba!

Îşi limpezeşte privirea. Este un bărbat în dolamă din dimie cusută cu şiret negru. Parcă-l cunoaşte.

— În veci de veci să fii legat de noi, pînă la judecata de apoi, măria ta. Nu te dezlegăm de jurăminte, ci mai aprig te ferecăm.

Numele măriei tale să-l sugă pruncii odată cu laptele de la ţîţa mumelor. Să fie dezlegare bătrînilor, dacă au fost drepţi şi blestem să fie celor haini şi care s-au lăpădat de baştina lor. Să-l ducă Dunărea la Marea cea mare şi Oltul să-l ducă şi Jiul şi Murăşul şi Siretul. Nistrul. Să-l legene holdele, măria-ta. Să-l plîngă brazii încetinaţi. Să-l scrie Negoiul pe cerurile neuitării. Să plîngă cu noi cînd vom cădea răpuşi sub sabie străină. Să te bucuri la nunţi şi la botezuri. Să rămîi în steaguri şi-n arme, şi-n vorba asta «libertate» şi-n cugetul nostru crîncen. Şi-n brazdă. Şi-n paloş. Şi-n cuminicătură. Şi-n împărtăşanic. Şi-n rugăciune. Şi-n blestem. Al nostru să fii, pătimitor cu noi, în veci de veci. Al nostru să fii, din pămînt, din apă, din foc, din văzduh. Cu noi să te sporeşti, cu noi să te înmulţeşti, în noi să mori şi să învii, de-o mie de mii de ori, de-acum şi pînă-n veac, amin!

Popa Stoica. Ciung. Cum nu l-a cunoscut pe popa Stoica? Pe aga Stoica din Fărcaşe, straja lui de neclintit la Dunăre. Popa Stoica, chior, c-o rană deschisă sub ochiul scurs. Murmurul greu al mulţimilor.

— Al nostru să fii. Din pămînt. Din apă. Din foc. Din văzduh.
— Cu noi să sporeşti.
— Cu noi să te înmulţeşti.
— În noi să mori.
— În noi să învii.
— De-o mie de mii de ori, de acum şi pînă-n veac.
— Amiiin!

Lumina de octomvrie. Mătasea morţilor unduindu-se argintiu. Clopotele Tîrgovişteî. Chervanele boierilor munteni ies pe Poarta Dealului în pocnete de bice. În scîrţîitul osiilor. El stă pe treapta întîia şi se dăruieşte mulţimilor. Trec pe lîngă el. Îngenunche. Îi caută mîinile. Ii pipăie cizmele. Trec mereu pe lîngă el şi fiecare trecător îi smulge cîte-o parte de trup şi cîte o parte de suflet şi cîte-o parte de cuget. L-au iertat pentru «legătură». Sînt buni şi înţelepţi şi duioşi.

— Să ai la iarnă, măria-ta, că poate...

O măicuţă bătrînă. Posmăgită. În broboadă neagră. Mirosind a tămîie şi a gutuie. Cu obrazul lămîiu. Îi întinde o pereche de ciorapi de lînă neagră, aspră, împletiţi cu andreaua.

— Au fost pentru al di Zane, fiu-miu, cetaşul de căzu la Nikopole, maică... Odată cu taică-su, Zane Arcaşul... Să fie de sufletul lor.

Îi aşază ciorapii în mînă. Simte lîna groasă, aspră, frigîndu-i degetele. Şi buzele reci ale bătrînei. Îl îneacă plînsul. Bat clopotele Tîrgovişteî. Bat trist, în dungă şi numai soarele trece strălucitor peste

donjoane și crenele. Ei se duc pe la casele lor, prin cătunele de munte, prin satele risipite în codrii merei. Se duc să facă arăturile de toamnă. Să sădească pomii. Să-i ungă cu sînge de vită. Să întindă ghergheful. Să spună la șezători povestea măriei-sale Mihai-vodă. Să se veșnicească . . . Coboară treapta care-l mai desparte de ei. Ia mîna măicuței Zane și o sărută. Măicuța Zane îi mîngîie fruntea:

— Copilul mamei, copil, șoptește și pleacă grăbit, mică în broboada neagră.

Bat mereu clopotele Tîrgoviștei. Toate clopotele Tîrgoviștei . . .

. . .Liniștea nefirească a palatului pustiu. Din toate zidurile se preling amintirile. Mereu și mereu, pînă la nebunie. Au rămas doar ei, binecredincioșii, în spătăria mică, din care a poruncit să nu se miște nimic. Sfeșnicele își împart lumina pîlpîitoare și parfumată pe pereții vegheați de cadrele cu vechii voievozi. Are sentimentul tăios că el însuși a trecut dintre cei vii, în șirul celor nemuriți în cadrele lor aurite. Spata domnească cu garda din aur bătut în diamanticale, cu teaca din piele legată cu ferecături aurite și încrustate cu rubine, se odihnește pe perna din catifea vișinie. Coroana lui, cea bătută în patru colțuri răsfrînge lumina luminărilor, înfășurîndu-se în străluciri vii.

— Ne-am ridicat, noi toți aceștia, deasupra a tot ce este omenească greșeală, făptuind pentru vreme și istorie. Nu mă judecați pentru căderea mea, ci pentru faptele mele. După cum Io, nu vă judec după lăcomiile, pizmele, urile, hăiniile voastre; ci după sîngele și sudoarea și visele și nădejdile și biruințele cheltuite pentru *Magna Valachia*. Ce ne așteaptă, știm. Vreau să ascult sfatul vostru, care să întîmpine urgia care ne amenință.

— Nu numai pe noi, doamne . . . Sîntem trecători. Țara o amenință.

— Te-ascult vel paharnice Șerban și cuscre Radule.

— Nu înainte de a afla știricarul, măria-ta, spune Theodosie Rudeanu.

Abia atunci îi vede. Stau în jilțurile lor, după ranguri, purtînd la gît pecețile boieriilor, sînt în caftanele de ceremonie și țin toiegele slujbelor în stînga. Nu s-au pripit să fugă. Nu s-au pripit să se îmbrace de ducă. Stau măreți în jilțurile din care-au povățuit acești șapte ani ai domniei lui, așa cum sînt și cum au fost dintotdeauna. Trece peste frunțile lor un duh de măreție aspră. Îi face semn vel logofătului (pentru cît încă vel logofăt? . . . Pentru un ceas? Pentru o zi?) să-și citească știricarul. Iețele de olăcari, iscoade, agenți și diplomați țesute de Theodosie nu s-au rupt. Ceva din toată țesătura

politicească și diplomaticească a domniei lui trăiește dincolo de el și domnia lui trecătoare. Așa cum trăiește și a trăit peste vreme ceea ce a fost esențial și în însăși firea Țării Românești din domniile începînd dinaintea lui Litovoi și Seneslau și Coșnilă Asan și Basarab cel Mare și Mircea Bătrînul. Acestea să fie amintirile care se preling din pereții spătăriei mici, ori din frescele lui Mina din spătăria mare, luminată de candelabre și vegheată de gărzile vînătorilor domnești? Revede fulgerător solia episcopului Szukay, pe a lui Kaplan și a imbrohorului, zeci de solii ale acestor ani, care dincolo de fastul lor colorat purtau la Tîrgoviște rațiunea de a fi a Țării. Retrăiește cu o durere ascuțită dăruirile lui. În treburile politicești. În dragostea pentru Velica și Stanca și Tudora și copii. Pentru oaste și judecăți. Dăruirile lui închinate acestor ani. De sînge și cuget. De vis și inimă. Unde vor rămîne?! În ce vor rămîne?

- Cancelarul este bolnav. Acest Zamoyski ros de ambiții și de podagră și-a pregătit întoarcerea în Polonia.

Glasul uscat al vel logofătului îl smulge din starea de incertitudini cețoase și duioșii amare. Din durerea surdă, mocnită care-l apasă. De ce-a început vel logofătul cu Zamoyski? Unde vrea să ajungă? Ah, Theodosie, minte luminată și diplomat subțire. Vel logofătul citește răvașele olăcarilor. Azi-dimineață cortegiul lui Zamoyski a intrat în curțile domnești de la Ploiești. La amiază a avut loc ceremonia jurămîntului de credință luat lui Simion Moghilă, întărit domn de regele Sigismund III de Wassa... Radu Buzescu izbucnește în rîs. Rîd și ceilalți. Numai vel armașul Udrea Băleanu nu rîde. Bate cu buzduganul în tăblia mesei. Întreabă:

— Cine-i riga ăsta, măria-ta, că nu-i trecut în catastifele mele?

Tac cu toții. Întrebarea vel armașului îi uluiește. Îl uluiește și pe el...

— Așa-i, Bălene. Nu-i trecut acolo. Înseamnă că n-are nimic cu Țara Românească. Să-ți aduci aminte de asta, la vreme potrivită.

— Bine, măria-ta! După poruncă!

Theodosie Rudeanu oftează smerit. La ceremonie au fost cîțiva boieri munteni. Danul ot Drăgoiești ot Stelea. Mitrea, biv vel vornicul.

— Am să-i pisez măselele, mormăie vel armașul.

— Au ascultat jurămîntul lui Simion Moghilă. Adică...

Vel logofătul tace. Îl privește ciudat. Parcă străin.

— Adică? suflă vel comisul Radu Florescu.

— Patruzeci de mii de galbeni pe an, coroanei leșești. Cetățile Țării, ținute de oastea leșească. Trei mii de dragoni ținuți pe sama vistieriei Țării.

Tace.

— Adică o sută de mii de galbeni pe an Reczei Pospolita, drept mulţămită că ni l-a dat pe Moghilă domn, spune sec Radu Buzescu.

— La care se adaugă turcii. Pe puţin altă sută de mii de galbeni, spune vel paharnicul Radu Şerban.

— Cine-i plăteşte, măria-ta?

Se răsuceşte spre Stoichiţa din Strîmba. El a-ntrebat:

— Noi, răspunde uscat, Theodosie Rudeanu. Noi, că Ţara n-are de unde.

— Noi care ne-am temut de o sută de mii de taleri pe an pentru oastea domnească. Noi care am cîrtit de cîte ori a fost vorba de scularea în arme. Noi care i-am jefuit pe boierii munteni. Că nu ne mai ajungea. Noi care-am fost cei mari şi luminaţi ai acestei domnii. Am ştiut să ne bucurăm de ea. Acum trebuie să ştim să plătim.

Tot Stoichiţa. Theodosie Rudeanu ca şi cînd nu l-ar fi auzit.

— La ceasurile trei, după ospăţ, cancelarul Zamoyski s-a suit în butcă. S-a întors în taberele lui de la Bucov. L-a lăsat mai mare peste oaste pe Jan Potocki... Cazacii nizovi au intrat în răzmeriţă a doua oară. Au ars catastifele de lefuri. Au bătut cu latul săbiilor pe trimişii cancelarului. Aseară s-au pornit spre Buzău cu toate chervanele. Nu vor să se mai bată pentru cancelar. Au strigat-o în taberile de la Bucov. Nu vor să se mai bată cu măria-ta. Sînt aproape şapte mii de oşteni călări cu arme de foc. Au fost la Bucov. Acum nu mai sînt. Măriile lor doamna şi coconii, au ajuns cu bine în taberile lui Basta, punîndu-se sub ocrotirea căpitanului Mihai Szekely.

— Ştiu!... Şi-acum?

— Turcii din Vidin şi Nikopole au pregătit galerele şi caicele să treacă în Oltenia, măria-ta. Primii răvaş de la neica Preda, acum un ceas... Poruncă!

Ştia toate astea de la iscoadele şi olăcarii trimişi de Stoichiţa. Au venit doi, după miezul nopţii, de la Ploieşti. Tot atunci a venit olăcarul trimis de Matei ot Brîncoveni cu răvaşul lui Nicolae Pătraşcu. Aude butucii de cer troznind în vatra largă a căminului placat cu marmoră. Simte cum se usucă durerile în el. Cum se sleiesc... Deci Zamoyski?... Zamoyski nu se duce pînă la capăt. Nu are nici o nădejde într-o domnie a lui Simion Moghilă. Dacă ar fi avut-o, ar fi rămas să intre în Tîrgovişte... Luciditatea stranie, pînă la intuiţia esenţelor. Starea de trezie a cugetului care-l face să vadă prin timp şi dincolo de el. Zamoyski nu riscă o ridicare pe tron fastuoasă, în văzul Evropei şi-n Cetatea de scaun, care ar angaja Polonia în faţa Sfîntului Imperiu şi a Porţii. Se mulţumeşte cu o

campanie victorioasă. Îi lasă lui Jan Potochi cinstea de a intra în Tîrgoviște cu domnul impus de Recza Pospolita, ca și necinstea de a fi gonit din Tîrgoviște. În fața regelui, va răspunde Ion Potocki. Zamoyski a făcut un domn. Potocki îl va pierde. Jocul cancelarului îi lasă mînă liberă. Încă... Își lasă barba aspră în piept. Închide ochii. Își sprijină fruntea în palma stîngă. Simte încă pe buricul degetelor gustul aspru al ciorapilor de lînă dăruiți de mama Zane. Ascultă răsufletul pripit al binecredincioșilor. Abia acum sînt ai lui trup și suflet. Abia acum, în ceasul al unsprezecelea, cînd nu mai au nici o nădejde. Le simte disperarea împresurîndu-l. Își ridică fruntea... Privirile lor lacome și deznădăjduite și pline de nebunească speranță.

— Iată poruncile mele pentru acest an, pînă la toamna lui 1601. Tu vere Theodosie...

Începe cu Theodosie, care mîine va rămîne ascuns în cetate, pregătind intrarea lui Simion Moghilă. Va bate clopotele. Va strînge sfatul Cetății de Scaun. Se va lepăda în el, de fostul voievod. Lui Theodosie îi clănțăne dinții. Vel armașul scîncește, cînd aude « fostul voievod». Theodosie să intre în divanul lui Moghilă. Dacă nu poate, să rămînă la Tîrgoviște. Să afle totul. Să împiedice cancelariile lui Moghilă de la treburile diplomaticești... Theodosie ascultă recules. Se-mbujorează. Îngenunche. Îi sărută dreapta... El îl sărută pe frunte. Îi șoptește:

— Știi toate tainițele... Veghează.

Cînd va bate ceasul, să răscoale tîrgoveții mea. Să apuce cetatea.

— Și măria-ta, întreabă Theodosie.

— Io, cu aceștia toți ai mei, mă trag peste Olt, Theodosie. Acolo cuget. Aștept. Hotărăsc. Dacă mă răzbește Moghilă și turcul, caut adevărul la curtea lui Rudolf, pentru care nu puțin am făcut. Mă-ntorc în primăvară, cu oaste prin...

— Pe unde, doamne?

Iarăși tăcerile pline de freamătul cugetelor... Tăcerile pline de tîlcuri zidite-n spătăria mică, de la începutul Țării.

— Prin Alba-Iulia, iubiților mei... Numai pe-acolo. Și-n veci de veci, numai prin Alba-Iulia. Și-n vecii vecilor, Alba-Iulia.

Îi vede zgribulindu-se în caftanele țesute cu fir de aur. Le spune că încă nu s-a jucat cea din urmă carte cu Simion Moghilă. Că după ce-i va răpune pe beyii de Vidin și Nikopole, Oltenia va rămîne slobodă. Ca-n anul 1111, va domni la Craiova. De acolo se va bate pentru Tîrgoviște. Învingător se știe ce va fi...

— Învins... Învins vom vedea cu toții Evropa, după care atîta tînjim și pentru care de cinci veacuri ne vărsăm sîngele, bine-

credincioșilor. O vom vedea noi, ne va vedea ea, ne vor judeca istoriile și pe ea și pe noi, iar dacă-mi va cădea capul . . .

— Măria-ta!

Vel armașul se ridică. Se bate cu pumnul în platoșă. Se ridică toți. Îl înconjoară. El țîșnește din jilțul domnesc. Apucă coroana cu amîndouă mîinile. O ridică sus, deasupra frunții sale.

— Dacă Evropa îmi va lua capul, trădîndu-mă pentru nestrămutata mea credință în dreptul nostru de a fi ai ei, atunci voia mea și porunca mea și sfatul meu este să-l urcați în scaun pe-acesta.

Se răsucește scurt spre Radu Șerban. Vel paharnicul face un pas înapoi. Își apără obrazul cu palmele. O clipă. Pînă cînd îl simte aproape. Apoi rămîne țeapăn și livid, ochii de bufniță, verzi, i se împăienjenesc și primește coroana cu un tremur ușor al întregului trup.

— Nu pe fiul meu îl voi și nici pe acest nepot al meu Marcu, oricît este el de slăvit în fapte și-n cuget. Vă las grea moștenire și voi un oștean înțelept și de vîrtute și drept și nepătimaș. Măria ta, Radu Șerban să nu uiți poruncile cele din veac și iartă-i înaintașului măriei-tale neputințele lui omenești. Și slăbiciunile lui. Și strîmbătățile lui.

Îngenunche. Rămîne o clipă îngenuncheat pînă cînd îi aude pe ei, pe toți, îngenunchind în icnete de plîns, ori în tăcerea cumplită a clipelor de ei cunoscute, atunci cînd el și ei împreună au lucrat la temeiurile timpului. Sărută dreapta lui Radu Șerban. Radu Șerban îl ridică de subțiori. El îl sărută pe frunte.

— Rămîi aici, îi șoptește.

Trece lîngă vatră, urmărind țeremonia aceasta stranie, cînd domnul în viață, viu și nevătămat, își desmoștenește fiul de hlamida domnească, dăruind-o cu mîna sa, unuia dintre oștenii săi.

— Vrednic este, spune Radu Buzescu. Măria ta Mihai, ca întotdeauna, ai povățuit vremea, luînd-o înaintea vremii.

— Vrednic este, spun ceilalți cu glasuri bărbătești, ușurate de povara alegerii. El știe, nu că i-a învins, nu că în rîndul treburilor politicești a scutit Țara de lupte ucigătoare pentru putere, nu că a scăpat-o de o domnie șubredă ca aceea a lui Nicolae Pătrașcu, în care Stanca ar fi domnit și ea, cu urile și micimile ei femeiești, nu că i-a răpit prințului Marcu un drept pe care însuși nu și l-a cerut; dar că, prin Radu Șerban se împacă cele două partide boierești, a oltenilor cu Buzeștii și partida boierilor munteni, a căror luptă pentru scaun a secătuit Țara, dînd-o pe mîna străinilor . . .

Vine lîngă masa grea din stejar sculptat. Apucă spata domnească. O trage din teacă.

-- Juraţi!

Îi fac jurămîntul de domn, dintr-o dată alţii, ca şi cînd le-ar fi deschis viitorul. Ca şi cînd i-ar fi scos din groaza acestei prăbuşiri a puterii lor şi i-ar fi trecut peste vreme, într-un mîine luminos şi fără temeri. El însuşi se simte dintr-o dată uşurat. El însuşi simte că din clipa asta este din nou stăpîn pe ordinea lucrurilor şi pe timp. Că acest act politicesc pe care l-a gîndit poate după Călugăreni, din noaptea de ajun 1595 cînd au vrut Zidarii să-l ucidă prin Chisaru, acest act politicesc reaşază timpul Ţării în făgaşul din care l-a scos el, aruncîndu-l peste veacuri într-un viitor care nu poate fi altul decît al *Magnaei Valachiæ*. Ei fac jurămîntul pe spata domnească. Este noaptea de 22 spre 23 octomvrie 1600, în spătăria mică. Palatul domnesc ţistuie a pustiu. Ascultă jurămîntul pe care-l rosteşte foarte limpede Radu Buzescu. Radu Buzescu care a înţeles că, el, vodă, le întăreşte Buzeştilor, prin Radu Şerban, tot ce-au agonisit în vremea lui Mihai voievod. Ascultă jurămîntul. Apoi presimte clipa aceea tragică şi mistuitoare a desprinderii. Clipa în care faptele şi anii şi gîndurile şi tot ce-a simţit îşi lapădă straiul lor efemer, rămînînd în el doar miezul acela fierbinte, plin de tîlcuri adînci, mustind de seva adevărurilor veşnice.

Liniştea crudă, foşnitoare, plină de spaime a palatului gol. Radu Şerban cufundat în jilţul domnesc, parcă istovit. Luminările primenite de Simion îşi joacă luminile de fildeş vechi pe feţele voievozilor. Scoate din mînecă scrisoarea pe care i-a scris-o lui Simion Moghilă. O reciteşte în fugă.

« Cinsteşte această Cetate de scaun pe care ţi-o las nevătămată, ca unuia din acelaşi sînge. Veghez. »

Aşază scrisoarea pe garda spatei. Păstrează încă gustul amar al despărţirii de Theodosie Rudeanu. Într-un fel vel logofătul i-a fost un alter ego chibzuit, plin de toate ştirile lumii. S-a rupt ceva din el odată cu plecarea şovăindă şi dureroasă şi grea de incertitudini a lui Theodosie Rudeanu.

— De ce-l jertfişi pe Theodosie, măria ta?

Tresare. Uitase de Radu Şerban.

— Numai pe el, următorule?

— Pe Josica. Pe Ştefan Răzvan?... Pe aceia cu numele uitate prin gropniţele ostăşeşti?! Pe doamna şi coconii măriei tale?!...Pe măria ta!... Dumnezeule, mă cutremur.

— Nimic nu se veşniceşte decît prin jertfă, următorule... Începînd cu grîul. O ştii!... Îmbrăcînd strai domnesc, straiul jertfei îl îmbraci. Dacă vei rămîne în cugetul Ţării.

— Amin!

— Vel logofătul? Cine poate şti dacă îl jertfesc eu, ori m-a jertfit el? Vel logofătul spune domnului numai cît vrea din tot ce agoniseşte cu banii stăpînului său. Oricît de credincios ţi-ar fi, teme-te de vel logofătul tău. Iubeşte-l şi cinsteşte-l, apărîndu-te de el printr-o mie de diavoli ştiutori.

Îţi va spune ce va gîndi el că te mînie, ori te-mblînzeşte, ori te linguşeşte, ori te preaslăveşte. Pe duşmanii lui, îi va face duşmanii tăi. Pe prietenii lui, prietenii tăi. Îţi va pune în faţa ochilor oglinda lumii şi lumea văzută de tine acolo va fi alcătuită după cugetul vel logofătului, alta decît lumea cea adevărată. Poartă la tine oglinda ta, care să-ţi arate lumea aşa cum este...

Se repede la cadra din care-i priveşte crîncen Vlad Ţepeş. O mişcă. I s-a părut că prin ochii lui Ţepeş îl privesc alţi ochi, vii şi iscoditori.

— Aici zidurile au ochi şi urechi, următorule. Să nu lase domnul slobod în cugetul lui.

— Aştepţi pe cineva, doamne?

— Îl aşteptăm împreună, după voia mea. Ascultă...

Îi face semn să-i vină aproape. Îşi lipeşte urechea de zidul spătăriei mici, în colţul din stînga al căminului, acolo unde bănuieşte că urcă galeria de sub temeliile palatului. Poate de sub temniţele lui Ţepeş, din vechea biserică a Iglisiei. Ascultă ecoul stins al paşilor izvorît din rădăcina zidurilor. Îl cuprinde o bucurie rea. Sleită.

— Ei sînt, şopteşte!

Se răsuceşte spre Radu Şerban. Îi şopteşte gîfîit că domnia lui a fost hotărîtă într-un fel de aceştia care urcă acum din tainiţele palatului, tot ei fiind cei care au lucrat temeinic la surparea ei. Că domnia lui a fost rodul luptei politiceşti, a partidei lui Andronic Cantacuzino şi a lui Iani Epirotul; a conspiratorilor bizantini, arhonţii din Pera şi a Buzeştilor, cărora li s-au adăugat « ei, aceştia, muceziţi în istorii ». Că puterea lor ocultă şi banii Buzeştilor l-au dus în faţa sultanului şi i-au dat cuca domnească. Că el a făcut apoi ceea ce i-a poruncit cugetul şi altceva, mai cuprinzător, legat de însăşi mersul istoriei, asta este aparţinător domniei lui Mihai-vodă.

— De aceea te-am vrut domn ales aici, următorule!... Să scap Ţara de plasa asta urzită la Poartă, făcătoare de domni pe pungi şi ruşine. Pe vînzare şi lingăveală. Şi pe tine să te scap... Taci...

Treci aici, după perdea. Acum. Am avut grijă ca acest loc să fie taina mea. Ascultă...

Radu Şerban se strecoară în spatele perdelei grea din catifea vişinie. Paşi uşori pe coridorul de taină. O boare de aer umed. Iată-i. Theofil episcop Rîmnicului, în rantia Iglisiei. Un bătrîn cu chipul săpat în gresie roasă de vînturi şi ploi, cu trăsăturile vechilor acheeni. Un călugăr tînăr, în rantie neagră cu pielea arămie, un asiat, ori un african. Şi altcineva, cărora cei trei îi fac loc plecîndu-se adînc de patru ori. Un bărbat luminos şi venerabil, cu o barbă alb argintie, cu sprîncene groase albe şi plete de Dumnezeu. Seamănă cu toţi bătrînii venerabili văzuţi în vechile monastiri balcanice, în medresele din Istanbul sau Anadol, după cum seamănă aidoma cu cneazul Gheţea al Cremenariului.

— Te aşteptăm de-o lună, măria-ta, spune Theofil Rîmniceanul în francă.

Bătrînul venerabil care nu poate fi decît Marele preot îşi face rugăciunea de purificare, cu spatele întors la cadra lui Ţepeş. În francă. Apoi într-o limbă necunoscută. Înţelege după felul cum s-a aşezat, şi-i caută privirea cel cu trăsături acheene, că acesta este stăpînul fluidului tainic. Aşteaptă ca Marele preot să-şi mîntuie rugăciunea. I se pare că vede deasupra capului venerabil o luminiscenţă uşoară. Eterată.

— Sfinţia ta, Theofil, aşază-i pe oaspeţi. Şi spune-i acheeianului că am învăţat să mă apăr de puterea lui ocultă.

Vorbeşte româneşte.

— Stărui în erezie, Închinătorule, spune Marele preot şi se aşează.

— Stărui în credinţa mea că Iglisia greşeşte de aproape trei sute de ani, Mare preot, spune în greaca veche pe care-o vorbeşte bătrînul.

— Te ridici împotriva ei?

— M-am ridicat prin toate faptele mele din clipa urcării în scaunul acestei Ţări.

Un murmur surd. Prelins din toate zidurile. Căzînd din bolţile tavanului.

— Nu vă primesc ca pe nişte judecători. Nu-mi pot fi judecători decît timpul şi neamul. Vă primesc ca un domn care-i aşteaptă pe cei vinovaţi de-o greşeală de veacuri. Temeţi-vă.

Acelaşi murmur al pereţilor.

— Mă mir de sfinţia ta, Theofil, că ai căzut în această tristă şi sîngeroasă erezie. Tăceţi. Vorbeşte domnul. De dinainte de Mircea Bătrînul, domnii au înţeles că Evropa este leagănul Poporului. Şi

tot de atunci Iglisia se luptă să întoarcă Poporul la cea dintîi profeţie memphitică. Să-l lege de credinţele străvechi ale Răsăritului, de care s-a rupt odată cu renaşterea lui prin Roma. Roma l-a adus în Evropa. Roma l-a întruchipat în cuget. Roma l-a legat de cutezanţa gîndirii. De lăcomia de libertate. Vreţi să-l ţineţi sub turci, cu domni slabi sub care să fie atotputernică Iglisia. Sub straiele ortodoxiei, vreţi să desăvîrşiţi puterea preoţilor, odată cu învăţăturile Memphisului şi ale Tibetului. Domnul să fie unealta lor pe aceste pămînturi, care de la anul o sută, stau sub semnul Evropei.

— Închinătorule!

Cei patru îşi acoperă obrazul cu palmele. Theofil episcopul Rîmnicului îşi revine. Îl priveşte halucinat. Parcă smuls dintr-o somnie grea şi cleioasă.

— De la Mircea Bătrînul, domnii au înţeles ce nu puteţi voi să înţelegeţi. Sau ce nu vreţi să înţelegeţi. Matca Poporului, este matca limbii lui. Altfel ar fi vorbit franca. Ori altă limbă a Iglisiei. El vorbeşte limba sîngelui său. A celor de-un sînge şi-o mumă cu el. Limba prin care spiritul veghează. Cugetul cercetează. Gîndul cutează şi întreabă... Însăşi spiritul pithagoreic l-aţi strîmbat după canoanele voastre, vrînd robi, nu oameni slobozi. Pe Ţepeş l-aţi ucis. Pe Vlad, tatăl său, l-aţi ucis. Aduseseră aici Evropa şi Evropa vă zgîndărea în chiliile voastre. În tainiţele voastre din care ţeseaţi Răsăritul în pînza dorinţelor voastre. Poporul era cel care trebuia să plătească. Cu sînge. Cu aur. Orbilor. V-aţi îngropat în taină, ca-n morminte. Morţilor. De-o mie de ori, morţilor. Ce-aţi vrut de la mine? Şi ce mai vreţi de la mine?! Şi-n ce rădăcină de tăcere v-aţi îngropat, că vă ascultă rumânii *Magnei Valachœei*, cu urechea lor cea de la Zamolxis? Şi de ce nu vreţi *Magna Valachia* în rîndul Evropei? Şi de ce-o trageţi spre umbrele de mult moarte ale religiilor din Răsărit? Şi ce vină are Poporul că l-a zămislit timpul între Apus şi Răsărit, purtînd în el, aceste două lumi, care-l sfîşie? Şi cine sînteţi voi negre umbre? Şi ce vreţi voi, uitaţilor? Şi tu episcope, uns cu mir, pe cine înşeli acolo, în scaunul tău de la Vîlcea? Şi de ce l-aţi ucis pe Josica? Şi de ce-aţi săpat la temelia visului meu celui mai scump, căruia cu sînge m-am dăruit? Acestuia, în făgaşul vremii, către care se-ndreaptă de la anul o sută, cel născut în Cetatea de Piatră din Zamolxis şi Roma?

A strigat?

Nu ştie. Este Radu Şerban lîngă el. Este Theofil episcopul Rîmnicului îngenuncheat la picioarele lui. Este o plîngere şi-o tîngă a zidurilor. Este un miros ciudat de răşinuri şi de fulger. Este senti-

mentul triumfător al adevărului. Este în el putere necunoscută și o durere amară. Este o spaimă de moarte că a mîniat și nedreptățit moștenirea lui Zamolxis, pentru moștenirea Romei. Se-ntoarce spre Radu Șerban. Radu Șerban livid. Cu buzele albe. Îngenunche și Radu Șerban.

Dumnezeu să te ierte, măria-ta, pentru povara adevărului pe care mi-o lăpădași pe umeri.

Dumnezeu să te binecuvinte, măria-ta, pentru lumina adevărului pe care mi-o hărăzișI, spune Theofil, episcop Rîmnicului.

Apoi vede chipurile celor morți de sabie, pentru lupta lor dintre Apus și Răsărit. Apoi se aude cornul aspru al haiducilor sîrbi vestind deșteptarea. Apoi se aud clopotele preacatolice ale bisericii iezuite, bătînd ceasurile patru. Apoi se aud trîmbițașii trupelor sunînd adăparea cailor și pregătirea de marș. Apoi nu se mai aude nimic, în afara liniștii pline de foșnete stăpînind palatul domnesc al Tîrgoviștei, pustiu și singur sub constelațiile brumoase de octomvrie. Doar el aude glasul plîns al Tîrgoviștei, întrebîndu-l de ce-o lasă de izbeliște. Atunci are sentimentul crud, sfîșietor și cumplit al sfîrșitului. Cineva îi spune în francă, cu glasul acela mineralizat pe care l-a auzit la Bojana, cînd zăcea pe năsălie și Iglisia l-a ridicat deasupra Închinătorilor pentru adevărurile lui de nestrămutat:

- O, Mihail, vei avea și tu o Golgotă și o grădină Ghetsimani a ta!... Teme-te!

— Iat-o, șoptește și iese din spătăria mică, fără să se mai uite la spata domnească și la coroana în patru colțuri, rămase să strălucească în giolgiul lor de catîfea purpurie, sub lumina sfîrșită a luminărilor și sub bolțile albastre, pictate de Mina, zugravul de subțire, cu stele de aur.

5

— În cîte sîntem, Stoichiță?

— În 15 noemvrie, măria-ta. De ziua sfinților mucenici Gurie, Samona și Aviv. Sîmbătă.

— Cum zboară zilele, Stoichiță. Mă dor ranele. O să ningă. Măcar dac-ar mîntui arăturile de toamnă. Dacă nu prădau akingiii, aveam. Îmi arseră Izbicenii. Îmi arseră Plăviceanca. Studina. Aproape toate satele. S-aude ceva?

— Nu s-aude, doamne. Abia ajunse vel banul Preda la Preajba... Mai are aproape două ceasuri pînă aici. Că nu se desparte de robi.

Este ceasul trist al amurgului. Îi place să vadă soarele asfinţind dincolo de Jii, din paraclisul Băniei. Este o linişte cuvioasă şi dincolo de zidurile cetăţuii sînt livezile şi casele Craiovei, albe şi culorile sîngerii şi ciorile zgribulite prin nuci. Atunci se sfîşie lăuntric. I se pare că tot universul îi este împotrivă. Că destinul lui s-a încheiat. Atunci îl cheamă pe Stoichiţa din Strîmba, vel logofătul acestei domnii ciudate şi-i spune: « să lucrăm... »

— Să lucrăm, Stoichiţo, pînă ne ajunge vel banul.

Simion Moghilă domneşte la Tîrgovişte prin leşi. N-a îndrăznit să treacă Oltul. El domneşte la Craiova prin sine şi Buzeşti şi olteni. A plecat din Tîrgovişte în dimineaţa aceea de 24 octomvrie. Cu steagurile Ţării. A desfăcut oastea de pămînt în faţa cetăţii. Retrăieşte mereu ceasul ieşirii din Cetatea de Scaun a Tîrgovişteі... Tîrgul fumegînd. Casele arse. Tîrgoveţii săpîndu-şi bordeie pentru iarnă. Roşii, călăraşii, curtenii, descălecaţi. Cu căciulile în mînă. Theofil Rîmniceanu, călare şi popa Stoica în odăjdii peste platoşă, chior şi de spaimă, soarele firav, chervanul lui Jehan Le Gross oprit în drum, cei patru baaturi pribegi care-au ocolit oastea lui Zamoyski ajuns la Buzău.

— Nu te lepăda de noi doamne!

— Nu ne înfrunta cu atîta ruşine!

O mie de glasuri rugîndu-l. O mie de săbii ieşite din teacă.

— Duceţi-vă vitejilor. Nu mă întristaţi, nădejdile mele şi sufletul meu. Staţi la vetrele voastre şi nu mă uitaţi, aşa cum eu n-am să vă uit, cîtă vreme inima asta are să-mi bată în piept.

Porţile Cetăţii de Scaun închizîndu-se. Podul tras pe lanţuri. Străjile descoperite, încremenite la ziduri. Şi sus, pe hampă, steagul mare al Ţării. Părul Maicii Domnului. Văzduhul de toamnă, auriu. Sentimentul că niciodată porţile astea grele din stejar, nu se vor mai deschide pentru Mihai-vodă. Însingurarea cumplită. Apoi marşul de zi şi de noapte cu oştile băniei, cu haiducii şi lefegiii asupra Craiovei care-l aştepta cu porţile deschise. De la Slatina a lăsat oştirea, gonind la Plăviceanca. Tot malul Oltului pustiit de akingiii de la Nikopol. Oamenii fugiţi la codru. Cula de la Plăviceanca cu zidurile afumate de foc. Au ţinut slujnicii cula cu arma. De ce-a gonit la Plăviceanca? Ce să găsească la Plăviceanca? Nici măcar glasurile copiilor nu le-a mai găsit. Pustii odăile. Pustii curţile. Stanca? A căutat-o lacom în lucruri. În cerdacul dragostelor de-nceput. Scrum, amintirile. Nimic din ce-a fost atît de viu şi plin de neostoit farmec. Nimic din

anii aceia vechi și duioși, cu primăveri dalbe și privighetori în nopți îmbălsămate și tainice. Și Oltul tulbure și zarea tulbure și sufletul lui încenușit și golul și pustiul și spaimele negre pe care mereu și le ucide-n el. Și încrîncenarea care-l leagă de pămîntul Olteniei cu o furie uscată și o duioșie amară. Iată-l întors de unde-a plecat. Este un tîlc în aceste întoarceri? Ah, zburdatul bănișor de Mehedinți, călărind sub lună nouă pe la conace cu văduve ochioase... Iată-l aici pe bănișorul Mihai, ascultînd știricarul lui Stoichița, cu sufletul uscat. Unde este adevărul bănișorului?... Unde este adevărul voievodului!... Și unde, Doamne, adevărul meu, adevărul lui Mihai, omul, Mărite, căci om sînt și de ce mi-ai hărăzit mie mucenicia adevărului și de ce mă țintuiești pe cruce zi de zi, cînd pe fiul Tău o singură dată l-ai mucenicit, Doamne?

Își strînge la gît coantășul de vînător domnesc. Focul arde vioi în vatra de zid. Pereții spătăriei scunzi, albi, tavanul din podină prinsă pe grinzi din stejar, ocheții ferăstruicilor, ștergarele de pe pereți și blidele și blidarele din lemn încrustat și divanul larg acoperit cu scoarțe țesute în culori vii și cocoșul de Hurezi, făcut din lut adăpostind sub aripi ulciorul cu apă, totul este vesel și bătrînesc și știut de el din alte vremi. L-a ales vel ban pe Preda Buzescu... Un Preda Buzescu vel ban, înseamnă oaste de credință tare de cinci mii de săbii, în coasta lui Simion Moghilă.

– Măria-ta, nu mă asculți.

– Iată că te ascult, Stoichițo!

– Te pripești. De ce vrei să-i dai război lui Simion Moghilă în toamna asta? Nimic nu s-a așezat încă. Toate vestile sînt tulburi. Basta nu se înțelege cu Chiaky. Chiaky nu se înțelege cu Gaspar Kornis și Moise Szekely. Chiaky vrea scaunul. Ceilalți îl vor pe Sigismund. Basta vrea să fie guvernator. Zamoyski iese din Țară. Vel banul îi ucise pe begii de Vidin și Nikopole. Îți aduce capul lor. Sultanul mai curînd pe măria-ta te va vrea, decît oști leșești în cetățile de lîngă Dunăre. Lasă-i să se încaiere între ei. Lovește-l pe Moghilă după ce va arunca biruri pe moșii. Pe satele moșnești. Pe curteni și slujitori. De unde cele două sute de mii de galbeni cîți este dator? Așteaptă să fii dorit și plîns în toate trei Țările, măria ta.

— Acum nu sînt plîns și dorit, Stoichițo?

— Iartă-mă, doamne. Ești mai mult temut, decît iubit. Și mai mult bocit, decît plîns.

Jilțul acoperit cu blăni de urs miroase ușor a lemn vechi și bun. Amurgul moare afară într-o vîlvătaie mocnită. Iată hașișul lui de fiecare zi. Politica.

—Şi dacă vrăşmaşii mei se împacă, Stoichiţo? Şi dacă n-ai să afli urzeala unora, cum ai aflat-o pe-a vornicului de-al treilea Stătilă, din Govora, cu soţii lui boier Neagu din Frinceşti şi Stancu din Gălicea? Şi-n loc să-i păleşti tu şi să mi-i aduci în lanţuri, să ne pălească ei şi să ne... Stoichiţo!

— Măria ta?!

— De ce nu-mi răspunsă vorbă vel banul Preda despre Deli Marcu Dumbrowniki? Stoichiţo, n-auzi? Ce se-ntîmplă Stoichiţo şi voi ce îmi ascundeţi?... Taci! Ce se aude?

— Vel boierii şi curtea, măria ta.

— Vine vel banul! Du-te... Primeşte-l cu făclii. Cu o mie de făclieri. Cu Baba Novac... Unde-i Baba Novac?

— Se-ntoarse aseară de la Islaz, doamne.

— Ştiu! De la Velica?

— Ce-ţi spusei la amiază, măria-ta!

— Da! Ce-mi spuseşi la amiază. Du-te! Presimt că vine vel banul. Făclierii. Să iasă făclierii în faţa Băniei. Deschideţi porţile... Să-mi aducă şuba... Auzi, Stoichiţo! Dar dacă Basta se-nţelege cu Simion Moghilă? Coboară Basta pe Olt. Vine Simion Moghilă cu Potocki pe la Slatina. Vin turcii de la Nikopol pe la Islaz, că alt bey găseşte sultanul şi noi n-am dovedit să-i ucidem pe toţi turcii şi să le stingem stirpea?!... Şi vin turcii de la Nikopol. Şi de la Orşova vin neamişii. Atunci Stoichiţo nu mă daţi voi duşmanilor mei? Ai făcut strigările la oaste?

— Le făcui, doamne!

— Cît îmi dădură Buzeştii?

— Şaptezeci şi şapte de mii de taleri, măria ta.

— Cîte luni de leafă pentru oşti?

— Pentru cîte ai astăzi, trei luni, doamne.

— Şi mă sfătui să aştept, Stoichiţo!... Ce?... Să-mi vind straiul de pe mine, să-mi pot ţine slujnicii? Ce Stoichiţo? Îmi împrumutară Buzeştii şaptezeci şi şapte de mii... Le mai pot cere? De unde să-mi dea? Şi cît să-mi mai dea?

— Le dăduşi de şaptezeci şi şapte de ori pe cît îţi dădură ei...

— Poate!... Nu ştiu!... Du-te şi primeşte-mi banul. Găteşte-mi calul. Curtea să fie gata... Am vrut să văd dacă oştenii mei au uitat gustul biruinţei. Vel banul Preda îmi arătă că nu! Du-te! Nu voi şuba! Mantia o voi. Aceea roşie, cu vulturi. Şi gugiumanul. Du-te!... Ce ai Stoichiţo?

— Doamna Tudora din Tîrgşor, doamne!

Tudora! Acum! Ce dulce spaimă. Ce amară bucurie. Se ridică. Își mușcă buzele. A ocolit-o. A crezut-o uitată. A crezut că l-a uitat, urîndu-l. Că l-a părăsit, așa cum a părăsit-o el. Un val tulbure, o amețeală nebună, lacomă așteptare. Stoichița deschizînd ușa scundă din stejar legat în bîrne care coboară la catul de jos. Se sprijină de gît. Intră o fecioară înaltă în cizmulițe roșii cu toc, cacțaveică blănită și giolgi, urmată de un oștean împlătoșat. Nelecuită și bărbată Tudora. Din doi pași este lîngă fecioara care-l privește lacom. Se sfiește de ochii mari, negri. De fruntea înaltă, boltită. De frumusețea aspră și buzele plecate amar și întrebările mute ale copilei-fecioare necunoscute.

— Marula! Fata mea!... Tudora!

Își uită vorbele. Uită timpul. Se luptă să-l uite. Timpul ticălos nu se lasă înfrînt. Stă între ei rece, cu ochi deschis, de veghe. Iască vorbele. Degeaba încearcă să le treacă prin inimă. Iască inima. Moarte amintirile. Pustii. Marula tăcută, privindu-l cu ochi mari, negri și mirați. Îi spune « fata tatii frumoasă » și se sperie singur de glasul lui calp. De vorbele lui calpe. Tudora îi ține mîna. Din cînd în cînd i-o sărută. Și-a scos cușmulița din pîntece de jder. Și-a desfăcut cercul greu. S-a înconjurat de pletele roșii, căzîndu-i pînă la călcîie. A scos dintr-o dăsagă de piele ulcele cu dulcețuri și șerbeturi. Năfrămuțe și ciorapi de lînă. Un pieptar din blană de veveriță cu dosurile din catifea deasă de Bergamo. A înțeles. Îi spune cu glasul ei cîntat că are niște mătuși la Polovraci. Cu banii agonisiți, a deschis negoațe și la Craiova. Așteaptă să-și reia scaunul și se mută la București unde are alte negoațe, pe locurile dăruite de el pentru Marula. I-a adus zece mii de galbeni.

— Taci, doamne!

Îi pune degetele pe buze. Degetele Tudorei aromesc a busuioc și mirodenii. Clopotele Craiovei. Întîi trage clopotul paraclisului Băniei. Mic, cu dangăte subțiri și vesele. Clopotele ctitoriilor vechi. Dangăte grele și limpezi în înserarea brumoasă. Tudora îngenunche. Îi sărută lacom amîndouă mîinile.

— De cîți ani, Dumnezeule, trăiesc numai din dangătele clopotelor, măria ta. Din slavă în slavă. Din durere în durere. Am ajuns să-nțeleg glasul clopotelor mai bine decît glasul oamenilor. O ridică ușor. Marula cade la pieptul Tudorei. Le îmbrățișează pe amîndouă lacom și străin, tulburat și de-o cumplită luciditate. Îl înduioșează tăria și dîrzenia Tudorei, această de a doua soață. Tăcerea tragică a Marulei, fiica lui din florile dragostei. ... O duioșie ușoară, ca pentru cineva drag, mort de multă vreme. Destinul lui în dangătele

clopotelor. Bat clopotele Craiovei, vestindu-l pe vel banul Preda. Așa cum au bătut pentru vel banul Calotă. Tudora își culcă fruntea pe umărul lui. Îi șoptește:

— Luptă-te doamne! Calcă-i în copitele calului, Mihai!... Spulberă-i pînă la a noua spiță. Pe ăi de te hăinesc, acum, cînd te-ncolțiră toți. Zobește-i... Arată-le că nu ne dăm. Auzi. Zobește-i.

I se smulge din brațe. Îl ia de mînă. O ia și pe Marula. Aproape îi tîrăște pînă lîngă ochetele ferecat în fier. Se vede curtea cetățuii mișunînd de oșteni care-și aprind făcliile de la un foc vegheat de armășei. Îl vede pe vel armașul Udrea Băleanu încălecînd, pe Baba Novac coborînd scările cerdacului împreună cu prințul Marcu. După ei Mihalcea Karatzas, ducînd-o pe fie-sa, Maria Karatzas-Buzescu, îmbrăcată în șubă de jder. Apoi Sima Buzescu, singură, împlătoșată. În toamna asta s-a bătut de trei ori cu akingiii de la Nikopole. De trei ori i-a fugărit spre Dunăre. Stă între slujnicii-făclieri, în capul cerdacului. Oștimea din curți o vede. Izbucnește în tunete de « trăiască ». Sima le flutură năframa agățată la încheietura stîngii.

— Cuibul Buzeștilor, Mihai, șoptește Tudora.

— Platoșa și nădejdea mea cea de pe urmă, Tudoro.

Femeia îl sărută pe gît. Atunci o simte fierbinte și pietroasă, lacomă și statornică, dîrză și neistovită. Îi cuprinde umărul. O strivește de el. Tudora îi înlănțuie mijlocul. Intră Simion. Intră Stoichița din Strîmba.

— Vel banul și oștile Craiovei ajunseră la palancă, măria ta.

Făclierii încalecă. Încalecă Sima. O vede pe Tudora răsucindu-și cosița grea pe după mînă. O face conci.

— Să mergem, măria ta, spune și el n-o ceartă pentru lăcomia asta de a se arăta cu el, pentru că niciodată n-a avut-o cînd era în mărire și slavă, înțelegînd dintr-o dată, pînă la sleire, singurătatea cumplită a femeii de lîngă el, care și-a purtat crucea de ibovnică de domn, cinstindu-l și cinstindu-se cu ghimpii amari ai statorniciei. Ce drojdie culege lacom Tudora.

— Ninge!... Tată, ninge!

Strigătul Marulei îl izbește în inimă. Închide ochii. Își mușcă buzele la sînge.

— Ninge, fata tatii... A-nceput să ningă...

Se gîndește la Stanca. La Nicolae Pătrașcu și Florica, ostateci în taberile lui Basta. I se chinceșe inima și-l podidesc lacrimile.

6

Trei ruguri uriașe în colțurile medeanului din fața Băniei. Ard în vîlvătăi cîțiva pini uscați. Careul de făclieri deschis spre șleahul Bechetului. Porțile Băniei deschise. Aude freamătul curții cînd armășeii îi aduc între buzdugane pe cei trei haini: treti vornic Stătilă ot Govora, boier Neagu din Frînceşti și Stancu din Galicea. Au straiele rupte. Sînt plini de paie în plete. Poartă urmele arsurilor cu fierul roșu. Abia-și tîrîie lanțurile grele legate de picioare și mijloc prin brățări de fier încuiate cu lacăte. Ninge. Fulgi roșii sîngerii trec ușor prin lumina fumegoasă a făcliilor. Sultan trage în frîie. Simte fulgii aninîndu-i-se în gene. În mustăți. Cînd a ieșit în pridvor, oștenii au ridicat făcliile în sus, firitisindu-l pentru biruință. Trei steaguri de oaste veche, care-au luptat sub flamurile lui în toți acești ani de după Călugăreni... Curteni și slujitori domnești, garda căpitanului Caloian; haiducii lui Baba Novac și oștirea balcanică: martologi bulgari, morovlahii lui Papahagi, grecii lui Stavrinos. A ieșit de la curți steagul de dragoni al căpitanului Stanislas. Pani scăpătați, bohemi, bosniaci, styrieni și cavaleri unguri sărăciți, scăpați de la Mirăslău. Cazaci de registru, care-au cerut să nu plece cu hatmanul lor Răstopcea. Apoi tighecenii lui Mîrzea. Slovacii și cehii veniți cu cavalerul Jan Pisek, care l-a salutat curtenitor cu spada, măcăind: *audaces fortuna juvat, majesta!*... Aproape trei mii de săbii încercate în toate războaiele lui... Zidurile cetățuii Craiovei. Deasupra cerul din care ningea. Și adevărul despre el însuși. În toată cruzimea lui.

— Tiranuleee!... Ucigașule de țară!... Lacomule de sînge!

Galopul vel armașului Udrea Băleanu. Buzduganul cumplit izbindu-l peste gură pe treti vornic Stătilă ot Govora care cade într-un genunchi. Cornii. Buciumele din foișoarele Băniei... Se înțepenește în șa. Buzeștii joacă pînă la capăt, silindu-l la rîndu-i să joace pînă la capăt. O lance de călărași ai Băniei în dolame roșii, găitănate, la galop mic. Cu făclii. Duc în sulițe capete de turci. Își cabrează caii în fața lui. Scutură sulițele. Căpățînile mînjite de sînge se rostogolesc pe pămîntul gloduros, prins de gerul timpuriu. Oștirea strigă *trăiască* și *ziveo* și *pahibel bisurmanom*, *slavă* și *vivat*. Strigătele îl întorc dintr-o dată la ceea ce a fost prin timp, la ceea ce au vrut să-l păstreze principii Transilvaniei, împăratul Sfîntului imperiu roman, papa și gran'duca, regele Poloniei și Șvezilor, partida lui Andronic și popoarele balcanice: eroul luptei împotriva Porții. Slăvitul erou din *Aviso* -uri și poveștile soldaților pribegi. El a reîntemeiat *Magna Valachia* și atunci ceilalți toți, înțelegînd dintr-o

dată crugul care-ar fi schimbat fața acestei părți de Evropă l-au hăituit întorcîndu-l la ceea ce fusese cu ani în urmă, unul din stăpînii Olteniei. Se trage de mustață. Unul din stăpînii Olteniei, pentru că, ceilalți trei intră în medean în sunetele cornilor și trîmbițelor, înzăoați, călărind scară la scară pe caii lor negri corb. Preda Buzescu, vel banul Craiovei, la mijloc, ducînd singur hampa steagului Băniei. Stroe în stînga, purtînd în vîrful unei lănci-lobut, capul unuia din bey. Parc-ar fi Kasim pașa, cel cu barba roșie. În dreapta Radu, ducînd în suliță capul lui Cebrayl beyul de Nikopole, fiul defterdarului și unul din dușmanii de moarte ai lui Kaplan. Mrejele Răsăritului, cu luptele puternicilor de la Istanbul pentru dregătorii, cu intrigile din Fener și Pera, cu nesfîrșitele discuții din catacombele și bazinele lui Justinian, lumea haremurilor și a eunucilor, fantastica lume a Orientului care i-a fermecat tinerețele, legănată în sulițele Buzeștilor ca o întărire a tot ceea ce i-a spus Marelui preot, în noaptea despărțirii de Tîrgoviște. Ies mereu din negurile cîlțoase șirurile de călăreți ai Băniei, cu hotnogii și cetașii lor, ducînd în sulițe capete schimonosite de spaimă; ori pe care moartea le-a împietrit în dureri. Buzeștii ajung la trei pași. Vel banul Preda Buzescu pleacă steagul Băniei, așternîndu-i mătasea peste capetele lăpădate de straja întîia.

— Biruință, măria-ta, spune cu glasul lui rădăcinos, cel așteptat zadarnic de mormîntul dichisit la Căluiu.

— Biruință, muge Stroe, scuturînd lancea-lobut.

Barba lui Kasim pașa se agață de zăbala calului. Calul se sperie. Cabrează. Sare un slujnic și-l smulge pe Kasim pașa, beyul din Vidin. Îl așază deasupra celorlalte căpățîni. Kasim pașa îl privește holbat. Lumina rugurilor îi joacă pe obrazul pămîntiu. Are buza de jos căzută. Îi vede dinții galbeni, de cal.

— Biruință, doamne... Vel banul Calotă Bozianu poate odihni în pace! spune Radu Buzescu, plecînd sulița în care zace capul lui Cebrayl beyul de Nikopol.

Aude strigătul ușor al Mariei Karatzas Buzescu. Glasul Simei mustrînd-o pentru spaimele ei femeiești. Apoi glasul Tudorei spunînd că este prea puțin pe lîngă ce-ar fi meritat pentru ticăloșiile lor. Călărețiii Băniei fac o trecere din coloană, în linie, deschizînd drumul haiducilor sîrbi ai lui Deli Marcu Dubrowniki. Înțepenește în șa. Calul lui Deli Marcu împodobit cu ștergare. Jivko Roșul și Jivko Negrul îl aduc mergînd pe jos, pînă în dreptul Buzeștilor. Își țin coifurile sub braț.

— Ce-ați făcut cu Marcu, strigă și nu-și recunoaște glasul piți-găiat și răgușit.

Cei doi îngenunche. Au legate la brîie căpăţîni ciopîrţite hidos. Mereu căpăţînile astea ciopîrţite, urlînd după trupurile răsturnate în mămoale, sfîşiate de cîini şi de vulpi, ciugulite de corbi, mîncate de haitele de lupi ieşite din codri. Mereu căpăţînile însîngerate, plîngînd după trupurile lor, amestecate de-a valma, lipsite de numele lor şi de făptura lor cea adevărată şi de chipul lor.

Ce-aţi făcut cu Marcu, strigă de data asta cu glasul lui bubuitor şi cumplit.

Dintre haiduci ies trei guslari. Cîntă acolo, între focuri şi făclii, între Buzeşti şi rămăşiţele curţii lui, între oşti şi purcoiul de căpăţîni, cîntecul de slavă închinat lui Deli Marcu Dubrowniki, care luptînd ca un leu neînfricat s-a depărtat de ai săi gonind pe urma unui stegar. Calul s-a poticnit în clipa cînd şase spahii l-au înconjurat, doborîndu-l din şa. Un akingiu tătar l-a prins cu arcanul, tîrîndu-l la turci. L-au văzut cetluit în lanţuri, urcat într-un caic şi pornit peste Dunăre.

— Baba Novac... Dau zece mii de ţechini pentru Deli Marcu. Să plece olăcari în clipa asta.

Ninge. Aude cornii şi buciumele ca într-o somnie. Îl învăluie rece, presentimentul morţii... Ca prin piclă îl vede pe Theofil episcop Rîmnicului, în rantie de şiac şi desculţ, aruncînd anatema asupra celor trei conspiratori prinşi pe cînd strîngeau oştile să-l lovească la Caracăl unde poposise venind de la Plăviceanca. Repezise olăcar de taină Theodosie Rudeanu, care-şi joacă rolul de sperjur la curtea lui Simion Moghilă, vestindu-l de complot... Vede ca printr-o pînză însîngerată gîzii aducînd butucii de execuţie. Unul din cei trei se tăvăleşte în zăpada apoasă. Strigă. Urlă cuvinte neînţelese. De undeva, din întuneric ţîşneşte o muiere despletită care se prăbuşeşte asupra lui treti vornic Stătilă ot Govora. Gărzile o smulg, tîrînd-o în întunericul din care ieşise. Rugăciunea-blestem a episcopului, căruia îi dă răspunsurile popa Stoica, cu patrafirul pus peste platoşă. Fulgerul săcurilor. Trupurile zvîrcolindu-se. Capetele rostogolite prin puful de zăpadă, lăsînd dîre de sînge. Se-ngrozeşte. Îşi face trei cruci repezi. Oşteni ai Băniei le ridică de chici. Le aşază alături de capetele beylor de Vidin şi Nikopole.

Ninge.

Un ţipăt sfîşietor.

Marula — n-a văzut-o în cortegiu — cade de pe cal în braţele Erinei Golescu — principesă Cercel — Băsărab. Atunci o vede pe principesa Nurbanu şi-l vede pe căpitanul Maldăr, pe Radu Şerban şi pe Preda ot Cepturoaia, logodnicul Florichii lui, îi vede pe Calom-

fireşti şi pe Floreşti, turlele ctitoriei Craioveştilor, umbrele fantastice ale nucilor şi zidurile Băniei Craiovei pe care fîlfîie luminile sîngerii ale torţelor. Coboară peste el un zăbralnic negru, plin de spaime nedeslușite. Îl întoarce pe Sultan. Buzeştii pun caii la galop de pe loc. Îl iau la mijloc. Aude doar clopotele. Nimic altceva decît clopotele.

7

— De ce-ţi joci cea din urmă carte cu atîta uşurinţă, doamne?
— Să aşteptăm primăvara.
— Sîntem trudiţi.
— Poate te împaci cu sultanul.
— Oamenii se vor pe la vetrele lor.
— Azi, mîine, vine Crăciun bătrînul.
— Simion Moghilă stă în pace...

Radu Buzescu tace. Tace Stoichiţa. Tace Radu Şerban. Glasul bubuitor al lui Stroe, aşezat între sfeşnice, la celălalt capăt al mesii:

— Cîrîiţi cu toţii, ca la tîrgul ăl mare. Nu mai aveţi ruşine? Vă jurarăţi pe biblie? Vă jurarăţi! De trei ori. Şi pe săbii. Atunci tăceţi şi ascultaţi-l pe domnul vostru.

— Că sînt şi eu p-acilea, spune vel armaşul Udrea Băleanu.

A lăsat-o pe Tudora plîngînd lîngă patul pe care aiurează Marula. Aşa dintr-odată a căzut în fierbinţeli şi aiurează. Tudora căreia Sima i-a şoptit, nu atît de încet să n-o audă curtea:

— Nu te lingăvi, că n-ajungi în locul Stanchii... Cît oi fi eu vie... Auzi?

— N-ajung decît unde mi-e locul... Adicătelea aici, i-a răspuns Tudora, nici mai încet, nici mai tare.

Le-a văzut înfruntîndu-se din priviri, şerpoaicele. Erina Cercel Băsărab şi-a tras calul lîngă Tudora. Asta a fost înainte ca nevasta lui treti vornic Stătilă ot Govora să fie cuprinsă de boala copiilor, să se arunce printre gărzi, să apuce capul soţului ei aşezat lîngă cel al lui Kasim paşa, să-l sărute şi apoi să cadă în zăpadă şi să se zvîrcolească, făcînd spume la gură. Cînd au vrut s-o ridice, femeia aproape despuiată de atîta zvîrcolire, udă şi despletită a strigat:

— Iată-l!

Arăta undeva în cerul din care ningea şi-n care torţele fumegau roşietic. A trecut o umbră prin cer şi prin ninsoare.

– Iată-l! Îl văd. Îngerul morţii... C-o mie de spăngi crunte de sînge. C-o mie de ochi crunţi de sînge. C-o mie de guri crunte de sînge. C-o mie de răşchitoare crunte de sînge. C-o mie de colţi. C-o mie de frunţi... Mihail îl cheamă. De-o mie de mii de ori să fie blestemat. Iată-l. Trece de la Răsărit la Apus. Îşi duce capul pe palme. Şi plînge. Şi jeleşte. Şi boceşte. Şi n-are cin' să-l audă! Şi n-are cin' să-l împînzească!... Şi n-are cin' să-l bocească!... Auliuuu, de-o mie de mii de ori, fugi. Cîine dulău, cîine negru, cîine din talpa iadului, cîine din călcătura mumii pădurii, lasă-l... Că-i sfîrtecă pîntecu. Că-i mănîncă bojocii. Că-i sfîşie inima de cîine, cîinele dulău, negru, scăpat pe-o gură de iad, îmbăloşat şi îmbîrligat.

A luat-o popa Stoica din zăpadă. S-au auzit ţipete de spaimă unde stăteau în privealâ tîrgoveţele din Craiova. A ţipat şi Maria Karatzas Buzescu. Poate atunci a leşinat Marula. Cînd a văzut Stătiloaia cum trage cîinele negru de măruntaiele voievodului.

— Vorbiţi cam mult, domniile voastre. Obosiraţi gîndindu-vă la cumsecădenia lui Simion Moghilă.

— Nu ne asupri, doamne, strigă vel comisul Radu Florescu. Vrem să nu te prăpădeşti pe drumurile astea de iarnă. Să rămîi aici, ocrotitorule!

— Ce sîntem noi, fără măria-ta!?

— La ce să-i zădărîm pe leşi?! Lasă-i să plece singuri, cum a plecat Zamoyski.

— Ar putea rămîne mai mult decît v-aţi gîndit voi, Calomfirescule!

Sînt toţi în spătăria Băniei. Miroase greu a iuft. A blănuri. A sudoare. Aer zăcut. Parcă unsuros. Şi ei cu toţii, altfel decît înainte. Gălăgioşi. Semeţi. Strigă ca pe moşiile lor. Vorbesc în de ei. Sting lumînările cu cotul. Vel armaşul Udrea Băleanu uită să-i certe. Aproape că-l înăbuşă ramătul sub care-şi ascund spaimele. Începutul de lăpădare de domnul lor. Vorbesc tare, ca să-şi poată ascunde gîndurile care-au şi sărit în şaua lui Simion Moghilă. Le simte viclenia sub grija cu care-l înconjoară. Atunci se face golul acela în jurul lui, simţit încă dinainte de Bucov, după ce-a trecut munţii. Golul şi pustiul în care rămîne aproape orb şi mut, plin de spaime şi-ntrebări fără răspuns. Golul de la care începe Golgota lui. Raţiunea de care se agaţă îi spune că totul este pierdut. Că numai duşmănia pentru putere iscată în partida nobiliară din Transilvania nu l-a

adus pe Chiaky la Tîrgoviște. Pe Basta îl ține la Sibiu același lucru. Dacă el însuși ar putea să găsească clipa care să-i dezlege mîinile. Care să-l poată prăvăli peste munți, între Basta și cele patru partide nobiliare care se luptă pentru tron. Chiaky. Kornis. Székely. Sigismund. Și aceștia de-aici îi vorbesc de primăvară. De tractative cu Simion Moghilă. Cu sultanul. De ucis vremea, care pentru ei nu înseamnă decît huzur.

— Voia domnului nostru este să-l izbim pe Moghilă, pînă nu se-ntărește în scaun . . . Pînă cînd ardelenii nu cad la învoială. Pînă cînd Jicmond Bathor n-apucă iar la scaun. Pînă cînd sultanul nu găsește alți bey în locul celor uciși de noi . . . Așa-i, neică Predo?

Glasul aspru și liniștit al Radului. Preda Buzescu frînt de zdroaba luptei și a călăritului prin gerul ușor, tresare din moțăială.

— Așa-i, Radule . . . Să-l alungăm pre Moghilă . . . Altfel nu-mi ticnesc sărbătorile.

Își închină gura cu degetele lui rădăcinoase. Se așază mai adînc în jilțul de mare ban tras lîngă vatră. A pleșuvit de tot Preda Buzescu, are ochii sclerozați, fața rumenă și plină de vinișoare roșii, ca unul pe care-l așteaptă zadarnic racla de la Căluiu.

Nu mai suflă nimeni. Îi vede zgribulindu-se în caftanele aruncate peste straiele de luptă. Lumînările fumegă. Bagdadia joasă îl apasă parcă pe creștet. Cineva a împuțit odaia cu miros iute și stătut de usturoi. Totul i se pare mărunt și nelalocul lui. Totul i se pare în afara lui, străin și îndepărtat. Sfatul acesta, mai mult cerșindu-le oștile și săbiile, decît poruncindu-le în virtutea dreptului său de voievod care i-a legat de el prin danii de pămînturi și sate, sfatul acesta în care ei se vaită, mai mult decît ascultă, îl umilește. Își aduce aminte de vînzarea lor, din '95, cînd l-au dat lui Sigismund. Cînd i-au vîndut lui Sigismund, pentru imunitatea lor, pînă și pecetea mare a Țării. Se așază o depărtare zăcută și pîcloasă între el și ei. Este conștient că nu-i poate jertfi pentru sine. Că și credința lor către el are o margine, dincolo de care ar fi nebun să le-o ceară. Că viața lor legată de Mihai-vodă, se va urma și dincolo de domnia lui, în matca firească a tuturor lucrurilor pămîntești. Că ei au moșiile și copiii și nevestele și năzuințele părinților și bunicilor. Că lui îi vor rămîne numai aceia care-au pierdut totul, avîndu-l numai pe Mihai-vodă, căpitanul de care și-au legat destinul. Și că, pentru tot ce le-a dat acestora, care nu-l au numai pe el, astăzi le poate cere, ceea ce le cere, fără să-l mînie pe Dumnezeu.

— Mîine seară să fiți în șei, spune cu glas uscat și aude liniștea amestecîndu-se cu spaimele lor tainice . . . Nu voi să se mai întîmple

ce s-a-ntîmplat cu aceştia trei, cărora le-au căzut căpăţînile. Uitaţi-vă la domniile lor Buzeştii, cărora viaţa le-o datorez şi nu numai viaţa. Care-au fost pribegi. Cu moşiile risipite. Care mă urmează ştiind că nimic nu le mai pot da astăzi, în afara inimii mele.

— Amin! şopteşte Radu Buzescu.

Vel armaşul Udrea bate cu buzduganul în tăblia mesei. Strigă că domnul este ostenit. El stă la ochetele zăbrelit prin care se vede curtea Băniei înţesată de străji. Se văd porţile cetăţuii deschise larg, purcoiul de capete turceşti vîrfuit cu cele ale beylor şi celor trei haini, zăpada murdară plină de umbre stranii. Îi aude retrăgîndu-se fără şoaptă. Îi simte rămaşi pe Buzeşti. Simion lasă uşile deschise. Intră un val de aer rece, gheţos.

— Vă dau mulţămita mea, vere Radule şi neico Predo şi matale, prietine Stroe. Simioane! Unde-i vlădica Theofil?!

— Aici sînt, măria-ta!

Se-ntoarce. Vlădica Theofil desculţ, cu picioarele crăpate şi sîngerînde, în rantie de şiac încinsă cu tei, privindu-l cu ochii înţelegerii.

— Nu-ţi ajunse canonul, sfinţia ta?

— Mai am pînă te văz iarăşi în scaunul luminii, doamne.

Oftează... Simion primeneşte lumînările.

— Nu-l văz pe prinţul Marcu.

— Nici pe Baba Novac.

— Nu văzui căpitanii măriei-tale?

Stroe Buzescu sare din jilţ la fereastră. Se aude un nechezat de cal. O sudalmă sîrbească. Apoi se aud tropote. Apoi porunci.

— Măria-ta, strigă Stroe.

— Voia mea e neclintită, iubiţilor inimii mele. Iată, vă dezleg de jurămîntul de credinţă. Taci, Stroe... Plec la Vîlcea. Vă aştept pînă în zi douăzeci. Dacă veniţi, Dumnezeu să vă răsplătească. Dacă nu, Dumnezeu să vă binecuvînte. Dezleagă-i de jurămînt, sfinţia ta!

Vlădica Theofil Rîmniceanul, cel ieşit din Iglisia, îl priveşte cu ochi de nebun.

— Nu de dezlegare avem lipsă, spune Radu Buzescu. Ci de sfat politicesc. Nu ne umili, mărite, că n-o meritäm.

— Este peste puterile mele, doamne, spune Theofil, episcop Rîmnicului.

Paşi grei pe scară. Intră prinţul Marcu, gata de drum.

— Învingător te urmăm în slavă, măria-ta, spune Radu Buzescu. Luăm totul de la început. Vom găsi al doilea Şelimbăr. Şi al doilea

Otani. Ştim drumurile Magnaei Valachiæi, ca unii caree l-am bătut cu inima. Învins . . .

Iată clipa Golgotei lui. Această clipă de tăcere grea, plină de spaimele necunoscutului.

— Învins, ne juruim să păstrăm Bănia Olteniei, pînă cînd te-ntorci din Evropa, cu dreptatea în vîrful sulițelor.

— Altfel nu poate fi, spune răguşit Preda Buzescu.

— Noi nu-l suferim domn pe Moghilă. Iar pe cel poruncit de măria-ta nu-l urcăm în scaun, pînă nu vedem capul măriei-tale, mărturie că nu mai eşti viu, doamne, spune Stroe Buzescu.

— Amin, şopteşte, cutremurat de grozăvia care stă goală în vorbele acestui Buzescu neîntinat în credințele şi cinstea lui ostăşească şi cavalerească.

Vlădica Theofil îşi ridică braţele spre bagdadia afumată. N-a fost un joc prin care să le încerce credința. A vrut să nu le încarce cugetele. Îşi este sieşi atît de străin, încît se simte uscat şi pustiit de tot ce-l mişcase cînd era el însuşi. Buzeştii îngenunche. Îi sărută stînga. Îi ridică de subţiori. Îi sărută pe buze. Se rupe din mrejele odihnei în cetăţuia Băniei. Se rupe din moliciunea caldă şi prietenoasă a focului. Din tentaţia îmbietoare a părăsirii de sine în acest adăpost ferit încă de urgia istoriei. Dumnezeule, cît este de ostenit. Dumnezeule, cît l-a zdrobit hăituiala pornită de Sfîntul Imperiu, Poartă şi Recza Pospolita. Cît l-au zdrumicat trădările neamişilor şi ale lui Basta, generalul imperial. Spaimele lui Sigismund. Cîinoşenia lui Ieremia Moghilă. Ura tuturor împotriva Magnaei Valachiæi. Făptura vie a sufletului şi cugetului său. Trăind în afară de el şi peste el. Venită din istorie şi ducîndu-se în istorie, căruia el, pentru o clipă, i-a dezvăluit frumuseţea şi tăria. Adevărul şi veşnicia. Cum îşi poate fi străin, cînd o are aici, în el, ca singura credinţă a adevărului său sub soare?!

— Vă aştept la Vîlcea, binecredincioşilor . . . Ceasul meu este acela care bate totdeauna înainte de a fi auzit. Simioane . . . Urc-o pe Marula în carîtă. Trezeşte-o pe Tudora . . . Odihniţi-vă fraţilor mei. Mă duc să cercetez crugul vremii, la Cozia.

Este o lumină vie în el, o văpaiţă arzătoare, coboară scările cerdacului în aerul brumos, simte fulgii aninîndu-i-se în gene şi are senzaţia ciudată că s-a lăpădat de sine în Bănie, renăscînd în altul, nu-l cunoaşte încă pe cel renăscut, care stă între făcliile ţinute de Buzeşti; dar ştie că în clipa cînd îşi va smulge tălpile din Bănie, din pămîntul Olteniei, Mihai-vodă va fi mort. Înlemneşte jos, la capătul scărilor. Simte cum se înrădăcinează. Simte cum îl suge pămîntul.

Butca domnească trage alături. Trag butcile vel boierilor care-l urmează. Îl ninge peste rădăcini. O vede pe Tudora. O vede pe Marula, adusă pe braţe. Cine sînt?! Nişte nume ciudate: Tudora... Marula... Ninge. Îl suge pămîntul c-o mie de mii de guri. Cineva alungă un cîine-dulău care lingea sîngele închegat lîngă purcoiul de căpăţîni. Durere surdă în pîntec. Îşi opreşte strigătul de spaimă în gît. Se smulge. Dumnezeule. Îşi smulge şi sfîrtecă trupul. Ce rămîne în pămîntul Olteniei? Ce duce în butca plină de blănuri? Apoi tropotele. Apoi clănţănitul bucşilor. Apoi noaptea neagră, plină de fantasme şi ţipetele jalnice, prelungi, ţipetele tragice ale pămînturilor Băniei, strigîndu-l pe nume.

8

— Din ceasul ăsta, soarta mea eşti tu, Udreo!

— Grea povară lăpădaşi pe mine, nevrednicul, doamne!

Vel armaşul Udrea Băleanu îngenunche greu. Zalele îi zornăie. Îşi pleacă capul hirsut, cu pletele crescute sălbatec. Îi vede legătura de mătase neagră. Cerbicea de taur. Cînd îşi ridică fruntea, ochiul crîncen, căzut adînc în găvan şi sub sprînceana groasă şi aspră îl priveşte împîclit în credinţa nestrămutată cu care l-a slujit de-o viaţă. Pentru că, i se pare, de-o viaţă stă în scaunul domnesc, mucenicindu-se. Totul se-mpietreşte în el ca şi cînd n-ar fi trăit zi cu zi; ci prin clipele acelea legate de istorie ar fi trăit. Călugăreni. Nikopole. Vidin. Solia lui Szukay. Josica, Alba-Iulia. Mirăslău. Şelimbăr... Parcă nimic n-ar mai fi fost în viaţa lui de om şi vodă şi bărbat în afara zilelor şi nopţilor acelora în care a stat faţă în faţă cu timpul. Este şi noaptea asta de 24 spre 25 noiemvrie luni spre marţi, asemenea noapte care-l aşază în faţa vremii. Simte barba sîrmoasă a vel armaşului arîndu-i dosul palmei. Şi o lacrimă grea, arzîndu-i-o. O singură lacrimă. Se aude cutcurigitul bărbat al unui cocoş. Trebuie să fie cocoşul verde, pintenat şi înfoiat al cneazului Grigore Toader al Verneştilor, aşezat aici sub poalele Ştiubeiului, între matca Argeşului şi a Topologului, la un ceas de Curtea de Argeş. Focul din vatră îşi aruncă flăcăruile repezi şi vesele pe obrazul crestat al vel armaşului care se ridică greoi, sprijinindu-se în paloş. Se sărută cu Buzeştii. Cu Stoichiţa şi Mihalcea Karatzas. Cu prinţul Marcu Cercel. Cu Radu Şerban. Sărută mîna Erinei, îmbrăcată ostăşeşte. Odaia din

bîrne este prea mică pentru toți aceștia și gloriile și ambițiile lor. Vel banul se-nchină. Se-ntoarce la el.

— Să mă binecuvinte sfinția sa Theofil, doamne. Iartă-mă, dă-l visai pe soțul meu vel banul Calotă cum mă striga dintr-o rîpă cu mărăcini. Mă culcai eu pe pîntece să văz de ce mă strigă. Mai bine nu mă tîram acolo, că-l văzui fără cap, așa cum îl aduserăm noi la Tîrgoviște, dădea din mîini și glasul venea din altă parte, din niște brusturi, unde-i juca și țopăia capul și mă ruga pe mine să i-l înțînez la loc. Așa că pusăi două chingi și schimbai șaua și trăgătorile să nu cumva...

— Scuipă-ți în sîn, vel armașule... Dezleagă-l, sfinția ta.

Episcopul Theofil, cu picioarele învelite în zdrențe îl dezleagă pe vel armașul, îngenuncheat a doua oară în noaptea asta. Îi ține mîinile pe creștet, mîinile acelea care au harul fluidelor tainice dezvăluit lui de Iglisia și-l dezleagă pre rumânie, mai mult legîndu-l în credința lui față de vodă și aţîţîndu-l împotriva leșilor, decît slobozindu-l din cele lumești, către cele sfinte. Casele cneazului Grigore Toader din Verneşti au ocheții din băşică de bou. Au trecut zece zile de la smulgerea lui din pămînturile Băniei. Vestitorii au buciumat la oaste în toată Oltenia. În Țara Loviștei. El însuși a sunat din corn, seara, în fața porților ferecate ale culelor. A bătut cale de la Craiova la Vîlcea, poposind din culă în culă, pînă la Măldărăști unde căpitanul Maldăr adunase toate călărimile de sub munte. A urcat la Măldărăști, împrăștiind zvonul că iese din țară pe valea Jiului. Buzeștii au venit la Vîlcea tăind apele și dealurile de la Balș la Strejești. Au ajuns înaintea lui cu o noapte. A lăsat-o pe Tudora să se ducă la Polovraci, la neamuri, cu Marula. Totul s-a întîmplat într-un pustiu al cugetului. Într-o neagră noapte a cugetului. Culele în amurguri liliachii. Cornul lui domnesc. Străjile. Boieroaicele speriate, alergînd prin odăi. Guițatul purceilor înjungheați pentru ospăț. Chelarii și vătafii chemați să împartă merinde pentru oști. Fîlfîitul lumînărilor, speriate de spaimele secrete ale stăpînilor. Boieri bătrîni. Colțescu, orb, cu mîinile tremurînd, vorbind de-o călcare a tătarilor cînd i-au ucis un nepot cu sulița. « Era în măr, mînca mere, i-a întins unul domnesc baaturului și ăla a rîs și l-a luat în suliță ». Toată seara n-a spus decît asta. Nu știa cine-i domnul Țării. Vorbea de sulița care i-a ieșit nepoțelului Tudor prin spate. Jupîneasa Dochia de la Berbești, văduvă acum după bătălia de la Șerpătești, cînd a căzut și căpitanul Maldăr. — « Oh, măria-ta, la ce-ți folosi tot sîngele de curse gîrlă, că uite, iar ne călcară străinii și-ai noștri zac în brazdă și măria-ta te pribegești și doar sărăcie rămase și scrum și lacrimi,

doamne. Nu mă certa, da prea te luaşi de piept c-o lume şi nu se putu, că n-avuşi cu cine, dacă-i îngropaşi pe toţi ai noştri».

Litania episcopului se frînge. I se pare că vel armaşul nu se indeamnă de loc. Ascultă vîntul prăbuşit din vîrful Ştiubeiului, de sus de la Cumpăna, ori mai de sus, de la izvoarele Argeşului, de sub Negoiul, patriarhul munţilor. Argeşul. Şi-l aduce aminte cum ducea la Copăceni chipurile voievozilor atunci după Călugăreni. Isuşii Ţării, cu oasele măcinate în brazdă. Îşi trece palma peste ochi. Vel armaşul îşi îndeasă coiful căptuşit cu blană. Dintr-odată se repede la el. Îl îmbrăţişează lacom. Îi mozoleşte obrajii cu barba hirsută.

— Numai pe măria-ta te avui în viaţă şi credinţa, bîiguie Udrea Băleanu.

— Păstrează-mă şi păstrează-ţi-o, Bălene. Du-te! E miezul nopţii.

Vel armaşul iese în clinchetul fierului cu care s-a acoperit. Theodosie Rudeanu i-a repezit olăcar de taină la Vîlcea. Să nu treacă Argeşul. Moghilă ştie că n-a ieşit din Ţară. Cineva îl vicleneşte. Moghilă ştie la Tîrgovişte, tot ce se întîmplă la Craiova. A trecut Oltul pe la Jiblea veche în noaptea de 20 spre 21. A ţinut-o prin munţi pe la Scăueni, Şuici, a coborît Topologul pînă-n şleahul Verneştilor închizînd toate potecile care coboară la Curtea de Argeş... Are zece mii de oameni sub steaguri. Vremea ţine cu el. Zloată, geruri, dezgheţuri, ceţuri groase dimineaţa. Undeva în locurile acelea înalte dintre constelaţii, Balanţa trebuie să-şi plece cumpăna şi spre destinul lui. Este în firea lucrurilor omeneşti să fie aşa...

— Porunci, măria-ta, spune Radu Buzescu.

Aproape că nu-l aude. Se înspăimîntă singur de lăcomia cu care s-a încleştat de Ţară. A bătut drumul de la Craiova la Rîmnic, nesăţios de fiecare rază de soare. De fiecare padină bîntuită de ruginiul toamnei. De fiecare ulm străvechi, ţinînd cerul pe ramuri. O duioşie amară l-a legănat pe şleahurile desfundate. A oprit butca să vază căpriorii păscînd pe cocoaşa dealurilor. Ori cerbii veniţi la adăpători.

— Porunci... Marcule, aşază lefegiii toţi în gura şleahului, dincoace de Argeş, cu aripa stîngă în pădure... Vel banule Predo, domnia-ta cu oştile Băniei...

Tropote. Tropote multe. Tropote grele. Se smulge de pe laviţa acoperită c-o sarică. Simion deschide uşa spre cerdac. Iese în noaptea brumoasă prin care trece vîntul de la creste aulindu-se în brazi. Miroase a stîncă. A cetinişuri şi răşinuri. Sub buza priporului pe care este durată casa, trec călărimile vel armaşului. O za scînteiază posac. Ori un coif. Îşi face trei cruci repezi. Călărimile trec la trap. Cineva strigă:

— Bă Văduvioară, îţi luaşi tainul?

— Luai cetaşule Ion . . . Că nu-s orb!

Glasurile sînt sparte de vînt. Îi aude pe ceilalţi ieşind în cerdac. Strigăte jos . . . Urlete.

— Staaţi! . . . Pentru numele lui Dumnezeu, staaţi!

— La o parte, boaită!

Tropote. Clinchet de arme. Detunetul vîntului sub streaşini. Un foc de pistol.

— Staaţi! În numele măriei-sale! . . .

Prinţul Marcu se repede pe scări. Tropotele coloanei de călărime acoperă ţipătul care-i scurmă măruntaiele. Făclii. Gărzi. Poruncile lui Marcu. Doi oşteni aduc pe braţe un fel de călugăr plin de sînge.

— O iscoadă, mîrîie Stroe Buzescu.

Se repede pe scări. Le coboară jos, în tăpşanul răscolit de vînt. Smulge facla unei străji. Theodosie Rudeanu, alb, cu buzele vinete, lovit în tîmplă, cu părul sur şi nările albite, ca la morţi. Îl ia în braţe. Uşor Theodosie şi slab şi îmbătrînit şi parcă altul, străin şi bicisnic. Urcă scările, ferindu-i capul. Îl aşterne pe laviţă. Îl ridică uşor. Cineva aduce o tigvă de rachiu. Îi toarnă pe buze. Prinţul Marcu îi dă stiletul florentin. I-l strecoară lui Theodosie între dinţi. I s-au măcinat dinţii lui Theodosie. Poate de zaharicalele pe care le îndrăgeşte. E lacom de privirea acestui duh atoateştiutor. Ce greu se naşte conştiinţa din negurile în care s-a prăbuşit Theodosie. Urmăreşte sclipătul de lumină născut în adîncurile eu-lui. Apoi sclipătul acela al recunoaşterii. Nici o dată n-a avut vreme să poposească dincolo de poarta lucrurilor spirituale.

— Opreşte-i, măria-ta . . . Potocki ştie totul . . . Şi Moghilă ştie totul . . . Eşti vîndut pînă la a noua spiţă, doamne . . . Opreşte-te.

Feţele lor întunecate. Vîntul bubuind în uşile de stejar.

— Măria-sa a trecut Rubiconul vieţii lui, a doua oară, vere Theodosie.

— Rubiconul ăsta se cheamă Olt, vere Radule. Îl poate trece înapoi, fără vreo pagubă pentru nimeni.

Theodosie oblojit la cap — l-a lovit un călăreţ al vel armaşului cu coada suliţei — pare ieşit dintr-o schimnicie aspră. Spune c-a stat ascuns în tainiţele Dealului. Că a scăpat de două ori de nişte umbre care-l pîndesc prin tainiţe, strigîndu-i să se lepede de vodă Mihai, mort pentru aceste tărîmuri. Că era gata să înnebunească, dacă nu se muta în tainiţele lui de lîngă Cetatea de Scaun, de unde lucrează prin oameni vechi, aşezaţi prin bordeiele din mahalalele

ișnafurilor. S-a întîlnit de două ori cu pan Andreas Tarnowski lăsat de Zamoyski *consiliarius* pe lîngă Simion și Potocki, ca să scape de el din dietă. Este și Tarnowski la Curtea de Argeș cu patru mii de lănci. S-a jurat că nu-l va ataca pe măria-sa... Dar că-l roagă în genunchi să nu se bată cu Potocki — Oamenii Danului sînt aici, șoptește verde Theodosie... Sînt mai tari decît noi!... Mai setoși de sîngele măriei-tale, decît măria ta de al lor... Ascultă-mă, măria-ta! Treci Oltul și așteaptă. Lasă-i pe munteni să uite asprimea domniei tale, cocîrjîndu-se sub aceea a lui Moghilă. Te vor aștepta ca pe Mesia. Astăzi te bleastămă. Mîine te vor dori cu osana!

Îi lipsesc doi dinți din față. Buza face acolo o scobitură urîtă. A fost și Theodosie... Așa cum poate a fost el însuși. Îi tremură mîinile lui Theodosie. Leșii au călăuzi dintre oamenii Danului. Noul divan al lui Moghilă lucrează să răsluie moșiile vel boierilor lui Mihai-vodă... Theodosie spune «Mihai-vodă», ca și cînd ar vorbi de un mort. Preda Buzescu bate cu pumnul în masa grea, din stejar cioplit cu barda. Își aduce aminte de ceasul acela cumplit cînd a intrat în curtea cneazului, căpitanul Ghețea din Cremenari. El, urmat de doi moșneni...

— Atît mai pot Cremenarii, măria-ta, i-a spus.

Avea armele lui cele vechi, platoșa îndreptată cu ciocanul și-l privea cu atîta amărăciune, că i-a venit să urle.

— Am venit să te slujim, măria-ta.

Veniseră și alții din plăieși. Aproape trei sute. Din două mii cîți fuseseră în '93. I-a pustiit. Într-o noapte era cu Nikifor la cheiul Peramatis...

— Porunci, măria-ta!

Dintr-odată este lacom de Tîrgoviștea. De ceilalți. Are sentimentul răsturnării. Al faptului că acolo s-a întărit alt domn. Gîndește asta despre Tîrgoviște, ca despre o cetate de pe alt tărîm.

— Cine-i vel logofăt, Theodosie, întreabă cu glas uscat.

Simion Moghilă nu și-a ales încă divanul. Își dictează scrisorile diecilor pe care i-a adus cu el. A început să facă danii monastirilor, dîndu-le din satele și moșiile domnești. Încearcă să-și alcătuiască o curte. Se teme de toți și de toate. Nu se duce la slujbele ținute în Biserica domnească. Se roagă în paraclis. Are gărzi leșești și moldovenești. Cum se îmbracă?... Theodosie Rudeanu îl privește prostește...

— Cum adică, măria-ta? Asta e tot ce te frămîntă acum?

— Porunci, doamne, cere a treia oară Radu Buzescu.

— Uitai, măria-ta... Muri moș Vînă Aursoaicii... De cum intră Moghilă, își așternu cetină sub stejarul din cerbărie... Își coborî racla din ieslea ei. O împodobi singur. Se spălă. Se îmbrăcă în strai de vînător domnesc, își duse racla pe cetină și vegheat de Chirilă, cerbul, muri în raclă. Zicea că nu mai poate sluji pe nimeni, dacă se stinse soarele Țării. Și muri, măria ta, fără un suspin. Îl boci Chirilă, de ieși Moghilă să vază minunea.

— Taci, Theodosie... Iată poruncile mele, binecredincioșilor.

Vîntul răzbubuie între brazi. Și dintr-o dată se face liniște. Atît de adîncă încît se sperie auzindu-și glasul. Vel armașul așezat în răscrucea șleahului mare care se frînge în patru, spre Vîlsănești la răsărit, spre Corbeni la miază-noapte, Curtea de Argeș la miază-zi și Vernești la apus, văzînd oștile lui Potocki se va trage spre Corbeni, luptînd. Potocki va șarja aici... După răscruce, pe tăpșanul lui Soare și pe luncă. Altfel nu se poate desfășura. N-are loc de șarje. Aici vor fi carele vel armașului. Oștile Băniei vor sta aici, în vîlcea. Îl lăsați să șarjeze. Îi cădeți în aripa stîngă. Treceți Argeșul prin vadul vechi. Io, stau pe muncel, intru între Patocki și Tarnowski, care va rătăci spre Vîlsănești. Cădem pe Curtea de Argeș. Cu ajutorul Domnului poimîine noapte luăm Tîrgoviștea... Gîndesc că oamenii noștri vor fi la porți, vere Theodosie.

— Vor fi, doamne... Așteaptă chervanul știut, de la monastire, de la Cozia.

Rînjește rău. Se va întîmpla la Tîrgoviște, ce s-a întîmplat la Vidin. Chervan cu miere și ceară și pometuri de la monastire de la Cozia, pentru mitropolie. În harabale, mehedințenii și sîrbii lui Jivko Roșul... Au să-l prindă pe Moghilă în cămeșoi...

— Ce s-aude? tresare din sine.

— Nimic, doamne... Se schimbă străjile.

Au plecat? De cînd? Focul abia mai pîlpîie. Îi țiuie urechile de liniște. Se vaicără singurătatea prin el. Sare de pe laviță. Adormise cu capul pe masă. Visase că era cu Stanca la cununie și la tîmpla bisericii era așternut moș Vînă Aursoaicii, mort, și Chirilă, cerbul, avea lumînări aprinse în coarne și-l bocea duios cu glas omenesc. Umbre prin colțuri. Miros de mere. Și-o singurătate neagră și hîdă și-o spaimă rece și-o neliniște surdă și un dor chinuitor de Tîrgoviștea, de clopotele ei duioase, de bîlciurile și zgomotele ei, de sfaturile cu poporeni, de duminicile bogate, cu marchitani și negustători din tot Răsăritul, de Ciutăria și Livada Domnească, de vorbăria savantă de la conacul lui Matei ot Brîncoveni, de Ajunul cu zăpezi grele și colindători, de zumzetul neistovit al jupîneselor din iatacul

Stanchii, de mirosul de cărbune al forjeriilor şi cel de colaci şi cozonaci şi dulciuri şi fripturi, Dumnezeule, cum a putut uita viaţa lui de fiecare zi; care-a fost viaţa lui adevărată, aceea cu care s-a înfăţişat lumii şi timpului; ori aceasta de fiecare zi pe care numai în tinereţile lui a sorbit-o cu nesaţ şi adîncă desfătare? Se chinceşte lîngă foc. Şopteşte:

— Dar mie, mie doamne, ce-mi rămîne?

Se culcă pe blana de oaie de lîngă vatră, cu spatele la jăratecul molcom şi bun. Ascultă cum cade miezul nopţii peste Verneşti şi Stîlpeul, peste Ghiţu şi Negoiul, îşi aduce aminte că aici, între barbile de stîncă ale acestora, l-a scos din vreme Alexandru Băsărabă pe Carol Robert de Anjou, prăvălindu-i munţii peste cavalerii împlătoşaţi, îi zîmbeşte lui Alexandru Băsărabă făgăduindu-i ofrandă de dragoni cu aripi de lebădă, apoi o simte pe Velica alături, plîngînd şi toată noaptea se încenuşeşte şi singurătatea îşi înfige ghearele în inima lui, sfîrtecîndu-i-o.

9

25 noemvrie. Marţi. De ziua sfinţilor mari mucenici Ecaterina şi Mercurie. Muncelul miroase a frunze veştede de fag. A pîcle, a bureţi. Înaintea zorilor a ieşit gol la piciorul scării. Simion i-a turnat apă rece pe tot trupul. Ciuleşte urechea. Aude tropotul călărimilor Bănici scurgîndu-se prin fundul rîpei spre vadul vechi. Sultan trage în frîie. Urcă opintit pieptul priporos peste care se scurg fuioare dese de ceaţă,. Un glas buhos.

— Aici, măria-ta!

Călăuzii abia se văd. Abia se văd trunchiurile groase ale celor trei fagi porniţi dintr-o tulpină, unde-l aşteaptă cneazul Grigore Toader al Verneştilor, care-a stat de strajă toată noaptea. Cneazul coboară din prepeleacul clădit între trunchiurile groase. Tropotul curţii pare înăbuşit în cîlţi. Broboanele de apă de pe coif i se scurg în sprîncene. Trăieşte o stare ascuţită de veghe. Şi-a lăsat tezaurul la Vîlcea, păzit de tigheceniii lui Mîrzea. Cetăţuia a lăsat-o în grija căpitanului Stanislas şi a dragonilor lui. Sînt acolo două sute de săbii, nădejdea lui cea de pe urmă. Tot acolo a lăsat trei din falconetele lui Mantovano cu chesoanele şi harabalele de pulbere. Aici cu el îl are pe Marcu, pe Mihalcea Karatzas, pe Stoichiţa, cu oamenii

lor de arme. Pe Racea și Gheţea dintre căpitani. Pe Baba Novac cu sîrbii dintre lefegii. Pe Ahmet Muhtar cu cei cincizeci de ieniceri care i-au mai rămas sub steag . . . Ceilalţi toţi sînt la Bănie. Lovitura de acum este a Buzeştilor tot atît cît este a lui. Nu poate spune că n-a gîndit totul pînă la cel mai mic amănunt, după planul făcut la Tîrgovişte . . . Își stoarce barba. Are ceva în cizma stîngă . . . Poate îl freacă ciorapul de lînă dăruit de văduva . . . Văduva cui? . . . A uitat.

— Auzii tropote ciudate, măria-ta, spune cneazul Toader, apucînd frîul lui Sultan, care-l izbește cu fruntea în piept.

Cneazul a auzit tropote de cai legaţi la copite cu cîrpe, curgînd parcă pe Argeș în jos. A repezit un plăieș pe vale. Erau călărimi de pămînt, cu sumane și căciuli, care nu coborau, ci urcau pe sub rîpe.

— Nu i-a-ntrebat cine sînt?

— Nu măria ta, că știa de vel armașul.

— N-avea ce căuta aici, spune alb Theodosie Rudeanu.

— Altceva ai mai auzit?

— Înainte de a se pune ceaţa. Tropote grele venind pe drumul mare.

— Și?

— Se opriră dintr-o dată!

— De mult?

— De o mică de ceas!

— Altceva?

— Nechează caii . . . La vel armașul . . . Pe drumul mare . . . Auzi doamne? Își ridică apărătoarea de obraz. Aude limpede un rînchezat prelung, acolo unde-l bănuiește pe Udrea Băleanu cu cei trei mii de călăreţi, pe care-i are. Îi răspunde alt rînchezat, din lunca Argeșului.

— Măria-ta, nu-i lucru curat cu călăreţii de-i văzură străjile.

— Vreo viclenie de-a vel armașului, Theodosie.

— Repezi olăcar, măria-ta . . . Ce cai sînt în luncă?

— Marcule . . . Să se ducă Iepure.

— Mă duc eu, doamne, spune cneazul Grigore Toader . . . Știu locurile.

— Du-te . . . Spune-i vel armașului să bage de seamă la aripa dreaptă. De spate să n-aibă grijă. Zbori.

Cneazul își fluieră calul. Sare în șa. Pleacă la trap pe o lăsătoare unde-l înghite ceaţa. Se aud doar caii rozîndu-și zăbalele. Bătînd cu copitele în pămîntul reavăn . . .

— Ne ducem la oști, măria-ta, spune vel banul Preda Buzescu.

— Mai staţi . . . Să răsară soarele.

— Mai staţi, aproape scînceşte Theodosie Rudeanu.

Doi călăreţi ciudaţi ies din negurile lăptoase. Popa Stoica... Episcopul Theofil. Popa în zale. Episcopul cu patrafirul peste rantie. Descoperit. Cu picioarele legate în zdrenţe.

— Vîntul, măria ta!

— Zorii, doamne!

Ceaţa se lăptoşeşte. Pînze subţiri, alburii curg repede printre crengile descărnate ale fagilor. Vede luceafărul de dimineaţă, verde-opalin strălucind în cerul de toamnă, aproape negru. Apoi cerul se umple de o culoare mierie. Apoi sidefie. Theodosie i-a spus că Moghilă nu s-a atins de spătăria mare. Că s-a închinat atunci cînd a cercetat fresca Călugărenilor. Că a poruncit să nu facă leşii de strajă înlăuntrul palatului, punînd străji dintre curtenii din Ţara de Jos. Şi aceia se închinau în faţa chipurilor zugrăvite de Mina. Cerul se umple de culori stinse. Parcă uitate. Ceţurile coboară dintre fagi. Abia mai ajung să-nvăluie steagul mare al Ţării...

— Măria ta!... Leşii!

Îl întoarce pe Sultan în loc. Pe dreapta, spre Curtea de Argeş, ceaţa pogoară din strat, în strat, pînă la ghebele teşite ale dealurilor spre Vîlsăneşti. Din ele, preţ de un miliarum spre Vîlsăneşti, se iveşte un dragon. Soarele ţîşnit peste Curtea de Argeş îi scînteiază în cuirasă. Altul. Şi altul. Apoi alţii. O coloană de platoşe şi lănci scînteietoare ieşind din ceţuri, urcînd priporul şi coborînd în ceţuri. Clopote. Ca de pe un fund de mare. Altă pală de vînt. Şi dintr-o dată, strălucitoare şi scînteietoare turlele monastirii Curtea de Argeş. Stau în cerul limpede, daurite şi dalbe, suave şi duioase, pline de neostoitul farmec al desăvîrşirii. Stau acolo întruchipînd cugetul lui Neagoe Băsărab, martore ale duhului său nepieritor. Ale zbaterilor lui spre adevăr. A zidit şi el în numele adevărului. Gropniţe adînci, pline de trupuri mucenicite, deasupra cărora a zidit Magna Valachia. Este ctitoria sufletului său. Un strigăt cumplit. Un galop nebun urcînd din ceaţa groasă căzută sub baza muncelului. Gîfîitul unui cal. Al altui cal. Al altuia. Plăieşi din Verneşti strecurîndu-se în ceaţă, cu arcurile pregătite. Un cap de cal ieşind din lăsătoare. Cneazul Grigore Toader, agăţat de coamă. Căzut în şa. Cu trei săgeţi înfipte în spate. Cu obrazul spart. Alte strigăte, înăbuşite în căciuli. Un nechezat prelung şi dureros. Cneazul Verneştilor întoarce spre el ochii bîntuiţi de umbrele morţii. Dă să se ridice. Îl podideşte sîngele pe gură. Cade pe gîtul calului care paşte iarba sfîrlogită. Picioarele calului tremură. Ies din vale plăieşii, tîrînd trei oşteni în sumane... Îi bat cu măciucile peste grumaz.

— Sînt oamenii boierului Dan, vistiernicei cu inimi de cîine, măria ta, spune un plăieș cu albeață pe stîngul.

— În vremea lui Alexandru vodă, ne puseră la fum.

— State Piciorong din Purcăreni. Fugit de la Călugăreni.

Glasul cumplit al căpitanului Radu Gheţea.

— A călcat Cremenarii de trei ori . . . Îl știu.

— Și eu!

— Și eu!

Omul n-are căciulă. Îl privește rău cu ochiul ciacîr . . . Se pleacă în șa, spre el;

— Unde sînteți? întrcabă șoptit.

— În iad, cîne de om! Acolo!

— Spînzurați-l, poruncește . . . Voi vorbiți?

— Vorbim măria ta, că ne luă ăsta din paturi să-i arătăm drumul.

— Sîntem din Valea Porcului, doamne și nu mai știm cine-i vodă, că dacă știam . . .

— Dacă știați, ce?

Omul se scarpină în cap, pe sub căciulă. Ridică din umeri. Jos, pe vale, a urcat călărime moldovenească. A văzut oaste pe-o vîlcea. S-a tupilat în rîpele alea cu măceșe și-n luncă. S-au trimes iscoade. Plăieșii îl mînjesc pe State Piciorong cu sîngele cneazului Grigore Toader, care zace sub prepeleac, la rădăcina fagilor îngemănați. Îl înțeapă cu jungherele. Îl bat cu ghioagele peste fălci. Peste urechi. Peste fluierele picioarelor. Îi pun un căpăstru de gît. Îl tîrăsc dincolo de creastă, în pădure.

— Aflară tot, porcii, scrîșnește Theodosie Rudeanu.

— Ne ducem doamne, spune Preda. Bine că aflarăm. Altfel ne cădeau în cîrcă.

Buzeștii pleacă la galop, cu trei călăuzi plăieși și o ceată de oameni de arme.

— Măria-ta!

Glasul lui Marcu. Ceața subțiată se destramă pe deasupra crestelor. Iese din ea o trîmbă de dragoni, venind pieziș spre Argeș. Altă trîmbă mărșăluiește spre dreapta, dincolo de drumul mare. Corni. Trîmbițe. Huruitul cumplit al unei cavalerii grele, pornite în marș-marș de pe loc. Ceață. Goluri limpezi. Ceață fuioare prin care vede armurile și lăncile și armurile de cap ale cailor ofițerești. Toată ceața se strînge gogoloaie pe răscrucea de unde se aud cornii vel armașului sunînd încălecarea. De ce și-a descălecat Udrea oștile? . . . Ascultă lacom cornii sunînd trecerea în coloană de douăzeci și patru . . . Marș marșul dragonilor s-a făcut vijelie.

Udreooo! urlă aplecat în șa deasupra golului plin de pîcle luminoase prin care trec la galop cele trei trîmbe de cavalerie implătoșată. Abia acum sună cornii: „după mine în goana, goanelor!"

Ceața se glogozește acolo unde se-nfige coloana dusă la șarje de un călăreț cu trei pene roșii de struț la coif. Din lunca Argeșului izbucnesc strigătele de luptă ale măciucașilor Băniei. Se aud tropote, rinchezături aițîate amestecate cu răcnetul lui Stroe: — Dă băăă!... La moacă, băăă! Zgomotul făcut de cai mulți sărind în Argeș. Tropote sub luncă, prin ceață. Prințul Marcu își trage sabia. Îl oprește ridicîndu-și stînga. Ceața din răscruce se sparge. Înlemnește în șa. Vede o trîmbă de dragoni venind la galop dinspre Vîlsănești. Vede călărimile vel armașului Udrea Băleanu gonind nebune de colo, colo, prinse între coloanele dragonilor.

— Trădare, doamne, spune sec Theodosie Rudeanu.

Vîntul mătură ceața. Soarele cade luminos pe locurile acestea de pe Argeș în sus, cade spornic și auriu îngropîndu-l de viu în strălucirea lui haină. Vălmășag la steagul vel armașului. Uite-l, luptă cu ghioaga și sabia. Luptă nebunește vel armașul Udrea și cînd îl vede despicînd cu sete un dragon, își dă seama ce greșală cumplită a făcut încredințînd credinței orbești, ceea ce trebuia să încredințeze unei minți ascuțite. I-a poruncit să stea în răscruce și a stat în răscruce, cu toate că a auzit dragonii înconjurîndu-l, cu toate că l-a orbit ceața, biata credință orbească, iată...

— Udreooo! urlă și se frînge-n el neputincios.

Aude larma luptei. Fierul ciocnindu-se pe fier. Urletele de moarte. Trîmbele lui de călăreți țîșnind dintre dragoni. Luînd fuga spre Corbeni. Ori pierzîndu-se în codrii din spre Vîlsănești și Mușetești. Călărețiii Băniei gonind călărimile moldovenești peste Argeș. Ațele de ceață se destramă cu totul. Patru dragoni îl înconjoară pe vel armaș. Unul îi străpunge calul cu lancea. Vel armașul cade în picioare. Străpunge un dragon prin pîntec. Îl împinge din șa. Sare pe calul care cabrează. Stegarul lui se prăbușește. Un cetaș c-o miță de oaie zmulge steagul.

— Măria ta, geme Theodosie.

— Văd.

Spune văd și-i clănțăne dinții. Trei călăreți în sumane, recunoaște pe deasupra acestora pieptarul verde al oamenilor Danului, își strecoară caii printre cei ai dragonilor. Vel armașul își pocnește buzduganul în coiful unui dragon, care se înmoaie în șa. I se pare c-a auzit pocnetul armei aceleia cumplite. Cei trei călăreți pămînteni —

Dumnezeule, iată martiriul şi mucenicia acestei Ţări — îşi muşcă buzele la sînge, bate arcul şeii cu amîndoi pumnii, cei trei călăreţi năvălesc asupra vel armaşului. Unul îi sare din şa în cîrcă. Altul îi sare în piept. Udrea Băleanu se zbate. Vede lama jungherului fulgerînd. Unul din pămînteni cade sub copitele calului. Alt dragon vine la galop mic. Străpunge calul vel armaşului cu lancea. Cu omul Danului agăţat în cîrcă, Udrea Băleanu se prăbuşeşte cu cal cu tot.

I se pune o pîclă pe ochi. Îi vine cu leşin de la lingurică.

Vede alţi pămînteni năvălind în zvîrcolirea de cai şi călăreţi din care ţîşneşte cetaşul cu steagul, năvălind peste moldovenii care fug cu călăreţii Băniei în coastă. Cetaşul taie cu sabia. Este urmat de un pîlc de armăşei care răstoarnă trei dragoni, cu cai cu tot. Apoi vălmăşagul se sparge. Din el ţîşneşte un călăreţ în coantăş albastru, tîrîndu-l legat de şa cu arcanul pe vel armaşul Udrea Băleanu. Îl vede limpede pe Udrea Băleanu, cu pletele vîlvoi, cum se răsuceşte spre muncelul pe care stă el în priveală.

— Scapă-l, doamne, scînceşte Theodosie.

Zeci de dragoni înconjoară din galop călăreţul pămîntean cu coantăş albastru, care-l tîrăşte pe vel armaş spre locul unde cel în armură, cu trei pene roşii de struţ la coif, înconjurat de gardă, cu steagul în stînga, arată ceva cu spada.

— Acum, măria-ta! Păleşte-i acum! se roagă Theodosie Rudeanu cu glasul disperării.

— Nici Dumnezeu nu mă mai vrea, Theodosie, şopteşte.

Îşi scoate coiful cu o mişcare sleită. Vede ca prin pîclă călăreţii vel armaşului pierzîndu-se în depărtări. Alţii, înconjuraţi de dragoni, îşi lapădă săbiile. Aude cornii vel banului Preda Buzescu sunînd oprirea luptei. Îl vede pe Udrea Băleanu stînd în faţa lui Potocki, păzit de zeci de dragoni. Îşi face trei cruci smerite. Cîţiva oşteni din gardă plîng răzbit. Soarele daureşte turlele ctitoriei lui Neagoe Basarab, cugetătorul. Argeşul duce la vale tînga prelungă a corniştilor Băniei, sunînd ruperea luptei şi intrarea în tocmeală de marş.

— Nici Dumnezeu nu mă mai vrea, spune tare, descălecînd.

Îngenunchează cu faţa spre Curtea de Argeş. Închide ochii. Ascultă într-o părăsire de sine lîncedă, clopotele bisericilor domneşti, clopotele pe care le-au ascultat de trei veacuri Basarabii, vestind utrenia. Toate clopotele Curţii de Argeş, sunîndu-şi arama în cugetul lui. Apoi glasul puternic al lui Theofil episcop Rîmnicului chemînd îndurarea Domnului asupra inimilor lor însîngerate. Apoi o mierlă fluierînd în desime. Apoi nimic, decît gustul de moarte al sfîrşitului.

10

Sultan își mușcă zăbala. Îl apucă pe Simion de umăr, cu buzele. Nechează. Stegarul Băniei închină steagul, așternîndu-i mătasea pe iarba sfîrlogită, călcată în copite.

— Nu ne lăsa, măria ta, scînceşte Stroe.

— Să mai încercăm odată, doamne, spune Preda Buzescu.

De ce-și țin coifurile sub braț? Toți Buzeștii și Calomfirești și Floreștii își țin coifurile sub braț. Stau descoperiți în fața lui, ca în fața unui mort. Se răsucește scurt spre ceilalți. Marcu. Mihalcea. Stoichița. Baba Novac. Își țin caii de dîrlogi, sînt în arme, împietriți, încoifați.

— Unde este Theodosie? întreabă.

— Aici, doamne.

Theodosie iese dintre căpitani. Trece lîngă Buzești. Își scoate coiful. Tăpșanul cade dulce spre Vernești. Îl bate soarele care poleiește crestele înzăpezite ale munților. Dincolo de tăpșan și muncel, trupele lui Potocki se întorc la Curtea de Argeș. Se aud trîmbițele sunînd victoria. Tobele dragonilor răpăie înfundat. Totul se aude ca prin cilți, străin de el, dintr-o lume ciudată și stranie căreia nu-i mai aparține. Potocki s-a mulțumit cu vel armașul. Nici măcar n-a încercat să treacă Argeșul. Poate a fost mîna lui Andrei Tarnowski. Ori a destinului, care-i mai lasă deschis un singur drum spre viitor.

— Să nu fie o viclenie, măria-ta! Danul îți poate tăia calea la Tigveni!

— Dacă n-a tăiat-o, vere Radule. Nu te neliniști. O iau pe sub munte.

Radu Buzescu i se-nchină curtenitor. Nu-l vede pe Radu Șerban... Mierloiul fluieră între fagii unde-a zăcut cneazul Grigore Toader. Pe Stanca și copii i-au dus la Gilău. La castel. Racea a rămas la Tîrgoviște să vegheze comorile lui Țepeș. N-a rămas diavolul. Este aici, cu popa Stoica. Și cerul. Lacrimă. Duios și sfielnic și cu gust de toamnă tîrzie, ori de iarnă la creste și munții dalbi și Argeșul șopotitor și turlele Curții de Argeș strălucind în măreția cugetului care le-a ctitorit, codrii liliachii învăluriți spre pieptul munților, Dumnezeule tot ce s-a înrădăcinat în cugetul lui pentru de-a pururi.

— Măria-ta, să mergem, șoptește Stoichița din Strîmba.

Atunci înțelege că s-a sfîrșit. Că destinul i-a răpit credincioșii unul după altul, pedepsindu-l pentru cutezanța cu care a scos istoria din făgașul ei domol. Că destinul l-a avertizat cu fiecare cap credincios căzut în moarte. Că, iată, clopotele au bătut și pentru el. Că, iată,

pămînturile cărora li s-a jertfit nu-l mai primesc, sătule de sîngele celor care le-au trudit. Acum un ceas și-ar fi sfîșiat inima cu unghiile. Știe cu luciditate înfiorătoare, că este aproape singur. Buzeștii își împlinesc legămîntul. L-au ascuns pe Radu Șerban, pe care însuși l-a uns domn, așteptînd ca el să învingă, ori să moară. Rațiunile timpului sînt implacabile și el le ia așa cum sînt, cu o seninătate neomenească de care se înspăimîntă. Îi dă coiful lui Baba Novac. Descalecă. Simte tăpșanul sub tălpi. Din cîțiva pași urcă sprînceana muncelului. Garda face o jumătate de voltă pe stînga. Îi lasă slobodă vederea spre Curtea de Argeș. Îngenunche. Sărută pămîntul mirosind a rădăcină și brumă și ud de cal. Ricîie în el. Îl adună în palme. Îl miroase. Îl așază la loc. Îl bate cu palmele. Își face cruce. Cineva plînge răzbit. Se ridică.

— Căpitane Caloian!

— Poruncă, doamne!

— Jumătate la stînga. La trap, pe mîna dreaptă...

Căpitanul Caloian rămîne înțepenit în șa. Garda nu mișcă. Stegarul ține sus hampa steagului mare al Țării.

— Caloiene!

— Ucide-mă doamne!... Ucide-mă, da' nu te lăsăm!

Vine lîngă calul căpitanului Caloian. Îl mîngîie pe grumazul încordat. Calul îl adulmecă la subțioara stîngă.

— Caloiene! Steagul ăsta nu poate ieși dintre hotarele Țării. Pribeag este domnul Țării, nu Țara. Pribeag este Mihai-vodă nu Bășărabii și nici glia și nici voi, sarea pămîntului după cum nu codrii și nu munții sînt pribegi și nu Argeșul și nu sfintele monastiri și nu cugetul neamului și nu veșnicia lui. Jumătate la stînga... la trap pe mîna dreaptă...

Ascultă c-o lăcomie nebună clinchetul armelor. Al scărițelor și zăbalelor, al săbiilor lovind platoșele, huruitul gărzii trecînd în capul oștilor Băniei. Buzeștii descalecă. Descalecă toată oștimea. Buzeștii îngenunche. Îngenunche toată oștimea. Vede dintr-o dată cîteva mii de cai înșeuați, sulițele ridicîndu-și vîrfurile deasupra miilor de cai și oamenii îngenunchiați, parcă mușuroiți în pămîntul tăpșanului, apoi soarele curgînd limpede prin văzduhurile albastre și sus, în slava slavelor, rotind lin și majestuos un vultur. Le spune cu glas bubuitor că ei, cu sîngele lor, au scris un hronic de aur. Că ei, cu bărbătească și sfîntă jertfire de sine au scos neamul din robie, înălțîndu-l în slava libertății și-n rîndurile celorlalte neamuri slobode ale Evropei, făcînd să renască, prin arme și danie de sînge și de cuget, Țara Soarelui, așa cum au plămădit-o strămoșii: Magna Valachia.

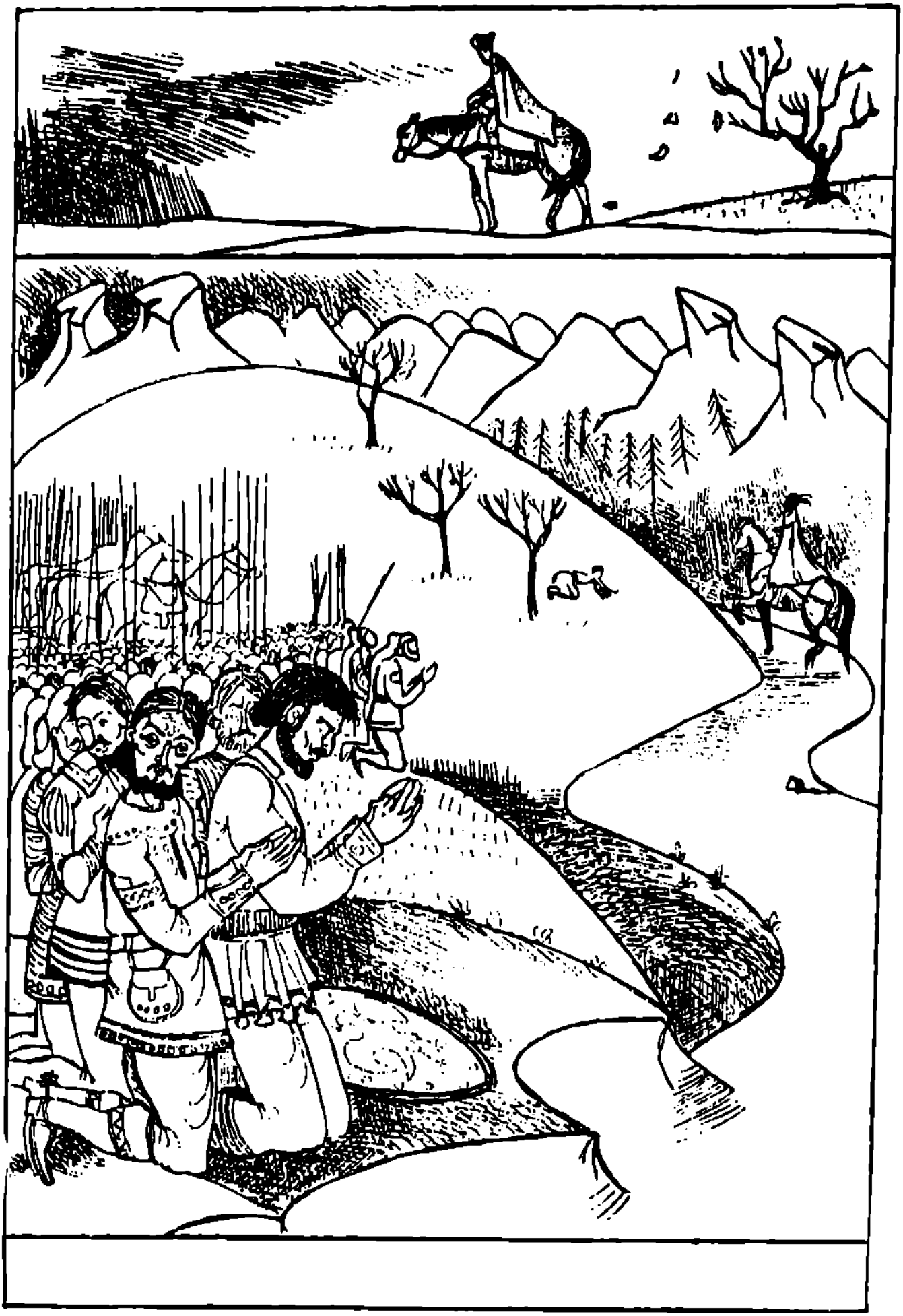

Că pentru acest vis el însuși a sîngerat, așa cum au sîngerat ei. El însuși a sărăcit, cum au sărăcit ei. El însuși și-a jertfit pe cei dragi, dîndu-i la mîna dușmanilor, zălog, ca dușmanii să nu calce Țara.

— Iar dacă vouă vă rămîn aceste pămînte și aceste ape binecuvîntate și acești munți slăviți și acest cer luminos și copilăria voastră și altarele și țintirimele și tot ce-i omenesc în viața noastră cea de toate zilele, mie nu-mi mai rămîn decît amintirile și nădejdile și credința în credința voastră și rugăminții prin care vă rog să nu mă uitați și binecuvîntarea cu care binecuvînt credința și jertfa și vitejia și dania de sînge și mă rog de voi, de toți, oșteni, ori căpitani, cetași ori hotnogi, mîndria și slava mea, mă rog de voi, iată, în genunchi vă rog, dacă v-am greșit vouă, cu fapta, cu vorba, au cu gîndul, iertați-mă!

Îngenunche în buza tăpșanului.

Se încheagă o liniște de moarte. Apoi se aude glasul lui Theofil episcop Rîmnicului, binecuvîntînd oștile. Apoi se aude bocetul lui Stroe Buzescu. Fără lacrimi. Cu glas puternic. Răzbubuit. Apoi aude glasurile acelor mii de oșteni, rostind în cor bocetul Buzescului. Și dintr-o dată se înspăimîntă de adîncimea cumplită a cugetului lor. De adîncimea cumplită a omenescului din el și din ei. De nețărmurita întindere a cugetului omenesc. De faptul că ei au înțeles nu fiecare cuvînt pe care l-a lăpădat el adevărului; dar că au înțeles dincolo de cuvinte însăși esența faptelor, însăși esența acestor ani dintr-odată împietriți în fapte, zidiți în fapte pentru veșnicie și acum îl bocesc, nu ca pe un mort, ci ca pe un viu trecut în basme și-n istorii, ca pe un pururea viu și mereu de-a pururea viul Mihai-Vodă care sare pe șapte cai, de strigă Stambulul vai. Apoi cineva începe să cînte:

Măria sa Vodă Mihai
De oșteni e ocolit
Oșteni țapeni și vîrtoși
Români tineri și vînoși
Și voinici d-ai Oltului
Cum îi place codrului.
Lungi de mînă,
Tari de vînă
Toți porniți pentru pricină...

Cîntecul se ridică deasupra lor. Deasupra lui. Dincolo de el și de ei. Sare în șa. Baba Novac îi dă coiful. Și-l ia sub braț. Buzeștii cîntă

alături de ceilalți. Aude cîntecul umplînd codrii și tăpșanul și cerul albastru strălucitor. Îl umple o bărbăție amară. Un gust aspru al veșniciei și istoriei. O ciudată și duioasă stare de eliberare de sine. Știe, este un paria. Știe, este un prinț pribeag cum sînt atîția în Evropa. Știe! Urmează cu tristă fidelitate destinul fratelui său Petre Cercel. Și nu numai al lui. Destinul atîtor Basarabi și Mușatini și altor valachi, rupți din glie de aceste furtuni de la marginea Evropei, luînd calea pribegiei, ca să bată la porțile mereu închise, ale rubedeniilor de sînge semănate pînă la Ocean... Știe toate astea cu o limpezime crudă. Trece la pas prin fața Buzeștilor îngenunchiați. Prin fața căpitanului Caloian, îngenunchiat, ținînd mătasea steagului celui mare al Țării, strînsă la piept. Lacrimi mari se rostogolesc pe obrazul crîmpoțit de ani și rane. Trece prin fața gărzii. Un hotnog se bate cu pumnii în piept. Un cal alb își ridică fruntea. Nechează prelung. Dureros. Trece prin fața Calomfireștilor. Floreștilor. Prin fața moșnenilor. Puțini. Ținîndu-și căciulile la piept. Prin fața curtenilor. Puțini. Cu straie și arme sărace. Știe că el i-a adus la sărăcie, dar nu se putea altfel. Coboară în șleahul Verneștilor. Soarele cade darnic peste creasta Știubeiului strălucind în omături feciorelnice. Cîntecul oștirii îl împînzește în giulgiul unduios al veșnicirii:

Căluțelul lui
puiul leului,
Sulița lui
falca zmeului...

Cîntecul stăruie în el. Boare și pîclă. Apoi șleahul se arcuiește pe sub Vernești. Pe sub un pîlc vechi de brazi negrii. Apoi se aude galopul unei lănci de călărime. Prințul Marcu trece pe lîngă el, ducîndu-se înainte, să străjuie. O vede alături pe Erina Cercel Basarab... Aude tropotele celor care-l urmează. Cîteva sute de cai. Poate trei. Poate patru. Se înfășoară în camelot. Își pune coiful. Sultan se așterne la trap domol, de cale lungă.

— Iată-mă și aici, Stăpîne, șoptește... Treacă de la mine și acest pahar, Părinte!

Își ridică privirea în cerul sclipitor, plin de lumina neasemuită a Țării. Vede printre lacrimi, acolo sus, în albastra slavă a slavelor, un vultur rotind măreț, cu aripile cruce. Rotește lin în pustietatea deplină, singur cu măreția lui, ajungîndu-și sieși în nesfîrșirea de lumină albastră, sub care sclipesc toți munții Cetății de piatră, împodobiți cu diamanticale. Apoi se coboară de-acolo, din slavă și își

spune că dincolo de pribegie stă voința lui nestrămutată de a se întoarce. Că dincolo de această voință nestrămutată stau Călugărenii, Șelimbărul și Otanii. Că niciodată aceste pământuri nu vor uita urma pe care-o lasă Sultan în ele, după cum Argeșul nu va uita niciodată chipul lui Io, Mihail Voievod. Știe că acela trăiește dincolo de bărbatul sfîșiat de durere din șa, de omul pe care-l podidește un plîns mut, sfîșietor și că, oricît ar fi acesta prăbușit sub loviturile destinului, celălalt, Io, va găsi în sine puterea care să-l zmulgă din pulbere și să-l îndreptățească la pacea veșnică în rîndul lespezilor peste care va picura veșnicia.

Pune pinten. Sultan nechează. Undeva într-un fag, o gaiță îl înginâ. Pe o coastă prăvălatecă, un bătrîn cu plete albe de Dumnezeu descarcă băligarul fumegînd, la rădăcinile unor meri cărora încă nu le-a căzut frunza.

Cartea a doua

„IL VALACHO“

CĂILE DESTINULUI (I)

Wiena 1601

Crăciun 1600. Kosiče

Cașovia!... Kosiče!... Kaschau, măria-ta!

Ne primesc ca pe furi, doamne!

Ce porunci dai?

Du-te Marcule și cere să te înfățișezi marchizului Ferrante Gonzaga. Spune-i că n-am nutreț. Că ne-a răpus frigul. Că mîine e Crăciunul și voi să merg la biserică. Să mă spăl. Să mănînc bucate calde la o osterie. Oastea mea nu va tulbura orașul. Nu-i cerși. Cere-i... Să nu uite că l-am apărat de tătari...

Își smulge țurțurii din barbă. Viscolește de două zile. De cînd au ieșit din Tokay și au apucat drumul Kașoviei în susul Hernadului, care era Hernad cînd întîlneau unguri, și Hornad cînd au intrat în ținuturile slovăcești. Zidurile cetății abia se văd prin ninsoarea cenușie, vînzolită amarnic. Munții din dreapta și stînga văii, încenușiți, își ridică ghebele în cerul străin, cîlțos, tăvălugit dușmănos peste lume. Episcopul Theofil Rîmniceanu dîrdîie în blănuri. La Deva, cînd cei din cetate au tras cu tunurile în ei, calul episcopului s-a speriat sărind în Mureș, de pe podul plutitor. S-au înecat cîțiva dragoni leși. Episcopul a ieșit la mal înotînd voinicește. N-a avut nimic. S-a bolnăvit la Oradea, cînd căpitanul Paul Niary, socotit prieten și jurat pe sabie, i-a spus rîzînd: — Cu oastea asta, măria ta poți cuceri Praga în două ceasuri... — Te temi că aș face-o, Niary? — Eu nu, măria ta!... Rudolf, da!... Am poruncă să-ți opresc jumătate din oaste... — Și dacă nu voi? — Atunci am poruncă să te arestuiesc!... Iartă-mă, dar sînt oșteanul împăratului... — Nu-ți pun prietenia la încercare, căpitane... Vino să spunem oștenilor, voia împăratului!

Prințul Marcu pleacă la trap, însoțit de stegar și trei heralzi. Bătrînul Mihalcea se dă jos din sanie, agățat de Stoichița din Strîmba. Baba Novac descalecă. Își scoate mănușile din lînă. Își freacă mîinile cu zăpadă.

— N-au să ne primească nici ăştia, măria-ta, mormăie Mihalcea Karatzas din şuba de urs. Parc-am fi ciumaţi. Scîrnăvia de Rudolfu. Paţachina de neamţ. Cît avu nevoie, îţi trimise colane şi soli şi oşti, te primi între familiari, te dărui cu domenii şi castele. Acu nu te primeşte prin cetăţi, curva neghioabă . . .

— Tu mi-ai fost un ciocan şi o unealtă de război.
Am zdrobit neamuri prin tine, am nimicit împăraţii prin tine . . .
. . .Şi iată
Toţi prigonitorii lui l-au ajuns tocmai cînd
îi era mai mare strîmtoarea.
. . .cînd a căzut poporul lui în mîna asupritorului,
nimeni nu i-a venit în ajutor,
iar vrăjmaşii se uitau la el şi
rîdeau de prăbuşirea lui.

Episcopul Theofil amestecă proorocirile lui Ieremia cu plîngerile. Are ceasuri de căinţă. Are ceasuri de luciditate. Are ceasuri de nebunie, otrăvurile Iglisiei stăruind încă în acest iniţiat care-a trădat-o, pentru celălalt trădător, care este el, voievodul pribeag. De două săptămîni, ori de trei, de cînd a trecut munţii încearcă să scape de obsesia Velicăi. De obsesia nopţii de la monastire de la Bistriţa, cînd Racea a zidit în peşteri comorile Scaunului domnesc. Coroanele şi sfeşnicele de aur, icoanele legate în aur şi bibliile şi cădelniţele, candelele bătute în pietre scumpe, ripidele de argint aurit, tot ce n-a lăsat la Tîrgovişte şi tot ce-a mai scăpat urgiei acestor ani. A vrut să înzestreze monastirea cu un sat. Voia să se despartă de Ţară printr-o danie. Cu ce bani? . . . Le-a cerut acestora, oştenilor, să-i dea leafa lor pe-o lună şi ei, oştenii, lefegiii lui vechi, plini de rane şi boli lumeşti, aceştia care şi-au părăsit vetrele bîntuite de turci, sîrbii care duc femeile şi copiii la căruţe, pribegi de şapte ani, aceştia i-au dat lefurile lor, acolo sub castanii şi fagii străvechi ai monastirii, ei cei şi mai săraci decît domnul lor. Apele învolburate. Ceasul vecerniei. Cerul sîngeriu. Clopotele. Cei o mie cincisute de oşteni, hotnogi şi cetaşi care-l urmează, sîrbii lui Baba Novac, morovlahii lui Papahagi, turcii lui Ahmet Muhtar, martologii bulgari, bosniacii şi slovacii lui Jan Pisek de Chynov, cavaler al ordinului Sfîntul Iacob, dragonii căpitanului Stanislas, îngenunchiaţi sub amurg la Bistriţa. La monastire . . . Unii plîngeau . . . Apoi ţesătura olăcarilor neplătiţi. Dragoni alergînd în taberele lui Potocki şi Tarnowski, la Tîrgovişte, ori plecaţi în Polonia, să înnoade legăturile vechi. Ieniceri de-ai lui Ahmet Muhtar

plecați la Istanbul. Stoichița din Strîmba țesîndu-și urzeala — de taină, cu răbdare de sfînt. Și noaptea, cînd treceau prin pasul Vulcan, cei doi călăreți singurateci, sub buza Parîngului. Șuvoia Jiul nebun, plin de stele. Straja întîia, cu Marcu, la galop. Un corn. Parcă l-a secat la inimă. A cunoscut cornul cavalerului Gligor Taflan de Mîndra. Din ce genune ieșise în noaptea ruperii lui de Țară?! Galopul nebun al prințului...

— Măria-ta! Doamna Velica!

Velica scăpată din ghiarele Iglisiei, prin Gligor. Velica tremurîndă, umbra celeilalte, Velica lui, neistovita Velica, lacomă de el, plîngînd și rîzînd. Coliba de pădurar. Patul de cetină. Nebunia nopții spre scapăt.

— Du-te și zmulge-ți dreptatea, iubitule... Craiul meu înfricoșător...

O mie de vorbe fierbinți. Povestea ei. Zemurile otrăvitoare aruncate pe fereastră. Laptele de bivoliță băut trei săptămîni. Fuga din schit, la Bănița, de unde-a aflat despre Bucov. Despre patimile lui. A lucrat cu înverșunare. I-a pregătit cale slobodă spre Beiuș, atunci cînd el a ajuns la Craiova. A repezit vești în săcuime. Velica albă și subțire și halucinată, înviind în coliba sărmană de pădurar o lume pe care o uitase. Are să aibă ea grijă de Stanca și copii. Are să aibă grijă de cei din Țara Făgărașului. De hunedoreni și moțogani.

— Vino cu mine, aproape i-a cerșit, sorbind-o cu buzele, nebun și impătimit, nevenindu-i să creadă c-o strivește în brațe. C-o simte goală și fremătătoare, prelungindu-i ființa în lumea clar vederii, dincolo de beția dulce și ametitoare a simțurilor. Buzele ei umede, sînii și umerii, carnea fecioară și ochii, ochii dumnezeești ai Velicăi, plini de nebunie lucidă și sălbatică părăsire de sine. Bruma dinspre zori. Căldura așternutului din blăni. Mirosul subțiorilor ei. Mirosul ametitor de sudoare și dragoste. De izmă și paciulli. De mosc și femee răpusă în așternut. L-a zgîriat și mușcat. Apoi i-a spus că se așază la Sîmbăta sub munte și că-l așteaptă să se întoarcă cu oști, ea însăși pregătindu-i oștile Transilvaniei.

— Așa cum te-am așteptat la Alba-Iulia, inima mea! Nu-mi cere decît să-ți pregătesc coroana. Izbăvește-mă de slăbiciunea de a te urma. Curmă-mi-o... Spune-mi că sînt vitează. Spune-mi că nu mă tem de Iglisia și iscoadele ei. Că nu mă tem de iscoadele nemeșilor. Că sînt tăria ta, și cugetul tău, și mintea ta și voința ta, aici, în Cetatea de piatră.

Se prefirau zorii prin acoperișul de scoarță. Ea l-a înlănțuit pătimaș, spunîndu-i la ureche vorbe nerușinate și aținătoare. Au ieșit din colibă înlănțuiți. Dragonii de gardă, au strigat *vivat*. Căpitanul Stanislas i-a adus Velicăi un buchet cu brîndușe de munte. Vestea s-a răspîndit în oaste. Au venit să i se închine Velicăi toate steagurile. Au venit la galop. I-au închinat săbiile. S-au întors la galop.

— Abia acum te recunoaștem, măria ta, a spus căpitanul Stanislas.

Răsărea soarele din spatele Parîngului. Dragonii au început să cînte un cîntec vitejesc, pe care toboșarii călări îl subliniau la răstimpuri cu răpăit puternic de tobe. S-au despărțit înainte de Livezeni. Erau acolo zece călăreți hunedoreni, cîțiva pădureni de la Dobîca și trei cnezi moțogani de la Viișoara, Brad și Baia de Criș. Sub un nuc era Vasile Boer de Recea cu căpitanul Fărcaș al Făgărașului. A sunat un bucium. Din spatele unui pîlc de fagi a ieșit un steag de călărime consuetudinară. O lance de neamiși de țară. Trei săcui de Ciuc, în dolmane verzi. Velica avea lacrimi în ochi. Lui i-a pierit graiul. Și-a scos gugiumanul. A rămas în șa, descoperit, fără grai. Au fost chiote de-o parte și alta. S-au strigat pe nume, unii pe alții. L-au înconjurat. I-au sărutat mîinile. Cizmele. A descălecat. I-a îmbrățișat. A fost apoi o tăcere bărbată în care căpitanul Fărcaș i-a spus că nemeșimea a repezit banderii spre Deva și Beiuș să-l prindă. De aceea au venit ei aici. Credeau că nu are oaste. Așa, mai curînd are să prindă măria-sa banderiile.

— Ce poruncă dai, măria ta?

Era acolo frater Ștefan. Și l-a amintit pe Peter Domokos. Și-a amintit-o pe Varvara Szuki. Era acolo neamișul de țară Josza Sandor de Maros Gombos, care la Mirăslău a luptat cu două paloșe... Și era altceva acolo, sub livezile pustii de sub Livezeni. Opera lui vie și fremătătoare. Un sens adînc și incoruptibil al istoriei. Scînteia de dumnezeire din el, care-a înțeles acel sens adînc și ireversibil al istoriei. Velica strălucitoare în straiul făgărășan, sub buboul negru cu glugă. Acesta este destinul Velicăi. Viscolul îi spulberă zăpada în ochi. Călăreții descalecă. Își bat șoldurile cu palmele... Aude vag cornul prințului Marcu sunînd la porțile închise ale Kașoviei. Nechezat puternic. Cavalerul Jan Pisek ține frîul pe stînga de lemn, agățat de cange. Are zăpadă în sprîncene și-n mustață. Măcăie în ceha-turca-româna-spaniolă pe care-o vorbește obișnuit:

— Porcii nu-ți deschid, majesta! Unul din oamenii mei este de aici, din Bodvou, zece leghe de marș. Vom găsi fîn pentru cai și pe legea mea, cîțiva porci adevărați pentru noi...

— Eu sînt omul care a văzut suferința sub nuiaua urgiei Lui! șoptește episcopul Theofil... Ascultă-l pe cavaler, doamne, căci mai marii cetății nu te vor primi.

Se aude un foc de muschetă. Episcopul Theofil sare din sanie. Își scoate rantia. Își zvîrle ciubotele căptușite cu blană. Se despoaie gol. Sare din piatră în piatră prin viscol, ducîndu-se la Hornad. Apele fumegă înspumate și repezi. Episcopul se cufundă de trei ori. Sare Simion cu o pătură de cal. Episcopul iese din apă. Simion îl buciumă zdravăn. Garda sîrbească își face cruci dese. Theofil se îmbracă. Cere șuba. Se urcă în sanie.

— Iartă-mă doamne, spune cu glasul lui de altădată... Mă vindecai... Ferrante Gonzaga avu un strămoș care sluji la leși. Dar mai întîi îi sluji lui Matei Corvinul. Fu la Baia cînd îl birui Ștefan cel Sfînt de la Moldova. Fu la Codrii Cosminului cînd îl bătu Ștefan pe riga. Acel strămoș se cheamă Valentino Gonzaga și în *Liber secundus*... Măria ta, prințul Marcu.

Din trîmba cenușie răsucită de viscol ies doi muschetari călări, ducîndu-l la mijloc pe prințul Marcu...

Unul din ofițerii de muschetari își apasă pălăria pe cap, cu un gest grațios și obraznic.

— Sînt stegarul Zucconi Alberto, segniore și vi-l prezint pe bravul căpitan tedesc Scharfeneck, ofițerul de ordonanță al luminăției sale marchizului.

Căpitanul Scharfeneck schițează o reverență din șa. Are ochi galbeni, nasul mîncat de sfrenție, urme adînci de vărsat pe obraz și-l privește obraznic pe sub gardinele pălăriei.

— Bucuros să-l vadă pe eroul de la Miroslo, spune Scharfeneck. Vă mai aduceți aminte, segniore, de atacul muschetarilor la tunuri?!...

Căpitanul vorbește argoul de tabără, adică o nemțească împestrițată cu cuvinte italienești și franțuzești.

— Ne datorați amîndorura, într-un fel, pierderea artileriei segniore.

— Este misiunea pe care v-a încredințat-o marchizul? Marcule. Tălmăcește cuvînt cu cuvînt...

— Este plăcerea și cinstea de a ne prezenta unui soldat prea cunoscut...

— Aștept la Kosiče, apasă pe numele slovac al orașului, salvconductul majestății sale, pentru Praha. Vă felicit pentru atacul de la Mirăslău. O bună lovitură de spadă... Doresc să petrec Crăciunul la osteria « Drumețul ostenit». N-am fîn pentru cai. Doresc să-l văd pe marchizul Ferrante Gonzaga... Căpitanul Scharfeneck își roade mustața. Aprobă dînd din cap tot ce sporovăiește stegarul

Zucconi. *Il marchese* este plecat să-şi petreacă sărbătorile la Praga. Însăşi oastea imperială suferă din lipsă de furaje. El se oferă, camaradereşte, să găsească un furnizor de furaje, chiar de ovăz, dar...

— Plătesc cu bani ghiaţă, nu cu tracte.

— Asta va schimba mult în însăşi concepţia imperiului, faţă de vizita voastră. *Aproposito!*... Era să uit... Salvconductul există. Dar nu pentru Praga... Pentru Wiena!... Este aşteptat de arhiducele Mathia, interesat în treburile răsăritene. Împăratul este ocupat cu mari afaceri de stat.

Viscolul se înverşunează. Calul stegarului guraliv şi obraznic tropăie pe loc. Îşi ucide furia. O ucide clipă de clipă. Răsturnarea asta îl sugrumă. Îi vine să urle. Să-şi împlînte jungherul în gura rînjitoare a stegarului. Alt *aproposito*. În incinta oraşului poate intra doar singur, însoţit de o gardă convenabilă.

— Adică?

— Patru gentilomi, segniore.

— Marchizul s-a gîndit la toate amănuntele, stegare.

— Este meritul lui segnior Georgio Basta, *comandante generale dell'Ungheria superiore a Cassovia*... Sînteţi un pribeag periculos.

Nu se mai uită la cei doi muschetari. Îi vorbeşte lui Marcu.

— Spune-i c-am să mă întorc cît de curînd şi am să-i arăt bunăvoinţa mea. Pînă atunci să tracteze totul cu...

— Cu mine, măria-ta, spune Stoichiţa... Şi dacă nu se supără măria-sa, Marcu...

— N-am uitat că am fost de-o seamă cu aceştia, doamne. Sloboade-mă.

— Ia-l cu tine pe cavalerul Jan Piseck. Şi pe neamişul Josza Sandor. Leg tabără la Bodvou. Treci pe la «Drumeţul ostenit». Vezi cine-a venit din Ţară. De la Velica. (Vorbeşte în greaca veche şi româneşte) Fiţi cu băgare de seamă.

— Măria-ta, este seara de ajun.

— Ajun 1600, Stoichiţo... Nu uit.

Se vîră în blănuri. Garda îşi ia locul. Căpitanul Mîrzea strigă:

— Încălecaţi.

Stegarul Zucconi îşi pune calul la galop mic. Şi-l trage lîngă sanie.

— *Aproposito*, segniore. Salvconductul pentru Wiena vă poate fi încredinţat cu o singură condiţie.

Tresare. Ascultă tot ce se vorbeşte ţinîndu-şi ochii închişi. Vrea să tragă între lumea duşmănoasă şi el zidul de nepătruns al tăcerii. Încă de la Oradea a înţeles că a schimbat o duşmănie ucigătoare ieşind din olaturile nemeşeşti, pe alta, zăcută şi putredă. Duşmănia lui

Basta. A tuturor generalilor și coloneilor care mănîncă soldele imperiului, prăpădindu-i pulberea și oamenii în lupte lipsite de strălucire. Paul Niary i-a dovedit-o. Dincolo de prietenușugul lui zgomotos, a simțit ura. Neagră. Otrăvitoare... De ce? Ce-a înțeles Paul Niary, căpitanul de Oradea? Sau ce n-a priceput el, din tot ce-au priceput aceștia toți?

— Care condiție, întreabă Marcu!

— Toată această oștire să rămînă la Kassau, se rățoie căpitanul Scharfeneck... Este o gardă pe care nu și-o permite nici majestatea sa imperială, necum... — Căpitane este bine să-ți măsori cuvintele... Deocamdată ești un sol și un reprezentant al marchizului. Poartă-te ca un gentilom...

Se aștepta la asta. S-a mirat că nu i-au cerut-o la Dobrițin. Ori la Tokai. Îl doare atît de cumplit încît i se chircește stomacul.

— Am auzit, Marcule... Stăpînește-te. Întreabă-l în ce condiții?

— Înrolați cu căpitanul lor, cu un corp aparte, cu tabăra la Kassau, spune căpitanul neamț. Vor rămîne aici, pînă cînd va decide majestatea sa.

— Cine-i va plăti?

— Stăpînul care i-a adus aici, fără să fi întrebat curtea.

— Marcule!... Fă un înscris cu guvernatorul... Îi plătesc Io. Io le dau porunci. Ce cvartir li se dă?

— Seña!

— Putea să mi se spună acolo... Ce gvardie mi se lasă?!

— Treizeci de gentilomi.

— O sută, cu oamenii de arme. Să nu mai fiu tulburat de nimeni. Diseară primesc salvconductul. Nu voi să văd pe nimeni... Și... Marcule... Spune-i foarte limpede ăstuia neobrăzatul, că încă pot, cu opt sute de oameni, să le arăt cum se pedepsesc necuviința și grosolănia... Să te aud!... Căpitane Mîrzeo! La drum!

Caii biciuiți se reped în viscol. Cei doi muschetari sînt împinși de gardă în afara șleahului. Calul căpitanului Scharfeneck se poticnește. Dă în genunchi. Apucă să-l vadă căzînd din șa. Un răget de durere. Apoi tropotele gărzii și aulitul viscolului și zidurile cetății Kosiče cenușii în depărtare și mirosul de cărbune și senzația de gol, sleită și de neputință... Se gîndește la Crăciunul Stanchii, acolo la Gilău, printre paznici și iscoade. Se gîndește la lupta aceea năprasnică de la Vidin cînd i-a împlîntat spahiul Mithat Bali sulița în pîntec, Habiiba zăcea la picioarele calului și-l viscolea. Într-o noapte era pe Cornul de Aur cu un caic. Nikifor Parasios cînta duios un cîntec din insule. Cerul își legăna stelele de aur, în aroma dulce de tamarisc

și smochin înflorit și Adronic Cantacuzino recita din « Iliada » cu glas cîntat de heruvim . . . Aude țipetele femeilor. Răcnetele bărbaților. Porțile grele închizindu-se. Clopotul trăgind în dungă. Larmă pe ulițele tîrgului. Felinare legănîndu-se. Guițatul porcilor. Mugetul vitelor închise în staule. Gîlceavă. Tropote înfundate. Este la Sofia și ascultă sfînta slujbă . . . Ba! Este la Nikopole, după luptă și . . .

— Măria ta! . . . Nu-l cunoscură pe Kapusany. Nici nevastă-sa nu-l cunoscu! Își făcu cruce cînd îl văzu. Zicea că-i stafie. E măritată cu un lefegiu rămas fără picior. E zarvă. Aștia ies cu sulițele să se apere . . . Iese și județul lor . . . Măria-ta, m-auzi? Doamne, trezește-te! . . . Nu ne primesc aștia, nici de Crăciun bătrînul.

Apoi glasul gros al lui Mihalcea Karatzas.

— Scoală-te doamne. Aștia-s sătui de oști de pripas, ca mine de Rudolfu.

Noapte. După clina împădurită ninge spornic. Se aude viscolul aulind pe deasupra. Carele și harabalele puse pe tălpici intră în bivuac. Un cerc de harabale acoperite cu polog. Călărețiii își acoperă caii osteniți cu păturile. Se întind conovețele. Stegarul Guriță Oprea de la Plăviceanca, înfige steagul cu însemnele voievodale în mijlocul acestei *plazas de armas*. Sîrboaicele își scot copiii din mițe. De pe sub pologuri. Ninge. Copiii se bat cu zăpadă. Se aud săcurile oștenilor doborînd brazii de pe muncel. Mîine se împlinește o lună de la cea din urmă bătălie dată pentru Țară. Dumnezeule. O lună.

— Întinde-ți corturile, unchiule . . . Voi să-mi faceți o tabără sărbătorească. Sînt lacom să stau între oșteni, unchiule Mihalcea!

— Facă-se voia ta, doamne. Pînă atunci, iată-i pe pîrgarii și burgărmaistorul ăstora . . . Ce porunci dai?

Îi e lehamite. Peste tot același lucru. Întîi se tupilează prin beciuri. Apoi ies bătrînii și bürgermeisterul. Încep să se plîngă de silniciile lefegiilor. De sărăcia care-i bîntuie. Apoi cer prețuri nerușinate pentru fiecare pud de făină. Prețăluiesc găinile de parcă ar oua ouă de aur. Vine un lefegiu scund, crăcănat, tîrîndu-și pintenii prin zăpada pufoasă. Se descoperă. Îl roagă să-i dea voie să ia tîrgul cu asalt. Pe legea lui, nu că nu se mai recunoaște în archebuzierul artificier Kapusany; dar propria lui nevastă a încercat să-l convingă că este mort. Mort de-a binelea, undeva în Valachia și el nu are nici un argument împotriva femeii dezlănțuite, păzită de un neamț chior, cu picior de lemn, care de asemenea a încercat să-l convingă că e mort, sau va fi în curînd mort de-a binelea, dacă n-o șterge de-acolo.

— Poate cei vii au dreptate, domnule archebuzier-artificier . . . Poate sîntem mai morți decît ne place să credem că sîntem . . . În

ceea ce privește asaltul, iartă-i . . . Este noaptea de colindețe. Domnul archebuzier-artificier ascultă tălmaciul. Oftează. Își face reverența. Pleacă tîrșîindu-și pintenii. Șătrăreii oștirii întind corturile de iarnă din trei rînduri de dimie. Se mătură zăpada de sub poloage. Se aduc pîslele groase țesute din lînă și păr de cal. Se întind lanțurile sub nasul delegației, care privește mișuna oștenilor . . . El însuși se lasă furat de repeziciunea cu care s-au ridicat cele aproape două sute de corturi albe. Căpitanii și-au înfipt lăncile cu fanioanele și semnele heraldice în fața corturilor lor. Caii de la atelaje tîrăsc în *plazas de armas* trunchiurile brazilor doborîți. Nu știe nici unul dintre ostași că mîine . . . Cel mai tîrziu la 1 ghenar 1601 trebuie să fie la Bratislava, unde-l așteaptă episcopul Sandor Szuckay . . . 1 ghenar 1601. Șoptește în neștire data aceasta, care i se pare cumplită, ca și cînd timpul s-ar fi dat peste cap, răsluindu-i dintr-o dată zilele și lunile și anii, răsluindu-i viața și aruncîndu-l în întunerecul orb al neființei, acolo unde aude un glas străin șoptind data și locul acela îndepărtat: 1 ghenar 1601. Al doilea an al veacului pe care l-a început în mărire, la Alba-Iulia . . .

. . . Compania de muschetari călări intră în bivuac la trap bătut. Oamenii poartă torțe aprinse. În față călărește prințul Marcu, avînd în dreapta și stînga ofițeri imperiali înfășurați în șube lungi. Se aud cornii cavalerilor slovaci și germani cerînd slobod în tabără. Privește vînzoleala săniilor pline de doamne care trec prin lumina rugului uriaș aprins de oșteni în *plazas de armas*. Lasă colțul pologului. Îi este frig. L-a pătruns un frig umed, care-i scurmă rănile. Îi este dor de o putină cu apă fierbinte în care să lepede oboseala soioasă a drumului. Simion îi agață pe umeri șuba din blană de jder. Bătrînul Mihalcea Karatzas îi înjură urît pe oaspeții nepoftiți.

— Și-au găsit ce să troncăne mîine, la serbările lor galante, măria-ta. Iepele astea știură că sosim, de cînd plecarăm din Oradea. Unde-i primești pe solii lui Gonzaga?

— Dincolo! . . . Aici primiți doamnele . . . Simioane. Zaharicale și vin de Chios.

— Ai să rămîi cerșetor, doamne, mormăie Mihalcea Karatzas. Pași cadențați. Lumina torțelor. Glasurile dogite ale muschetarilor răzbătînd prin dimia groasă. Umbrele gărzilor. Se retrage lîngă scaunul florentin din a doua încăpere a cortului. Intră Baba Novac.

— Găsirăm omul lui Carlo Magno, măria-ta. Ne așteaptă de trei zile.

— Unde este?

— În cortul meu . . . Măria-ta!

De acest « măria-ta» se teme de cînd a luat calea pribegiei. De privirea tristă și inteligentă a lui Baba Novac. De ceea ce nu pot spune vorbele despre fidelitate și onoare. Despre bărbăție și disperare. Despre vise bărbătești slujite cu sînge. De afară se aude glasul prințului Marcu cerînd slobod la măria-sa. Se aud galanteriile lui Stoichița spuse doamnelor. Rîsetele cochete ale acestora. Un glas hirsut de soldat spunînd într-o germană-italiană-dalmatină că ar prefera de o mie de ori să stea acasă, mai ales cînd această casă este un castel, decît să se vînzolească într-un bivuac de oșteni osteniți de drum și pribegi. Îi răspunde alt glas, dulce și curgător, de femeie, în germană:

— Colonele, de treburile voastre desmățate sîntem cu toții sătui. Am venit aici să-l vedem pe cel mai strălucit dintre cavaleri. Ne-o îngădui?! . . . Ori *il marchese* ți-a dat vr-un ordin special ca trecerea illustrissimului să se facă neobservată?

— Singurul ordin pe care-l am, contesă, este să păstrez liniștea . . .

— Și ți se pare c-o tulburăm noi?

Glasul lui Marcu poftind doamnele în cort. Rugîndu-le să aibă bunăvoința să aștepte pînă cînd măria-sa va isprăvi treburile sale politice și militare. Se apropie de Baba Novac.

— Este tot ce-am putut face, frate al meu.

— Știu, doamne. Nici Dumnezeu să fi fost, nu puteai mai mult.

— Atît am putut pentru Serbia . . .

— Atît am putut însumi, măria-ta.

— Zi-mi Mihai . . .

— N-o pot.

— Știi?

— Știu . . . Am să rămîn aici să te aștept. Dacă-mi făgăduiești că te întorci.

— M-ar blestema oasele moșilor mei, dacă n-aș face-o. Ale oștenilor mei. M-ar blestema viii și morții. Te-ai temut că am ajuns la capăt?

— La Oradea, da.

— După ce semn?

— Te-am auzit plîngînd în cort, după ce ți-au înjumătățit oastea.

— Ți s-a părut.

— Poate.

— Rămîi aici la marginea Transilvaniei. Ochiul, inima și brațul meu. Îmi repezi olăcari. Odată pe săptămînă. La Wiana. La Praha. Voi ajunge la acest Rudolf. Și mă voi întoarce, Baba Novac.

Îi spune mereu că se va întoarce. Vorbește să acopere golul care se cască între ei. Golul negru, plin de necunoscut și spaime, golul

zilelor ce vor veni, cărora el nu le mai este stăpînul de odinioară. A început să se teamă pentru fiecare dintre cei dragi și apropiați, mai mult decît pentru sine însuși. Acum se teme cumplit pentru Baba Novac. O spaimă irațională, care i se înfige în gîtlej. Destinul îl lovește mereu în cei apropiați. L-a lovit de ani de zile în cei care și-au pus viața pe sabia lui, pustiindu-l mereu de partea aceea din sine pe care-o întrupau ei. Îl îmbrățișază pe Baba Novac cu disperare. Baba Novac, cinstea și setea de libertate a Serbiei. Mîna ei înarmată și răzbunătoare. . . . Alter ego-ul său cavaleresc și cinstit. Nebunia lui dîrză și aripa lui stîngă, ori dreaptă, neclintită. Învăluitoare. Necruțătoare. Iată că-și părăsește aripile aici, lîngă Kosiče. Atît îi mai rămăsese din oștire. Aripile prin Baba Novac. De-abia din clipa asta este un paria. De-abia din clipa asta este un pribeag. Pînă aici la Kosiče a fost un condotier cu oastea lui. Oricînd gata să dea, sau să primească o luptă. Ca aceea de la Sînmartin, lîngă Oradea, cînd i-au căzut în cîrcă banderiile lui Chiaky venite de la Cluj. Cînd Mantovano le-a decimat cu falconetele și Baba Novac le-a spulberat în șarjă, urmărindu-le pînă la Criș. De mîine? . . . De mîine fiecare castelan prădalnic îi poate jefui chervanul . . . De mîine nu va mai fi decît umbra lui însuși.

— Măria ta, colonelul Rottal di Sendvoe și căpitanul Vicenzo Zucconi, solii marchizului Ferrante Gonzaga, comandantul Cașoviei.

Prințul Marcu făcîndu-i semn că are vești grabnice.

— Să intre. Rămîi Baba Novac!

De afară se aud securile hărnicind la lemne. După două zile de viscol și frig cel dintîi foc de tabără. Intră un fel de muschetar înalt, pe jumătate haiduc, cu sprînceana dreaptă ruptă în două de o cicatrice, bărbuță de drac, purtînd pe sub mantia îmblănită un mundir verde de haiduc și peste mundir, plastron de piele neagră. Pantalon blănit vîrît în cizme groase, cu burduful rotund. La eșarfă o sabie curbă, de-o mărime neîntîlnită. Trăsături dure. Smolite. Îl știe din auzite. Comandantul haiducilor din Ungaria superioară. Este urmat de un fel de prelat cu figură prelungă, îmbrăcat în muschetar imperial, care zîmbește și după ce-și face reverențele, miroase delicat un flacon cu săruri. Marcu face prezentările. Intră Mihalcea Karatzas. Colonelul îl salută ca pe o veche cunoștință.

— Un diavol bun de spînzurătoare, măria-ta. Iar ăsta, cu chip de înger, este căpitanul Zucconi, ăla de-l ține împăratul pe 75 de taleri pe lună, de parcă ar căca aur.

— Bravul dumneavoastră diplomat ne zugrăvește meritele, cu delicatețea lui proverbială, spune cu glas de bas colonelul Rottal,

hîrîindu-l pe r. Illustrissime și magnifice domn Michael, rog scuzați felul cum s-au prezentat ofițerii mei care v-au așteptat la Cașovia. Căpitanul Scharfeneck și-a depășit atribuțiile. Trebuie să-l înțelegeți. Și-a pierdut fratele la Miroslo. Ucis chiar de segnioria voastră, în șarja memorabilă cînd v-ați retras. Nu mai rețineți. Un ofițer de reiteri, înalt, cu mustața . . .

— Poate. Am ucis cîțiva ofițeri atunci. Și am pierdut trei mii dintre frații mei de arme . . . Cu ce pot să-ți fiu de folos, colonele?

— O misiune ingrată, illustrissime. Mai ales pentru un soldat care vă admiră.

— Te ascult, colonele.

— Îngăduiți-i căpitanului Zucconi să vă prezinte avizul marchizului. (Colonelul Rottal di Sendvoe vorbește o germană-dalmatinizată). Eu detest politica. Zucconi. O clipă. Illustrissime veți auzi mereu vorbindu-se de Miroslo. Nu cu intenția de a vă jigni. A fost cea mai teribilă bătălie din ultimii zece ani. Pentru ofițerii imperiali a devenit un titlu de glorie. *Aproposito* . . . Cînd ați tăiat drapelul de la hampă — v-a văzut întreaga oștire imperială — generalul Basta a avut o criză de colici. Lui *segnior comandante generale* nu-i plac haiducii, mai ales cînd sînt croați, uskoci sau bosniaci. Mie nu-mi plac albanezii italienizați și-mi plac mai ales uskocii. După cele povestite de prietenul meu Zucconi, retragerea dumneavoastră a fost magnifică. Vrednică de Lope de Vega.

— N-ați fost la Mirăslău, colonele?

— Pînă astăzi am regretat . . . Din clipa asta mă felicit că n-am fost, illustrissime.

— Ești un om franc, colonele.

— La ordinul vostru, illustrissime.

Căpitanul Vicenzo Zucconi își scoate batista albă din garda spadei. Tot de acolo un pergament cu avizul marchizului . . . Se așază în scaunul florentin, pliant. Cele patru torțe din tortare ard fumegat. Marchizul Ferrante Gonzaga este la Praga să-și felicite suveranul. Punctele avizului sînt scurte. Căpitanul Zucconi le citește cu glas aburit, de tenor. Se recomandă cu respect illustrissimului și magnificului să-și lase la Cașovia cei șapte sute treizeci și unul de oșteni. Să le plătească solda pe trei luni înainte, ca să nu existe discuții cu casieria oștirii. Ordine severe să nu comită atacuri armate asupra locuitorilor. Pe teritoriul imperial asemenea fapte se pedepsesc cu spînzurătoarea ridicată pe locul comiterii lor. Căpitanul oștirii va merge la raportul comandantului Cașoviei o dată pe săptămînă. Numai în cazul unei epidemii de ciumă, se va prezenta la orice oră din zi sau noapte.

Furajele și proviantul vor fi procurate prin intendența cetății și plătite ei, contra chitanță, de căpitanul illustrissimului. După trei luni, dacă nu se primește un ordin imperial, oștirea se consideră slobodă de jurămîntul de fidelitate către illustrissimul domn Michael și se poate înrola în ori ce corp de trupă al majestății sale imperiale; dar numai în *plazas de armas* a Cașoviei. Illustrissimul este rugat să evite invitațiile la domnii nobili ai provinciilor prin care trece, spre a fi ferit de comploturile urzite împotriva lui.

Colonelul Rottal tușește. Își ridică privirea în pologul cortului. Fiind așteptat de alteța sa imperială arhiducele Mathia, este bine să ajungă la Wiena cît mai repede. Acolo i s-a gătit cantonament și gazdă pentru treizeci de însoțitori și patruzeci de cai. Dacă are mai mulți cai și însoțitori, diferența de preț va fi plătită de către *il tresoriero* al illustrissimului. I se recomandă să evite discuțiile politice. Sînt foarte mulți pierde-vară prin osterii, ori agenți ai dușmanilor. I se recomandă să evite întîlnirile cu soli ai Statelor generale și Ordinelor transilvane.

— Pe legea mea, mîrîie colonelul Rottal... Hîrțogarii de la *Kriegskammer Rathe* nu iartă un căpitan ca illustrissima voastră persoană, că face din război, politică și din politică, război. Gata Zucconi? Pe Mefistofeles, bine c-ai terminat. Adică *illustrissime*, se tem cumplit de voi. Temeți-vă la rîndu-vă de uneltirile lor. Semnați acest act. Ordonați lui *il tresoriero* să plătească soldele pe aceste trei luni cît hîrțogarii vă prevăd exilul și pe legea mea, iertați-mă, dar am auzit că sînteți o gazdă pe măsura lui Cresus.

Rîde răgușit auzindu-l pe acest Rottal, care nu se sfiește să spună lucrurilor pe nume.

— Marchizul îmi pune condiții, de parcă m-ar fi învins pe cîmpul de luptă, colonele.

— Marchizul este un om fermecător, plătit de suveran, illlustrissime.

— Mă las în grija politeții imperiale... Voi semna... Marcule, ce fac doamnele?... Mihalcea Karatzas pregătește penele. Încălzește călimările la flacăra unei torțe. Prințul Marcu așterne documentul pe scrin.

— Colonele, iată-l pe căpitanul care va rămîne aici. Se numește Baba Novac.

Colonelul Rottal ridică brațele. Scoate sunete mormăite.

— Pe toți dracii. Rivalul meu cel mai de temut. Căpitane, ești însuși diavolul. Prevăd o nouă criză de colici printre sfinții acestui imperiu. Pe legea mea dacă vreodată...

— Îl recunosc pe comandantul aripei voastre drepte, spune cu glas de heruvim căpitanul Vicenzo Zucconi... Poate acum mă va recunoaşte şi el...

Îşi desface şuba magnifică căptuşită cu blăni de vulpe. Tunica de muschetar la gît. Se vede urma unei răni cumplite sub gulerul volonez, de un alb imaculat. Încă nevindecată. Învelită cu scamă.

— Cînd v-am tăiat calea spre apă, căpitane!

— Regret, spune în dalmatină Baba Novac... Trebuia să paraţi mai sus.

— Dacă nu aveam morionul, astăzi eram lipsit de plăcerea de a vă citi un document atît de bine conceput în cancelariile imperiale.

Ascultă plezanteriile pe care şi le fac războinicii. Prinţul Marcu îi întinde o pană.

— Veşti de la doamna Velica. Din Ţară. De la Varşovia... De la Istambul.

— În cortul lui Baba Novac.

— Semnează, măria-ta, mormăie Mihalcea Karatzas. După cîte-i cunosc, mă aşteptam la umilinţe mai mari.

— Sîntem în puterea lor, unchiule!

Semnează. Mihalcea Karatzas topeşte ceara. Prinţul Marcu îi ia inelul cu pecete. Îl apasă pe ceara sfîrîitoare. Deci, Rudolf îi dă trei luni. Trei luni în care poate să-i zmulgă oşti şi augusta aprobare pentru a se întoarce; ori trei luni în care-l va negocia cu sultanul, cu Statele şi Ordinele transilvane, ori, după care se va lăpăda de el, fixîndu-i o cetate de la marginea imperiului unde să-şi găsească mormîntul, încă viu fiind. Aşa cum o face nenorocitul fiu al Şchiopului-vodă un biet Petru-Vodă exilat în Tirol, murind lent la Innsbruck. Ştie cu luciditate dureroasă că singura lui scăpare nu poate veni decît de la duşmanca de moarte. Marea nemeşime ardeleană... Este acolo, la o goană de cal de Kosiče, în noaptea de colindeţe, conştient că singura lui scăpare de data asta nu este sabia, ci politica. Prinţul Marcu toarnă nisip peste semnătură... Se întoarce surîzător spre cei doi ofiţeri imperiali.

— Domnilor, spuneţi-i marchizului că am acceptat cu loialitate înţelegerea pe care mi-o oferă... Bate din palme. Intră Simion odată cu un val de aer parfumat şi ciripitul aţîţat al doamnelor. Acelaşi glas plăcut şi tulburător în germană.

— Numai un Rottal stupid poate plictisi un prinţ, cînd este aşteptat de atîtea doamne.

— *Madonna, illustrissime!* Grăbiţi-vă. Zvetlana Rose-Maria von Rosenau este în stare să se plîngă papei... Să-i zmulgă excomu-

nicarea pentru păcătosul care sînt. Încercați să îmblînziți diavolița asta și veți obține magnificiența divină.

Simion ridică pologul. Stoichița îl vestește pe « Io Mihail-voievod». Intră în încăperea luminată de lumînări, plină de doamne și cavaleri în șube lungi. Cavalerii își fac reverențele. Rottal îi șoptește că aceasta blondă și plină de farmece este diavolița care-l dușmănește de cînd i-a dat o lovitură de sabie amantului care . . .

Albă, cu ochii azurii, purtînd cizme, șubă găitănată și căciulă cu pană de fazan prinsă într-o pafta cu diamante, contesa Zvetlana Rose-Maria von Rosenau îi face o reverență ușoară, zîmbindu-i fermecător.

— Mojicia contelui Ferrante Gonzaga nu onorează nobilimea țării . . . Cu atît mai mult cu cît toată lumea știe că tătarii au fost opriți tocmai de magnificul Wayda Michael și nu de puținele oști ale contelui.

Altă reverență.

— Sînt onorat să vă aduc, *illustrissime*, bunăvoința arhiducesei Maria Cristierna, căreia mă voi plînge de nedreptatea care vi s-a făcut. Pînă atunci castelul contelui von Rosenau vă stă la dispoziție.

Contesa îl măsoară din priviri, fără sfială. Îi spune că a poruncit administratorului ei să trimeată cinci sănii cu fîn pentru oștire. Că imaginea zugrăvită de arhiducesă, este aproape asemănătoare cu ceea ce îi oferă chipul celui mai cunoscut războinic al timpului.

Ciulește urechea. Glasul suav, buzele dulci, carminate, obrajii dați cu alb de plumb, trupul împlinit, planturos, corsajul despicat îndrăzneț, totul este politică. Se-nclină curtenitor.

— Mi-ați amintit de speranța mea, contesă. Arhiducesa, căreia odinioară i-am închinat sabia și slujbele mele . . .

Se miră de liniștea grea, stranie, în care femeile frumoase pline de diademe strălucitoare și cavalerii aceia străini îi ascultă glasul. Contesa Zvetlana Rose-Maria rîde.

— Ne-ați speriat, *illustrissime!* . . . Cu asemenea glas drept dușman, nu e de mirare că Sigismund Báthory s-a călugărit.

Se rîde. Oamenii de arme aduc cupele cu vin dulce de Chios. Ridică pocalul voievodal.

— Pentru sărbătorile acestor doamne, domnilor . . . Pentru acești bravi cavaleri, doamnelor. Pentru majestatea sa împăratul, ocrotitorul nostru. *Amen!*

Politica.

Apoi răpăitul dulce al tobelor mici. Un flaut. Prințul Marcu sub pologul cortului. Galben. Cu trăsăturile căzute.

— Fusei pe-afară prin ger,
Să cercetez crugul stelelor, spune abia șoptit.
Încleștează pocalul. I se așterne o pîclă grea pe ochi. I se răsucește tăios, un fier rece în inimă.
— Dar cine ești domnia ta
Să-ntrebi stelele despre faptele pămîntenilor? îl întreabă cu glas uscat, pentru că știe. Aude clinchetul clopoțeilor. Aude tusetul oștenilor. Aude foșnetul țiplei și cele o mie de mii de șoapte și zgomote și foșnete pe care nu le pot face decît colindătorii.

— Sînt Moșul și Cocoașă
Stegarul Ghindă cel viteaz
Brezaia sînt și Melchior
Craiul . . .
M-a adus Crăciun bătrînul într-un sac
Și-ntr-o sanie de argint
Trasă de șase sirepi înaripați
M-a lăpădat
Aici . . .

Glasul lui Marcu se frînge. Se-ntîmplă ceva în mișuna de doamne și cavaleri, care-și dau seama că asistă la un mister straniu . . . Se-nstăpînește în cortul domnesc o liniște aținată. Stoichița de Strîmba:

— Cinstită gazdă
Iacă a venit sorocul
Și Crăciun bătrînul
A lăpădat din sania de argint
La porțile tale
Pe-acest vrăjitor care te-ntreabă
Dac-ai inima curată
Și luminată?

Îi răspunde șoptit:

— Am inima curată
și luminată!

— Primești 'colindătorii?
— Să fie bineveniți!
Gărzile ridică pologul. Vede oștenii cu spatele la focurile uriașe.

Vede muierile acelora și copiii lor adunați în fața cortului domnesc. O vede pe Erina Basarabă Cercel cu steaua. O stea mare, plină de beteală argintie și cu șapte luminările fîlfîitoare, arzînd pe cele șapte raze. Vede tighecenii și căpitanii. Iese din cîțiva pași lacomi. Marcu nu și-a rostit tot ce-avea de spus. După acel *aici* cu care a frînt colinda urma: *în pragul palatelor semețe, să-ntreb cinstita gazdă, dacă are inima deschisă, sufletul curat, alb ca zăpada, și dac-ăi pe voie, să primească colindătorii*... N-a mai putut Marcu. Își stăpînește lacrimile. Între ruguri, Dumnezeule între ruguri este înălțat un brad străvechi, îngropat pînă la crengi într-o groapă proaspătă. Este plin de făclii și luminări aprinse. Este plin de fînarele oștirii. Ninge peste bradul plin de lumini. Ninge peste colindătorii care leagănă ușor colinda de Crăciun bătrînul:

Steaua sus răsare
Ca o taină mare...

Colinda curge limpede și tărăgănată, plină de arome de cozonaci și colaci și dulciuri și zaharicale și brad împodobit și femei frumoase, mume și copii, bunice și străbunice, plină de pîrîitul butucilor în sobe, de tihnă și împăcare cu lumea. De creștinească tihnă, blîndă și duioasă, cum blîndă și duioasă este povestea pruncului Isus cel născut într-un staul de păstori. Oștenii lui cei de toate limbile îngînă colindul cu glasuri bărbătești. Le răspund muierile lor. Vede sutele de cai rontăind pașnic la conovețe. Vede tîrgoveții adunați la intrarea bivuacului, stînd în ninsoare, descoperiți. Ninge lin și pufos. Ninge alb și leneș. Viscolul a murit. L-a ucis colinda. Stă descoperit în ninsoarea alinătoare. Simte fulgii pe frunte. Îi simte aninîndu-i-se în gene. În barbă. Se gîndește la Stanca și copii. Ce colindețe au, acolo între zidurile cenușii ale cetății Gilăului? Se gîndește la Velica, sihăstrită în vr-un sat de sub munte. Ori pe lîngă Făgăraș. Poate la Mîndra. Se gîndește la trupul vel banului Calotă Bozianu, zăcînd în pămîntul înghețat, fără cap. La drumul făcut de acel cap hirsut pînă la picioarele sultanului și de acolo pe fundul Bosforului. Se gîndește la el însuși, stînd în zăpadă, înconjurat de doamne și cavaleri, care ascultă tăcuți colinda de Crăciun bătrînul. La rețeaua de iscoade în care l-au țesut Basta și Rudolf și arhiducele Mathia. La mîna pe care i-o întinde arhiducesa Maria Cristierna, nici văduvă, nici altfel, mînă care nu știe dacă ține ramura de măslin, sau un flacon cu otravă.

Îl așteaptă olăcarii de taină.

Clipa de vrajă se destramă. Numai ei, oştenii, numai ei, colindătorii, sînt cufundaţi în uitarea colindului pînă la copilărie... Dumnezeule, lui nu-i este îngăduită uitarea. Îşi scoate punga de la brîu. Vătaful colindătorilor deschide traista. Lasă să-i cadă acolo zece taleri de aur. Aude strigătele doamnelor care se-nghesuie la acea traistă lacomă şi pintecoasă. Ridică privirea în cerul luminat de torţe şi luminări, de focuri şi fînare. Ninge.

Politica, şopteşte, îşi face cruce şi ascultă cum se veştejeşte colindul în el. Cum se veştejeşte şi sfîrlogeşte şi moare lăsîndu-l singur între toţi aceştia străinii, cărora nu le-a citit în cuget, peste care ninge deopotrivă cum ninge peste el şi oştile lui — ah, oştile lui — îşi simte inima, îşi simte singurătatea, se întoarce zîmbindu-i contesei Zvetlana Rose-Marie von Rosenau, îi oferă braţul şi-i spune:

— O vorbă bună acestor brave femei şi acestor copii, contesă.

Alaiul se-ndreaptă spre liniile de oşteni. Îl simte călcîndu-i pe urmă. Striveşte o lacrimă sub geană.

— Dumnezeu să vă aibă în pază, dragii, dragilor mei, şopteşte, văzînd-o lîngă brad pe Stanca cu copiii alături, copiii sînt mici, în cula de la Plăviceanca, Sima strigă ceva, Buzeştii rîd, ciocnesc pocalele şi afară ninge spornic cu fulgi mari şi leneşi.

An nou 1601. Bratislava. Poszony.

Noaptea întîia. 29 Decemvrie 1600

— Ceea ce se întîmplă *padre*, ţine de istoria însăşi.

— Mă cutremur, fiule, de răspunderea pe care mi-o arunci pe aceşti umeri prea bătrîni ca să mai facă ceea ce tu numeşti cu atîta lăcomie, istorie.

— Ţi-ai luat singur aceasta răspundere, atunci cînd ai primit să vii la Tîrgovişte ca sol şi comisar imperial. Ori atunci ai crezut că totul este un joc fastuos, un spectacol grandios şi atît?

— Am impresia că mă judeci, fiule. Şi mă condamni.

— Încă nu, *padre!* O, încă nu!

— Eşti obosit de călătoria asta fulgerătoare, care seamănă mai curînd cu un asalt, decît cu drumul unui pribeag. Dacă n-o făceai aşa, nu te recunoşteam, Michael. Bagă de seamă. Te trădezi. Zeci de ochi îţi urmăresc fiecare mişcare. Drumul tău impetuos de la Caşovia

la Pressburg a fost comentat la Viena şi va fi comentat la Praga. Nu vii să soliciţi atenţia imperatorului. Îl iei cu asalt, năvăleşti asupra lui şi asta are să-i creeze complexe.

— Pressburg... Pressburg, mormăie... De ce nu spui Bratislava, padre. De ce nu spui Kosiče, padre... Este aici, ceea ce au vrut turcii la noi...

— Taci! Zidurile au urechi... O ştii... Fără imperiu, Ungaria n-ar mai fi fost după Mohacz, decît un biet paşalîk.

— Aici am vrut să ajung, padre, şopteşte, se destinde în jilţul acoperit cu o blană de vulpe şi îşi întinde mîinile spre flăcările verzi-albăstrii care-şi joacă limbile în vatra largă a căminului.

A ajuns ieri pe la prînzişor la Bratislava. S-a închinat la altarul catedralei Sfîntul Martin, încercînd să înţeleagă lumea care-a ridicat aceste bolţi uriaşe de piatră cenuşie, reci şi strivitoare, lume căreia vine să-i ceară ajutor nu pentru el, ci pentru cealaltă lume de la Dunăre, aceea care-l slăveşte pe Dumnezeu în biserici pline de blîndeţe şi smerenie, duioase şi împodobite în sclipirile ofrandelor de aur. Ieri a fost o zi sumbră. Palatul regal stătea cenuşiu şi uriaş pe colina lui ripoasă, veghind Dunărea plină de sloiuri. A coborît la malul Dunării. A stat un ceas, lăsîndu-şi gîndul să curgă la vale. Dunărea, apă sfîntă, măicuţa Ţării, Dunărea. Dunărea la Vidin şi Nikopole şi Silistra şi Isaccea, Dunărea la Brăila şi Giurgiu şi Turnu, curgîndu-i prin suflet cu miile de călăreţi trecînd-o noaptea, pe sfor. A auzit valurile izbindu-l în piept. A simţit-o în cizme şi sub coantăş. I-a avut pe buze gustul de lut şi peşte. L-au năvălit nopţile acelea unice cînd trecînd-o cu cîte patru mii de călăreţi ştia că duce cu el numele sfînt al libertăţii. Că se măsurau ei toţi, vodă şi boieri şi oşteni cu vremea şi veacurile. Că însăşi veacurile vorbeau prin ei, strigînd lumii numele Ţării setoase de slobozenie, una fiind Ţara cu însăşi esenţa libertăţii. A retrăit dureros luptele şi bătăliile care-au însemnat « Planul Bizantin ». A retrăit despărţirea lui de Morunmare şi corăbiile aceluia, în schela de la Dunavci, într-o vineri în 7 noiembrie de ziua celor 33 sfinţi mucenici din Meliţina şi a cuviosului Lazăr. A doua zi era ziua Sfinţilor arhangheli Mihail şi Gavril, se jurase că-l va zdrobi pe Hadîmb sub Vidin, apoi a fost lupta cumplită pe viscol şi spahiul Mithat Bali i-a vîrît sulița în pîntece, murise străpunsă Habiiba, murise Iovanca Rudnik şi murea el, dacă nu erau Buzeştii. Cînd s-au întîmplat toate astea?! Cui i s-au întîmplat?... A pribegit pe jos, cu Marcu, Mantovano şi Stoichiţa prin străzile înguste, cu spiţerii şi osterii, cu marochinari şi armurieri, străzi bătute de patrule de archebuzieri, ca şi cînd ar fi fost vreo răscoală a slovacilor, dar

nu era nici o răscoală, era semnul stăpînirii imperiale şi patrulele acelea l-au aruncat din nou în obsesia lui, istoria . . .

Istoria din care duşmanii Ţării şi ai lui au vrut să-l scoată prin forţa armelor, negîndind la ceea ce făcuse şi temeinicise el în răstimpul domniei: coborîrea lui în însăşi rădăcina faptului istoric. Adică contopirea lui cu destinul Ţărilor Româneşti. Pînă şi un gînditor ca Zamoyski judecase uşor destinul lui îngemănat cu al Ţărilor, mulţumindu-se cu izbînda de la Bucov, fără să meargă şi gîndească mai departe. Aceasta a fost greşala lui Zamoyski. De la Kosiče, din ziua întîia de Crăciun, cînd încă din zori trîmbiţele au sunat adunarea sub drapel în *plazas de armas* şi el s-a despărţit sfîşietor de oastea aceea puţină, soaţele căpitanilor şi vivandierele şi-au sfîşiat corsajele, zdrelindu-şi sinii, oştenii au îngenunchiat, alţii şi-au scos săbiile zvîrlindu-le în zăpadă, ningea, frumoasele doamne plecaseră după miezul nopţii şi erau de faţă numai muschetarii căpitanului Vicenzo Zucconi şi colonelul Rottal di Sendvoe, care băuse toată noaptea cu Baba Novac şi acum aveau amîndoi chipuri de morţi, din noaptea Ajunului la Kosiče, l-a ucis pe acel Mihail tînguios şi duios pe care l-a dus în şa de cînd se ştie.

Cortul lui Baba Novac, după miezul nopţii de Ajun. Olăcarul Velicăi: contele Darahi Ianos de Tujon. Cel pe care nu l-a ucis cînd l-a prins în complotul de la Alba-Iulia. Fratele de cruce al prinţului Marcu. Săcuii se organizează. Li s-a arătat o femeie cu o rană cumplită la grumaz, care umblă călare pe un cal alb, într-o rantie de cînepă. Varvara Szuki a gîndit, stăpînindu-şi inima. O însoţesc frater Ştefan şi trei ologi scăpaţi de la Mirăslău. Propovăduiesc în Scaune. Banderiile lui Chiaky bîntuie Scaunele. Ard. Siluiesc. Spînzură. Nimeni nu scoate o vorbă. Consuetudinarii sînt gata. Cele şapte oraşe saxone, impuse la impozite mari, au făcut din Basta apărătorul lor, cerînd garnizoane imperiale în toate cetăţile. Staturile şi Ordinele se împotrivesc. Basta nu primeşte nici o invitaţie la masă. Se teme de otrăvire. Merge singur în piaţă, străjuit de căpitanii valoni. Îşi tîrguie carnea, păsările şi zarzavaturile. Se tocmeşte. Este cîrpănos, speriat şi din ce în ce chinuit de colici. Velica se strămută din sat în sat. Ţara Făgăraşului o ascunde. Neamişii de ţară stau pe la casele lor, ţinîndu-se în alarmă prin olăcari. Chiaky a tras în ţeapă zece dintre cei care agonisiseră rane la Mirăslău. Două sute de iobagi care-au fost dovediţi ca făcînd parte din gloatele de la Mirăslău au fost orbiţi cu fierul roşu. Li s-au tăiat limbile. Altor două sute li s-a tăiat dreapta care cutezase să ridice arma împotriva stăpînilor. Iobagii îi spun măriei -sale « domnul nostru ». Iconarii

din Porcești au pictat sute de icoane înfățișîndu-l așa cum l-au văzut intrînd în Alba-Iulia, cu gugiuman, sabie, pelerină, călare pe cal alb, l-au pictat sub chipul Sfîntului Teodor. Toate casele cnezilor și boierilor din Hațeg pînă-n Comăna și Vlădeni, pînă la Beiuș și Vinţul de sus, au la candele cîte-un Sfînt Teodor cu chipul măriei-sale. Mai ales au cei din Șcheii Brașovului. Le-au scos în postul Crăciunului, la o procesiune, purtîndu-le în jurul bisericii Sfîntul Nicolae. Au venit gărzile orașului să le spargă. A fost luptă cu junii bătrîni și șcheienii care le-au gonit între ziduri. Însuși prota Miha a condus lupta. Doamna Stanca și copiii sînt ținuți cu cinste la Jilău, la cetate. Au paji dintre oamenii căpitanului Matei ot Brîncoveni și ai căpitanului Mihail Szekely. Chiaky i-a cerut, trimeţînd la Jilău două banderii. Pîrcălabul cetății a tras cu tunurile în acele banderii. Olăcar de la Theodosie Rudeanu. Cu toate poveţele regelui leah către Simion Moghilă, acesta despoaie de averi boierii Ţării, luîndu-le pe sama lui și a moldovenilor. N-a cutezat să treacă Oltul. Ei toți, binecredincioșii sînt la Craiova, sub scutul vel banului Preda Buzescu care a strîns oaste de aproape zece mii, numai călări. Turcii nu mișcă din cetăți. La Istambul solul măriei sale, Dimo Celebi a fost tăiat în patru bucăți în fața mulțimii. Deli Marcu a stat agățat în șapte cîrlige care i-au fost înfipte între coaste, în pîntec și în subțiori. La fiecare ceas era întrebat dacă se lapădă de sperjurul Mickaly. El striga osana. Striga că au dat domnia unui taur turbat și el i-a slujit aceluia cu credință, părîndu-i rău că n-a ucis pe de două ori mai mulți turci. Nu-i dădeau să bea și i se scursese sîngele și apa din trup, îl bătea vîntul rece de la Marmara și ienicerii ologi zvîrleau în el cu pietre. Zvîrleau cu pietre și-l opăreau văduvele de ieniceri pieriți în războaiele cu Ţara. În a treia zi de chinuri cumplite, cînd a fost întrebat dacă se lapădă de Mickaly, el a mai avut puterea să-l scuipe pe ofițerul de spahii. Mulțimea a scos un oftat de durere. Atunci s-a ivit în Ak-Medean un călăreț morovlah. A tras cu pistolul. L-a lovit pe Deli-Marcu Dubrowniki în frunte. A tras cu al doilea pistol. L-a lovit pe ofițerul de spahii în gît. A pus pinten. S-a dus. Mulțimea a strigat: — Mickalyii, fugind... Buzeștii spun că prin mai, după ce se mîntuie cu lucrările pămîntelor, pot să se repeadă asupra Tîrgoviștei, dacă măria-sa se va afla cu oștile în hotarul Transilvaniei. Radu Șerban nu vrea să fie domn atîta vreme cît măria-sa pribegește. Planul măriei-sale se împlinește întocmai, de către toți cei lăsați acasă. Se așteaptă porunci. Cu atît mai mult cu cît toate stările, sătule de leși, nu se sfiesc să strige pe la tîrguri și iarmaroace și-n piețele Bucureștilor, că măria-sa Mihai a fost arhanghelul Ţării, ocrotitorul

ei şi mai bine pier pînă la unul decît să rabde bintuirile oştilor de pripas. Au fost ciocniri cu trupele leşeşti repezite după proviant. Moşnenii de la Cetăţeni au ucis două lănci de dragoni, îngropindu-i sub bolovani. Grăbeşte-te măria ta, te aşteptăm ca pe Mesia şi izbăvitorul nostru, al măriei tale prea supus, rob, care abia acum te înţelege în toată strălucirea ta dumnezească, Theodosie, vel logofătul tău de taină şi de inimă». Nimic scris. Olăcarul, Gheorghe Frîncu sin Frîncu, spusese totul pe de rost. Trecuse prin Haţeg. Îl duseseră haţeganii noaptea pînă în Ţara Zarandului de unde-l luaseră moţoganii care l-au trecut prin munţi la Ciucea şi de-acolo cei din Zalău la Moftiu, scoţîndu-l în pustă la alţi români boari care-l aduseseră la Tokay, unde omul lui, straja meşterul Gesza Noagy l-a îmbrăcat în strai de husar şi i-a dat salvconduct şi cal pentru a ajunge la Poszony. Curierul lui Carlo Magno, Pietro Montelupi, scăpat din masacrul de la Alba-Iulia. Carlo Magno la Praga, veghiază. Camera aulică infestată de scrisorile turbate ale lui Ungnad, îi cere împăratului să nu-l primească pe tulburătorul ordinei din Transilvania, cel din pricina căruia imperiul trece prin criză: aproape război cu Polonia, tulburarea ordinei publice şi răsmeriţele din Transilvania, tulburarea hotarelor Ungariei superioare, scrisorile de ameninţare ale paşei de Buda, care cere sub ameninţarea războiului, ca împăratul să i-l dea legat pe beyul fugar. Camera de război în schimb, primeşte scrisori tot mai vehemente de la Basta, care cere ca voievodul să fie primit de împărat pentru a se afla adevărul despre starea acelei provincii. Însuşi don Guillermo de San Clemente, ambasadorul regelui Spaniei i-a cerut împăratului ca *il Valacho* să fie primit, pentru a se cunoaşte, în sfîrşit, adevărul despre Transilvania. Să nu uite măria-sa că Basta este prietenul ambasadorului. Maria Cristierna nu vorbeşte prin saloane decît de *il Valacho*. Principesei i s-a trezit gustul puterii şi o vrea prin sabia lui *il Valacho*. Arhiducele Maximilian nu acceptă să intre în «acea provincie blestemată», doar cu două mii de oşteni. Nu are bani să înroleze alţii.

Campionul urii împotriva lui este Ungnad, care după ştiri venite de la Hust, este foarte bolnav. Sigismund Báthory a fugit din nou din ducatele lui şi acum se află la hotarele Moldovei, ajutat de partida lui Moise Székely. Curtea imperială este în alertă, cu atît mai mult cu cît Sigismund a înrolat două mii de tătari şi a făcut un pact cu paşa de Buda şi Temişoara, pentru a recunoaşte vasalitatea Porţii, dacă trupele acestor paşi îl vor ajuta să-şi «recîştige drepturile strămoşeşti, uzurpate de cel mai crîncen duşman al Înaltei Porţi, trădătorul Mihail».

Pietro Montelupi i-a spus de țesătura de spioni care-l supraveghează. Că seniorul Carlo Magno îi recomandă tăcere și stăpînire de sine. Că delegația Statelor și Ordinelor este așteptată la Praga cu destulă suspiciune. Că împăratul va face tot ce-i va sta în putință să-l primească nu ca pe un voievod; ci ca pe o persoană privată. Că cei două mii de boi pe care i-a trimes măria sa spre vînzare, au fost vînduți și banii, aproape o sută optzeci de mii de florini, au intrat în buzunarele demnitarilor. La *Kriegszalambt*. Că există un dosar *Wallachisches Ochsengeld* adică banii de pe boi, cel mai sigur mijloc de a ucide prin cancelarii acest rapt nemaivăzut. Că există un fond *Pecunia Walachica* care se mărește în fiecare zi din taxele de hărminție luate de la cirezile duse la Wiena. În timpul domniei sale cîteva zeci de mii de florini, dar că din acest fond se plătesc nevoile statului și ale casieriei militare, și că hîrțogarii imperiali nu vor recunoaște niciodată vr-un drept asupra unei cîtimi din hărminția abuzivă asupra celor două mii de boi. Nu va scoate acești bani din ghiarele camerelor și casieriilor militare și ale demnitarilor nici prin zece ordine imperiale. Dacă a contat pe acești bani, a făcut rău. La Wiena îl va căuta omul de afaceri știut. Să se ferească de cursele pe care nemeșii i le vor întinde în cale. Să nu ia pe nimeni la convoaiele sale. Să nu primească găzduire la castele. Să se ferească ca la oșterii să ajungă noaptea. Patronul osteriei « Crapul încoronat » de la Lučenec-Losane, este plătit de Chiaky ca și căpitanul gărzilor. Hangiul va pretinde că i s-au furat bunurile. Că nu i s-a plătit. Căpitanul gărzilor îl va jigni, încercînd să-l arestuiască, contînd că oamenii lui *il Valacho* vor scoate săbiile să-și apere stăpînul. Totul va fi prezentat curții ca un atac cu mîna înarmată asupra supușilor majestății sale împăratului, cu garnitura de minciuni necesară: *il Valacho* a proferat injurii la adresa împăratului; oamenii lui au batjocorit religia catolică.

— De zece ori atenție, *illustrissime*, i-a șoptit căpitanul Vicenzo Zucconi cînd și-a făcut reverențele de adio, după ce toată noaptea de ajun stătuse în cortul lui Vicenzo Bombardier Mantovano. Vi se va ataşa un spion pe drum.

— Cine?

— Cavalerul Adam Dèsi, care aseară a fost aici cu sora lui preafrumoasa Clara Dèsi.

A ocolit Lučenecul noaptea, pe viscol. A doua zi, pe valea riului Ipel', ieșise soarele, straja întîia a dat peste o sanie cu tălpicile rupte-n drum. În sanie cavalerul Adam Dèsi cu două femei tinere, dîrdîind de frig. Omul acela gonise toată noaptea de ajun ca să cîștige timp. Gonise zilele de Crăciun și încă una pe de-asupra, ca să-i iasă în

cale după patru zile și să-i spulbere bănuielile. A trimis doamnele la sania Erinei Cercel. Pe Dèsi l-a dat lui Marcu... Omul era galben, tremura și la cea dintîi poștă a cerut să rămînă, mulțumindu-i lui *der Fürsten* că i-a scăpat viața. Doamnele acelea preafrumoase i-au povestit Erinei Cercel că plecînd la miezul nopții din Lučenec, trebuiau să fie la Viena de Anul Nou, au fost înconjurați de o haită de lupi, despre care se vorbea cu spaimă prin partea locului. Au aprins făclii. Caii s-au speriat. Au izbit sania de un bolovan. Lupii au fugit spre zori, cînd au fost atacați de o bandă de tilhari, ori de răzvrătiți. Tocmai cînd aceea descălecau, jos, la cotul drumului, s-au ivit oștenii lui *der Fürsten*.

— Tătarii, au strigat aceia, fugind în pădure.

Cavalerul recunoscuse între acei vilani pe Jan Jur, un fel de condotier al vilanilor, haiduc și răzvrătit, ucigaș de nobili care ducea cu sine un vechi și zdrențuit steag taborit, spunînd că luptă pentru libertate. Într-un fel îi pare rău că a tulburat răfuiala acelui Jan Jur...

— Aici am vrut să ajung *padre*, șoptește lăsîndu-se pătruns de dogoarea molcomă a focului din vatra căminului.

Episcopul Sandor Szukay i-a pus la dispoziție aripa dreaptă a castelului Poszony. Este un amurg liliachiu, zăpezile ard în vîlvori stinse și platanii uriași din parcul cu ciute și cerbi sînt plini de ciori care croncăne prevestind ger. A făcut baie în putină, lăsîndu-se în grija lui Simion care l-a scos de-acolo roșu și asudat. După ce l-a bușumat, i-a potrivit părul și barba, i-a tăiat și lăcuit unghiile, i-a scos din cufere albituri curate și uniforma de roșu domnesc. Odăile aripei drepte s-au umplut de glasurile curtenilor și gărzilor lui. De clinchet de pinteni și zăngănit de săbii. La catul întîi erau saloanele în care episcopul strînsese mobilierul de Veneția, măsuțe florentine și *cassone* pictate cu scene rupestre; ori de bătălie; ori de lupte navale cu corsarii algerieni, oglinzi de Murano încadrate în rame de fildeș și coral și mai presus de toate tablouri cu subiecte sacre, semnate de maeștrii italieni.

La catul al doilea erau odăile oaspeților. Slujnice tinere, în cizmulițe roșii, cu fuste creț și multe, nurlii și ochioase stăpîneau acest cat al doilea. Episcopul se dovedește a fi un amfitrion care nu vrea să stea cu nimic mai prejos decît felul cum l-a ospețit el la Tîrgoviște. L-a primit cu muschetarii aliniați la peronul castelului. L-a lăsat să se odihnească, să-și facă baia și iată, nu l-a invitat la sine, ci a venit însuși în apartamentele oaspetelui, voind astfel să-i dea de înțeles că-l consideră domnul, în trecere spre împăratul. Salonul are absidiolele, *en bosage*, arcuri de boltă în acoladă, friza

este plină de copii-îngeri dolofani și din tot interiorul foarte încărcat cu akroterioane și mobilă sumbră, germanică, sculptată, se degajă o pace plină de serenitate. Perdelele au franjuri din mătase de Toledo, atît de căutată de nobilimea poloneză acum cincisprezece, ori douăzeci de ani.

— De ce-ai vrut să ajungi aici, la libertate, fiule?

— Pentru că numai de aici putem începe vorbirea noastră, *padre*.

— Mă tem că zelos de libertatea ta și a poporului tău, ai călcat în picioare libertatea altora, Michael.

— La cine te referi, *padre*?

— La nobilimea ardeleană, Michael.

Își stăpînește pornirea de a sări din jilț.

— Aceleia căreia i-am dat drepturi, averi și libertate împotriva intereselor mele și ale stăpînirii mele? Numai ca să-i arăt calea de urmat?

— De ce crezi că ceea ce îi arătai tu, corespundea intereselor și aspirațiilor ei?

— Corespundea adevărului, *padre*. Și nu poate viețui nici un interes care să înfrunte adevărul.

— Vorbești o greacă ciudată, Michael, pe care eu o urmăresc greu.

— Am să vorbesc mai rar, *padre*.

— Iată-te așa cum n-am crezut că te voi vedea.

— N-ai crezut că mă vei vedea atît de curînd. Că mă vei vedea ai știut-o din clipa cînd lui Zamoyski i s-a îngăduit să intre în Moldova, lui Basta în Ardeal și cînd turcii au trecut Dunărea.

— Ai luptat ca un Hercule... Ca un semizeu, Michael...

— Și sînt primit ca un paria, *padre*.

— Împăratul se teme de *Il Valacho*, venit să-i ceară ajutor cu o oștire de două mii de călăreți, purtînd trofeele luptelor homerice de care se vorbește în osterii și-n tîrguri, în saloane și la curți. Nobilimea te urăște de moarte. Ai lăsat să fie masacrați nobilii de către iobagii lor. Ai lăsat fiicele și doamnele să fie siluite de gloatele turbate. Ai aținat la răscoală vilanii Reczei Pospolita. Însuși, cu pumnul, ai ucis nobili imunitari. Michael, ești privit ca cel mai scelerat dintre sceleraţi.

— N-aș fi fost privit așa dacă în loc de două mii de călăreți, veneam cu douăzeci de mii... Atunci căpitanul Paul Niary ar fi ridicat drapelele la donjoane, iar marchizul Ferrante Gonzaga mi-ar fi ieșit înainte cale de un milliarium, cu gărzi, și muzici, deschizîndu-mi porțile Cașoviei.

— Găsește-ți acești douăzeci de mii de călăreți și convinge-te singur dacă presupunerea ta este adevărată. Sfatul meu este să te

porți ca o persoană privată, în călătorie prin Sfîntul Imperiu. La Wiena s-a aflat despre felul cum te-au primit breslele și tîrgoveții din Plešivec...

— Erau acolo cincisprezece bărbați, liberați de mine din robie, la Nikopole. Vîsleau pe o galeră de zece ani.

— Știu... Curții și Camerelor nu le convine să ți se recunoască gloria. Să fii primit cu cîntece și chermeze; cînd detașamentul de reiteri imperiali care trecuse cu două zile înainte, a fost huiduit, fluierat și împroșcat cu ouă clocite.

— *Padre, padre*, cît de mult te înflăcărează politica.

— Este apanagiul rangului meu ecleziast, Michael.

— Atunci cum n-ar fi apanagiul meu, *padre*?!

— Astăzi nu mai ai puterea, fiul meu.

— O crezi cu adevărat, *padre*?

Episcopul Szukay, într-o șubă din blană de veveriță, își întoarce spre el chipul de bătrîn înțelept.

— Cu tine orice afirmație asupra puterii este cel puțin o neghiobie, Michael. Destinul te-a zămislit să reprezinți puterea.

— Adevărul, dreptatea și libertatea, *padre*. Fără ele nu sînt nimic.

— Dumnezeule!... Un nebun, șoptește episcopul, închizînd ochii... Un nebun iluminat, dar un nebun!

— Un nebun, care și-a cîștigat cu sabia rangul de familiar al împăratului romanilor, ținut la porțile cetăților împărătești de căpitani lipsiți de glorie și onoare. Am luptat șapte ani la Dunăre, ușurînd armatele imperiale, ca să mi se oprească escorta, fiind despuiat de cei pentru care am luptat, mai rău decît de cei împotriva cărora am luptat.

— Politica, Michael.

— Atunci, de ce nu-mi îngădui să mi-o fac pe a mea, *padre*?!

— Ți-o faci și fără îngăduința mea... Ce vrei să-i ceri împăratului?

— Înainte de a-i cere, vreau să luminez, padre. Să-mi luminez cauza!

— Începe cu mine!

— Este o poveste lungă.

— Avem vremea de partea noastră.

— Deci, graba mea a fost zadarnică!

— Solia Staturilor și Ordinelor ajunge mîine la Wiena.

— Puteam ajunge eu, încă din noaptea asta.

— Arhiducele dorește să asculte întîi solia Statelor.

— Un obicei care l-a costat Ardealul.

— Prin tine nu l-ar fi avut niciodată.

— Prin mine ar fi avut o sabie cumplită între Poartă și Sfîntul imperiu. După mine ar fi rămas acolo o Dakie nouă, stavilă tuturor furtunilor din Răsărit. Asta n-a vrut s-o priceapă Rudolf și această Cameră aulică și Cameră de război și curtea și strategii și diplomații.

— Ai venit să-i convingi de acest adevăr?!

— Într-un fel, da!

— Împăratul vrea Transilvania pentru imperiu.

— Nici eu nu voi altfel...

Se chinceşte în el, spunîndu-și că aici este cheia acestui drum. Că de aici pornește și sfîrșește totul. Că de felul cum va înfățișa el adevărul Transilvaniei, atîrnă hotărîrea lui Rudolf, dacă Staturile și Ordinele...

— *Padre!*

— Te-ascult!

— *Padre*, cînd pot afla ce propuneri au făcut Statele, arhiducelui și împăratului?

— A doua zi după ce ele au fost făcute, presupunînd că oamenii tăi n-o vor face mai bine decît mine. Și mai loial.

— *Padre*. Să ne întoarcem la politică.

— Asta și vreau. Iată, l-am chemat să te cunoască pe arhiepiscopul Ungariei de Sus, Ianos Kutasy. Ajunge aici peste două zile. Ori peste trei... El, mai mult decît mine, crede în povestea ta. Aceea cu unirea cotropiților, împotriva cotropitorilor. I-am spus-o după ce m-am întors de la Tîrgoviște. Ți-am cîștigat un aliat, fără s-o vreau.

— Sărut mîna, *padre*. Crezi în puterea destinului? A destinului care cade fulgerător în viața unui om. Ori a unei țări?! Crezi că Timur Lenck, despre care pan Andreas Tarnowski mi-a povestit că l-a văzut pe scenele din Londra spunînd tirade pline de miez, îmbrăcat în straie ciudate, crezi că Timur Lenck a fost destinul fericit al Țărilor Românești și Ungariei și Poloniei? Al Sfîntului imperiu? Al acestor castele și, într-un fel al tău și al meu?

— Timur Lenck, fiule?

— El, *padre!* Bătîndu-l și prinzîndu-l pe Baiazid Ildîrîm, a oprit năvala turcilor peste noi, aproape o sută de ani. Pînă la Soliman Magnificul turcii au stat să-și lingă rănile făcute de Timur. Au mai avut puterea să ajungă la Buda și Viana. Dar n-au mai avut puterea cu care Baiazid a zdrobit Europa la Nikopole... Răsăritul îndepărtat a scăpat Țara de robia lui Baiazid. Apoi a fost Munhacs.... Am rămas și noi și voi. Apoi a fost Soliman la Suceava și Tîrgoviște și Viana. Am rămas... Am rămas ținînd ienicerii la Dunăre și tătarii în stepe.

Ca să ajungă la voi, trebuiau să ne înfrîngă pe noi. Într-un fel, destinul vostru am fost noi.

— Asta vrei s-o spui împăratului?

— Numai sfinției tale, *padre*. Gîndesc că avem datoria grea de a gîndi prin timp și pe deasupra lui, tocmai pentru că sîntem popoare mici. Unele au rămas să trăiască în limbă ca bulgarii și sîrbii și ungurii din pașalîkul de Buda. Voi cei din Ungaria de Sus ați găsit un protector. Sfîntul imperiu. Noi nu avem pe nimeni decît sabia, încrîncenarea și nespaima de moarte... Asta am vrut s-o vadă nemeșimea ardeleană... Ea n-a văzut decît moșia, castelul, orgoliul ei și n-a trecut dincolo de partidele ei. Răsplătită și respectată după Șelimbăr, a crezut că o fac din spaimă. Ucisă de mine, s-a răsculat. Nevăzînd adevărul, destinul ei este pecetluit. Iartă-mi *padre*, această foarte lungă vorbire. Ea este politica mea izvorîtă din adevărul meu și al Țării Soarelui. Aștept cuvîntul tău, izvorît din adevărurile tale și ale neamului tău. *Amen!*

Episcopul Szukay își lasă fruntea în palmă. Jărăgaiul clipește roșu în vatra căminului.

— Lasă-mi vreme de gîndire, Michael, spune încet bătrînul. ... Ca și atunci, la Tîrgoviște, adevărurile tale, rostite cu asprimea ta de războinic, mă tulbură. Odihnește-te. Socotește castelul casa ta. Scrie-ți scrisorile. Vorbește doar limba părinților tăi, necunoscută acestor ziduri. Iartă-mi lipsa, dar mîine slujesc la catedrala Sfîntul Martin. Voi fi aici seara, să-ți dau răspunsul meu. Noapte bună, Michael!

— Noapte bună, *padre*.

Rămîne singur cu noaptea brumoasă în geamurile de Murano. Cu bolțile reci de piatră. Cu sentimentul că episcopul nu mai este cel cunoscut la Tîrgoviște, că se apără de el și gîndurile lui, că-și apără ceva tainic și nemărturisit. I-a spus ceea ce trebuia spus. Ce va putea face episcopul cînd deasupra lui stă strivitor catolicismul și papa și inchiziția? Cînd aceste popoare mici de la Dunăre sînt despărțite prin hazardul pribegiei misionarilor vechi, de către religie, cînd mai curînd clerul ortodox s-ar lăsa martirizat de turci, decît să facă o concesie Romei și cînd Roma ar purifica Răsăritul ortodox prin foc, mai curînd decît să-și reverse zelul apostolic asupra păgînilor!? Unde și la cine ar putea cere înțelegere Szukay? La marea nemeșime intrată în clientela imperiului roman? Norodului pe care-l disprețuiește și de care se teme? Rămîne în jilț, abandonîndu-se plăcerii de a asculta pocnetele jărăgaiului. De a-și simți trupul îmbăiat, spălat de murdăria vîscoasă a acestei luni de pribegie, cu dormit

în sanie și blănuri; ori prin osterii friguroase. Îl cuprinde o somnie dulce și dureroasă, spiritul păstrînd vie conștiința adevărului vieții lui, a rupturii lui de tot ce-a însemnat Io Mihail voievod și domn, om și bărbat. Nu-l aude intrînd pe Marcu care spune cu glas jos:

— Măria ta, ai poruncit sfat... Te așteptăm în salonul albastru. Stoichița ți-a alcătuit știricarul și charta cerută.

— Spune-i lui Mîrzea să vegheze grajdurile. După miezul nopții va pleca un olăcar al episcopului, spre Viana. Să vină și să-mi spună dacă a plecat, ori ba.

Știe că episcopul Szukay își va face raportul către arhiducele Mathia și că acest raport trebuie să ajungă înainte de audiența fixată soliei Staturilor și Ordinelor. Știe deasemenea că arhiducele nu-l va primi decît după ce solia Staturilor va pleca spre Praha. Iată-l ajuns la șase ceasuri de Viana și ținut prizonier, un prizonier înconjurat de curtoazie, aici, în castelul episcopului de Agria, pînă cînd arhiducele își va face politica sa cu Statele și Ordinele. Totul atîrnă de ce vor da imperiului Statele și de ce-i vor cere. Știind asta, va ști care sînt șansele lui la Viana și Praha... Se ridică din jilț. Are senzația că este privit. Își aduce aminte de tainițele Tîrgoviștei și-și spune că nu vede de ce n-ar avea tainițe asemănătoate castelul episcopului de Agria.

... Salonul albastru are o masă rotundă cu tăblia ținută pe spinare de un fel de Atlas. Se gîndește că episcopul este vrednic de Inchiziție dacă cutează să țină în palatul său un simbol atît de străveziu al teoriilor lui Copernicus și Galileo Galilei. Douăsprezece jilțuri avînd sculptate chipurile apostolilor, tapițate cu catifea albastră, înconjoară masa rotundă, luminată de un policandru cu douăsprezece brațe.

— Dacă totuși cineva știe românește, măria-ta, spune Stoichița, deschizînd pe masă o chartă ciudată a Magnei Valachia, avînd scrise lîngă Iași, Tîrgoviște și Alba-Iulia grupe de nume bărbătești. Lîngă fiecare nume bărbătesc este scrisă o cifră alcătuită din trei numere. Această chartă, cu cifrul ei, va sta în cufărul lui Stoichița, spre bucuria spionilor imperiali. Este hotărît să nu trimeată nicăieri olăcari ducînd asupra lor scrisori, cifrate ori necifrate. Mihalcea Karatzas povestește că de cîte ori a venit la Praga, a pus semne la cufere. Că nu i-a lipsit niciodată nimic, dar că întotdeauna semnele i-au arătat că s-a umblat la cufere. Se vorbește grecește. Vicenzo Bombardier Mantovano își face raportul adresîndu-i-se numai prințului Marcu, în vreme ce Mihalcea Karatzas îi povestește lui Stoichița, cu glasul lui dogit, o întîmplare din insule... Raportul lui Mantovano este scurt...

Măria-sa este privit în oștirea imperială din Ungaria de Sus în două feluri: ori cu ură de moarte, cum însuși a văzut-o la capitanul Scharfeneck, din pricină că mulți ofițeri și-au pierdut frații la Mirăslău, ori au rămas invalizi, ori au fost retrogradați pentru proasta calitate a salvelor, ori a atacurilor; ori pentru faptul că n-au închis cercul la Murăș, să-l prindă.

Este lăudat și admirat de o parte din ofițerime, care s-ar înrola bucuros sub steagurile lui. Polcovnicii Branitzshi și Walawski ajunși la Hust, au preamărit vitejia lui, onoarea, loialitatea și mai presus de toate dărnicia, lucru foarte rar la prinții sărăciți ai Europei, mai curînd vestiți pentru neplata soldelor și meschinărie. Generalul Basta a spus că nu va coborî din scaunul principatului decît mort... Oștirea lui nu poate depăși niciodată zece mii. Se teme de oștirea de haiduci. Garda personală, este gardă valonă, în solda lui de mai bine de un deceniu. Pe căpitanii valoni îi face părtași la prada de război. Căpitanii valoni sînt mîna lui înarmată, ochii, urechile și cuirasa lui de temut. Are o avere în scrisori de schimb, a căror valoare crește ori scade după voia lui, obținînd victorii și păstrînd un anumit teritoriu, ori pierzîndu-l. A dat două lovituri uriașe. A pierdut ținutul Granului, cumpărînd pe nimic toate scrisorile de schimb reprezentînd afacerile acelui ținut, apoi l-a recucerit, vînzînd scrisorile la prețul lor însutit. Are depozite în aur la două bănci italiene. La Veneția și la centrala Medicișilor, la Firenze. Împăratul nu se poate lipsi de el. Nefăcînd parte din nici o partidă nobiliară, urîndu-l pe arhiducele Mathia, este omul pe care Rudolf se poate sprijini. Nimic, în ceea ce privesc treburile Transilvaniei, nu se va putea face în afara lui. Mai ales astăzi cînd și-a învestit destul capital în minele din Apuseni și Maramureș și în negoțul cu sare, cumpărînd părți negociabile din întreprinderile saxone, care vor astfel să întărească puterea imperială în Transilvania, cumpărîndu-l pe însuși comandantul suprem. Librarii din Praha și Wiena au și scos un fel de geografie economică a Transilvaniei, un anuar al nobilimii, unul al societăților comerciale și un calendar al crescătorilor de oi.

— Basta trebuie scos prin Sigismund, spune cu glas jos, în grecește... Omul nostru acolo este Moisă... Să i se facă voia. Frater să propovăduiască întoarcerea. Astfel să facă și doamna. Și Fărcaș. Și hațeganii. Și moțoganii. Și Miha... Asta-i treaba ta Stoichițo. Îl voi pe Jicmond în scaun. Toți ai noștri s-o facă. În cîte zile îți ajung oamenii?

— Nu-i pot repezi de aici, măria-ta. Se vede.

— Atunci?

— Cînd ne punem pe drum.

— S-o știe și Theodosie... Frater să-i vestească pe credincioșii din Moldova. Marcule, ți se pare că putem fi auziți?

— Gîndesc că tabloul acela cu cavalerul ucigînd un turc, are urechi, doamne.

— Ai auzit ce i-am spus lui Stoichița?

— Ba!

— Atunci Stoichițo, olăcarii tăi pleacă mîine. Va fi ceață. Voi vrea să mă plimb cu sania. Să iasă cîțiva de-a valma. Și așa nu știe nimeni cîți sîntem. Optzeci și trei, ori nouăzeci și trei. Trimete unul din gemenii Rudaru. Pe Turturea. Pe Grozea la doamna.

— Voia ta, doamne.

— Stoichițo! Jicmond acolo, bătălia este cîștigată aici.

— Pricepui totul, doamne... Perțepturile lui Machiavel nu-ți trecură degeaba prin urechi.

Se aud pași zăngănitori. Glasul lui Simion întrebînd dacă măria sa poftește cina.

— Poftesc, Simioane. Mi-e o foame de lup. Jos în sofragerie, cu toți căpitanii, hotnogii și cetașii, cu stegarul și oștenii... Se apleacă spre Mantovano.

— Mi-ai dat cheia anului 1601, segniore... Sper că intrarea noastră sub cerul sfîntului părinte nu te înspăimîntă?!

— Atîta vreme cît sînt în slujba voastră, nu!

— Îmi plac cavalerii talieni prietenii tăi și ai lui Carlo Magno. Îmi place mai ales căpitanul pe care l-am întîlnit la Kosiče. Îl mai văd?

— La Wiena, doamne.

— Pe contesa Zvetlana?

— Poate aici, de Anul nou, măria ta!

— Mă bucur... Să mergem la masă, dragilor mei și să cinstim cum se cuvine mărinimia gazdei noastre.

Cînd se ridică din jilț știe că a apucat iarăși un frîu al armăsarului nebun care l-a aruncat din șa și că acesta vine la galop spre el, nechezînd.

Noaptea doua. 30 Decembrie 1600

— *Padre!*

— M-ai tulburat, Michael.

— De ce te-ai legat de mine, dacă nu gîndești asemenea mie?

— Poate din ordinul suveranului meu.

— Nu! Inima și rațiunea te-au legat de mine. Adevărul meu, care este și adevărul tău. Conștiința vie și trecutul. Prezentul și viitorul. Singurul care se împotrivește este episcopul din tine. Înaltul prelat învățat să slujească Roma, înainte de a-și sluji patria.

— Taci! N-o șopti nici în vis.

— *Padre!* Sîntem noi înșine adăpîndu-ne din izvorul limbii noastre. Roma și imperiul sînt trecătoare și există doar prin puterea armelor sau a credinței.

— Veșnicia este a spiritului, Michael.

— Nu sînt plecat spre filosofie... Să trecem la politică. Ai să-mi dai niște răspunsuri, *padre*.

— Ai tulburat *statu quo*-ul de toți acceptat. Turci, imperiu, Polonia. Aveau nevoie de un principat care să le despartă.

— Pe pămîntul căruia să-și poarte războaiele.

— Și asta. Tu ai creat un regat care i-a înspăimîntat.

— Aici este greșala ta, *padre*. Nu l-am creat. El ființa dinaintea creștinismului. I-am dat conștiință de sine și făptură «juridică», cum îți place să spui.

— Episcopul tău mi-a înmînat azi dimineață un Memorandum, cu această veche istorie pe care însumi o știam pe jumătate.

— Citește-l și ai s-o știi pe de-a-ntregul. Nu va fi pace la Dunăre, atîta vreme cît popoarele ei nu vor fi de sine, libere și întregi.

— Ai dovedit-o de șapte ani.

— Noi o dovedim de trei sute de ani. O dovedesc bulgarii și sîrbii. Nu-i uita pe taboriți. Nu uita războaiele husite.

— Mă înspăimînți, Michael.

— Văd adevărul, *padre*.

— Care sînt ideile tale despre stările Transilvaniei? Uită tot ce-ai spus pînă acum. Uită și acea uitare, păgînule și răzvrătitorule. Uită și uitarea, uitării, sceleratule... Ce gîndești despre stările Transilvaniei, cu capul tău diabolic, înțelegînd că de felul cum gîndești poți sau nu obține audiența la arhiduce și mai apoi la împărat. Ce gîndești Michael și cum vezi tu liniștirea acestei provincii spre mulțumirea ta și a împăratului...

Apoi, șoptit:

— Spre mulțumirea noastră a tuturor celor care credem în tine, Michael.

Curierul episcopului a plecat azi noapte la Wiena. Episcopul a fost la Bratislava să slujească în catedrala Sfîntului Martin. A fost și Vicenzo Mantovano cu episcopul, care l-a descusut despre bătălia

de la Mirăslău. El s-a preumblat cu sania prilejuind plecarea celor trei olăcari îmbrăcați în uniforme de haiduci. La amiază s-a întors curierul de la Wiena cu un cal alb, care-a căzut înainte de a ajunge la porțile castelului. Înseamnă că de la ultima poștă, unde și-a schimbat calul, curierul a ținut-o în goana goanelor. Nu putea aduce decît poruncile arhiducelui. Iată și piatra de încercare a acestei de a doua seri petrecută cu venerabilul episcop, care nu-și poate ascunde nici tremurul glasului, nici pe cel al mîinilor.

— Sînt patru stări care trebuiesc recunoscute și intrate în lege. Sînt trei religii cărora trebuiește să li se dea libertatea.

— Care sînt stările?

— Consuetudinarii. Așezămintele săcuiești. Așezămintele saxone. Nemeșimea.

— Și religiile?

— Catolică. Protestantă. Ortodoxă.

— Uiți *Unio Trium Nationum*, Michael.

— Au uitat o națiune cei care l-au alcătuit în de ei, prin puterea lor, fără Wiana.

— Ai argumente?

— Juridice. Istorice. De fapt.

— Și iobagii?

— Așezate stările, cuprinse în dietă, in Staturi și Ordine, iobagii vor sta în starea lor, slobozi să creadă după cugetul lor.

Focul în căminul placat cu marmoră roșie. Sfeșnicul de alamă in care ard șapte lumînări parfumate de ceară.

— Au încercat să-l otrăvească pe Basta, șoptește episcopul.

— ... Întîi pe mine. Acum pe el ... Nu mă așteptam atît de curînd.

Se stăpînește. Voia să spună că aceia au început să joace pe cartea lui, cu o săptămînă înainte de a ajunge olăcarii la oamenii de credință. Înainte ca doamna Velica, căpitanul Fărcaș, frater Ștefan și odată cu el Varvara Szuki, cea dăruită lui Moise Székely pentru a-i fi lui de folos, ei și alți zeci de cneji și boieri și cavaleri și nobili și neamiși de țară să-și înceapă lucrările *pro Sigismondo*.

— Baronul David Ungnad, politician ratat, după ce-a ridicat un monument din pîri mincinoase împotriva ta, după ce-a pus coaliția nobiliară sub stindardele imperiale, fără aprobarea lui Rudolf — Michael, acesta este adevărul — și-a început campania de minciuni și calomnii împotriva lui Basta. *Senior comandante generale* n-a uitat ceea ce a știut să facă atît de bine în Țările de Jos. I-a aplicat lui Ungnad, tratamentul pe care au vrut să i-l aplice lui nemeșii.

— Și?

— Ungnad s-a refugiat la Hust, chinuit de colici suspecți. Țipetele lui se aud foarte bine în Camera scepusiană și cea aulică. Învinuirile lui Basta se aud și mai bine în *Kriegskammer Rathe*. Asta dovedește că stăpînirea ta în Transilvania este altceva decît au spus-o și unul și altul.

— Cine o spune?

— Arhiducele Mathia!

— Slavă Domnului.

— Iată cui vor Statele să ofere scaunul Transilvaniei: marchizul de Burgau... Ducele de Mercoeur... Carol de Lichtenstein... Cardinalul de San-Giorgio... Ce găsești de rîs, Michael?

— O, *padre!* Acestea nu sînt Statele. Chiaky este în dosul acestor nume. De ce nu unui urmaș al lui Columb? De ce nu unui rege egiptian? Unui eunuc împărătesc? De ce nu Marelui Mogol?...

— De ce, fiule?

— Pentru că niciunul din aceștia nu vor vrea să-și lase capul la Alba-Iulia.

— Raționamentul este simplu. Atunci, primind refuzul acestora, Statele...

— Îi vor da scaunul lui Chiaky.

— Ce strategie ieftină.

— A trebuit să-l dăruiesc pe Chiaky cu jumătate din Transilvania, ca să pot vedea strategia asta, *padre*. Este acolo un Carol de Lichtenstein!... Acela?

— Acela nu va fi acceptat de Rudolf... Ar întări prea mult Casa de Lichtenstein, în dauna Casei de Austria.

Iată cum se poate neguța scaunul Transilvaniei. Iată unde-au ajuns Țările. Măcar în Moldova și Muntenia își scot scaunele la mezat Mușatinii și Basarabii.

— Împăratul se teme de o nouă dinastie la Alba-Iulia, Michael. Dorește un guvernator militar. Dorește garnizoane germane în cetăți. De aceea nu l-a pedepsit pe Basta pentru Mirăslău. A crezut o clipă că, după atîția ani de poftă, îi vei aduce Transilvania. L-ai înșelat. L-a implorat pe Maximilian să i-o aducă... Acum îl are acolo pe Basta. Îl va apăra cu toată puterea lui imperială...

— Asta este tot, *padre?*

— Voiai mai mult?

— Nu!... Și așa ți-ai rupt din suflet.

— Încă o veste, Michael... Dieta a propus dezarmarea generală a secuilor, aliații tăi credincioși!... Răspuns la faptul că ți s-a dat salvconductul pentru Wiena!

Își mușcă buzele. A doua carte grea pe care neamișii o aruncă pe toba lui, cu superba lor trufie neghioabă și plină de ură. Hotărît, episcopul Szukay i-a adus cît putea să-i aducă în pribegie sania de argint a lui Crăciun bătrînul. Îi ia mîna pergamentoasă, în mîinile lui puternice și fierbinți.

— *Padre!* Să lăsăm timpul să arate adevărata față a lucrurilor... Îți jur pe sfînt numele lui Hristos, că odată în scaunul meu, nu voi închide ochii pînă cînd nu voi arunca în Azia, urmele puterii otomane. Știi că o pot. Am dovedit-o cu arma. Acesta este răspunsul meu la încrederea luminată cu care m-ai hărăzit...

— Și lui Rudolf, Michael?

— Loialitate, *padre*... Ajută-mă s-o pot dovedi.

Episcopul de Agria, Sandor Szukay îi pune mîna pe creștet. Rostește o benedicțiune într-o latină aspră.

— Te ajut de atîția ani Michael, dar ce poate face un episcop de Agria pentru un destin împotriva căruia s-au coalizat două imperii și un regat? Ce vrei tu însuți să faci, nebun iluminat ce ești?

— Să mă duc pînă la capăt, *padre!*... Atît!

Se aude glasul sever al clopotului din capela castelului chemînd la *Ave Maria* și *Angelus Domini.*

— Vii la rugăciune, Michael?

— Din toată inima, *padre!*

Flăcările se învălmășesc în vatră. O pală de vînt zgîlțîie cercevelele de fier, făcînd să răbufnească în salon vîlvătăi roșii pline de scîntei.

Au nou 1601

— Pe viul Dumnezeu, *illustrissime!* Primește-mă în oștirea cu care ai de gînd să cucerești Wiena... Și Praga... Și Varșovia. N-ai s-o regreți niciodată. Ți-o jur.

— Cu un paj ca voi, singur nu m-aș teme să cuceresc toată lumea cu imperiul regelui Filip cu tot, contesă.

Contesa Zvetlana Rose-Maria von Rosenau își arată ochii azurii pe deasupra evantaiului al cărui joc subtil înseamnă; inima mea este liberă, cucerește-o cavalere. Se lasă o clipă în voia sentimentului răscolitor, plin de voluptate, trezit de femeia tînără și strălucitoare, care pune stăpînire pe el în văzul tuturora și care în cîteva clipe i-a

spus o sută de vorbe în doi peri, unele din ele aţîţătoare, altele pline de tîlcuri, cum sînt şi acestea care ţin de cucerirea Wianei, a Prahăi şi a Varşoviei. Care pot însemna că avînd-o alături, aceste capitale pot fi cucerite odată cu domnii lor; dar tot atît de bine pot fi o invitaţie la a-şi trăda gîndurile.

— Să prestez jurămîntul de credinţă, suzeranului meu?

— O voi! Dar nu aici şi nu acum!

— Veţi crede într-un jurămînt făcut de o femeie, fără martori?

— La ce-ar sluji martorii, contesă, dacă veţi avea de gînd să-mi fiţi infidelă?

Contesa îşi aşază evantaiul pe corsajul despicat pînă aproape de centura din fir de aur, arătîndu-i dinţii umezi şi albi, sînii voluptoşi, daţi cu alb de plumb şi gîtul zvelt în despicătura gulerului gofrat, înalt pînă aproape de conciul imens în care şi-a adunat pletele blonde-aurii.

— Vă jur credinţă pentru această noapte, *illustrissime*.

— Nu voi să tentez zeii. Juraţi-mi-o pe un ceas, contesă.

— Să pornim la asalt, *illustrissime*.

— Împotriva cui, frumosul meu paj?

— Începem cu soţul meu. Este furnizorul de furaje al cavaleriei Ungariei de Sus... Văd că acest Zucconi nu mai are nevoie să fie cucerit... Facem o cavalcadă la doamnele care m-ar sfîşia... Dar fără avansuri, scumpul meu stăpîn... Zvetlana nu ştie de glumă, cînd este vorba să-şi apere suzeranul... Îl vom ataca pe domnul Wolfgang Fuert Viczdomb spionul personal al arhiducelui, însărcinat cu cazarea voastră la Wiena, care a purtat un tom de corespondenţă pentru aceasta cu *Niederösterreichische Kammer*. Zîmbiţi-i, şi măguliţi-l pe arhiduce... Arhiducesa mi-a povestit cu mult haz, felul cum l-aţi înfrînt pe Sigismund la Alba Iulia, cînd voia să vă umilească silindu-vă să urcaţi pe podium şi să-l omagiaţi... Cine este cavalerul care le recită doamnelor cu atîta nerv?

— Nepotul meu, contesă! Prinţul Marcu Cercel...

— Femeia aceia cu părul roşu, o da, aceea, are multă influenţă la *Hofkammer Rathe*... prin amantul ei, markgraful... Are obiceiul să-şi înşele acel amant bătrîn şi atotputernic... După cîte văd, îi place prinţul, nepotul vostru.

— Apoi?

— Apoi îl lăudăm pe Rudolf şi vorbim de astronomie. Vă pricepeţi?

— Atît cît trebuie să nu mă rătăcesc, privind stelele în compania voastră.

— Ah. Iată-i pe acești stilpi ai scumpei noastre Ungarii superioare... Vă las lor, stăpine... Nu uitați! Îmi datorați cel dintîi dans... Pînă atunci, voi încerca să fac singură, ceea ce ne propunem să facem în doi... Monseniore!

— Contesă!

Zvetlana Rose-Maria își impinge vartugadinul, făcindu-i o reverență plină de grație. Taraful de țigani așezat în balcon trage pe viori un cîntec sfîșietor de pustă. Contesa l-a sechestrat într-o firidă ridicată cu două trepte deasupra pardoselii, expunîndu-l astfel celor cîteva zeci de invitați ai monsegniorului episcop de Agriaa, care dă această petrecere de An Nou 1601, în cinstea «magnificului domn Michael», cum a fost prezentat de episcop, fără nici un alt titlu voievodal. A cunoscut astfel conți și contese din cîmpia Panonică, cîțiva baroni germani din Bohemia de jos, căpitani unguri din cetățile apusene rămase Ungariei de Sus, prelați catolici în așteptarea arhiepiscopului Ioanus Kutasy care gonește spre Poszony, cavaleri unguri sărăciți. Contele Sebastian Teökeöly acel nobil magnat care împreună cu căpitanul Mihail Székely și episcopul Szukay formează partida Ungariei de Sus, care vede în el sabia eliberatoare a popoarelor de la Dunăre, i-a spus că această noapte de An Nou, vine cu nădejdi pentru cauza, *illustrissimului* «care este și cauza noastră»... Îl vede pe căpitanul Vicenzo Zucconi, sosit de două ceasuri de la Cașovia, plimbîndu-se pe sub balconul muzicanților, la brațul lui Vicenzo Mantovano. Atît el, cît și contesa de Rosenau cu soțul ei, au gonit zi și noapte, din poștă în poștă să ajungă aici în noaptea de Anul Nou și este sigur că n-au făcut-o numai din dragoste pentru *il Valacho*. Știe că din clipa cînd a intrat pe teritoriul de sub jurisdicția împăratului, toate partidele de la Wiana și Praha și Bratislava și Cașovia, toate interesele legate de Transilvania și negoțul cu Țările Românești, toate gîndurile de libertate ucise în cei din Ungaria de Sus și Slovacia și Bohemia, toate urile și patimile nemeșimii transilvane, toți și toate s-au dat pe față, drumul lui la Wiana și Praha însemnînd biruința unora prin el, împotriva altora; ori înfrîngerea prin el și biruința acelora care văd o Transilvanie roabă lor prin neamișii ei. Simte că fiecare grup de trei, patru cavaleri retras sub colonadele austere, ori în nișele acoperite cu draperii roșii, face politică. Politica aceea îngustă, strîmtă, a dorinței, ori a urii, a protecției, ori a cîștigului, ori a ruinării dușmanului... Îi stăruie în nări aroma de trup plin de farmece, lăsată în firidă de contesa care pare înfiptă bine în politică... Coboară acele două trepte. Deci, arhiducele il joacă subtil împotriva delegației Staturilor. Această petrecere cu titlu privat

care nu-l angajează decît pe episcop, poate fi interpretată în o sută de feluri. Un simplu act de curtoazie al episcopului de Agria, răspuns la felul cum a fost primit la Tîrgoviște, fără nici o urmare pentru *il Valacho*, dacă arhiducele găsește acceptabile propunerile Statelor. Un avertisment dat delegației, dacă propunerile ei nu convin Casei de Austria. «*Il Valacho* este aici, mîine va putea fi la voi, gîndiți-vă . . .» Un act de curtoazie al arhiducelui și curții și împăratului, dacă tratativele cu delegația Staturilor vor merge greu și el va fi chemat la Wiana, la arhiduce. Văzută de aici, în rochia de mătase de Granada albastră, cu corsajul tăiat *en penseron*, cu faldurile puse pe vartugadin, mînecile despicate, căptușite cu dantelă de aur, purtind pe frunte un atifet tivit cu mărgăritare și cu cele două *les mouchs* din tafta neagră, una sub ochiul stîng și alta în colțul drept al gurii, contesa Zvetlana Rose-Maria este de netăgăduit zeița acestei serbări galante și politice, ecleziastice și-n același timp sub auspiciile zeiței Cotis, dacă Erina Cercel iese din joc, neavînd ochi decît pentru prințul Marcu, soțul ei . . . Ce stranie și plină de amărăciuni și de amintiri este aici Erina Cercel în rochia grea de hetaia vișinie trecută peste iia cusută cu fluturi de aur, purtînd în conciul negru mesal din diamante și-n păr cercei grei, domnești, atingîndu-i sînul. Oacheșă și înaltă, încondeiată, cu ochii ei negri și adînci, pare o zeitate sudică printre toate aceste blonde durdulii care o înconjoară ciripitoare, odată cu cavalerii lor. Luminările din policandrele aurite își răsfrîng lumina pe pardoseala de gresie. Vede ca prin ploaie acele *pourpoint* cu predilecție din catifea verde pentru nobilimea ungurească, cu nasturi și galoane aurite, ori dolmanele negre ale cavalerilor, capele de satin vișinii, ori galbene, cizmele lăcuite, amestecîndu-se cu ciorapii albi din tricot la cei care imită moda curții, tot aceștia purtîndu-și capetele pe tipsiile albe ale gulerelor apretate, festonate, acele *fraise* pe care el nu le poate suferi tocmai pentrucă duc capetele ca pe tavă — se gîndește o clipă la capul vel banului Calotă — își face cruce cu limba-n gură și-l vede pe contele Sebastian Teököly făcîndu-i un semn discret, spre una din ușile înalte din stejar lustruit de vreme. Episcopul Szukay se-nclină ușor, arătîndu-i aceeași ușă cu mîna lui înmănușată violet. Viorile țiganilor tînguie alt cîntec trist. Lacheii trec cu tăvi pline de pocale. Sînt pocale albastre din sticlă de Murano . . . Poate altădată, episcopii de Agria le aveau din aur. Așa cum din fir de aur vor fi fost odinioară găitanele de la dolmanele cavalerilor unguri, dolmane vechi, roase la gulere și la coate, mirosind de departe a sărăcie fudulă. A văzut totul și spre spaima lui a început să priceapă cite ceva. Se-ndreaptă

spre ușa din stejar pe care sînt sculptate armele episcopilor de Agria. Un fel de eclesiast înarmat cu spadă, i-o deschide discret. Este aici o ipocrizie galantă: toată lumea l-a văzut intrînd și toată lumea se face că n-a văzut nimic... Un cabinet vast, căptușit cu lambriserie sculptată. Tavanul din lemn lăcuit. Trei sfeșnice pe căminul uriaș. Jilțuri. O masă rotundă. Umbre filfiitoare prin colțuri. Un mormăit venind de la colțul căminului, după care iese un fel de viezure șchiop în costum de prelat, cu o tichie pe vîrful capului atins de pleșuvie, bocănind cu pantofii negri, cu toc înalt. Omulețul poartă mustăți și cioc de muschetar. Ajuns la cîțiva pași se ridică pe tocuri să-l vadă mai bine.

— Hm! Hm! Omagiile și benedicțiunile unui Kutasy oarecare, prin harul hazardului arhiepiscopul Ungariei, *illustrissimului* domn și voievod Michael!

Viezurele se apropie repede. Îi vine pînă la piept. Are ochi verzi, neliniștiți, plini de înțelepciune malițioasă. Poartă mănuși violet. Peste mănuși, în fiecare deget cîte două inele. Vorbește o turcă veselă, plină de cuvinte străine. Unele italienești, altele ungurești.

— Prea plecat bunăvoinței voastre, sfinte părinte. Monseniorul episcop de Agria m-a făcut să aștept cu nerăbdare sosirea voastră aici...

— Hm! Hm! Curtenitor și viclean!... Hm! Hm! Este singura încăpere unde nu sînt urechi habsburgice... Știu! Sînteți un habsburgian înfocat... Hm!... Pînă aici ați jucat magistral. Dați-mi voie *illustrissime* și magnifice, să-mi joc rolul la rîndul meu... Vă plac?...

Omulețul bocăne de colo, colo. Îi dă roată, hămăind cu admirație. Îi arată un jilț tras în dreapta căminului, care are în față o măsuță pe care este întinsă o chartă. Recunoaște Ungaria în hotarele ei vechi, de pe vremea dinastiei de Anjou, cu Slovacia, apoi regatul Bohemiei, Styria și Carniolia; Bosnia, Transilvania și spre apus Bavaria și Austria.

Arhiepiscopul își freacă mîinile înmănușate. Rîde uscat.

— O lecție de șah și strategie pe care un amărît de arhiepiscop o dă celui mai redutabil strateg pe care l-a cunoscut... Îmi îngădui să vă rog s-o acceptați magnifice... Ședeți! Pe viul Dumnezeu, statura voastră mă zdrobește!... Vă miră că după ce ați cunoscut prelați ca Alfonso Carillo și Germanico Malaspina, ați nimerit peste un popă scelerat ca mine?!... Hm! Hm!... Mai curînd mi se cuvin calțavetele, decît mitra și cîrja Ungariei... Este un punct de vedere, dar nu singurul!... Magnifice, peste o jumătate de oră se

dă semnalul celui din urmă dans al anului. Nu vreau să răpesc plăcerea la care rîvnesc ispititoarele doamne de dincolo!... Faptele voastre m-au adus aici!... Şi cea mai fierbinte nădejde a mea!...

Dintr-odată obrazul arhiepiscopului împietreşte ca într-o mască mortuară. Se aşază în jilţul tras cu spătarul la focul viu din cămin. Are sprîncenele stufoase, riduri adînci şi aşezat în jilţ un aer straniu de măreţie sacerdotală.

— Vă ascult ca pe un părinte, eminenţă!

— Nu! Ca pe un confident!... Ca pe un soldat!... Ca pe un prieten şi unul care vă cere, fără să vă dea în schimb decît benedicţiuni!... Hm!

— Sinceritatea voastră m-a cucerit! În adevăr! Monseniorii Alfonso Carillo şi Germanico Malaspina mi-au arătat o faţă...

— Iezuită, *illustrissime!*... Adică diabolică!... Pe Luther... Hm!... Să lăsăm treburile eclesiastice şi să trecem la motivul pentru care mi-am părăsit scaunul, de Anul Nou, să-mi port guta tocmai aici şi la Wiena în folosul vostru!... Ştiu ce vreţi, de la episcopul de Agria, bunul meu prieten... Ei bine *illustrissime*, sînteţi, pe Luther, hm, hm, la fel de nebun ca mine. Pentru că, pe viul Dumnezeu, eu nu vreau decît să înfiinţaţi odată acel regat dacic, după care să-i alungaţi pe turci în Asia şi liberînd popoarele balcanice, să redaţi Ungariei libertatea pierdută la Mohacz... Hm! Hm!... Visez o comunitate liberă a popoarelor şi, pe Luther, acest scelerat a avut dreptate! Dar mai multă dreptate a avut Jan Hus din Husenec... Sînt un scelerat. Sînt un eretic. Sînt un prelat tocmai bun de ars pe rug. Mă aveţi în mînă. Mărturisiţi-o Inchiziţiei!... Arhiducelui!... Împăratului!... Hm! Hm! Pe viul Dumnezeu, o voi face şi eu! Voi mărturisi că n-aţi învăţat nimic din lecţia dată de ilustra nobilime transilvană... Că uneltiţi cu stările de jos. Am trei din scrisorile şi patentele trimise de voi rutenilor şi iobagilor şi vilanilor din Polonia. Nu uitaţi că Ungaria de Sus se învecinează cu Polonia şi că emisarii voştri nu ştiu totdeauna unde este adevăratul hotar... Mi-a fost trimis de amicul vostru Chiaky unul din manifestele voastre adresate iobagilor, înainte de Mirăslău... Citindu-l, Rudolf se va bucura în aşa hal, încît va avea nevoie de toţi astrologii şi alchimiştii să iasă din comă!... Hm! Hm! Iată-ne într-o societate veselă, jucînd jocuri şi mai vesele!

— Sfinte părinte, ori sînteţi nebun, ori cunoaşteţi foarte bine aceste ziduri!

— Şi una şi alta, *illustrissime* aţiţător la răscoale... Magnifice ucigaş de nobili. Hm!... Hm! Oare nu voi i-aţi smuls neajuto-

ratului de Sigismund aprobarea pentru o mitropolie schismatică la Alba Iulia? . . . Nu voi, prea ilustre războinic, ați ordonat ridicarea unor biserici din piatră, acolo unde erau interzise prin hotărîrile vechi ale Dietei . . . Nu voi ați dăruit din moșiile coroanei transilvane, fiefuri valahilor și demnități și ranguri militare, în dauna nobilimii? Nu voi i-ați înarmat și răsculat pe secui? Nu voi, jurînd credință împăratului german, ați înăbușit cu arma cererea germanilor din Transilvania de a avea garnizoane germane in cetățile lor?

— Satana!

— De o mie de ori Satana! . . . Hm! Hm! . . . Iată un frumos buchet de acuzații, capabil să-l facă pe Rudolf, mai degrabă să-și pună ucigașii la treabă, decit să vă dea comanda unei oștiri. Sînteți capabil de toate ingratitudinile . . . N-ar fi nimic nou, odată văzut în Transilvania, să decretați scoaterea nobilimii afară din lege, să puneți pe goană comisarii imperiali; ori să-i arestați, cum ați mai făcut-o și să vă încoronați rege al Daciei pentru a doua oară.

— Ce vreți de la mine? Fiți scurt monseniore și spuneți-mi o lecție nouă! Pe asta o știu de la toți comisarii imperiali. De la Chiaky și ai lui. Și, vi-o spun cu toată sinceritatea, mă mîhnește lipsa de imaginație a acuzatorilor mei.

— Auzi-l Dumnezeule și fă-l să înțeleagă . . . *Illustrissime* în numele sfînt al libertății, te acuz că ai făcut totul cu jumătăți de măsură. Dacă te-ai apucat să-i ucizi pe nobili și să-i aduci în sapă de lemn, trebuia s-o faci pînă la capăt. Astăzi totul era isprăvit. Ori rămîneai atotputernic în Dacia; ori Europa ar fi fost chemată din nou la cruciadă ca în vremea taboriților și aveai ocazia să dai o lecție tuturor capetelor de fier, care țin gîndirea și spiritul sub sabie și le purifică prin rug. O, Michael, *illustrissime desperados*, ai venit să ceri ajutor Habsburgilor, crezînd cu naivitate în puritatea Sfintei Ligi; ori, ca un diabolic, vrei să-l silești pe Rudolf să repare plătind din punga lui scofîlcită, imensa prostie de la Mirăslău?

— Monseniore! Să trecem la treburile noastre! . . . Încă o dată, ce vreți de la mine?

Arhiepiscopul acesta afurisit, care i se pare o întruchipare a diavolului, atoateștiutor, care a înțeles fiecare act al lui la Alba Iulia, îi este dintr-odată foarte drag. Are intuiția că viezurele în strai de înalt prelat aparține acelei lumi stranii năzuind spre un viitor pe care el însuși a încercat să-l gîndească și înfăptuiască, viitor neclar și cețos, ucis de oștile nobiliare, pentru că, cine altcineva a ucis *Magna Valachia* decît marea nobilime a Transilvaniei și Poloniei în unire cu oastea imperială a Habsburgului? Pînă în clipa asta a luat lucrurile

în succesiunea lor în timp, disparate și negîndindu-le împreună. Își trece mîna peste frunte.

— Dumnezeule, monseniore! Nu m-am gîndit niciodată că Mirăslău și Bucov sînt opera sfintei biserici romane.

— Într-un fel, *illustrissime!* Mai corect, sînt opera nobilimii, patronată de sfînta noastră biserică.

— Dar voi, monseniore, voi nu sînteți nobil? Nu sînteți voi capul acestei sfinte biserici pentru Ungaria? Nădejdea și ochiul și mîna atotputernică a papii, aici?

— Pentru a înțelege cine sînt, privește această chartă, *illustrissime!* Și, pe Dumnezeu, de data asta ascultă-mă pînă la capăt...

Se-ntîmplă ceva nici straniu, nici ocult; totuși ciudat în cabinetul lambrisat, pentru că arhiepiscopul are harul lucidității și simplității, pe al cunoașterii profunde și într-un fel, gustul istoriei. Altfel decît halucinant și diabolic, plin de levantinism, ca Andronic Cantacuzino. Altfel decît în afara timpului ca Dionisie Rally Paleolog. Urmărește fascinat degetul arătător al arhiepiscopului, în mănușa de tricot violet, pe care strălucesc un rubin și un diamant în monturi din filigran de aur. Recunoaște lucrătura giuvaergiilor venețieni și își spune că amîndouă la un loc prețuiesc cel puțin trei mii de florini.

— Iată cui ai venit să-i ceri ajutor, *illustrissime!* Noi, nobilii Ungariei de Sus, vom pleda cauza voastră, găsind-o conformă cu timpul. Ne vom lega să vă slujim, dacă voi vă veți lega să reîncepeți campania împotriva turcilor, de data asta de la Oradea, Ineu, Lipova, Lugoj și Caransebeș spre Tisa și Dunăre, în vreme ce oștirea Ungariei superioare va ataca pașalîkul de Buda. Aveți Dunărea de jos asigurată. Eliberînd Dunărea de mijloc, aveți aripa dreaptă slobodă pînă pe valea Dravei. Am văzut ce-ați înfăptuit cînd ați ajuns la Sofia. Noi nu-i vom ierta niciodată lui Sigismund Báthory că v-a atacat pe la spate, cînd trecerea Balcanilor era iminentă. Hm!... Hm!... Pe viul Dumnezeu, planul antiotoman pe care vi-l propunem, este mai ușor de îndeplinit, decît cel care vi l-ați propus în '97. Dar pentru asta și înainte de asta trebuie să știți ceva despre Casa de Austria, Sfîntul imperiu și noi!... Priviți charta magnifice și notați că dacă providența și forța armelor au făcut Țările voastre să supraviețuiască, cu noi în Cîmpia Panonică, liberi, Europa va ajunge la Marea Neagră...

Arhiepiscopul își plimbă diamantul și rubinul de pe valea Dravei, la lacul Balaton și Neusiedler, pe cursul Dunării la Győr și Esztergom, pe apele Bodrogului și Tisei. Vorbește cu glas scăzut despre o comuniune liberă a popoarelor, despre dreptul sacru al fiecărui om

să se închine și creadă așa cum îi cere conștiința, despre o egalitate a averilor, despre frumusețile pustei, despre lucrările cugetului la care vor trebui să se aplece descendenții călăreților lui Arpad,dacă istoria i-a fixat aici. Îl ascultă cu reculegere. Ascultă lacom de adevărul acestui prelat semănînd cu un viezure. Spune lucruri care spuse de alții pe sfert, au aprins rugurile inchiziției în toată Evropa catolică . . . Este un iluminat. Este un adept al lui Copernicus și Galilei, a lui Campanella și Machiavel, urăște despotismul și principii (îi vine să rîdă, pentru că el însuși este un despot și un tiran, o știe abia acum, dar o acceptă cu seninătate) amestecă perceptele primilor creștini cu nu se știe ce percepte ale unui răsculat, Balasz din Ungaria de nord, acum o sută șaptezeci de ani, apoi întreabă cu cel mai firesc glas din lume:

— *Illustrissime*, ce știi despre arhiducele Mathias și împăratul Rudolf, suveranul nostru preaiubit, cărora ai venit să le ceri *consillium et auxillium ?*

. . .Este foarte frig în sala mare luminată de candelabre, ori i se pare lui că este frig cu toate că mîna contesei Zvetlana Rose-Maria este fierbinte și cel din urmă dant al anului 1600 își leagănă fustele înfoiate și decolteurile opulente și cușmulițele cavalerești cu pene de fazan, ori cele cîteva *cul d'assiette* cu sau fără egretă, rătăcite printre coafurile înalte prinse în *arcelets*, printre gulerele flamande și blănițele de la gulerele roase ale dolmanelor cavalerești.

— Pot să jur că l-ați văzut pe arhiepiscop, *illustrissime!*

— Jurați și veți cîștiga!

— Ce?

— Poate un alt jurămînt?!. . . Poate o dragoste?!. . .

— Vă păstrați obiceiul uricios de a vă înconjura noaptea de gărzi și curteni, ca la Kosiče?

— De ce nu spuneți Cașovia?. . . Sau Kaschau?

— Răspundeți-mi?

— Buzele voastre să rostească porunca!

Contesa schimbă mîna, legănîndu-și spatele cambrat. Își scutură zulufii aurii.

— Am să vă fac o confidență. . . Așteptați-mă la trei după miezul nopții.

— Ca pe cel dintîi dar al anului 1601, contesă!

Flautul cere dulce schimbarea perechilor. Contesa îi zîmbește fermecător. Trece la magnatul Sebastian Teökeöly. La el vine Erina Golescu-Cercel. Își pleacă genele lungi, negre.

— Vești de la doamna, măria-ta!

Trei pași înainte. Trei pași înapoi. Doamnele pe sub mină. Flautul cere schimbarea perechilor. Vine femeea cu părul roșu, despre care contesa spunea că are putere la *Hofkammer Rathe*. Îi surîde. Face o reverență înainte de a-i da mîna. Seamănă cu Habiiba, are trăsături de mongolă și ochi verzi, tăioși. Îi simte degetele apăsîndu-i podul palmei. Simte hîrtia unui răvaș. Trei pași. Iarăși trei pași. Flautul. Schimbarea perechilor. Cum o cheamă? Cine este? Ce vrea? Își duce mîna dreaptă la mîneca stîngă. Scoate batista. Se șterge. Înfășoară răvașul. Pune batista în mînecă . . . O altă făptură blondă și surîzătoare. Lăcomie crudă și lucidă a clipei. Îi place dantul. Îi plac muzicanții din balcon, flautiști și cornișți și violiști care cîntă aceste dulci cîntece legănate. Îi plac femeile cu sinii aproape goi, cu diademele lor puține și sărace, îi plac cavalerii mustăcioși care-și zornăie pintenii, îi plac curtenii și căpitanii lui, în dolmane zmeurii, îi place Stoichița de Strîmba care ridică evantaiul doamnei cu părul roșu, oferindu-i-l cu o reverență adîncă. Îl vede pe Mirzea între patru fete în rochii verzi care fac destulă gălăgie sub balconul muzicanților, cerîndu-i o povestire orientală. Soarbe lacom aerul plin de miresme aţiţătoare. Arhiepiscopul Kutasy, n-a vrut să se arate. I-a spus că prin politica lui față de iobagi și valachi a deschis cea mai adîncă rană a Habsburgilor și spaima lor: țăranii șerbi și cehii. Că nimeni nu i-a uitat în sacrul imperiu pe husiții lui Jan Zizka, nimeni n-a uitat cele cinci cruciade pornite împotriva lor de nobilimea europeană și că nici un consilier imperial n-ar accepta alte legi pentru Transilvania decît cele care stăpînesc Sfîntul imperiu roman. Că arhiducele este obsedat de războiul cu turcii pe care-l conduce. Dar că adevărata obsesie este măritișul și însurătoarea care aduc Casei de Austria, țări, ori comitate, ori provincii. Că această Casă de Austria și imperiul ei este rodul acestor căsătorii gîndite și înfăptuite cu perseverență diabolică, începînd cu Maximilian de Austria ales în 1493 împărat, care s-a căsătorit cu Marie de Bourgogne, fiica lui Carol Temerarul, care a adus Habsburgilor Franche-Comté, Luxemburg, Belgia, Țările de Jos, Flandra și Artois. După moartea ei, acest mîncător de țări, care voia să înfulece Franța aducînd-o în patul lui nupțial, s-a însurat cu Anne de Bretagne . . . Să știe că arhiducele îi va propune un mariaj austriac pentru fiica sau fiul lui. Regretă din suflet că nu i-o poate da lui însuși pe văduva lui Sigismund Báthory, arhiducesa Maria Cristierna, care îi face o bună slujbă la curte, lăudîndu-i fidelitatea față de Casa de Austria. Maria Cristierna soția illustrissimului Michael regele Daciei, căruia după cîțiva ani i se va găsi o boală incurabilă și regatul ar trece la Casa

de Austria, hotarele imperiului ajungînd la Dunărea de Jos și Marea Neagră, iată un vis cu adevărat dinastic. Să nu uite illustrissimul că prin sabia lui, Casa de Austria a plătit cîteva polițe turcilor, aliații regilor Franței în războaiele dintre Casa de Austria și casa Franței, pentru supremație în Europa. Datorie sacră de la Carol Quintul întemeietorul Casei de Austria în Spania.

Ascultîndu-l pe arhiepiscopul ciudat, plin de idei înspăimîntătoare față de rînduielile lumii a avut viziunea adevărului său în acest imperiu cunoscut puțin, despre care țesuse pentru sine și ai lui un basm plin de loialitate cavalerească și dumnezeesc sentiment creștinesc. Basm în care singur a crezut pînă la sosirea lui Erick Lassota de Steblau, *Müstermeisterul in Ober Hungern* mereu lăsat fără soldele lefegiilor, de stăpînul său, împăratul. Adică un prinț răzvrătitor și răzvrătit, dușman nemeșimii, care a vrut Transilvania pentru sine, venit să se adauge celor șapte electori zeloși de independența electoratelor și celor patru sute de principate ecleziastice, arhiepiscopii și episcopii, fiefuri cavalerești, orașe libere și regate care alcătuiesc acest sfînt imperiu roman, nu se știe de ce sfînt, despre care arhiepiscopul cu figură de viezure a spus: « imperiul nu este decît un nume, împăratul nu are decît un titlu. . . Vom lupta ca aceste două iluzii să scoată de undeva cei două sute de mii de florini care vă trebuiesc illustrissime, pentru a vă reîncepe odiseea. . .»

Răpăitul mărunt al unor toboșari copii, îmbrăcați în alb, care intră pe una din ușile sălii. Trîmbițași-heralzi. Lachei cu tăvi pline de pocale. Un freamăt în toată mulțimea de femei și bărbați. Un sunet prelung de trîmbiță. Bătăile rare, sonore și grave ale ceasului din turla castelului. Una, două, șapte. . . Se simte înconjurat de ai lui. Atîția cîți i-au rămas. Contesa Zvetlana Rose-Maria. Episcopul Szukay. Magnatul Sebastian Teökeöly. Sentimentul că dincolo de tot ce-l desparte de ei, sînt vii și arzătoare și născătoare de vreme gîndurile care-i unesc. A douăsprezecea bătaie de clopot.

Trîmbițașii-hedalzi vestesc: An nou 1601.

Cupele cu vin de Tokay. . . Salva trasă de muschetari sub ferestre.

— Să trăiești, măria ta și Anul nou 1602 să-l fericim în cetatea visurilor noastre!

— Amin, Stoichițo! șoptește.

Apoi se-nclină, răspunzînd prieteniei cu care gazdele îl firitisesc, urîndu-i împlinirea gîndurilor. Apoi simte singurătatea pustiindu-l, totul i se pare dintr-o altă lume, îi caută plin de spaime pe cei dragi, își caută lumea și viața lui, nu le găsește și bînd vinul de Tokay, gros și greu, se lasă pătruns de amăgitoarea și dulcea lui amețeală.

An nou 1601, castelul Poszony al monseniorului episcop de Agria. Își strivește lacrimile sub gene. O caută din priviri pe contesa Zvetlana Rose-Maria de Rosenau.

Wiena. Ianuarie 1601

Preludiu

Toate chițibușurile nemțești cu care-l gratulează arhiducele de douăsprezece zile îl fac să turbeze. Este în 12 ianuarie 1601, pe la ceasurile 10, ninge spornic și *herrn* Wolfgang Fuert Viezdomb însărcinatul cu primirea lui *der Fürsten*, ori *Il Valacho*, bombăne nemulțumit de felul cum sînt aranjate bagajele în harabale, de ordinea convoiului celor șaptesprezece harabale puse pe tălpici; dar mai ales de prezența curții ad-hoc formată încă de la Poszony căreia i se adaugă carîtele contesei Zvetlana Rose-Maria de Rosenau și ale baronesei Marika de Mezöörs, femeea cu părul roșu care în noaptea de Anul nou și l-a ales cavaler pe Stoichița. Curtea poștei din Orth, nici două ceasuri bune pînă la Viena este plină de cavaleri cu dolame ponosite, unii ciungi, alții chiori, care-și arată cicatricile prințului Marcu, își strigă meritele războinice și-i cer o audiență la *der Fürsten* pentru a-și oferi săbiile cauzei creștine: « și pe toți dracii, împotriva iadului și cerului dacă o vrea, numai să-mi asigure o masă omenească, ovăz pentru biata mea Charlotte și un burduf de vin pentru cel mai bun spadasin coborîtor din Niebelungi ». Glasul gros și dogit răzbubuie dincolo de ușa poștei păzită de oamenii lui *herrn* Marcum Antonium Gaffor de Paar, fost pînă în 1597 director al poștelor din Ardeal, chemat de-atunci de excelența sa arhiducele serenissim la direcția generală a poștelor din Wiena, care miroase săruri, își sărută sora pe frunte (pe Marika de Mezöörs) spune că destinul l-a ajutat să nu fie martorul prăbușirii poștelor ardelene după Șelimberg, cinstea de a le reface revenindu-i fiului său Francisc Gaffor de Paar, căruia, pentru meritele sale, *der Fürsten* dacă-și mai aduce aminte, i-a dăruit două mori chiar la Alba-Iulia.

Monseniorii prinți ai bisericii să nu se supere, nici ilustra doamnă contesă, dar are de comunicat regulamentul poștelor lui *der Fürsten* privitor la conținutul bagajelor. . . Regulament aprobat de *Niederöstereichische Kammer* și de însuși excelența sa serenissimă, arhiducele.

— Comunică-i-l şambelanului meu, *herrn* Marcum Antonium şi mă îndatorezi.

— Du-te Michael, şopteşte Szukay din blana lui de vidră. Vei avea nevoie de acest Paar...

— Ca să-l spioneze! Hm! Hm!... Şobolanul, mîrîie arhiepiscopul Kutasy trăgîndu-i cu ochiul.

Zvetlana îl priveşte cu încîntarea cu care-l priveşte de douăsprezece zile şi de ce n-ar mărturisi-o, de douăsprezece nopţi. Marcum Antonium face trei reverenţe. Are urechile clăpăuge şi ochii mici înfipţi aproape unul de altul la rădăcina nasului puternic, cu nările răscroite şi adulmecătoare.

— *Illustrissime* şi magnifice, vă slujesc pentru viaţa fiului meu... Puteaţi să-l spînzuraţi. Să-l ardeţi de viu.

— Pentru mişeliile lui.

— A fost crescut la curtea luminatului voievod Sigismund Báthory, *illustrissime.*

— Te-ascult *herrn* Marcum Antonium.

— *Illustrissime!* Cîţiva oameni de afaceri vor să vă vadă în cea mai mare taină. Dacă află excelenţa sa serenissimă, sînt pierdut. Unii sînt prietenii mei şi slugile voastre... Vă implor, nu mi-o luaţi în nume de rău.

— Cine sînt?

— Jupînul Krüger-Ruggieri, caretaşul segnioriei voastre şi Wager, marochinarul şi bancherul de la Nüremberg.

— Unde sînt?

— Dincoace, în odaia căpitanului poştei.

De afară se ridică un cor puternic care strigă sacadat:

— *Der Fürsten!... Der Fürsten!... Il Va-la-cho!... Il Va-la-cho!*

Intră *herrn* Viczdomb cu hainele răvăşite, fără o mînecă la şubă, cu urma unui bulgăre de zăpadă care l-a lovit în ochi, dînd din mîini şi spunînd ceva celor doi prelaţi care-l arată pe el. Intră şi Marcu, însoţit de Mîrzea.

— Măria-ta, vor să te vadă... Sînt o sută de cavaleri fără angajament, strigă că ştiu totul şi vor să fie cei dintîi înscrişi pe listele de angajare. Nu pleacă pînă nu le făgăduieşti că-i vei înscrie.

— Dacă este o cursă, Marcule?... Pusă la cale de delegaţia Staturilor?!...

— Vor sparge geamurile poştei, măria-ta. Ori vor tăbărî pe harabale. Sînt în stare de orice! Numai văzîndu-i, te apucă groaza.

Urletele se îndesesc. Se aud bulgării de zăpadă izbind ferestrele. Bubuind în ușă.

— Ce strigă, Marcule?

— Suduie gărzile poștelor, doamne.

— Simioane! Gugiumanul! Stoichițo! Mai las-o pe doamna, că o gelozesc... Mîrzeo!... Deschideți loc.

Îi vede pe cei doi prelați ridicîndu-se din jilțurile scîlcite. Arhiepiscopul Kutasy ridică mîinile în semn de neputință. *Herrn* Viczdomb se ascunde după contesa Zvetlana care rîzînd se apropie de el, spunîndu-i în graiul ei slovaco-germano-italian, presărat cu cuvinte latinești, dacă mai poate fi presărat cu ceva acel grai ciudat:

— *Illustrissime*, voi fi tălmaciul vostru pe lîngă acești bravi.

Steaua lui, pentru că o are și-l veghează, i-a scos-o în cale pe Zvetlana, adăugînd-o celor doi prelați, lui Teökeöly și tuturor acestora ai curții lui pribege: căpitanul Zucconi, baroneasa Marika, prietenii contelui Darahi Ianos de Tujon, cei trei cavaleri maghiari Petru, Anton și Francisc care-au venit la Poszony în noaptea de Anul nou, prestîndu-i jurămînt de fidelitate împreună cu scutierii lor, niște bravi vîntură lume cu sărăcia drept blazon. Kutasy, care n-a acceptat să-i spună *padre*, i-a ținut un curs de istorie a Sfîntului imperiu « cum nu-l ține nici unul din magiștrii universităților de la Kracovia pînă la Leipzig » umplîndu-l de povestea lui Siegfried, cîntîndu-i cu glas ușor fals din cîntecele celui mai drag minesinger al Habsburgilor, Walther von der Vogelweide, care-a desfătat bolțile de piatră ale castelului herzogilor mutați de la Leopoldsberg la Wiena de către Heinrich Tahomirgott în 1137. Douăsprezece zile s-a căinat arhiepiscopul pentru faptul că Mathias Corvin de Huniade n-a putut cuceri Wiena în 1485. Seară de seară l-a cicălit cu arborele genealogic al Habsburgilor. Cu războaiele și visele lui Carol Quintul. I-a arătat pe chartă statele germane protestante. Pe cele catolice. În seara a zecea de cînd așteptau salvconductul arhiducelui pentru Wiena, i-a spus la cină, frecîndu-și mîinile cu gestul pe care singur și-l ironiza:

— Ai o memorie fantastică, *illustrissime!* Folosește-o ca să-i demonstrezi arhiducelui că ești un adevărat supus al Casei de Austria, conștient de marile și eternele ei idealuri. Știi tot atît cît știu eu însumi. Ai un avantaj față de mine. Ești un soldat grandios. Și o mie de dezavantaje, dacă socotești și religia... Mîna Zvetlanei strîngîndu-i brațul. Mîrzea deschide ușa care dă pe peronul poștei. Poartă cizmele înalte, blănite, din piele galbenă, pantalon din tricot negru, dolmanul sîngeriu de roșu, camelotul căptușit cu blăni de veveriță și gugiu-

manul cu surguci din diamante. Ceva s-a schimbat în el în aceste douăsprezece zile de așteptare la Poszony și Bratislava. A înțeles pînă la fund, lumea în care l-a aruncat destinul. Zvetlana este fiica unui nobil slovac descendent al cavalerului Martin Rohác, conducător al răsculaților « frățiori », ars pe rug după înăbușirea mișcărilor husite. Tatăl ei a fost ucis în războaiele cu turcii, cînd avea cinci ani. Mama ei s-a recăsătorit cu un baron german catolic, convertindu-se să-și scape averea. Bunicul ei, el însuși protestant și slovac, a crescut-o în cultul acelui străbunic « frățior» martirizat în numele libertății... Baronul Albrecht von Aggsbach-Dorf a înfiat-o, a crescut-o în legea catolică și a măritat-o cu vărul său, contele Eduard von Rosenau. Știa de la bunicul cînd a fost colonizați în Slovacia, Aggshach-Dorfii și cei von Rosenau... I-a spus în noaptea de Anul nou (l-a rugat pe Stoichița să nu-l mai păzească și Stoichița i-a spus că tocmai venea să-l roage pentru cîteva ceasuri slobode) cînd a venit la el doar în cămașa de noapte, desculță și învelită în șubă, că cei două mii de boi au fost cumpărați de soțul ei, din ordinul arhiducelui, și revîndu-ți cu un cîștig pentru von Rosenau de șaptezeci de mii de florini. Că banii care i se cuvin sînt jumătate înscriși în hîrțoagele lui *Niederöstereich Kammer* și cealaltă jumătate în buzunarele lui *herrn* Anton Kadermann von Sandl secretarul trezorier al acelei *Kammere*.

— O faci din ordinul arhiducesei, Zvetlana, a întrebat-o primind-o în patul somptuos, ca baldachin și perdele din mătase venețiană.

— O fac pentru că vreau!... Tot ce mă înspăimîntă trebuie învins! Așa m-a învățat bunicul meu, « frățiorul »!

A regăsit femeea, după o lună de pribegie, tînără și nebună în carnea albă a Zvetlanei. Răvașul baronesei era scris ungurește: « Un prieten vă așteaptă în a doua seară la *Guldin Hirschen*. Va veni cu mine și vă cere discreție. Așteptați-l pentru treburile voastre militare ».

Iată, treburile lui militare încep încă de la Orth. Contele von Rosenau este la Wiena de zece zile, ceea ce îi dă Zvetlanei o grație deosebită. Iese pe peronul plin de bulgări de zăpadă. Îi știe. I-a văzut de o mie de ori în taberele lui. I-a văzut la Tîrgoviște luînd palatul cu asalt. I-a văzut la Alba-Iulia. Pentru unii ca ei a adus de la Veneția *bolus armenicus* să le vindece sfrenția și să le oprească sîngele. Marcu îi trece în stînga. Stoichița în dreapta Zvetlanei. O oprește strîngînd-o de braț. Coboară singur o treaptă a peronului. Vede harabalele lui peste pologul cărora s-a așternut o palmă de zăpadă. Conductorii în șei. Gărzile călare. Vede carîtele monsegni-

orilor, ale Zvetlanei și baronesei, ale lui Theökeöly și însoțitorilor acestora, un convoi de treizeci de carîte și harabale, păzit de oameni de arme și-și spune că intrarea lui în Wiana este cu totul altfel decît « sub titlu privat », cum a dorit-o diplomația imperială.

— Vă salut, viteji cavaleri, spune cu glasul pe care și l-a uitat rostind mereu șirurile de Albrechti și Leopolzi și Maximilieni de Habsburg... Și-l ascultă cu o plăcere tinerească... Spune cuvintele în graiul tuturor taberelor de lefegii din Europa și cuvintele sînt dintr-o dată aţăţătoare, miros a iarbă de pușcă, a bivuac și-a cal, a tobe răpăind și a trîmbițe sunînd onorul. Abia în fața obrazelor ciumpăvite, pustiite de viciu și sărăcie, în fața acestor bărbați purtînd plastroane de piele veche pe sub pelerinele peticite, cu panașele mîncate de molii, cu cizmele scîlciate; dar purtînd pinteni uriași, lente și agățate de lente spade înfricoșetoare, abia în fața lor care se descoperă ca la comandă, simte cît de adînc l-a mutilat lipsa oștirii lui.

Îi răspunde un tunet de *vivat*. Ninge peste capetele purtînd plete lungi, care de mult simt nevoia foarfecelor și a fierului de frizat.

— M-ați chemat... Iată-mă, sub titlu privat, cu însumi aparținînd suzeranului meu, împăratul romanilor. Domnilor, vă mulțumesc pentru primirea care mă onorează!

Se-ntîmplă ceva între pelerinele peticite. Între chipurile cu ochi scurși, acoperiți cu basmale negre de catifea. Între brațele ținute în eșarfe. Veghează mișcarea tăcută, prin care se desfac rîndurile spadasinilor. Dintre ei ies patru bărbați atletici. Pe cei doi din față îi știe. Îi știe! Îi caută înfrigurat în memorie. Dumnezeule unde? I-a pedepsit? I-a dăruit? I-a izgonit? I-a biciuit?!...

— Pe viul Dumnezeu, domnul sergent artificier Leopold Bum!

— Și archebuzier styrian Wolfgang Sturm, măria-ta, spune românește unul din cei doi.

Îi recunoaște. Oșteni bravi din compania căpitanului Thcill. Cei doi fac reverențe adînci. Mătură zăpada cu panașele jumulite. Artificierului i se zicea Bum, pentru că toate poveștile lui erau pline de isprăvi bubuitoare, făcute de domnia-sa de la Nikopole pînă în Indiile Orientale... Vacarm! Spadasinii își strigă unii altora că acesta este prințul pe care și-l doresc de-o viață. Iată, nu și-a uitat cavalerii. Iată, îi bate pe umeri. Iată, Bum lăcrimează! *Vivat!!* De trei ori *vivat!* Unde este aţăţătorul acela borșit, să-l castreze aici pe loc. Le-a aruncat cîțiva florini! Onoarea lor nu este de vînzare! Sînt soldați, nu scandalagii! Un galop! Cineva iese pe poarta poștei.

Fluerături. Ies din rinduri doi ciungi. Îi arată cioturile braţelor. Strigă: Miroslo!... Huo, Basta! Domnul artificier Bum îi prezintă pe archebuzierii Will şi Phill, care au luptat la Miroslo împotriva măriei-sale, au primit cîteva lovituri bune de sabie de la dragonii săi şi pentru rănile lor au fost licenţiaţi din armată, în urma ordinelor lui Basta, reţinîndu-li-se la soldă, plata cuvenită chirurgilor. Aici sînt douăzeci de archebuzieri ciuruiţi la Miroslo, care au fost scoşi din « apartamentele » lor de nişte tipi cu înfăţişare de nobili, vestindu-li-se că ucigaşul lor a plecat din Bratislava ieri şi că va fi aici astăzi. Bum şi Sturm au auzit acest lucru aseară, la taverna « Motanul pocăit » unde-şi au apartamentele. A fost o mică discuţie aprinsă. Cîteva bune lovituri de spadă. Consiliul veteranilor a hotărît ca toţi să se înfăţişeze lui *der Fürsten*. Dacă vor fi primiţi, atunci îşi vor expune starea lor care nu se poate numi înfloritoare. Dacă nu vor fi primiţi, atunci vor hotărî la faţa locului. Bum şi Sturm au fost răniţi la Şelimberg. S-au vindecat la Hermanstadt, şi cum căpitanul Theill îşi completase rîndurile, cum primiseră solda pe şase luni drept recompensă, s-au gîndit să se întoarcă acasă, pentru a-şi omagia strămoşii. Şi iată că au fost zmulşi din aceste ocupaţii pioase de vestea că *der Fürsten* este la Orth; şi că nişte sceleraţi pun la cale o lovitură, aţiţînd aceste biete victime ale celei mai sîngeroase bătălii. Victime ale propriei lor prostii, pentru că ştiu împotriva cui luptă.

Este atent la predica sergentului artificier, ca s-o poată reteza dacă devine politică.

— Domnilor şi cavaleri, vă mulţumesc pentru loialitate!... Marcule... Tălmăceşte! Le spune că va aduce la cunoştinţa arhiducelui primirea făcută la Orth. Că nu-şi poate ascunde faţă de ei intenţia de a organiza o trupă pe care s-o pună la ordinul majestăţii sale împăratului, campionul luptei antiotomane. Cineva mormăie. Cineva scuipă filozofic!... În cazul că va obţine patenta imperială, le dă cuvîntul de onoare că aceşti o sută de cavaleri de la Orth, vor sluji sub steagul său personal, că se vor numi « companie de gardă » şi vor primi un avans din soldă, în valoare de patru luni.

Tunete de vivat.

Pînă atunci *il tresoriero* le va da în semn de prietenie şi stimă, cîte o jumătate de taler, pentru a sărbători întîlnirea căpitanului cu bravii lui soldaţi.

Oamenii aceia intră în rînduri. Apare un bărbat într-un costum ponosit de muschetar. Ordonă alinierea. Apoi sabia la umăr. Apoi *garde à vous!* Le răspunde scoţîndu-şi gugiumanul. Ninge. Spada-

sinii rămîn cu săbiile pentru onor, pînă cînd urcă peronul, ia brațul Zvetlanei și intră în poștă.

— Vrăjitorule, îi spune arhiepiscopul Kutasy... Haidem! Obiceiul acesta nesuferit al spadasinilor de a zmulge mînecile înalților funcționari, a turnat argint viu în vinele lui *herrn* Viczdomb... Primiți-mă *illustrissime* în sania voastră... Aproape că era să uit esențialul.

Marcum Antonium (a băgat de seamă că se roșește de plăcere cînd îi spune doar Marcum Antonium) îi șoptește că înțelege situația și cei doi vor fi fericiți să-i primească diseară la *Zum Guldin Hirschen.*

Chervanul se alcătuiește de cum îl ajută pe arhiepiscop să urce în carîta lui albastră, cu polog din piele roșie. Prințul Marcu și Stoichița trec călări la portiere. Căpitanul Mîrzea deschide drum cu cinci tigheceni. Urmează sania episcopului Szukay, a contesei de Rosenau, a baronesei, a lui Mihalcea Karatzas, a episcopului Theofil Rîmniceanu, săniile celor doi funcționari imperiali. Erina Cercel vine la galop lîngă soțul ei în uralele spadasinilor aliniați pe două rînduri, de la peronul poștei, la porțile deschise. Trece la trap o lance alcătuită din doi roșii, doi vînători domnești, doi dragoni, doi cazaci și doi haiduci sîrbi purtînd tuiurile zmulse turcilor în toamnă și trei steaguri poloneze.

— Hm, hm! mormăie arhiepiscopul din blănuri, privind evoluția călăreților care se așază între Mîrzea și atelajul lor... Se pare că numai înfățișarea unui pribeag sărac n-o ai *illustrissime.*

— Nici n-o voi, sfinția-ta.

Din nou tunete de *vivat* cînd purtătorii de trofee scot husele de pînză. Pocnete de bice. Spadasinii cu sabia pentru onor. Și drumul Wienei, șerpuitor, avînd în stînga lunca Dunării, ca o linie cenușie peste care ninge des și mărunt.

— Principe!

Nu mai recunoaște glasul cîrtitor al arhiepiscopului. Bătrînul își ține ochii închiși. Spune că de fapt a luptat toată viața pe ascuns, pentru a înfăptui pe teritoriul de sub autoritatea lui o lume care să se înțeleagă pe sine, prin Dumnezeu care nu poate fi decît egalitar și uman.

— Voi principe, nu sînteți egalitar, dar uman sînteți și aveți o simplitate care cucerește pe cei simpli. Am văzut-o! De aceea vă implor să memorați, pentru voi, cele ce urmează. Și să reflectați. Mi-o promiteți?

— Cu mîna pe inimă!

— Iată deci la ce vă rog să gîndiți, după ce veți fi la hotarele visate.

Protestantismul a îndemnat țăranii să conteste dreptul bisericii la imensele ei posesiuni. După exterminarea husiților, optsprezece mii de țărani răsculați au fost spînzurați în Alsacia și zece mii în Suabia. Asta acum șaptezeci și cinci de ani. Trădați de Mauriciu de Saxa, principii germani protestanți, uniți în Liga de la Smalkalde au fost biruiți de Carol Quintul la Muhlberg, acum șaizeci și trei de ani. Dieta de la Augsburg, acum cincizeci și cinci de ani a dat libertate cultului lutheran și proprietate de veci a pămînturilor luate de nobili, bisericii. Înțelegi!

— Atît de bine, încît mă cutremur.

— Ce n-au putut face țăranii și cavalerii, a făcut Albert de Brandenburg marele maestru al Teutonilor, trecînd toate domeniile ordinului pe numele lui, în ducatul ereditar de Prusia. Voi sînteți de asemenea un principe spoliator al țăranilor. Poate de aceea vă și aflați aici. Dar nu uitați un lucru. Trăiește astăzi un urmaș și moștenitor al Casei de Austria, numit Ferdinand. A fost crescut de iezuiți în Bavaria, la colegiul lor din Ingolstadt. Este văr cu răposatul Filip II al Spaniei, catolic intransigent și duce de Styria. El spune: *protestantismul și rebeliunea sînt lucruri inseparabile.* Și: *Nu se cere libertatea conștiinței decît pentru a atenta la puterea suverană.* Sau: *Religia este cel dintîi principiu al unirii.* Este bun prieten cu vărul său arhiducele. Îl disprețuiește pe Rudolf. Ducatul lui era un ducat protestant. Acum patru ani, la Graz, a ascultat slujba de Paști, aproape singur în catedrala catolică. Anul acesta catedrala a fost neîncăpătoare... În patru ani a închis toate templele și școlile. A expulzat pastorii. Populația ori s-a convertit, ori a fost expulzată fără să poată lua nimic din averile strămoșești. Iată ce-am vrut să-ți spun, acum, cînd am ajuns nu departe de cuibul Habsburgilor... Principe!... Nu uita! Libertatea pentru unii, este sclavie pentru alții!... Principe! Țăranii din Transilvania s-au lăsat uciși pentru voi, cu toate că i-ați sacrificat pentru Chiaky, care vi-a fost groparul... Principe! Eu sînt păstorul și Dumnezeu nu a împărțit privilegii oilor sale... Principe!... De aici nu se pleacă decît al Casei de Austria și-al magnaților ei, sau...

— Sau?

— Mort!

— O știu, șoptește și strînge cu stînga, mîinile uscate ale acestui om ciudat care l-a tulburat și-l tulbură pînă în străfunduri, răscolindu-i apele zăcute și uitate ale sufletului.

Are senzația că, cu cît se apropie de orașul cenușiu ivit din ninsoare, înconjurat de bastioane și ziduri înalte, cu turlele ascuțite

ale bisericilor catolice țîșnind spre cerul de cîlți, cu atît se îndepărtează sufletește de el. Acesta, orașul, aparținînd unei alte istorii, în vreme ce el vine dintr-o istorie străină să găsească cuvîntul magic care le-ar putea uni. Privește ghebele dealurilor împădurite de pe dreapta, care se apropie de oraș odată cu treapătul cailor și-l ascultă pe arhiepiscop spunînd că dincolo de oraș, în susul Dunării, pe văile Krems, Pielach, Erlauf, Ybbs și Isper, dincolo de Dunkelsteiner Wald, sînt țările Wachau și Niebelungengau, cu castelele lor de piatră cățărate pe creste împădurite, avînd Dunărea la piciorul bastioanelor și drept cer, cerul vechilor legende germanice.

Zum Guldin Hirschen

— Simioane, sabia!

— Pentru ce, măria-ta?

Stoichiță de Strîmba își ridică fruntea albă de pe foile de hîrtie. Prințul Marcu se desprinde de la fereastră.

— S-au schimbat, unchiule... Au venit alți doi pîndari. Trebuie să ne supunem edictelor acestui oraș. N-avem unde umbla acum, noaptea. Străzile sînt închise cu lanțuri. Patrulele ne pot arestui.

— Cît este ceasul, Marcule?

— Abia nouă, doamne!

— Duceți-vă... Voi să fiu singur. Ce-ai scris acolo, Stoichițo?

— 12 ghenar 1601, *Zum Guldin Hirschen*, adică «La Cerbul de aur», la Wiana, după ce arhiducele Mathias a trimes carîta lui de paradă să-l ia pe măria-sa de la porți.

— Scrie ce vrei... De mîine seară...

Se așază în jilțul din lemn de nuc, tras în fața vetrei de bolovani clădiți cu meșteșug. Își lasă fruntea în palmă. Chervanul lui a fost oprit la porțile cetății sub turnul unde aștepta o gardă din douăzeci de muschetari călări, avînd la mijloc caleașca de paradă a arhiducelui. Un căpitan mustăcios l-a invitat să urce în caleașcă. Trei trîmbițași au sunat intrarea lui *der Fürsten* în Wiena. El a scos patru mii de călăreți în calea comisarilor care-i aduceau dorința Casei de Austria de a stăpîni la Dunărea de jos, legată pe colane cu medalioane avînd săpate efigia împăratului... Acolo s-au tras salve de artilerie. Aici a fost plimbat prin fața catedralei Sfîntul Ștefan, apoi pe străzi înguste prin care abia încăpea caleașca, în văzul precupeți-

lor și orășenilor, în strigătele copiilor care s-au ținut după oștenii cu trofeele de război, apoi a fost adus la « Cerbul de aur », un han cu un cat, ținînd închise între ziduri grajdurile, bucătăriile, odăile pentru scutieri, dormitoarele pentru cărăuși, fîntîna și clăile de fîn. Jos, în sala mare păzită de muschetari, s-a despărțit de cei doi ecleziaști, și de restul curții înjghebate la Poszony. Zvetlana pleacă la Praga, la arhiducesă, după audiența pe care el o va avea la arhiduce. Oamenii de arme și gărzile au cărat la catul întîi cuferele cu hăinărie și scule de preț, tezaurul și văsăria, albiturile și tot ce-a luat cu sine, pentru o pribegie de-o lună, de-un an, ori de-o viață. De cum s-a despărțit de cei doi prelați, care i-au făgăduit să-l vadă mîine; Herrn Wolfgand Fuert Wiczdomb s-a înfățișat cu lista bucatelor pentru el și oamenii lui împărțită în trei mese pe zi. Apoi fînul pe cap de cal. Apoi ovăzul. Luminările. Rația de lemne. L-a dat pe mîna lui Stoichița. Stoichița i-a spus că totul este socotit în așa fel încît să nu moară de foame. Bunăvoința habsburgică i-a dat două odăi mari la catul întîi. Un fel de sofragerie din lemn de nuc, masă lungă cu douăsprezece scaune, lambriserie, un credenț nemțesc, două jilțuri; iar dincolo un iatac, cu un pat bogat, cu baldachin, lighean și oglindă, dulap de haine și o blană mare de lup la picioarele patului.

Prințul Marcu și Simion au ciocănit toți pereții. Au încercat toate ciubucăriile lambriseriei. N-au găsit nici o ușă tainică. În schimb, dincolo de străduța în care răspundeau geamurile cu zăbrele groase din fier, la geamurile clădirii cenușii, tot cu un cat, Marcu a băgat de seamă că perdelele sînt mereu agitate și că dincolo de ele se ghicesc oameni care iscodesc.

Toată curtea este găzduită la acest cat, pe care Marcu a pus stăpînire militărește. A chemat hangiul și i-a poruncit ca nici una din slugile lui să nu calce palierul. *Der Fürsten* va fi slujit numai de oamenii lui. Bucătăria va fi făcută de bucătarii lui. Să se știe, acolo sus sînt gărzi gata să spintece orice străin care nu știe parola. Toate alimentele vor fi gustate de însuși hangiul în prezența unui ofițer.

— Crude? a întrebat acel brav om, cu jumătate de glas.

— Depinde de felul cum *der Fürsten* va fi servit, i-a spus prințul.

Apoi a venit seara și dintr-odată singurătatea plină de fantasme și plăsmuiri. De temeri și nădejdi. Apoi au venit cu toții la cea dintîi cină de pribeag la Wiana. S-au spălat. S-au îmbrăcat în coantășe, punîndu-și șubele pe umeri. Rația de lemne plătită de *Niederösterreichiscke Kammer* este cam slăbuță față de gerul lui 12 ghenar. Theofil episcop Rîmnicului, în rantie de mătase, a bine-

cuvîntat cina. Pîinile mari cît roata carului. Vinul alb de Rhin. Simion a luat credință. Apoi i-a poftit pe toți căpitanii și oștenii la masa lui. Au stat douăzeci de oameni aici și i-a văzut tăcuți pînă la întîia cupă.

— Acu pricepui de ce se-ngrășă jupîn Nicholaus Theill la Tîrgoviște într-un an, cît n-o făcui eu într-o viață, a spus careva din hotnogi.

Principele Marcu a bătut cu pocalul în masă. A curmat rîsetele. Le-a spus rar și răspicat că n-au voie să iasă în oraș decît cîte patru. Că n-au voie să tragă sabia decît dacă sînt atacați cu sabia. La carîte și harabale să se facă de strajă. Strajă la cai. Să bage de seamă că tavernele sînt pline de curtezane bolnave de toate bolile lumești. Că la fiecare ceas, el trebuie să știe unde sînt cărăușii, conductorii, oamenii de arme. Că ori ce străin care dă tîrcoale odăilor și grajdurilor să fie iscodit. Apoi a poruncit să se aducă steagurile leșești și tuiurile, pe care el însuși le-a așezat pe peretele lambrisat și dintr-o dată odaia de la *Guldin Hirschen* a fost alta și ei toți au fost alții.

După cină s-au orînduit gărzile. Oștenii au plecat și atunci Stoichița a citit răbojul de cheltuieli.

— Mai ai șaizeci de mii de florini, măria ta, cu care să cucerești Sfîntul Imperiu și să-ți vezi visul cu ochii.

Șaizeci de mii de florini pentru drum la Praga, dacă va fi. Pentru oști, dacă vor fi. Pentru viața de fiecare zi, cu toți aceștia, binecredincioșii, care i-au dat pînă acum destui bani și cărora nu le-a pricinuit decît suferințe. Acesta este adevărul în goala lui sălbăticie. Șaizeci de mii de florini, încă șaizeci de mii în scule de preț, optzeci și doi de oameni de hrănit, cincizeci și opt de cai, aici în cetatea catolică a absolutismului habsburgic, care vrea Transilvania pentru ea și toate popoarele pînă la Dunăre, germanizate prin credință, dacă prin limbă nu se poate încă. Lecțiile arhiepiscopului au fost atît de limpezi, încît se-nfioară. Garda de-afară strigă: — Stăi!... Cine vine? Se aud pași. Intră Marcu.

— Începe jocul, măria-ta!

— Cu cine?

— Krüger-Ruggieri și încă unul, nu-l cunosc.

— Un *der Fürsten* și încă pribeag, nu trebuie să pună niciodată gărzi în calea cămătarilor și negustorilor, Marcule. Să intre...

...*Zum Guldin Hirschen* stă sub zodia lui « Sesam deschide-te ». Cerul s-a descoperit pe la amiaza acestei zile de 13 ghenar, lăsînd să pogoare peste acoperișurile uriașe, povîrnite, așezate deasupra caselor cetății, o lumină diafană plină de nuanțe sidefii. Krüger-Ruggieri

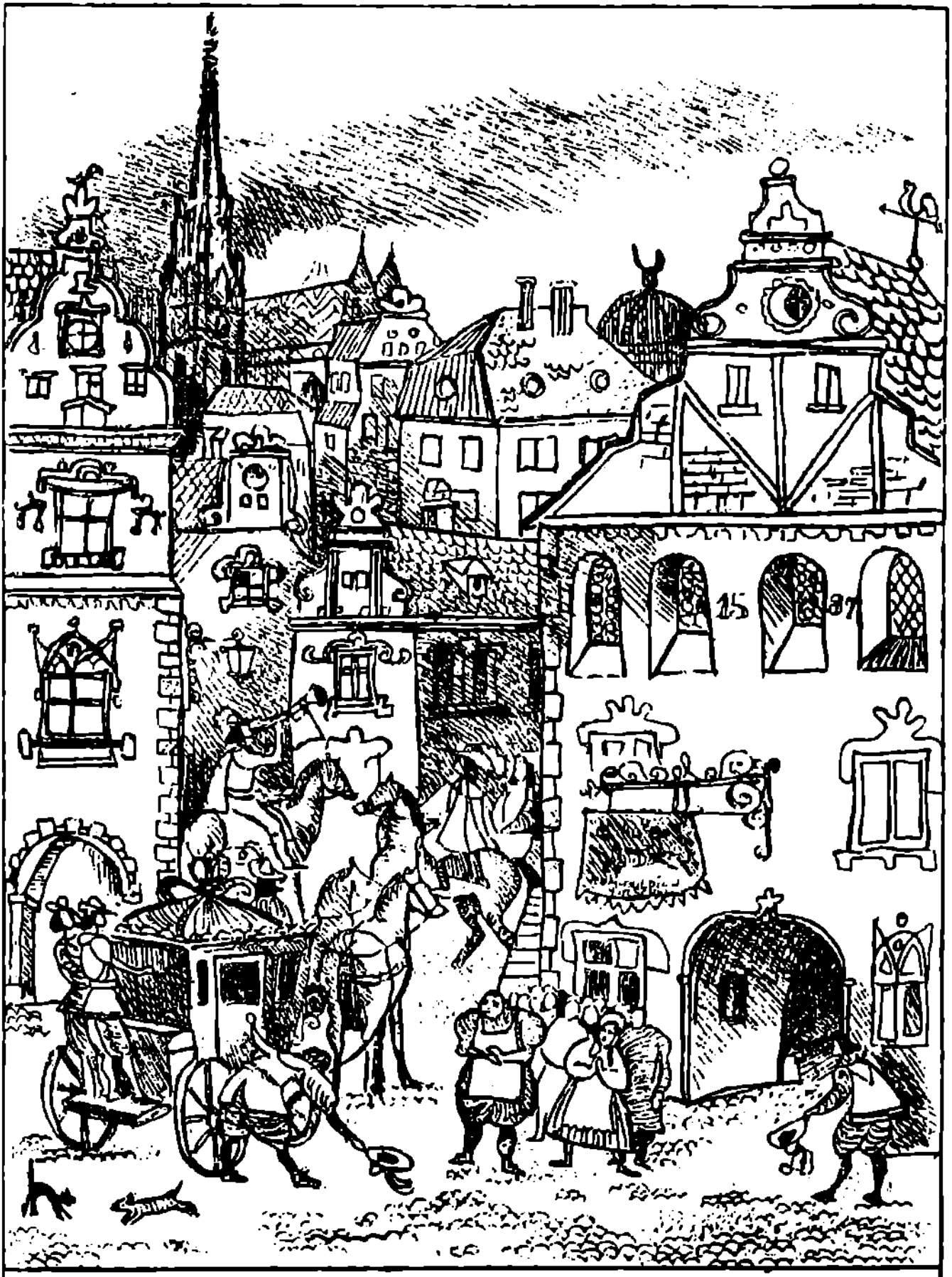
15
37

și Weger l-au ținut aseară un ceas bun, fără să se piardă în temenele și vorbe cu două înțelesuri. Herrn Krüger-Ruggieri l-a prezentat pe Herrn Weger Arnold ca pe cel mai sigur bancher al ținuturilor protestante. L-a întrebat dacă este mulțumit de carîta de paradă pe care i-a trimes-o acum patru ani. Carîta cu care a venit (de la Tergoviște, *illustrissime* al meu binefăcător) este încă în foarte bună stare. Merită o reparație nu mai scumpă de cincizeci de florini. Dar asta va intra în spesele casei Krüger-Ruggieri. O, desigur! Nu pentru asta au îndrăznit să-l deranjeze pe *der Fürsten*. Din surse sigure, mai sigure decît ale sacrei majestăți romane, ei știu că afacerea Transilvaniei va lua o turnură favorabilă lui *der Fürsten* singurul principe care cu maximă înțelepciune a știut să pună în ordine și să asigure stabilimentele comerciale și industriale. *Der Fürsten* va avea nevoie de o oștire puternică, în care el Krüger-Ruggieri, pe care *der Fürsten* îl cunoaște încă înainte de a fi *der Fürsten*, în care el vede chezășia părților negociabile pe care le are în întreprinderile de minerit. Iată despre ce « gheseft » vor să-i vorbească. *Der Fürsten* va avea nevoie de patru sute de mii de florini pentru a « pune pe roate » (expresia a fost a bătrînului motan Krüger-Ruggieri) o armată cu care să ajungă la Istambul. (Își aduce aminte de întîlnirea lor la Sofia, cînd el, Krüger-Ruggieri a crezut că-l vede acolo, pe cal, pe însuși arhanghelul Mihail, răzbunînd umilințele celor năpăstuiți?) Pentru această armată el, Krüger-Ruggieri în companie cu *Herrn* Weger Arnold, se obligă să avanseze lui *der Fürsten* cincizeci de mii de florini în două rate și anume: douăzeci la sută pe loc! Optzeci la sută cînd iese patenta imperială.

— N-am să vă dau nici o garanție!

— Numele vostru, *illustrissime* ne este deajuns!

— Ce-mi cereți?

Mutra de vulpoi a jupînului Krüger-Ruggieri s-a făcut toată numai lapte și miere.

— Monopolul asupra... Nu vă speriați... Asupra furnizării cu carîte ofițerești, căruțe de transport pentru bagaje și soldați, carîte pe leagăn pentru curtea voastră și zece, tot cu leagăn, pentru răniți.

— La cît crezi că se vor ridica căruțele unei oștiri...

— De șase mii de soldați, *illustrissime*... Am pus minimum pe care-l veți cere împăratului.

— Drace!

Cei doi au rîs. Speră să cîștige la afacerea asta cel puțin treizeci de mii de florini la înjghebarea oștirii și încă treizeci în primele trei luni, dacă *der Fürsten* le concesionează și furniturile de hamuri

complete, trăgători de schimb, șei pentru conductori, bice și funii, caiele și potcoave.

— Cu condiția să măriți avansul de la douăzeci, la treizeci și cinci la sută. Cei doi s-au șopocăit fără rușine în fața lui. S-au smîrcăit. Weger Arnold a spus că sînt bani investiți într-un vis. Că împăratul poate foarte bine să se împace cu Staturile și Ordinele și atunci . . .

— Dacă era așa nu veneați aici să vă știe spionii arhiducelui. Patruzeci la sută și prietenul vostru, Marcum Antonium să dea întîietate curierilor mei. Să-mi dea de știre la ce poștă vor fi jefuiți de scrisorile lor. Să aibă la fiecare trei poște spre Praha și Kosiče un cal odihnit pentru *der Fürsten.*

— *Mein Gott!* Ați spus treizeci și cinci, *illustrissime!*

— Am spus patruzeci, Krüger. Dacă te mai tocmești zece minute, ajung la cincizeci. Peste o jumătate de oră mă răzgîndesc. Nu ești singurul caretaș din Sfîntul imperiu!

— *Per Bacco, illustrissime!* Acum știu de ce s-au înspăimîntat Staturile de excelența voastră . . . Arnold, scoate contractul cu patruzeci la sută.

— Ruggieri, jură-mi că nu l-ai făcut și pe cel de șaizeci la sută?

— *Madonna, illustrissime!* Oricît aș crede în steaua voastră, n-am mers decît pînă la cincizeci la sută . . .

— Te cred, Krüger! Te cred bătrîne șnapan . . .

Și-a șoptit în barbă că el însuși nu merge decît pe cincizeci la sută. A citit contractul făcut într-o latinească de notar. Iată aproape optsprezece mii de florini care i-au venit în cea dintîi seară de locuit sub acoperișul lui *Guldin Hirchen* . . . Un adevărat « Cerb de aur ». Un « Cerb de aur » ale cărui secrete arhiducele Mathias este departe de a le bănui, pentru că în vreme ce el semna, jupîn Krüger-Ruggieri l-a rugat ca gărzile să nu mai facă atîta tărăboi și cineva să-l conducă la celălalt capăt al palierului, la scara care coboară la grajduri. L-a dus și adus Simion. Jupîn Krüger-Ruggieri s-a întors cu o mapă din safian roșu, din care a scos o scrisoare în valoare de 17.500 florini, plătibili în 24 de ceasuri de la prezentare la oricare sucursală a Casei Függer.

— Este minunat Krüger, dar vreau bani peșin. Asta-mi poate fi furată. Poate fi pierdută. În guldeni, ori în taleri de aur, prietene.

— Cînd, *illustrissime*?

— Acum.

Iarăși tînguieli. A luat contractele. I le-a dat lui Simion. O mie de jurăminte. Că mîine va avea acești bani. Că noaptea este

periculos să aduci cîteva pungi cu aur pe străzile unde sub fiecare gang pîndește un spadasin înfometat.

— Îți dau patru oameni înarmați, Ruggieri... Iar carîtele să fie cu inima și obezile din stejar, osiile din fier de Kosiče, laturile din tei, vopsite albastru, cu herbul meu pe uși și herbul *Magnaei* pe spate. Pictorul tău le va lua de la *il tresoriero*. Fiecare să aibă loc de fînare și fînare cu sticla groasă. Carîta mea tapisată în roșu regal. Polog din piele cu burduf. Ruggieri!... Pentru carîtele și căruțele celelalte, vorbești cu *der Fürsten* Marcu...

— Stăpîne!

L-au sculat pe căpitanul Mîrzea care-a plecat cu « Sfînta treime » de care nu se știe cum se legase în frăție de arme. Mîrzea i-a raportat. întorcîndu-se cu pungile de aur, că au ieșit și intrat în osterie pe o ușă care dă într-o brutărie în care brutarii coceau pîini uriașe, că din brutărie au dat într-o magazie și de abia din magazie într-o stradelă unde-i așteptau două sănii pline cu saci.

Herrn Marcum Antonium Gaffor de Paar, directorul general al poștelor știe foarte bine cum se alcătuiește o armată de cîteva mii de lefegii, cine cîștigă și ce se cîștigă la ea. Are prietenii mănoase acest Marcum Antonium, de care el, este limpede, va avea foarte multă nevoie. A dormit adînc în cea dintîi noapte la *Guldin Hirschen*. Așternuturile erau scrobite, miroseau a levănțică, și chiar dacă fața de pernă avea o cîrpitură, cîrpitura aceea era făcută de minune. De dimineață s-a înfățișat hangiul cerînd permisiunea să schimbe așternuturile și în locul lumînărilor plătite de *Niederösterreichische Kammer*, să aducă lumînări din ceară parfumată valahă, plătite de *Herrn* Krüger, bunul lui prieten.

Simion i-a potrivit barba, părul și unghiile. Cînd l-a văzut îmbrăcînd caftanul din brocat vișiniu, Marcu l-a întrebat dacă nu vrea să vadă Wiana.

— Nu, băiatule. Încă nu!... O știu și se pare că statul la « Cerbul de aur» îmi priește. La ceasurile zece a venit episcopul Szukay. I-a adus salutul cordial al arhiducelui. Data audienței: 15 ianuarie ora 10. Protocolul scris de secretarul arhiducelui. O scrisoare de la monsegniorul Kutasy care este bolnav și găzduit la palatul episcopal se tratează cu infuzii.

— Stau puțin, Michael și probabil nu te vom mai vedea pînă la întoarcerea ta de la Praga.

— Ești sigur *padre* că mă vor chema la Praha?

— Să nădăjduim, Michael... Puterea lui Dumnezeu este mare și dreaptă... Fii prudent. Dacă poți, ascunde-ți ochii. Au o stră-

lucire tiranică și înspăimîntătoare. Dumnezeu să-ți dea stăpînirea de sine, singura calitate ce ți se cere aici. Ți-am pregătit drumul. Desăvîrșește-ți-l!... Pentru tine și noi... Pentru libertatea Daciei tale și a Ungariei noastre. .... Haide, Michael. Permite bătrînului tău duhovnic să te îmbrățișeze ca pe un principe al nădejdilor...

S-au îmbrățișat. A luat mîna bătrînului prelat și a sărutat-o cu toată împotrivirea acestuia.

— *Herrn* Viczdomb numără minutele cît stau aici, Michael... Fă-mi despărțirea ușoară, jurîndu-mi că ai să fi prudent... Apără-te de femei, Michael... Nu toate sînt Zvetlana de Rosenau... Și nu uita! Tot ce ceri, tot ce oferi, tot ce discuți cu Casa de Austria, fă-o în scris, datat și păstrează-ți copiile. Este sfatul cel mai prețios pe care ți-l mai pot da... *Amen!*

A plecat lăsîndu-l într-o tristețe amăruie. A deschis scrisoarea lui Kutasy. Un singur rînd.

« Dumnezeu să te aibă în pază, fiul meu preaiubit.

Purifică aceste cuvinte prin flacără!»...

A ars răvașul, cu toate că l-ar fi păstrat ca pe un semn al înțelegerii pe care-o au bărbații față de ceea ce el numește istorie. Pînă la amiază a lucrat cu Stoichița, Marcu, Mihalcea și episcopul Theofil. A fost scos din cufărul roșu, legat în fier și așezat la căpătîiul patului, sipetul cu arhiva secretă. S-au orînduit, numerotat și parafat toate copiile după scrisorile politice ale lui Sigismund și Andrei Báthory prin care negutau libertatea Ardealului cu Zamoyski; ori sultanul; ori pașa de Temișoara. Clauzele pe care le puneau referitoare la tribut, contribuție militară, alianțe împotriva Sfîntului imperiu și ce cereau în schimb: Țările Românești, dinastie ereditară, preponderența cultului catolic, autoritate absolută în justiție. A fost anexat « Memorandum»-ul întocmit de episcopul Theofil în legătură cu statutul bisericii ortodoxe în Transilvania și drepturile imemoriale ale valahilor consfințite de Arpadieni. Erau acolo și citate din diploma regelui Andrei III către *Universis nobilibus Saxonibus, Syculis et Olachis in partibus Transsylvanis* pe care i-a amintit-o la întîiul lui drum la Alba-Iulia în 1596. Este acolo și copia scrisorii de reînnobilare a regelui Ferdinand de Habsburg către Nicolaus Olahus în care se consfințește vlăstărirea din romani-români a multor conducători slăviți ca Iancu de Hunedoara, « tatăl vestitului rege Matei», Stoichița și Marcu au tălmăcit totul în latina studiată la Padova și au șnuruit cele patru exemplare ale « Memorandumului voievodului Michael, cu privire la Starea Țării Românești, Transilvaniei și Moldovei», memorandum împărțit în patru capitole:

— Capitolul I: Istoria.
— Capitolul II: Situaţia juridică a vasalităţii faţă de Înalta Poartă.
— Capitolul III: Lupta pentru libertate.
— Capitolul IV: Rolul nefast al Casei Báthory şi al nemeşimii în împiedicarea alianţei creştine a Sfintei Ligi.

Fiecare capitol este împărţit în şapte subcapitole, care merg de la cuantumul dijmei, pînă la descrierea marilor latifundii. De la genealogia caselor domnitoare, Basarab şi Muşatini pînă la numele complotiştilor, locul unde s-au organizat, copii după mărturisirile făcute sub tortură, lista celor executaţi de el şi motivul execuţiei cu depoziţiile martorilor. S-au adăugat copii ale documentelor secrete din arhiva cardinalului Andrei Báthory capturată la Şelimberg. S-au adăugat amănunţit statutele consuetudinarilor şi secuilor, dreptul lor inalienabil de a purta arme, starea averilor secuieşti, documente despre spolierea lor silnică, contribuţia lor de sînge la lupta antiotomană. Cînd Stoichiţa (nu l-a cunoscut îndeajuns pe acest bărbat inteligent, înspăimîntător de atoateştiutor, înspăimîntător de chibzuit şi calculat, care-şi dovedeşte iubirea de domn şi de Magna Valachia pribegind, cînd putea rămîne la moşiile lui olteneşti, departe de puterea potrivnică a lui Simion Moghilă) cînd Stoichiţa i-a dat cele patru volume să le semneze a avut înţelegerea întregului. Anii au trecut în spulber. Viaţa de curte, praznicele împărăteşti, dragostele, nopţile nebune cu Velica în kioşk, trupul ei în bazinul cu ape trandafirii, vînătorile, soliile, războaiele. Totul într-un vîrtej nebunesc şi ameţitor. Plin de culoare şi parfum. Un vîrtej în care s-a dăruit pe sine clipă de clipă. Din care-au rămas amintiri. Unele abia conturate. Altele vii şi încă fremătătoare. Amintiri. Cenuşă. Fantasme. Şi dintr-o dată aceste volume, acoperite de scrisul ascuţit şi dur al lui Stoichiţa de Strîmba. Optzeci de coale de Genova. O lume în optzeci de coale. Fapte şi raţiunea lor. Războaie şi raţiunea lor. Danii şi raţiunea lor. Execuţii capitale şi raţiunea lor. Torturi şi raţiunea lor. Nunţi şi raţiunea lor. Tractate şi misiuni soliceşti acoperind Răsăritul. Mişcări de trupe începînd din Volhinia şi sfîrşind la Istambul, ori pe drumurile aspre ale Bosniei. Răscoala uskocilor sau asediul Orăzii, sau uciderea lui Andrei Báthory. Totul pe ani, pornind din ani şi din veacuri, ca o raţiune implacabilă a istoriei. Optzeci de pagini care nu sînt istoria lui Mihai-Vodă, ci însăşi esenţa acestei istorii, conştientă de ea însăşi. Europa de azi şi de mîine.

— Viaţa şi opera politicească de veci, a măriei-tale, a şoptit Stoichiţa.

— Visul şi fapta cărora le-am dat sabia şi cugetul meu, a spus prinţul Marcu.

— Iată pentru ce nimeni și nimic nu va putea așterne lespedea neființei, a șoptit el, luînd pana din călimara de argint.

A fost atunci, în clipa cînd a iscălit «Memorandum» -ul, aici la *Guldin Hirschen* un răstimp în care el a auzit timpul oprindu-se pentru Mihai-Vodă. A trăit clipa aceea cu luciditate rece. Apoi a intrat Simion și a spus că un ovreu bătrîn vrea să-l vadă pe măria sa, spunînd o parolă: Efes!... S-a gîndit la Kon Mozes.

— Duceți-vă și vedeți Wiana, dragilor mei. Un ovrei vrea să fie totdeauna singur cu cel căruia îi cere; ori îi dă. Și totdeauna aduce ceva, ca să poată duce cu ceva mai mult decît a adus. Stoichița a uscat cele patru semnături presărînd nisip peste ființa domniei lui Mihai-Vodă. «Memorandum» -ul a fost încuiat în sipet. Sipetul în cufăr. Cheile le-a agățat la gît, pe sub coantăș. Marcu și Stoichița au plecat livizi și storși, de parcă ar fi asistat la un interogatoriu sub tortură. Simion a adus un ovrei înalt, uscat, cu tichie rituală, purtînd caftan blănit cu vulpe, cu ochi ciudați, albaștri, nas coroiat, vorbind un amestec de grecească cu italiană, sîsîit și tot numai temenele.

— Ovreiul Zacharias Geitzkhofler, măria ta *der Fürsten!*

— Mănînci cu mine, domnule bancher?

— Prea mare cinste pentru un cămătar ovreu măria-ta *illustrissimă!*

— Toți sîntem cămătari, Zacharias. De bani... De dragoste... De vise... De vieți! Șezi! Nu-ți mai freca mîinile și nu te mai uita prin toate colțurile. Sîntem singuri. Mănînci după ritual?

— Astăzi îl calc și Iehova mă va ierta, din moment ce-o fac pentru el. Sînt aici din porunca Efesului, măria-ta *illustrissimă!*

— Gheșeftul cu mine ți-a priit Zacharias?

— Sînt aici și pentru acest lucru...

— Cum au mers afacerile tale, pe cei patru ani cît ai plătit soldele cerute ție de Rudolf, pentru mine.

— Nu pot minți... Bine!

— Ai venit să-mi spui că au trecut acei patru ani?

— Am venit să vă spun că mai pot veni de patru ori cîte patru ani ca aceia, dacă...

— Dacă ce, Zacharias!

— Dacă măria ta *illustrissimă*, care a înțeles esența comerțului și a banului ascultă un ovreu bătrîn, un cămătar care de multe ori a fost pălmuit și batjocorit, dar care știe cîteva lucruri despre finanțele prinților din Europa...

L-a ascultat pe Zacharias Geitzkofler pînă aproape în amurg. Zacharias i-a înfățișat conturile afacerilor făcute pe seama concesiunilor lui Mozes. Taler cu taler. Apoi conturile ardelene. Taler cu taler.

Putea să n-o facă. Au rămas pe numele măriei sale *illustrissime* cinci mii cinci sute douăzeci și unul de guldeni olandezi din negoțul cu piei, sare, boi, ceară și lemn. Cînd vrea să-i ridice și cum? Dorește o scrisoare de schimb?

— Asupra cărei case?

— Függer, măria ta!

— Păstrează-mi-i Zacharias la tine... Mi-ai adus o comoară, cînd mă așteptam să ajung cerșetor...Zacharias!

— Știu! Ce m-a făcut să vin aici, cînd puteam să fiu la Amsterdam? Ori la Rotterdam, cu pietrele prețioase?!

L-a ascultat vorbindu-i de obligațiile Efesului. Țara Românească are Rubinul. Măria ta a dat acestuia sensuri noi și valori noi, legînd Răsăritul de Apus. Într-un fel acesta este sensul criptogramic al Rubinului și sensul aflării lui în tezaurul de la Tîrgoviște. Libertatea aurului pentru a aduce libertatea Poporului... Măria sa nu a acceptat doctrina Dragonului. Aurul pentru Templu. Și-a slujit idealul cu sabia. Este una din soluții. A doua este aurul... Iată situația acestuia. Rudolf nu este stăpînul aurului. Jumătate din domeniile imperiale sînt ipotecate. Soldele le cere de la bancheri, plătind dobînzi de zece la sută. Țările de Jos îi scapă de sub mînă... — O, vai, măria ta, ai făcut bine încredințînd ovreiului de Krüger-Ruggieri furniturile carîtelor și hamurilor. Vei face și mai bine, dacă-mi încredințezi mie aprovizionarea cu pesmet, carne, lumînări, corturi, arme, stindarde, cizme, postav, tobe, șei, frîie, panașe și pălării, mănuși și pungi de pulbere. Mi le va plăti împăratul. Asta este treaba mea și a sacrei sale persoane. Cu Sigismund în Transilvania pierde o sută de mii de taleri pe an. Cu un vasal al Poloniei la Tîrgoviște, mai pierde o sută de mii din comerț. Nu uita să i-o spui. În afară de ce pierde dacă turcii au Dunărea liberă... L-a sfătuit să nu accepte nici o afacere impusă de împărat, al cărui executor să fie bancherul neamț Hansen Rebenickhen. Atunci saxonii și Casa de Austria vor lucra în dauna măriei sale. Să pună între ei un intermediar ovreu.

— De ce, Zacharias?

— Ca să cîștigi și măria-ta. Dar mai ales să știi!

— Cum să se cheme acel intermediar?

— Dacă nu vă supără numele meu, atunci acceptați-l *illustrissime*. Și acum, iată cîteva vorbe pe care nu cer nimic, măria ta serenissimă.

Însera în culori portocalii. Vedea din jilț zidurile unei biserici. Orologiul ei. Zacharias Geitzskhofler i-a spus că Staturile îl acceptă pe Maximilian ca domn al Transilvaniei, dacă împăratul le acceptă toate cererile de imunitate. Dacă-și retrage trupele în frunte cu Basta.

A ris hinchinit: — Ce puteţi spune de aşa o prostie politică?... Zamoyski nu are bani pentru solde. I-a cerut regelui, sfătuindu-l să ridice impozitele pe tot anul, încă de acum, din ianuarie. Iarăşi a rîs: — Ce puteţi spune despre aşa o prostie politică?! Furajele este bine să le ia de la baronul von Rosenau care şi-a zdrobit toţi concurenţii, călcîndu-le moşiile cu trupele sale; ori ucigîndu-i prin spadasinii săi. Are un contract cu contesa, ilustra sa soţie... Fiecare cu libertatea sa! Arhiducesa Maria Cristierna a convocat la curte cîţiva bijutieri, cerîndu-i s-o sfătuiască ce bijuterie poate fi oferită unui prinţ-războinic, în semn de recunoaştere a meritelor lui militare... Este un semn!... Doreşte măria sa *illustrissimă* să semneze un contract? Să ordone de ce calitate să fie furniturile... Noi sau cu treizeci la sută uzură?... Unde şi cînd să fie livrate, va porunci după ieşirea patentei imperiale... Kon Mozes va veni în august la Tîrgovişte, sub numele Agamemnon Trianidos, aducînd cîteva contracte pentru mărfuri de Damasc.

— De ce la Tîrgovişte, Zacharias?

— Pentru că acolo veţi fi, *illustrissime*, să refaceţi linia Dunării, de care toţi avem tot atîta nevoie ca de aer...

A semnat contractul pentru furnituri. Apoi a venit înserarea şi l-a cuprins aceeaşi tristeţe neliniştită, plină de nostalgie, care-l cuprinde de cîtăva vreme, tristeţe amăruie, cu gust de tinereţe şi amintiri vechi, cotropitoare. Este mereu el în o mie de ipostaze, mereu noi şi asta-l oboseşte neştiind de unde poate şi cît va mai putea stoarce din el însuşi. Apoi vine ceasul amurgului, cu orologiile Wianei bătînd orele şaptesprezece şi cu singurătăţile ieşind din colţurile întunecate ale odăii de han nemţesc, austeră şi străină. Se părăseşte pe sine, în jilţul din faţa căminului. Zvetlana era uitarea lui. A plecat la Praha. Ascultă a şaptesprezecea bătaie a orologiului din turla catedralei Sfîntul Ştefan.

— Doamna cu părul roşu, măria-ta!

Simion! Aici ca pretutindeni, umbra lui, mai credincios sieşi decît îşi este el însuşi credincios... Pot fi cuvinte pentru Simion? Nici unul.

— Singură?

— Cu camerista ei!

— Pe unde-au venit?

— Prin odaia domniei sale, Stoichiţa.

Era totuşi o uşă tainică. O scară din cămările hanului în odaia lui Stoichiţa, mărturisită de hangiu azi dimineaţă, cînd şi-a primit bacşişul.

Marika de Mezöörs își aruncă gluga pe spate. Simion n-a aprins lumînările. În odaie este întuneric brăzdat de jocul pîlpîitor al focului. În spatele ei, umbra voinică a cameristei, învăluită în mantia blănită. Vrea să desprindă pelerina de pe umerii roșcatei.

— Iată deci cine mă caută în a doua seară, pentru treburile mele militare, spune în italiana-maghiaro-germana-turca pe care-o folosește cu destul succes...

— Pe legea mea, ați fi vrut-o? întreabă cu glas plăcut de bas, camerista, scoțîndu-și mantia de sub care iese un cavaler care poartă la lentă o spadă scurtă și la brîu, două pistoale...

— De ce nu, cavalere? Sînteți gelos?

— Ca un tigru, *illustrissime*... Markgraful de Burgau, admiratorul vostru, gata să vă slujească.

Reverențe. Femeia îi face semn lui Simion să tragă două scaune departe de foc.

— Eu însumi, gata să vă slujesc, excelență.

— V-am admirat cînd ați intrat în Wiana. Arhiducele a fost prudent.

— Adică?

— Dacă vă lăsa să intrați călare, era o intrare triumfală.

— Mă măguliți.

Îi descifrează chipul prin clar-obscurul catifelat. Poate să aibă vîrsta lui. Nas puternic. Frunte înaltă. O aluniță sub ochiul stîng. Mîini dedate cu garda spadei și frîiele.

— Am venit să vă ofer serviciile mele, *illustrissime*.

— Mă onorează, excelență.

— Un regiment de dragoni și un regiment de archebuzieri avînd o companie de pichieri șvițerieni, cu toți ofițerii și drapelele, fără muniție, căruțe și corturi. Ostașii exemplar instruiți au participat la luptele din Țările de Jos, cînd i-am închiriat împăratului pentru opt mii de taleri pe lună.

Ascultîndu-l vorbind atît de lejer pe acest bărbat lui necunoscut, înțelege brusc tot ce se întîmplă de două zile la *Guldin Hirschen*. Încă de la Kosiče, oamenii acestora, ai altora încă de la Tîrgoviște, ori Alba Iulia, l-au studiat cu amănunțime. Vin la el, spun ce au de spus fără ocolișuri, știu ce să spună și cum să spună, știu ce să-i ceară și cum să-i ceară.

— *Illustrissime*, iertați-mi acest fel de a mă prezenta. Știu că odăile voastre sînt spionate. Eu nu mă aflu în termenii cei mai buni cu Mathias. Aceste două regimente le-ar fi vrut în Bosnia, ori în Ungaria de Sus, să-l slujească în numele nu știu cărei cauze sfinte.

Eu sînt antreprenor de trupe de cînd am sărăcit şi singura mea avere sînt aceste două regimente, numele şi influenţa pe lîngă sacra majestate, care are încredere în felul cum îi recrutez şi înarmez trupele.

— Sînt încîntat că nu pierdem vremea în plezanterii şi galanterii, excelenţă. Deci?

— Şase mii de taleri chirie pe lună pentru amîndouă regimentele. Notaţi că am socotit leafa unui călăreţ egală cu a unui pedestraş, ceea ce este o reducere de trei taleri pe cap de călăreţ.

— Şi-mi cereţi în schimb?

— Să-i ţineţi în solda voastră cel puţin patru luni.

— Plătindu-le diferenţa de soldă?

— Asta, dacă o vreţi... Dacă nu, îmi plătesc singur oamenii şi voi, *illustrissime*, veţi face un act cavaleresc asigurîndu-mi monopolul sării din principatul Transalpin pentru trei ani, vreme cît regimentele mele vă vor sluji cu credinţă.

— Îmi cereţi să renunţ la o avere a coroanei, excelenţă!

— În schimb aveţi bunele mele oficii pe lîngă împăratul romanilor şi marchizul Ferrante Gonzaga. Vă concesionez piaţa de lefegii de la Tokaj... Vă ofer patru galere pentru transportul muniţiilor şi tunurilor şi proviantului pe Dunăre.

— Excelenţă, vă rămîn îndatorat. Este nevoie să-mi consult curtea. Să ascult dorinţele şi poruncile suzeranului meu, sacra majestate romană.

Markgraful rîde puternic. Rîs de om sănătos şi pe deasupra neguţător de lefegii.

— Pe sfîntul Hubertus, *illustrissime*. Nu cred o iotă, dar vă asigur de respectul meu. Un prinţ care ştie pierde trei mii de oameni într-o bătălie, este o mină de aur. Nu uitaţi. Aştept răspunsul vostru după ce va apare patenta imperială.

— Vă pot găsi la?...

— Nu este nevoie, *illustrissime!*... Vă voi găsi eu!... Ce părere aveţi despre felul cum s-a achitat prietena mea de această misiune?

— Excelentă, luminăţie!

Îşi aduce aminte de evantaiul Marikăi scăpat la picioarele lui Stoichiţa. De ceea ce i-a spus Stoichiţa despre arhiduce şi partidele de la Wiana, aflat din gura darnică a femeii rezemate de cămin, privindu-l cu ochi mari, plini de-o îngerească seninătate.

Markgraful se ridică. Îi spune că-i va da lista cu preţurile de angajare pe anul 1601. Că armurăriile din Wiena scot archebuze şi muschete cu *platines à rouet*, în loc de acel serpentin învechit. Că la Kassau, prin marchizul Ferrante Gonzaga se pot obţine cele mai rapide

pulberi, ghiulele explosive și rezerve de plumbi pentru toate categoriile de arme de foc.

— Pentru o chirie de zece taleri pe lună, per om, vă ofer o sută din cei mai experimentați recrutori din Ungaria de Sus, *illustrissime*, capabili să vă strîngă într-o lună o armată de zece mii de oameni, jumătate cu arme de foc, jumătate haiduci. Prea plecat grațioasei voastre bunăvoințe!

Femeia cu părul roșu a lăsat în urma ei un parfum diavolesc și răscolitor. Simion a tras perdelele. A aprins sfeșnicele.

— Voi să cinez singur, Simioane. Pîine și vin. Sînt ostenit.

Zum Guldin Hirschen nu este făcut pentru schimnicia cugetului și a trupului. Prințul Marcu și Stoichița cer voie să intre. Sînt asudați. Marcu o aduce pe Erina. Și un răvaș pe hîrtie albastră, avînd desemnate pe colțuri două spade încrucișate dedesubtul unei hîrci de mort.

> « Moarte uzurpatorului. Dacă vrei să nu mori ca un cîine refuză audiența la arhiduce și în trei zile părăsește Wiena pentru Veneția. Cei 33 de răzbunători».

Întîmplarea s-a petrecut la osteria « Cavalerul rătăcitor» în care au intrat să se odihnească, după ce hoinăriseră cu Erina pe la marchitani și armurieri, cofetari și croitori, prin biserici și piețe. S-au așezat la o masă, cerînd vin fiert cu scorțișoară . . . După ei au intrat patru cavaleri, care s-au așezat la o masă vecină. Au poruncit vin. Au vorbit cu glas tare. Au rîs și mai tare. Unul din ei avea o garoafă. A venit la masa lor. I-a trecut-o pe sub nas. A oferit-o Erinei cu un gest obscen. Altul a strigat că el cunoaște acești *zingari* valachi, nedemni să intre într-o osterie a nobililor. Sînt cerșetori și lași. Dacă greșește, atunci dă socoteală cui vrea să i-o ceară.

— Mie, s-a auzit un glas și cînd s-au întors l-au văzut pe sergentul artificier Bum, umplînd ușa cu statura . . . Mie, spioni nenorociți. Dar nu cu spada. Aceea este pentru cavaleri nobili ca acești domni. Cereți-le scuze, dacă vreți să plecați neciomăgiți.

Cei patru au rîs. Bum a pus mîna pe un scaun. A apărut archebuzierul Sturm. Au apărut și cei doi de la Orth, ciuruiți la Mirăslău. Cei patru au fost tăbîrciți în lege. Li s-au luat spadele. Au fost aruncați în stradă.

— Avem onoarea să-i raportăm măriei sale că sîntem de veghe, a spus sergentul artificier aranjîndu-și ținuta . . . Și că vă așteptăm în seara de 18 ianuaris, pe voi prințe, la « Motanul pocăit». Avem vești urgente. Veniți travestit. Acum vă salutăm . . . Aud pașii gărzilor.

Au ieşit pe o uşă dosnică, vînturîndu-şi tecile spadelor sub nasul hangiului. Au venit gărzile. Un locotenent de muschetari a întrebat ce s-a întîmplat. Patronul le-a făcut un semn tainic. S-a ploconit adînc şi i-a raportat cu smerenie înălţimii sale că este o greşeală. Îi ia martori pe toţi onorabilii clienţi. S-a auzit zgomot, dar afară, în piaţă. Locotenentul s-a făcut că nu vede scaunele răsturnate. Curios, toţi cei care se aflau acolo, cavaleri şi gentilomi, au tăcut. Cînd au plecat s-au ridicat de la mese, salutînd-o curtenitor pe Erina. Porunci!

— Lăsaţi Wiana pe altă dată!... Şi să nu-i uităm pe cei 33 de răzbunători. Nici întîlnirea de la «Motanul pocăit» să n-o uiţi, Marcule. Ia-l pe Mîrzea cu tine... Am spus că aceştia nu ştiu ce este politica... E ger?

— Potrivit, doamne!

Îşi lasă fruntea în palmă. Ei se închină şi se retrag. Apoi se-ntoarce singurătatea. Ies neliniştile din colţurile pline de umbre. Toate lucrurile se-nlănţuie cu îndărătnicie. Se adună cu îndărătnicie. Se nasc unele din altele cu îndărătnicie. Şi se numesc cu îndărătnicie doar politică. Odăile mari, lambrisate, culoarea întunecată a lemnului de nuc îl apasă. Au fost zile şi nopţi la Poszony cînd s-a uitat pe sine. Ori cînd a crezut că s-a uitat. Zilele şi nopţile acelea se răzbună. Acum. Mai tîrziu... Trozneşte o mobilă. Răbufneşte vîntul în cămin, aţîţînd focul. Bufnind fumul. Simion aduce pîinea şi vinul. Îşi pregăteşte culcuşul în dreptul uşii... Aude clipele. Timpul se scurge din nefiinţă. Curge peste el într-o apă neagră plină de fantasme. Se adună de peste acoperişurile Wianei. Coboară din turlele bisericilor gotice, aspre şi neomeneşti în măreţia lor de piatră. Abia în această a doua noapte se simte străin şi oropsit. Smuls din lumea lui clădită altfel. Ogivele îl strivesc. Toată această măreţie neîmblînzită a pietrei dure, cioplite greoi, îl striveşte. A crescut sub rotundul blînd al boltei. Sub semnul pietrei înflorite de mîna prietenoasă a cioplitorilor răsăriteni. Se gîndeşte la jilţurile de Hurezi. La dulcea pace a Coziei. La culorile blînde ale monastirii Snagovului plutind în cerul diafan al primăverii... Şi iarăşi, aşezat în patul uriaş, cu baldachinul mirosind a vechi, are senzaţia că timpul curge peste el, împînzîndu-l ca-n giolgiu, că singurătatea îl împresoară din toate părţile bîntuindu-l şi se stăpîneşte să nu-i cheme pe toţi ai lui aici, să aprindă lumînările şi să vegheze ca la mort, şi să petreacă tot ca la mort, ori ca la mort să cisluiască în de ei şi să-şi aducă aminte de lumea de pe celălalt tărîm, Ţara!

Apoi se desprinde de sine, părăsindu-şi învelişul acolo între pilotele cu puf de gîscă şi se ridică într-o lume străvezie plină de armonii

ciudate, o lume a culorilor pure și a sunetelor pure prin care trece soborul de piatră al Ciucașului: Sfinxul, Elefantul, Cămila și Leul, Războinicii și, măreț, luminat de mii de facle, trece de gresie Marele Războinic. Vîntul de creste șuieră subțire ridicînd deasupra lui un nor de zăpadă. Apoi se face liniște și singurătatea plînge în el neagră și ostenită.

Audiența

— Scuzați-mă *illustrissime* pentru acest puțin timp pe care vi-l pot oferi. Am dorit să vă cunosc de multă vreme. Îmbinați fericit războinicul cu prințul absolutist, cînd este nevoie tiran, cînd este nevoie liberal. Poate prea liberal. Dar vă rog, luați loc. Sper ca însoțitorii voștri să se înțeleagă bine cu consilierii mei... Mă bucur că îmi dați posibilitatea să parcurg singur «Memorandum»-ul pe care mi l-ați adresat. Aceste acte care emană de la curți sînt oglinda vremii. Și acum *illustrissime*, mulțumindu-vă încă o dată pentru cei șase cai superbi pe care mi i-ați dăruit, vă ascult cu toată atenția.

— *Serenissime* arhiduce, vă mulțumesc pentru ospitalitate.

— Prezența voastră sub titlu privat nu-mi îngăduie să vă primesc așa cum aș fi voit-o. Și nici starea finanțelor mele. De altfel știu că vă descurcați binișor, din moment ce aproape o sută de cavaleri protestanți vă poartă culorile prin Wiana.

— În slujba mea, pe voi vă slujesc, *serenissime*. Iată deci punctul de plecare al acestei cereri de a vă vedea. Slujbele mele făcute Sfintei Ligi și urmările acestor slujbe. Urmări care m-au adus aici... Marcule, unde mă poticnesc, tălmăcește-i lătinește. Și împlinește-mă.

Arhiducele Mathia stă într-un jilț uriaș din nuc sculptat cu coifuri niebelungice purtînd coarne de taur, simbolul forței virile și al fecundității. Lumina cade din dreapta, prin ferestrele ogivale ale castelului habsburgilor ridicat de herzogul Heinrich Tahomirgott cu aproape cinci sute de ani în urmă. Cade pe armurile herzogilor de Habsburg, așezate în picioare pe lîngă zid, rezemate în spadele enorme, cu vizierele lăsate. Pe mătasea steagurilor acestora, purtîndu-le herbul. Peretele de piatră este acoperit de trei tablouri uriașe. Deasupra și la mijloc portretul lui Carol Quintul, în culori sumbre. În fundal se văd șirurile unor archebuzieri plecați la asalt. Cerul este plin de fumul tunurilor. Totul este așternut la picioarele împăratului, sta-

tura lui dominînd bătălia, cerul şi peisajul. Tabloul din dreapta, pictat în culori vii, reprezintă eliberarea celor optsprezece mii de robi creştini, după bătălia de la Tunis în 1534. Sînt hecatombe de corsari morţi şi împăratul în armură, călare, primind omagiul celor eliberaţi. Al treilea tablou reprezintă trecerea Oceanului de către Carol Quintul. Este pictat la comandă, între parîme şi vele pe un ocean plin de valuri înspumate, sub un cer mohorît.

Ceremonia prezentării la palatul arhiducelui a fost zgîrcită şi fără fast. L-a chemat la o oră care nu spune nimic şi care nu-l obligă să-l oprească la masă. I s-a cerut să vină cu patru însoţitori, îmbrăcaţi în cavaleri, fără platoşă şi fără gărzi. Caii să fie aduşi de oameni de arme, pînă în incinta castelului. Trîmbiţaşii heralzi nu au sunat ajungerea la castel. Nu au cerut cu trîmbiţa deschiderea porţilor. Domnul Wolfgang Viczdomb aştepta la peron. Lacheii au deschis portiera. Acel cap de cal l-a călăuzit prin coridoare de piatră veghiate de muschetari. I-a dat pe mîna unui ofiţer de muschetari care i-a condus prin sala de arme la capătul căreia, în picioare, aştepta arhiducele în costum de cavaler german, purtînd cizme lungi, pinten şi lentă fără spadă. Pentru această ceremonie el s-a îmbrăcat în uniforma roşiilor domneşti. Coantăşul cu nasturi din rubin, pantalon alb din tricot frîncesc, cizme galbene şi gugiumanul. După prezentarea omagiului, Stoichiţa de Strîmba, Mihalcea Karatzas şi contele Darahy Ianos de Tujon au rămas cu consilierii arhiducelui, membrii ai *Niederösterreichische Kammer*, Marcu l-a însoţit ca tălmaci. Arhiducele este înalt, cu părul tuns scurt, are ochii albaştrii-oţelii, mustăţi şi barbişon blonde, sprîncenele stufoase şi foarte des clipeşte din pleoapa stîngă. Atunci colţul buzelor i se strîmbă într-un rictus dureros. Nasul habsburgic, coroiat şi mic... Îl simte stăpînit şi rece. Îi înfruntă privirea oţelie. Îl simte că nu-i place această înfruntare care-i vorbeşte despre toate făgăduielile neîmplinite ale Casei de Austria. De ce-a venit aici?... Dar mai ales ce aşteaptă arhiducele de la el? Pentru că ce aşteaptă el de la arhiduce o ştie şi el şi omul cu ochi oţelii care-şi scapă privirea spre charta uriaşă din stînga, înfăţişînd ţinuturile de la Veneţia pînă la hotarele Poloniei, cu steaguri habsburgice deasupra unora dintre cetăţi, cu semiluna deasupra altora, cu numele comandanţilor militari, imperiali şi turci, cu Transilvania, Moldova şi Muntenia peste care s-a lipit o hîrtie albă sub care ştie, i-a spus-o Kutasy, scria *Il Valacho*.

Iată de unde începe audienţa lui la arhiducele care poartă pe umeri greul războiului cu turcii. Se ridică din jilţ mai sprinten decît o cere protocolul. Se duce la charta acoperind tot peretele din stînga celui

cu tablourile lui Carol Quintul. Privește marea Adriatică brăzdată de galere turcești. De cele ale corsarilor algerieni. Privește drumurile militare deschise de sultani, de la Istanbul în Grecia, Albania, Serbia, Bosnia și Herțegovina, spre hotarele Styriei și-n Ungaria de Sus. Dunărea. Iat-o aici, curgînd spre Mare. Iată crestele Carpaților. Iată vulturii imperiali deasupra Ungariei de Sus, Slovaciei și Bohemiei. L-a uitat pe arhiduce? Poate!

— Turcii pot fi bătuți la cîmp deschis, nu într-o mare bătălie, ci în zeci de bătălii mici, după care să li se dea o mare bătălie în Ungaria de Jos, în vreme ce oștirea mea ia cu asalt Istanbulul. Așa am gîndit și făptuit partea care mi-a revenit din planul de război al Sfintei Ligi. Tot ce am făcut în ordinea politică și diplomatică a fost supus acestui singur țel, *serenissime*. Dacă generalii voștri îmi veneau în ajutor atunci cînd le-ați ordonat-o; dacă nu sărăceam plătind soldele pe care vistieria sacrului imperiu trebuia să mi le plătească, victoriile mele fiind victoriile oștenilor împăratului; dacă eram lăsat să stîrpesc trădarea răsculaților și să înfăptuiesc un regat militar aici, excelența voastră *serenissimă* își avea astăzi trupele în Asia Mică și cine știe dacă nu împlineați voi țelul vechilor cruciați.

Trece la bătălia de la Călugăreni. La alianța cu Sigismund care i-a venit în ajutor cînd Sinan era în munți, la hotarele Transilvaniei. Reface toate campaniile de peste Dunăre. Își scoate stiletul florentin. Arată unde, cînd și cum a tăiat coloanele de aprovizionare cu proviant, muniție și oameni ale trupelor care luptau împotriva imperialilor din Bosnia pînă în Ungaria de Sus. Cîți morți au avut turcii în acești ani. Cîte pașale ucise în luptă, dintre care nu puține de mîna lui. Cîte galere scufundate. Cîte poduri peste Dunăre arse. Ce pagube le-a adus prin răscoala bulgarilor și sîrbilor. Care a fost rostul alianței cu marele cneaz Constantin de Ostrog. Este copilăresc să se creadă că un prinț face din religie altceva decît un mijloc politic. El a dovedit-o în Transilvania acordînd libertate tuturor cultelor cu o singură condiție: să-l slujească pe Dumnezeu cu smerenie, să-i slujească pe binecredincioși cu bunăvoință și har și să ridice bărbații la luptă împotriva necredincioșilor.

Se regăsește mereu în ceea ce spune. Își regăsește gîndurile risipite în zecile de bătălii ale acestor ani. N-am jignit biserica romană arestuindu-l pe nunciul Germanico Malaspina la Șelimberg. Am apărat onoarea militară împotriva poftei ecleziaștilor de a stăpîni puterea suverană. Da! I-am dat morții pe imunitari, pentru că complotau împotriva guvernatorului imperial în Transilvania, în starea de *jus belli*. Da! N-am acceptat garnizoane germane pentru că nu eram

sigur de comisarii mereu nemulțumiți de puterea militară. Atunci față de mine. Acum față de segnior Georgio Basta pe care-l acuz de pierderea Transilvaniei. De alianța cu dușmanii înrăiți ai autorității imperiale. Doresc ca timpul să nu-mi dea dreptate mie. Doresc ca nemeșimea transilvăneană să nu se răscoale împotriva sacrei majestăți romane și să nu-l aducă în scaun pe Sigismund, odată cu trupele turcești și tractatele de pace cu sultanul... (Mulțumescu-ți de o mie de ori bătrîne Kutasy, răzvrătit în sutană și dascăl al meu în tainele Casei de Austria.) Răzvrătirea potentaților am vrut s-o curm știind unde duce ea, din întîmplările nu prea vechi prin care a trecut Sfîntul imperiu. Nu uitați, *serenissime*, că suveranul al cărui portret mă farmecă, a trebuit să învingă la Muhlberg potentații germani ridicați împotriva puterii suverane. La Mirăslău, generalul Basta, din gelozie, ori din neînțelegere politică, a jucat pe cartea rebelilor, împotriva intereselor Casei de Austria pe care atunci, le apăram. Io! Acestea au fost slujbele mele față de Sfînta Ligă și Casa de Austria, pe care-am văzut-o în fruntea luptei împotriva turcilor care mi-au robit țara. Pentrucă, *serenissime*, în țara mea puteam rămîne slobod și de nimeni tulburat dacă nu mă îndemna la răscoală cugetul meu creștin. Faptele mele vorbesc pentru mine. Vorbește și scrisoarea prin care mi-am încredințat familia căpitanului imperial Michail Szekely. Împotriva acestui adevăr s-a ridicat un munte de pîri mincinoase. Ce-au făcut Ungnad și Pezzen în vreme ce curățam Bulgaria de turci? Unde erau ei cînd luptam la Vidin și Nikopole? La Silistra și Babadag?... Alianța cu tătarii care a scutit Ungaria de Sus vreme de doi ani, cine-a făcut-o? De ce la această curte au atîta chiag acești bieți intriganți, mincinoși de profesie, care-și cîștigă pîinea lor mizerabilă adunînd calomnii împotriva celor care făptuiesc? Care-și varsă sîngele pentru idealurile lor?

Îl vede pe Marcu împreunîndu-și mîinile ca pentru rugăciune... Tace! O clipă! Două! Ochii de nepătruns ai arhiducelui. Tăcerea lui.

— *Serenissime*, iată gîndurile mele: — *Ad primum:* Învinuirile care mi se aduc de marii nemeși să-mi fie făcute aici prin Napraghy și Kornis. — *Ad secundum:* Starea mea financiară este jalnică. Rog bunăvoința voastră să determine Camera Ungară să-mi restituie banii pentru cei două mii de boi vînduți de ea, samavolnic. — *Ad tertium:* După citirea «Memorandum»-ului, excelența voastră *serenissimă* să hotărască asupra oștilor mele de la Oradea și Kassau, ca și asupra statutului meu ca războinic care doresc libertatea familiei mele, trecerea ei ca zălog la Wiana sau Praha, posibilitatea de a-mi recruta o oștire cu care să intru în stăpînirea mea de drept, Țara

Românească şi Moldova, după ce voi fi eliberat Transilvania, care să rămînă sub guvernămîntul arhiducelui Maximilian, după ce voi fi distrus nemeşimea.

Face o reverenţă. Revine la jilţ. Se aşează. Arhiducele tace. Îl priveşte cu ochii lui oţelii. I se ridică colţul buzelor. Clipeşte foarte des. Oftează. Îi spune lui Marcu:

— Prinţe! Cuvîntul vostru de onoare că uitaţi din această clipă tot ce veţi auzi şi vedea în clipele următoare...

— Îl aveţi, *serenissime!*

— Spuneţi-i magnificului Wayda că l-am regăsit aşa cum mi l-am închipuit. Violenţa sa în limbaj îmi purifică urechile... Dar numai mie!... Pe masa mea de lucru este o scrisoare a Staturilor. Citeşte-ne-o şi tradui-o magnificului.

S-a simţit duşmănit de cum a intrat aici. Apoi l-a umilit primirea aspră. Îl ascultă pe Marcu citind scrisoarea de acuzare a Staturilor şi Ordinelor împotriva barbarului care este. În clipa aceea l-a iubit pe arhiduce. Acest Mathias cărunt la tîmple este un cavaler, un războinic şi un diplomat. O altfel de primire ar fi aţîţat spiritele. Ar fi alarmat spionii Staturilor. Delegaţia lor ajunsă la Praha ar fi meditat schimbîndu-şi tonul şi domolindu-şi cererile. Iată o partidă de şah jucată magistral de arhiducele care-l priveşte cu aceeaşi fixitate stranie, de om al castelelor din piatră, încercînd să păstreze cu arma un imperiu fără finanţele lui, fără autoritate dincolo de autoritatea dietei, copleşit de hîrţogarii Camerelor şi iubindu-l pătimaş pe moşul său, împăratul în hotarele căruia soarele nu apunea niciodată.

— *În turbarea lui, barbarul acesta neleguit este capabil să primejduiască întreaga creştinătate. El este jefuitorul şi duşmanul de moarte al nepreţuitei noastre nobilimi. I.V Doktor Bartholomeus Pezzen şi ilustrul domn Gaspar Kornis sînt martori. Fără aprobarea lui segnior Georgio Basta şi a noastră, barbarul s-a strecurat fugind pînă la locurile înalte, unde are de gînd să încerce o curăţire a sa cu minciuni şi foarte false învinuiri. Să nu fie crezut, fiind făcut întreg numai din viclenii şi din tîlhării. Se cuvine ca acel om foarte pervers Michail, prea setos de sîngele creştinilor nevinovaţi, fiind pus în lanţuri, să fie dat Staturilor, ca aici, în Transilvania, unde a săvîrşit nenumărate fărădelegi contra lui Dumnezeu şi a oamenilor, să sufere acea pedeapsă care se poate cere cu dreptate de la omul cel mai criminal.*

Dacă excelenţa sa serenissimă nu vrea asta, atunci măcar să fie adus ca pîrît înaintea dietei Ungariei de Sus, care este gata să se adune la Pojon.

— Acesta este răspunsul meu, *illustrissime!*

Arhiducele se ridică. Se ridică la rîndu-i.

— Ceea ce mi-ați spus cu atîta convingere la hartă, expuneți-o într-un memoriu al faptelor voastre. Nu disperați. Împăratul (se întoarce spre portretul lui Carol Quintul) a domnit 40 de ani în care a fost de nouă ori în Germania și nu pentru recepții, de șase ori în Spania, de șapte ori în Italia purtînd războiul împotriva Casei Franței și făcîndu-l prizonier la Marigniano pe regele Francisc I, de zece ori în Flandra, de două ori în Anglia, de două ori în Africa și de patru ori în Franța. A traversat Oceanul de trei ori și Mediterana de patru ori. Voi ați venit la Wiena o singură dată. Unitatea unui imperiu se păstrează prin familiarii lui. Sînteți familiarul Casei de Austria. Arhiducesa Maria Cristierna vă admiră. Aveți un fiu. Aveți o fiică. Împăratul are mulți veri și multe verișoare. Iată, *illustrissime*, ce bine se pot înțelege doi soldați. Și cît de puțin timp le trebuie să se înțeleagă.

Îl conduce spre ușile masive din stejar sculptat. Îl ia de braț.

— Feriți-vă de dușmanii voștri. Aveți încredere în prietenii voștri. Omagiul meu războinicului.

Se îndepărtează. Bate într-un gong. Fața osoasă i se împietrește. Ofițerul de muschetari deschide ușa.

— Veți fi anunțat, *illustrissime*, de urmarea audienței voastre.

Îi face o reverență scurtă bărbatului turnat în ghiață. Își pune gugiumanul. Iese cu pași zornăitori. Sala de arme în care curtenii lui îl așteaptă în picioare. Ofițerul clinchetindu-și pintenii. *Herrn* Wiczdomb cu chipul lui de cal bolnav de morvă. Scările. Muschetarii neclintiți. Peronul. Soarele vesel căzînd pe zidurile posace. Donjoane. Arbori vechi. Gărzi. Grila castelului. Aleea. Orașul. Cîțiva călăreți purtîndu-i herbul pe plastroane ieșind la galop de după un colț, călărind în fața caleștii, pe laturi și în spate, vorbind tare între ei, împingînd trecătorii și glumind ca și cînd s-ar fi întîlnit acolo din întîmplare și caleașca cu armele Casei de Austria zugrăvită pe portiera lăcuită le-ar împiedica drumul în grup. Unul din călărețiii care-i surîde este sergentul artificier Leopold Bum. Cel care călărește la portiera lui Mihalcea este archebuzierul styrian Wolgang Sturm. A doua caleașcă se aude zuruind pe caldarîmul măturat de zăpadă. Cînd ajunge la *Guldin Hirschen* orologiul din turla catedralei Sfîntul Ștefan bate jumătatea de oră care mai rămîne pînă la douăsprezece.

CĂILE DESTINULUI (II)

PRAGA FEBRUARIE — MARTIE 1601

Noaptea taboriților

Păduri de pini înzăpezite. Alb și negru. Negru și alb. Mereu păduri de pini înzăpezite, curgînd pe lîngă drumul șerpuitor. Tîrguri cu ziduri de apărare. Bariere. Gărzi. Sate cenușii, mari, cu case de piatră și, iarăși pădurile înzăpezite de pini, gustul sărat al lacrimilor, spaimele ceasurilor de singurătate în care gîndurile se lipesc de zidurile Gilăului, apoi de drumul umilitor la care a fost supusă Stanca arestuită de Sigismund Báthory și dusă împreună cu copiii la Făgăraș, unde au fost întemnițați. Bucuria sălbatecă, rea, plină de ură cînd a ajuns la «*Guldin Hirschen*» cavalerul Gligor Taflan de Mîndra, cu raportul Velicăi învățat pe dinafară. Dieta l-a arestuit pe Basta, la Cluj, prin haiducii lui Chiaky care l-au batjocorit, umilindu-l. L-au dus într-o telegă la Alba-Iulia, să fie martor intrării lui Sigismund Báthory reales voievod de Staturi. Sigismund Báthory dosit de Ieremia Moghilă la Botoșani, apoi în munții de la graniță, a intrat în Alba-Iulia înconjurat de oști turcești și tătărăști. Toate previziunile lui mărturisite lui Mathias s-au împlinit mai repede decît sperase. Frater Ștefan a lucrat pentru aceasta. Cunsuetudinarii au lucrat. Își trage blana de urs pînă sub bărbie. S-a învățat cu unduirea ușoară a carîtei cu leagăn, pusă pe tălpici de Krüger-Ruggieri. Împăratul i-a cerut lui Zacharias Geizkoffler o sută șaptesprezece mii trei sute treizeci și doi de florini pe care să-i plătească lui «*Il Valacho*» la ordinul imperial. I-a spus-o Zacharias, venind la el în seara de 27 ghenar cu cinci mii de florini, avans nerambursabil din dobînda pe care-o va percepe împăratului. În 31 ghenar, arhiducele a primit poruncă imperială să-i avanseze sub titlu privat șase mii de florini din fondul de construcție al cetății Kanisza, predată turcilor de căpitanul ei, austriacul George Paradeiser, decapitat la Wiana, în piața publică. Camera austriacă i-a dat două mii de florini din vînzarea boilor, în schimb, toți curierii care sînt trimeși la Praha, ori Cașovia pentru treburile arhiducelui, pe motiv că duc scrisori care-l privesc, sînt plătiți din banii ce i se cuvin lui din vînzarea acelorași boi. « O mică afacere austriacă, *illus-*

trissime», i-a spus Marcum Antonium Gaffor de Paar, directorul general al poștelor, care i-a pregătit poștele pînă la Praha, astfel încît să fie cea mai rapidă călătorie pe care au cunoscut-o vreodată poștele imperiale. Părțile din gheșefturile încheiate cu Ruggieri și promisiunile markgrafului, amantul surorii lui, l-au înaripat pe Marcum Antonium și, odată cu el, pe căpitanii poștelor cărora nu le trebuiește mai mult decît o mică de ceas să-i schimbe caii și să-i ofere o cană de vin fiert lui, «*der Fürsten*», cel care se duce la Praha să fie investit cu titlul de general comandant pentru Transilvania. S-au ocupat ca această veste să prindă chiag distinsul director general al poștelor, markgraful, iar în lumea bancherilor și marilor case de comerț, Zacharias și Ruggieri. Vestea a fost prinsă și umflată prin taverne de oamenii «Companiei de gardă», care au și început să bea și să-și comande uniforme de paradă în contul viitorului avans din soldă, bineînțeles la croitorii și cîrciumarii creditați de Zacharias.

Au fost zile și nopți febrile. Memoriul pe care l-a dictat lui Stoichița, tălmăcit de acesta și Marcu pentru Ferdinando Medicis granduca di Toscana și Filip III regele Spaniei. Petițiile către Camera Aulică pentru a lămuri vînzarea boilor. Întîlnirile cu Zacharias și Ruggieri care au început să strîngă furnituri din ziua cînd vestea arestuirii generalului Basta a ajuns la Wiana, prin curierul marchizului Ferrante Gonzaga. Odată cu știrea morții lui Ungnad, care s-a mai putut tîrî pînă la Cașovia. N-a putut să nu strige că l-a luat iadul, pentru prea multele lui minciuni. Zile și nopți pline de friguri. A doua audiență la arhiduce, la 17 ghenar, înainte cu două săptămîni de arestuirea lui Basta.

— *Illustrissime*, situația generalului nostru Georgio Basta este periclitată prin prezența lui Sigismund la hotarele Transilvaniei. Aveți dreptate în ceea ce privește Moldova. Vă cer sfatul și sprijinul.

— Să învețe din trista mea experiență, *serenissime*. Să se retragă de la Alba Iulia la Cluj. Să-și adune trupele acolo.

— Prea tîrziu. Are numai o mie cinci sute de oameni.

— Nu-i puteți trimite trei regimente de reiteri de la Cașovia?

— Nici un om, în afară de cei cărora poate aveți bunăvoința să le ordonați acest lucru.

Iată-l pe arhiduce cerîndu-i ajutor, lui venit din Țara Românească să-i ceară ajutor. Iată-i pe cei șapte sute cu Stanislas rămași la Oradea și cei șapte sute cu Baba Novac rămași la Kosiče. Oaste plătită de el, cu riscul de a ajunge cerșetor. A mîrîit în barbă la gîndul că este departe de a fi cerșetor.

— Aveți vr-un plan, pentru folosirea acestor oști, care din clipa asta vă stau la dispoziție, *serenissime ?*

— Nici unul, magnifice! Doresc ca Sigismund să nu intre în Transilvania și Basta să rămînă în acest *statu-quo*, pînă la hotărîrea imperială în ceea ce vă privește.

— Ordinele mele vor fi duse de curierii mei, *serenissime*. În două săptămîni începînd de astăzi, căpitanul Stanislas va fi la Alba-Iulia și Baba Novac la Cluj, dacă acești curieri vor duce odată cu ordinele, salvconductele voastre, către căpitanii de Oradea și Kassau.

— Le veți avea la «*Guldin Hirschen*» peste un ceas! Cînd pleacă curierii?

— La zece minute după ce vor avea salvconductele.

Arhiducele l-a privit ciudat. Ochiul stîng i s-a bătut mai repede, lăsînd să i se vadă roșul de sub pleoapă. Apoi a venit arestuirea lui Basta, cînd Baba Novac ajunsese la Satu-Mare și Stanislas la Deva, pe care o ocupase militărește. Se gîndise la asta și le poruncise, dacă intră Sigismund, să se tragă între consuetudinari și să aștepte porunci. Apoi a intrat Sigismund în Transilvania și dieta a împroșcat Casa de Habsburg cu injurii, realegîndu-l voievod. Cea dintîi măsură politicească a lui Sigismund a fost să-i arestuiască familia. I-a scris arhiducelui o suplică:

> «Pentru a mă avea cu cugetul liber și a garanta viața familiei mele și a generalului Basta, rugați-l pe Majestatea Sa Împăratul, să arestuiască și să țină ostatecă delegația Staturilor.
>
> Io Mihail, domn . . . »

Luna lui fevruar a venit cu zăpezi multe și cer posac. A plecat în 18 înaintea zorilor de la «*Guldin Hirschen*». Slujnicele suspinau în curte, luînd felinarele Ionilor lui, care înhămau. I-a auzit în serile acelea lungi și cenușii, cîntîndu-le din pieptene, ori din fluier, ori din cimpoi, ori cîntece de inimă albastră trase pe lăute. 18 fevruar de ziua Sfîntului Leon episcopul Romei, zi de harți și noaptea cu lună plină. S-au prezentat la «*Guldin Hirschen*» pregătiți de drum, spadasinii Bum și Stürm, Will și Pill. Conducerea convoiului a avut-o cavalerul Jan Pisek de Chynov, care de două zile de cînd aude cehește este alt om. Călărește neostenit cînd în fața convoiului, cînd lîngă portiera lui, hămăind într-una:

— Ziersdorf, *majestá!*

— Horn!

— Pe legea mea, iată Suchdol. Porunciți să oprim atîta cît ne trebuie să bem cea mai bună bere din lume, adusă de la Budějovice.

Rudolf va arestui delegația Staturilor. Sigismund va putea medita la nelegiuirea săvîrșită asupra familiei lui. Niciodată n-a ridicat brațul atotputernic asupra soțiilor și copiilor dușmanilor lui. Pînă unde merge ura oarbă a acestui biet nebun. Pînă unde se poate dezonora omul care se pretinde gentilom și principe. Simte gerul pișcîndu-i nările. Înserează. Dintre păduri se ridică un munte golaș, și-n stînga lui, pe-o coastă repezită, un oraș cetate. Este în a patra zi a plecării de la Wiana. Azi dimineață au plecat din Sobeslav lăsînd în urmă mlaștinile înghețate de la Veseli, peste care zburau țipînd răguşit pescărușii albi de Dunăre. Orașul are zidurile ciobite. Soarele căzut peste crestele care-i desparte de Valea Vltavei poleiește turle moarte și ziduri afumate.

— Tabor, *majestá!*

Un glas străin, înfiorat, Jan Pisek de Chynov ținîndu-și căciula sub brațul teafăr și lacrimi mari căzîndu-i pe obrazul plin de cicatrice și riduri adînci.

Osteria «La omul înțelept» pe coasta care duce la castel. Se întîmplă ceva straniu în noaptea căzută geros peste acoperișurile uriașe, ridicate deasupra caselor cu două caturi, care închid piața și prin care trec foarte des gărzi elvețiene și nemțești, cu felinare. Bărbați tăcuți, în șube, ori femei, vin în fața osteriei unde căpitanul Jan Pisek strigă în cehă:

— Patru cai de șea și patru cavaleri.

sau: — Doi cai și un om de arme.

Cei în șube, ori femeile spun șoptit.

— Cei patru, la mine.

sau: — Am loc pentru un singur cal, ocrotitorul nostru!

Toate astea i le tălmăcește Jan Pisek care nu mai mănîncă, care intră și iese, îi face semn hangiului și hangiul iese la rîndul lui. Ușa hanului se deschide. Intră un ofițer împlătoșat care se prezintă lui «*der Fürsten*» și-i raportează că a primit ordin să i se pună la dispoziție. În castel este pregătită o cameră. Nu este prea caldă, blestemații de husiți, ori înaintașii lor clădiseră castelul pentru asceți, nu pentru soldați... De ce nu vrea «*der Fürsten*» să se mute la osteria lui Wolff Guleratul, un neamț de treabă, care face cei mai buni caltaboși din Bohemia. Acest Martin de la «Omul înțelept» este un patron de tîlhari. Marcu îi mulțumește ofițerului, dăruindu-l cu o invitație la masă, care este acceptată pe loc și bravul pichier este poftit la masa domnilor spadasini. Jan Pisek raportează cazarea

tuturor oamenilor și cailor. Nu este nevoie de gărzi în această noapte. Vor veghia cetățenii orașului. Adevărații lui cetățeni. Să poftească în odăile ce i s-au rezervat. Aici se fumează. Acest prost obicei s-a împămîntenit odată cu sosirea mercenarilor care-au slujit sub steagurile Spaniei. Cavalerul ia sfeșnicul. Îl conduce pe scara îngustă, la cel de al doilea cat. Simion aduce cufărul cu schimburile de noapte. În fiecare seară această oștire de optzeci de oameni veghează cu schimbul sania cu tezaurul, însănătoșit după popasul de la Wiana. În fiecare seară se întocmește un bivuac din săniile chervanului. În fiecare seară, dormind la poștă, ori la osteria de lîngă poștă, aduce cu sine lumea de gînduri, în călătorie mai apăsătoare și neliniștitoare ca oriunde. Și mai mult decît în fiecare seară, astă seară vrea să-și orînduiască gîndurile. Vrea să se bucure în tihnă (după atîtea zile de meditație) de a doua greșeală politică pe care-a făcut-o Sigismund. I-a arestuit familia aducînd-o între gărzi în Țara Făgărașului, poruncind regim de temniță în chiar cetatea Făgărașului, unde Stanchii i-a dat o odaie la catul al treilea împreună cu Florica; lui Pătrașcu alta, la capătul coridorului veghiat de gărzile lui Chiaky. Pentru că făcînd a treia greșeală politică, a anulat posesiunea Mariei Cristierna asupra Făgărașului, donînd-o solemn și pe veci lui Chiaky, adăugînd pe lîngă cetate și toate satele românești slobode.

Chiar dacă ar fi fost sfătuit de cel mai înrăit dușman, n-ar fi putut să-și aducă mai multe prejudicii. Sfătuit... Dumnezeule, sfătuit... De cine? De Moise Székely? De Varvara Szuki prin Moise Székely... Prin Velica la Varvara Szuki?... Stanca la Făgăraș, veghiată de Velica. Atît de puternic este lanțul consuetudinarilor, încît Pătrașcu i-a putut scrie, scrisoarea a ieșit din cetate și prin Gligor Taflan de Mîndra a ajuns la Wiana.

« Măria-ta luptă nestingherit pentru dreptatea măriei tale, pentru mine mai luminoasă decît oricînd. Sîntem aici veghiați de oameni de taină și credincioși. Avem inima bărbată și te așteptăm să ne despresori de asuprire. Măria Sa doamna, este tare. Măria Sa Florica îți seamănă întru totul. Aprigă, a pălmuit de două ori un hotnog necuviincios. A treia oară i-a scos un ochi cu andreaua. A fost pedepsită cu post negru, pîine și apă, o lună de zile. Asta a înverșunat-o și mai mult. Îți strigă numele și le spune temnicerilor că ea însăși va veghea să fie spînzurați așa cum se cuvine. Îmi lipsește mîngîierea soației mele, măria sa Ilinca, dar știm prin tainicii noștri că ne este aproape, dimpreună cu socrul meu care te aș-

teaptă. Rudele noastre, Buzeștii, îmi reped vorbe de îmbărbătare. Primesc vorbe de îmbărbătare, miere și hîrtie și cerneluri, de la cineva care veghează. Al măriei-tale supus și iubitor,

Io Petrașcu Nicolae voievod.»

Ce imprudență magnifică să scrii din temniță o asemenea scrisoare...

— La dracu, căpitane, unde m-ai adus aici?

Jan Pisek deschide o ușă de la catul al doilea. Vede înăuntrul odăii de sub acoperiș, cu tavanul înclinat ținut de grinzi și căpriori din pin, patru bărbați care se înclină adînc. De după stîlpii groși ai palierului ies doi cavaleri ciudați, în pelerine negre, cu pălăriile mari, muschetare, trase mult pe ochi. Își duce mîna la jungher. Întîlnește privirea rugătoare a căpitanului. Parcă-l vede întîia oară de-atunci, de cînd i l-a adus vel logofătul Theodosie Rudeanu la Tîrgoviște, în preajma răscoalei lefegiilor. Cînd și-a lăsat barba hirsută și desigur cănită în negru? De cînd poartă Jan Pisek de Chynov coantășul roșiilor de țară și dulamă de roșu căptușită cu miel brumăriu? Și ce înseamnă această adunare de conspiratori, aici în orașul Tabor, inima husiților și stindardul lor de luptă împotriva asupririi imperiale? Jan Pisek ciripește o românească în care înșiră numele lucrurilor și oamenilor, legîndu-le cu verbe din toate limbile cunoscute în Evropa centrală.

Intră plecîndu-se mult sub tocul ușii.

— Căpitane, înțeleg!... Nu voi să aud nici o vorbă nepotrivită cu locul în care mă aflu și cu interesele mele. Cine sînt acești cavaleri?

Iată că Jan Pisek de Chynov și-a regăsit darul vorbirii firești. Nu mai măcăie *majestá* și nici *audaces fortuna iuvat*, ascunzîndu-se după apucăturile soldățești și poveștile isprăvilor din Lumea Nouă, unde a văzut temple de aur și oameni mai naivi decît copiii.

— Fiul meu Šmyl Pisek de Chynov, *majestá*. Fost bacalaureat al societății de la universitatea din Praga.

— Arte libere și drept, monseniore! spune în italiană bărbatul nu prea tînăr, crestat la ureche de sabie, semănînd aidoma cu tatăl său.

Mai sînt acolo un bacalaureat, un student și, omul acela ușor cărunt, cu capul pătrat încheiat parcă în muchii, care este magistrul Toma Flasna. Magistru în artele libere, tot la societatea cehă; dar și magistru în trageri de artilerie și inventatorul unui sistem de ochire în bătaie, care folosește ridicarea și fixarea țevii prin furcă, în loc de penele bătute cu ciocanul.

— Vreţi să purtaţi cu mine o discuţie filosofică, domnilor? Vă mărturisesc că sînt ostenit şi prea puţin dispus s-o susţin.

Nu! Nu pentru o discuţie filosofică au îndrăznit să procedeze la această audienţă ciudată. Vor să se pună în slujba «regelui Daciei», împreună cu încă cinci sute de cehi, oşteni de meserie, printre care se găsesc şi şaptezeci şi patru de bacalaureaţi.

— O puteţi face acolo unde recrutorii mei îşi vor striga ofertele, domnilor. Este altceva la mijloc. Vreau să ştiu totul, ca să văd dacă pot face ceva pentru voi.

Iată că într-un fel este victima a tot ce-au scris despre el *Avizo*-urile. Victima zvonurilor şi poveştilor spuse în piepele de mercenari şi taverne, de lefegiii care au luptat sub steagurile lui, sau împotriva lor. Dar mai ales este victima propriului său ideal. A setei de libertate pe care-a strigat-o lumii şi iată, lumea l-a auzit atît de bine încît arhiducele Mathia l-a făcut tiran liberal, regele Poloniei i l-a trimis plocon pe Zamoyski cu şaizeci de mii de oşteni, iar sultanul i l-a trimis pe Cogea Sinan Paşa cu o sută de mii de iatagane şi aceştia obijduiţii, bulgarii şi sîrbii şi grecii şi albanezii, rutenii şi iobăgimea transilvană şi Kutasy şi acum Chynovii, tatăl şi fiul, îi amintesc, mereu îi amintesc că jurămîntul lui pe numele libertăţii şi sîngele pe care l-a vărsat nu pot rămîne vorbe calpe. Şi-a durat o statuie în vreme, pe care abia de aici o vede în toată înălţimea ei. Smyl Pisek spune că ei sînt conştienţi de situaţia ingrată a regelui dac, cel care a înfăptuit o monarhie liberă la Dunăre, ridicînd ţăranii şi stîrpind nobilii (cît de adînc se înşală acest Smyl cu ochi de iluminat şi mucenic), venit să ceară ajutor militar tiranului din pricina căruia a fost înfrînt la Miroslo. Tatăl său, ilustrul căpitan Jan Pisek, a fost însărcinat de minţile luminate ale ţării să organizeze o răscoală în Cehia de Sud, căreia să i se alăture Cehia de Nord, ca răspuns la politica de germanizare a împăratului. Se ştie că au fost arse la Praga cărţile lui Jan Huss găsite într-o tainiţă a Universităţii. Cu ele au fost arse cronicile lui Dolinil şi Petru abate de Zbraslav. Ale scriitorilor clasici Smyl Flašna din Pardubice şi Toma Štitnỹ. Întreaga politică germană în Cehia, începînd cu barbariile lui Carol I de Luxemburg, care a văzut în catolicism arma cu care-i va desnaţionaliza, nu a fost decît asuprire, jaf, rug şi ură.

Măria sa regele Daciei este bine să ştie că răscoalele de acum două secole au început şi la Pisek, locul de unde îi se trage neamul, castelul Chynov fiind dobîndit prin alianţă. El se cutremură amintindu-i măriei sale această istorie sîngeroasă, cînd poporul răsculat la 30 iulie 1419 ocupă primăria din Praga, sub semnul potirului, care

însemna egalitatea în drepturi cu clerul catolic. Cînd se ia cu asalt castelul Vyšehrad. Cînd se nasc marii și sfinții conducători de oști Mikulăs din Huza și neîmblînzitul Jan Zižka. Erau acolo feudali din multe țări ale apusului, ridicați împotriva oștirii de țărani și cavaleri mărunți. Se știe cine a înfrînt pînă la urmă răscoala husită, care și-a purtat oștile egalitare prin inima Europei. Dezbinarea dinăuntru. Calixtinii moderați, picarzii care nu mai voiau să recunoască nici o autoritate... Să fie iertat pentru neobrăzarea lui care l-a îndemnat să țină o prelegere regelui Daciei. Dar ei, cehii, nu vor ca măria sa, trecînd cu sania pe aceste pămînturi îngrășate cu sînge jertfit libertății, să creadă că stăpînirea lui Rudolf este legală, acceptată și veșnică. Da! Știu că ei nu-i pot oferi decît acești cinci sute de luptători...

Pe care vreți să-i desăvîrșesc în luptă... Dintre care vreți să vă alegeți ofițerii și comandanții de oaste... Pe care vreți să-i încercați nu în vorbe și-n adunări conspirative, ci pe cîmpul de luptă.

— Măria-ta a ghicit.

Este o masă de lemn, un sfeșnic cu trei brațe pe masă, trei scaune din lemn, o laviță, un scrin, căpriorii, foc în soba din zid și se gîndește la adunările conspirative ale arhonților la Istanbul, care începeau și sfîrșeau cu istoria; în care se declamau versuri cu pathos și după care se căutau eroii care vor împlini visele adunărilor din Thermele lui Justinian, ei, arhonții, văzîndu-și mai departe de femei și afacerile înfloritoare cu tot Orientul.

— Primesc cinci sute de cavaleri cehi, domnilor, la Kosiče. Este în obiceiul domnilor să fie instruiți în istoria popoarelor. După cîte înțeleg, bravul căpitan Jan Pisek de Chynov a adunat oamenii sub arme.

— *Majestá!*

— Ba chiar a purces la rărirea trupelor imperiale, cînd acestea erau încleștate în luptă cu păgînul turc.

— *Majestá!*

— A urmărit încasatorii de impozite ai sacrei majestăți romane. Le-a luat banii cuveniți casieriei militare. Și-a însușit pulberea și plumbii și armele și pesmeții trupelor care luptau în Ungaria de Sus. Pe care însumi îi așteptam să pot lupta împotriva asupritorilor.

— *Majestá!*

— Apoi, cînd lațul s-a strîns, domnul căpitan în loc să fugă în Hispania, unde era cunoscut și unde urmăritorii credeau că a fugit, s-a strecurat prin Ungaria de Sus în Transilvania și de acolo și-a găsit scăpare la Tîrgoviște, mințindu-și suveranul.

— *Majestá!*

— Iată-l acum travestit în oșteanul meu, recunoscut de taboriții care-i spun «ocrotitorule», trimițînd vești să fie întîmpinat de consiliul răzvrătiților la care mă face părtaș cînd știe că spionii îmi urmăresc fiecare pas, că sînt însumi acuzat de răzvrătire, de atițare împotriva sacrei religii catolice și a nobilimii care-o apără. Domnilor, nu sînt protestant. Admir carele husite, pe care le-am folosit cu succes. Mă închin în fața relicvelor sacre ale Cehiei. Îl proslăvesc pe căpitanul Jan Zižka. Îi cinstesc pe cei doi Procopi, cel Mare și cel Mic, căzuți în luptă. Vă mulțumesc pentru osteneala de a mă lumina. Dacă mă ajută Dumnezeu, voi fi la Kosiče în primăvară. Supuneți-vă cu respect patentei imperiale, dacă o asemenea patentă va fi dată și înrolați-vă sub steagurile care luptă în Sfînta Ligă împotriva tiraniei... Domnule Smyl Pisek de Chynov, voi să cunosc la Praha Universitatea. Am auzit vorbindu-se despre vestita stradă a alchimiștilor pe care am văzut-o în fugă în tinerețele mele. Însoțiți-l pe tatăl vostru, pentru a-mi fi călăuz în acel oraș minunat.

Două focuri de pistol. Tropote. Zăngănit de arme. Unul din cei patru se urcă pe scaun. Deschide ferăstruica care dă pe acoperiș. Le face semn să rămînă. Iese. Coboară scările vegheate de cei doi. Zarvă. Strigăte. Prințul Marcu urcînd scările cîte două.

— Ce este, Marcule?

— Jivko Roșul, măria ta. Nu l-au lăsat la porți. A sărit zidurile cu frînghia. S-a bătut cu gărzile.

— Aduceți-l sus, în odăile mele! Haide, căpitane Pisek... Condu-mă la mine. Și nădăjduiește.

Jivko Roșul!... I se chircește inima. Își simte sîngele bufnindu-i în tîmple. Gîtul uscat. Și el gol și sărman, pentru că este prea departe ca brațul să-i poată apăra pe cei dragi. Pentru că este neputincios dincolo de acești optzeci. Dincolo de vîrful sabiei lui. Și nici măcar atîta. Intră în odaia scundă, pentru întîia dată caldă. Caldă cu adevărat. Mirosind a foc de cetină. Pași grei. Jivko Roșul. Se repede la el. Îi cade în genunchi. Geme. Se bate cu pumnii în piept. Hohotește. Greu. Bărbătește. Opintit. Îi pune mîinile tremurătoare pe creștet. Știe. Își aude urechile țiuindu-i. Totul se năruie peste el.

— Baba Novac, abia șoptește și-l cuprinde o groază de moarte, o groază sălbatecă și nebună, ca și cînd lui i s-ar întîmpla în clipa asta o mie de mii de morți chinuitoare.

— Jivko, Baba Novac!

Oșteanul crîncen plînge răzbit, prăbușit la picioarele lui.

Aude vîrful țepii spărgîndu-i pîntecul. Îl simte sfîșiindu-i mărunțaiele. Simte nodurile țepii proptindu-i-se între coaste. Curge prin el durerea morții. Și altă durere, mai crîncenă și disperată, durerea de a nu se fi împlinit. Aude strigătele ațîțate ale mulțimii. Ura oarbă și neagră țîșnind prin miile de guri căscate. Prin miile de ochi holbați. Mii de chipuri schimonosite îi joacă prin fața ochilor. Călăii leagă frînghiile de vîrful țepii. Se simte ridicat de la pămînt și-atunci vede piața Clujului tixită de mulțime, îl vede pe poapa Sachiu ridicat alături de el, cu vîrful țepii ieșindu-i prin coșul pieptului, îl vede pe Moisă Săcuiul rînjindu-i, îi vede pe haiducii Dușan și Iovanco chincindu-se în țepile lor, vede sîngele curgîndu-le din rane și printr-o pîclă roșie vede călăii grămădind la picioarele țepilor purcoaie de vreascuri. Simte vreascurile la tălpi. Le simte la pulpe, le simte impungîndu-i mijlocul. Îl clădesc în vreascuri. Vor să-l îngroape în vreascuri. Nu știe ce vor aceștia de la el. Le simte doar ura năpădindu-l cleioasă și îmbăloșată. Izbindu-l peste obraz. Duhnind a mort și sălbăticie. Apoi aude urletele lor făcîndu-l văcar valah. Strigîndu-i numele celor judecați și osîndiți de el. Batjocorindu-i neamul. Se desprinde ușor din trupul ridicat în țeapă. Aude alături duhul popii Sachiu, duhovnicul lui Baba Novac, șoptindu-i o rugăciune stranie. Apoi duhurile lui Dușan și Iovanco se fac doi porumbei albi care zboară pe cornișa catedralei. Flăcările. Flăcările înalte, șerpuitoare, țîșnesc de sub el, se-ncolăcesc seci și roșii, se preling pe trup și-atunci o altă durere mai cumplită, neomenesc de crîncenă îl coboară la loc în carnea martirizată. Îl vede pe Moise Székely rînjindu-i de dincolo de flăcări. Urlă — Moisăăă! Sare din țeapă să-l ucidă pe trădător. Își trage mațele după el. Se vede arzînd, îl sfîșie durerile. Se înăbușă. Se prăvălește asupra lui Moisă Săcuiul, să-l izbească în frunte cu pumnul.

Dumnezeule, același vis cumplit pe care l-a visat în noaptea cînd l-a ajuns la Tabor Jivko Roșul. Simion, alb, plecat deasupra lui. Miros înțepător de oțet.

— Scoal' măria-ta!... Doamne, trezește-te!

— Sînt treaz, Simioane!...

— Scoate cămașa, măria-ta... Ți-am pregătit alta.

Își scoate cămașa. Simion îl freacă pe umeri și piept cu oțet aromat. Își îmbracă cealaltă cămașă. Simion îi lasă sfeșnicul aprins. Se retrage în culcușul lui din fața ușii baricadate cu mese și două jilțuri. Rămîne între perne, sleit. Baba Novac!... Acum a fost

rîndul lui Baba Novac!... Scump preț are libertatea. De zeci de ori au vrut să-l ucidă pe el în luptă, ori mișelnic cu jungherul, sau otrava. A vegheat pronia asupra destinului care nu mai era al lui. În care se-nrădăcinase Dakia, ieșind din veacuri, la lumină, prin el. Cumplit șirul de morți care-au năzuit alături de el.

— Doamne, iartă-i! Doamne odihnește-i în pace!... Doamne sălășluiește-i în lumină!... Doamne gătește-mi loc de reculegere și împăcare!

Trec prin umbrele odăii de «*La Omul Sălbatec*» chipurile lor de var, începînd cu Aron al Moldovei. Trec mereu chipuri de var, capete, mereu capete sîngerînde. Închide ochii. Se regăsește cu Baba Novac. Și-a lăsat oastea la cinci leghe de Cluj, cu oștile lui Basta. S-a dus să iscodească orașul ațițat de haiducii lui Chiaky. Cu Jivko. Cu popa Sachiu și cei doi oameni de arme. L-au recunoscut într-un han cîțiva catafracți de-ai lui Máko.

Au trimis după gărzi. Au înconjurat hanul cu aproape cinci sute de trabanți. Baba Novac, Baba Novac... El, Jivko Roșul, rămăsese în tîrg, să cumpere doi cai buni. A ajuns la han cînd cei patru, după ce uciseseră cîțiva trabanți, primeau asaltul trupelor care dărîmaseră ușile și ferestrele. I-a văzut scoși de acolo plini de răni. L-a văzut pe Moise Székely despicînd mulțimea cu calul, biciuind-o, l-a văzut năpustindu-se asupra lui Baba Novac și izbindu-l în obraz cu talpa cizmei, trabanții îl țineau, stăteau agățați pe el ca viermii, și Moise Székely, de-a-ncălare, îl izbea cu cizma în obraz. Numai cu cizma... Se trezește în fiecare noapte cu obrazul chinuit de loviturile acelea de cizmă date la Cluj lui Baba Novac. Apoi supliciul. În piața mare a orașului. La ceasurile zece. Și ceasurile acestea dinspre ziuă, ceasuri nesfîrșite, bîntuite de spaime fără nume, de remușcări și de gînduri. Cît a fost el destin în viața lui Aron?! Și cînd n-a mai voit să fie? În a lui Ștefan Răzvan. În a Chisarului. În a lui Calotă Bozianu și Udrea Băleanu. În a lui Baba Novac... Înfrunți moartea de-o mie de ori. Trec zilele. Trec lunile. Trec anii... gîndești că dintre toți cei care te-nconjoară numai tu ești alesul, cu zilele nenumărate de soartă. Și la un anume soroc... Știe că ei toți, urmîndu-l, au aruncat de o mie de ori sfidări morții. Că el însuși a aruncat de o mie de ori sfidări morții. Că n-a putut striga numele libertății și unirii tuturor românilor, fără să îmbrace giulgiul. Și că-l poartă din ceasul răscoalei, rece și aspru, de-o ființă cu spaimele și veșniciile. Că a sfidat moartea cu conștiința limpede c-o sfidează și că destinul lui nu s-a împlinit încă. Sînt clipele dinspre ziuă, nesfîrșitele clipe dinspre zori, pline pînă la saț de spaime oarbe și dureri chinuitoare.

De neliniști în care curg de-a-valma chipurile celor morți și chipurile celor vii. Se strămută lîngă Stanca și Stanca îl privește cu ochi morți. O vede întinsă pe năsălie, cu Nicolae Pătrașcu în stînga și Florica în dreapta. Ori o vede monahie, stînd sub icoane și blestemîndu-l. Destinul lui căzut pe biata ei viață, fărîmîndu-i-o. Plata și răsplata pe care destinul lui o dau destinului ei, pentru credință și statornicie. Spaimele în ziua de azi și în aceea de mîine. Durerea și deznădejdea de a-și vedea copiii luați ostateci. Acum pribegia care i-a zălogit temniței. Și mîine?... Ce va fi mîine, dacă împăratul nu va cădea la învoială, dacă Sigismund îl va goni pe Basta și turcii se vor înstăpîni în Transilvania? Care va fi destinul Stanchii și al copiilor? Lui Baba Novac i-a plătit destinul statornicia lui bărbată și fidelitatea cavalerească și vitejia și sîngele jertfit în numele libertății. De ce tocmai libertatea, cea de Dumnezeu hărăzită tuturor ființelor sale, se plătește cu atîta jertfă și suferință? De ce tocmai ea cere martiriul? De ce libertatea cugetului și a popoarelor să fie aceea care cere arderea pe rug, sau pustiirea, robia sabiei și a ștreangului, sau stăpînirea crîncenă a oștilor străine?! Nu este un halucinat... Poate l-ar fi făcut Iglisia. Știe pînă la fund de ce libertatea strigă după jertfă. Știe pînă la fund ce joc se face în Țările Românești. Știe cine și de ce urăște de moarte libertatea lor și prin ea, pe el îl urăște de moarte... Se lasă în așternutul revenit de sudoare și frigul dinspre ziuă căzut aspru peste orașul împărătesc. Este în zorii zilei de 25 fevruarie. Ochetii odăii de la «Omul Sălbatec» au făcut flori de gheață, prin care se cerne lumina cenușie, cîlțoasă a acestei a doua zi de la intrarea lui în Praha, cu gardă de muschetari imperiali, în carită împărătească, ducînd sub dolman un mort, pe sine în Baba Novac, și un viu, pe sine în Mihai-Vodă, neînduplecat în statornicia sa. Îl plînge ceas de ceas pe Baba Novac. Cum nu s-ar plînge pe sine însuși. Pe Mihail, domn. Stă cu ochii deschiși, așteptînd să se mîntuie de spaime prin zgomotele zilei. În prima noapte a fost Zvetlana Rose-Maria aici. A venit să facă politică în numele arhiducesei Maria Cristierna. Dragoste în numele cui a venit să facă? Noaptea trecută i se pare căzută într-o uitare veche, fără contur și materialitate. La ceasurile trei, a visat tragerea lui în țeapă și arderea pe rug. La ceasurile trei visul chinuitor a țîșnit din el umplîndu-l de spaime și prevestiri. Zvetlana dormea alături, trup sculptat de femeie blondă, cu carnea albă plină de moliciuni umbroase și dezmierdătoare, cumplit de străină în goliciunea ei fermecătoare. Maria Cristierna i-a scris o dulce și înaripată epistolă, plină de aluzii, cînd îndrăzneață, cînd sfioasă, presărată cu numele lui Amor și Hymeneu, dar mai ales

plină de ură și dispreț pentru soțul ei, prințul Sigismund, acest Matamore caraghios și degenerat al Casei Báthorea. Îi dă întîlnire în această seară, pe strada Alchimiștilor la numărul 4. Va veni singur, travestit în spadasin, pînă în fața Capelei Bethleem, unde-l va aștepta un călăuz cu capișon roșu la manta. Își va face trei cruci schismatice cînd va ajunge la acel călăuz și va spune în valahă: ! — Bună seara ! Aceasta este parola. Să nu se teamă decît de asasinii plătiți de Staturi, de Sigismund, ori de dușmanul lui de moarte Moise Szekely. Să nu mănînce decît mîncări gătite de bucătarii lui, cum a făcut-o la Wiena. Și alte dulci povețe, scrise cu o mînă mai fermă decît aceea care-l ademenea la vînătoare de capre negre în munții Făgărașului. Scrisoarea arhiducesei i-a adus-o aproape pe Velica. Poate de aceea s-a și dezlănțuit asupra Zvetlanei care i-a șoptit, răpusă, că dacă răspunde avansurilor arhiducesei, îl ucide. Maria Cristierna este roasă de ambiții mari. Să fie prudent. Patul ei poate duce la o coroană, dar tot atît de bine în apele tăcute ale Vltavei. Marcu și Stoichiță își au odăile în stînga și dreapta. Apoi Mihalcea, apoi Theofil episcopul, apoi Mîrzea și dincolo de el, două odăi mari pentru căpitani și jos, alte patru pentru oamenii de arme. Marcu a transformat « La omul sălbatec» într-o cetățuie, cu străji și rînduială de tabără. Cei patru spadasini styrieni veghează bătînd orașul și aducînd veștile colportate prin taverne. Delegația Staturilor a fost arestuită de Rudolf și ținută ostatecă, așa cum i-a cerut el arhiducelui Mathia. Bacalaureatul Smyl Pisek se face nevăzut odată cu zorii. Se întoarce seara cu un raport lung, așezat pe puncte. Ieri s-a înfățișat *Herrn Hofzahlmeister* Hansen Riettman, un neamț dolofan, delegatul curții imperiale pentru slujbele lui *Michael Weyda in der Wallachey*, cu lista alimentelor care se pot pretinde lui Conrad Engel, *Bürger und Gostgeb*. Stoichița a spus că este rușinoasă și că, hrăniți după ea, ar ajunge la schimnicie. Herrn Hansen Riettman știe că magnificul este autorizat pentru o curte de treizeci și cinci de oameni. Cancelaria și casieria imperială găzduiește acești treizeci și cinci de oameni. Ceilalți, luați pe răspunderea magnificului, se hrănesc din finanțele acestuia. Sacra majestate romană, în grațioasa sa bunăvoință, îl va trimite la *illustrissimul* voievod pe *Freihern* Karl von Lichtenstein care va discuta modalitatea și condițiile audienței, ca și data acesteia.

Aude cocoșul osteriei vestind zorii. Aude cîinii. Caii nechezînd în grajduri. Scîrțîitul roții de la puț. Bufnetul ușilor în aripa slugilor. Simion, doar în ciorapi, aduce cana de cositor cu apă fierbinte. Se dă jos de sub pilota caldă, întrebîndu-se ce-a făcut ucigașul laș Moise Székely cu cenușa celor arși de vii, pentru vina de a fi fost oșteni

cinstiți, viteji și loiali domnului lor?! Își scoate cămașa. Rămîne gol în fața lavoarului. Se uită la sine în oglindă. Nu se recunoaște. A luat chipul lui Baba Novac. Are încolăcit pe trup un șarpe verde, care-i mușcă din inimă. Simion îl ia la frecat cu buretele. Intră Stoichița:

— Carlo Magno, doamne!

— Carlo Magno!... Să intre, Stoichițo!... Carlo Magno, prietene! Fii binevenit, Carlo Magno!

Carlo Magno, la fel de înalt, cu nasul vulturesc parcă mai coroiat, cu cîteva fire albe în sprîncenele groase, negre, arătîndu-i dantura strălucitoare. Și-a rotunjit bărbuța Henric IV și-l privește cu o uimire tristă, neștiind ce să facă cu spada, acel redutabil domn Pitigliano, pe care i l-a pus la dispoziție și nu l-a folosit, rămînîndu-i comandorului Calatravei să-i facă slujbe politicești.

— Te miră coborîrea mea pînă la osteria «La Omul Sălbatec», Carlo Magno?

— Nu mă mai miră nimic, măria ta, pe acest pămînt al surprizelor. Dar mă doare!

— Îți văd mustrarea în ochi, Carlo Magno!

— Trebuia să lichidați nemeșimea, atunci cînd vi-am cerut-o cu toții!

— Sînt creștin prin vocație, Carlo Magno! Nu-mi puteam lua pe nume faima pe care și-a luat-o Ghinghis, ori Timur... Judecata lor, s-o lăsăm în seama timpului.

Carlo Magno își scoate pelerina blănită. Rămîne într-un costum negru de muschetar, garnisit cu manșete albe din dantelă și guler valonez, apretat. Pune pe masă o geantă pîntecoasă de safian albastru.

— Politica, măria-ta.

— Rămîi, Marcule. Rămîi, Stoichița. Unde este biv vel banul? Și duhovnicul meu?

— Au cerut îngăduința să vadă Praha, doamne.

— Simioane, mi-e foame!... Haide, Carlo Magno, oracolul meu... Te-ascultăm!

Este surprinzător cît de logic și lucid poate fi un italian, comandor al Calatravei, spadasin și aventurier pe trei continente, *escudero* în slujba unei arhiducese din Casa de Austria și reprezentantul lui pe lîngă curtea imperială. Îl ascultă în vreme ce Simion îi taie și lăcuie unghiile. A învățat și Carlo Magno ceea ce au învățat toți diplomații lui, începînd cu Theodosie și Stoichița. Nu fac comentarii la fapte. I le așternă așa cum s-au petrecut în timp, pe zile și luni. Astfel faptele, scrisorile agenților diplomatici, veștile cance-

lariilor se-adună singure și după o logică de nestrămutat pe care el o descifrează fără greș dincolo de conținutul laconic al scrisorilor diplomaticești. Îl ascultă pe Carlo Magno. Stoichița și-a pus în față călimările, penele și registrul enorm, cu încuietori și două lacăte, în care sînt trecute ciornele «Memorandum»-ului, ale scrisorilor diplomaticești, cele trei variante ale destinului său: — o armată subvenționată de Rudolf; — o armată de trei mii subvenționată de bancheri; — trecerea lui în Țara Românească cu o mie de oameni, ca împreună cu Buzeștii să-l alunge pe Simion Moghilă. Închide ochii. Se smulge vrăjii pe care-o țese glasul plăcut al lui Carlo Magno. Ascultă doar cuvintele. Din cînd în cînd îi spune lui Stoichița:

— Scrie!... Împăratul către marele cancelar de Silezia la 15 fevruarie, — auzi Stoichițo —, 15 fevruarie, astăzi sîntem în 18, n-am avut audiență încă — îl povățuiește pe Sdenko Adalbert Poppl, *Grosskanzlerul*, cum să smulgă consimțămîntul Staturilor în dietă, asupra faptului împlinit că majestatea sa, mi-a dăruit «pe veci» domeniul Kynsburg... Adică mi-l va dărui la audiența pe care-o voi avea peste nu știu cîte zile. Adică este hotărît să mi-l dăruiască, fără să mă fi văzut încă. Adică?

— Adică are nevoie de sabia măriei tale, spune prințul Marcu.

— Tot atita cît are nevoie de ascultarea și supunerea măriei tale, șoptește Carlo Magno.

Întîmplările din Transilvania au schimbat politica Habsburgului. Cînd Basta era tare la Alba Iulia, împăratul l-a despuiat de oști, umilindu-l. L-a adus la Wiana în loc de Praha. Să-l expulzeze în Tyrol dacă Basta s-ar fi întărit la Alba Iulia. Arestarea lui Basta și intrarea lui Sigismund în Transilvania l-au silit pentru cealaltă măsură. Primirea la Praha. I-a cerut un memorandum ca să cîștige timp. Să-i pregătească din vreme primirea care să-l onoreze. Cu șase zile înainte de a ajunge el la Praha, împăratul vrea de la Camera de Silezia stăpînirea de veci a domeniului dăruit anul trecut prin Pezzen...

— Don Guillermo de San Clemente către regele Filip III... Cavalerul Piero Duodo către dogele de Venezia la 15 ianuarie:

> *...et poi parlando del Valacco, mi aggionse che quasi credeva fosse incamminato verso Venetia...* Același la 22 ianuarie: *Arrivò il Valacco finalmente a Vienna alli 12 mandato ad incontrare da una carrozza di Sua Altezza... lui però aver assai bella prezenza et esser di età di forse 46 anni... Alli 15 ebbe audienza da Sua Altezza, dove stette per forse un hora...* Același, tot din Praha către doge, la 29 ianuarie:

Un capitano, il più principale et più confidente del Valacco, il quale aveva lasciato a dietro con le sue genti . . .

Este vorba de Baba Novac, trimes în ajutorul lui Basta, *con molta cavalleria et fanteria.* Camera Aulică, la 1 fevruar, cerînd împăratului dispoziţie pentru banii boilor solicitaţi în scris de *Michael Weyda aus der Wallachei* şi făcîndu-i o socoteală a cheltuielilor. La 5 fevruar, ambasadorul Veneţiei, cavalerul Duodo — un om plin de bun simţ, măria ta, spune Carlo Magno — îi raportează dogelui că pretenţiile Staturilor şi Ordinelor Transilvaniei, pentru a-l primi domn pe Maximilian sînt prea mari şi cu toate că Sigismund susţinut de turci este la hotarul ţării, curtea *si siano risoluti qui di fare venire il Valacco . . .* Şi iată-l pe nepreţuitul lui Carlo Magno folosind cum se cuvine veniturile domeniului Künigsberg şi prin italienii lui aflînd de temerile lui Zamoyski aflat la Maciejowice, de unde i-a scris vicecancelarului Petru Tylicki. Impozitele sînt prea mici, cînd cele două războaie sînt sigure. Tratatul de pace cu Moscova expiră de Sfîntul Ioan. S-ar putea întîmpla o ceartă cu branderburghezii din partea Prusiei . . . *Nie będzieli kto cheieć Michale* . . . Se poate ca cineva să-l ajute pe Mihai, atunci va întreprinde iarăşi ceva rău . . .

— Şi foarte important, măria-ta . . . O copie din 15 fevruarie, după actul de obligaţie a lui Herrn Carl Freiherrn von Liechtenstein şi a lui Sigfried Christofen Breyner dat lui Zacharias Geizkofler pentru . . .

— Ştiu, Carlo Magno. Dacă s-a ajuns ca împăratul să-mi garanteze printr-un Liechtenstein o sută şaptesprezece mii de florini, cauza mea la Praha este ca şi cîştigată.

— Măria-ta, iată lista celor pe care va trebui să-i cunoşti la Praha, pentru a-ţi sluji cauza. Carlo Magno îi întinde o coală de hîrtie, acoperită cu un scris pe care-l recunoaşte şi pe care l-a văzut de curînd.

— Este opinia cuiva care vă preţuieşte monsegniore şi căreia mă aliez.

— Fără să te vateme în suflet, Carlo Magno?!

— Dumnezeule, măria-ta . . . Ce poate un Carlo Magno în calea prinţilor care-şi dispută tronurile?!

Este scrisul arhiducesei Maria Cristierna, pentru dragostea căreia Carlo Magno a primit un plumb la vînătoarea din '96 cînd a cunoscut-o el, la Alba Iulia pe Velica. Lista începe cu nunţiul Filippo Spinelli. Sînt acolo *Freiherrn* Carl von Liechtenstein, *Feldzahlmeister* Hans Undterholzer, Johanes Kepler, astronomul, un markgraf şi un pictor, Frans Franken II, ambasadorul Spaniei Don Guillermo de

San Clemente și, adăugat cu mîna fermă a lui Carlo Magno, cavalerul Pietro Duodo.

— Cele din urmă veşti, monseniore. Vă rog să meditaţi profund asupra lor.

Îi dă două scrisori, datate amîndouă 26 fevruarie, din Praha. A cavalerului Pietro Duodo şi a agentului Cesare Florio către Duca di Modena. Duodo îl anunţă pe doge că Basta a scăpat din mîna transilvanilor, scriindu-i o scrisoare plină de amănunte în care îşi enumeră toate meritele faţă de împărat... *Arrivò Il Valacco qui alli 23 incontrato da alcune carozze di Sua Maesta, ma ancora non ha avuto audienza, et adesso sono in questa, se devono mandar lui in Transilvania o in Valacchia, et fino a che segno possano fidarsi della sua volontà... qualch'uno delli consiglieri, il quale disse nel Consilio Secreto che sarebbe stato bene di dare una taglia al Sigismondo Bathori di 30 o 40.000 taleri... Fu questa proposta malissimo sentita da altri, dicendo che non bisognava portare li costumi d'Italia in Germania...*

Agentul Cesare Florio scrie că nu crede posibilă altă rezolvare a situaţiei din Transilvania, decît prin *il Valacco*. Destinul a făcut jocurile în favoarea lui.

— Destinul, dragilor mei?

Rîde. Se gîndeşte la toată opera lui politică vie care-şi vădeşte temeinicia dincolo de înfrîngerea suferită cu armele. La opera politică rămasă vie dincolo de domnia lui trecătoare, pentru că stă în firea istoriei să fie aşa, el avînd meritul să scoată la lumină şi să dea strai politicesc acestor structuri. Rîde şi dintr-o dată i se pune un văl negru pe ochi. Are senzaţia stranie că se rostogoleşte pe o sprînceană de stîncă. Se rostogoleşte mereu mai repede şi sub trupul lui se cască hăuri pline de moarte neagră şi pîcle. Asudă greu. Bucuria triumfului se sleieşte. Este amară şi zăcută şi plină de fiere bucuria triumfului diplomaticesc la Praha. Au lucrat minunat săcuii, şi Velica a lucrat minunat şi partida nemeşimii mărunte, şi partida arhiepiscopului Kutasy şi a episcopului Szukay, au lucrat Buzeştii şi diplomaţia lui la Praha şi Wiana, pentru a răsturna *statu-quo*-ul născut după înfrîngerea *Magnaei Valachia*, de armatele prea creştine care au făcut jocul cancelarului Zamoyski şi pe-al împăratului Rudolf, amîndoi vrînd să ajungă la Dunărea de Jos; amîndoi temîndu-se de un regat dacic puternic la Carpaţi şi Gurile Dunării.

Învins cu armele, îi învinge politiceşte. Învingător în jocul politic, cade în laţul propriei lui biruinţe.

— Mi-ai spus, Carlo Magno, că împăratul, pe lîngă sabia mea, are nevoie de ascultare şi supunere. Explică-mi ce înţelege Rudolf

prin ascultare și ce înțelege prin supunere? Și ce te face să crezi că mai ales de acestea două are nevoie Rudolf? Numai Stoichiță de Strîmba a înțeles primejdia neagră, primejdia aceea cumplită pe care-au simțit-o Mircea Bătrînul și Ștefan cel Sfînt cînd au încheiat capitulațiile cu turcii. Cu Baiazid Ildîrîm și Soliman Magnificul. Primejdia ascunsă în vorbele dulci ale tractatelor. Aceea care lovea, sau putea lovi în conștiința de sine a neamului. În credința lui. În spiritualitatea și limba lui. În tot ce ținea de spiritul și veșnicia lui. Cît de mari i se par de aici, din odăile meschine de la « Omul Sălbatec» acei bărbați înțelepți care apărîndu-și ființa spirituală cu armele au plătit din roada pămîntului aurul care a dat răgaz neamului să se temeinicească pe sine. Cu armele, ori cu aurul, islamul a fost ținut dincolo de Dunăre, nevătămînd ființa Poporului. Iată-l pe el, Mihail Voievod, aici, la adevărata răscruce a vieții lui. Ce-i va cere Rudolf în schimbul ajutorului de oaste? Și ce-i va putea da el, fără să se atingă de moștenirea lăsată de istorie?... Ce spune Carlo Magno?... Și ce înțelege Carlo Magno, oricît l-ar fi citit pe Tommaso Campanella cel născut la Stilo în Calabria, și oricît ar înțelege scrierile acestuia?

— Ascultare la ce, Carlo Magno?... Supunere la ce, Carlo Magno?... Ascultare la poruncile imperiale în legătură cu garnizoanele nemțești din cetățile Transilvaniei?... La conducerea Transilvaniei de către un consiliu imperial? Supunere față de papă? Recunoașterea catolicismului ca singura religie a Transilvaniei?!

— Pe Sfînta Fecioară, tăceți, monsegniore!

— Tac, Carlo Magno! Tac fără să uit că i-am dat viața unui nobil preacatolic, ca Moise Székely, ori a altuia ca Chiaky; ori a altora și că aceștia mi l-au ars pe rug pe Baba Novac, fără să se audă un singur glas, dacă nu loial, măcar omenesc, care să protesteze. Tac, Carlo Magno, dar nu uit! Am să-i fiu loial lui Rudolf. Loialitatea mea ține de alianța Sfintei Ligi. Alianței creștine la Dunăre. Atît! Vrea Transilvania? O va avea prin mine... Carlo Magno! Ce ai Carlo Magno?!

Comandorul ordinului Calatravei îngenunchează. Îi apucă amîndouă mîinile. I le strînge spasmodic.

— Știu, Carlo Magno!... Sînt mort de mult... Nu încă în planurile altora... Ridică-te! Îl ridică de subțiori. Îi spune șoptit:

— Nu pot angaja destinul *Magnaei* într-o vasalitate care i-ar lovi ființa spirituală. Islamul este tolerant, Carlo Magno. Catolicismul urăște de moarte tot ce nu este catolic, cavalere. El a născocit purificarea prin arderea pe rug. Nu pot călca legea din bătrîni, Carlo

Magno. M-ar blestema toți morții *Magnaei*, pînă la Zamolxis. Și viii, pînă-n veac. Legea ține de veșnicia *Magnaei*, cum ține vatra străbună, omule. Că sînt sau voi fi încă domn prin Rudolf, asta nu înseamnă nimic în afară de mine și ai mei... Opera mea este zidită, Carlo Magno. Și nemuritoare. Ai înțeles?.. Nu ți-o cer să i-o spui lui Rudolf. Fă-l să înțeleagă loialitatea mea. Fă-l să înțeleagă clipa și să lase treburile Transilvaniei pentru cealaltă clipă, cînd Sigismund va fi învins și neamișii își vor plăti păcatele prin mine. Nici sacra majestate, nici Io, nu vom putea tracta aici, asupra destinului *Magnaei Valachiei*. Aceasta este dincolo de noi și mai presus de noi. Aparține vremii, Carlo Magno! Cum vremii aparține destinul fiecărui neam! Augurii sînt pentru mine, prin Rudolf. Și pentru Rudolf, prin mine... Știu totul... Sau, am început să știu totul... Acum să vorbim despre domeniul meu Künigsberg... Despre cei două mii de boi vînduți de Camera aulică. Să ne ospătăm cu ceea ce ne dăruiește grija imperială prin *Hernn Hofzahlmeister* Hansen Riettman... Care este părerea ta, despre felul cum m-a primit arhiducele Mathia, Carlo Magno?

Poate nu trebuia să-i spună lui Carol Magno tot ce i-a spus?! Dacă Carlo Magno este infidel, Rudolf va ști că Transilvania nu va fi a sacrului imperiu decît printr-un general neamț. Sau prin Basta, care-o rîvnește de zece ani. De fapt, Rudolf o știe din '98... De după Șelimbăr. O știe de la răposatul baron David Ungnad... De la I.V. Doktor Bartholomeus Pezzen. Din « memorandum »-ul trimes de la Alba-Iulia prin Pezzen, memorandum în care erau statornicite temeiurile regatului dacic, istorice, politicești și religioase. Carlo Magno îi spune cu grație părerile lui și ale altora despre felul cum a fost primit de arhiduce ; dar mai ales despre urmările acestor primiri: arestuirea delegației Staturilor, părerea fermă că nu arhiducele Maximilian este omul care va pacifica Transilvania, ci *il Valacho*, libertatea pe care autoritățile militare au dat-o așa-zisei « companii de gardă», care la Wiena a închiriat o sală de scrimă și un manej unde pe lîngă antrenamentele de călărie, luptă cu sabia și trageri, se încearcă o culevrină ușoară cu șase țevi, care încărcată cu mitralii în loc de boabe de fasole, se zice că face ravagii putînd singură, din trei salve, să oprească șarja unei subunități de cavalerie.

— Și ce încă, Carlo Magno?

Carlo Magno tușește în bărbița Henric IX. Se vorbește mult de rubinul « Selatat», de faptul că *il Valacho* a fost văzut purtînd colanul habsburgic atît la audiențe, cît și în scurtele lui vizite prin Wiena.

Se vorbește de întîmplarea cu spadasinii care l-au întîmpinat la Orth și care se comentează cu totul favorabil între nobilii de spadă, spunîndu-se că astfel se confirmă strălucit faima războiniceului din răsărit.

— Și ca întotdeauna, măria-ta, se comentează cu savoare viața voastră galantă. Amorul contesei Svetlana Rose-Maria de Rosenau este cunoscut în toate cercurile curții. Se spune că de data asta v-ați predat după cel dintîi asalt. Că ce n-a reușit generalul Basta să facă la Mirăslău, a reușit contesa într-o singură noapte.

— Adică?

— Să vă aducă la fidelitate față de steagul Sfîntului imperiu.

— Poate că aceia care vorbesc așa au mai multă dreptate decît cred ei înșiși că au, Carlo Magno!

Mereu jocul diplomaticesc. Mereu minciuna și adevărul. Zacharias Geizkhoffler joacă tare pe cartea lui. Cine altcineva putea închiria o sală de arme și un manej pentru o «companie de gardă» a unui general ipotetic? Zacharias forțează mîna autorităților militare, făcînd dintr-o ipoteză politică, un adevăr înainte de vreme. N-ar face-o dacă n-ar cîștiga cel puțin cinci florini, pentru fiecare florin investit în această afacere. Zacharias este într-un fel omul acestui timp. Este bine să se creadă că femeile pot cîștiga bătălii pe care le pierd generalii imperiali. Ori că pot aduce servicii imperiului, acolo unde diplomații lui n-o mai pot face...

...Sufrageria de la «Omul sălbatec» s-a transformat într-un *scriptorium*. Domnul artificier secund Bum raportează că la cîrciuma lui Gaspar Dreyssiger din Hradzin, cetatea orașului Praga, s-au prezentat doisprezece archebuzieri bavarezi care-au slujit regelui Henric IV al Franciei, pînă anul trecut, cînd au intrat în conflict cu superintendentul finanțelor, Maximilien de Bèthune, duce de Sully. Domnii archebuzieri bavarezi vor să se înroleze sub steagurile lui *Il Valacho*, Franța devenind o țară în care regele și acest Sully s-au apucat să facă agricultură, tapițerii de lux și afaceri în loc de războaie. Stoichița înscrie într-un registru numele celor doisprezece archebuzieri bavarezi și osteria unde-și consumă cei din urmă pistoli agonisiți în slujba regelui Franciei. Carlo Magno se retrage după prînzul auster la care sînt de față toți ai lui și la care îl ascultă pe Theofil Rîmniceanu filosofînd asupra arhitecturii gotice menită să strivească cugetul uman, să-l copleșească și să-l robească atotputerniciei bisericii. Cineva (este lesne de ghicit cine) l-a îndoctrinat pe Theofil Rîmniceanu care ține o filipică împotriva clerului catolic, acuzîndu-l de uzurparea puterii lui Dumnezeu în

favoarea bisericii romane, aşezată deasupra turmei, nu ca un cioban care s-o păstorească, ci ca un stăpîn crud, care s-o jupoaie. Se vorbeşte de scîrbavnicul obicei al clerului catolic de a face osebirea între el şi laici pînă şi la sfînta împărtăşanie. Tot la masă, Carlo Magno ţine o lecţie asupra titlurilor nobiliare ale sacrului imperiu, astfel încît toată lumea să ştie care sînt onorurile care se cuvin principilor, stăpînilor liberi — *Freie Herren*, cavalerilor care sînt vasali stăpînilor liberi şi la rîndul lor pot avea vasali şi cavalerilor cu un singur scut, care nu au vasali, fiind ei vasalii celorlalţi. Carl von Lichtenstein este un *Freieherrn*, nu un prinţ, dar asta nu înseamnă că nu poate fi onorat după bogăţia şi meritele casei Lichtenstein, deopotrivă cu casele princiare ale imperiului. Biv-vel banul Mihalcea Karatzes spune că l-a cunoscut bine pe acest Carol cam muieratic şi că măria-sa abia de acum încolo trebuie să cheme în ajutor pe toţi zeii răbdării, el unul necunoscînd altceva mai cumplit pe acest pămînt decît administraţia imperială. Ceasurile trec peste el cenuşii şi apăsătoare. Trăieşte o stare ascuţită de dedublare. Stă aici între curtenii lui şi aceşti străini ciudaţi, Smyl Pisek, ori spadasinii Bum şi Sturm. Simte material starea de veghe a căpitanului Mîrzea; Marcu a plecat cu Carlo Magno să-şi întîlnească vechi camarazi de arme florentini din garda de muschetari imperiali; Stoichiţa desemnează schemele companiilor, adică organizează pe hîrtie proporţiile dintre pedestraşi şi cavalerişti, dintre archebuzieri, muschetari, pichieri şi haiduci, iar el se gîndeşte la primejdia de moarte care se naşte pentru *Magna* aici şi acum, jocul destinului aruncîndu-l pe cartea lui Rudolf atît de deplin încît numai moartea i se pare singura mîntuire. Simte nevoia singurătăţii.

— Du-te Stoichiţo!... Lasă-mi aici ştiricarele... Şi nu uita că pentru ceea ce voi eu, am lipsă de călărime, pedestrimea slujindu-mi numai să-mi apere tunurile.

— Ne costă îndoit, doamne.

— Aduce întreit, Stoichiţo. Nu uita că Sigismund are oaste nobiliară, de tătari şi spahii... Deci călări... Ca să-l zdrobesc, am lipsă de călărime...

Rămîne singur cu spaimele. Îşi trage jilţul din nuc lustruit lîngă fereastra aburită. Simion a încercat şi aici « La Omul sălbatec» să-i aşeze lucrurile dragi astfel încît înstrăinarea să nu-i pară sfîşietoare şi tragică. Tripticul emailat. Două sfeşnice de Hurezi. Talgere şi năframe. Masa pliantă. Blănile urşilor vînaţi de el în '97, în zilele măririi de la Tîrgovişte. Ştergare împodobite de Stanca. Caftanul din vulpi dăruit de Velica. Zaua. Coiful. Şaua. Săbiile

în tecile lor ferecate, ori învelite în blăni de pardos. Umbra a ceea ce au fost odăile de la Tîrgoviște; ori Alba Iulia. Umbra lor jalnică. Dintr-o dată judecă totul prin ochii lui Rudolf. Dintr-o dată îl părăsește pe *Michael Weyda* pe Cîmpia Mirăslăului. Îl vede între Basta și Zamoyski. Între turci și nemeșime. Îl vede înghesuit în pasurile Carpaților. Îl vede cu șapte mii de fugari, înconjurat de dușmani, cu o singură scăpare, drumul spre Praha și îl așteaptă liniștit pe acela care l-a umplut de măscări prin măscărici, pe nesupusul arogant care i-a refuzat garnizoanele care l-ar fi apărat, pe acela care a negociat cu turcii crezînd că-i silește mîna; îl așteaptă la adăpostul oștilor unui imperiu neclintit de două sute de ani, cu toate că oștile lui Soliman Magnificul au bătut la porțile Wianei, îl așteaptă ca pe un guvernator de provincie nesupus, căruia îi arată mărinimia pentru slujbele lui nearestuindu-l și nevînzîndu-l sultanului, ori nedîndu-l nemeșimii în schimbul supunerii ei, amestecînd mărinimia cu interesul politicesc și aducîndu-și aminte că în proclamațiile mai vechi l-a numit al cincilea frate al său. Și-atunci ce-nseamnă zbaterile acelui *weyda* pentru a păstra pentru sine și o religie barbară o provincie în care sînt șapte orașe saxone puternice, întărite în drepturi încă din veacul al treisprezecelea? Iată argumentele juridice și politice pe lîngă celelalte argumente subtile și perfide: *weyda* are familia prizonieră și eu îi ofer posibilitatea eliberării ei, adăpost și înscrierea ei între familiari. Și ce nu-i pot oferi pribeagului, dincolo de ceasurile nesfîrșite de neliniște și îndoieli, de jocul acesta al protocolului, de lunile de incertitudini cînd primesc soliile Staturilor, cînd negociez cu dieta și cînd pribeagul este încolțit de creditori, ori de sărăcie, ori de rușine și pentru a se salva este în stare să-și vîndă nu numai spada și sîngele și priceperea războinică, dar mai mult decît atît, pentru a domni din nou...

Rînjește rău, suduie urît de Născătoare, își face cruce peste gură și-i poruncește lui Simion să-i pregătească costumul de spadasin, pieptarul roșu din piele, cizmele și să fie gata de plecare într-o mică de ceas...

...Malul Vltavei la ceasul amurgului. Trestii foșnitoare. Rațe sălbatice în zbor săgetat trecînd peste *Karlov most*, ori *Karlsbrücke* ori podul lui Karol, încremenit de veacuri în arcadele sprijinite pe picioare din piatră cioplită, ducînd cele treizeci de statui în cerul gris prin care curg ape de sînge. Și iarăși Vltava șopotitoare la copci și-n iezerele dezghețate din spre larg, oglindind cerul. Hradul vechilor regi bohemi înălțîndu-și turlele ascuțite dincolo de Vltava, stînd măreț și posac în zidurile cenușii ori impudic pe cele noi,

ridicate de Rudolf, tot acolo turlele catedralei Sfîntul Toma, apoi turnurile gotice, cu grile și gărzi care închid intrările pe pod, patrulele de lăncieri călări, muschetarii de gardă la pod, și dintr-o dată dulcele cîntec al orologiului din turnul stărostiei, vestit în toată Evropa, clinchetind în aerul brumos în care strălucesc turlele bisericilor gotice, acoperișurile palatelor poleite cu aur și un sentiment de măreție amară în fața orașului împărătesc, dantelă de piatră și cutezătoare țîșnire spre înalturi, veacurile de trudă adăugîndu-se unele deasupra altora, mărturisindu-se prin aceste clădiri veșnice, nebîntuite de pojarul năvălirilor turcești și tătărești, rămînînd să se ducă peste timp, în viitorime. Are ascuțit și dureros sensul tragic al vieții Tîrgoviștei, mereu arsă de cotropitori, așa cum au fost arse toate orașele Țării. Al monastirilor modeste, ascunse pe văile tainice ale munților. Nimic din ce-au durat veacurile n-a rămas piatră peste piatră. Poate de aici și ura lui cumplită împotriva turcilor. A înverșunării cu care de trei veacuri au nimicit tot ce spiritul a vrut să nemurească în piatră. Îl sfîșie o pizmă neagră și rea pentru nedreptatea hărăzită de istorie neamului său. Simte pe obraz vîntul umed curgînd foșnitor din spre miază-noapte, din valea Elbei și poate de mai departe, din cîmpiile germanice și de la marea Baltică. Vînt de sfîrșit de iarnă, mirosind a cetinișuri și a salcie, plin de nostalgii și doruri, de neliniști și temeri. Se învelește în pelerina căptușită cu soboli. Simte pînă la durere materialitatea orașului imperial. Îl dor pietrele caldarîmului de sub tălpile cizmelor. Îl doare singurătatea lui aici pe malul Vltavei. Îl doare frumusețea și măreția orașului de piatră peste care se cerne înserarea în tonuri duioase și nostalgice de gris. Se zmulge de pe mal gîndind la destinul puterii în *Magna*. O ia pe ulicioarele înguste, patrulate de halebardieri, care se duc să le închidă cu lanțurile, urmîndu-l pe Mîrzea spre Capela Bethleem. Își aude pintenii zornăind. I se pare că dintr-o dată ulița s-a pustiit și că a rămas singur acolo sub cornișele negre deasupra cărora plutește lumina verzuie a serii de fevruarie. Colțul de piatră al unei clădiri. Treptele capelei. Mîrzea trece cîțiva pași dincolo de arcadele pline de întuneric. Pînă în clipa cînd de sub portal iese o umbră învăluită într-o manta cu glugă. Nu s-a gîndit la o cursă. Dacă Zvetlana este în slujba Staturilor? Dacă Chiaky, ori Moisă Săcuiul încearcă să-l ucidă în ceasul al unsprezecelea, mîntuind printr-o femeie, ce n-au putut mîntui cu comploturile, otrava, jungherul și războiul? Își pipăie zaua de Damasc de sub tunică. Își trage spada sub braț. Știe că este o închipuire de-o clipă, însuși Carlo Magno confirmînd scrisoarea Mariei Cristierna . . .

Frumos sfîrșit pentru un « Achile » al creștinătății, împuns cu pumnalele în alcovul unei femei, fie ea și o arhiducesă a Casei de Austria. Își face cele trei cruci « schismatice » cerute de arhiducesă. Spune « bună seara » și tresare cînd un glas de femeie îi răspunde: — Seara bună, măria-ta!... Urmează-mă fără teamă... Oșteanul măriei-tale să se întoarcă « La omul sălbatic »... Ar vrea să vadă obrazul acestei femei care vorbește atît de dulce limba țării. Îl cheamă pe Mîrzea.

— Întoarce-te, căpitane!... Sînt pe mîna prietenilor mei! Femeia călăuz rîde sub glugă:

— L-am fo cunoscută pe căpitan, măria ta. Da' am tăcut, după porunci.

Ulița alchimiștilor. Salamandre tăiate în tablă de fier, cu ochi licăritori de peruzea, agățate la porți. Un felinar. O ușă scundă din stejar în care călăuza bate de două ori cu mînerul din fier. Apoi de alte trei ori. Sunetul greu al cheii în broască. Numără trei zăvoare care se trag. Un coridor luminat de două făclii. Altă femeie care închide poarta. Scări pieptișe cu trepte groase din stejar. Un alt coridor. Altă ușă la care călăuza ciocănește în același fel. Deschide un fel de majordom cu o barbă albă retezată rotund, îmbrăcat în costum tyrolez. Este o odaie lungă prin care știe că trece din strada Alchimiștilor, într-o casă lipită de aceasta, cu intrarea adevărată în altă stradă, pentru că are așezat în el simțul orientării prin tainițele palatului de la Tîrgoviște, ori prin labirintul de la Bimbirdirek... Urcă două trepte luminate de felinare cu sticla verzuie. Vede locul unde a fost spart peretele și unde s-a încastrat tocul ușii. O altă odaie, pătrată, cu scaune florentine, scrinuri și tapiserii, luminată de un policandru din sticlă străvezie. Majordomul se-nclină. Îi desprinde pelerina. O așează pe un scaun, după care i se înclină deschizînd o ușă sculptată în lemn de trandafir, cu ciubucăria aurită. O draperie grea de catifea albastră. Glasuri șoptite. O mînă albă de femeie, goală pînă la cot ridică draperia și el se izbește de lumina feerică a policandrelor și a sfeșnicelor de argint, absorbită dulce de tapiseriile cu mult albastru, de plafonul închipuind un cer albastru pe care plutesc nourași sidefii și de albastrul strălucitor al ochilor Mariei Cristierna, o altă Maria Cristierna decît cea cunoscută la Alba Iulia acum patru ani, femeie-fecioară; o Maria Cristierna arhiducesă a Casei de Austria, gătită într-o rochie de mătase azurie pusă pe vertugadin, cu corsajul despicat îndrăzneț pînă la centură, cu un guler înalt bătut cu diamante care-i încadrează obrazul alb, cu părul blond auriu făcut melci și bucle, gura desemnată puternic și parcă amar și-n ea toată o așteptare stăpînită, o curiozitate lacomă și un triumf

abia stăpînit sub pleoapele date cu pastă albăstrie. Îşi scoate cuşmuliţa cu pană de gotcan. I se închină cu mîna la inimă. Apoi, cu un gest bărbătesc şi galant îi sărută mîna, văzînd cum un bărbat voinic, cu faţa lată, într-un costum roşu schiţează ceva pe un carton pe care-l ţine pe genunchi, un alt bărbat, tînăr încă, face o reverenţă împreună cu două doamne şi alte două între care-i zîmbeşte fermecător Zvetlana Rose-Maria.

— *Illustrissime*, şopteşte Maria Cristierna strîngîndu-i braţul...

— *Serenissimă* doamnă, iată-mă la ordinele voastre.

— Dacă răspundeaţi cu un ceas mai devreme rugăminţilor mele, nu ne aflam nici unul, nici celălalt aici.

— Destinul, arhiducesă.

— Şi o femeie egoistă care ne-a trădat pe amîndoi, pentru setea ei de putere, *illustrissime*.

— Care se numeşte?

— Velica Genga.

Priveşte senin în ochii scăpărători ai arhiducesei. Se-nclină. Cei aflaţi în alcovul albastru fac a treia reverenţă.

— Lipseşte muzica maestrului Pietro Busto, rîde foarte clar Maria Cristierna, aşezîndu-şi dreapta pe braţul lui stîng. Să vă prezint intimii unei principese exilate, *illustrissime*. Intimii, care mîine, prin sabia voastră, pot fi curtenii voştri.

Arhiducesa vorbeşte foarte clar în germana italiana latinizată, pe care el însuşi o vorbeşte greoi îndesînd-o cu levantinisme. Este fermă, o simte tare şi dîrză, o femeie care şi-a dat seama tîrziu de gustul puterii, care nu are cu ce face politică, dar arsă de ambiţia să facă politică, îl priveşte cu ochi albaştri-străvezii şi el vede acolo în lumina lor deviza aceea lacomă şi arogantă, acel A.E.I.O.U. *Austriae est imperare orbi universo*, îşi aduce aminte prelegerea pe care i-a făcut-o Stefan Josika despre starea Sfîntului imperiu, la care adaugă prelegerile lui Carlo Magno şi ale lui Smyl Pisek de Chynov, adaugă tot ce-a văzut în această pribegie la Kosiče şi Poszony şi Orth şi Wiana şi Tabor, tot ce i-a spus arhiepiscopul Ungariei de Sus, Kutasy şi-l trece un fior rece prin şiră, atunci cînd primeşte omagiul astronomului Johannes Kepler, omul cu barba neagră şi părul tuns scurt, care-i spune că faptele lui de arme au ajuns să intre în mitologia acestui veac.

— Oh, dacă astrele voastre, senior Kepler, îmi vor fi favorabile!

— Din moment ce vă aflaţi aici, astrul care ne luminează *illustrissime*, nu vă poate fi decît favorabil.

Maria Cristierna rîde măgulită. El se înclină și... încă o dată, îi sărută mîna frumoasă, cu unghiile lăcuite și degetele încărcate de inele. Arhiducesa îi arată un jilț germanic, din nuc. Ea se așează zîmbind pe un fel de taburet, în vreme ce curtenii vorbesc în șoaptă, iar maestrul Frank Franken, puțintel surd, îl privește ascuțit, mijindu-și pleoapele, trage cîte-o linie pe cartonul lui, o corectează, mormăie ceva, se foiește, stă o clipă nemișcat, privindu-l cu o mirare totală, ca și cum atunci l-ar fi văzut cu adevărat, apoi se aruncă furios asupra cartonului pe care-l masacrează cu cărbunele. Maria Cristierna îi spune că maestrul Frank Francken adus din Țările de Jos este pictorul curții, că împăratul i-a comandat un tablou uriaș în centrul căruia vor fi trei personaje: sacra majestate, *il Valacho* și ea, arhiducesa Maria Cristierna.

— Este un tablou simbolic, venerată doamnă.

— Un simbol nu prea greu de descifrat, dacă *illustrissima* voastră persoană va accepta și un al doilea punct de vedere al acestei lumi... Ah principe Michael de ce nu m-ați răpit lui Sigismund? De ce n-ați cucerit Transilvania odată cu principesa ei?.. Și de ce nu vreți să adăugați o strălucire nouă casei voastre, printr-o înrudire de sînge cu Casa de Austria?

Maria Cristierna spune toate aceste lucruri uluitoare zîmbindu-i fermecător în vreme ce curtenii ei fac conversație. Zvetlana de Rosenau îi indică prin jocul evantaiului o draperie grea de brocat albastru și pictorul Frank Francken se dușmănește cu cartoanele lui, pe care le face teanc la picioarele jilțului. Din punctul de vedere al arhiducesei, totul este de-o limpezime crudă și de un adevăr simplu pînă la țipăt. Celui mai mare căpitan de oști, principe valah, i se oferă o armată să-și recucerească principatul și să-și realizeze visul care-a zguduit Răsăritul european; regatul Daciei. O dată cu armata i se oferă protecția celui mai puternic imperiu european, prin căsătoria lui cu una din principesele acestui imperiu. Stanca prizonieră la Báthory va fi recompensată pentru pierderea soțului printr-un domeniu în Silezia, cu un venit anual de o sută de mii de taleri. Prințul Nicolae-Pătrașcu va fi instruit la Praga unde va rămîne printre familiarii împăratului, care se va îngriji de căsătoria lui. Principesa Florica va fi instruită la Innsbruck și căsătorită cu un principe sau un *Frei'herrn*. Moștenitorii regatului dacic, vor fi descendenții direcți ai noului cuplu princiar.

— Mă păstrez pură de patru ani, pentru a aduce singurului bărbat pe care mi l-am dorit, mărturia voinței și a puterii mele inte-

rioare... Oh, principe Michael, nu sînt atît de proastă şi nici atît de naivă cît v-am părut la Weissenburg!

(Buzele carminate, în adevăr pure şi reci spun Weissenburg în loc de Alba-Iulia, ori de Bălgrad şi el se-nfioară, o ghiară rece îi strînge inima, i se usucă cerul gurii şi îşi spune că şarja asta nebună a Mariei Cristierna a fost pregătită de cineva care-l cunoaşte pînă-n rărunchi, că acel cineva are o minte diabolică şi că toată abilitatea diplomaticească pe care-a cheltuit-o ani de zile, tot sîngele ostăşesc pe care l-a vărsat de şapte ani în zecile lui de campanii, toate milioanele în aur risipite, sînt anulate de propunerea aceasta seacă, rostită dulce de buzele arhiducesei Maria Cristierna. Că poate el ar învăţa-o să spună Bălgrad în loc de Weissenburg, dar că asta n-ar însemna nimic în faţa timpului, se îngrozeşte la gîndul că Stanca, Dumnezeule, cum ar putea face asta şi unde ar duce, în timp, nu căsătoria, au mai fost pe tronurile Ţărilor doamne precatolice, ci urmările ei, în ordinea politicească,)

— De aceea principe, nu vă cer nici un răspuns, înainte de a ne obişnui să ne înţelegem, dacă nu prin limbajul cuvintelor, prin limbajul subtil al privirii... Tăceţi!... Să vedem ce-a făcut Frank Francken care nu mormăie decît atunci cînd este mîndru de sine.

Cartoanele acelea... Cartoanele care-l izbesc parcă peste ochi. Cartoanele din care-l privesc chipurile aceluiaşi bărbat sălbatic şi ars de patimi, un uriaş cu trupul abia schiţat, dar cu nişte ochi cumpliţi. Dumnezeule, cine i-a spus că privirea lui îl va pierde? Hamdî Isakoglu; ori Kaplan, nu mai ştie; o privire ţîşnind crîncenă dintr-un punct făcut cu cărbunele şi barba asta şi sprîncenele şi arcadele adînci, scobite, sub care ard ochii ăştia haini, apoi chipul suav al Mariei Cristierna. Se întoarce din jilţ spre arhiducesă. Este palidă. Îşi apasă amîndouă mîinile pe inimă. I se broboneşte fruntea. Ciripitul curtenilor se frînge. Albă, arhiducesa leşină. Un ţipăt de femeie. El ţîşneşte din jilţ. O ia în braţe înainte de a cădea de pe taburet. O ridică şi o duce pînă la sofaua plină de perne, pe care o aşterne uşor, atingîndu-i obrazul cu barba. Vede cu coada ochiului cum se mişcă perdelele pe care i le arătase Zvetlana cu evantaiul şi cum din dosul lor iese Carlo Magno...

... — Cîine mîrşav! Ai s-o sfîrşeşti în Vltava, odată cu planurile tale scelerate! Marcule! Să vină Smyl! Să vină Mîrzea! Să vină Simion! Unde e Simion?.. Ţi-am încredinţat onoarea mea şi dragostea mea cavalerească şi tainele mele de prinţ şi bărbat, iar tu? Tu lepădătură de tavernă, tu vînzător de colane habsburgice, tu comandorule, tu iezuit nemernic, tu pentru care viaţa mi-am pus-o,

tu iubitorule de Campanella, tu şarpe clocit din ouăle lui Loyola, tu m-ai vîndut clipă de clipă şi ceas de ceas şi an de an!.. Taci, pînă nu te sugrum cu aceste mîini!.. Stoichiţo! Să vină banul... Să vină episcopul. Te judec Carlo Magno, să nu zici că te asasinez. Te judec şi din porunca mea domnească ai să mori... Te judec aici, în cetatea împăratului pentru care m-ai trădat. Peste puterea lui şi neţinînd sama de nici o lege a Sacrului imperiu. Te judec după legile *Magnaei* şi te ucid după legile ei, cea trădată de tine în modul cel mai mîrşav. Carlo Magno, vei muri aici, descăpăţînat. Roagă-te! Simioane... Ascute un paloş. Adu un butuc de la cuhnii. Repede... Stoichiţo!.. Ce baţi din buze Stoichiţo?.. Marcule!.. Ce-mi stai stană?

Aproape urlă. Taie odăile de «La omul sălbatec» cruciş şi curmeziş. Maria Cristierna şi-a revenit după ce-a băut zeamă de portocale. I-a aşezat mîna în palmă. I-a şoptit s-o ierte, dar s-a înspăimîntat de el. El a cercetat-o fulgerat să vadă dacă nu este purceasă grea. I-a spus tot şoptit, ţinîndu-i mîinile în mîinile lui păroase, că este cea dintîi lecţie de istorie pe care-o ascultă la Praha, istorie adevărată, pentru care-i va fi recunoscător şi ea va vedea cum. Carlo Magno l-a călăuzit pînă la osterie, scoţîndu-l pe altă poartă, cu canaturi duble, care dădea într-o stradelă îngustă, care nu era a Alchimiştilor. N-a scos o vorbă. Ajuns la osterie, l-a înhăţat şi l-a zvîrlit în braţele gărzilor lui. Acum stă alb, mai alb decît gulerul valonez, despuiat de eşarfă şi spadă şi-l priveşte atît de drept, încît îşi simte mînia topindu-i-se şi-l încearcă o deznădejde amară şi zăcută, un fel de mută turbare şi neputinţă. Îl vede pe Marcu Cercel ca printr-o pîclă. Îl aude ca dintr-o depărtare.

— Carlo Magno este nevinovat, măria ta. A îndeplinit rugămintea sfatului de obşte al divanului măriei-tale. A facut-o strălucit, cinstit şi cavalereşte... Dacă ai de tăiat capete, atunci capetele noastre sînt acelea. Al meu. Al vel logofătului Stoichiţa. Al biv vel banului Mihalcea. Al episcopului Theofil.

Îl lasă puterile. Se agaţă de colţul mesii. Înţelege totul într-o fulgerare de-o clipă. Apucă jilţul, răcneşte şi-l fărîmă în mîini, aşchii îl face să nu se repează în gîtul lui Marcu, ori să nu-i împlînte jungherul în inimă. Le întoarce spatele. Se duce la fereastră. Priveşte acoperişurile ţuguiate, acoperite cu zăpadă murdară. Stăncuţele care dorm pe locurile calde de lîngă gura hornurilor. Palatul Hradului negru, clădirile de la Mala Strana, cerul de sfîrşit de fevruarie spuzit de stele şi-l cuprinde o leşuială vecină cu moartea. Sfetnicul lui, Stoichiţa şi aceştia toţi, prinţul Marcu instruit la cetăţile italice,

pînă și popa nebun Theofil Rîmniceanu s-au înspăimîntat de căderea lui. De pribegia lui. Dincolo de el și de voința domnească, dincolo de judecarea fiecărei urmări a fiecărui pas în politică, lacomi numai de viitorul de astăzi și cel de mîine, l-au investit pe Carlo Magno cu dreptul să tracteze în numele lui, acest mod de a mîntui *Magna* de destrămare. Prin acest mod: căsătoria cu Maria Cristierna, au văzut temeinicindu-se regatul dacic. Prin acest mod au văzut eliberarea de turci și legarea *Magnaei* de Evropa. Ascultă sec de gînduri glasul lui Stoichița care face istoria imperiului spaniol ajuns stăpînul lumilor printr-un Habsburg. Îl rabdă. Rabdă și ascultă cîte dinastii străine s-au perindat pe tronul Poloniei. Rabdă și ascultă ca un sfînt cum s-au măritat principese din Casa Franței cu regi englezi, cum s-a salvat Ungaria de Sus prin Casa de Habsburg, cum *Magna* s-ar putea întări apărată de imperiu și urmașii acestei căsătorii, mereu căsătoriți cu fete, jupînese ori coconi de-ai *Magnaei* și-ar uita obîrșia, rămînînd ai Țării prin ființa lor, prin averile, limba, obiceele și sufletul lor. Aude pașii episcopului. Aude tălpile lăboase ale lui Karatzas pocnind dușumelele. Și glasul lui hîrîit:

— Pentru slava măriei-tale am făcut-o.

— Doamna Stanca, mucenița, se va bucura pentru viitorul pruncilor și al măriei-tale.

— Care prea puțin i-ai fost soț cu credință.

— O iubim cu smerenie pe doamna Velica, dar...

— Nu-ți ajunse nici doamna Velica.

— De ce să nu rîfnești la o putere evropeană?

— De ce să nu fii fratele împăratului romanilor, cînd ai fost beg al celui turcesc?

— Acolo am fost vasali... Aici vom fi sub statutul evropean.

— Adică, șoptește!

— Cu Staturi și Universități ale boierimii, cu orașe slobode și cu...

— Și cu mai ce, Stoichițo, luminatule?

— Cu așezarea treburilor de obște în rîndul dreptului. Cu școli și universități. Cu învățați și scriitori și pictori. Cu o domnie luminoasă. Cu legături de negoț pînă la Londra și Amsterdam și Rotterdam și Hamburg și Madrid. Cu dreptul și putința de a gîndi la mișcările cerești, la matematici, la filosofie, la științele teologicale și juridicești, măria-ta. Cu obișnuința de a ieși dintre staule, nu numai la războaie, ci și la înfruntările oratoricești din forum.

Îl umple o furie rea. Rece. Uscată.

— Nebunilor, spune și se răsucește fulgerător spre ei. Stau în rînd, ținîndu-l pe Carlo Magno la mijloc. Se duce la Carlo Magno.

Îl ia de umeri. Îl strînge la piept.

— Iartă-mă, te iert, dar ascultă-mă!

Îi dau lacrimile. Îl lasă pe Carlo Magno... Își zornăie pintenii pe dușumelele groase din stejar. Oare el nu s-a gîndit niciodată că *Magna* renăscută prin sabie, nu va putea ține în piept urgia celor trei puteri înconjurătoare, decît trecînd de partea uneia din ele, destul de tari ca împreună, să le țină în frîu pe celelalte două? Nu s-a secătuit nopți în șir gîndind la fiecare alianță în parte? Și n-a văzut cu limpede durere că singurul sprijin ar fi fost într-o lume ortodoxă, renăscută din Peloponez pînă în Bosnia și din Bosnia pînă la curțile cneazului Constantin de Ostrog?! Acea lume nu s-a putut înfăptui cu toată jertfa de sînge. Ceasul asupritorului n-a bătut încă. Alianța cu Rudolf înseamnă germanizare. Ei n-o văd aici, la Praha? N-au văzut-o în cererile lui Pezzen? N-au văzut-o în revolta Brașovului și Sibiului? În politica lui Basta? Ce va-nsemna aducerea unei principese din Casa de Austria la Alba-Iulia, pe lîngă curtea ei germană? Pe lîngă trupele ei? Pe lîngă posesiunile ei germanice?.. Un vodă poate muri oricînd într-un război. Ori într-un turnir. Ori dintr-un pocal cu vin. Ce s-ar întîmpla dacă acel vodă ar muri cînd trupele sacrei majestăți aflate în cruciadă s-ar afla la Dunăre? Prin tîrgurile *Magnaei*? Cînd ar fi biserici preacatolice, ctitorite de măria-sa doamna, nu numai în Siebenbürgen, dar și prin toate tîrgurile Țării, după cum sînt la Tîrgoviște și București și Cîmpulung și Baia și Suceava și Trotuș? Și nu niște cavaleri ioaniți, ori templieri le-ar ridica, ci însăși doamna și suveranul și nunții apostolici, și trupele preacatolice le-ar cere?

— Acolo unde-a pătruns catolicismul, a pătruns și spiritul luminat al Apusului, spune prințul Marcu... Nu cum fac crucea este întrebarea, ci de ce-o fac?!.. Ortodoxia este o lume mică și închisă măria-ta.

— Te lapezi de ea, Marcule? Ori o schimbi după nevoile tale?

— Nu mă lepăd, măria-ta... Dar gîndesc asupra ei.

— Am trecut peste timp prin limbă și credință. Turcii n-au cerut nici unui domn, oricît de bicisnic a fost, să-și clădească moschei și medrese pe pămîntul Țării.

— Ar putea-o face de acum în colo, supunîndu-le în paşalîk. Drept pedeapsă pentru necurmatele ei răsmeriți și războaie. Drept pedeapsă că te-a urmat pe măria-ta.

— Ce-mi cereți?

— Să n-o urgiseşti pe Maria Cristierna.

— Să te mai gîndeşti, doamne.

— Poimîine trece prin mîine şi la anul, trece prin anul ăsta, măria-ta.

— Şi tu, Carlo Magno?

Cavalerul pune un genunchi la pămînt. Îi spune cu glas limpede, neşovăitor, cutremurat de un suflu bărbătesc aspru şi lucid.

— Măria-ta, astăzi, este imperiul imperiilor. Am ascultat glasul consilierilor voştri, fiindcă mi s-a părut că vă slujesc cauza, monseg-niore, jertfindu-vă nu dragostea mea, pentru că arhiducesa, bolnavă de ambiţie, nu visează decît castitatea în schimbul purpurei. Dar vi-am jertfit ceea ce-mi oferea Rudolf, în schimbul planurilor şi tainelor voastre, ceea ce, pentru un soldat încă sărac, este mult. Porunciţi. Sînt al vostru, pînă la capăt.

— Lăsaţi-mă singur, şopteşte.

Rămîne singur la « Omul Sălbatec », osteria din oraşul împărătesc, Praha. Stoichiţa gîndeşte la Staturi şi Universităţi ale boierimii, la un sfat al oraşelor slobode, la altceva decît voia lui Io. Divanul domnesc nu-i mai ajunge. Vrea liber în forum. Vrea ştiinţe juridiceşti care să temeinicească alte legi. Legi îngrăditoare ale puterii lui Io. Şi Marcu, întocmai tatălui său, nu în numele credinţei, ci în numele orînduielilor statului pledează. Puterea lui Io, le îngrădeşte cugetul. S-au gîndit la ei, care vor trece între *Frei-herrn*, cu domeniile lor, vor avea diete unde să se întreacă în lupte oratoriceşti, îşi vor dura mori de hîrtie, ori îşi vor vinde grînele şi meiul în Inglitera, vor veni la serbările curţii imperiale şi niciodată nu strică omului să înveţe o limbă, chiar dacă acea limbă nu se trage de la Rîm. . . Dar ce vor face ceilalţi? Sarea pămîntului? Puterea şi temeiul? Cei pe care i-a osîndit el, legîndu-i de pămînt? Cei pe care i-a jertfit el pe cîmpurile de luptă? Cei care-au ţinut Urdia în piepturi şi-n furci şi-n ghioage la Călugăreni?! Ce vor face aceia în vreme şi ce lanţuri le pregătesc ei aici la Praha, în alcovul de taină al Mariei Cristierna şi cum vor ajunge ei ca Smyl Pisek de Chynov, ori mai rău decît acest bacalaureat, de două ori robi pe pămîntul strămoşesc, aşa cum sînt iobagii transilvăneni şi iatăDumnezeule c-am căzut cu iertăciune la picioarele Iglisei şi-abia aici înţeleg Doamne şi-abia acum mă luminez şi iartă-mi mie păcătosului neputinţele mele.

Stă prăbuşit pe marginea patului plin de perne nemţeşti, dolofane, mirosind a săpun şi-a levănţică. Ard trei luminări în sfeşnicul lui de Hurezi. Simion strînge ţăndările jilţului. Flăcările din vatră îşi joacă umbrele pe pereţi. Adevărul despre putere şi domnie,

despre boieri și mulțimi, despre legătură și stările *Magnaei*, nemeșime și orașele saxone, catolicism și ortodoxie, islam și supremație la Dunărea de Jos, despre puterea orașelor libere din Liga Hanseatică și a orașelor-cetăți italice, prăbușirea Spaniei din pricina visului nebun de măreție al unui Habsburg mort abia de doi ani, toată drama sîngeroasă a Evropei care se caută pe sine prin reașezarea stărilor, dramă revărsată asupra *Magnaei*, toate frămîntările popoarelor supuse imperiilor, ale cehilor și ale sîrbilor, ale ucrainienilor și bulgarilor, ale grecilor și ale slovacilor, ale bosniacilor și ungurilor, ale valachilor, toate acestea îl năvălesc cu limpezimea tăioasă a unei șarje de călărime.

— Unde-am greșit și cît am greșit Dumnezeule, șoptește; care este calea adevărului neamului meu și pe unde s-o apuc Doamne spre izbăvirea lui, căci, iată-mă, am ajuns la capătul puterilor mele omenești și am căzut în această Sodomă de gînduri, dincolo de care nu mai văd limpezimile care să mă călăuzească spre destinul *Magnaei*.

Este noapte. Aude vîntul căzînd bufnit peste acoperișul de la «Omul sălbatec». Cade într-o stare de veghe ascuțită, așteptînd ca altădată, fluxul acela magic, care să-l pogoare spre rădăcinile conștiinței de sine, acolo unde stau limpezi esențele și revelațiile. Apoi noaptea se așterne grea peste orașul imperial și simte că afară a început să ningă.

Rudolf II de Habsburg la Hrad, 1 martie 1601

Vîntișorul aromind răscolitor a primăvară curge odată cu Vltava, adiind miresme tulburătoare de seve proaspete. Ghețurile s-au topit într-o noapte. Stolurile de rațe sălbatice se zburătăcesc la picioarele din piatră ale podului Karol. Compania de muschetari pedeștri calcă în cadență gravă, marcată de țăcănitul furcheților loviți de caldarîm odată cu talpa piciorului stîng. Panașele flutură în vînt. Carîta imperială pe leagăn, recunoaște lucrătura jupînului Krüger-Ruggieri, tapisată cu brocat sîngeriu, cu armele Casei de Austria brodate pe perne și pe toate ușile lăcuite negru, huruie legănîndu-l ușor pe sub grila masivă din fier. La portiera stîngă călărește prințul Marcu. La portiera dreaptă, Stoichița. Gărzile lui comandate de căpitanul Mîrzea duc tuiurile și bairacele și steagurile poloneze smulse la Bucov, în lupta cu Eiab pașa, ori în cele cu begii de Vidin și Nikopol răpuși

de Buzești. După gardă vine carîta lui *Freiherrn* Carl von Lichtenstein, în care stau Karatzas și Theofil Rîmniceanu. Apoi carîtele lui *Hofzahlmeister* Hansen Riettman și ale lui *Feldzahlmeister* Hans Undterholzer din care zîmbește cuceritor domnul consilier Gaspar Mellickh, cel care la Alba Iulia se legase să-l slujească. Cortegiul este impunător și corespunde protocolului pentru principii domnitori, ori cei șapte electori. Panașele flutură în vînt. Fanfara muschetarilor răpăie voinicește din tobe. Cerul este albastru și luminos, jos, șters de nouraşi sidefii. *Praha Bohemie Metropolis Accuratissime Expressa* strălucește primăvăratec, frîngînd lumina rece în cupolele aurite. Stă țapăn în carîtă și singur. Platoșa de Damasc, aurită, avînd bătute în relief armele *Magnaei* și sub ele leul din stema veche a Olteniei, în picioare, cu ghiarele scoase, semnul independenței, îi strînge mijlocul și-i freacă șoldul. Fiecare amănunt din îmbrăcămintea lui și a curtenilor a fost pricină de consiliu. Le-a poruncit să lase costumele venețiene pentru ceremoniile și balurile înaltei nobilimi. Să îmbrace pentru audiență uniforma gărzii. Se pare că atît uniformele acestea, cît și căpitanul Mîrzea, călărind cu șoimul pe umăr în zaua lui de Samarkand, cu coif oriental, sînt binecunoscute la Praha, pentru că, de cum a urcat în carîtă, străzile și uliţele s-au umplut de o mulțime foșnitoare, vorbind în șoaptă: negustători și tîrgoveți, soldați și muschetari, fierari cu șorțuri de piele, bărbieri și copii de prăvălie, spălătorese cu coșurile de rufe pe cap, iar ferestrele s-au umplut de ciripitul doamnelor ieșite în priveală. *Freiherrn* Carl von Lichtenstein i-a prezentat fiecare persoană a protocolului, sugerîndu-i că sacra majestate n-a mai acordat de doi ani asemenea onoruri vizitatorilor săi. Raaap-țac, raaap-țac. Talpa și furchetul. Statuile vechilor regi bohemi pătate de găinaţul porumbeilor și al vrăbiilor. Vltava plină de poezie. Hradul pe celălalt mal, pe înălțimile lui abrupte, semeț și orgolios. Iată că se apropie clipa în care va trebui să-și stăpînească mîndria nebună și privirea tiranică, ori înspăimîntătoare, care-a făcut-o pe Maria Cristierna să leșine. Clipa în care va trebui să joace rolul pe care raţiunea politică i l-a impus. Clipa cînd nu va mai fi războinicul și Io. Cînd va fi un diplomat căruia, orice i s-ar spune, va zîmbi, va răspunde că nu a înțeles prea bine, care va număra pînă la zece, ori pînă la o sută, gîndindu-și răspunsurile. Bate din buze. Se-ncrîncenează în sine, acrindu-se. Își aduce aminte de ceremonia investirii lui cu cuca domnească, în fața padișahului și a lui Sinan pașa. La ceea ce a urmat numai la un an după investitură. La absurdul situației acesteia, mereu compromisă de istorie, ca domnul Țărilor să fie investit de sultan, ca un slujbaș al Înaltei Porți. Rudolf cunoaște

această istorie, ca și urmările care-au decurs din ea. Raaap-țac!.. Raaap-țac! Copitele cailor pe caldarîmul podului. Karlov-most! Aștia sînt vechii regi ai Bohemiei. Raaap-țac! Raaap-țac! Apoi a venit invazia germanică cu wuelfii bavarezi Henric Leul și Albrecht Ursul. Anul 1147 Cruciada împotriva slavilor. Apoi anul 1278 cu regele Bohemiei Přemysl Ottocar al II-lea și doliul de la Suché Kruty cînd regele bohem este înfrînt de Rudolf de Habsburg. El vine de la Dunărea de Jos să ceară ajutor tot unui Rudolf de Habsburg, care i-l va da și-n grația lui imperială îi va dărui o soție prin care vrea să sară într-o singură noapte peste neputința cîtorva secole, numai schimbînd armele imperiului cu patul nupțial... Nechează surd în barbă. Își trage pelerina voievodală peste genunchi. Vîntul umed îi trezește durerile din încheieturi. Gugiumanul îi ține cald. Calul prințului asudă înainte de vreme. Abia l-a încălecat. Vede noaptea cînd a trecut Dunărea călare. Simte valurile izbindu-l în piept. Aude strigătele pîlcurilor de călărești ducîndu-se pe sfor. Trecerea Dunării pe gheață. Cînd a năvălit Dunărea peste gheața albastră prin copcile tăiate de ieniceri. Papahagi. Morovlahii. Sofia. Vidin. Nikopole... Șarjele... Ah, șarjele. Crăciun bătrînul... Cozonacii... Paștile. Mieii. Dulapurile. Paștii la Strejești. Ori la Plăviceanca... — Lasă-mă, Mihai!.. Abia mă îmbrăcai, n-auzi?... — Taci, Stanco!... — Ne vede Sima, nesătulule! — Și ce? Ți-s ibovnic? Stanca tînără. Se vede ridicînd-o în brațe. Fugind cu ea pe scările pieptișe, în odaia cu icoane de sub saceac. O iubea acolo pe o miță și casa era plină de oaspeți. Aude glasul Simei: — Stancooo! ... Unde puseși cimbrișorul, Stanco, n-auzi?

— Măria sa doamna nu este, doamne!

— Cum nu este?... Că fui cu ea la icoane!

Raaap-țac! Raaap-țac! Își șterge fruntea cu mînușa din lîniță albă, cusută cu mărgăritare. O salvă de artilerie. Ciulește urechea. Salvă de șase culevrine. Zgîrcită sacra majestate. Oricum, valea Vltavei răzbubuie războinic. Nourașii de salpetru se ridică deasupra zidurilor și donjoanelor. Se văd archebuzierii aliniați la crenele și el este *Michael Weyda in der Wallachey* care iese pe sub grila donjoanelor de pe celălalt mal al Vltavei, malul dominat de Hradčany, părăsind *Kralov most*, care de trei sute de ani este *Karlsbrücke* și îndreptîndu-se spre urcușul pieptiș care duce la Hradschin, *sitz der*... der ce, că *der böhmischen Könige statt* nu mai este, cu toate visurile bacalaureatului Smyl Pisek și cu toate că stă acolo Rudolf II de Habsburg, sacra majestate a Sfîntului imperiu roman, iată că sînt aici încă sute de mii de Smyli, care spun *Hradčany* și *Kralov most* și care au o uni-

versitate şi bacalaureaţi şi magiştri şi care de oase îngropate sub aceste ziduri şi-n aceste pămînturi revenite de primăvară şi amintiri vechi de veacuri şi amintirile gloriei husite şi gustul libertăţii în sînge şi care nu recunosc nici un drept al sacrei majestăţi de a fi stăpîn aici. El este mai mult decît şi-o poate mărturisi de partea acestora. Şi iată-l, cu cortegiu militar urcînd spre *Hradschin*, înăbuşindu-şi mînia şi ura neagră care-i îneacă raţiunea de cîte ori se vede pe sine în locul lui Smyl!

Archebuzieri imperiali. Onorul. Lanţ de halebardieri în cuirase aurite pînă sub portalul catedralei Sfîntul Toma, cel dintîi popas în protocol, pentru a omagia strămoşii Casei de Austria. Gărzile lui rămîn în şei. *Freiherrn* Carl von Lichtenstein (cizme înalte, pantalon spaniol, tunică neagră şi guler gofrat) îşi scoate pălăria cu egretă, arătîndu-i drumul. Sunetele grave ale orgii. Lumina căzînd prin vitraliile enorme. Bolţile înalte, sumbre, sub care *Ave Maria*, sau altceva asemănător, se amplifică, rostogolindu-se pe zidurile de piatră fără nimic duios. O aspră şi poruncitoare chemare la supunere. Se-nfioară. Paşii lui pe lespezile groase. În mijlocul catedralei un mormînt uriaş, dominat de sarcofagul lui Ferdinand I de Habsburg îngropat în 1564. Veghiat de doi lei cu aripi şi capete de vultur, care ţin în ghiare o coroană. Blazonul Habsburgilor. Vulturul bicefal. Face reverenţa protocolară. Carl von Lichtenstein aşteaptă să se întoarcă, ocolind sarcofagul. Ştie de la bacalaureatul Smyl Pisek că aici sînt îngropaţi vechii regi ai Bohemiei, episcopii lor, şi nobilii lor, ca şi nobilimea germană, ori germanizată, căzută pe cîmpurile de luptă. Se întoarce spre răsărit. Mimează o plecăciune smerită. Se îndreaptă spre altar. Se opreşte în faţa leului de care-şi reazemă picioarele regii din piatră ai Bohemiei: Spytihaeva şi Bretislava, domnitori aici la anii 1035 şi 1061. Şase veacuri curse peste statuile lor mortuare. Apoi episcopii. Îngropaţi în pardoseală. În ziduri, nobilii. Un baron Iacopo Proskowski. Herţog Ludvig von (nu ştie citi în gotice). Şi alţii. Cu chipurile săpate în piatră, ei înzăoaţi şi îngenunchiaţi, cu caii alături, cu castelele lor, cu coifurile aşezate lîngă genunchi, cerînd liniştea veşnică cu mîinile împreunate pentru rugăciune, smeriţi aceşti tigri sălbatici, lacomi de pămînturile altora pe care i-au spulberat cu sabia, avîndu-şi săpate semnele heraldice pe aceste lespezi. Se gîndeşte la balaurii *Magnaei*, cu solzi de aur, la lespezile lor de mormînt din naosul ctitoriilor, oftează şi zgribulit în sine se alătură lui Carl von Lichtenstein, spunîndu-i şoptit:

— O întreagă istorie măreaţă, săpată în piatră, monsegniore.

— Sacra majestate iubeşte solitudinea şi meditaţia în această atedrală, principe Michael... Să mergem! Mai avem trei minute pînă ajungem la sala de arme...

...Urcă treptele de marmoră străjuite de halebardieri împlătoşaţi, purtînd morioane, cu sentimentul că sub bolţile vaste ale palatului imperial audienţa care a început somptuos, nu se va mărgini doar la ceremonie şi că, după fiecare treaptă urcată, destinul lui se apropie de deznodămînt. Îi place cortegiul. Are gustul somptuosului şi Rudolf i-l împlineşte, răspunzînd cu curtoazie felului cum i-a primit comisarii. Carl von Lichtenstein merge în faţă, la zece paşi, lăsîndu-l astfel singur în măreţia lui. Îşi simte din nou statura uriaşă. Poartă gugiumanul cu surguciu din diamante şi pene de egretă albă, tunica vişinie a roşiilor, cu gulerul din mătase albă scos peste platoşa uşoară de ţeremonie, lentă de mătase albastră, ciorap alb din tricot pînă sus, pantaloni din atlas alb, cu strafuri de aur, cizme înalte cu apărătoarele răsfrînte, din piele galben-roşcată, pinten de aur, mantia albă cu vulturii împărăteşti tăiaţi în aur, la gît cele trei coliere habsburgice şi pe degetul inelar, peste mănuşa din tricot subţire, rubinul «Selatat», mîndria Răsăritului. Îşi ţine stînga pe garda sabiei de luptă cu cap de grif, cu teaca învelită în blană de pardos. După el, la cinci paşi, vin curtenii purtînd uniforma gărzii călare şi a roşiilor de ţară. Cuşmuliţe din blănuri de rîs avînd surguciuri din diamante şi subarbele din lanţ de aur. Mantiile verzi, ori roşii, ori galbene, încheiate în paftale de aur bătute cu safire şi aşchii de diamant. Coantăşele încheiate în nasturi de rubin. Purtînd săbii de Damasc cu gărzile bătute în olmazuri, iar la brîu junghere şi hangere din aur cu tecile încrustate. Apoi vin cei doisprezece purtători de trofee, conduşi de căpitanul Mîrzea în zaua de Samarkand, cu şoimul pe umăr. Cîte doi din fiecare corp de trupă. Pămînteni, styrieni în uniforma archebuzierilor, sîrbi cu Jivko Roşul, bulgari şi dragoni leşi şi doi cazaci uriaşi care-l slujesc din '95... Balustradele din marmoră ale palierului sînt înţesate de doamne şi cavalerii lor cu un singur scut. De ofiţerimea şi slujbaşii de la *Kriegs Kammer Rathe*. De pictorii şi agenţii comerciali din Ţările de Jos. Gulere valoneze şi flamande, gulere *fraise* scrobite, *cul d'assiette* cu şi fără egretă, bonete din catifea neagră, ori verde, ori roşie, corsaje tăiate *en penseron* lăsînd să se vadă albul strălucitor al sînilor, *pourpoint*-uri din catifele de toate culorile, rochii albe, ori roz din satin, pălărioare de Pojon şi Bratislava, cape strălucitoare garnisite cu dantelărie, apoi murmurul surd, cadenţa purtătorilor de trofee, şoaptele [illegible]ate, lumina căzînd prin vitralii, uşile masive deschise, sala cava-

lerilor plină de armuri, ciubucării aurite și cavalerii Sfîntului imperiu, îmbrăcați în negru, tunici scurte, gulere valoneze, cu mustăți niebelungice, bălaie, încinși cu spadele cărora Casa de Austria le datorează imperiul. Pîrtie între cavaleri și doamnele lor, cu rochiile puse pe vertugadin. A răspuns după protocol cavalerilor cu un singur scut, ridicînd dreapta sub manșeta căreia poartă batista din dantelă de Granada. Răspunde reverențelor cavalerilor prin înclinarea capului. Îi plac acești bărbați cu chipurile aspre. Unul cu ochi albaștri și jumătatea obrazului crîmpoțită de sabie. Are ascuțit un sentiment ciudat și acru. Departe de imperiile nomazilor pustiitori, apărată de *Magna* și Ungaria și Polonia, această Praha imperială s-a durat pe sine în piatră. Dincolo, ce s-a clădit astăzi, s-a pustiit mîine. Știe că repetă o stare pe care-a trăit-o mereu, începînd de la Kosiče. Trece prin Sala cavalerilor, încearcă să zîmbească, poate și reușește și-n el aude crunt rațiunea care-i spune că sînt două istorii în clipa asta în Sala cavalerilor și două lumi care încă nu s-au întîlnit în ceea ce au esențial, chiar dacă el trece dominîndu-i pe cei din sala vastă cu statura uriașă și chiar dacă aceia scot murmure de admirație, iar doamnele îi arată ochii albaștri pe deasupra evantaielor, al căror joc îl omagiază. Al doilea rînd de uși. Sala *Freiherren*-ilor, a stăpînilor liberi. A ducilor și conților. Îmbrăcați mai ales după moda spaniolă. Sentimentul că mereu a trecut dintr-o lume în alta, fiecare din aceste lumi, a cavalerilor cu un singur scut, a cavalerilor și a stăpînilor liberi stăpînite de legi aspre, închise în ele însile. Sfaturile lui de obște, ori ceremoniile din spătăria mare, unde stăteau după ranguri, de la vel boieri, pînă la tîrgoveți și moșneni, avînd cu toții rînd la sfat și poveațe. Iar prin ușile deschise larg, mulțimea pestriță a Cetății de Scaun. Ori judecățile de obște ținute pe sub nucii și stejarii unde-au poposit alți voievozi, în vechimi. De ce este această rînduială a stărilor, mai dreaptă decît aceea a Țării? Unde-au văzut învățații lui sfetnici mai binele așezămintelor aici, decît în Țară? Și unde nu pricepe el în ce stă superioritatea juridicească și politicească a acestei rînduiri?... Al treilea rînd de uși, străjuite de halebardieri imperiali și muschetari... Sala principilor. Știe numele tuturora celor de față. Le-a învățat după pomelnicul dat de Carl von Lichtenstein. Le spune în gînd, căutînd chipul care s-ar potrivi fiecăruia. Se oprește. Schițează o singură reverență orientală, ducîndu-și mîna doar la inimă. Cam aici l-a așezat Rudolf în protocol, cu toate că-l numește «al cincilea frate» al său... Înainte de a face cel dintîi pas spre ușile din lemn de trandafir în fața cărora s-a oprit Carl von Lichtenstein, uși închise, străjuite de ofițeri de cuirasieri, dublați de ofițeri de

muschetari cu spadele la umăr, o vede pe Maria Cristierna, care-i zîmbește fermecător. Rămîne nemișcat. Simte toate privirile celei mai înalte nobilimi a imperiului ațintite asupra lui. Știe că fiecare gest este un răspuns politicesc. Că din clipa asta își joacă soarta. Că dincolo de soarta lui, joacă soarta *Magnaei*. Nu pe un deceniu. Nu pe două decenii. Poate pe veacuri. Că din clipa asta acceptă sau nu suzeranitatea Sfîntului imperiu roman la Dunărea de Jos. Nu o suzeranitate simbolică. O suzeranitate cu garnizoane nemțești și înalți dregători nemți, cu juriști și consilieri, cu funcționari de poștă și finanțe, cu părți negociabile la minele pînă acum în stăpînirea de veci a domniei, cu participații la exportul de sare și lemn, cu privilegii noi pentru orașele saxone care-și vor extinde afacerile în toată *Magna*. I se înțepenesc picioarele în pardoseala de marmoră. Îi tremură genunchiul stîng.

— Neagoe, aude ca prin vis!...

Maria Cristierna iese pe culoarul dintre principi. Îi face o reverență adîncă... Neagoe!... Glasul rațiunii politicești!... Își scoate gugiumanul, luîndu-l sub brațul stîng. Crede că zîmbește. O privește dintr-o dată pe sub sprîncene. O vede albă în rochia cu adevărat regală, din mătase neagră, cu guler înalt castilian, tăiată *en penseron* la corsaj, cu sînii acoperiți de dantelă fluidă și transparentă, încinsă peste mijlocul cast și feciorelnic cu un cordon din fir. Ridică spre el ochi albaștri, plini de adorație. Are altfel de frumusețe Maria Cristierna. Poate și carnală, pentru că este albă și cu rotunjimi chemătoare, are gîtul arcuit și sînul bogat; dar are o frumusețe a dorinței, poate aspră, o frumusețe a ambiției, stăpînită. Stăpînind-o așa cum i se dăruie, viața lui s-ar schimba din temelii și pentru totdeauna. Palatul acesta departe de bîntuirille turcilor și tătarilor ar fi într-un fel, adăpostul lui. Maria Cristierna *ex Transilvaniae, Moldaviae, Valachiae transalpinae Princeps, partium regni Hungariae Domina, ex Siculorum Comes, nata Arhiducissa Austriae Dux Burgundiae, comes Tyrolis et Goritiae*, i-ar aduce zestre o parte din centrul Evropei. Cu regatul dacic, ar fi unul dintre stăpînitorii temuți ai acestei părți din continent. Ca să pacifice Francia, Henric IV de Bourbon a abjurat. A trecut de la protestantism la catolicism. Trecînd el la catolicism ar aduce Apusul pînă la Dunăre. Papa și toate ordinele clericale cu spadă i-ar întări puterea laică. Iezuiții i-ar desăvîrși-o în toată lumea catolică. Ar fi cea mai puternică lovitură dată Reformei și lumii ortodoxe. Polonia s-ar retrage din Moldova. Urmările ar fi de nebănuit. Pentru lucrările cugetului și spiritului. Pentru stările *Magnaei*. Pentru civilizația ei. O învăluie pe Maria Cristierna într-o

privire care-o face să roşească. Se smulge din marmură. Îşi aude pintenii zornăind. Îşi aude paşii. Îl aude pe popa Stoica chemînd numele lui Iisus. Aude corul mitropoliei cîntînd « Hristos a înviat» Şi altceva dincolo de asta. Ceva atît de sfînt şi măreţ, atît de legat de fiinţa lui cea mai adîncă, încît îl podidesc lacrimile. Se pleacă uşor în faţa Mariei Cristierna ducîndu-şi dreapta la platoşă, acolo unde-şi simte inima zbătîndu-se de moarte. Apoi la buze şi frunte şi ştie că Maria Cristierna tălmăceşte cum se cuvine salutul oriental: din inimă, prin cuvînt şi prin raţiune, sînt stăpînul tău, principesă. Jocul cu destinul, jocul cu viaţa şi moartea a început. Vede pe sub gene cum se mişcă unul din tablourile imense în care unul din *Freiherrenii* de odinioară şarjează în armură în faţa scutierilor săi. Cel dintîi moment de şah creat de Rudolf s-a consumat. Ofiţerii de cuirasieri îşi lovesc cuirasele cu gărzile spadelor luînd poziţia *garde à vous*. Un şambelan deschide larg uşile în două canaturi. Maria Cristierna îi face o reverenţă adîncă, retrăgîndu-se între doi bărbaţi bătrîni, îmbrăcaţi în tunici negre. Vede o sală imensă, cu pereţii lambrisaţi, iar în fundul ei, un grup de bărbaţi în negru, cu cape roşii, un ecleziast şi-l aude pe Carl von Lichtenstein spunînd cu glas puternic:

— *Der Fürsten Michael, Weyda in der Walachey!*

Intră în sala imperială de arme, cu gugiumanul sub braţ, în cadenţa aspră a curţii şi a purtătorilor de trofee . . .

— Învaţă, *mein lieber Fürsten*, că puterea stăpînitorilor şi graţia lor, sînt deasupra popoarelor. Că unsul Domnului, nu poate acorda favoruri unora, în dauna altora. *Also, mein liber padre Felippo Spinelli* acest *argumentum baculinum* folosit împotriva nobilimii noastre fidele . . . Astrele, *mein liber Kepler* . . . Arcturus ţi s-a arătat? Am uitat. Mai sînt douăzeci de zile pînă la echinocţiu. *Mein lieber Fürsten*, voiam să spun . . .

— Sacra voastră majestate vorbea de Arcturus. Constelaţia Boarului se vede la Dunărea de Jos, în toată frumuseţea ei, la începutul lui aprilie. Iar vara constelaţia Vulturul cu dalba şi strălucitoarea Altair.

— Dar Lira şi Lebăda?

— Tot vara, majestate.

— Padre Felippo Spinelli ştie şi noi avem îngăduinţa Sfintei noastre biserici romane să afirmăm că scumpul nostru Iohann Kepler este pe cale să lămurească eroarea care stăruie de la Ptolomeus şi Copernicus în legătură cu mişcările circulare şi uniforme ale planetelor. *Mein Gott, lieber Fürsten*, va fi *kolossal*, ca şi pacificarea Transilvaniei. Se pare că la curtea voastră aveţi măscărici care se pricep

foarte bine la astronomie. *Aproposito.* Se zice că i-aţi dăruit hanului tătarilor un ceasornic construit la Nüremberg de către marele Wasserman... sînteţi o fiinţă curioasă, *mein liber Fürsten*... Şi, pe viul Dumnezeu, staţi jos. Statura voastră mă zdrobeşte... Ah! Mulţumesc *imo pectore*, pentru aceste magnifice trofee. Bietul cancelar Zamoyski, va regreta profund aceste steaguri... Şi totuşi... şi totuşi... *Abyssus abysum invocat*... Aceştia, *adscriptum glebae*... o greşeală, *mein liber Fürsten*... Şi garnizoanele mele... Ah! Mă onoraţi. Iată colanele... *Freiherrn* Carl von Lichtenstein... Colanele. *Also, mein liber Fürsten?!*

— Transilvania poate fi a majestăţii voastre de sacrele sărbători ale Paştilor, dacă se va lucra repede, înainte ca turcii să-l întărească pe Sigismund Báthory.

— Tiho Brahe este foarte bolnav... Foarte, foarte bolnav...

— Pentru aceasta este nevoie să am mînă liberă asupra nemeşimii, majestate.

— Padre Felippo Spinelli spune: protestantă, *mein liber Fürsten.*

— Secuii care v-au slujit cu nestrămutată credinţă, aşteaptă în genunchi, ca sacra voastră majestate să le confirme vechile lor drepturi juridice şi militare.

— *Mein Gott!* Secuii... *Siculos*... Cei care atacă mereu oraşele saxone?!

— Cei care le-au apărat de năvălirea tătarilor, majestate.

— Este şi acesta un punct de vedere, domnilor!

— Trebuiesc duse false tractative cu turcii pentru a-i izola de Sigismund.

— Cine le va duce?

— Io!

— Le-aţi mai dus, principe Michael!

— În folosul majestăţii voastre. De aceea rog cancelariile sacrei voastre majestăţi, ca ori ce ştire în legătură cu aceste tractative să fie primită fără nici o suspiciune.

— Rapoartele comisarilor mei nu vi-au fost întotdeauna favorabile, principe Michael.

— Comisarii majestăţii voastre nu pot înţelege politica militară... A dovedit-o răposatul baron David Ungnad, căruia i se datoreşte insurecţia militară şi pierderea Transilvaniei.

— Numai lui? *Aproposito*... Memorandum-ul vostru este excelent, principe. O lucrare politică şi militară vrednică de o cancelarie imperială. Dar are o lacună... Iată, ţi-o va spune *Freiherrn Seyfriedt Christof Breyner, Hofkammer Rathe in Pilsen*...

Freiherrn Seyfriedt Christof Breyner tușește uscat. Este un bărbat înalt, pergamentos, îmbrăcat în negru, cu ciorapi albi de tricot pînă sub bufa pantalonului spaniol, își ține capul țapăn în gulerul *fraise*, scoate din surtucul negru un sul de hîrtie și își împinge înainte piciorul stîng, încălțat în pantof de lac, cu cataramă argintată. Face trei reverențe împăratului. O singură reverență spre el, după ce-i aruncă o privire de pește fiert... Stînd în jilț, marginea platoșei îi apasă șoldurile neplăcut. După ce ofițerii imperiali au preluat trofeele, gărzile lui au ieșit conduse de ofițeri de cuirasieri. Ușile din trandafir s-au închis. Sacra majestate romană a făcut cîteva volte repezi prin fața Consiliului imperial. Scund, cu fruntea mîncată de pleșuvie, nas lung, urechi mari și clăpăuge, mustăți și bărbuță spaniole, cu pielea hypocratică și ochii bulbucați, vădit stînjenit de această audiență. Într-una din volte și-a scos mănușa, pentru o frîntură de secundă, să se scarpine între degete. I-a văzut mîna. Cu unghiile și pielea mîncată de acizi. Pătată. Într-un fel i-a fost milă de bietul om, scos dintre retortele și ceasornicele lui, dintre socotelile făcute pentru « Tabelele Rudolfiene», cum scriau *Avizo*-urile pragheze, omagiindu-i știința astronomică, pentru a da piept cu adevărul neplăcut al acestui Io, venit dintr-o lume îndepărtată, de la marginea mereu tulburată a imperiului. Văzîndu-l frămîntîndu-se fără vreo speranță de scăpare, i-a apărut chipul de viezure al arhiepiscopului Kutasy. Și glasul aceluia: « ai o memorie fantastică, illustrissime! Folosește-o ca să-i demonstrezi arhiducelui că ești un adevărat supus al Casei de Austria, conștient de meritele și idealurile ei eterne»... Iată-l deci pe Carl von Lichtenstein, unul din prepușii Staturilor pentru tronul Transilvaniei nedorit de Rudolf... Iată și înalta nobilime a Bohemiei, a Austriei, a Sileziei, în costumele negre spaniole, cercetîndu-l rece, fără sfială. Ascultă tălmăcirea pe care i-o face Marcu, șoptit. *Freiherrn* Seyfriedt Christof Breyner răspunde într-un fel «Memorandum»-ului alcătuit la Wiana și dat arhiducelui Mathia... Toate lucrurile au fost gîndite pînă în cel mai mic amănunt de acești consilieri, doctori în jură, care vorbesc prin glasul pedant al înaltului demnitar. Se face aluzie la ajutorul militar dat de *weyda in der Wallachey* la cruciada Sfintei Ligi. Se fac referiri la vechimea Casei Basarab, la legătura ei cu principii de Hohenzollern, unul din ei fiind salvat după dezastrul de la Nikopole de domnitorul Mircea Basarab. Se fac referiri la Casa de Austria. La jignirile aduse de Casa Báthorea, prin Sigismund și Andrei Báthory. Se vorbește de Friedrich II și el este numai veghe, pentru că *Freiherrn* Seyfriedt încurcă anii asediilor Wianei, spunînd 1484 pentru asediul făcut de Matei Corvin...

— Cu îngăduința voastră, 1485 *Freiherrn*, spune el și iarăși are senzația că s-a regăsit pe sine în glasul care oricît de stăpînit, bubuie între armurile purtate odinioară de arhiducii Casei de Habsburg. Este o viclenie aici, o cursă murdară, în care vor să-l prindă acești hîrțogari imperiali. . . . Își potrivește glasul și laudă opera împăratului Maximilian I. Îi spune lui Kutasy în gînd « sărut mîna, sceleratule padre», și, zîmbind serafic, face apologia lui Carol Quintul, vorbind despre marile lui campanii împotriva necredincioșilor ajutați de Casa Franței.

— Ca Sfîntul imperiu să fie liber în Evropa apuseană, trebuie mai întîi să fie liber în Evropa răsăriteană. Acest lucru i l-am făcut IO (tălmăcește Marcule cuvînt cu cuvînt) tăind căile armatelor turcești din Balcani, pînă la Oradea. . . . Să mă ierte *Freiherrn* Seyfriedt Christof Breyner, acest lucru a fost foarte limpede spus în Memorandum și el vine să lumineze în fapt, această iscusită dizertație despre căile de negoț și război ale Răsăritului. Wiana va fi liberă la Dunăre, atît din spre răsărit, cît și din spre apus, dacă eu voi fi liber în Carpați și cel puțin în Balcani, dacă nu în Peloponez.

Împăratul spune mereu *noch einmal, bitte noch einmal* și toată prelegerea lui *Freiherrn* Seyfriedt se dă peste cap, cu toate că începuse să înșire cîte puduri de sare se scot anual de la Ocna Sibiului și Uioara (începuse cu sarea, ca să nu înceapă cu aurul și cu părțile negociabile ale societăților saxone în care, își aduce aminte, *Freiherrn* Seyfriedt are șapte din sută) el înțelege foarte bine de ce Rudolf își smulge mănușa din mînă și spune *noch einmal*. Rămîne calm în jilț. Împăratul trece la masa lungă de consiliu. Se așează în jilțul imperial, sculptat cu armele Casei de Habsburg pe care i-l trage un ofițer de ordonanță. În mijlocul mesei este un glob terestru, înconjurat de cercuri armilare.

— *Mein lieber Christof, der Fürsten* se pare că știe tot atît de bine ca și noi istoria Casei noastre. Și, mi se pare, mai bine decît am fost informat, istoria de astăzi a Răsăritului. Domnilor. Rog atenție. Să se ia note pentru *Kriegskammer Rathe*. Vă ascultăm, *illustrissime*.

Știe că a dat peste cap protocolul audienței, prin care consilierii imperiali au vrut să-l silească doar la răspunsuri de da și nu. Prin care au vrut să-l silească la acceptarea pozițiilor lor față de treburile Transilvaniei și Țărilor Românești. Știe că a sosit clipa și că această clipă nu poate fi decît a adevărului, ori ce ar urma după ea.

— Sacra voastră majestate acordîndu-mi bunăvoința sa imperială în pofida cererilor și amenințărilor sultanului, a Staturilor și Ordinelor, ca și împotriva patentelor lui Sigismund III de Wasa, regel

Poloniei, nu a făcut numai un act de majestuoasă suveranitate, ci și unul de dreptate față de un principiu sacru al Casei de Habsburg, libertatea!

— Ah! *Mein Gott!*... Continuați principe Michael!... Vă rog continuați... Iată o frază care aparține domnilor, nu numai unei persoane fine și serioase, dar deopotrivă unui principe care ne-ar onora să primească titlul de *consiliarius* pe lîngă demnitatea de familiar pe care ne aducem aminte cu plăcere că i-am acordat-o pentru marile sale fapte războinice. Domnilor!...

Aude ceasul din turla catedralei Sfîntul Toma bătînd orele unsprezece. Se găsește aici de o jumătate de ceas și adevărata audiență abia acum începe. Rudolf II de Habsburg nu mai țopăie și nu mai face volte...

— Turcii pot avea sub steaguri în Ungaria de Sus, numai patruzeci de mii de oșteni, dintre care doar douăzeci de mii ieniceri și spahii, ceilalți douăzeci de mii fiind pedestrime yaya și akingii. Cruciada la care a chemat majestatea voastră în numele Sfintei Ligi poate fi un fapt împlinit, dacă...

În sala de arme a Hradului este o liniște tăioasă și sumbră. Pe una din lucarne se așează un porumbel alb. Umbra lui cade pe mîinile înmănușate ale împăratului, așezate una lîngă alta pe masa de consiliu.

Jocul Zeilor

— Michael!

— Maria!

Arhiducesa îi întinde amîndouă mîinile. Caleașca cu gărzile lui călări a tras la peronul larg ale acestui *palazzino* așezat în piața acelei părți din oraș căreia Smyl Pisek, călare lîngă surugiul înaintaș, i-a spus că aparține patricienilor nemți. Nu-i plac clădirile sumbre, fără grădini între ele, înghesuite pe ulițele înguste, cu gărzi purtînd plastroanele cu insemnele heraldice ale stăpînilor, care-și strigă injurii, sau se gratulează, după cum stăpînii sînt dușmani sau prieteni. Este 2 martie la ceasurile șase, gărzile Mariei Cristierna purtau făclii și ea însăși îl aștepta în capătul scărilor largi, din stejar lustruit, într-o rochie albă pusă pe vertugadin și acum îi apucă mîinile în mîinile ei, îl privește cu ochii albaștri și-i spune că niciodată o audiență de o jumătate de oră nu s-a prelungit la peste o oră și că cel puțin o jumătate din consiliu îi sînt dușmani de moarte!...

— Din ce pricină, regina mea?

O vede roșind pe gît. Pete mari, îi urcă pe frunte. Își dă gugiumanul și mantia pajului.

— Numai voi, *illustrissime* știți să impuneți adevărul cu atîta forță, încît el pare simplu acolo unde este foarte complicat și ușor de suportat acolo unde nici măcar în vis nu trebuie rostit. Îi face o reverență. Dincolo de arhiducesă, sub policandrele în care ard lumînări albe de ceară, lume multă așezată ceremonios pentru primire. În urma lui, la piciorul scării, prințul Marcu, Stoichița, Carlo Magno. Mihalcea Karatzas și episcopul au rămas să-l primească pe Dionisie Rally Paleolog... Și pe aga Lecca. Azi noapte a venit la « Omul Sălbatec» Zvetlana Rose-Maria... A fost nebună, a rîs și a plîns cerîndu-i să-i spună că este cel mai frumos și credincios paj al imperiului. Un sărut, pentru un secret de stat. O noapte de dragoste, pentru o veste importantă care-l privește... I-a cerut împăratul să-i pregătească un plan de campanie, împotriva lui Sigismund Báthory?... Da, i-a cerut!... Ei bine, să alcătuiască acel plan amănunțit, cu pieţele de recrutare, cu felul oștimii; cu cheltuielile acesteia, dar mai ales să alcătuiască un plan al campaniei împotriva turcilor, care să aibă drept scop, nu cucerirea Constantinopolului, ci aceea a Belgradului și a teritoriilor pînă la Marea Adriatică. Acesta este cel mai fierbinte și intim gînd al lui Rudolf... De unde-l știe?.. Nu are nici o însemnătate, de vreme ce-l știe și i-l spune. Este o trădătoare... Maria Cristierna vrea să scape de ea. I-a spus că, în Transilvania, a trimes-o pe cea mai bună confidentă la *Weyda* să-l cîștige pentru cauza ei și confidenta a știut atît de bine să se folosească de această însărcinare încît puțin i-a lipsit să nu-i ia locul pe tronul principatului. — Asta n-o să se mai repete niciodată, scumpă Rose-Maria, i-a spus arhiducesa, ordonîndu-i să se întoarcă la Kosiče, unde să se îngrijească de cele necesare campaniei — de furaje frumoasa mea, care se pare sînt specialitatea soțului tău... E geloasă și rea, dragostea ei pentru tine iubitule (i-a spus iubitule, cu o ușurință suspectă) este mai mult fiere, decît miere, nu are nebunia să ți se dăruiască și pot să jur că n-a cunoscut și nu va cunoaște lîngă tine voluptatea nopților noastre.

Zvetlana Rose-Maria von Rosenau este o femeie prea iscusită pentru a-și pierde mințile din dragoste. A tulburat-o povestea lui, a tulburat-o faima, știe că nu-i este nici cel dintîi amant și nici cel din urmă, nu i-a cerut jurăminte de fidelitate și-n zori s-a îmbrăcat cu grație, rugîndu-l să-i lege corsajul. — Te aștept la Kosiče, peste o lună, i-a spus sărutîndu-l din fugă și el a avut simțămîntul că Zvet-

lana a jucat un joc în care s-a prins singură mai mult decît o voise și acum se desprinde abil, pînă cînd jocul nu devine primejdios. A încercat o strîngere de inimă cînd femeia tînără și frumoasă a închis ușa în spatele căreia o aștepta Simion. Dar și o ușurare...

— Adevărul, regină, singura chezășie a libertății unui regat care se poate naște prin sine și prin voi.

Maria Cristierna își așează dreapta pe brațul lui stîng. Il strînge ușor. Îi simte unghiile pe încheietură. Este întîia oară cînd se gîndește la ea ca la o femeie.

— *Illustrissime*, șoptește alb arhiducesa... Sîntem priviți... Stăpîniți-vă...

Apoi, cu glasul dintr-o dată aburit:

— Michael, mi-e frică...

— De mine, regină?

— De tine. De toți și de toate... Zîmbește-i acestui înalt prelat Sdenko Adalbert Poppl — episcop de Breslau și... *Grosskanzler von Behaimb*... Te las cu el. Îl va onora acest lucru. Tălmaciul tău să fie cu băgare de seamă. Episcopului îi place să vorbească în pilde.

Îi face semn lui Marcu. Stoichița și Carlo Magno sînt întîmpinați de domnul consilier aulic Gaspar Mellickh, care-i conduce spre un grup de bărbați în negru. Maria Cristierna îi face o reverență, după ce i-l prezintă pe episcopul de Breslau. Îi șoptește:

— Veghez.. Te voi răpi la timpul potrivit.

L-a durut felu cum Maria Cristierna și-a trecut privirea de ghiață peste Carlo Magno. Nici cel mai mic semn detulburare pentru bărbatul care iubind-o, a stîrnit pînă la crimă gelozia lui Sigismund. Monseniorul Sdenko Adalbert Poppl pare împăcat cu cele lumești și cu cele veșnice, surîzîndu-i cu toată fi ința-i radioasă și prosperă. Rotofei, cu obrazul plesnind de sănătate, îi vorbește cu glas plăcut de tenor, adresîndu-i-se cu titlul ciudat de *monseniore der Fürsten von Dakia Wallachey*. Il felicită pentru strălucita lui victorie obținută ieri. El este marele cancelar al Sileziei și se află aici, în chestiunea privată a castelului Kyngsburg — comite o indiscreție — dar nu cunoaște un alt fapt asemănător cu audiența de ieri, la care a participat și nu știe dacă *der Fürsten* îl reține. El a formulat propunerea unei noi audiențe la care, pe lîngă Consiliul secret, să participe trei generali care au luptat în Ungaria superioară, ori în Bosnia, împotriva turcilor. Dacă *der Fürsten* consideră că este cazul, el este gata să-i prezinte pe cel mai important supus al imperiului

— Important pentru cine, monseniore?

— Pentru voi, principe... Şi dacă îngăduiţi, pentru mine... Prin mine, pentru consilierii, o nu pentru toţi, numai pentru cei aleşi ai Camerei de Silezia. Şi prin ei, pentru voi... Iată un cerc perfect... Iubesc cercul pentru că nu îngăduie interpretări. Episcopul de Breslau îşi duce degetul înmănuşat violet la buzele pofticioase, fără urmă de practici ascetice... Am făcut tot ce am putut să lichidez proprietatea ipotecată a castelului Kyngsburg, o doamnă von Logau Wittib, plătindu-i banii de la fisc, pentru reparaţiile făcute de ea. Cu încă un efort al fiscului, vom înzestra acel domeniu superb cu tot inventarul agricol şi cu mobilă pentru cincisprezece încăperi, — *monsegniore der Fürsten von Dakia Wallachey*, astfel încît să fie vrednic de protejatul sacrei majestăţi.

— Şi la ce sumă socotiţi că se va ridica efortul fiscului din Silezia, monsegniore?

— Oh!... Este o chestiune care nu merită să fie discutată... Dar iată-l pe cel de care vă vorbeam... *Illustrissimo et Magnifico Wolffgango Rumpf, libero Baroni in Wielrosz et Weittach, Ordinis Sancti Iacobi Equiti et commendatori in Paraquellos, Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis intimo Consiliario et Secreti Consilii Praesidi, supremoque Magistro curiae et Cubicularío*... Şi încă alte titluri la fel de importante.

— Ne cunoaştem monsegniore, din scris, spune primind cu graţie reverenţa schiţată de baronul Wolffgang Rumpf, poate cel mai puternic consilier al împăratului, a cărui figură de vultur pleşuv a remarcat-o la audienţă...

— Mă bucură graţioasa voastră atenţie, principe. Şi-mi pare bine că am refuzat atunci intervenţia voastră în favoarea lui Stefanus Chiaky de Kereztezegh în chestiunea... în chestiunea...

— Restituirii castelului Adorjan, *Freiherrn* Wolfgang Rumpf.

— Este exact... Intuiţia mea, iertaţi-mă, mi-a spus cine este Stephanus Chiaky.

Consilierul intim şi preşedintele Consiliului secret vorbeşte atît de tare cît este nevoie ca în jurul lor să se strîngă toţi invitaţii Mariei Cristierna. Ea însăşi, cu capul graţios înclinat spre umărul stîng ascultă într-un fel de reculegere, glasul uscat al lui *supremoque Magistro curiae et Cubicularío*, care spune să este necesară o revalorificare a titlurilor şi proprietăţilor nobiliare din Transilvania, ceea ce *der Fürsten* a încercat să facă, dar s-a izbit de împotrivirea nemeşimii tulburente şi necredincioasă împăratului.

Mereu politica... Aici, mai tăioasă şi primejdioasă decît la Hrad, unde-au vorbit doar împăratul şi el. Aici mai vicleană şi

cu mai multe tăișuri, pentru că marele cancelar al Sileziei și acesta, atotputernicul Rumpf, vor ceva și n-o spun, pentru că sînt aici din ordinul împăratului lor să-i ceară și la nevoie să-i impună. Simte că tot aici și poate acum se hotărăște totul pentru el și săptămînile și lunile ce vor veni. O clipă vede ca prin pîclă salonul cu lambriserii aurite. Policandrele... Chipurile pudrate și sulemenite ale femeilor. Bărbile stil Filip II ale bărbaților... *Illustrissimo et Magnifico, libero Baroni* și cavalerul ordinului Sfîntul Iacob mai spune ceva despre instabilitatea politicii transilvane, despre decăderea regretabilă a Casei Báthorea, apoi se întîmplă aceeași manevră ca la Poszony de Anul nou, curtenii se retrag în grupuri și el rămîne cu Wolfgang Rumpf și rubicondul mare cancelar al Sileziei. Rumpf îl privește cu ochi oțelii, reci și tăioși. Fruntea mîncată de pleșuvie are oasele puternice, încheiate în nuturi. Nările nasului coroiat îi tremură și i se albesc. Îl ghicește zăcut în el, crud și ambițios.

— Se pare magnifice *Freiherrn*, că aveți să-mi reproșați o mie de lucruri și să-mi spuneți altă mie de lucruri folositoare... Jur că în cea dintîi mie intră politica mea față de orașele saxone, față de grațioasa propunere a generalului Basta de a garnizona Transilvania cu trupe germane, despre posesiunile illustrissimei arhiducese de la Făgăraș și în general toate propunerile aduse de I.V. Doktor Bartholomeus Pezzen, membru al consiliului pe care-l conduceți... Marcule, eu o zisăi în limba de tabără, tu fățuiește-o și spune-i-o în latinește, cu toate că pricepu fiecare cuvînt... Dacă nu-l iau în sabie, ăsta mă roade pînă la inimă. Binecuvîntă-l în gînd pe viezurele preacatolic. Fără el eram în colții lor...

Zîmbește cu grație celor doi înalți demnitari. Își scoate batista din mîneca coantășului domnesc din brocat vișiniu, încheiat cu nasturi din diamante. Poartă pantaloni din lîniță frandreză albi și cizme scurte din safian verde, moi, cu toc înalt și pinten din aur. Îi mulțumește în gînd arhiepiscopului Kutasy pentru arma tăioasă pe care i-a dat-o: cunoașterea habsburgilor de odinioară și astăzi, dar mai ales cunoașterea partidelor și a stării imperiului. Are, după cîtă vreme, senzația adevărului acestei seri. Adică se poate desprinde de sine și poate privi totul cu ochiul lucidității. Vede salonul care servește de decor acestei adevărate înfruntări politice, plin de femei frumoase și consilieri și baroni liberi și colonei de reiteri, ori de cuirasieri imperiali, o vede pe Maria Cristierna palidă, căutîndu-i privirea, se vede pe sine, cu un cap mai înalt decît cel mai înalt cuirasier și știe că singura lui apărare este veghea și atacul. Atacul la sabie, din galop. *Freiherrn* Wolffgang Rumpf își mușcă mustața

de muschetar. Știe că l-a lovit cu propria-i armă. Că după ce i-ar fi aruncat în cap toate punctele Memorandum-ului adus de Pezzen, ar fi început jocul vechi, pe care-l joacă de atîta vreme cu turcii: ei amenințînd și cerînd, el împotrivindu-se și amenințînd la rîndu-i . . . A ghicit. Pezzen este omul acestui Rumpf. La Alba-Iulia, Pezzen avea mînă slobodă să cedeze în schimbul, a ce?

— Principe, sînteți tot atît de periculos în politică, cît sînteți de sîngeros pe cîmpul de luptă.

— Vi se pare *Freiherrn* Wolffgang Rumpf . . . Sau dacă nu vi se pare, atunci ceea ce nu speră dușmanii mei să obțină cu forța, pot întotdeauna prietenii mei să obțină prin fidelitate.

— Iată un răspuns demn de un mare războinic, spune Sdenko Adalbert Poppl, împreunîndu-și mîinile în mănuși violet pe pîntecul rotofei. Sînt de partea steagului alb, *illustrissime* principe . . . De partea păcii armonioase în care sufletele noastre să laude binefacerile divine.

— Totul începe și sfîrșește cu politica, principe Michael. *Illustrissima* voastră persoană este prea conștientă de acest imperativ al istoriei, ca să nu-i recunoască împăratului meu dreptul de a face la rîndul lui, politică.

— Este îndatorirea suveranilor, domnilor.

— Îngăduiți-mi atunci, să vă explic ceea ce comisarii nu au făcut-o fie că nu s-au priceput, fie că i-ați împiedicat s-o facă, fie că i-ați înspăimîntat cu moartea prematură a lui Paolo Giorgio Raguseo, ori a nemeșilor imunitari, cărora nu le-ați garantat dreptul de a apela sentința la suveranul lor și al vostru.

— Al lor, poate . . . Al meu, numai prin voința mea, fără un temei juridic pînă astăzi.

— Dar jurămîntul de la Tergoviște, de față fiind episcopul de Agria, Stephanus Szukay și I.V. Doktor Bartholomeus Pezzen?

— Dumnezeule, magnifice . . . A fost un jurămînt prin Sigismund Báthory . . . Pe care l-am limpezit la Șelimberg, cînd răposatul cardinal Andrei Báthory m-a silit să-l reînoiesc și Io, n-am vrut-o !

— Vă considerați dezlegat de jurămîntul de fidelitate față de suveran?

— Sînt legat de suveran prin posesiunea castelului și domeniului Künigsberg. Monseniorul episcop *zu* Breslau, o poate confirma, sfinția sa primind actul meu de fidelitate jurat Ordinelor și Statelor Sileziei, prin cavalerul meu Carlo Magno. Însuși suveranul m-a dispensat de a-l face în persoană, fiind angajat în războaiele cu turcii. . .

Acum, acum în ce calitate, în afara celei de familiar pot fi al suveranului, cînd generalul lui s-a unit cu răsculații care lovind în mine, în puterea suveranului loveau? Cînd cancelaria imperială nu l-a silit pe Zamoyski să se oprească în Pocuția?! Oare nu eu sînt îndreptățit să întreb, de ce n-am beneficiat de *auxilium*, în schimbul faptelor mele, venite toate în sprijinul Sacrului imperiu?

Președintele Consiliului secret face o grimasă neplăcută.

— Înainte de a vă răspunde, principe Michael, este nevoie să știm ce înțelegeți voi *illustrissime* prin Sfîntul imperiu și ce înțelegem noi, cei care-l ducem spre propășire.

— Iată o prelegere pe care o ascult cu plăcere, domnilor... Dar să stăm. O caută din priviri pe Maria Cristierna. Arhiducesa se rupe de oaspeți. Ei i se înclină și-i spune zîmbind că acești domni iluștri ai imperiului sînt gata să-l convertească și el vrea să se lase convertit, dar nu în văzul acestei strălucite curți și numai în prezența ei augustă. Arhiducesa roșește. Îl privește cu un fel de disperare. Arată cu evantaiul o nișă în care sînt cîteva taburete în jurul unei mese încrustată cu fildeș. O conduce pe arhiducesă acolo, strîngîndu-i brațul. Nu-i scapă o nouă grimasă a magistrului suprem al curiei imperiale.

Marcu tălmăcește greu, pentru că Wolffgang Rumpf vorbește o latină germanizată. Spune cu glasul lui uscat că sacrul imperiu este o ideie de forță, care îmbogățește toate popoarele care-l alcătuiesc. Că acestea, în ordinea spirituală, îl slujesc pe Dumnezeu prin împărat. Iar în ordinea materială, se slujesc pe ele, prin împărat. Că împăratul asigură echilibrul, libertatea lor în comuniunea popoarelor pe care le guvernează după principiile unei foarte largi participări a Camerelor, Ordinelor și Statelor la viața politică. Această participare se poate face prin două elemente care unesc popoarele: limba latină și credința catolică.

— După cîte știu trăiesc în imperiu lutherani, calvini, protestanți și unitarieni, *Freiherrn* Rumpf.

— Sînt comunități, nu popoare, principe.

— Cum ar fi de pildă poporul valach, care este în întregime ortodox și care folosește în cancelarii valacha și slavona și greaca.

— De aceea veți înțelege de ce merg atît de greu treburile răsăritene, principe.

Președintele Consiliului secret tușește discret în batistă. Spune că imperiul nu poate acorda un statut deosebit nici uneia din provinciile sale. Nici unuia din statele sale, așa cum *der Fürsten* a cerut-o pentru Transilvania.

— După cîte știu, Báthoreștii erau principii unui stat suveran, magnifice.

— Vasal, principe. Există actul întocmit la Praga de Sigismund.

— Greșiți, *Freiherren*... (glasul Mariei Cristierna, dulce și tăios în același timp). Prin căsătoria cu mine, Transilvania a fost suverană. Acest mariaj neconsumat, domnia cardinalului, cucerirea ei de principele Michael și insurecția nemeșimii au anulat statutul creat de Sigismund.

— Astăzi domnește din nou Sigismund, împotriva suveranului său, prin forța turcilor și tătarilor și cu complicitatea Poloniei. Care este astăzi statutul Transilvaniei, *Freiherrn* și monsegniore?

— Tocmai pentru definitivarea lui ați fost ieri primit de suveran, principe Michael.

— Ce gîndește președintele consiliului secret pentru definitivarea acelui statut?

— În ordinea politică pot exista două soluții avantajoase: *ad primum* — principat autonom, vasal Sacrului imperiu, cu garanții certe de vasalitate. *Ad secundum* — provincie a confiniului militar, guvernată de un general al imperiului. Sacra majestate înclină spre această soluție, care ar scoate averile princiare de sub capriciile principilor, constituindu-se în domeniile statului; ar limita influența magnaților și ar garanta lupta antiotomană...

— Ați uitat a treia soluție, pe care însumi am dat-o, magnifice. Regatul dacic. Acela care ar întruni toate elementele de care vorbeați: limba, credința, istoria, descendența comună.

— Sub ce statut, principe?

— Imperial!

— Cine-l va garanta?

— Noi!

Spune noi și cu un gest ușor ia în palma stîngă mîna Mariei Cristierna care pălește și rămîne nemișcată pe taburet, privindu-l plină de spaimă.

— Arhiducesa nu este liberă, principe Michael.

— Suveranul va obține divorțul. Mariajul ei nu a fost consumat. Sigismund a abandonat-o și alungat-o. Papa o dorește la Alba-Iulia.

— Într-un principat catolic. Voi îi oferiți un regat ortodox.

— Ofer un regat care să despartă Sfîntul Imperiu de alianța otomano-polonă, capabil să elibereze teritoriile și popoarele dintre Dunăre și Adriatica... Reflectați.

— Prin succesiune, regatul dacic poate fi o primejdie, dacă turcii îi cîștigă suveranul.

— Un suveran născut dintr-o arhiducesă a Casei de Austria?

— Poate fi răsturnat printr-un complot, cum se întîmplă atît de des în ţările voastre. Voi înşivă, principe, sînteţi victima unui asemenea complot. Suveranul doreşte garanţii ferme. Se teme pentru viaţa arhiducesei şi a posibililor ei copii.

— Care sînt acele garanţii?

— Trupele imperiale.

— Comandate de cine?

— De un general imperial.

— Imposibil. Nici un domn şi principe nu va accepta să nu aibă comanda trupelor.

— Imperiul are generali şi generali supremi.

— *Magna* îl are pe Io!

— N-am înţeles, *illustrissime!*

— Ce-mi propuneţi?

— Primiţi titlul de căpitan general al imperiului şi guvernator al Transilvaniei. Veţi putea veghea asupra Wallachiei, care va rămîne sub statutul tradiţional, scoasă de sub vasalitatea otomană, acceptînd firesc, prin voi, suzeranitatea Sacrului Imperiu. Acelaşi lucru pentru Moldova.

— Titlul de guvernator nu este ereditar... Ce se va întîmpla după moartea mea?

— Titlul de guvernator poate deveni ereditar, dacă provincia va accepta statutul de ducat şi mariajul propus de voi vă va aduce titlul de arhiduce al Casei de Austria.

Schiţează o reverenţă spre Maria Cristierna care i-a înfipt unghiile în palmă. Iată deci adevărul. În toată cruzimea lui cumplită. Cu toate urmările lui tragice pentru *Magna*. Spune cu glas jos şi atît de aspru încît îşi simte barba aricindu-i-se:

— Sînt principe ereditar şi domn din Casa Basarab, domnitoare în Răsărit de peste trei sute de ani, ceea ce se întîmplă mai rar în Europa de astăzi. Aţi auzit-o de la împărat. Titlurile pe care le voi accepta nu pot porni decît de la acesta în sus. Vor fi ereditare şi vor cuprinde în ele, pe lîngă titulatura Báthoreştilor, tot ceea ce sacra majestate, la sfatul vostru înţelept, îmi va acorda... *Amen!*

— *Der Fürsten Michael* are dreptate, iluştri domni, spune rece Maria Cristierna, ridicîndu-se. Sîntem aşteptaţi. Începe dansul... Principe, vă mai aduceţi aminte de Alba-Iulia, cînd m-aţi omagiat punîndu-vă spada în slujba mea?

— Spada şi inima, *illustrissimă* doamnă...

Le surîde celor doi demnitari. Maria Cristierna îşi aşează dreapta

pe stînga lui. Violiștii și flautiștii ascunși într-o nișă cîntă cele dintîi măsuri. Doamnele așezate pe un singur rînd își fac reverențele, privindu-i pe ei, mai mult decît pe partenerii lor. Apucă degetele arhiducesei, schițînd pasul care deschide dansul.

— Ori regat, ori nimic, spune rece Maria Cristierna... Ați fost magnific, prințe Michael. Vă rog să-mi onorați cina...

Zîmbește fermecător și tandru:

— Flautul cere schimbarea partenerelor, Michael... Supune-te!

— Nu m-am supus niciodată, Maria...

— Nici dacă te implor?

Din nou flautul. N-a auzit cînd muzica s-a oprit, așteptînd hotărîrea lor. Se gîndește la Stanca. La copii. Se gîndește la *Magna*. Zîmbește. Maria Cristierna trece într-o piruetă ușoară la un colonel de halebardieri care-i face o reverență adîncă... Lui îi vine o femeie înaltă, cu aer regesc, ușor roșcată, care-și face reverența și-i spune italienește:

— Nu răspundeți avansurilor lui Rumpf, pînă cînd nu-l veți întîlni pe Carl von Lichtenstein. Dansul acesta cere două măsuri cu piciorul stîng și numai o cadență cu dreptul...

Un sfeșnic cu trei lumînări parfumate în mijlocul mesei din abanos. Lumina gălbuie cade pe mîinile arhiducesei, cu degete energice, nervoase, au ceva bărbătesc în ele cu toate că sînt îngrijite, cu unghiile lungi și lăcuite. El șade la capătul celălalt al mesii. O privește pe deasupra sfeșnicului. Se gîndește la capriciile destinului. Maria Cristierna are fruntea înaltă. Boltită. Sprîncenele date cu cărbune. Și-a lipit în colțul gurii și-n coada ochiului stîng *les mouches*, alunițele acelea fermecătoare din tafta neagră. O simte înspăimîntată. Își stăpînește glasul pe care și-l vrea tandru. Știe că nu va împinge jocul acesta pînă la capăt, dar în noaptea asta dorește aprig această femeie care a-ncercat să-și facă jocul prin el cînd rămăsese principesă a Transilvaniei, trimițîndu-i cînd rugi fierbinți, cînd scrisori glaciale în numele unei suzeranități care-l făcea să rîdă. A dorit-o altă dată pe Maria Cristierna? Poate... A fost Velica atunci și nimic altceva decît Velica. Despuiat de puterea voievodală, condotier pentru această lume dornică de miracole venite din Orient, se regăsește ciudat în bărbatul pe care-l vede plecîndu-se peste masă și spunînd cu glas aburit:

— Maria Cristierna de ce ți-e frică de mine?

— Oh, Michael, am auzit atîtea despre infidelitățile tale... Despre crimele tale... Despre obiceiul tău musulman de a trăi cu mai multe femei deodată... Despre felul despotic în care ți-

ai exilat soția și copiii pentru a te deda desfrîului cu Velica Genga. Despre felul despotic în care l-ai lipsit pe bietul Fabio Genga, de drepturile lui matrimoniale. Despre șarja ta nebunească împotriva trăsurii lui Zamoyski, singur cu cîțiva *desperados*, pentru a-i împlînta sabia în beregată.

— De ce tocmai în beregată, arhiducesă?

— Pentru că numai acolo lovești să vezi țîșnind singele.

— La asta nu m-am gîndit pînă astăzi... De ce m-ai oprit aici? De ce singur, dacă te înspăimînt atît?! Ai spadasini ascunși după perdele? Vinul acesta de Rhin este otrăvit? Buzele tale sînt otrăvite?... De ce m-ai apărat de *Freiherru* Rumpf?... De ce mi-ai trimis-o pe Zvetlana Rose-Maria von Rosenau?... Arhiducesă. Noi doi știm ceea ce acești *illustrissimi* consilieri și cancelari și episcopi și *Feldzahlmeisteri* nu știu decît din auzite. Ai trăit la Alba-Iulia. Ai fost insultată și disprețuită. Chiaky și Moise Székely ți-au jignit pudoarea, încercînd să ți se urce în pat... Știu! Știu totul Maria...

Vorbește cu glasul înăbușit. Dă sfeșnicul la o parte. Se pleacă peste masă. O vede albă, scuturată de un fior care-i face să-i tremure bărbia.

— Și tu și eu am suferit cumplit din pricina grosolăniei și infidelității acelora... Maria Cristierna jură-mi că mai cunoști un alt bărbat care este gata să-și dea viața pentru a-i pedepsi. Pentru a aduce Transilvania la ascultare și ordine... Arhiducesă, poate sînt așa cum ai auzit că sînt... Poate am obiceiuri despotice față de soții amantelor mele... Doar mă cunoști, Maria... Ți-am fost destui ani, aproape. Am salvat destui ani tronul lui Sigismund. Maria Cristierna... Sînt aici să mă răzbun. Răzbunarea mea va fi și răzbunarea ta. Îți ofer un regat și cei care ar trebui să-mi mulțumească în genunchi, vin și-mi oferă la rîndul lor rangul de general imperial. Mie, un principe domnitor. Arhiducesă, pot trăi în magnificiență, în ori care oraș al Evropei. N-am venit aici să cerșesc... Am venit să dau... Și să iau, ceea ce voi...

Întinde stînga. Își lasă palma cumplită peste mîinile arhiducesei. Întîlnește privirea ochilor albaștri, plini de-o lumină stranie. Se ridică. Ia pocalul de argint. Cina a fost sărăcuță. Fructele puține. I-a slujit o femeie îmbrăcată în negru. I s-a părut că este o bătrînă pînă cînd i-a văzut mîna. A știut atunci că femeia este făgărășanca luată de arhiducesă cînd a părăsit Alba Iulia... Glasul acela tainic, glasul acela din ce în ce mai des auzit în ceasurile lui de meditație, care-l previne, care-i spune « stăpînește-te Mihail, stăpînește-te ». Știe că fiecare gest are urmări negîndite și totuși, ce diavol al diavo-

lilor îl aduce lîngă arhiducesa Maria Cristierna, vara sacrei majestăți romane, ce diavol al diavolilor îl îndeamnă s-o ia de talie și s-o ridice spre el, cu toate că femeia tremură și i s-au împînzit ochii; ce negru diavol îl face să-i apropie cupa de buze?

— Un obicei din țara mea, arhiducesă, care pecetluiește o prietenie. Ești liberă sau nu, să bei din pocalul meu.

Se-nclină curtenitor. Se întoarce la locul lui. Clipa cea mai grea a trecut... Îi spune arhiducesei că nefiind repudiată de Sigismund, și el fiind din nou principe al Transilvaniei, jignirile care i se aduc sînt cu atît mai usturătoare cu cît Ordinele și Statele Transilvaniei iau măsuri aspre și ofensatoare pe domeniile ei, dar mai ales în Scaunele săcuești, unde ea este comite.

— Te-am ascultat, Michael, spune rece arhiducesa. M-am înspăimîntat mai mult ascultîndu-te pe tine, decît pe calomniatorii tăi.

— De ce Maria Cristierna?

— Pentru că ai o forță diavolească, ocultă, care trezește spiritul lui Cotis în orice femeie, oricît ar fi de virtuoasă. Pentru că ai o forță ocultă, care vrăjește și subjugă, Michael. Ai dovedit-o pînă și suveranului și Consiliului imperial...

— Este forța adevărului, arhiducesă.

— Poate! Dar prin tine, adevărul devine înspăimîntător.

— Aștept sfatul arhiducesei Maria Cristierna... Turcii au robit mii de iobagi și nemeșime slobodă la scosul sării de la Uioara și Ocnele Sibiului. Cară sarea pe Mureș, și pe Tisa și pe Dunăre la Belgrad. Tătarii lui Sigismund pradă în săcuime și-n Țara Făgărașului. Mă tem că atunci cînd ne vom hotărî să-l izgonim pe Sigismund, vom găsi o Transilvanie pustie și pustiită.

— Rumpf nu se va grăbi pînă cînd nu va fi sigur că are a cincea parte din minerit. Și poate, monopolul sării.

— Ți-a cerut-o?

— Încă de cînd eram la Alba-Iulia.

— Prin cine?

— Prin Sdenko Adalbert Poppl *Bischof zu Breslau, Grosskanzeler von Beheimb.*

— Are și în Silezia a cincea parte?

— Acolo are a patra parte.

— Vrea să sărăcească principii.

— O face de ani de zile, lovind în verii suveranului.

— Și împăratul?

— Închide ochii. Fiind noi slabi și săraci, depindem de bunăvoința lui imperială.

— Trebuia să mi-o spui mai de mult. Sînt învăţat să dau numai atît cît se cuvine.

— M-am temut.

— Teme-te doar să-mi fii infidelă.

— Nu-ţi sînt supusă. Nici amantă! Nici măcar soţie!

— Ai să-mi fii atunci cînd o vom voi-o...

— Ai vrut să spui « cînd o vei voi »!

— Da!

— Vreau să beau cu tine din aceeaşi cupă, după obiceiul vostru valach.

— Va trebui să faci multe după obiceiul nostru valach, arhiducesă.

— Spune-mi cîteva din acele multe, Michael!

— Doar unul, Maria... Copii... Spune româneşte, se ridică fulgerător, o ia în braţe şi din cîţiva paşi de lup, o trece în alcov, îngenunchind cu ea în faţa vetrei. O aşterne uşor pe blana de urs, vînat de ea în munţii Făgăraşului... O sărută pe buzele reci, tremurătoare. O sărută pe gît. Simte gustul pudrei. Coboară cu buzele în corsajul aromind a mosc. Între sînii plini şi tari. Îi găseşte sfîrcul sub corsaj. O răscoleşte. Cînd îi simte degetele înfipte în păr, apoi palmele încleştîndu-i gîtul, se lipeşte de ea, căutîndu-i bumbii. Îi aude gîfîitul aţîţat. Apoi glasul stăpînit şopteşte la ureche:

— Nu vreau bastarzi, Michael... Ocroteşte-mă!

Se desprinde. Răsturnată pe blana de urs, cu sînii goi, albă şi pietroasă, cu carnea strigînd numele dragostei, cu braţul apărîndu-şi obrazul, dăruită înainte de a o fi luat, Maria Cristierna plînge uşor, copilăreşte. El o ia din nou în braţe, cu un gest tandru pe care nu şi-l recunoaşte. O duce în patul cu baldachin din mătase roşie. O lasă în aşternutul pregătit pentru noapte. Vede cele două perne puse alături, cu monograma ei purtînd deasupra coroana şi armele Transilvaniei. O culcă uşor. O acoperă cu plapuma moale, din mătase albastră. Se pleacă. O sărută pe frunte. Îi mîngîie buclele blonde şi-i şopteşte în germana lui îngrozitoare:

— *Gute Nacht mein Mädchen!...*

... — *Zum Teuffel!... Mordiou!* Vreau să-l văd pe principe. Auzi crîşmar nenorocit!? Şi voi! Hélas! Nici un pas, domnul meu, dacă vrei să nu puţi a cîine mort... Domnilor! Să începem! Acum!—*Der Für-sten*!... Mai tare domnule Columb... Mai tare Sanctitate!... Acum! De la capăt! *Der*...

Omul ţine în dreapta o jumătate de spadă, iar în stînga un pistol cu cocoşul ridicat. Piciorul stîng este încălţat cu o cizmă înaltă. Dreptul cu un ciorap slinos şi pantof care cîndva avusese culoarea

roșie. Are un fel de plastron, iar pe umeri îi spînzură o pelerină făcută din pătură de cal, pe care o mînă iscusită a cusut un blazon de teltie, cine știe cum ajuns la gunoi. Ochiul stîng scurs. Nasul mîncat de sfrenție. Pălăria ponosită de muschetar, cu gardinele pleoștite, panașul ciupelit și o foarte strălucitoare insignă de argint cu crinii Franței. Este ziua de 3 martie, miercuri, a Sfinților mucenici Eutropie, Cleonic și Vasilise. Azi noapte camerista făgărășană, o cheamă ciudat, Iraida, l-a condus pe o scară tainică, în odaia unde-l aștepta Simion. Gărzile, curtenii și caleașca se întorseseră la « Omul Sălbatec », după scrbare. La « Omul Sălbatec » îl aștepta contele Darahy Ianoș de Tujon, venit în goana goanelor de la Poszony cu o scrisoare a arhiepiscopului Kutasy. Era acolo hotnogul Ozun de la Rotunda venit de la Craiova, cu vești de la Radu Buzescu. A dormit prost, visîndu-se tras în țeapă. Se făcea că el era Baba Novac. Îl trăgeau în țeapă și Maria Cristierna plîngea la picioarele rugului, era cu sînii goi, iar împăratul trecea într-o caleașcă aurită, arătîndu-i steaua Altair, care strălucea liliachiu. Pe lîngă olăcari, îl aștepta rînjind biv vel banul Mihalcea Karatzas, care ajutîndu-l la dezbrăcat i-a spus pofticios: — Să-ți fie de bine, măria-ta! S-a stăpînit să nu-l înhațe de bărboiul tăvălit prin așternuturile curtezanelor scumpe de zece florini pe noapte. . . Încă din zori a fost scandal în curtea hanului. Veniseră douăzeci de șwițerieni fără angajament și gărzile lui nu i-au lăsat să intre înarmați. Hangiul l-a luat de piept pe Sfîntul Anton, neamișul ungur care era ofițer de gardă, strigîndu-i că-l ruinează, neprimind mușterii la orice oră din zi, ori noapte, că de accea este han. Dacă stăpînului său nu-i place, să se mute într-un palat. Sfîntul Anton zîmbise galeș și așteptase blînd, pentru că îl văzuse pe Sfîntul Francisc venind de la cuhnii cu o tingire mare de aramă, cu care acest de al doilea sfînt, îi făcuse hangiului un cucui de toată frumusețea, împroșcîndu-l cu ouăle sparte pentru jumări în acea tingire. În sala mare a hanului sînt de gardă sergentul artificier Leopold Bum și archebuzierul styrian Wolfgang Sturm, ridicat la rangul de sergent recrutor, care-i spune românește:

— Iertare, măria-ta, diavolul ăsta nu cerut voie la mine pentru vorbește!

Spadasinul încălțat într-o cizmă și un pantof își scoate pălăria. Face trei reverențe, împreună cu cei numiți Columb și Sanctitate. Fără o vorbă, la un semn, Columb se depărtează în celălalt capăt al sălii scunde, plină de mese grele din stejar. Își ridică pălăria deasupra capului. Spadasinul se răsucește sfredel pe tocul cizmei, ajutîndu-se cu piciorul încălțat în pantof. La o a doua tură, trage cu

pistolul din răsucire. Sala hanului se umple de fum. Slujnicele ieşite de la cuhnii, chiăie. Hangiţa bleastămă cu glas dogit, bărbătesc. Columb vine la el şi îi prezintă pălăria găurită de plumb în calotă. Căpitanul Jan Pisek de Chynov trece cu registrul de recrutări la una din mese, avîndu-l în dreapta pe fiul său, bacalaureatul Smyl, cu alt registru, în care sînt trecute armamentele, starea dinţilor, a îmbrăcăminţii, ranele, ochii, ori degetele lipsă, sfrenţia şi celelalte boli lumeşti, pentru ca, după terminarea campaniei, spadasinul să nu ceară despăgubiri pentru cele ce a avut lipsă de cînd a fost înrolat. Spadasinul se apropie ţanţoş. Este domnul muschetar bavarez cunoscut sub pseudonimul de Pistol . . . Onoarea şi un jurămînt îl fac să-şi ascundă identitatea, care este din cea mai nobilă, după cum *der Fürsten* o bănuieşte. A fost doi ani sclav al piraţilor din Alger. Este posesorul unui brevet de locotenent de muschetari, eliberat şi semnat *manum propriu* de către regele Franţei, care licenţiindu-l i-a dăruit acest pistol excelent, de la care şi-a luat pseudonimul. Se angajează în trupele de muschetari ale principelui. A văzut afişele care anunţă pentru astăzi recrutarea unei companii de muschetari cu tot armamentul. A citit şi *Avizo*-ul mercenarilor care indică pieţele de recrutare pentru la primăvară. A citit şi lista soldelor. Dacă *der Fürsten* vrea să ţină cont de brevetul lui de locotenent, semnat de marele rege Henric IV, cel dintîi Bourbon al Franţei . . . Dacă nu . . . Este al noului său stăpîn cu trup şi suflet domnul locotenent de muschetari, Pistol H . . . Era să-l uite pe acest H, care unui iniţiat îi dezvăluie taina cumplită a casei sale. Are doi secunzi: domnul muschetar Columb şi domnul archebuzier Sanctitate, care l-a slujit pe papa Clemente opt ani, după care l-a slujit pe cardinalul Cinzio Aldobrandini, la vila sa din Frascati «La Villa Aldobrandini ».

— Sînt teolog şi arhitect, *illustrissime*, spune Sanctitate, cu glas de tenor . . . L-am ajutat pe marele Giacomo della Poarta să desemneze planurile vilei acelui nepot strălucit al papei, pe care nu de puţine ori l-am auzit pomenindu-vă numele. Într-un fel l-am ajutat şi pe ilustrul Maderno la proiectarea *nympheumului*. La alegerea statuilor şi la plasarea fîntînilor . . . Este îmbrăcat curat, într-o tunică verde, proaspăt bărbierit, parfumat şi prinţul Marcu îi şopteşte că archebuzierul este vestit pentru perversiunile lui, acum probabil făcînd pe soţia lui Pistol. Pe cîmpul de luptă se distinge prin calm şi cruzimea faţă de învinşi.

Îi place Pistol. Nu-i place Sanctitate. Ordonă să fie angajaţi pentru compania de muschetari.

— Aştept ca faptele dumitale de arme să confirme brevetul regelui Franciei, domnule Pistol H... Dacă aceasta se face în cea dintîi bătălie, casierul meu va onora brevetul, iar căpitanul meu general îţi va da insemnele de locotenent. Intraţi în serviciu de astăzi la ora 12... Regulamentele mele sînt severe. Vă rog să vă prezentaţi domnului sergent artificier Leopold Bum! Din avansul primit să vă revizuiţi ţinuta şi armamentele.

Se prezintă pîlcuri, pîlcuri de mercenari, care cer cu respect să-şi vadă principele. Şviţerienii sînt angajaţi în garda de pichieri. Bărbaţi, atletici, tăcuţi, cu ţinuta şi armele lucind, bărbieriţi, reci şi toţi din acelaşi canton din Alpi. Par fraţi. Cel mai vîrstnic spune un nume: Grindelwald. Sînt din Grindelwald. Au slujit trei ani în armata papală. Trei ani l-au slujit pe Henric, regele Franciei, care i-a licenţiat de o jumătate de an. Trei luni au slujit ducelui de Hetzerath... Nu se resping decît cinci spadasini care se prezintă beţi. Cînd îşi trag spadele, domnul locotenent Pistol H. intervine, ajutat de Columb. Cu o uşurinţă care dovedeşte măiestria dobîndită prin taverne, cei cinci sînt dezarmaţi şi aruncaţi în stradă, în fluierăturile şi huiduielile spadasinilor angajaţi. Vede prin fereastră mulţimea de tîrgoveţi adunată în faţa osteriei « La Omul Sălbatec ». De braţul unora din spadasini stau atîrnate femei de tavernă. Alţii sînt înconjuraţi de copii. Femeile lor îi ţin înlănţuiţi. Unele cu prunci de ţîţă. Le dau să sugă în stradă. Smyl Pisek îi spune că afară se fac pronosticuri şi pariuri. Trei florini că Helmuth Ursul nu va fi angajat. Cu mutra lui arsă de explozie, produce spaimă... Uraaa! Helmuth Ursul a fost angajat. Femeia firavă ţinînd doi gemeni de ţîţă se repede la Ursul desfigurat care iese din han fluturîndu-şi pălăria. Helmuth Ursul şi-a vîndut viaţa şi pe sine, pe şase luni lui *der Fürsten Michael*, al cărui chip l-a văzut astăzi, întîia oară... Are soţie şi doi copii gemeni, de cîteva luni... Uraaa! A fost angajat şi Cristhofer, armurierul, cu toate că este ciung... Cineva din garda lui *der Fürsten* îl cunoaşte pe Cristhofer de cînd a lucrat la arsenalele din Veneţia... Ilustrul inginer Vicenzo Bombardier Mantovano îl cunoaşte pe Cristhofer... — Looc! Loc!... Ha, ha, ha!.. Linişte!.. Iată un adevărat cavaler rătăcitor... Pe Hristos!.. Domnilor, un cavaler rătăcitor!.. Doi vraci!.. Un cavaler rătăcitor şi doi vraci!.. De cînd nu s-au mai văzut la Praga asemenea raritaţi... Cavalerul are scutier un sarazin... Strada îngustă este ticsită de gură cască. Trei spălătorese trec ca trei corăbii prin mulţime, ducînd pe cap coşurile cu rufe albe, scorţoşate de gerul reavăn. Cavalerul poartă platoşă grea, cu mînecare, cotare şi umerare din oţel, jambiere

de oțel și lance. Sarazinul descalecă. Își ajută stăpînul să descalece, făcîndu-se mușuroi lîngă calul acestuia. Cavalerul zornăie crunt. Descalecă. Dă lancea scutierului, care-i desface curelele coifului vechi, cu gîtar. Iese la iveală un cap pătrat, bine încheiat în muchii, cu părul tuns perie, apoi iese o pereche de mustăți teutonice, pe care cavalerul și le potrivește cu dosul mănușii de oțel. Tîrgoveții fac pîrtie... Se desprinde de la fereastră să-l primească pe cavalerul nesupus nici unui stăpîn Albrecht von Ettelbruck care din credință creștină a venit să lupte slobod, fără leafă, ajutînd Sfînta Ligă cu pietate. Domeniul Ettelbruck are un venit de două sute taleri pe an. Șaptezeci rămîn domeniului, o sută treizeci cheltuiește el rătăcind prin Europa în căutarea a trei necunoscuți: Binele, Frumosul, Adevărul!.. Cavalerul Albrecht von Ettelbruck, undeva prin ducatul de Luxemburg, are glas puternic de bas, ochii albaștri plini de candoare și-i spune că auzind anul trecut, pe cînd se afla în Spania, de miraculoasa lui victorie, a plecat la drum spre Răsărit, să caute ceea ce nu găsise în Apus.

— Regimul meu este înțelepciunea cumpătării, principe. Atașați-mă casei voastre și vă voi destăinui unele din tainele pe care Paracelsus le-a dus cu el în mormînt.

Pe ușă dau năvală doi zarafi ovrei, strigînd din răsputeri că împrumută doar cu cinci la sută dobîndă, suma rotundă de trei taleri în aur, pe oricare spadasin angajat de *der Fürsten*, dacă li se garantează procurarea de armament. Sînt huiduiți și dați afară. Îl ascultă în reculegere pe cavalerul rătăcitor, trecîndu-l în grija lui Stoichița. Ceasul din turla starostiei bate orele unsprezece. Compania de muschetari, o sută de spadasini fără prea mulți dinți lipsă, cu hainele cuviincioase și armele îngrijite (muschetele au fost controlate de Mantovano) vor intra de slujbă, cîte douăzeci pe zi pentru gardă și escortă. Ceilalți vor primi insemnele lui *der Fürsten* peste trei zile, avînd obligația să și le coasă pe plastroane. Vor putea să rămînă la casele lor, sau la concubinele lor pînă la plecarea din Praga. Solda se plătește doar pentru ziua slujită. Avansul se dă la plecarea în marș. Serviciul începe la orele șase dimineața și ține pînă la orele șase seara. Prezentarea se face la ofițerul de gardă, în ținută perfectă, gulerele și manșetele apretate, cizmele văcsuite, armele lucind și avîndu-se la leduncă trei încărcături de... Regulamentul este citit cu glas de stentor de domnul artificier, în sala mare a hanului. Își privește soldații care ascultă, ținîndu-și pălăriile pe garda spadelor. Iată ce-i hărăzește Rudolf. Rangul de general al unor asemenea soldați, care abia acum aud că pe lume este o țară Valachia, al cărei

principe este un Cresus, că acolo se pot trage salve de calitatea întîia împotriva musulmanilor și că principele lasă o zecime din prada de război soldaților săi, dar că interzice sub pedeapsa cu moartea prădarea teritoriilor pe care se mărșăluiește. Se aud strigăte. Ropot de copite bătînd pe loc. Huruitul unei carîte. Pe ușa hanului intră zîmbitor domnul consilier aulic Gaspar Mellickh, făcîndu-i trei reverențe grațioase.

— Poftește-l sus, Marcule...

Îi zîmbește celui primit în intimitate la Alba-Iulia. Taie cu stînga citirea celui de al douăzeci și doilea punct din regulament.

— Domnilor! Vă așteaptă o viață grea, dar pe măsura priceperii voastre militare. Slujindu-mă, îl slujiți pe neînfricatul luptător pentru cruce, Sacra majestate romană, împăratul Rudolf.

Se strigă vivat. Asta a și vrut. Nu se știe dacă pentru el, care-i angajează, ori pentru sacra majestate, dar se strigă vivat în sala osteriei și mai ales se strigă vivat în stradă, de către femeile acestora, de către căruțași și plăcintari, de către copiii de prăvălie și ucenicii ieșiți în ușile dughenelor, bucuroși că-și pot arunca în sus pălăriile și pot ciupi la înghesuială dosurile femeilor din fața osteriei «La Omul Sălbatec»... Se retrage poruncindu-i lui Stoichița să oprească orice înrolare. Să se facă strigările în fața osteriei. Să se lipească tot aici listele cu cei înrolați, ca uzurpatorii de titluri militare să poată fi contestați... Are un gust leșios în el tot. Urcă scările să afle ce dorește domnul consilier aulic Gaspar Mellickh și de ce a venit cu atîta zarvă și neanunțat, la vremea mesei în această zi de 3 martie, cînd la Plăviceanca vine Oltul aducînd pe apele tulburi mireasmă de salcie și de pămînte jilave, ieșite de sub zăpezi?!..

— *Illustrissima* voastră persoană a tulburat nu numai istoria răsăriteană, dar și capitala sacrului imperiu, spune domnul consilier aulic, ciupindu-și bărbița blondă, de muschetar și obrajii, ca să-i păstreze îmbujorați... Mărturisesc că mi-era poftă de un ospăț adevărat... Arhiducesa a fost chemată la curte de baronul Carl von Lichtenstein, ministrul de casă al imperatorului. Lucru neobișnuit și la oră nepotrivită. Nouă dimineața... Deci, pentru o chestiune de familie... Gurile rele șoptesc că din pricina avansurilor pe care vi le-a făcut în mod public... *Aproposito*... toată lumea înalților demnitari a preluat aprecierea suveranului la adresa voastră. Iată ce scrie «Argus», *avizo*-ul știrilor mondene...

Consilierul aulic scoate de sub eșarfă un *avizo* mirosind a cerneală proaspătă. Îl desface și citește: *Der Fürsten Michael ist ein feine, ernsthafte Person*... care nu se sfiește să rămînă în alcovul unei verișoare

a împăratului, nedivorțată încă... Dumnezeule ce de încurcături. Pot spera la atenția lui gran'logofet?... Iată că n-am uitat magnificile zile de la Alba Iulia și nici promisiunile făcute acolo.

Îl ascultă posac pe acest prea frumos consilier aulic, care cinstindu-i bucatele gătite de bucătarii lui, sarmale ardeiate cu mămăliguță și berbec fraged pe orez, îi spune că pajii înaltei nobilimi aleargă de la un palat la altul cu lista de invitații pentru *Il Valacho*... Capul de listă este chiar domnul ministru de casă, care-l va invita, poate să jure, mîine seară, la un bal mascat. Foarte mulți nobili și consilieri sînt pentru matrimoniul Mariei Cristierna cu *Il Valacho*. Aceasta ar rezolva chestiunea Sibenbürgen, odată pentru totdeauna. Cu atît mai mult cu cît cele mai multe doamne bîrfesc fără discreție pe seama relațiilor de la Alba-Iulia dintre ducesă și *Il Valacho*, punînd pe seama imoralității ei izgonirea de către Sigismund, călugărirea acestuia, ca și moartea cardinalului Andrei Báthory. — Au mers atît de departe cu această poveste alimentată de un «martor ocular» care nu-și dezvăluie identitatea de spaima voastră, încît au și tipărit-o pe niște foi volante... Îngăduiți-mi să vă arăt una din ele...

Tot de sub eșarfă scoate o altă foaie mirosind a cerneală pe care o netezește cu dosul palmei, apoi i-o întinde zîmbindu-i grațios. Foaia are o gravură tipărită în loc de titlu, unde un călăreț bărbos ține de chică un cap, cu cealaltă mînă ținînd o femeie, calul calcă în picioare o coroană, iar în fundal sînt oameni trași în țeapă și un oraș arzînd.

— Dacă-mi dați cuvîntul de onoare că nu întreprindeți nimic cu mîna armată împotriva calomniatorului — *illustrissime* este în folosul cauzei voastre, pe care o slujim cei care vă stimăm — vă spun numele acestuia.

— Nu este nevoie decît de cuvîntul meu, domnule consilier aulic...

— Episcopul Demetrius Napraghy, *illustrissime*. Stă ascuns într-o locuință mizeră. Îl subvenționează Malaspina. Se teme de nunțiul Filippo Spinelli, de mînia împăratului și din ranchiună alimentează imaginația cîtorva doamne caste și frigide, cu povești fabuloase despre imoralitatea voastră.

— Bietul Napraghy unde-a ajuns... Auzi, Marcule?

— De altfel aventura voastră cu frumoasa contesă de Rosenau, nu a scăpat neobservată, *illustrissime*. A stîrnit multă vîlvă procedeul neobișnuit, folosit de sacra majestate, cu toate că a fost ținut în cel mai strict secret.

— Și anume?

— Acela de a comanda pictorului curții un tablou simbolic, în care toate personajele au fost pictate încă de acum o lună, ori pe parcursul unei luni, rămînînd un loc gol pentru un personaj din imediata apropiere a împăratului, personaj la care se lucrează cu febrilitate de către maestru și ucenicii săi. I s-au pictat cizmele, cuirasa, faldurile pelerinei. Maestrul lucrează la căciula lui neobișnuită, la figură și mîini. Mai ales la mîini, deoarece suveranul așteaptă foarte mult de la aceste mîini. Tabloul a fost numit «Cresus arătîndu-și bogățiile lui Solon».

— Ai văzut tabloul, Mellickh?

— L-am văzut, *illustrissime*. În curînd îl veți vedea și voi. Îngăduiți-mi să vă ascult părerea după ce-l veți judeca voi înșivă... *Iproposito*... Ați avut un binecredincios, un nobil ungur Ianos Szelestey... Îmi spunea ascară segnior gran'logofet că i-ați pierdut urma...

— Mellickh, diavole... L-am trimes aici la împărat cu daruri de o sută de mii de taleri, anul trecut, cînd m-am întors din Moldova, la Alba-Iulia... Mi s-a spus că a fost ucis de Chiaky și prădat...

— Nu, *illustrissime!*... A ajuns cu bine la Praga, unde-a aflat de prăbușirea voastră... Așa că și-a ținut darurile pentru sine și trăia netulburat pînă la sosirea voastră într-o avere de o sută douăzeci de mii de taleri curați, unguresti, acei *Ongaro* invidiați pentru strălucirea lor.

— Simioane!... Să vină Bum și Sturm la mine! Acum! Pe dată.

— Modestul meu sfat, *illustrissime*, este să-i înconjurați casa cu discreție, să-l sechestrați fără zgomot dacă se poate și să-i cereți suveranului judecarea lui. Rudolf va fi fericit să recupereze de la Szelestey cei o sută de mii de taleri pe care-i veți cere pentru oștire... *Iproposito*... Ambasadorul polonez și-a exprimat în scris către cancelaria imperială, supărarea de a nu fi fost primit în audiență la suveran, cu toate că așteaptă această audiență de o lună. Consideră audiența voastră, ca o ofensă la adresa suveranului său... Se vorbește prin cancelarii că va fi numit prin decret imperial un nou comisar imperial atașat persoanei voastre.

— Cine?

Cavalerul Neapolitano Girolamo Dentici, din casa monsegniorului Filippo Spinelli, monsegnior bun prieten cu baronul Wolffgang Rumpf și neprieten cu ministrul de casă baronul Carl von Lichtenstein... Pe viul Dumnezeu, *illustrissime*. Se pare că «La Omul Sălbatec» va fi luat cu asalt... Domnilor, spadele la mînă...

Prințul Marcu sare la fereastră. Rîde.

— Liniștește-te dragă Gaspar... Sînt doar femeile de tavernă care vin să se angajeze vivandiere. Măria-ta, scribii au să aibă de furcă... Este bine să nu te arăți, doamne... Gărzile au să primească destule ouă clocite în coifuri... Mă duc eu, doamne...

— Iată un prilej fericit să mă fac nevăzut în ciuda spionilor imperiali, în a celor plătiți de Rumpf, de Napraghy și de toți ceilalți prieteni ai voștri, *illustrissime*. Nu uitați, pajul devotat al doamnei Velica și-a onorat cuvîntul și avansul generos primit la Weissenburg... Îngăduiți-mi să mă retrag... Sper că raportul meu să fi fost cuprinzător...

...Țipetele femeilor din stradă urcă pînă la geamurile lui. Un vacarm de huiduieli. De fluierături. De rîsete. Stoichița așezat după perdea îi spune că femeile l-au împroșcat cu cepe degerate pe hangiu. Că două dintre ele s-au luat la bătaie în stradă. Luptă zdravăn. Una a scos un stilet. Drace... Au apărut șvițerienii. I s-a smuls pumnalul de către o altă femeie, o matroană cît un tun, care, Dumnezeule, a dat poruncă și tîrfele au intrat în rînduri... Sînt patru rînduri de cîte zece... Ce porunci dai, măria ta?

— Să se întoarcă la jumătatea lunii... N-am ce face aici cu patruzeci de vivandiere!... Altceva aveai să mă întrebi?... Te văd străin Stoichițo și neliniștit...

Din stradă se ridică murmurul femeilor acelora oropsite, care de atîtea ori, pe cîmpul de luptă, netemîndu-se pentru viața lor au stat lîngă răniți, ori lîngă muribunzi, ori în tabere, lîngă bărbierii care retezau mîini și picioare, ajutîndu-i să lege vinele și să curețe scîrna nenorociților acelora ciumpăviți cu fierăstraiele.

— Mitropolitul Dionisie Rally îți cere, în genunchi, să-l primești, măria-ta! Și aga Lecca, la fel!

I se pune un văl roșu peste ochi. Înhață masa... Se stăpînește... Îl vede pe mitropolit la Mirăslău, gonind spre liniile lui Basta urmat de monahia aceea stranie. Își aduce aminte de scîrnăvia de aga Lecca, care și-a predat cetățile răsculaților, fără luptă, ucigîndu-i aripa dreaptă a strategiei lui în Transilvania, deschizînd drum moldovenilor lui Ieremia și nemeșimii din comitatele de pe Mureș. Își zmulge copca gulerului.

— Spune-i ticălosului de Lecca să piară, dacă vrea să scape cu viață. Îl ucide Simion și-l zvîrle în Vltava. Și-a călcat jurămîntul de oștean. Un hain și o lepădătură. Nu dau o tîrfă din stradă, pe toate rangurile cu care l-am îmbuibat. Să piară, Stoichițo!... Să piară!... Ai scris unde-l găsim pe Szelestey?! Roagă-l pe Marcu să orîndu-

iască arestuirea lui în casă. Fără zgomot și pe nevăzute... Voi să uit de Napraghy! Dumnezeule, ajută-mă să uit de Napraghy... spune-i albanezului că un ostaș nu poate avea două credințe... Unde este Dionisie Rally Paleolog, această față bisericească fără vocație și diplomat fără noroc? De ce-l ții ascuns la tine, Stoichițo, care văz, ai început să-ți pecetluiești gîndurile cu pecetea mea, fără să mă mai întrebi dacă o voi, ori ba!

Stoichița de Strîmba slăbit, cu privirea halucinată parcă, îngenunche frînt. Îi ia mîna. I-o sărută.

— Doar în slujba măriei tale, pe care te voi în slavă, acolo unde te-a hărăzit Dumnezeu, stăpîne.

— Ai uitat de *Magna*, Stoichițo?

— Este prea mică, pentru ceea ce te așteaptă, primind să fii căpitanul general al acestui imperiu, măria ta.

— Du-te, Stoichițo, șoptește, simțind cum se sugrumă.

Are presentimentul definitivului. Lumina după amiezii de 3 martie se împuținează căzînd în culori palide și triste. Îl ascultă pe Dionisie Rally Paleolog cu simțămîntul ciudat că îi vorbește un alter ego, un dublu al ființei lui celei mai adînci, învins în curgerea anilor de celălalt Mihail, domnul, de Mihail Basarab, cel cu rădăcinile înfipte dincolo de oasele celor din cripte, în straturile de istorie așternute la temeliile *Magnaei*. O bucurie rea, usturătoare, un triumf searbăd, o încrîncenare amarnică în fața acestei ipostaze posibile a destinului său, din nou deschisă larg de întîmplare, ipostază spre care-l împing curtenii lui, din frica de mîine, din setea de glorie efemeră, din puțina lor prevedere și de dragoste de esență. Putea fi un rătăcitor ca Dionisie Rally Paleolog, veșnic pribeag de la o himeră la alta, niciodată înfipt în realitatea neamului său, hălăduind într-o calpă lume a «spiritului universal» care-a făcut din el o moară de măcinat citate din filosofii vechi sau noi, trăind din mila puternicilor zilei, hrănindu-se cu iluzii. Dumnezeule, dacă se lăsa furat de vraja gloriei, a avuțiilor și a puterii, putea fi mare vizir, avînd sub șesber două sute de mii de oșteni, cu care nu s-ar fi oprit la Wiana și nici la Praha și nici la Damasc, ori Kairo... Și oare poporul său nu i-ar fi trecut numele în rîndul fiilor lui preaiubiți?! Sau dacă ar primi acum ceea ce-i oferă Rudolf, oștirea imperială și pe arhiducesă cu titluri de posesiune în Tyrol, Styria, Carniolia, Austria și Burgundia, dacă și-ar înscrie numele între marii căpitani ai creștinătății, slobozind Belgradul și Sîrbia martiră și Bulgaria, poate alungîndu-i pe turci în Asia, aducînd *Magna* spre Evropa, oare poporul său nu l-ar trece în rîndul sfinților săi? Nu are în adîncurile lui setea de glorie și neastîmpărul rătăcitorului?

Oare nu acestuia din el îi vorbește halucinat și iluminat Dionisie Rally Paleolog, ieri jucînd pe cartea arhonților bizantini, alaltăieri pe a cneazului Constantin de Ostrog, pe a papei și astăzi pe a lui Rudolf, împăratul germanilor și al catolicilor, care năzuiește să facă din Bizanț un nou imperiu nemțesc? Oare asta să fie soarta acestora, învățații și cazuiștii, să cînte mereu pe glasul celor care-i plătesc, făcînd din alb, negru și din negru, alb; după dorința și voia politicească a stăpînilor pe care-i îmbracă în aura dogită a vorbelor; ori deopotrivă, în scîrna lor mîrșavă, atunci cînd sînt lăpădați de la țîța cea dulce a binefacerilor? Unde stă demnitatea lor și-n ce, dacă n-au rădăcinile împlîntate pe veci în ceea ce ni se întîmplă ca moartea, o singură dată sub aceste ceruri? Vede prin Dionisie Rally, ca prin sticlă. Îi este milă de el și cînd îi este milă de un bărbat îi este și scîrbă. Îl vede vag proslăvindu-l pe Columb, care a putut deveni Columb, numai cînd s-a pus în slujba regilor Spaniei, care au avut interesul și banii să-i dea cele trei caravele fără de care n-ar fi ajuns niciodată Columb.

Fostul mitropolit poartă costum negru, pe jumătate eclesiast, pe jumătate de cavaler, și-a lăsat bărbița ca Rudolf și mustăți ca Rudolf, este tuns ca Rudolf și el își aduce aminte cu tristețe că la Tîrgoviște și Alba-Iulia și Iași, Dionisie Rally avea barbă și mustăți ca el, iar cînd nu purta strai bisericesc, ori armura Paleologilor, purta straie cu croi ostășesc și gulere valoneze, albe, așa cum îi plac lui.

— Spune-mi Dionisie, prietene, de ce m-ai părăsit la Mirăslău?

Și-a îndulcit glasul și-l stăpînește, pune întrebarea dulce și rugător, pentru că, mai bine l-ar înhăța de barbă pe acest de el uns mitropolit al Moldovei, care de o mie de ori i-a jurat credință pe Biblie și pe odoarele sacre ale Paleologilor. Jalnica arătare tobă de carte eclesiastică și mireană, care dintr-un deget îl suge pe Pithagora și din celălalt pe Psellos, rămînîndu-i încă opt, din care poate suge o viață, zeci de citate și zeci de interpretări; se prelinge din scaun la picioarele lui, așa cum a făcut-o cînd l-a adus Stoichița.

— Mi-a fost frică, măria-ta! Mi-a fost frică, ocrotitorule! Am văzut steagurile imperiale, am văzut oștirea cuirasată, salvele acelea chibzuite parcă în inima mea detunau și mi-a fost frică. Mi-a fost frică de îndrăzneala ta. De faptul că ridicaseși gloatele împotriva stăpînilor. Că voiai să răstorni stările prin forța armelor. Mi-a fost frică de cutezanța ta nebunească. Dar mai ales mi-a fost frică de nebunia ta de a crede în ce spui și a face ceea ce crezi. De nemila ta față de cuvinte. Frică mi-a fost de înrădăcinarea ta într-un ideal trecător, cum este zidirea unui stat. Frică mi-a fost de îngustimea cu care

te-ai legat de ceea ce numeai cu patimă *Magna Valachia*, îngustimea unei limbi stranii şi necunoscute, cînd eu îţi oferisem limba lui Aristoteles drept cetate a cugetului şi un imperiu al popoarelor, drept cetate a gloriei... Iată, Mihail, vin a doua oară la tine (Dionisie Rally se ridică, face semnul crucii după ortodoxie, apoi îl face după catolicie, rîde uşor, repetîndu-l de trei ori pe cel din urmă, tuşeşte mulţumit, îşi umflă pieptul) vin a doua oară trimes de un glas interior care-mi spune că tu eşti alesul.

— Cum se numeşte acel glas interior, Dionisie?

— Nu blasfemia, Mihail! Înscrie-ţi numele în soldatesca acestui timp. L-am cunoscut pe Basta în intimitate. Am discutat arte şi filosofie, comerţ şi politică, pyrotehnie şi strategie.

— Te-ai predat lui?

— M-a primit ca un gentilom... Dar este un mediocru, Mihail. Are capul tobă de strategie, dar fără scînteia geniului... Un cap solid şi un trup chinuit de colici şi gută. N-ai rival în arta războiului, Michail. Îţi voi fi *consiliarius*... Primeşte ceea ce-ţi oferă Rudolf. Ce n-ai putut face cu oştirea ta valahă, fă cu oştirea modernă şi banii lui Rudolf... Înscăunează-te prin el, împărat al imperiului roman de răsărit. Te voi sluji în ale spiritului. Vom renaşte agora. Vom aduce savanţi şi artişti de pretutindeni. Vom lăsa Spaniei, oceanul şi noi vom avea comerţul cu Indiile şi China, prin Mediterana şi pustiurile arabe... Mihail... Ia ceea ce ţi se oferă cu atîta generozitate de către cel pe care nu odată l-ai jignit cu oarba ta trufie. Cu măscăricii tăi... Te voi despărţi de soaţa ta, care...

— Taci, Dionisie Rally... Stanca este o sfîntă!

— O sfîntă provincială, Mihail. Nebunule! Imperatorul este magnificienţa însăşi. I-ai arestat comisarii. I-ai gonit trupele. I-ai ucis floarea ofiţerimii la Mirăslău. Răzvrătitule şi răzvrătitorule, primit aici ca un prinţ suveran, căruia i se oferă cel mai înalt rang militar al unui imperiu cît jumătate de Europa şi una din cele mai strălucite partide matrimoniale... *Kirie elaison*, cîntă exmitropolitul de Moldova şi Tîrnovo, ridicînd spre grinzile tavanului ochii dintr-o dată înlăcrimaţi.

Este nebun ori joacă perfect rolul acesta, ori himera lui de-o viaţă a luat locul adevăratei vieţi şi trăieşte din ea şi pentru ea, nevăzînd nimic din adevărurile crude, miile şi miile de adevăruri ale adevăratei istorii de fiecare zi; dar mai ales a celei dintotdeauna, căreia bietul, ori fericitul Dionisie Rally Paleolog n-are cu ce-i sluji.

— Cine ţi-a spus că nu voi, ceea ce, cu mărinimie, îmi dăruieşte împăratul?... Sînt aici să primesc, Dionisie, şi...

Nebunul nu joacă. Nebunul este nebun de-a binelea. Se oprește. Strigă numele grecesc al Domnului. Îl strigă pe Achile și pe Ulisse, pe Dragases împăratul și pe Constantin îl strigă, vine la el, îi sărută mîinile și-i spune că l-a slujit din clipa cînd s-a predat lui Basta, nu ca ticălosul de Petre Armeanul, care vînzîndu-l, a fugit la Cașovia, apoi la Liow, unde din nou l-a vîndut lui Zamoyski, ducînd scrisori ale lui Basta; apoi s-a întors cu scrisori de la Zamoyski la Basta, după care și-a cumpărat trei prăvălii mari în Praga și Pilsen. Cînd el, vulturul Bizanțului a ajuns la Viena și *avizoarele* au vestit hotărîrea imperială de a fi primit la curte, nemernicul acela care l-a batjocorit pe el, un Paleolog, și-a vîndut totul și se zice că a fugit la Nüremberg.

— Mihail, ia-mă cu tine, Pantocratorule! Ia-mă cu tine, Mihail!

Bîlbîie numele lui Cosma Indicopleustes, navigatorul spre India cu a sa « Topografia creștină »; vorbește de o nouă instituție a enapografilor, de metrocomiile, comunități sătești libere la marginea imperiului, care vor trebui înarmate, de aplicarea integrală a codului lui Justinian, care este în vigoare și în sacrul imperiu roman, își aduce aminte de Ioan din Efes, sare la filosoful Prochus Diadohul, îl bleastămă pe Iustinian că a distrus Școala din Atena, cea care de o mie de ani a propovăduit adevărurile științelor antice, apoi, cu cel mai firesc aer de curtean îi face trei reverențe, șoptind:

— Nu credeam că ai să mă primești, măria-ta! Iartă-mi mie și crede în steaua ta... Amin! Te-am tulburat... Mă întorc la Teodora, bulgarca mea, să-i spun această veste cutremurătoare... Îngăduie-mi să stau pe lîngă tine, cum odinioară eram nelipsit de la consiliile tale... Mihail, iartă-i omului, ceea ce nu-i ierți înaltului ierarh, de tine investit...

— Curtea mea își începe slujbele la ceasurile opt, Dionisie.

Dionisie Rally Paleolog îl privește cu ochi omenești. Triști. Îngenunche. Îi sărută mîna. Iese ușor gîrbovit, tîrîndu-și greoi piciorul drept. Îl cuprinde o tristețe amară. Seacă. Mai bine nu-l vedea. Mai bine nu venea. Rămînea în el un alt Dionisie Rally. Poate, încă, un Paleolog, urmaș al împăraților. Își lasă fruntea în palmă. Rudolf îl asediază răzbit. Prin curtenii și foștii lui curteni. Prin Maria Cristierna și titluri și vise mărețe și averi și siguranța zilei de mîine și măreția vieții la curtea imperială. Pe Io, singurul domn și marele stăpînitor.

— Ce mai este Simioane, șoptește și-i vine să urle.

— Hotnogul Ozun de la Rotunda cere porunci, doamne!

— Hotnogul Ozun!.. Ozunule de la Rotunda, intră la domnul tău Ozunule... Grăbește, Ozunule!..

— Iacă-mă, doamne!.. Parc-ar da turcii!

Hotnogul mic și crăcănat, cu ochii vii și isteți, intră tot numai zîmbet.

— Muică! măria ta, ce-mi dete Domnul să văz! Ce-mi dete să văz, că mă crucii de făcui scurtă la mînă! Scurtă la mînă nu alta...

Se stăpînește să nu-l ia în brațe pe mustăciosul zîmbăreț, puțind a usturoi care i-a spus azi noapte că vel banul Preda Buzescu strînse sub munte, pe la Novaci și Polovraci, opt mii de călărești, și cu alți patru mii la Craiova fac două-șpe mii de săbii cătrănite, care-l așteaptă de cum o da firul ierbii. Se aude că drăgunii nemțești umblă pă cai care nu știu ce-i iarba, numai ovăz mănîncă și se adapă din căldare, neam să bea și ei ca toți caii din vad... El se tot crucește de cîte cetăți îi fuse dat să vază. Mai ales de cetatea împărătească se crucește, cu toate că văzu și Stambulul de cîteva ori... Și-l apucă un rău de la lingurică de atîta piatră peste piatră și iar piatră și-un dor muică de ăl Olt și de ăle lunci, uff, uf, uf și iară uf, măria ta, că te căinez de cînd te văzui slăbit și posmăgit și-acu știu de ce-ajunseși scovergă... Mai lasă-l pă împăratu să-i intre frigu în oase și măria ta întoarnă-te, c-o da primăvara prin lunci cu cucii și vine Paștile și abia așteaptă clopotili de la Tîrgoviște să bată pentru măria-ta, că li se acri și lor, cît bătură pentru străini...

Îl ascultă pe Ozunul crăcănat și-l năvălește un dor lacom și nebun de viața lui domnească la Tîrgoviște și-o grijă seacă de Cetatea de Scaun, așa cum a lăsat-o pîrjolită de Eiab pașa, îl năvălesc amintirile grele: Mihăiță acela bălai înfipt într-o creangă, acela crucificatu pe ușa hanului, cine era acela, Gheorghe sîn Gheorghe, fost pedestraș domnesc era, prins cu piroane grele de ușă, cu sabia moșnească vîrîtă pe gura cu care strigase numele libertății, mereu săbiile vîrîte în gurile care strigă numele libertății. Stejarul de la Crucea vornicului. Ploaia cenușie pe ghebele tîrgoveților îngenuncheați. Carul cu trunchiul vel banului Calotă Bozianu. Maramele bolboșate și-nscorțoșate acolo unde nu mai era capul bărbos și credincios. Ozunul îi răspunse la întrebări: — cum stau semănăturile, ce s-a ogorît, c-a fost un răstimp prin dechembrie, pînă-n Crăciun, de-au ieșit plugurile-n brazdă, că n-au mai bîntuit neam akingiii după ce, pe la Bobotează prinse jupîneasa Sima un pîlc care prădase spre Căluiu și-i tăie pe toți, iar pe unul, ciumpăvindu-l de urechi, nas și limbă îl trimisă la cetate la Vidin, spre știință. Din glasul oltenesc al Ozunului se-ntrupează alt glas, pe care-l purtase cu el fără să știe. Pe care-l auzise de-o mie de mii de ori în nopțile de coșmar, cînd îl bîntuiau vedeniile cumplite ale domniei lui. Ve-

deniile sîngerînde, bîntuite de morți, vedeniile puterii care se vrea slobodă în țărna ei, căreia el i-a slujit fanatic și cu nemilă de alții și de sine, glasul acelora răscolitor țîșnit din mulțimi la Tîrgoviște, cînd s-a rupt el de Cetatea de Scaun: — În veeeeci deee veeeci să fii legaaat de noooi, pînă la judecata de apoi . . . Nuuu te dezlegăăăm de jurăminteee ci mai aprig te ferecăăăm . . . Numele măriei-tale să-l sugă pruuuncii, odată cu laptele de la țîța mamelor. Să fie dezlegare bătrînilor. Dacă au fost drepți și blestem să fie celor haini și care, s-au lepădat de baștina lor . . . Să-l ducă Dunărea cea mare și Oltul să-l ducă și Jiul și Murășul și Nistrul. Să-l legene holdeleee măria-ta. Să-l plîngă braziii, încetinații . . . Să-l scrie Negoiul pe cerurile neuitării . . .

Dumnezeule, glasul acela scurs din pămîntele *Magnaei*. Pe care-l poartă în el, greu de tîlcuri veșnice:

— Să plîngi cu noi cînd vom cădea răpuși sub sabie străină. Să te bucuri la nunți și la botezuri. Să rămîi în steaguri și-n arme și-n vorba asta « libertate » și-n cugetul nostru crîncen. Și-n brazdă. Și-n paloș. Și-n cuminecătură. Și-n împărtășanie. Și-n rugăciune. Și-n blestem. Al nostru să fii, pătimitor cu noi, în veci de veci. Al nostru să fii, din pămînt, din apă, din foc, din văzduh. Cu noi să te sporești, cu noi să te înmulțești, în noi să mori și să învii, de-o mie de mii de ori, de-acum și pînă-n veac, amin!

A fost popa Stoica? Ciung cum l-au cioplit războaiele lui? Au fost ele, pămîntele și istoriile de la Zamolxis care curgeau prin el purificîndu-l? Sînt și-aici glasurile care-l menesc și-l leagă de lumea asta cu doruri doinite-n frunză, născută și renăscută vie prin glasul bărbătos al hotnogului ăstuia venit mereu dintr-o neuitare să-l cheme spre altă neuitare?

Tropote. Zăngănit de arme. Un corn de herald sunînd prelung sub geamurile de la « Omul Sălbatec ». Pași. Jocul făcliilor în geamurile casei dimpotriva hanului. Se duce la perdea. Muschetari călări, cu făclii. Un ofițer purtînd morion, călare pe un prea frumos cal alb. Pașii lui Marcu. Și glasul lui care-l anunță că marele logofăt l-a primit pe cavalerul Johann Hiemer, scutierul lui *Freiherrn* Carl von Lichtenstein, venit cu o misiune sub titlu privat. Își dă seama că Marcu are să-i spună ceva grabnic și că a organizat gărzile și protocolul astfel încît nimeni să nu poată ajunge în aceste două camere de han, fără să treacă pe la ofițerul de gardă și marele logofăt.

— Intră Marcule. . . Tu, Ozunule, hodinește-te. . . Pune ceva pe oase, că purcezi spre casă, mai curînd decît crezi. . . Du-te!

Se agățase cu tot sufletul de hotnogul limbut, care-a adus în cojoc mirosurile răscolitoare de-acasă... Ce straniu sună cuvîntul ăsta «acasă». Stă prăbușit în scaun, negăsindu-se...

— Te-ascult, Marcule, șoptește.

Marcu îl zmulge nemilos din lumea în care fugise. Lumea care-l menise și care trăiește în el dureros de vie. Lumea răscolită de el. Lumea tulburătoare care l-a urmat sîngerînd. Dăruindu-se cu patimă chemării la libertate. Lumea rămasă acolo într-o cumpănă tragică, așteptîndu-l iarăși cu douăsprezece mii de săbii, gata de jertfă, gata să reia, pentru a cîta oară, drumul muceniciei?!

Ianoș Szelestey a fost găsit acasă de Smyl Pišek de Chynov, travestit în giuvaergiu și urmat de... domnul locotenent onorific Pistol H... căruia i-a încredințat cea dintîi misiune, spre verificare... Casa păzită de cinci slugi înarmate, iobagii lui Szelestey care l-au slujit pe drum, a fost ocupată militărește de oamenii lui Sturm. Slugile dezarmate îi slujesc pe spadasinii care vorbind nemțește, aceia cred că sînt soldații poliției imperiale. Szelestey i-a oferit lui Pistol H. cinci mii de taleri, să-l facă scăpat... Scutierul lui Carl von Lichtenstein a adus o invitație a ministrului de casă, pentru o serbare galantă pe care-o dă în palatul său, mîine seară, în onoarea măriei-tale. Stoichița perfectează protocolul, înainte de a se înfățișa domnului.

Și el rătăcitor prin remușcări și întrebări... Departe de *Magna*, o cuprinde întreagă, așa cum a visat-o și făurit-o cu sabia. Are-n singe gustul ei, plugurile răsturnînd brazda mustoasă, berzele și prigoriile, ctitoriile și acoperișurile lucind în soarele primăvăratec, dulcele zumzet al albinelor, mirosul de tămîie de la Lăsata Secului, Negoiul pe zare și Ceahlăul și Iașii și Suceava și dincolo de toate numele astea, Tîrgoviște și Alba-Iulia, altceva de-o necuprinzătoare profunzime, de-o nemărginită cuprindere, de-o nesfîrșită duioșie. Abia în seara asta se simte însingurat și pustiit de sine însuși. Îi este frică să se judece privindu-se cu ochii *Magnaei*?.. Poate, da! Somnul! Să cadă într-un somn adînc și izbăvitor, în care să se întîmple o minune care să-l ducă la Tîrgoviște și nu vremea să se întoarcă la anul '93; ci el să treacă prin vreme... unde? Vremea este aici, vremea începînd cu clipa și el este aici, mereu încolțit de clipă... Este foarte tîrziu cînd ofițerul de gardă bate la ușă, este de gardă contele Darahi Ianoș de Tujon și-i spune că la poarta din spate a hanului s-a prezentat cavalerul Carlo Magno însoțit de un gentilom și cere să fie introdus imediat la măria-ta.

Simion ii scosese coantășul. Adusese apa fierbinte pentru spălat. Făcuse patul. L-a primit de destule ori pe Carlo Magno în intimitate.

— Să vină, conte, și-ți mulțumesc pentru scrisoarea monsegniorului. . . Conte!

— Poruncă!

— Conte crezi că piețele de mercenari indicate de monsegniorul Kutasy. . .

— Vor fi cele mai bune din imperiu, în această primăvară, doamne. . . Toți preoții arhiepiscopiei Ungariei și cei ai episcopiei de Agria cheamă bărbații sub steagurile voastre. . . Vă așteaptă cavalerul Carlo Magno. . .

Apoi Carlo Magno deschizind ușa cu o plecăciune adîncă și un gentilom cu pălăria de muschetar trasă mult pe sprîncene, spunînd cu glasul ferm al arhiducesei:

— Michael, crezi că pot fi văzută dacă-mi scot pălăria?. . .

Bal mascat

— Sanctitatea sa a urmărit cu profundă simpatie cruciada voastră *illustrissime*. Toate *avizourile* din cetățile și orașele papale au tipărit știri despre victoriile voastre.

— Cîte o dată ceea ce făceam Io, era trecut pe numele lui Sigismund, monsegniore.

— Din necunoașterea adevărului, prințe!. .

— Aș putea nădăjdui la un ajutor în fapt, al sfîntului părinte, monseniore Filippo Spinelli?

— Cancelaria papală a apreciat greșit posibilitățile nunțiului Germanico Malaspina, prințe. . . Cardinalul nu cunoștea Răsăritul. Cu toate astea i-ați adus o ofensă mortală, arestîndu-l. . . Ofensă indirect adresată sanctității sale. . . Cei răuvoitori vouă, au interpretat acest act, drept un act simbolic, pe care l-ați făcut ca principe de rit răsăritean, împotriva sfintei biserici romane.

— Cardinalul Germanico Malaspina folosea rangul de eclesiastic, să mă spioneze în propria mea tabără militară. Nu uitați că în timp ce ducea tratative cu mine, cardinalul Andrei Báthory m-a atacat, nădăjduind să mă surprindă. Căror legi ale onoarei războiului se supunea atunci, amintitul Malaspina? Monseniore, aceste practici nu onorează nici măcar un biet spion cum a fost Paolo Georgio Raguseo. . . Malaspina a fost tratat cu omenie și

cinstea cuvenită nu lui, ci rangului cu care l-a hărăzit sanctitatea sa.

— Nici episcopul Demetrius Napragy nu s-a bucurat de protecţia voastră, prinţe.

— A fost capul răsculaţilor împotriva guvernatorului sacrei majestăţi.

— La Roma stăruie părerea că aţi folosit puterea laică împotriva sacrei noastre biserici.

— La Roma n-a ajuns oare vestea că cincisprezece zile pe lună mă rugam în biserica ortodoxă şi celelalte cincisprezece zile în catedrala catolică? Nici vestea înzestrării cu fiefuri a binecredincioşilor mei nobili catolici, fiefuri pe care erau sate ortodoxe? Aţi fost de faţă, monseniore, cînd sacra majestate spunea că suveranul nu poate nedreptăţi o categorie de supuşi în favoarea altei categorii... *Aproposito*... Dacă veneţienii şi-ar lega mişcarea flotei, cu mişcarea oştirii majestăţii sale, tăind drumul corăbiilor turceşti spre porturile din Adriatica, Beogradul ar putea fi liber pînă la toamnă.

— Francheţea voastră principe, este derutantă... Ah, iată-l pe don Guillermo de San Clemente, ambasadorul regelui Spaniei. Se pare că vrea să vă vorbească. Este un bărbat plin de inteligenţă şi se pare că-i spune lucruri interesante arhiducesei Maria Cristierna ... *Aproposito*... — Arhiducesa este prea voluntară. A călcat anumite sfaturi date de sacra majestate... Este bine şi în folosul ei s-o temperaţi, *illustrissime*... Arhiducesa mi-a cerut să obţin divorţul... Ori eu, principe, sînt nunţiu apostolic pe lîngă sacra majestate, lucru pe care această înţeleaptă şi onorabilă arhiducesă se încăpăţînează să nu-l înţeleagă.

— Cu puţina mea influenţă asupra *illustrissimei* doamne, voi incerca aceasta, monseniore.

— Un asemenea divorţ poate fi cerut sanctităţii sale, numai cînd inaltele raţiuni ale bisericii o cer, principe... Nu uitaţi că în decursul anilor, s-au refuzat la Roma destule cereri de divorţ ale suveranilor Europei.

— După cum îmi amintesc, monseniore, că suveranii la rîndul lor au găsit întotdeauna mijloacele să ajungă acolo unde interesele politice, ori inima lor au vrut-o!... În adevăr, don Guillermo de San Clemente este un bărbat remarcabil... Vine spre noi cu *illustrissima* arhiducesă şi cum nu vorbeşte greaca veche cu atîta graţie ca voi, am nevoie de tălmaciul meu...

— Vă voi fi tălmaci, cu plăcere, prinţe...

— Şi aşa v-am obosit prea mult, monseniore. Păreţi bolnav...

— Sufăr de o boală necunoscută, prinţe Michael, care seamănă cu astmul, dar nu este astm. . . Această boală dată mie de Dumnezeu, mărturisesc că-mi strică echilibrul spiritului şi-mi tulbură infinita recunoştinţă faţă de darurile Domnului.

— În Răsărit sînt Esculapi care cunosc remedii vechi, din alge marine, ori din vietăţi marine, tămăduitoare pentru bolile cele mai grele.

— Cunoaşteţi un astfel de Esculap, prinţe?

— Cunosc un Esculap persan, care şi-a făcut iniţierea la medresele din Damasc şi apoi în China. . . Vizitaţi-mă în ţara mea şi-l voi aduce pentru voi, monsegniore. . . Marcule!. . Să vină şi contele. . .

Nunţiul Filippo Spinelli nu se retrage, după cum ar fi cerut protocolul. Îl priveşte lejer prin tăieturile măştii de catifea neagră şi i se pare că nunţiul nu se simte la îndemînă. Sala coloanelor (colonade din marmură roşie) din palatul Lichtenstein este plină de doamne îmbrăcate în precupeţe, în femei de tavernă, în paji, prinţi orientali, amazoane şi hetaire, după cum cavalerii lor sînt îmbrăcaţi în ieniceri şi spahii, în fachiri şi sarazini, aşa că totul apare ca o imitaţie săracă a marelui bazar din Istanbul. Lumea Orientului îi fascinează pe aceşti trăitori în cetăţi de piatră. . . O urmăreşte lacom pe Maria Cristierna, cu un simţămînt ciudat de vinovăţie şi bucurie tinerească. Arhiducesa a venit aseară la osterie, spunîndu-i că împăratul este un poltron. A folosit-o drept momeală şi acum vrea să joace în continuare acest joc nedemn. Nu vrea să-i acorde divorţul pînă la pacificarea Transilvaniei. Dacă din înfruntarea armată, Sigismund va ieşi biruitor? Papa va acorda divorţul în schimbul preponderenţei bisericii catolice în Transilvania şi, poate, în regatul dacic. Cununia va trebui oficiată la Praga, cînd regele dac, ori principele Transilvaniei, va veni să presteze jurămîntul de fidelitate în faţa împăratului, înconjurat de electori şi camere, de Statutele şi Ordinele imperiului; astfel ca să nu mai fie posibilă repetarea răspunsului « vicleanului» principe, care a făcut un jurămînt la Tîrgovişte, nu se ştie cui şi nu se ştie cum, chiar rapoartele comisarilor imperiali fiind pline de echivocuri în legătură cu acest act.

— Nu are grandoare, Michael, a ţipat arhiducesa bătînd cu tocul cizmuliţei în podea. . . Mă tratează ca pe o spălătoreasă şi se comportă ca un cîrnăţar, nu ca suveranul unui imperiu. . . Se teme Michael de ceea ce ar putea da ambiţiile noastre reunite. Se teme de regatul dacic. . . Mi-a spus că un regat dacic acolo, ar cere aici, de ce nu, un regat al Bohemiei. . . Mi-a ordonat, mie, vara lui, principesă liberă, să nu mai rămîn singură cu tine. . . Vrea să dispună

de trupul meu, așa cum dîndu-mă lui Sigismund, m-a făcut să-mi fie scîrbă de mine... Michael!.. Ce blestemată soartă este aceasta? Ce răsplată primesc pentru înțelepciunea mea și pentru rușinea de a fi fost izgonită din capitala mea și pentru nenorocitul meu de exil și pentru fuga de acel cardinal libidinos și ulduros, ah ce bucurie am trăit Michael, cînd am aflat vestea morții lui și cît te-am iubit atunci, cu toate că erai în brațele curvei de Genga și cîți curieri mi-au venit ziua și noaptea cu toate amănuntele victoriei tale și cum te vedeam galopînd cu barda întinsă spre Gregoriberg, Michael! .. Am să mă travestesc în scutier și te urmez cu oștirea, prințul meu!..

Era lucidă și nebună, ochii albaștri se făcuseră oțelii, era arhiducesă și femeia ascunsă în ea striga de dorul bărbatului. A descălțat-o de cizme. I-a scos lenta și plastronul. Ea și-a cerut iertare pentru prostia de azi noapte, apoi n-a mai vorbit în italiana-latineasca în care se-nțelegeau cumva, a vorbit numai nemțește, apoi a tăcut speriată și fremătătoare cînd el a luat-o în brațe și a dus-o în pat.

— *Nein!* a strigat.

Cu o furie oarbă a zmuls pilota și pernele, grămădindu-le lîngă cămin. Cu aceeași furie s-a dezbrăcat, rămînînd dintr-o dată goală în lumina dulce a flăcărilor. Și-a scos părul din *arcelets*, lăsîndu-l să-i curgă de aur, pe umeri... S-a luptat cu el nelăsîndu-l lîngă ea pînă cînd a apucat-o în brațe și a răpus-o, găsind-o aproape fecioară. Se înșelase crezînd în zvonurile răspîndite de Sigismund și răutățile Velicăi. A fost o noapte albă, scurtă, pentru că femeia care se apropie de el iradiind, a vrut să recîștige pînă-n zori tot ce pierduse în cîțiva ani... De ce-a oprit-o la «Omul Sălbatec»? N-a gîndit atunci la toate implicațiile nopții?... Așa a vrut!... O vrea lacom pe Maria Cristierna, care poartă o rochie albastră, spaniolă, *cul d'assiette* cu egretă, mască de catifea roșie, prin care-l privesc ochii albaștri, strălucitori. Don Guillermo de San Clemente, înalt, în costum negru cu brandenburguri din aur, își ține în fața obrazului o mască cu mîner, pe care o lasă jos de cîte ori salută doamnele și cavalerii lor... Azi dimineață la orele zece (Maria Cristierna plecase la opt, deghizată în paj, însoțită de Marcu, Simion, Stoichița și zece haiduci sîrbi) la osterie sosise o jumătate de escadron de cuirasieri imperiali, aducîndu-l pe ministrul de casă Carl von Lichtenstein cu știrea că sacra majestate i-a acordat a doua audiență, mîine 5 martie, la orele 16 în palatul Belvedere din Hrad. Corniștii au sunat semnalul: «din ordinul majestății sale imperiale», cuirasierii au stat în șei, tîrgoveții mea a strigat «Michael» și «vivat», iar *Freiherrn* Carl von Lichten-

stein, după ce i-a făcut oficial chemarea la audiență, i-a șoptit curtenitor că totdeauna femeile au harul să strice socotelile monarhilor. Apoi i-a spus că se simte onorat de faptul că *der Fürsten* a acceptat invitația lui. Arhiducesa va sosi la bal la orele 19... Dacă *der Fürsten* crede în loialitatea unui Lichtenstein, este bine să sosească la orele 19 și 10 minute.. Deci, la Hrad se știe unde și-a petrecut noaptea arhiducesa Maria Cristierna.

— *Illustrissime* războinic, i-ați inspirat pe poeți, pe istorici și pictori, femei frumoase v-au iubit și vă iubesc, cu o oștire mică ați făcut lucruri minunate, de mult cunoscute în țara mea și regelui meu și vă aduc vestea că marele nostru Lope de Vega Carpio și-a mărturisit dorința vie de a scrie o dramă, inspirată din viața voastră... Sinteți cu adevărat un prinț, războinic și bărbat care stirniți invidia celor de rangul vostru... De ce, monsegniore Filippo Spinelli nu-l convertiți aducînd sfintei biserici sabia de care are nevoie de atîta vreme?

Don Guillermo de San Clemente, negricios, cu nasul coroiat, părul tuns perie, rîde arătîndu-și dantura strălucitoare. Are obrazul supt, cu riduri adînci, ochii negri căzuți în fundul găvanelor și capul îi stă ca pe tipsie în gulerul *fraise*, festonat și apretat.

— Se pare că *illustrissimul* n-a putut fi convertit de un biet cardinal astmatic, ca mine, domnule ambasador...

— Nici de preafrumoasa noastră arhiducesă, *illustrissime*?

— Dacă *serenissima* doamnă îmi va acorda cel dintîi dans, sînt în stare să mă convertesc de două ori, domnule ambasador.

— Ceea ce înseamnă că veți reveni la ceea ce ați fost inițial, *illustrissime*.

— Totdeauna revenim la noi înșine, monsegniore... Măcar în cel din urmă ceas... Spune-i-o mai fățuit, Marcule!... Și tălmăcind, ascultă tot ce se vorbește în preajmă.

Contele Darahi Ianoș de Tujon, îmbrăcat în uniforma roșiilor de țară, cu mască neagră, îi veghează spatele. Stau cu toții în salonul albastru, despărțit de sala colonadelor printr-o ogivă sprijinită pe umerii a două cariatide. *Freiherrn* Carl von Lichtenstein travestit în Solon, s-a dus să-și facă îndatoririle de gazdă, împreună cu soața sa, o femeie durdulie și veselă, care văzîndu-l a bătut din palme și a spus că *illustrissimul* seamănă cu un Ciclop...

— Ai vrut să spui cu Hercules, *meine lieber Frau*, a rîs acru *Freiherrn* Carl von Lichtenstein...

Își aduce aminte de serbarea dată în cinstea lui de Sigismund, cînd a cunoscut-o pe Maria Cristierna principesa exilată care i-a

cerut ajutor pentru *escudero mio* și cînd l-au încolțit Alfonso Carillo, alt spaniol și Germanico Malaspina, alt nunțiu apostolic și dintr-o dată își dă seama cu luciditate rece că jocul este același, în alt decor, și că dacă el nu s-a schimbat, decît în ordinea trecătoare a puterii, ei cred astăzi că ce n-au izbutit să-i zmulgă domnului, vor putea să-i impună pribeagului... Vede privirea lacomă a prințului Marcu, acest soldat generos și cult, îmbrățișînd forfota măștilor. Îl vede pe Stoichița din Strîmba, în uniforma gărzii călare, purtînd mască neagră făcînd o reverență grațioasă unei *majas* cu mască roșie, care are ceva din Marika de Mezöörs, dacă nu este chiar ea. Îi simte avizi de lumea asta, în care ar putea pătrunde ușor prin averile și titlurile lor. Care i-ar feri mai bine decît domniile pămîntene de urgiile care cad peste *Magna* din primăvară pînă în primăvară. Ah, ispititorul gînd al renunțării la luptă. Mîntuitoarea izbăvire prin supunere. Veninosul gînd de a cumpăra viitorul, vînzînd moștenirea din bătrîni. Mereu încolțindu-l gîndul viclean, împodobit cu o mie de argumente retoricești, că Sfîntul imperiu este un sălaș al cugetelor luminate și al binefacerilor aduse de învățătură, mereu gîndul pe care i-l picură ei în cuget zi și noapte și mereu acel adînc de sine în care trăiește Poporul în esența lui cea neretoricească, în esența lui veșnică, închegată de veacuri în spiritul lui nemuritor. Don Guillermo de San Clemente face elogiul catolicismului, la care au fost convertiți negrii din Africa și pieile roșii din Lumea Nouă și alte seminții sălbatice, care prin creștinare au ajuns...

— Slugi și robi, spune românește... Spune-i ceva grațios, Marcule... Și fi-mi aproape... A început balul.

În salonul albastru intră *Freiherrn* Carl von Lichtenstein, urmat de doi bărbați ducînd sub braț mape groase din marochin roșu. Lacheii lasă draperiile. Gazda își scoate masca. Și-o scoate și el, odată cu ceilalți...

— *Illustrissime*, îngăduiți-mi să profit de voi... Este aici unul din cei mai renumiți gravori, *Herrn* Aegidius Sadeler, pentru care cer îngăduința voastră. *Herrn* Domenicus Custos, tipograf și istorician, dorește să obțină grația voastră pentru a vă tipări faptele de arme în *Atrii Heroici*, volumul al patrălea, pe care-l pregătește pentru imprimerie...

— Mă onorați, *Freiherrn*...

— Carl von Lichtenstein este prietenul nostru, Michael, spune Maria Cristierna cu glasul ei ferm. Jur că pînă într-o oră suveranul va ști că sînt o arhiducesă scelerată și libertină, care nu știu să păstrez demnitatea unei întîlniri între principi... Ce ziceți monseniore

Filippo Spinelli, voi, care-l apărați atît de strașnic pe sanctitatea sa de cererile mele frivole.

— *Illustrissimă* doamnă, păcătuiți față de monseniorul Filippo Spinelli... *Herrn* Aegidius Sadeler, așezați-mă cum credeți că vă este mai bine... *Freiherrn* Carl von Lichtenstein, iată-mă prizonierul vostru. Dispuneți de mine.

Se rîde ușor. Carl von Lichtenstein îl poftește pe singurul jilț tapisat în piele. Ceilalți se așează pe scaune tapisate în mătase albastră... Gravorul Aegidius Sadeler este un bărbat a cărui forță interioară pare a i se fi adunat în privire. Șade răsturnat în scaun. Îl contemplă cu nerușinare. Celălalt, Domenicus Custos spune că a citit opera lui Balthazar Walther Silezianul, că a consultat tot ce-au scris *avizo*-urile din Italia, Spania, Francia și desigur cele din sacrul imperiu și cu îngăduința lui *der Fürsten* va consulta pe marele său cancelar, ca și oamenii de trupă...

— Să terminăm balul nostru, înainte de a începe celălalt, spune Maria Cristierna... Carl, care este punctul de vedere al suveranului?!

Carl von Lichtenstein zîmbește galant. Este un bărbat cu trăsături frumoase, mustăți și barbă blonde, ochi azurii, voinic și cu încăpățînarea înfiptă în fălcile retezate scurt, cărora li se văd încheieturile mișcîndu-se sub piele.

— Punctul de vedere al suveranului scumpă verișoară, ținînd seamă de dorința Romei, sugestiile regelui Spaniei, *statu quo*-ul creat de Polonia și cererile tot mai insistente ale sultanului.

— Iată o sarcină grea, *Freiherrn* Carl von Lichtenstein.

— Pe care voi, prințe, o îngreunați și mai mult.

— Prin ce?

— Prin intransigențele voastre...

— Să le cunoaștem mai întîi pe ale suveranului, domnule ministru de casă.

— Evitați și acum să spuneți: suveranului nostru!

— Pentru a o putea face, după formula aceasta, ar trebui să fim doi: Maria Cristierna arhiducesă a Casei de Austria și Io, principe domnitor din Casa Basarab, stăpîni pe moștenirile noastre și așezați sub protecția sacrului imperiu. *Illustrissimo et Magnifico domino Wolfgang Rumpf, libero baroni...*

— Etcetera, etcetera, rîde acru ministrul de casă... Da! Baronul Rumpf și-a făcut raportul către suveran. Toți știm că baronul încheie tranzacții politice în favoarea imperiului, asigurîndu-și și o cotă parte substanțială; după cum știm că în tratative este pe deplin un gentilom și un credincios serv al suveranului.

— Ascultăm, Carl!

— Principe, vă propun în numele suveranului, următorul titlu.

— Înainte de titlu, care este răspunsul majestății sale în legătură cu Memorandumul meu.

— Îl veți găsi în titlu, prințe.

— Armata? Soldele?

— La audiența de mîine, *illustrissime*.

— Vă ascult domnule ministru de casă.

Freiherrn Carl von Lichtenstein îi caută privirea. Ochii aceia oțelii, bătînd spre cenușiu nu se pleacă atunci cînd își îndreaptă statura și-l țintuiește nemilos și crud, pentru că bănuiește ce-a putut cere un Rumpf care se voia la Dunăre cu regimentele de reiteri și cu patru din zece părți negociabile din societățile și corporațiile Transilvaniei... I se pare că gravorul Aegidius Sadeler se ridică de la locul lui și trece în spatele ministrului de cameră. Aude limpede glasul acestuia spunînd ceva. O vede pe Maria Cristierna, palidă, mușcîndu-și buzele.

— Spune-i să repete, Marcule! N-am înțeles!

— *Illustrissimo Principi ac Domino Michaeli Moldaviae ac Transalpinae Wayuodae*, este cea dintîi parte a titlului, prințe... Prin aceasta suveranul vă recunoaște nu numai moștenirea tradițională, ci vă aduce recunoașterea Sfîntului imperiu asupra Moldovei, cucerită de voi cu sabia și strălucit motivată în Memorandum, ca făcînd parte din vechiul regat dacic.

— Asta va duce la destule greutăți din partea Poloniei catolice, greutăți pe care le vom trece în seama autorității papale, principe, spune zîmbind cucernic, nunțiul Filippo Spinelli.

— Și a influenței regelui meu, *illustrissime*, dacă așa cum nădăjduim, veți relua lupta voastră împotriva turcilor.

Rămîne nemișcat. Își poruncește să rămînă nemișcat. Este o recunoaștere la care nu se aștepta. Cu urmări nebănuite. A făcut bine că l-a reținut aici pe hotnogul Buzeștilor. Douăsprezece mii de săbii, pornite de Oltenia asupra lui Simion Moghilă, în vreme ce el va cădea din secuime pe Ieremia Moghilă, sub acoperirea trupelor imperiale din Ungaria de Sus... Apoi, neașteptat, simțămîntul primejdiei... De ce-a fost atît de larg Rudolf, cu un titlu care de fapt îi aparține?.. De ce nu sînt aici înscrise titlurile legate de Transilvania?!

— Iată și titlurile acordate de suveran și aparținătoare de voi în calitatea de familiar al împăratului: *Sacrae Caesareae Regiaeque Maiestatis Consiliario et exercituum Praefecto*... O clipă, scumpă verișoară...

— Nici o clipă, Carl... Este o trădare!.. O trădare ruşinoasă!.. Să i-o spuneţi toţi vărului meu, împăratul. Unde este principatul meu în acest titlu? Unde sînt prerogativele *illustrissimului* în armata imperială?!. Ce înseamnă acest *exercituum Praefecto*?.. Despre ce *exercituum* este vorba?! Despre cei şase mii de derbedei pe care vreţi să-i înrolaţi voi, ca să scăpaţi cetăţile şi oraşele majestăţii sale de scandaluri şi asasini vagabonzi?.. Carl, despre ce *exercituum* este vorba?... Ce înseamnă asta *consiliario*?!. Cine va comanda armata pentru Transilvania, a cărei principesă sînt, dacă soţul care nu m-a repudiat, este principele ei, reales de Staturi şi Ordine?! Basta o va comanda?! Ramolitul care-i îndeasă cu bani pe toţi nenorociţii de la *Kriegskammer Rathe?* Carl? Răspunde-mi!.. Ah! Am să fug în Transilvania la impotentul meu soţ şi...

Se ridică. Bate cu tocul pantofului din satin în lespedea albă de marmoră. Se ridică şi el. Îi ia mîna şi i-o sărută.

— Linişteşte-te, scumpă Maria... Principesa mea, linişteşte-te... Sacra majestate păstrează titlurile principilor de Transilvania, pentru momentul cînd le vom cîştiga cu spada noastră... Pînă atunci, arhiducesă, ele aparţin de fapt şi de drept lui Sigismund Báthory, încă soţul şi stăpînul vostru... Arhiducesă, titlurile acordate de suveran sînt în concordanţă cu adevărul de fapt şi ne mulţumesc întru totul... Mai adaugă de la tine Marcule, făţăriile de cuviinţă... Strînge mîna arhiducesei, dulcea lui fecioară ibovnică, roasă de toate ambiţiile pămîntului. Dar mai ales arsă de setea de răzbunare; aşa cum însuşi este pîrjolit de această sete... Înalta şcoală politicească a arhiducesei se vădeşte în zîmbetul care-i înfloreşte buzele muşcate de el azi noapte şi-n glasul dintr-o dată dulce, spunînd:

— Ah, Carl! Sînt obosită! Azi-noapte m-a chinuit lipsa de somn şi ceasuri în şir am meditat la destinul meu. Îi aruncă o privire ucigătoare nunţiului Filippo Spinelli. Se răsuceşte surîzătoare spre el. Îi face o reverenţă adîncă:

— *Illustrissime Principi ac Domino Michaeli Moldaviae ac Transalpinae Wayuodae, Sacrae Caesareae Regiaeque Maiestatis Consilario, et exercituum Praefecto,* Maria Cristierna *Transilvaniae, Valachiae transalpinae Princeps, partium regni Hungariae Domina, Siculorum Comes, nata Arhiducissa Austriae, Dux Burgundiae, comes Tyrolis et Coritiae,* vă cere cel dintîi dans al acestei seri şi vă asigură de fidelitatea ei...

— Iată o poruncă căreia mă supun, arhiducesă, asigurîndu-vă de slujbele mele credincioase. Marcule, tălmăceşte întocmai... Să înţeleagă fiecare cum va vrea... Să ne punem măştile, Maria...

— Este singura cale, Michael...

Se întoarce spre Carl von Lichtenstein, ţinînd braţul arhiducesei.

— Domnule ministru, oamenii mei ţin sub pază pe un supus al meu, care trimes la Praha cu daruri scumpe pentru sacra majestate, şi-a însuşit acele daruri de o sută de mii de taleri şi trăieşte netulburat şi fără ruşine, sub scutul acestor ziduri.

— *Mein Gott!* . . . O sută de mii de taleri jefuiţi suveranului!

— Am să-mi aduc aminte numele şi adresa acelui tîlhar . . . Principesă! . . .

— *Herrn* Sadeler, *illustrissimul* acceptă să-ţi pozeze în fiecare zi, la orele 17, în casa mea . . . Poţi veni neanunţat! . . . Domnilor, muzica îşi face chemările. Carl, astă seară cedează-mi obligaţia de a deschide balul.

— Maria, spune ministrul de casă, vrei ca împăratul să-mi ia capul pentru fidelitatea cu care am slujit ideii ca imperiul să se sprijine la Răsărit pe sabia celui mai mare căpitan al timpului?! Ingrato!

Apoi perdelele albastre ridicate de paji şi Maria Cristierna aproape lipită de el înfruntînd zecile de priviri care-i iscodesc cutezător din dosul măştilor.

Belvedere 5 martie 1601

Turnul de piatră sură, crăpată de vreme, cu torţare din fier bătut cu ciocanul închipuind capete de dragoni şi semne masonice este plin de ţiuitul vîntului răbufnit sub acoperiş. Prin ocheţii de tragere zăbreliţi, avînd geamuri groase de sticlă de Brno se văd pînzele învălmăşite de ninsoare trecînd peste zidurile Hradului, peste turnurile Karlov mostului şi cele ale stărostiei. Îşi spune că aici vechii regi bohemi îşi vor fi avut gărzile. Odaia scundă, cu bolţi din piatră, este plină de table astronomice, de horoscoape, de cercuri armilare. Pe lîngă pereţi sînt rafturi din nuc cu cărţi groase, legate în piele de viţel. Sacra majestate romană tuşeşte în batistă. Îşi şterge fruntea boltită, galbenă, cu pielea întinsă pe os. Aţîţă focul din cuptorul uriaş, mişcînd cu piciorul foalele agăţate pe tot felul de scripeţi. Pe plita cuptorului sînt cîteva retorte. În dreapta hornului, numără douăsprezece ornice agăţate de perete, toate arătînd altă oră.

— Iată-l pe împăratul Rudolf, în intimitate, magnifice. Sper că audienţa solemnă de astăzi, vi-a dat satisfacţia pe care-o meritaţi pe deplin.

Îi face o reverență acestui împărat ciudat, care a curmat brusc solemnitatea din sala mare a Hradului, invitîndu-l să-i viziteze observatorul astronomic. Cînd s-a alcătuit cortegiul, Rudolf s-a întors pe tocurile înalte ale pantofilor negri de lac și i-a spus ministrului de cameră: — *Also nein, mein lieber Karl*... Din clipa asta, *illustrissimul*, este numai al meu. Ne vedem curînd la Belvedere...

A fost un murmur surd în consiliul secret, printre președinții înaltelor camere, ca și printre generalii de la *Kriegs Kammer Rathe*, îmbrăcați în ținuta de ceremonie. *Freiherru* Seyfriedt Christof Breyner, *Hofkammer Rath in Pilsen* i-a păcălit în discursul său uscat pe Sdenko Adalbert Poppl — *Bischof zu Breslau* — *Grosskanzler von Behaimb*, dar mai ales pe *Freiherru* Wolffgang Rumpf — *Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis intimo Consiliario et secreti Consilii Praesidi, supremoque Magistro curiae et cubiculario*... care au fost scoși din jocul politicesc pentru Transilvania prin dibăcia ministrului de casă Karl von Lichtenstein și a acestui diavol uscat Seyfriedt. Înaltele camere ținînd seama de voința sacrei majestăți i-au acordat doamnei Stanca, în stăpînire veșnică, domeniul și castelul Kyngsburg, cu toate veniturile rîurilor, pădurilor și pășunilor. Ascultînd ordinul imperial de remitere al domeniului s-a umplut de o spaimă rea și buboasă. De o sudoare neagră și o durere surdă. Rudolf nu i-a acordat mîna Mariei Cristierna, dar i-a dăruit Stanchii un prea frumos și îndepărtat loc de exil, slobozind astfel scaunul *Magnaei* de stăpîna lui firească. Este cea dintîi mișcare politicească, care deschide viitorului pătrunderea Casei de Austria spre Dunărea de Jos. O mișcare la tabla de șah, unde prin pierderea reginei, Rudolf se asigură de rege. După o serie de proclamări ale meritelor lui militare și de slăvire a bunăvoinței imperiale, președintele înaltei camere boheme a supus atenției punctele cuprinse în acordul sacrei majestăți și în patenta imperială acordată voievodului Michael. I se acordă un ajutor pecuniar în valoare de 90.000 taleri, pe care *Herru* Anton Kadermann von Sandl, secretar trezorier la *Niederösterreich Kammer* aici de față îi va plăti după cum urmează: în primele două luni de la ieșirea patentei imperiale care acordă principelui Michael dreptul de a înrola sub steagurile sale o armată de șase mii de soldați recrutați pe teritoriul imperiului, 50.000 de taleri, care vor fi folosiți pentru completarea armamentului, echipamentului și proviantului... În următoarele patru luni, cîte 10.000 taleri pe lună, sperîndu-se că *illustrissimul*, prin victoriile cîștigate și prin redobîndirea țărilor sale, va putea însuși contribui la întreținerea trupelor. I se acordă magnificului exclusivitatea recrutărilor pe piețele de mercenari de la Tokay și Debrețin, după dorința

sa expresă, cu indicația să respecte întocmai tarifele imperiale, spre a nu crea concurență și prilejui dezertări din oștirea Ungariei de Sus. Este de dorit să poarte tratative cu turcii, pentru a le ascunde intențiile sale, dar este sfătuit stăruitor să scrie arhiducelui Mathia, săptămînal, asupra conținutului acestor tratative... Apoi *Freiherrn* Seyfriedt Christof a tușit uscat, înălțîndu-se pe vîrfuri. Împăratul a început să-și roadă unghiile. El era în fața tronului imperial, așezat intr-un jilț, avîndu-i în dreapta și stînga pe binecredincioși: episcopul Theofil Rîmniceanu în odăjdiile aurite, semănate cu rîuri de perle, Stoichița de Strîmba, prințul Marcu, contele Darahi Ianoș de Tujon. *Freiherrn* Seyfriedt a făcut apel la generozitatea lui recunoscută pînă și de dușmanii cei mai crînceni. S-a împietrit. Știa ce-i va cere. Azi noapte, după balul mascat, a rămas la Maria Cristierna. A fost o noapte lungă și stranie. Dogul uriaș al arhiducesei, un cîine înțelept și bătrîn care-l adulmecase mîrîind, ca mai apoi să-și sprijine fălcile căzute pe genunchii lui, de cum l-a văzut s-a ridicat pe labele dinapoi, așezîndu-i-le pe cele dinainte pe umeri. L-a privit în ochi, înțelepțește, a lătrat gros și s-a dus la culcare pleoștit, gemînd bătrînește. Maria Cristierna a intrat în alcov, unde a izbucnit în plîns:
— Te vor vinde de o mie de ori, prințul meu!... De o mie de ori îți vor vinde sinceritatea și bărbăția, onoarea și cavalerismul, de o mie de ori te vor umili și apoi...

L-a îmbrățișat cu furie, șoptindu-i că s-a vindecat în această seară de toate ambițiile ei... Să rămînă aici. Se vor retrage în Tyrol. Arhiducele Carol de Styria, tatăl ei și prințesa Maria de Bavaria, mama ei adorată, care în ruptul capului nu a vrut s-o mărite cu Sigismund, împotrivindu-se acestei logodne *per procuram*, îl vor primi cu toate onorurile. Îi este frică. O frică groaznică. Culisele cancelariilor imperiale și ale consiliului secret sînt pline de tenebre. Împăratul nu va renunța la Basta. Și acesta este cel mai scelerat dintre criminali. Cel mai lipsit de scrupule. A încercat s-o împace. A iubit-o aprig și ea i-a răspuns înzecit. A părăsit-o înaintea zorilor. Pe stradela cunoscută îl aștepta Simion cu șvițerienii. *Freiherrn* Seyfriedt i-a cerut în numele Sfintei Ligi și a cauzei măreție pe care aceasta o slujește, să treacă peste orgoliul lui de războinic și să accepte unirea oștirii sale, cu oștirea generalului Basta, « pentru învingerea definitivă și ștergerea din istoria acestui veac, a nedemnului urmaș din Casa Báthorea, care este Sigismund, trădătorul cauzei creștine, unealta diavolului și a turcilor în Răsărit». Și-a simțit picioarele de plumb. Știa că va veni și clipa asta. Dar nu știa că-l urăște atît de cumplit pe Basta. Abia atunci, văzîndu-l pe Rudolf încetînd să-și mai roadă

unghiile şi punîndu-şi mănuşa şi-a dat seama că întrega lui nenorocire se trage de la acel sperjur fără onoare, general imperial lacom să ajungă guvernator al Transilvaniei, ca şi cînd Transilvania s-ar fi putut scoate la mezat, în afara istoriei ei.

— Fie, aproape a strigat...

Neînţelegînd, ori înţelegînd prea bine, Rudolf s-a ridicat de pe tron, curmînd solemnitatea. Acum atiţă focul cu foalele şi-i spune gîtuit:

— *Illustrissime*, la toate curţile se vorbeşte de frumuseţea fiicei voastre Florika... Ministrul de casă mi-a spus că purtaţi cu voi un portret al acestei preafrumoase principese... De-aţi şti cît mă chinuieşte celibatul meu îndelungat... Poate n-aţi aflat-o, dar ţin foarte mult la sfaturile mamei mele. Împăratul Maximilian, tatăl meu, a fost frate cu arhiducele Carol de Styria, tatăl arhiducesei Maria Cristierna... *Aproposito!*... Cunoaşteţi aceste cercuri armilare?... Sau mai corect, le recunoaşteţi?... Iată aici, în arabă, lucrările astronomice ale lui Ulug beg...

Are senzaţia că bărbatul amestecat printre retorte, găsindu-şi de lucru cu cercurile armilare, ori trebăluind la maşinăria unui ceasornic, se împuţinează ca şi cînd făptura lui de carne ar fi devorată de salamandrele şi bufniţele agăţate pe pereţi. Se petrece o trecere ciudată a sacrei majestăţi romane, în această zi viforîtă de 5 martie 1601, a sfinţilor mucenici Conon şi Iraida, o trecere de la starea lui de magnificienţă, spre ceea ce este cu adevărat el însuşi, spre ceea ce acoperă cu umbra lui, scoasă de sub baldachinul tronului Habsburgilor. Are dintr-o dată gust de mormînt în el tot. Platoşa uşoară de argint aurit îi strînge coşul pieptului. I se pare că se încurcă în pinteni. Sabia de ceremonie, cu teaca îmbrăcată în blană de pardos îi atîrnă cîteva ocale la şold. Oare şi el cînd se arată despuiat de insemnele voievodale, şi cînd coboară din şa şi din pohfală şi intră în straiele şi pielea lui de om, arată tot atît de speriat şi jalnic, cum arată acest Rudolf de Habsburg, bîntuit de toţi demonii nesiguranţei, întrebîndu-l cu glas tremurător care poate fi adevărul acestei lumi şi al fiecăruia din noi: — *Mein Gott*, şopteşte Rudolf cu buze vinete, cel mai îngrozitor lucru este politica, *mein lieber Fürsten* Michael! Mă înspăimîntă mai mult decît nesfîrşitele taine ale cerului şi ale astrelor. Aici sîntem cu toţii prea slabi şi voi aţi îngăduit celor de jos să ridice braţul înarmat asupra stăpînilor, lezînd pentru totdeauna sacra autoritate divină a conceptului de principe domnitor... Ah, singurătatea...

Rudolf îl priveşte cu ochi apoşi, trişti... Îi vorbeşte gîtuit de scandalul pe care se străduieşte să-l înăbuşe, stîrnit de purtarea incali-

ficabilă a verişoarei sale, arhiducesa Maria Cristierna, căreia cercuri ostile Habsburgilor îi pun în sarcină uciderea cardinalului Andrei Báthory, numind-o Irodiada. Lui, voievodului, i se spune Irod. Se povestesc cele mai cumplite lucruri despre apucăturile lui desfrînate. Că are un harem alcătuit din 365 de sclave, de pe toate continentele şi de toate culorile. Se colportează ştiri despre apucăturile lui sanguinare. Despre celebra lovitură de sabie la beregată... În turn miroase a cărbuni încinşi. A remedii minerale. Împăratul scăzut la rang de babă bîrfitoare se sperie de ce spune. Rîde strîmb şi trece să-şi mărturisească spaimele de matrimoniu. Femeile sînt însăşi esenţa răului pe pămînt. Paracelsius vindeca impotenţa fără să se gîndească că prin aceasta sporeşte cantitatea răului, încurajarea desfrîului. El, Rudolf, nu este împotriva naturii, dimpotrivă. Dintre toate speciile însă, omul este acela care a făcut din actul procreaţiei nu numai un sabat satanaelic, dar şi o politică de stat. El însuşi, care urăşte desfrîul, este gata să plătească tribut zeiţei Cotis, dacă nu s-ar teme că în corsajul fiecărei femei trăieşte o Lucreţia Borgia.

— Sîntem bărbaţi spre a le înfrînge şi supune pe toate Lucreţiile Borgia la un loc, majestate...

— Ah, glasul vostru, magnifice... Auziţi ecoul lui în aceste pietre?! Este înspăimîntător.

— Nimic din ceea ce aparţine omului nu este înspăimîntător pentru om, majestate.

— Nici moartea, magnifice?

— Moartea?! Ar fi dacă unii din noi ar suferi pedeapsa ori harul vieţii veşnice... Dar cum toţi sîntem muritori în trupul nostru şi nemuritori în faptele noastre, moartea nu este decît un prag... O trecere din suferinţa neîmplinirii, în judecata veşnică a timpului.

— Raţiunea voastră *illustrissime*, mă înspăimîntă mai mult decît glasul şi statura voastră.

— Luaţi lucrurile în ordinea lor firească, majestate. Femeia este dată bărbatului pentru plăcerea sa şi pentru sporirea neamului său, după cum şi Biblia o spune. Ce poate fi mai omenesc decît familia ta, vegheată de neliniştea soţiei tale? Însuraţi-vă majestate, cu Florica mea dacă o va voi, ori cu altă principesă şi veţi vedea lumea cu ochi de părinte, ceea ce nu strică unui împărat hărăzit de Domnul să păstorească asupra unei jumătăţi din Evropa.

Poate a vorbit prea mult în greaca cărturărească şi Rudolf a făcut urechi beoţiene. A vorbit şi s-a limpezit. Aici este vorba de lucruri foarte simple la întîia vedere: sacrul imperiu roman a hotărît voievodului Mihail Basarab un ajutor de oaste pentru a supune Transil-

vania răzvrătită şi a recuceri ţările lui, liberîndu-şi familia din robia răsculaţilor. Totul va fi scris cu cerneluri de neşters, pe răbdătoarea şi neprihănita culoare albă a foilor de chronică, spre slava viitorimilor. Păcatele omeneşti se vor şterge în uitare. Nimeni nu va şti care a fost adevărul la taraba negoţului politicesc. Nici care din înalţii sfetnici au fost şfănţuiţi de el, nici care din ei au fost şfănţuiţi de Sigismund. Nimeni nu va şti cum se descalţă împăratul Rudolf II de Habsburg (pentru că iată, se descalţă de pantoful stîng, sare pe pardoseala din gresie într-un picior şi spune că va porunci cincizeci de bastoane pentru blestematul de pantofar, care întotdeauna îi lasă un cui în pantof şi nu poate şti dacă acest cui nu este otrăvit) şi nici ce spaime îl bîntuie pe omul scund, atins de pleşuvie, care împarte dreptatea supremă în imperiul lui, la care se pot apela sentinţele capitale date nobilimii, cel care hotărăşte pacea sau războiul, ca şi cursul istoriei în Evropa; omuleţul gălbejit care nu face un pas fără ştirea mamei lui, această biată fiinţă strivită de purpura imperială care-i vine şoldiu şi cu care nu are nici o legătură. Zeama de bozii nu va scrie nicăieri despre dorinţele domnului preşedinte al consiliului secret, de a avea a patruzecea parte din veniturile Transilvaniei, despre prietenia lui cu generalul Basta, care-i cîştigă provinciile, ţările în care *Freiherrn* Wolffgang Rumpf îşi înfige directorii de mine şi poşte, antreprenorii de păduri şi bancherii, mereu sub zîmbetul şi benedicţiunile episcopului de Breslau . . . Lucrurile vor rămîne prin pohfala oştilor imperiale aşezate pe trei rînduri între Carlov Most şi Hradzäny, primindu-l solemn pe voievodul din Valachia, oştean al crucii şi al Sfintei Ligi, pentru că, dintotdeauna marile gheşefturi ale istoriei s-au făcut sub flamura unui ideal luminos şi nobil, care-a amorţit cugetul mulţimilor sfîşiat de nelinişti, ori de nemulţumiri, tîrîndu-le pe urma unui vis, din care ele, mulţimile, au rămas mai sărace, mai bîntuite de spaime; iar cei care au ştiut să împodobească visul cu cele mai nobile vorbe, s-au ales cu pungile doldora de aur şi cu puterea lumească.

A fost el vreodată un asemenea neguţător?

Împăratul şi-a pus pantoful după ce a bătut cuiul cu un ciocan de aramă. Are sau nu Rudolf curajul să-i spună taina pentru care l-a adus aici, voind să rămînă singuri? Ori totul nu este decît o scamatorie nemţească, făcută în faţa Statelor şi Ordinelor, a ambasadorilor evropeni şi a curţilor, în faţa prezentului şi a viitorului, scamatorie prin care el, Rudolf, arată tuturor bunăvoinţa sa faţă de voievodul cu care este legat prin taine mai presus de Înaltele Camere şi Consiliul secret, taine politiceşti şi acţiuni de stat, care merg mînă în mînă

cu moartea. Noaptea petrecută la sînul pietros al Mariei Cristierna i-a dat harul lucidității. Ori poate însingurările lui la Cozia i l-au dat. Ori poate întîlnirile lui cu Iglisia. Simte moartea trecîndu-și aripa peste fruntea lui. Nu moartea din vîrful suliței spahiului Mithat Bali, în vălmășagul luptei de la Vidin. Moartea perfidă, învăluită și cețoasă a urzelii politicești pe care n-o poți tăia cu două lovituri agere de sabie. Pe care n-o poți înfrînge prin cinste și bărbăție. Pribegia lui la Wiana și Praha, acest drum spre izvorul tămăduirii s-a transformat în Golgota lui. A avut vreodată naivitatea să creadă în cinstea politicii? El însuși a fost cinstit în politică? A fost cinstit cu glotașii de la Călugăreni și cu moșnenii, cu boiernașii ori cu vitejii?... N-a ridicat el însuși în cerul Țării, flamura libertății, cerîndu-le lor s-o apere cu viața și după ce ei s-au jertfit cu viețile lor, după ce libertatea Țării a fost înfăptuită, nu el, cu puterea lui domnească i-a zvîrlit pe ei în pulbere, rumînindu-i și legîndu-i, nu de glie, ci de glia vel boierilor săi, hrănindu-i pe aceia cu sîngele și viața celorlalți?! Călugărenii au ținut din zori pînă la asfințit; dar robia pe care le-a hărăzit-o va ține veacuri după veacuri, trecînd din zi în zi și din tată-n fiu, spre veșnicul lui blestem și veșnica lui urgie? Cînd și unde și cu cine a fost el însuși cinstit, ca cinste să-i ceară Habsburgului, dincolo de rațiunile politicești? Și nu întotdeauna aceste rațiuni legate de neam și veșnicirea lui sînt atotbiruitoare în cugetul domnului hărăzit de pronie să ducă prin vreme povara ființei acestuia? Habsburgul se vrea la Dunărea de Jos să împingă oștile otomane departe de granițele imperiului. Este datorința lui de împărat s-o vrea... Dintotdeauna, poate prin intuiție și-a judecat adversarii, încercînd să vadă lucrurile cu ochii lor. Habsburgul a greșit aducîndu-l aici să bolmojească despre niște planuri cețoase de matrimoniu. Despre dorința lui ca Nicolae-Pătrașcu să fie luat scutier imperial, spre a se instrui în știința războiului și în științele trebuitoare unui domnitor. Rămas la audiența solemnă l-ar fi silit să privească viitorul între hotarele patentei imperiale. Aici, singuri în turnul din piatră mucedă, Habsburgul nu cîștigă decît libertatea de a l ucide ca pe un trădător al secretelor dintre ei, pierzînd de fapt *Magna Valachia* încă din această clipă... Iar el a fost atît de naiv să creadă că prin Carl von Lichtenstein a cîștigat Transilvania, îndepărtînd de la ea lăcomia lui Rumpf... Îi vine să-și zmulgă barba. Președintele Consiliului secret și Basta vor ticlui pîri peste pîri, scrisori calpe pornite din tabere vor ajunge pe masa Consiliului secret prin Rumpf. Au mai ajuns. Vor mai ajunge. Învingător împotriva lui Sigismund, va trebui ori să închine Transilvania lui Rudolf,

prin Basta; ori să se ridice cu armele împotriva lui Basta, izgonindu-l dintre hotare și odată cu el să taie ghiarele vulturului bicefal, care veghează cu un ochi asupra saxonilor din cele șapte orașe-cetăți transilvane. Ar fi sacrificat-o pe Stanca, dacă prin Maria Cristierna, Magna s-ar fi reîntrupat vie, recunoscută în hotarele ei de toate curțile Evropei. I-a sacrificat după Călugăreni pe rumâni și moșneni și curteni. I-a sacrificat după Mirăslău pe cei scumpi inimii lui. Ar mucenici-o pe Stanca, ar zidi-o în temelia *Magnaei* pentru că acesta este harul istoriei. Să se întrupeze din jertfă. Stă în jilțul ars de remedii pe care i l-a tras Rudolf în fața mesei de ceasornicărie, turbînd în sine pentru greșeala făcută față de Rumpf. Avîndu-l prieten în Consiliul secret, acesta nu l-ar fi vîndut pînă cînd nu și-ar fi scos pe de trei ori banii investiți în cucerirea Transilvaniei. Ajuns la Alba-Iulia, ar fi știut prin Zacharias Geitzkoffler și prin Kon Mozes, cum să strîngă toate firele afacerilor, astfel încît Rumpf să nu știe niciodată ce înseamnă cu adevărat a patruzecea parte din veniturile transilvane.

— V-am întrebat magnifice, dacă intenționați să vă mențineți grațioasa cerere de căsătorie cu verișoara noastră, arhiducesa Maria Cristierna și care este statutul vostru matrimonial? . . . Dacă puteți desface legătura cu soția voastră și ce drepturi va avea în noua condiție, arhiducesa, vara noastră . . .

Împăratul Rudolf II de Habsburg dă la o parte sculele înșirate pe masa de ceasornicărie și cu un salt greoi, se așează pe masă, întinzîndu-și picioarele spre cuptorul încins deasupra căruia strălucesc vii, ochii unei salamandre . . .

. . . Scările largi de marmoră albă pe care stau aliniate gărzi de cuirasieri imperiali în platoșe argintate. Murmurul surd al Statu-rilor și Ordinelor adunate în sala palatului Belvedere, despre care Rudolf, ținîndu-l de braț, îi vorbește cu dăruire. L-a adus de la Firenze pe arhitectul Giovanni Gargiollino care a împodobit sala mare de ceremonie, lucrînd « șapte ani încheiați *mein lieber Fürsten.* Împăratul îl strînge de braț, șoptindu-i: niciodată n-am văzut-o pe recea Maria Cristierna atît de strălucitoare, ca astăzi . . . În adevăr, principe, dragostea . . . Privește-o, Michael! Îți aduce omagiul ei»!

Împăratul îi spune Michael, ca unei rude. Maria Cristierna va ajunge la Alba Iulia, în ziua cînd doamna Stanca va ajunge la Kingsburg, iar Florica și Nicolae Pătrașcu la Praha. Duce un mort sub platoșă. Un mort coboară scările de marmoră. Un mort privește prin ferestrele imense superba panoramă a orașului, cu turlele lui ascuțite pierzîndu-se în vălmășagul zăpezii vînzolite peste Vltava.

Un mort gîndește la Jan Pisek, la Smyl Pišek, la taboriți, la oamenii acestor pămînturi. Un mort vede pereții albi, parcă din cretă și tot un mort primește reverențele doamnelor și ale curtenilor, ascultînd ca din altă lume murmurul atițat, foșnetele rochiilor cu poalele înfoiate, clinchetul pintenilor și glasul împăratului: — ah, scumpă verișoară, ești însăși personificarea prospețimii și a primăverii». Maria Cristierna lîngă el. Mîna ei, pe brațul lui. Cortegiul. Împăratul în față între Lichtenstein și Rumpf... Un loc gol sub două ferestre prin care se cerne lumina. Frans Franken *den ouden* — cel bătrîn, în costumul de ceremonie al primului pictor al curții, în fața unui șevalet pe care este un tablou acoperit cu mătase roșie.

— Scumpul meu Frans Franken, spune Rudolf... Iată-ne aici să-ți admirăm opera... Magnifice, în cinstea voastră...

— Iubitule, șoptește Maria Cristierna, strîngîndu-i brațul.

Este străin de tot ce se întîmplă și singur, cu toate că-i are în urmă pe ai lui. Este pustiit cu toate că femeia de lîngă el i-a dormit spre zori cu capul pe piept și degetele răsfirate în barbă și el nu s-a mișcat veghind-o și gîndindu-se la destinul ei amar cu o duioșie grea și obidită. Este bîntuit de spaimele negre ale trădării săvîrșite față de ai săi cei dragi. Este iarăși ucigător de singur cu sine însuși, cumplit de sărac și cumplit de pustiu în mijlocul acestor valuri de curteni în costume spaniole, ținîndu-și capetele pe tava gulerelor *fraise*, între doamnele mirosind a parfumuri italiene și de Colonia, sub bolțile vaste ale palatului Belvedere, cu pereții plini de ghirlande și amorași; scrum și cenușe este, fără conștiința vie de sine, un telal care vinde și cumpără gînduri sacre și destine, vînzîndu-se și cumpărîndu-se pe sine la fiecare răbufnet de vînt a ceea ce Andronic Cantacuzino numea istorie. Bătrînul grunțuros și ciufut care este Frans Franken, face trei reverențe scîrțiite. Cu un gest bătrînesc, încet, ridică mătasea care acoperă tabloul. Vede întîi o pată luminoasă în colțul din dreapta al pînzei. Un cer transparent și o cetate din care iese fum, de fapt nu este o cetate ci un cuptor de topit minereuri, apoi îl vede pe Rudolf măreț, cu piciorul drept împins înainte, purtînd turban și hlamidă imperială și pe Carl von Lichtenstein cu chip de Isus arătîndu-i ceva, apoi o vede pe Maria Cristierna într-o rochie bogată, cu corsajul din mătase transparentă, cu mijlocul încins cu o frenghie, albă și frumoasă sub coronița din diamante, cu mîna dreaptă abandonată stîngii lui și se vede pe sine însuși lîngă Maria Cristierna, lipit de ea, singura pereche din mulțimea aceea de curteni pe care-i recunoaște sub travestiurile lor orientale, și pe Rumpf și pe Seyfriedt Christof Breyner și pe Sdenko Adal-

bert Poppel, dar mai ales pe don Guillermo de San-Clemente, ambasadorul Spaniei și pe nunțiul Filippo Spinelli, apoi își fixează privirea asupra acelei perechi simbolice, el cu gugiuman, platoșă și pelerină, pictat în planul trei, apoi Maria Cristierna privind triumfător spre sala Belvedere și Rudolf privind « comorile », pictat din profil, avîndu-l pe lîngă el pe comitele Khevenhiller, istoricul curții. Sînt culori stinse în tablou, strălucitoare și luminoase fiind doar straiele împăratului, întinerit nerușinat de pictor și este acolo, pictată cu mult înainte de sosirea lui la Praha, voința sacrei majestăți și istoria pe care i-o hotărăște lui Mihai Voievod și *Magnaei*.

— Dacă o voi, Io, șoptește, strîngînd brațul Mariei Cristierna atît de tare încît arhiducesa scoate un țipăt ușor, albește și i se reazămă de umăr, în vreme ce împăratul Rudolf II de Habsburg se întoarce spre ei, care stau aidoma ca în tablou, bate ușor din palmele înmănușate și spune:

— Cresus arătîndu-și comorile lui Solon ! *Mein lieber* Frans, este cea mai grăitoare operă a ta, pusă în slujba imperiului. Te felicit din toată inima ! . . . Cît despre *illustrissimul* principe Michael, cred că ai reușit să-i surprinzi întreaga grandoare, care se potrivește atît de fericit cu tinerețea scumpei mele verișoare . . .

Sentința imperială cade moale pe creștetul sur al pictorului curții, plecat într-o reverență adîncă. El stă înțepenit sub lumina cenușie a sălii de ceremonie din palatul Belvedere, privind dușmănos perechea vie din tabloul bătrînului maestru.

— Michael, aude vag, glasul celei din tablou . . . Am cîștigat.

CĂILE DESTINULUI (III)

GURĂSLĂU

Kosiče. 11 mai 1601

— Cașovia!... Kosiče!... Kaschau, măria-ta!...
— Ne primesc ca pe regi, doamne!
— Ce porunci dai?
— Măria-ta, scoală!...

Era o lentoare în el, îi treceau prin cuget vînturile aromitoare de mai coborîte din codrii de pini și timpul își curmase curgerea de cum se îmbarcase la Wiana pe bordul galerei imperiale «Hubertus». Două luni după audiența de la Belvedere, în care el și Maria Cristierna și ministrul de casă Carl von Lichtenstein împinseseră la pirghiile administrației imperiale pentru a da viață patentei lui Rudolf. Baluri mascate și misiți, amenințări și rugăminți, audiențe și paraudiențe, vorbiri sofisticate, ora de pozâ pentru gravori. Krüger-Ruggieri și Zacharias Geitzkoffler, furnituri proaste, cu cusături nenorocite, chingi putrede, șei fără trăgători, ori cu aripile abia însăilate, botine scîlciate, bătăile aplicate furnizorilor, apoi despărțirea de Maria Cristierna, sfîșietoare, noaptea spre zori cînd i-a periat gugiumanul și coantășul, cînd a vrut să fie doar arhiducesă și n-a fost decît femeie. Wiana. Arhiducele Mathia, îmbrățișîndu-l și cerîndu-i aproape cu lacrimi, fidelitate. Primăvara venind nebună pe malul Dunării, cu mireasmă aromitoare de mîțișori și iarbă crudă. Convoaiele de carîte ale lui Krüger-Ruggieri pornite spre Bratislava și apoi spre Kosiče. La două zile curierii Mariei Cristierna. Regimentele markgrafului de Burgau, tocmite pe șase luni la un sfert din ceea ce ceruse în iarnă, plecînd pe căruțe la Kosiče. Zile și nopți tulburătoare, tracte cu bancherii, lingăveala și mișuna a o mie de telali și cămătari și spioni ai altor bancheri, care vor nu se știe ce concesiune: minele, ori nafta, ori pieile, ori negoțul de cornute mari; ori de cai, cantelaria lui îngropată în hîrțoage, starea armamentelor și a fiecărui soldat în parte, registrele de lefuri cu datele și ceasul înrolării, cele două sute de vivandiere cu carele lor făcînd tabără sub zidurile Wianei, înarmate, cu străji și căpetenii

dintre codoașele vechi ale războaielor din Răsărit, apoi prezentarea și revista de efectiv a companiei de gardă, purtînd pe plastron herbul *Magnaei* și pe steag, herbul celor trei Țări Românești, steag sfințit pe malul Dunării de episcopul Theofil Rîmniceanu în odăjdii, cu compania de gardă aliniată în fața pontoanelor unde stăteau amarate cele trei galere puse la dispoziția lui de arhiducele Mathia, venit la solemnitate într-o cuirasă ușoară, purtînd coif niebelungic cu coarne de taur șlefuite în oțel verzui.

Își aduce aminte de negustătorul de boi Theodor Chiriac, moldovean, venit la Praha cu 388 de boi mari, moldovenești, care a tras la « Omul Sălbatec» spunîndu-i să ia boii fie pentru oștire, fie să-i vîndă, că se vor socoti ei, după ce măria-sa va ieși din nevoi. Era un moldovean așezat, hîtru, care i-a spus că-l așteaptă Moldova ca pe stăpînul ei de inimă, Moghilești îndesîndu-se să trimeată sute de cornute regelui leah, pe lîngă galbenii jupuiți de pe spinarea poporenilor, pentru plata oștilor leșești. I-a adus vești de la Tîrgoviște. I-a adus vești de la Alba Iulia. Se știe peste tot că măria sa ridică oști împărătești. Simion Moghilă stă între gărzi leșești. Nici măcar în moldoveni nu are încredere. Cît despre Sigismund Báthory, a adus oști tătărăști, care pradă Transilvania trecînd-o prin foc și sabie. Sigismund a poruncit ca tătarii să fie duși în săcuime, să-l răzbune pe el și uciderea vărului său, cardinalul. Din porunca lui tătarii au ars și prădat zece tîrguri și sate mari, încărcîndu-se cu avutul săcuilor.

— Te așteaptă aceia, ca pe Mesia, doamne!

Theodor Chiriac venise la el netrimes de nimeni. Era negustător slobod și o făcuse din cugetul lui. Era o zi de sfîrșitul lui martie, poate în 28, cînd Stoichița s-a dus cu Chiriac la *Niederöstereichische Kammer*, pentru scrisoarea de danie a boilor. La 4 april, s-a întărit procura dată de el lui Carlo Magno să ia pentru Stanca domeniul Kyngsburg și la 7 april, Rudolf a scris Camerei de Silezia, poruncind ca toți nobilii și locuitorii să presteze jurămîntul de fidelitate voievodului și doamnei Stanca, reprezentați de Carlo Magno. Rudolf a mai poruncit executarea lui Ianoș Szelestey, confiscîndu-i averea. Nu plecase încă din Wiana, cînd la Kosiče ajunsese căpitanul Tudor Maldăr, trimes de Nicolae Pătrașcu să afle ce este cu măria sa, voievodul. Apoi a venit ziua cînd *Herrn* Anton Kadermann von Sandl, secretarul trezorier la *Niederöstereich Kammer* i-a predat lui Stoichița lăzile cu cei cincizeci de mii de taleri, subvenția imperială pentru cele dintîi două luni prevăzute în patentă. Lăzile au fost îmbarcate pe galera « Hubertus», care s-a desprins de țărm, urmată de galerele

« Sf. Maria» și « Siegfried» pe care era îmbarcată compania de gardă. Căpitanii galerelor au ridicat la catarg steagul arhiducelui, iar la prova fanioane cu însemnele *Magnaei*.

— Cașovia! . . . Kosiče! . . . Kaschau, măria-ta!

Carîta aurită pusă pe leagăn de către Krüger-Ruggieri, adusă pe « Sf. Maria» pînă la Șturovo, la vărsarea Hornului în Dunăre, se oprește din dulcea clătinare care-l adormise. Marcu stă plecat în șa, ținînd cu mîna înmănușată colțul pologului din piele galbenă . . . La portiera cealaltă se arată barba hirsută a biv vel banului Mihalcea. Rămîne o clipă răsturnat pe perna spătarului din catifea roșie, (Krüger-Ruggieri n-a făcut economie, răsfățîndu-l într-un lux strălucitor) . . . Au trecut aproape zece zile de cînd a plecat din Wiana și nu s-a învățat încă cu ritmul vieții de tabără. Ar fi vrut să prelungească în vis, dulcea și desfătata plutire pe Dunăre, ascultînd vîntul cîntînd în straiuri, ori monotonia ritmului bătut de ciocanul șefului de echipaj pentru lopătarii legați cu lanțuri de băncile lor, robi turci nerăscumpărați, ori ucigași condamnați pe viață de tribunalele imperiale. În ceasurile cînd bătea vînt de pupa și nenorociții aceia dormeau pe băncile lor, auzea valurile șușotind sub tălpoaia vasului. Lari albi treceau în lungul bordului, clamînd jalnic. Curgea prin el o duioșie amară, o nespusă stare de neființă în care se contopea straniu lumea văzută, cu lumea lui nevăzută. Lefegiii din compania de gardă cîntau cîntece străine, aspre și nostalgice care se ridicau de pe puntea galerei « Siegfried» plutind în înserările de mai, pline de mireasma liliacului sălbatic, înflorit pe dealurile care închideau zarea. Treceau prin el icoane vechi, aproape fără contur, o lume de umbre, vii și morți, Buzești și vel banul Calotă Bozianu în carul care-i ducea trupul descăpățînat pe un drum prăvălatic, printre livezi de cireși înfloriți; Velica îmbăindu-se în bazinul placat cu faianță verde și albastră, purtînd chip străin și alb, ca de moartă; viile vel vornicului Ivan Norocea într-o argintată lumină de lună; Tîrgoviștea scăldată în dangăte de clopote, apoi Stanca la gherghef și cei doi, Florica și Nicolae Pătrașcu de-abușelea pe blănurile de oaie, jucîndu-se cu Guțan, puiul orfan de urs, adus de el la o vînătoare prin codrii Mehedinților; ori Sinan pașa la Topkapy saray, cînd i s-a dat cuca; apoi Nikifor Parasios plutind într-un caic daurit pe Cornul de Aur și minaretele de la Suleymanie ridicîndu-se argintii în zmeuriul zorilor și alte o mie de chipuri și icoane născute din viața lui cea pentru veșnicie scursă, cea pentru veșnicie moartă . . . L-a pizmuit pe chinuitul său frate Petre Cercel pentru harul lui de stihuitor. Simțea nevoia mărturisirii și chronicul pe care-l ține Stoichița nu poate fi

decît un act politicesc, o însăilare searbădă a aparențelor... Unde și cum va rămîne el cel adevărat, om și voievod, războinic și ibovnic, bărbat visînd libertatea și domn autocrat care-a înfăptuit cel dintîi după Decebal, unirea Poporului, în hotarele Țării Soarelui.

— Poruncă, măria-ta!

O goarnă — recunoaște goarna exlocotenentului Pistol H. trimes în avangardă, sunînd «parlamentari la siguranța marșului, aștept ordine!»

— Să-i primească, Marcule!... Simioane! Calul!

Încă de azi-dimineață, din bivuacul de la Bodvou (Dumnezeule, căile destinului, își spusese, cînd bürghermaistrul il primise aseară înaintea intrării în tîrg, cu tot consiliul în straie de sărbătoare, clopotul bisericii bătea solemn și tîrgoveții aruncaseră flori în caleașca lui, fiind aceiași oameni care de Crăciun bătrînul i-au închis tîrgul, nevînzîndu-i de-ale gurii și oștenii lui de-atunci, haiducii lui Baba Novac — ah, Baba Novac, cel întristat, Baba Novac cel ars pe rug) încă de azi dimineață își îmbrăcase platoșa dăruită de Rudolf, avînd săpat pe piepți vulturul bicefal ducînd în ghiare o flamură pe care erau înșirate titlurile recunoscute lui de Casa de Austria. Își îmbrăcase platoșa peste coantășul din stofușoară vișinie de Bergamo, coantășul de roșu domnesc. A așteptat-o pe Zvetlana Rose-Maria de Rosenau. N-a primit să găzduiască la stărostie. A intrat cu trupele în bivuac pe locul unde l-a prins Crăciun bătrînul el fiind pribeag, marchizul Ferrante Gonzaga neprimindu-l în cetatea Kosiče și emisarii acestuia vorbindu-i necuviincios despre condițiile predării oștirii lui Baba Novac. Brazii și pinii fremătau pe colinele acelea bîntuite atunci de viscol. Poiana largă mai păstra urmele carelor lui puse pe tălpici. Se vedeau locurile unde-au ars focurile de tabără. Se vedea încă groapa în care înfipseseră bradul acela plin de făclii și lumînări ostășești. A fost trist și s-a însingurat. Cînd s-a sunat stingerea, a auzit cornul unui cavaler cerînd slobod în tabără. S-a înfățișat un paj cu o scrisoare parfumată, legată cu șnur din fir de aur.

> «Sînteți așteptat mîine, cu toate onorurile cuvenite unui prinț. Onoarea voastră este răzbunată. Sper ca lunile petrecute la Curte să nu vă fi șters din amintire chipul pajului vostru care vă va ieși în întîmpinare la timpul potrivit și care semnează, Zvetlana Rose-Maria, contesă de Rosenau».

A uitat-o pe Zvetlana la sînul Mariei Cristierna?... Tropote... Clinchet de arme! Prințul Marcu ridică pologul. Zîmbitor, cu pălăria

de muschetar în mînă, căpitanul Vicenzo Zucconi, urmat de o gardă călare care face volta pe stînga, aliniindu-se pe marginea șleahului plină de păpădii și traista ciobanului.

— Din partea marchizului Ferrante Gonzaga, căpitanul Vicenzo Zucconi la ordinul vostru, *illustrissime!*

Viața nu înseamnă răgaz pentru el. Este aici un pahar plin de glorie militară care i se dăruie cu mîini înmănușate și nu se știe dacă stiletul, ori otrava, nu stau de veghe. Trece de pe scara carîtei în șaua lui Sultan care-l primește cu un nechezat ușor. Îi face semn lui Zucconi să preia deschiderea cortegiului. Se răsucește în șa. Este un cer limpede de mai, cu turme albe de nouri flocoși călătorindu-se prin soare. Cu berze plutind în cercuri înalte și rîndunele trecînd săgetat printre lăncile regimentului de cuirasieri. Căpitanul Mîrzea, cu șoimul pe umăr, stă înaintea gărzii lui de roșii, haiduci și cazaci, care țin la mijloc steagul *Magnaei*, lucrat la Iași și purtat de el în toată pribegia. Îl trage moale pe Sultan, care se întoarce cuminte. Trece la pas în lungul companiei de gardă, comandată de contele Darahi Ianoș de Tujon, care-l are în dreapta pe cavalerul rătăcitor Albrecht von Ettelbruck vîrît în armură, cu scutierul sarazin la o lungime de cal în urmă, pornit sub steagurile lui să găsească în Răsărit, cei trei necunoscuți căutați în Apus: Binele, Frumosul, Adevărul. Bietul nebun. Sînt acolo, lîngă drapelul companiei, domnii sergenți Leopold Bum și Wolfgang Sturm, este acolo în dolmanele ungurești noi, Sfînta Treime cu mustățile hunice zbîrlite, domnii husari Petru, Anton și Francisc împreună cu scutierii lor, este muschetarul Helmuth Ursul și la căruțele companiei sînt pichierii svițerieni din cantonul Grindelwald, care au slujit regi și principi și care-i fac semne cu pălăriile lor cu gardine uriașe, care au calota dublată cu o calotă din oțel și care nu strigă *vivat*, cum strigă întreaga companie. Îl pune pe Sultan la trap. Regimentul pedestru de archebuzieri al markgrafului de Burgau se dă jos din căruțe. Tobosarii și trompeții sună intrarea în rînduri. Regimentul de cuirasieri, care azi dimineață a primit ordinul să-și îmbrace armurile, strălucește rece sub ploaia de lumină diafană. Lăncile uriașe, vopsite cu spirale albastre și roșii, zgîrie cerul strălimpede, plin de duioșia primăverii. Se strigă *vivat* de sub vizierele ridicate. A ajuns regimentele la Rožňava. Mărșăluiau în ordine, cu ofițerii la flancuri, cu armele la căruțe și nicăieri n-a avut nici o plîngere împotriva soldaților. I-a răsplătit cu vin și cîte-o jumătate de taler pentru marșul lor.

Este el sub gugiuman, în platoșa aurită, învăluit în pelerina albă, cu vulturii bizantini, cel dintotdeauna în șaua lui Sultan...

Cele două regimente sînt strălucitoare și semețe, ofițerii îi dau onorul cu spadele uriașe, le vede trăsăturile împietrite sub coifuri, toată oștirea aceasta în oțel, pare ea însăși de oțel, neînsuflețită și moartă, cu toate că strigă *vivat* și fanioanele de la lănci flutură vesel în vînticelul îmbălsămat. El însuși este mort; ori acela din sine care era Mihai Vodă a murit și n-a mai rămas în șaua lui Sultan decît o rațiune politicească și o sabie, o voință și o cumplită sete de răzbunare, toate acestea dospite într-un timp al cărui început se pierde în neființă, fără sentimentul prezentului și al devenirii. Ridică dreapta. Oștirea asta nu-i spune nimic. Nu vorbesc aceeași limbă. Este o oștire redutabilă, dîrză, echipată după tractatele scriitorilor militari, două treimi arme de foc și o treime arme albe, stă într-o rînduială de neclintit, are legi aspre pentru viața de tabără și este moartă, în afara lui, moartă și odată cu ea, el însuși mortificat, plutind pe deasupra ființei lui esențiale și vii . . .

. . . Șleahul se arcuiește spre valea Hornadului. După un smoc de pini se văd bastioanele și turlele de la Kosiče. De sub pini năvălesc spre el cete înarmate. Bărbați și femei, de-a valma cu copilandrii, harabale uriașe cu pologuri peticite trase de cîte patru cai, călăreți care chiuie, fluturîndu-și săbiile. O trompetă sună alarma. Avangarda face o trecere în linie de luptă, din galop mic. Căpitanul Vicenzo Zucconi își trage spada . . .

— E Jivko Roșul, Marcule, spune cu glas străin, căzut . . . Cu haiducii lui Baba Novac. Corniștii lui Mîrzea sună semnalul: « prieteni la avanposturi» . . . Apoi « avangarda, continuă marșul . . . » Sînt ei . . . Îl trage pe Sultan de pe șleah. Le iese în întîmpinare la galop mic.

— Rămîneți, îi strigă lui Marcu . . . Pe mine mă vor!

Jivko Roșul, Dochian, Petro și Liubomir și Neboișa și Vladimir, apoi ele, arse de soare, sîrboaicele și bulgăroaicele celor cîțiva zeci de martologi, cu feciorandrii și copii de țîță. Un ramăt de *Živeo Mihalj Wajwoda.* Îl înconjoară. Îl apucă pe Sultan de frîu. Îi pipăie cizmele. Îi sărută poalele mantiei. Plîng în hohote. Neboișa spune că marchizul nu i-a lăsat să-i iasă în întîmpinare, trimețîndu-i înapoi în tabăra de la Seňa, dar că azi-noapte iscoadele lor au fost la Bodvou, l-au văzut și-atunci ei au plecat din tabără spre zori, cu care, cu muieri și copii, lăsînd focurile aprinse, să se vadă din donjoanele cetății, au plecat lăsînd acolo momîi din cîrpe vechi legate de sulițe înfipte în pămînt, pentru că, noaptea asta li s-a părut cea mai lungă din viața lor chinuită, după noaptea cînd au aflat despre moartea lui Baba Novac, inima lor.

Căpitanul Dochian suflă în corn. Haiducii intră în rînduri. La al doilea sunet al cornului, muierile şi copiii aleargă la harabale. La al treilea sunet, prelung, rîndurile din mijloc fac paşi pe stînga şi dreapta. Apar trei stegari tineri, nu-i cunoaşte, ducînd trei steaguri. La mijloc cel cu Sfîntul Sava. În dreapta cel cu chipul Iovancăi Rudnik de Zagubica. În stînga, Dumnezeule, cineva a pictat pe o flamură roşie, din mătase, chipul lui Baba Novac, călare, cu sabia ridicată deasupra capului. Stegarii întind flamurile să se vadă chipurile sfinţilor şi mucenicilor acelora... Baba Novac s-a petrecut în legendă, îşi spune, neputîndu-şi desprinde privirea de pe chipul mistuit pentru veşnicie în tainiţele istoriei. Îşi scoate gugiumanul cu o mişcare sleită. Haiducii şi martologii îngenunchează... Stau aşa, îngenunchiaţi la picioarele calului său de luptă, cîteva sute de bărbaţi bîntuiţi de lipsuri şi neputinţe, cu stegarii lor în picioare ţinînd desfăşurate flamurile pe care, în neistovita lor credinţă, au zugrăvit năzuinţa lor de-o viaţă, întruchipînd-o în aceia dintre ei care-au ştiut s-o facă vie şi arzătoare. Ştie că aşa se nasc legendele şi baladele. Aude în adîncurile de sine un glas vechi, parcă ieşit din groapniţă. Îl aude urcînd greu spre cel împietrit în şa, care spune:

— Pe cenuşa lui mă jurui să-i răzbun moartea şi... Se ridică scurt în scări. Strigă cu glasul bubuitor dintotdeauna, smulgîndu-şi sabia de ei cunoscută, sabia cu cap de grif.

— Şi mîna mea să nu lase sabia răzbunării în nelucrare, pînă cînd ucigaşii lui şi ai mei, ai voştri şi-ai copiilor noştri, ucigaşii dreptăţii noastre pentru care-am sîngerat, sfînta şi nebiruita noastră dreptate, n-au să sature viermii cu hoiturile lor! Amin!

Ar fi vrut să spună ceva de împărat. De această întoarcere sub flamuri imperiale. Pentru urechile lui Zucconi. Nu poate. Se sugrumă. Ei au înţeles. Tac. Îşi pleacă frunţile spre pămînt. Este o tăcere grea. Cumplită. Care-l înspăimîntă de atîta ură zăcută şi neagră. Luptaseră an de an, nestrămutaţi în credinţa lor. Le pieriseră fraţii lîngă ei. Îşi înmormîntaseră, săpînd cu săbiile, părinţii, ori copiii, ori nevestele. Unii răpuşi în luptă. Alţii de osteneala şi bolile acestei veşnice pribegii, pe urmele libertăţii Serbiei. Găsiseră un liman şi o odihnă la Alba-Iulia, într-o *Magna Valachia*, care-şi întindea aripa ocrotitoare spre paşalîkul de Temişoara şi părţile sîrbeşti ale Banatului. Visau la o renaştere. Nemeşimea a ras de pe faţa pămîntului uliţele sîrbeşti. Le-a aruncat la cîini rubedeniile rămase în ocinele dăruite pentru slujbele lor ostăşeşti. Acum stau îngenunchiaţi în finaţul străin, tac şi vînticelul de mai flutură flamurile cu chipurile Sfîntului Sava, patronul Serbiei, Baba Novac şi Iovanka Rudnik de

Zagubica. Un ecou vechi, dureros, în el tot. Amintiri încețoșate, dintr-o altă viață, petrecută în vremi imemoriale.

— Intrați în rînduri, după căpitanul Mîrzea... Auzi Jivko!... Cu muieri și copii, cu tot.

Jivko Roșul își ridică spre el obrazul cumplit peste care curg grele, două șuvoaie de lacrimă...

...Șleahul urcă un dîmb prăvălatec, printr-o livadă de cireși. Trompeta exlocotenentului Pistol H. sună: « Atenție, fiți gata pentru întîmpinare». Muschetarul Sanctitate, efeminat, venit la galop, își scoate pălăria, îi face o reverență din șa și raportează că la o milă de Cașovia se vede o oștire strălucitoare, se văd calești și văluri femeiești și dacă nu se înșeală, este acolo statul major al generalului marchiz Ferrante Gonzaga, pentru că, se distinge foarte bine steagul acestuia fluturînd în fața unui escadron nobiliar, în spatele căruia sînt aliniate patru escadroane de cavalerie.

— Iată un mod nobil de a repara o greșeală nedorită, spune căpitanul Vicenzo Zucconi, călărindu-i în stînga, cînd avangarda oprită pe coama dîmbului trece să intre în rîndurile companiei de gardă și trîmbițele și cornii sună pregătirea pentru întîmpinare și repaus în rînduri pentru ștergerea prafului și aranjarea ținutei. Șleahul coboară dulce printre livezi. Apoi vine un tăpșan, străjuit de un stejar străvechi. Vede acolo zecile de carîte cu pologuri colorate, doamnele călări, o horbotă în culori vii și vesele, poate și Zvetlana, nici un ecou în el cu toate că și-o reamintește cu perversitate în toată dumnezeiasca ei goliciune, în stînga caleștilor o escortă superbă cu panașe verzi și roșii, galbene și portocalii, trîmbițași heralzi care sună un semnal cristalin, toboșari călări, paji și scutieri galopînd de la carîte și spre carîte, totul sub ochii lui la o zburătură de săgeată. În dreapta stejarului, cele patru escadroane, două de cuirasieri cu lancea la picior, două de husari; ori poate de muschetari; nu poate vedea din pricina cuiraselor în care se frînge soarele și își spune că, dincolo de toată urzeala politicească, dincolo de otravă și stilet, de ură și de moarte, omul timpului său știe să se regăsească în mijlocul acestor splendori războinice, care-i încîntă ochiul și care-l fac să tresară, pătrunzînd acolo unde crezuse că este numai cenușă.

— Generalul marchiz Ferrante Gonzaga, *illustrissime*, spune Zucconi, acest curier al zeilor și poate al Satanei, arătîndu-i grupul de călăreți în *pourpointuri* stacojii și verzi, venindu-i în întîmpinare.

Ofițerii lui stau cu spadele ridicate, gata să dea semnalul marșului. Îi face semn lui Mîrzea, care sună pe corn: « Înaintee cu domnul

nostru, pentru glorie!» Tobele răpăie cadența. Trîmbițele sună semnalul «călăreți, la pas viu, urmați-l pe nobilul nostru domn!» Haiducii călări țin între rînduri pe cei pedeștri, care le duc caii de dirlogi. Chervanul muierilor nu i-a ascultat porunca. A rămas undeva în urmă, după cel al regimentului de cuirasieri. Flamurile în vînt... Este o priveliște pe care și-a dorit-o de jumătate de an. Este din nou în fruntea unei oștiri. Nu se lasă amăgit. Îi dă călcîi lui Sultan, care știe, nechează, joacă pe loc, cambrează gîtul încomat și pornește la galop mic, cu crupa într-o parte.

— Dumnezeule, ce minune!

Recunoaște glasul cîntat al Erinei Cercel. Vede cerul, apoi nu-și mai desprinde privirea de pe chipul smolit al călărețului de care se apropie în galop mic, chip de spadasin umbrit de gardinele pălărici muschetare, cu panaș din pene de struț vopsite roșu, călare pe un cal negru corb, gătit cu *caparazon* din fir și flancat de trei nobili purtînd toți trei *pourpointuri* stacojii.

— Politica, scrîșnește...

Se apropie unul de altul ca pentru asaltul cu lancea. Sultan trece de flancul escadronului nobiliar care strigă *vivat!* Cînd marchizul Ferrante Gonzaga este la zece pași, îl oprește pe Sultan în loc, din galop. Nobilii escadronului strigă ceva. Sare din șea. Sultan nechează. Îi tropăie pe urme. Îl vede pe marchiz descoperindu-se surprins. Apoi descălecînd greoi. Omul este șchiop. Face cîțiva pași chinuiți în întîmpinarea lui. O știa. Și-a meritat-o! Își scoate gugiumanul. Aude strigătele de încîntare ale doamnelor care-și flutură batistele. Este și ea. Zvetlana.

— Fiți bine venit *illustrissime*, în cetatea majestății sale Cașovia și dispuneți de generalul imperial marchizul Ferrante Gonzaga, care vă stă la dispoziție.

Marchizul este trecut de vîrsta de aur, are glasul plăcut și își face reverențele cu o grație de spadasin și curtean.

— Bine v-am găsit excelență! Sînt prea supusul excelenței voastre binevoitor! O spune românește, foarte tare. Prințul Marcu tălmăcește în italiană. Stoichița în latinește și nemțește. Îi întinde mîna. Marchizul se grăbește să i-o cuprindă în amîndouă mîinile mănușate cu mănuși albe, muschetare, din piele de căprioară. El poartă mănuși de liniță albă, cusute cu perle. Tobe huruind puternic. Trîmbițașii-heralzi sunînd onorul. În clipa de liniște căzută după trecerea trîmbițelor, glasul dulce al Zvetlanei:

— Ce minunat spectacol ne-a făcut marchizul să pierdem de Crăciun, conte!

— Scuzați-mă *illustrissime*, sînt numai un soldat, spune marchizul, oferindu-i cu un gest larg, locul din dreapta sa.

Refuză, cu o plecăciune.

— Nu mă umiliți, *illustrissime*, refuzîndu-mi plăcerea de a escorta un războinic celebru.

— Vi-o acord cu toată stima, pentru filosoful, condotierul și generalul care sînteți, excelență.

— Mi-ați citit lucrarea despre moravuri, *illustrissime ?*

— Cu toată atenția, excelență !

Marchizul face încă o reverență, arătîndu-i locul din dreapta. Trece acolo. Pajii îl aduc pe Sultan. Încalecă. Încalecă și Ferrante Gonzaga ajutat de un scutier. Cu gugiumanul sub braț face o plecăciune din șa spre Zvetlana Rose-Maria contesă de Rosenau, călare pe o iapă roaibă, avîndu-l alături pe contele de Rosenau care-și flutură pălăria salutîndu-l cu o înclinare adîncă. Omul și-a asigurat furajele pentru patru mii de cai pe toată durata războiului, îi zîmbește grațios și trîmbițașii-heralzi sună alcătuirea cortegiului pentru intrarea în cetatea majestății sale, Cașovia ! . . .

. . . — Dar *illustrissime*, vorbiți excelent *á la soldato !* . . . Înțeleg perfect ! . . . Scumpe prinț, nu este nevoie să-mi traduceți . . . Zucconi ! . . . Prea multă vorbă, domnilor ! . . . Căpitane Rossi ! . . . Raportează-mi într-o oră cum au fost cazate trupele *illustrissimului* ! . . . Contele Lelio Arrivabene, magnifice ! . . . Și cel mai mare specialist în fortificații al armatei imperiale: contele Giovan Marco Isolano ! . . . Îl cunoști pe segniorul Mantovano, conte? Excelent ! . . . Excelentissimo ! . . . Recunoașteți *illustrissime* că Roma cucerește a doua oară Europa, prin soldații săi ! . . .

— Rămîi, Marcule . . . Stoichițo, ochii în patru ! . . . Apoi, în limba taberelor: Sînt al vostru, marchize ! Generalul marchiz, înalt, purtînd cu grație plastronul roșu de muschetar cu armele Casei de Austria pe piept, leduncă din mătase albă și cizme înalte din piele galbenă, cu pelerina scurtă, albastră agățată într-o agrafă de aur, șchioapătă ușor spre peretele opus ferestrelor, pe care este agățată o chartă uriașă a Ungariei Superioare cu pașalîkul de Buda și Belgrad, comitatele de răsărit și întreaga Transilvanie pînă la munți, aceste locuri fiind zugrăvite într-o culoare verzuie. Sala de consiliu a castelului este pardosită cu parchet greu din stejar. Pereții și plafonul sînt acoperiți cu lambriserie. Perdele grele, venețiene, din catifea albastră. Un tablou uriaș, o bătălie cu turcii, văzută de pe o colină astfel încît marchizul Ferrante Gonzaga, pictat pe calul negru, cu spada trasă, purtînd armură cu viziera coifului ridicată, să pară

zeul acelui război, cu explozii roşii ţîşnind ici, colo şi cu turci în care cavalerii îşi împlîntă săbiile; apoi alt tablou, marchizul în costum de curte ţinînd în mîini unul din opurile scrise, în fundal se zăreşte o grădină italică şi mereu mai ascuţit sentimentul unei primejdii noi, cu atît mai tăioase, cu cît este marchizul mai volubil şi graţios. Sînt două scaune florentine în dreptul unei măsuţe încrustată cu fildeş, aşezate în faţa unui *cassone* şi el albastru, avînd pictat o scenă plină de viaţă din piaţa San Marco. Marchizul ar fi fermecător, dacă din cînd în cînd nu l-ar trece printr-o privire tăioasă, ascuţită şi vie. Intrarea în Kosiče a fost triumfală. Balcoanele şi ferestrele împodobite cu flori şi covoare. Fete şi femei tinere aruncînd creenguţe de liliac înflorit înaintea cortegiului, pe umerii lor, pe crupele cailor.

— Sînteţi iubit la Caşovia, excelenţă!

– Este dovada stimei de care vă bucuraţi aici, *illustrissime!*

– O stimă mai veche, sau una foarte recentă, excelenţă?

– Şi una şi alta, în egală măsură, *illustrissime.*

– Care din aceste stime vă este mai aproape, marchize?

– Aceea care ştie supune spada, rigorilor raţiunii, magnifice!

– Iată un răspuns demn de Caesar!

– Adresat unui războinic demn de Hanibal.

Treceau stoluri de porumbei prin cerul diafan. Tîrgoveţimea ieşită în stradă striga *vivat.* Castelul, reşedinţă a generalului comandant de Caşovia, cu gărzi de muschetari şi parcul desemnat *à la Versaillais*, cu arbuşti ornamentali tunşi îngrijit, pajişti de flori şi ciute blînde păscînd pe malul pîrîiaşului căzînd din cascadă în cascadă, i s-a părut mai bogat şi mai somptuos decît Hradul imperial! Şi-a spus că acum ştie unde se topesc sutele de mii de taleri ai Cancelariei de război. Însuşi Karl von Lichtenstein l-a asigurat că cei de la *Kriegskammer Rathe* n-au bani în lăzile lor, deoarece au trimes două sute de mii de taleri oştirii Ungariei de Sus, pentru furaje, armament şi solde şi că, abia la strîngerea impozitului de primăvara se va putea onora ordinul imperial.

Marchizul îl poftеşte pe scaunul aşezat într-o trîmbă de lumină, căzută dintr-o lucarnă. Ei toţi ştiu că se stăpîneşte, greu, ori că nu se stăpîneşte şi iată-l pe generalul Gonzaga încercînd să-i citească gîndurile pe obrazul luminat din plin. Se acreşte-n el. Apucă scaunul şi-l scoate din trîmba de lumină.

Mă dor ochii, spune.

Se prezintă căpitanul Zucconi, care-i face o reverenţă şi apucat de o tuse ciudată, îşi scoate batista din garda spadei, apăsîndu-şi-o

pe buze. Înțelege. Zucconi, Carlo Magno, Maria Cristierna, Carl von Lichtenstein. Este un avertisment. Căpitanul Zucconi îi prezintă *illustrissimului* programul zilei; adică un consiliu militar spre a fi informat cu situația din Transilvania, țăria oștirii lui Sigismund și componența ei; apoi recepția dată în onoarea sa, la care va participa în afara ofițerimii, nobilimea din districtul militar Cașovia, conducerea la reședință...

— Toate astea intră în plăcerea, obligația și cinstea mea de gazdă, *illustrissime!* Vă rog spuneți-mi dorințele voastre și ele vor fi ordine pentru mine!

— Am o singură dorință, excelență... Să mă văd pe cîmpul de luptă cît mai repede!

— *Per Bacco, illustrissime!* Este o grabă nesănătoasă. Cu cît războaiele sînt mai îndelungate și costisitoare, cu atît crește rolul și importanța generalilor... Apoi, pe sufletul Madonei, cine vă spune că odată ajuns pe cîmpul de luptă, inamicul va fi de acord să vă cedeze victoria?! Și, pe o mie de spade, cine vă asigură că veți ajunge pe cîmpul de luptă, sănătos și teafăr?! Puteți avea un accident de călărie, ori o criză de colici, ori Doamne ferește un amor fulgerător, ori altă mie de lucruri complicate; cum ar fi de exemplu lipsa de soldați pe piețele de recrutare; lipsa de cai, ori de furaje; ori forjeriile noastre să nu vă poată livra armele cerute, ori praful de pușcă, Dumnezeule, *illustrissime*, mă înspăimîntați.

Marchizul spune toate astea rîzînd. Le spune tare, ori destul de tare să fie auzit de grupul de ofițeri așezat la fereastră, avîndu-l la mijloc pe prințul Marcu. Îl vede pe Mantovano plimbîndu-se în partea cealaltă a sălii de consiliu cu contele Lelio Arrivabene, pe care-l știe *Quartier mastro generale*. Apoi îl vede pe colonelul de haiduci Rottal di Sendvoe, care-i face o reverență scurtă și se pierde într-un grup de nobili purtînd acele foarte frumoase *pourpoint* stacojii, văzute de el în preajma marchizului.

— Atunci, răspunde rîzînd, marchize, am auzit că sînteți stăpînul unor butoaie cu cea mai bună licoare cunoscută între Adriatica și Dunărea de Sus... Vă mărturisesc că, după zece zile de marș abia acum simt cu adevărat cît mi-este de sete.

— Iată o declarație cu adevărat demnă de noi! Zucconi!... Doresc un ospăț imperial... Să servească vivandierele regimentului de gardă. *Illustrissime*, iată-ne singuri. Îngăduiți să vorbim ca între soldați.

— O aștept de cînd ne-am strîns mîinile, excelență.

— Ce doriți de la mine?

— Totul!

— Este cuvîntul care v-a făcut să pierdeţi totul.

— Acelaşi cuvînt care mă va face să reciştig totul.

— Siguranţa voastră mă înspăimîntă.

— N-am tunuri şi cele pe care le-aşi comanda aici, ar fi şi prea scumpe pentru punga mea şi desigur prea tîrziu gata.

— Am şase tunuri pe care vi le-aşi putea oferi, cu aprobarea scrisă a arhiducelui Mathia.

— De ce depinde această aprobare?

— De bunăvoinţa voastră, în primul rînd. De scrisoarea mea în al doilea. De repeziciunea curierului în al treilea.

— Am făcut drumul pînă aici în zece zile, ducînd cu mine cinci sute de soldaţi. Ceilalţi o mie, au făcut drumul de la Wiana la Kosiče în douăzeci de zile.

— Erau grăbiţi! Drumurile nu sînt sigure pentru un singur călăreţ.

— Cincisprezece zile pentru dus! Cincisprezece pentru întors.

— Imposibil. Caii.

— Va avea cai odihniţi la fiecare poştă.

— Altceva?

— Să nu găsesc recrutori străini la Tokay şi Dobriţin.

— Nu pot opri recrutorii seniorului Georgio Basta, *comandante generale*...

— Îi cunosc toate titlurile. Sacra majestate romană mi le-a concesionat pînă la 5 iulie...

— O concesionare de principiu, *illustrissime*.

— Una reală... Am trimes acolo o companie din cei mai buni spadasini ai mei. Vor tăia urechile oricărui recrutor străin şi le vor bate în cuie pe uşile hanurilor.

— *Per bacco!* Doriţi cu adevărat războiul cu Sigismund?... Asta îl va bucura pe senior Georgio.

Îşi desface bumbul din rubin, de la gît.

— Împăratul i-a ordonat să fie aici la jumătatea lui mai.

— Este bolnav. Grav. Va fi aici cel mai de vreme în 18 mai, ceea ce înseamnă o dată foarte apropiată de cea fixată prin ordinul majestăţii sale... Doresc să vă asigur etapele. Unde vă veţi stabili cartierul general?

— La Dobriţin.

— Senior Georgio o voia la Tokay.

— Pentru sine?

— Pentru voi!

Își mușcă mustața. De data asta provocarea este limpede. Își lovește genunchii cu amîndoi pumnii. Se pleacă spre marchiz.

— Scumpul meu general. Segnior Georgio are de plătit o poliță grea ardelenilor. Eu însămi am de plătit o poliță grea lui Sigismund și Chiaky și Székely Moise, care-mi țin pe cei dragi închiși și, lipsiți de onoare, îi tratează ca pe soldați de rînd.

— Am aflat-o de la căpitanul vostru, sosit aici acum o lună.

— Fac apel la onoarea voastră, excelență . . . Imperiul are nevoie de Transilvania. Eu am nevoie de țările mele. Senior Georgio (îi spune numele opintindu-se) are nevoie de o victorie care să facă să se uite pățaniile de la Cluj și Alba-Iulia. Și voi?

— Eu am nevoie de toate astea la un loc, *illustrissime!* Vă dau cuvîntul meu de gentilom, că voi sluji cauza voastră cu tot ceea ce puterea mea de comandant al Caşoviei îmi pune la dispoziție.

— Iar eu vă asigur de recunoștința mea imediată.

— Aș dori să-l așteptați pe senior Georgio, fără ură!

— Îl aștept ca pe un general iscusit. M-ați îndatora dacă am trece la consiliul militar.

— Mă bucur că ceea ce mi s-a spus despre *illustrissima* voastră persoană, corespunde adevărului celui mai adevărat.

— Cine-o poate ști pînă la capăt, marchize?

— Zucconi! . . . Te-ai întors tocmai la timp . . . Vestește începerea consiliului . . . Domnilor! . . . La locurile voastre!

Muschetarii de gardă închid toate ușile. Se retrag doi cîte doi, mărșăluind în cadență. Marchizul Ferrante Gonzaga îi arată jilțul, mai curînd tron decît jilț, aflat în capul mesii uriașă din nuc sculptat. Cînd se așază în acel jilț (Marcu și Stoichița îi trec în stînga și dreapta, ofițerii stau drepți în dreptul scaunelor) marchizul spune scurt: — luați loc, domnilor; apoi anunță deschiderea consiliului militar al trupelor de Caşovia în prezența lui *Illustrissimo Principi ac Domino Michaeli Moldaviae ac Transalpinae wayvodae, Sacrae Caesareae Regiacque Maiestatis, Consiliario et exercitum Praefecto!*

În clipa cînd se așază, o salvă puternică face să zăngăne geamurile. Candelabrul din sticlă de Murano pendulează sonor. Ecourile salvei se sting în lambriserie.

— *Bravissimo*, spune . . . Se vede excelență, că sînteți un comandant prin har . . .

Așteaptă să vorbească contele Lelio Arrivabene despre starea piețelor de mercenari; iar acela din el, așezat la pîndă se pregătește de apărare, pentru că, Lelio Arrivabene începe printr-un elogiu deșu-

chiat al seniorului Georgio Basta *comandante generale dell'Ungheria Superiore* şi el ştie că o face pentru a-l jigni şi pentru a-l provoca.

Aşteptarea!

— Hieri arrivò qui il Vaivoda Valacco... Signor mio gli andò incontro un grosso miglio italiano, con una bellissima compagnia di questi Nobili et con quattro compagnie di cavalleria... il Vaivoda non voleva accettar la man dritta... s'inviorno verso la città con bellissimo ordine, et fece il Valacco una honoratissima entrata.

— Şi ce vrea acest Antonio Constantini, Marcule?

— Ascultă-l pînă la capăt, unchiule... O mie de ochi îţi sorb fiecare mişcare. Şi o mie de guri ţi-o tălmăcesc într-o mie de feluri... *O che visi et che guardature habiamo da vedere nell'abboccarsi che faranno il Valacco et il Basta, non credo che tanto oltre possa arrivara la simulatione che a qualche segno non si scopra l'amaro del cuore, vedendosi nel Valacco una certa continua agitatione che mai si ferma, hor col mover del capo, hora in diversi modi le mani, et hora i piedi con un continuo moto delle palpebre degli occhi, che dall'inquietudine del corpo chiaramente apparisce quella dell'animo...*

— Altceva, Marcule, şopteşte...

Da! L-au sorbit cu o mie de ochi. I-au văzut fiecare tresărire a obrazului, atunci cînd ei vorbeau de Basta şi cu o perversitate veninoasă l-au preaslăvit pe acela într-o mie de feluri, pentru a-l face să izbucnească. Ei sînt aceia care lacomi de intrigi au şi început să clevetească, să urzească vrajba, să învenineze atmosfera, aceşti conţi alungaţi din cetăţile lor, pribegind prin Evropa să trăiască mai mult de pe urma jafului decît de pe urma ştiinţei lor militare.

— Eu nu mai am nimic, măria-ta... Doar durerea că Zucconi nu mai este cel cunoscut de mine.

— Te miră?

— Mă doare, doamne.

— S-au mai schimbat vremile şi odată cu ele oamenii, Marcule... Banul cumpără şi viii şi morţii.

— Veghează-te cînd îţi este în preajmă. Mă tem că este al lui Basta, mai mult decît al împăratului.

— Stoichiţo?

— O știre trimeasă la Veneția, doamne, prin Wiana . . . Basta . . .

— Citește-o!

— *Di Vienna s'intende che Georgio Basta, che si trovata a Saccomar, havea fatto intendere all'Imperatore, et al Serenissimo Matthias, che non permettessero che'l Vallaco andasse nella Transilvania . . .*

— Altceva?

— Mehemet aga către căpitanul Francisc Nadasdy.

— Ascult!

Ascultă scrisoarea lui Mehemet-aga, capuchehaia sultanului pe lîngă Franciscus de Nadasd, *consiliarius et agasonum magister partiumque regni Hungariae transdanubiarum supremus capitaneus.* Sultanul știe că voevodul Mihai a primit oaste de la împăratul Rîmlean. Îl povățuiește pe Nadasy să dea porunci aspre ca voievodul să nu înceapă nimic împotriva Ardealului «căci Țara Ardealului s-a lipit de pulpana puternicului împărat». Diplomația lui Sigismund a supus Cetatea de piatră, sultanului. Este o înserare de mai în culori șterse. A dat o bură de ploaie care-a spălat frunzele castanilor din parc, aducînd miresme uitate de liliac și otavă. Stă în jilț la fereastra reședinței pe care i-a oferit-o marchizul Ferrante Gonzaga pe malul Hornadului. Totul este mistificare și ură ascunsă. Pînă și vîntul înmiresmat coborît de pe clinele munților slovaci, cărora Smyl Pišek le găsește nu se știe ce legende străvechi, cîntîndu-le libertatea este mistificare, ca și acest palat din piatră sură, cu parcul lui umbros în care pasc căprioare și-n lambriseria căruia Stoichița a găsit trei uși tainice cu țîțînile unse proaspăt cu grăsime de bursuc, două guri de ascultare în spatele unor portrete și o statuie ciudată reprezentînd un cavaler în armură, încrustată într-o colonadă care bătută ușor cu mînerul stiletului răsună a gol. O reședință capcană unde poate fi văzut și auzit, iscodit ziua și noaptea și la nevoie ucis.

I se pare o veșnicie de cînd pribegește. De cînd nu mai este el însuși. Ascultă rapoartele lui Stoichița, s-a mutat din dormitorul somptuos, plin de perdele și tainițe, în odaia asta de sub acoperiș, cu ziduri întregi și cu o singură ușă, rapoarte scurte, aduse de curieri în tabăra lui din afara zidurilor. Umbrele stejarilor uriași cad foșnind peste pajiști. Se face dintr-odată liniște în jur. O liniște cuprinzătoare, revărsată din adîncurile lui; poate de la acel izvor spre care-a nădăjduit urcînd spre Cozia și Daurețiu, spre «Poarta lăpădării de sine», cînd pierzîndu-se spre începuturi se regăsea odată cu numerele: *Kalaha!* Și cu *Deshala!* . . . Arată. Spațiul și cuprinderea lui în timp . . . *Logos. Tao! Samudaia! Samudaia*, pricina durerii! . . . *Tao*, poarta tuturor lucrurilor spirituale! . . . Și *Logosul!* . . . Este

lacom de răsturnarea prin care cade dintr-un adînc de sine, într-un mai adînc de sine. De luni de zile căutase acest ceas al întoarcerii la esențe. Face liniște în sine. Ascultă vlaha veche pe care și-o recunoaște a fi a eu-lui său, limba prin care trăiește de-o veșnicie:

— Ai cunoscut cauza durerii. Ai trecut pe sub Poartă! Dincolo de ea ai găsit Cetatea de piatră a înțelepciunii.

Durerea. De la aceea a cărnii sfîșiată cu fierul, la aceea nebănuit mai sfîșietoare a sufletului zidit într-un crezămînt. Totul se petrece în afara cuvintelor, durerea lui se sfîșie pe ea însăși, la început sînt chipurile și numele acelor chipuri, Stanca și Florica și Nicolae Pătrașcu, îngenunchiați, cerniți, cu mîinile întinse spre el, Marula și Tudora sub tîmpla monastirii Polovraci goale, înțepate sub coaste de sulițași rinjiți și holbați, este Baba Novac arzînd pe rug, sînt flăcările care-l mistuie pe el însuși și durerea îl duce în pragul leșinului, apoi trece Bozianu ținîndu-și capul pe mîini și trece Deli Marcu sîngerînd din șapte rane și Habiiba alunecă zîmbind trist, cu sulița ieșindu-i prin piept și Iovanka apoi sînt miile de capete de turci cu ochii năclăiți de sînge și dintr-o dată durerea ucide durerea și el plutește într-o lume a simbolurilor: Elefantul, Cămila, Leul și Sfinxul, Marele războinic și capete de războinici zamolxieni, ori egipțieni, se aud sunete stranii, apoi se rostesc cuvinte în francă, cuvinte care ucid înțelesul cuvintelor și plutește într-o nesfîrșită liniște albăstruie, unde nu mai este nimic decît conștiința de sine. *Ahankara:* conștiința ființei. El, putere! El, mișcare! Puterea gîndului, a credinței, puterea veacurilor de a fi ele însele, puterea lor trecută lui prin magia de la francă la vlaha veche, de la înțelesul glagoliticelor, la înțelesurile istoriei. El, mișcare, desprindere limpede de vreme, cu înțelesurile vremii în sine însuși. El cel zămislit să schimbe, să scoată vremea din făgașe prost și neghiob croite și dușmănoase. Apoi cuvintele se regăsesc în înțelesurile lor cele mai limpezi. Desăvîrșirea întru conștiința ființei. A visat-o cu Nikifor Parasios sub Pleiade, ori la Telmessos cînd alerga cu gîndul la cauzele prime ale Universului, descifrînd legile alternanței: acțiune și inerție; ființă și neființă! *Ahankara!* Puterea Eu-lui de a cuprinde totul, amintirile Omului de dincolo de Biblie, și amintirile Iglisiei de dincolo de Zamolxis. *Ahankara!* Conștiința ființei, vie dincolo de cele ale fiecărei zile, atoatecuprinzătoare, tălmăcindu-se pentru sine însuși cu înțelesurile cărora s-a dăruit pentru veșnicie, mai presus de înțelesurile ființei lui trecătoare și nevolnice.

Este o stare de veghe, în care se regăsește dedublat: ascultă cuvintele lui Stoichița, cuvintele rapoartelor venite de la pan Tarnow-

sky, încă la Tîrgoviște pe lîngă Simion Moghilă, de la căpitanul Stanislas aflat în marș spre Debrețin, de la Walenty Walawsky oprit de trupele regale poloneze sub zidurile Liowului, ascultă cuvintele ordinului dat de Sigismund III de Wassa cavalerilor și șleahtei pentru scularea în arme, vestind întoarcerea lui Mihai Vodă; ori scrisorile de spaimă ale Moghileștilor către protectorul lor cancelarul Zamoysky: *Come scrive Embremi hassà* in *quella lettera mi dà nova, che Michael Woivoda fa molta gente con l'aiuto dell'Imperatore... A me et a mio fratello...*

Apoi concreteţea aspră, lucidă a istoricului și politicului. Renaște și era în firea lucrurilor să renască conjurația Moghileștilor, a lui Zamoysky și Sigismund Báthory împotriva lui. Sînt rude și familiari, luptaseră și învinseseră ideia libertății *Magnaei*, de sine stătătoare și intrată în Evropa. Pentru a-și înstăpîni domniile trecătoare, bube pe fața istoriei s-au pus sub protecția leșilor și turcilor, voindu-se platnici ai acestora, vînduți pînă la a noua spiță, decît Magna slobodă, fără ei. Într-un fel visul șleahticilor s-a împlinit. Au ajuns la Dunăre. Cu cîteva regimente, dar au ajuns. Nu această stare a istoriei îl neliniștește. Nu-l neliniștesc nici oștile pe care le pregătesc leșii, Ieremia, Simion și pașa de Buda și cel de Temișoara să le pună sub poruncile lui Sigismund. Călărimile Moldovei au fost chemate sub steaguri la Suceava, duminică, de ziua Sfîntului prooroc Ilie, adică peste două luni. A mai văzut călărimile Moldovei. I-a spus-o și Theodor Chiriac, neguțătorul de boi.

Luciditatea tăioasă, implacabilă, raționamentul limpede și starea de veghe s-au născut din cunoașterea de fapt a armatei imperiale în Ungaria de Sus. Războiul cu turcii în Ungaria de Sus este afacerea acestor doi generali italieni Basta și Gonzaga, ajutați de ofițerimea lor italiană și valonă. De ani de zile storc visteria imperială, cerînd bani pentru o oștire care trăiește doar în registre. Luni de zile pregătesc asaltul unei cetăți pentru care nu trag nici un sfert din salvele de artilerie, archebuze și muschete trecute sîrguincios în registre.

— De ce nu acceptați, *illustrissime*, titlul de general imperial, care v-ar scuti de toate neplăcerile celuilalt titlu, de prinț al unui principat mic, rîvnit de vecini puternici, titlu care v-a dat atîta bătaie de cap și după cîte se vede, vă va mai da? ! Făceți-mă să înțeleg înverșunarea voastră, pe care-o urmăresc cu mirare de cîțiva ani de zile, i-a spus marchizul Ferrante Gonzaga la ospățul în care-a avut-o în dreapta pe Zvetlana Rose-Maria von Rosenau.

— Am să vin, i-a șoptit Zvetlana...

— Pentru un general iscusit, războiul este o mină de aur, i-a șoptit Ferrante Gonzaga.

Apoi a venit Mantovano cu propunerile lui Lelio Arrivabene. Are o mulțime de muschetari morți, pe care-i tîrăște din registru în registru. Îi cedează lui *il tresoriero*, șapte sute de morți și o mie de cai, tot morți. Vrea un comision de o mie de taleri pe lună, ceea ce este puțin admițînd că are obligații, iar lui *il tresoriero* îi vor rămîne cel puțin două mii, din care pentru șfănțuirea casierilor și a controlorilor de la *Kriegskammer* Rathe, nu va cheltui mai mult decît cinci sute. Dacă *il tresoriero* gîndește eficace, campania împotriva lui Sigismund poate aduce o avere cu condiția ca *il Valacco* să fie împiedicat de a o termina într-o lună.

— În cîte luni ne vezi bogați, Lelio, l-a întrebat Mantovano pe *Quartier mastro generale*.

— În cel puțin șase, Vicenzo . . . Excelent ar fi dacă am putea-o lungi la un an. Am auzit că *il Valacco* plătește soldele integral și atunci cînd trupele sînt în cantonamentele de iarnă?

— Se poate și altfel?

— Ai rămas un astronom visător și sărac, Vicenzo! *Il generale*, plătește doar jumătate de soldă și haimanalele acelea puse pe răzvrătire sînt în stare să-i sărute și tălpile.

— De ce?

— După ce că nu riscă nici măcar o zgîrietură de sabie, primesc un taler și jumătate pe lună, cînd ar putea fi concediați pe toată perioada moartă pentru operațiuni.

— Se poate trăi o lună cu un taler și jumătate, Lelio?

— Imperial, dacă *Il generale* închide ochii la obiceiul lor galant . . .

— Jaful!

— Ce-ți pasă?! Sîntem în țara nimănui. Dacă nu jefuim noi, jefuiesc turcii. Ori nobilii acestei provincii. Fii atent la recrutări, Vicenzo. Cere-i lui *Il Valacco* patenta pentru tine. În două luni te fac cu două mii de taleri. Mantovano a ascultat lecția savantă a prietenului său, contele Lelio Arrivabene. Sînt mercenari care pentru a fi angajați dăruiesc recrutorilor, un cal, ori doi, vaci, pilote, scroafe cu purcei, vestmîntărie, căruțe, ori carîte, icoane și candele, femei tîrîte în sclavie, ori copii, tot ceea ce au putut jefui cu acordul tacit al ofițerilor; ori de capul lor, pe drumul pînă la piața de recrutare, pe care-l fac în cete de cel puțin cincizeci.

— Măria ta ai știut-o? l-a întrebat Mantovano.

— O uitasem la Tîrgoviște, a șoptit și atunci a avut cutremurarea aceea adîncă și zguduitoare aducîndu-și aminte de cătările

de oaste, cînd veneau roșii, curtenii și călărașii domnești la oaste, mazîlii și boiarii cu oștile lor, moșnenii, chervane lungi, carele cu demîncare pe patruzeci de zile și putea el ridica Oastea mică în zece zile și Oastea mare în douăzeci și treceau prin flamurile duhurile vechi ale pămînturilor Țării, curgînd prin văzduhuri dinaintea ctitorilor cunoscuți și zugrăviți în bisericile descălecatului de-al doilea, pînă la origina Poporului și l-a privit pe marchiz ca pe-o vietate ciudată, apoi a rîs și i-a spus galant că ospățul este demn de Luccullus și că bucuros ar rămîne general imperial dar nu-l lasă Meșterul Manole.

Galopul nebun al unui cal. Strigăte la poartă. Țițînile scîrțiind. Tropot pe caldarîm. Se pleacă peste pervaz. Pe aleea de prundiș vine în goană Jivko Roșul.

— Iată-ne întorși în prezent, șoptește, ascultînd pașii tropotiți ai lui Jivko Roșul pe scările scîrțiitoare din stejar.

— Măria ta, Danilo!

Jivko Roșul îngenuncheat la picioarele lui.

— Ce este cu Danilo, și știe ce este cu Danilo, olăcarul repezit azi noapte din tabăra de pe Hornad să pornească spre Dobriţin cetele de haiduci sîrbi care bîntuie părțile Vîrșețului, acolo unde l-a cunoscut el pe Baba Novac. Danilo a fost ucis cu stiletul, cînd a ieșit pentru sine de la osteria « Capra roșie » din Zdaňa. I s-au furat cizmele, brîul, cușma și ilicul. Vlaico, celălalt olăcar s-a neliniștit văzîndu-l că nu se întoarce. L-a căutat. L-a găsit mort, într-o tufă de măceș, în spatele osteriei. L-a urcat în căruța unui dogar și l-a trimes în tabără. Nici Danilo, nici Vlaico nu duc scrisori.

— Este limpede, măria-ta, șoptește Stoichița. Marchizul ne ține în lanțuri.

— Poate nu este numai atîta, Stoichițo . . . Să vină contele Darahi... Cînd schimbi straja?

— După ce-nserează, doamne.

— Cînd îl îngropi pe Danilo, Jivko?

— În zori, măria-ta.

— Voi fi acolo . . . Are muiere? Copii?

— A avut.

— Înțeleg . . . Te-ntorci cu straja . . . Mă tem pentru viața voastră.

— Noi, pentru viața măriei-tale.

— Repezi în noaptea asta încă trei bărbați de încredere pe urmele lui Vlaico. Să nu se mai despartă nici în vis. Cînd dorm doi, ceilalți doi să vegheze. Unde i-ai poruncit să aștepte vești?

— La Encs, doamne, la un potcovar cunoscut și credincios.

– Cîte zile așteaptă?
– Doar una!

Urmărește în gînd drumurile, zecile de drumuri pe care și-a pornit olăcarii. Spre Prešov și de-acolo în Polonia prin Dukla. Spre Sobrance și prin Mukačevo, peste Carpați, pe sub Hust, în Maramorăș și la Suceava. În jos, spre Szolnok și Szentes, să ajungă la cetățile Aradului și Ineului și Lipovei, ca să îndrepte pe cei strigați la arme spre Dobrițin. Nu poate rămîne la mila și bunăvoința lui Basta. Nici la vorbele dulci ale marchizului Ferrante Gonzaga. Îi știu asta și-i pîndesc olăcarii să-l izoleze. Să-l aducă la picioarele lor. I se zîmbește lingav în saloanele marchizului. I se fac o mie de reverențe. Îl slujesc cele mai frumoase vivandiere ale marchizului. Ospețele acestuia sînt fermecătoare. Consiliile lui militare de asemenea. Pline de știință strategică. Noaptea însă... Noaptea măștile cad. Se arată stiletul. Și din umbră, umbra lui Basta. Care vrea Ardealul pentru sine. Care și-a țesut acolo toate interesele prin breslele și societățile saxone. Basta care stăpînește de fapt această Ungarie de Sus, cu vadurile de trecere și poștele și osteriile ei. Basta care a așteptat la Satu Mare, să vadă ce face el la Șelimberg și ce alege bătălia cu Andrei Báthory, cu toate că avea poruncă imperială să-l ajute. Basta care pe Cîmpia Turzii a trecut de partea răsculaților lui Chiaky, ridicat împotriva suveranului său și a guvernatorului acestuia, investit cu puterea de către același suveran. Habsburgul și-a făcut jocul politic la Praha. Înainte de plecarea lui la Wiana monetăria imperială a bătut o medalie de aur cu chipul lui *Michael Wayvoda*, medalie dăruită de împărat, ambasadorilor. Toate curțile știu că a fost primit printre familiarii lui Rudolf. Că i s-au dăruit castele. Că este pictat alături de Maria Cristierna, imediat lîngă împărat. Se vorbește pretutindeni de căsătoria lui cu arhiducesa și de aceea a împăratului cu Florica... Nimeni nu știe că i se ucid olăcarii. Nimeni nu știe că i s-a dat o reședință capcană. Nimeni nu știe că ori ce vorbă îi este răstălmăcită. Toată lumea vede fastul cu care este înconjurat. Dar nimeni nu știe că de fapt este prizonierul acestor doi generali, străini de Ungaria de Sus, cum sînt străini de Sfîntul imperiu și de loialitate.

— Nu amărîtul Sigismund îmi este dușman, Marcule!... Și nu de el am a mă teme, Stoichițo! spune șoptit, făcîndu-și trei cruci mari și cucernice și șoptind: — Iartă-l pe robul tău Danilo și dă-i putere robului tău Darahi să-și îndeplinească slujbele care-i sînt și crezăminte!... Să lucrăm binecredincioșilor, să nu ne găsească Basta neștiutori și sărmani cu duhul.

— Ai să-i spui planul măriei-tale?
— Am să-l ascult pe-al lui, Marcule.
— Îţi va spune trei planuri, din care două vor fi capcane, unchiule.
— Am să-l aleg pe acela care stă mai aproape de voia lui Rudolf. Pe cînd aştepţi veşti din Ţară, Stoichiţo?
— Mîine noapte, doamne.
— Unde?
— La « Peştele de aur », prin Jean Pišek, care se duce acolo, hangiul fiind neam de taboriţi.
Se lasă în jilţ. Închide ochii.
— Nu scrieţi nimic. Ţineţi minte. Planul meu este acesta, născut după cele patru consilii cu Gonzaga. Vorbeşte şi vede. Poate acesta este harul lui. Ori poate darul ăsta să fie crucea lui. Întîi: să ieşim din împresurarea celor doi. Io voi să fiu la Tokay, lîngă hotarele noastre, să putem ridica mulţimile şi făgărăşenii şi celelalte ţări ale noastre, a Haţegului şi Crişana, şi Maramorăşul şi Bîrsa . . . Pentru aceasta Stoichiţo să-mi împlînţi oameni de credinţă pe la cnezi şi şpanii mei, să nu uiţi Caransebeşul şi Logojul şi mai ales Beiuşul cu binecredinciosul meu Bartholomeus Somogy. Să-i trimeţi o mie de taleri, pentru arvunit trabanţi. Tot cîte o mie să-i trimeţi lui Micloş Segneyey şi lui Micloş Szolyomi, pentru trabanţi negri şi o sută de călăreţi dintre nobilimea de ţară. Să aibă de grăunţe şi demîncare.
— Unde şi cînd să vie, măria-ta?
— La Tokay, de 10 a lui iulie.
— Dacă Basta?
— Basta va face ce o voi Io ! — Al doilea. După scularea Buzeştilor, tu, oriunde m-aşi afla, iei goana la Făgăraş cu cinci sute de călăreţi cunoscuţi. Sîrbi şi dintre ai noştri. O scoţi pre doamna şi pre copii şi . . . Un grangur mare, verde-gălbui trece arcuit dintr-un stejar în alt stejar, prin culorile dulci ale asfinţitului . . . Ei aşteaptă să spună poruncile născute firesc din toată zdroaba politicească de la Praha. Din aşternutul pe care l-a împărţit cu Maria Cristierna. Din tălmăcirile care se nasc din tabloul lui Frans Franken, din ieşirea lui cu arhiducesa pe la serbări şi baluri, din vorbele lui Rudolf II de Habsburg spuse destul de limpede la audienţa doua şi din tot ce se vorbeşte la curţile evropene. El însuşi este gata să rostească porunca: — O scoţi pre doamna (n-a spus Stanca, nici numele copiilor nu le-a spus, îl doare inima, îşi simte inima chircindu-i-se şi sfîrlogindu-i-se) şi cu pază mare şi pohfală îi aduci la Praha; dar nu rosteşte porunca asta, se îneacă, se gîtuie, tace şi o vede pe Stanca, îi

este străină şi necunoscută acum; dar o vede nemustrîndu-l, cu mîinile căzute în poală, îl vede pe acel Pătraşcu descoperit pe cîmpul Şelimbergului şi pe Florica aceea necunoscută, care apărîndu-şi cinstea, a scos ochiul nu ştiu cărui nobil cu andreaua, pe ei îi vede, nici măcar mustrîndu-l, ci privindu-l trist şi parcă de dincolo de moarte.

— O scoţi pre doamna şi pre copii, ridici flamura *Magnaei* pe cetatea Făgăraşului şi cobori cu ei la Tîrgovişte, Stoichiţo, lăsînd Buzeştii să vină peste munţi la Tălmaciu. Taci, Stoichiţo... Tu, Marcule, prin săcuime intri în Moldova pe Trotuş şi te întăreşti la Roman, unde aştepţi poruncile mele. Deci găsiţi-vă căpitanii care vă trebuie. Aurul trimeteţi-l cu chervanul lui Darahi. Pregătiţi-vă popasurile prin olăcari care să vă vestească credincioşii.

— O vorbă, măria-ta, spune alb Stoichiţa.

— Te-ascult.

— Îţi joci capul, scoţînd-o pe doamna din Făgăraş şi ducînd-o la Tîrgovişte.

— Ştiu.

— Voia ta. Şi *Magna?*

— Cu sabia.

— Cum?

— După bătălia cu Sigismund.

— Basta o va voi?

— Îl voi sili s-o vrea!

— Şi împăratul?

— Va închide ochii şi mă va vrea pe mine guvernatorul lui, decît pe Sigismund, închinat turcilor şi leşilor.

— Şi *Magna?*

— Stoichiţo!

— Şi Maria Cristierna?

— Se va călugări!

— Şi doamna Velica?

— Se va călugări!

— Mă înspăimînţi, doamne!

— Abia acum, Stoichiţo?

— Eşti loial doamne, cu cel care te-a ajutat?

— Este loial şi a fost loial cu mine Rudolf de Habsburg?

— Şi Evropa, doamne?

— Se va închina în faţa faptului împlinit. Ce vrei Stoichiţo? Evropa la Dunăre prin papa împotriva ortodoxiei; ori noi prin noi înşine, în orînda din veac neştirbită, aducînd Evropa la noi, atîta cîtă trebuinţă avem?...

— Ce porunci militărești dai doamne, spune prințul Marcu cu glas uscat.

— Apucați cu străşnicie Tokay şi Dobriţin. Rînduiți tabere cu corturi pentru cinci mii de călări la Tokay. La Dobriţin tabără pentru mine, cu trei mii de călări şi două mii de pedestrime. Spînzurați ori ce recrutor străin. Trageți acolo proviantul lui Rosenau. Feriți-l de foc. Ori de otravă. Tot acolo carele cu pulbere. Unul din trei la Tokay, două din trei la Dobriţin. Şeile de schimb, roţile, butoaiele de apă şi vin, sacalele, tot rostul taberei mari, la Dobriţin. Cîți oameni s-au scris sub steaguri aici?

— O mie trei sute patru, doamne! Avem ceartă cu contele Arrivabene. Spune că i-au fugit de sub steaguri trei sute de muschetari, care s-ar fi înscris la noi. A cerut să cerceteze tabăra.

Totul este dintr-odată foarte limpede şi cuprinzător. Este prizonierul celor doi generali italieni care conduc această întreprindere uriaşă, războiul Sfîntului imperiu roman cu turcii. Aceştia au curăţat armata imperială de ofiţerii austrieci, punîndu-şi în slujbele cheie condotieri de acelaşi neam cu ei, nobili săraciți de răscoalele cetăţilor italice. Îl au în spate pe papa, care a cîştigat lupta împotriva rutenilor în răsărit; dar a pierdut de două ori lupta împotriva protestanţilor în apus: o dată prin Filip al II-lea al Hispaniei şi Invincibila Armada; a doua oară prin Henric IV al Franciei şi edictele sale.

El este un vodă fără ţară, un general imperial fără armată, înconjurat de spioni, trăieşte prin graţia imperială care-l foloseşte ca berbece în treburile transilvane, stă pe gloria faimei, care poate fi ucisă prin tăcere şi vrea să renască *Magna* în toată strălucirea ei, în spiritul Evropei, dar fără popii Romei şi regimentele chezarului de la Praha.

— Daţi-i slobod lui Arrivabene în tabără. Să fi tu, acolo, Stoichiţo. Arrivabene vrea să te cunoască. Să te momească pentru un tîrg. Ascultă-l. Lasă-te prins în joc. Vezi pînă unde merge şi cum va încerca să te cumpere. Auzi Stoichiţo? Dacă vrei să nu-mi cadă capul în mîinile acestora, trebuie să ştiu. Ori ce mişcare la Tîrgovişte. Ori ce suflare la Iaşi. Ori ce pas al lui Sigismund. Să ştiu, Stoichiţo! Asta-i bătălia noastră aici, la Kosiče. Să ştiu Io, mai repede şi mai mult decît Gonzaga şi Basta. Şi să am Io, oaste mai multă decît fiecare din ei în parte. Înţelegi, Marcule?

— Zic şi eu ca vel logofătul, măria-ta! Mă-nspăimînți.

— Lăsaţi spaimele pe sufletul meu... Ce se aude?

— Cornul lui Jean Pisek, măria-ta. Vesteşte schimbarea gărzilor. Nu este nici ceasul schimbării şi nici nu este el de rînd, doamne...

— Dumnezeule, şopteşte, fă să treacă de la mine şi paharul acesta!

Se cufundă în jilț, cu palmele împreunate pentru rugăciune. Prințul Marcu îi vede fruntea brobonindu-i-se. Voievodul îi pare dintr-o dată străin, o figură pictată parcă de maeștrii vechi germani, ori mai curînd văzuți într-o chinovie din Rhodope, mucenicit de o suferință interioară, i s-a mai pleșuvit fruntea, are tîmplele îngropate, ochii mari căzuți în fundul capului, cearcăne adînci, barba crescută sălbatec, gărzile spun că-l aud strigînd noaptea, ori chemîndu-l pe Dumnezeu, ori îl aud vorbind singur într-o limbă necunoscută. Și-l aduce aminte înaintea bătăliei de la Bucov cînd bălăcăreau prin mlaștinile Teleajenului. Cînd era lucid, cînd știa că are aripile descoperite și cînd împotriva a tot și a toate a dat pilda celei mai înălțătoare demnități ostășești. Și-l aduce aminte intrînd în Alba-Iulia; și în Iași, zmulgînd drapelul *Magnei* de pe hampă, ori șarjînd la Șelimberg și-l aduce aminte în serile lor de intimitate la Alba-Iulia, cînd Velica doamna citea cu glas dumnezeesc, din « Cîntarea cîntărilor », ori orînduia pentru sfatul de taină veștile iscoadelor; Dumnezeule ce uriașă putere de muncă, ce sfîntă putere de jertfă, ce bărbăție încrîncenată zidește acest Mihail voievod în temelia visurilor lui și ce nebunește iubește acest bărbat cu pleoapele umflate, căzute greu peste ochi, numele și esența libertății și ce straniu spune el Țara și *Magna* în lumea asta fără hotar și-n Vavilonul acesta al limbilor, unde singura țară este aceea a binelui și a aurului. Dacă nu i-ar fi rușine, ar îngenunchia și ar săruta mîinile cumplite, păroase, unite pentru rugăciune. Cum răsună fiecare pas de-afară în inima acestui om. Și cum așteaptă acest om într-o reculegere cumplită veștile încă necunoscute, vești de viață, ori de moarte și ce albă i se face fruntea, cum coboară paloarea spre colțul ochilor și ce rictus plin de amară neliniște îi răsare pe buzele care-au sărutat trupurile atîtor femei strălucitoare ale vremii. Cine este oare, în esență, acest Mihail voievod, se-ntreabă prințul... Ropotul cadențat al gărzilor care intră în sala de arme. Tot ritualul se petrece fără nici o grabă pentru ochii spionilor lui Gonzaga. Apoi pași grei pe scară. Voievodul, alb, țîșnește din jilț.

— Marcule!

— Măria-ta!

— Sînt pașii lui Racea! Dumnezeule! Stanca!

I-a găsit numele. Stanca! Stanca se chiamă spaima și rușinea lui de el însuși! Racea! Într-o dolamă sîrbească aruncată pe umeri. Negru de praf. Puțind a sudoare de cal și de om, de-avalma. Îngenunche. Își simte mîna morfolită de buzele bărbatului acestuia ieșit din

pîntecele tainic al timpului. Apoi liniștea de moarte în care se aude rostindu-și spaimele:

— Stanca!

— Ba, măria-ta! Vel banul Udrea și spătarul al doilea, Negrea!

Se lasă să alunece în jilț. Își acoperă obrazul cu palmele. Racea povestește cum auzind acei doi că Vodă este la Kosiče cu oștire împărătească și borbind ei cu hotnogul Ozun de la Rotunda; fără să țină seamă de poruncile vel logofătului Theodosie Rudeanu și ale vel banului Preda Buzescu, s-au sculat în arme asupra lui Simion Moghilă, acum șaisprezece zile. Aude glasul căpitanului venind de dincolo de moarte. Simion Moghilă a aflat. I-a izbit fără veste. L-a descăpățînat pe vel armașul Udrea, oh, credinciosul și căpățînosul și hirsutul care bătea cu buzduganul în fălcile nesupușilor, care strunea divanul doar țăcănind sabia de teacă, ori de platoșă, dulăul lui alinat la suflet, vel armașul Udrea Băleanul. Vede Tîrgoviștea, aude clopotele, este harul și crucea lui — vede podișca acoperită cu pînză roșie, doar și el l-a urcat acolo pe Chisarul, Zidarul, îl vede pe Udrea și-l vede pe Negrea, ce om Negrea și el nu l-a prețuit îndeajuns, îi vede acolo, cu gîdele în spatele lor și de jur împrejur oștire leșească, în zale, și Simion Moghilă în pridvorul palatului, înconjurat de pani și aude glasul bubuitor al vel armașului.

— Teme-te uzurpatorule, că vine domnul nostru, Mihail voievod și una vei fi cu pămîntul, mișelule și vîndutule!

Apoi Udrea sărind la gîde smulgîndu-i săcurea cu care-l descăpățînează dintr-o lovitură, apoi Negrea ucigînd ajutorul, zvîrlindu-l pe popa Vîntu peste ofițerul leah care citea porunca domnească și cei doi tăbărînd asupra oștirii înzăoate, pînă cînd au fost ridicați în zeci de lănci, loviți cu zeci de spade și descăpățînați acolo sus, morți cum erau și plini de rane cum erau.

Ascultă prăbușit în sine. Poate plînge. Poate i se pare că plînge.

— Vrednici au fost de numele măriei tale, spune cineva.

Apoi cade noaptea.

Întîlnirea

Cine este sfîntul mucenic Talaleu, patronul acestei zile de 20 mai 1601, cînd mîine este joi 21 mai, ziua sfinților împărați Constantin și Elena? Marchizul Ferrante Gonzaga și-a împodobit palatul cu o

mie de mii de culori, parcă ar fi la carnavalul din Veneţia. Marchizul n-a spus că este veneţian. Se simte ud pe şira spinării. Ud şi mut. Îl vede pe Stoichiţa cum bate din buze. Caraghioşii. Bat toţi din buze. Marcu şi Stoichiţa, Ferrante Gonzaga şi senior Georgio Basta *comandante generale dell'Ungheria superiore*. Îşi spune că bărbatul buhăit, cu pielea mucedă, sprijinit în bastonul cu măciulie de aur nu poate fi învingătorul de la Mirăslău. De o mie de ori nu! Bate din buze şi acest nevolnic, îl priveşte verde, spălăcit, are pleoape buboşate, solzoase, fără gene, este înalt şi gras, are dinţii măcinaţi şi îşi bîţîie căpăţîna mare, aşezată pe tipsia gulerului *fraise*... Nu aude nimic. Dumnezeule, nu aude nimic. Are urechile înfundate cu cîlţi. I s-a înţepenit limba. I s-au încleştat fălcile. Să se cheme asta ură? Ce este ura? Este mînie şi ură vîntul nebun care-l bîntuie? Care-l înţepeneşte în dolmanul de roşu domnesc şi-n cizmele înalte (le simte crăpîndu-i pe pulpe); care-i frînge cerbicea şi-l îndeamnă să urle? Dacă l-ar lovi cu un singur pumn între ochii bulbucaţi, plini de vinişoare roşii, l-ar aşterne pe parchet pentru veşnicie. Apoi, cu sabia, l-ar sfîrteca pe Scharfeneck (îşi aduce aminte de obrăznicia acestui neamţ, astă iarnă, acum şchioapătă uşor, stă la trei paşi în urma generalului Basta şi-l priveşte şerpeşte, mai sînt acolo trei gentilomi înalţi şi crunţi) apoi, încuind uşile i-ar tăia pe toţi aceştia, pe Gonzaga nu, ar lua Caşovia şi... nebunia, nebuniilor sub Aldebaran, pe-un cer uleios, iată galera « Selatat », nu este galera, este caicul daurit al lui Sinan paşa, plin de lampioane şi hetaire, ducînd-o pe Maria Cristierna goală, legată de catarg.

— Măria-ta!... Măria-ta, prinţul Marcu nu ştie ce să mai spună!... Auzi-mă, doamne!

Iată-l pe învingătorul de la Mirăslău. Nu aşa cum l-a căutat el pe Zamoyski în carîtă, cu sabia însîngerată, simţind în podul palmei geamătele dragonilor ucişi... Îmbăiat generalul. Cu buzele date cu fard. Învingătorul de la Mirăslău. Cel căruia i-a văzut flamurile împînzind cîmpul de luptă. Cel care cu un vicleşug copilăresc l-a scos de pe malul înalt al Lopadului, aducîndu-l în focul archebuzierilor şi muschetarilor. Cel care i-a luat cu vicleşug şi bărbăţie tunurile, ucigîndu-i credincioşii cu încărcăturile făcute de mîinile lor. Cel care nu s-a mişcat de pe deal nici măcar un pas, înconjurîndu-l cu Chiaky, ucigîndu-i săcuii şi pe Domokos, cel care i-a surpat viaţa şi puterea, care l-a adus pe un Zamoyski la Bucov şi pe Simion Moghilă la Tîrgovişte şi pe el, pe Mihail Voievod aici, la Kosiče să bea pînă la fund otrava neagră a umilinţei. Vede triumful său în ochii lui Scharfeneck şi se bucură acum că măcar

i-a ucis fratele acolo la Mirăslău. Acela, cu degetul la buze este colonelul Rottal di Sendvoe. Acum se trage de mustăți. Și este o liniște cumplită în sala mare de consiliu, o liniște în care îl aude pe Marcu lăudînd nu se știe ce învăluire a contelui Tomasso Cavriolo — aha, acela i-a luat tunurile cu acest Scharfeneck, ori cu Zucconi, celălalt Zucconi, stegarul, încearcă să facă un pas spre Basta și nu poate, s-a înstîlpit în parchetele marchizului pe care Zvetlana Rose-Maria l-a întrebat la ospățul de acum nouă zile, unde s-a dat acea glorioasă luptă cu turcii din tabloul acela măreț și cum se numește locul victoriei marchizului, ea nemaiamintindu-și-l.

— Măria-ta!... Măria-ta!... Segnior Basta spune că te cinstește ca pe un războinic viteaz.

— Spune-i că am uitat tot răul pe care mi l-a făcut. Ori că vreau să-l uit! Că-l iert și că voi sluji armelor pînă la zdrobirea lui Sigismund, răzbunînd astfel umilințele mele și pe-ale lui. Mai curînd l-aș ucide decît l-aș ierta; dar e în firea noastră să uităm răul ce ni se face și să ne iertăm dușmanii; iar ei, știind această slăbiciune, să ne joace pe mormînt... Spune-i ce vrei Stoichițo... Iată, am băut și acest pahar. Am trecut și acest prag. Amin!

Poate a strigat prea tare. Sau mai curînd a vorbit prea încet. Marchizul îl ia de braț. Basta face un pas opintit. Stoichița spune nimicuri într-o italiană curgătoare. Mîna lui Basta în mîna lui. Îi înțepenește șira. I se varsă fierea în gură. Marchizul aplaudă. E tot numai zîmbet. Vede cu coada ochiului cum un ofițer așezat la geam face un semn. De afară răsună o salvă de artilerie. Același zăngănit de geamuri. Același joc al candelabrului. E stors. Vlăguit. Marchizul Ferrante Gonzaga se strecoară șchiopătînd între el și Basta.

— Dumnezeu și-a revărsat grația sa peste Cașovia, spune arătînd spre jilțurile mesei de consiliu... Pe sacrul nume al Madoanei, domnilor, socotiți această zi ca pe ziua înfrîngerii nestatornicului Sigismund Báthory. Hieronimo, notează aceste cuvinte în carnetul meu de campanie. Ele vor sta drept motto la capitolul în care voi descrie înfrîngerea totală a rebelilor transilvani... *Illustrissime! Monsegniore!* Declar deschis cel dintîi consiliu militar al generalilor sacrei majestăți romane...

— Dacă *illustrissimul* voievod Michael o făcea mai de mult, astăzi deschideai acest consiliu la Damasc, excelență, spune Basta morocănos, în graiul de tabără și *à la soldato.*

— Dacă excelența voastră se grăbea la Șelimberg, astăzi sacra majestate putea studia astrele favorabile din turnul lui Leandru, domnilor. Dar niciodată nu este prea tîrziu, atunci cînd loialitatea

întîlnește știința războiului și virtuțile cugetului găsesc virtuțile războinicilor, adunați în numele sacru al libertății.

Giorgio Basta îl ascultă plecîndu-și pleoapele solzoase, pe sub care își prelinge privirea moartă, verzuie...

Încearcă să lege între aceste două zile, a sfinților împărați Constantin și Elena și cea de 22 mai în care a avut loc al doilea consiliu militar, să lege între ele ceasurile de veghe tîrzie cînd rămas cu sine însuși s-a văzut mai neajutorat decît oricînd, să se regăsească stăpîn pe sine și pe timp, pe vrerea sa pe care s-o poată înstăpîni celor din jur, încearcă să rămînă în curgerea firească a lucrurilor și nu izbîndește decît să-și îngroape obsesia cu o mie de alte amănunte, cărora le găsește tîlcuri ascunse și intenții secrete. Obsesia acestor două nopți și două zile: Basta. La cel dintîi consiliu, a spus morocănos că Sigismund are sub steaguri douăzeci de mii de luptători transilvani și moldoveni, cinci mii de tătari și că așteaptă zece mii de turci, ceea ce face treizeci și cinci de mii de luptători, cu o artilerie de cel puțin patruzeci de piese. El, Georgio Basta poate strînge sub steaguri cel mult opt mii de ostași. *Illustrissimul* are solde pentru șase mii. Asta face paisprezece mii, cu zece piese de artilerie. Să se adauge încă patru mii de haiduci, fără solde, liberi să jefuiască. Asta face optsprezece mii. Ceea ce înseamnă...

— Adăugați încă patru mii, cu care vă stau la dispoziție, și la ordin, excelență, a spus Gonzaga.

— Douăzeci și două de mii... Este totuși ceva, a mormăit Basta... Douăzeci și două de mii, cu trei generali, ocupînd trei poziții îndepărtate, împotriva a treizeci și cinci de mii, sub o singură comandă, cu artileria pe o singură poziție... găsiți o rezolvare, *illustrissime?*

A fost cea dintîi momeală pe care i-a întins-o Basta. N-a mușcat.

— Desigur, excelență... Cel puțin oștirea mea și a voastră să fie împreună; iar a excelenței sale marchizului, să stea în apropiere, pentru ajutor.

— Iată o ideie, domnilor!

— Generoasă *illustrissime*, s-a grăbit Gonzaga, gîndindu-se că se pune sub ordinele lui Basta. A tăcut, lăsîndu-i pe ofițerii celor doi să socotească trebuințele în proviant și pulbere, în ghiulele și plumbi pentru toate felurile de arme de foc, socotindu-se că vor da zece lupte de hărțuială, o bătălie mare și că totul va dura...

— *Illustrissimul* este acela care va hotărî cît va dura strîngerea oștirii sale; iar Sigismund cel care va hotărî cînd și unde va primi lupta hotărîtoare, domnilor... Deci!...

— La întîi de iulie am sub steaguri șase mii de ostași, excelență...

— Sînteți optimist, *illustrissime*. *Mon Dieu*, foarte optimist... Nu cunoașteți încă piețele noastre de mercenari... *Mein Gott*, Beaury!... Hapurile!

Așa a fost și la al doilea consiliu. Vorbe în doi peri. Plîngeri pentru starea proastă a drumurilor. Pentru lipsa de poduri. Toată pusta ungară este pustiită de războiul cu turcii. Nu sînt furaje. Totul trebuie adus de la Kosiče și Hust. Cînd el a spus că fiecare zi de întîrziere îi folosește lui Sigismund, pe signor Georgio Basta l-au apucat colicii și unul din cei patru gentilomi, care se vede treaba, nu-l părăsesc niciodată, i-a dat hapuri.

Acum este ora amiazului, 22 mai de ziua cuviosului Mihail Mărturisitorul și-l așteaptă pe Basta aici, la reședința lui din Kosiče.

— Se vorbește în toată oștirea de ospitalitatea voastră, *illustrissime*, a spus Basta cînd s-au despărțit după cel de al doilea consiliu.

— Convingeți-vă singur dacă este doar un zvon, excelență.

— *Per Bacco*, domnilor, iată cea mai directă și *à'la soldato* invitație la un prînz pe care am primit-o vreodată. Mă grăbesc s-o accept, *illustrissime*, cu toată recunoștința!

Stoichița a așezat gărzile după un tîlc limpede. La porți compania de gardă, muschetari styrieni și bavarezi. Pe aleia principală haiduci sîrbi. La porțile castelului pichierii șvițerieni. La ușile odăilor roșii de țară, cazacii și cei patru dragoni ai căpitanului Stanislas, trimiși cu știri și ajunși la Kosiče ieri la amiază. Căpitanii Racea și Mîrzea la ușile sofrageriei. Prin perdelele din mătase azurie se prefiră dulce lumina zilei strălucitoare de mai. Simion îi lustruiește unghiile. La noapte o așteaptă pe Zvetlana. I-a trimes răvaș prin intendentul soțului ei. Curierul Mariei Cristierna a ajuns astăzi în zori. Arhiducesa așteaptă știri despre întîlnirea cu Basta, pe care-l laudă peste poate în epistola caligrafiată subțire, ceea ce înseamnă să fie cu băgare de seamă, deoarece Basta îi este mai dușman decît oricînd. Știe că generalul a primit cincizeci de mii de taleri-aur de la Zamoyski, să rămînă în afara Transilvaniei, cînd el se găsea la Șelimberg. Știe tot ce-a făcut pentru a-l pierde în lungul anului 1600. Știe că i-a scris împăratului să nu-i îngăduie lui *Il Valacho* intrarea în Transilvania. Știe că Basta se vrea singurul învingător al lui Sigismund și stăpîn la Alba-Iulia... Îl simte rece și socotit la fiecare vorbă. Fiecare cuvînt are un tîlc și după fiecare vorbă se cască o capcană... Basta vrea să-l joace din vorbe, cum l-a jucat la Mirăslău din mișcarea trupelor.

— N-am să mai trec Lopadul, își spune, are senzația că i se preling zeci de șerpi reci și solzoși pe trup, că este gol, mereu gol în fața ochilor verzi și buboșați, ochii pe care i-a simțit sfredelindu-l cînd vivandiera Adelaida, superbă femeie de tavernă din Veneția, aproape goală, i-a adus cupa cu vin de Chianti, aromitor și îmbătător, ochii care nu-l lasă să doarmă, lingîndu-l cu privirea lor zemoasă și prelinsă cînd bea, ori cînd vorbește, cînd se așază, ori cînd se ridică și despre care Stoichița și Marcu spun că sînt uneltele de lucru ale lui Basta, atunci cînd nu folosește jungherul sau otrava. I-a cerut lui Marcu să-i facă o povestire a vieții și obiceiurilor lui Basta.

— Același lucru l-a cerut el, tuturor celor ce te cunosc, doamne. Mi-a spus-o Zucconi... Se laudă printre ai săi, că n-a greșit niciodată în știința cunoașterii oamenilor și-n metoposcopie, acea ghicire a destinului și firii omenești după cutele frunții, cît despre chiromanție, ghicitul destinului după liniile vieții săpate în palmă, spune că nu are rival în această Europă intrată în amurgul zbaterii spre adevăr. Va dezvălui toate acestea cînd se va retrage din politică și de sub steaguri și își va scrie memoriile... Simion îi unge barba cu mirodenii. Aseară Stoichița i-a spus: — Nu te stăpîni măria-ta, decît atît cît trebuie să-ți ascunzi gîndurile... Toată lumea știe că ești nestăpînit. Fii nestăpînit acolo unde n-ai nimic de pierdut. Vine aici nu să-ți guste bucatele, ci să te cunoască pe dinăuntru. Nu de vinurile măriei tale îi este, ci de gîndurile tale politicești... Știe că nu asculți de nimeni, și de aceea lasă-ne pre noi, pre sfetnicii tăi să vorbim, iar măria-ta dă-ne dreptate, ori nu ne-o da; dar veghează. E bine să-l ai în dreapta pe biv vel banul Mihalcea și-n stînga pe sfinția sa Theofil. Basta va înțelege că nu a venit la un ghinărar ca el, ci la un domn.

— E bine să-i arăt asta?

— Nu este bine să i-o arăți, dar este bine s-o știe!

A reînceput jocul. Îl uitase în zilele acelea limpezi de plutire pe Dunăre și de marșuri ostășești, cînd toate lucrurile intraseră în firesc. Cornul domnului exlocotenent Pistol H. vestind cortegiul lui Basta. Marchizul Ferrante Gonzaga s-a scuzat încă de atunci că nu-l poate însoți pe excelența sa, avînd să inspecteze forjeriile și pulberăriile. Sînt ei aici, cu trupe de lefegii și sub tălpile acestora gem vechile pămînturi slovăcești, i-a spus-o cu lacrimi bacalaureatul ceh Smyl Pisek de Chynov înainte de a pleca la Tokay însoțind pînă acolo Sfînta Treime și pe contele Darahi Ianos de Tujon, plecat la Beiuș să ridice nobilimea de țară a Transilvaniei...

Coboară în sofragerie, cînd cornul vestește deschiderea porților. Rămîne țintuit locului. Îl podidesc lacrimile. Stoichița a transformat sala vastă, avînd patru armuri întregi în cele patru colțuri, rece și străină, un popas cu tîlc oferit de marchiz; într-o sală de palat domnesc. Sînt acolo bairacele nepredate împăratului, trei tuiuri, cîteva scuturi sparte, cîteva sulițe de spahii așezate mănunchi, este o schiță de luptă în culori a lui Frans Francken, cu el călare, lovind din față un stegar turc. O copie după portretul lui Vlad Țepeș făcută tot de Frans Francken la Innsbruck, ori altundeva în Tirol; un alt tablou înfățișîndu-i pe Vlad Țepeș și regele Matei Corvinul la Buda, pe care l-a cumpărat Maria Cristierna pentru el; sînt cazacii cu săbiile la umăr și Racea și Mîrzea, totul îi este foarte apropiat și familiar și-l cuprinde un dor sfîșietor de Tîrgoviște. Vede sala aceasta, o biată corabie înconjurată de mările neprielnice, se gîndește la singurătatea lui, apoi îi vede pe binecredincioși, pe Mihalcea Karatzas cu barba lui de patriarh și pe Theofil episcop Rîmnicului pe care mitropolitul n-a vrut să-l caterisească și nici soborul, nici măcar glasul episcopului Luca al Buzăului nu s-a ridicat împotriva celui pribegit cu domnul său — Stoichița și Marcu se duc în întîmpinarea lui Basta la scări, iar el îl așteaptă în prag, cu o leșuială amară curgîndu-i în tot trupul.

— Înțeleg *illustrissime* dorința voastră de a vă întoarce în Valachia. O văd în acest interior. *Mein Gott!* Raucigny treci la chartă. Aveți o chartă excelentă, *illustrissime*. Recunosc totul... Iată și drumul cel mai scurt spre Valachia. Pe rîul Mureș. Apoi cel știut de voi. Hațeg. Aveți acolo supuși credincioși. Oprește, Raucigny... Rămîi la Deva. O altă variantă, *illustrissime*. Deva, Sebeș, cădeți în spatele armatei lui Sigismund, apoi Sibiul căruia îi voi trimete scrisori să-și țină trupele între ziduri, în sfîrșit Făgăraș, unde vă veți elibera familia și tot pe valea Buzăului, îi veți tăia calea voievodului Movilă, izolîndu-l de fratele său.

Cele zece vivandiere alese de Erina Golescu intră îmbrăcate ostășește, aducînd tăvile cu purcei de lapte fripți în coaja lor, gătiți cu verdețuri și trufandale. Alte zece, îmbrăcate tot ostășește, încismate, purtînd nădragi din stofușoară albă și plastroane cu herbul *Magnaei*, aduc cănile aurite cu vin de Rhin, cumpărat pe aur de la «Pomul vieții».

Stoichița l-a așezat pe Basta la celălalt capăt de masă, punîndu-i-l în dreapta pe prințul Marcu și în stînga pe căpitanul Beaury. Basta a venit cu cei patru gentilomi din escortă și doisprezece muschetari călări care sînt ospătați în odaia gărzilor.

— Planul vostru, excelență, mă onorează, spune fiindu-și străin și gol, fără nici un reazim, pentru că totul nu este decît minciună și el vrea să iasă din mîzga lipicioasă care nu duce nicăieri, să se zmulgă din plutirea asta în necunoscut și-i face semn lui Stoichița să treacă la chartă.

— Întîi să bem pentru întîlnirea noastră, dincolo de împrejurări! *Vivat!*

— *Vivat!* spune Basta. Hai Scharfeneck. Strigă *vivat* pentru *illustrissimul* Michael... Nu vă poate ierta, *illustrissime*, că i-ați ucis fratele la Miraslo. Astă iarnă, răsturnîndu-se în șanț la întrevederea aceea, i s-a rupt un picior și hirurgii mei n-au mai putut găsi poziția oaselor. Vă este dușman, păziți-vă, este un soldat brav și periculos.

O spune mormăit, rîzînd știrb, stă în jilț parcă prăbușit, este gras și lînced și verzui.

— Mai bine dușman pe față, decît prieten calp, excelență! *Vivat* pentru *il signior* Georgio Basta, *comandante generale dell'Ungheria superiore.*

Vivandierele strigă vivat. Generalul Basta le mulțumește înclinîndu-și capul.

— Dacă măria-ta îmi îngăduie, spune Stoichița de la chartă.

Basta îl privește mirat. Pentru întîia oară nu-și mai acoperă ochii cu pleoapele solzoase. Stoichița demonstrează la chartă că voia domnului său este supusă ordinelor imperiale, care-i cer ca alăturîndu-se generalului Basta să-l zdrobească pe Sigismund Báthory, să-l alunge din Transilvania, s-o pacifice, după care, conform titlurilor recunoscute de sacra majestate romană, să-și recucerească țările sale : Țara Românească și Moldova. Planul excelenței sale este acela al unui gentilom și cavaler care-i oferă voievodului posibilitatea să-și elibereze țările și familia, lăsînd grija și povara zdrobirii lui Sigismund pe umerii aliatului său. Excelența sa a uitat însă că între Dobrițin și Lipova, care este poarta Transilvaniei pe valea Mureșului, stă pașalîcul de Buda, — cu sangiakatul de Temișoara și că...

— *Mais non, mon Dieu!* N-am uitat nimic, segnior... segnior...

— *Gran'* logofăt, excelență!

— Tocmai asta voiam să vă cer, *illustrissime!* Văd că aveți un consiliu militar foarte ferm! *Per Bacco, segnior gran'* logofet!... Spuneți-o *illustrissimului*, rugați-l să mă ierte că vorbesc în italiană, spuneți-i că zdrobind oștirea turcă de Temișoara și nu mă îndoiesc că o va face, îl lipsește pe Sigismund de cei zece mii de soldați, promiși de marele vizir. Astfel îmi ușurează lupta dată de mine în nord. Alba-Iulia îi rămîne liberă. Ca și drumul spre munți. Pe legea mea,

planul meu nu are nici urmă de mărinimie, *segnior gran'* logofet! . . . Este cel mai egoist plan din lume. . . Şi eu sînt vestit pentru egoismele mele. Nu v-au spus-o dezertorii din trupele mele, sau mercenarii licenţiaţi de mine şi înrolaţi atît de mărinimos de prinţul vostru?

Marcu tălmăceşte fiecare frază. . . Basta bate cu palmele în tăblia mesei. Se ridică sprijinit de Beaury, peste obrazul ciopîrţit al căruia trece o pală de lumină, adîncindu-i cicatricile şi urmele lăsate de sfrenţie. Se sprijină în bastonul cu măciulie de aur, trăgîndu-şi după sine piciorul bolnav de gută. Ajuns la charta agăţată de o lance de spahiu îşi răsfiră dreapta încărcată de inele peste olaturile Temişoarii.

— Liber aici de un duşman pe care ştiţi să-l bateţi magistral, voi rezolva conturile mele cu Sigismund aici! . . . Îşi mută palma acoperind Satul Mare şi părţile Clujului. *Illustrissime*, spune gîfîind: vi-l las pe Simion Movilă şi pe fratele său Ieremia. . . .lăsaţi-mi-l pe Sigismund!

Nimic deosebit în acest «lăsaţi-mi-l pe Sigismund». Doar un jungher rece care-i răscoleşte inima. Un strigăt de spaimă al cărnii lui, ca şi cînd Basta i-ar fi împlîntat stiletul în măruntaie şi i l-ar fi răsucit acolo; o spaimă oarbă şi besmetică, apoi iarăşi glasul acela interior, straniu, care-i şopteşte că adevărata cursă abia acum i se întinde, amestecînd grija lui de Stanca şi copii, dorinţa de a se vedea în scaunul Ţării; cu uşurinţa cu care l-ar putea lovi pe Simion Moghilă. Că turcii l-ar putea atrage între cetăţile Temişorii şi Aradului. Că Basta ar putea rămîne nemişcat la Sătmar, în vreme ce Sigismund ar coborî şi i-ar închide drumul pe valea Murăşului, zdrobindu-l acolo şi toată vina faţă de istorie şi faţă de Habsburg ar fi a lui şi numai a lui, cu atît mai mult cu cît Sigismund scrie suplică, după suplică împăratului, cerşindu-i mila şi iertarea.

— Lăsaţi-mi-l pe Sigismund, care luptă neloial, *illustrissime*. Beaury! Scrisoarea plăsmuită de acest nevrednic. *Mein Gott!* . . . Acesta este omul care mi-a adus cea mai gravă insultă, prinţe Michael.

Totul este adevăr şi sinceritate în glasul soldăţesc, aspru şi răguşit al generalului. În mişcările mînioase ale mîinilor. Căpitanul valon se apropie cu paşi sonori. Îi face o reverenţă scurtă. Scoate din garda spadei o scrisoare făcută sul şi şnuruită pe care i-o întinde, dar pe care o ia Mihalcea Karatzas. Surprinde schima făcută de valonul care se retrage cu o nouă reverenţă. Mihalcea Karatzas rupe şnuruiala. Desface scrisoarea. Îi tremură dintr-odată barba albă de patriarh şi suduie scîrnav, pe greceşte, se face roşu, asudă şi opintindu-se citeşte scrisoarea lui Mihail Voievod către Ibrahim-paşa: dacă sultanul

îi va da steag de domnie asupra celor trei Țări precum a fost în anul 1600, el, Mihai Vodă se jură de șapte ori pe Biblie că în trei luni va fi sub porțile Kașoviei și va sluji Înaltei porți cu fiul și urmașii, urmașilor săi. Scrisoarea este scrisă în turcește și iscălită Mihail Voievod, purtînd o pecete anulară stîlcită . . . Este datată din Kosiče, la 10 mai . . . Generalul Basta șchioapătă spre el. Se ridică. Își simte sudoarea curgîndu-i în ochi.

— Infamie, spune!

— O infamie prost aranjată, *illustrissime* . . . Ați intrat în Cașovia pe 11 mai.

Îl ia de braț, ducîndu-l spre chartă și-i spune șoptit în limba de tabără:

— O infamie prost aranjată astăzi, dar care mîine ar putea fi aranjată perfect și crezută la Wiena și Praga, dacă eu însumi o voi crede, *illustrissime* . . . Iată deci planul meu! Care este părerea voastră, *illustrissime?* . . .

— . . . care este părerea voastră *illustrissime?* — Care este părerea voastră *illustrissime?* Întrebarea i-a sfredelit țeasta toată după-amiaza. I-o sfredelește și acum, în înserarea dulce de mai, cînd călărește la trap dincolo de zidurile cetății, spre tabăra de pe Hornad, escortat de garda lui pămînteană și de Racea călărindu-i în dreapta. Erau încă la masă la dulciuri, baclavale și sarailie, cataifuri ornate cu dulceață de nuci verzi, plăcinte cu brînză și cornulețe umplute cu nucă, miere stafide și alune — *Mon Dieu*, principe, aveți o poftă de mîncare și un stomac umilitor de strașnice, a spus Basta strîmbîndu-se și înghițindu-și hapurile. Apoi ștergîndu-și buzele de pe care sosurile pipărate ale fripturilor șterseseră fardul: — Pe Dumnezeul meu, sîntem aici între bărbați, se spune că duceți după voi un harem alcătuit din circaziene și africane . . . Beaury! Tu ai spus-o! Căpitanul cu nasul mîncat de sfrenție spune foarte tare:

— Dacă principele s-ar opri doar la harem, excelență! Ne-ar rămîne și nouă măcar una din multele contese ale Cașoviei! S-a făcut că nu aude. Aluzia era prea transparentă și căpitanul merita bastonada. Stoichița a rîs din toată inima, a rîs mai apoi și el și ceilalți, o clipă totul se încărcase de pulbere, apoi a sunat din nou cornul exlocotenentului Pistol H. și a intrat Jivko Roșul urmat de cavalerul Albrecht von Ettelbruck vestind că s-au prezentat la tabără zece companii de voluntari din Bavaria, Carnyolia, Styria și Silezia. Companiile sînt pe căruțe, au venit cu ofițerii și drapelele lor, prezentînd salvconducte vizate în cetățile prin care au trecut în bună pace.

Basta s-a albit. A spus acru:

— Dacă în fiecare zi vi se vor prezenta cîte zece companii, veți isprăvi întocmirea grosului — el a spus *la massa della vostre gente*, înainte ca eu să fi ajuns la *mio posto*... Pe legea mea, ospățul a fost demn de legendele stîrnite pe seama ospătalității voastre... Domnilor! Un general căruia i s-au prezentat din senin aproape o mie de oameni, nu se poate găsi decît între ei... *Illustrissime!* Aștept hotărîrea voastră! Aveți un consiliu doct și sever! Vă așteaptă trupele și știu că sînteți un minunat animator... Am văzut-o cu ochii mei!...

Basta băuse puțin, el nu băuse decît simbolic... Băuseră zdravăn cei patru gentilomi. Cînd l-a condus pe Basta pînă sub portic, generalul i s-a agățat de braț, șoptindu-i:

— Sînteți de-o austeritate spartană, *illustrissime*... Ah, mincinosul Ungnad! Ah, mincinosul Ungnad!... Un sfat de la un general de lefegii mîncat de zecile de oștiri pe care le-a alcătuit: nu vă risipiți banii, plătind avansuri pe șase luni, cum știu că o faceți... Veți rămîne fără bani înainte de a fi terminat campania și a putea compensa lipsa soldei prin darea în jaf a orașelor cucerite. *Imo pectore, illustrissime!* Iată că grațioasa voastră protectoare v-a trimes zece companii, avansul pentru ceea ce i se cuvine din afacerea transilvană. Folosiți-le cu economie, prințe... Pe mîine, la consiliul militar.

S-a urcat în caleașcă, trăgîndu-și piciorul. I-a făcut un semn cu mîna și el a primit totul, lacom de acest Basta, anihilîndu-se pe sine, stăpînindu-se pînă la geamăt, pentru că pînă la Praha sînt zece zile de goană, iar între împărat și generalii săi sînt munți de rapoarte ticluite pe voia împăratului și pe interesul generalilor; sînt interesele celor de la *Kriegskammer Rathe* și de la Înaltele camere, sînt interesele furnizorilor și ale antreprenorilor de trupe, ale bancherilor și stăpînilor de mine și de forjerii, toate acestea țesute într-un ghem pe care nici sabia Machedonului nu l-ar putea tăia și el este cu fiecare zi care trece tot mai departe de împărat și tot mai aproape de adevărul bătăliei pentru Cetatea de piatră. Maria Cristierna... Basta știe totul, așa cum el vrea să știe totul. Îl ascultă pe Racea și i se pare că stă agățat deasupra unui hău plin de fantasme care desparte cele două lumi cărora le aparține ciudat și dureros. A trecutului apropiat, Maria Cristierna, o umbră luminoasă și pură, Rudolf II de Habsburg, Praha de aur cu Vltava și ulița Alchimiștilor, cu Hradul și audiențele, cu partidele care se înfruntă pentru putere; apoi austerul niebelung zidit în castelul herzogilor de pe malul Dunării, obsedat de grandoarea celuilalt Habsburg: Carol Quintul, ca și de cumplita cădere a lui Filip II Preacatolicul; lume alături de care este această lume a lui,

cea veșnică, pe care-o izvodește Racea cu glas ruginit și obosit; nici Racea nu mai este Racea, a cărunțit, nu mai vorbește de boaite și de lipitorile boierești, spune că taina Tîrgoviștei stă în paza tainicului ei, fără știrbire, că pe capul vel logofătului Theodosie, Simion Moghilă a pus răsplată de o mie de galbeni și că vel logofătul stă chiar în palatul domnesc, aude ce vorbește Simion și-l bîntuie noaptea închipuind vedenii pe ziduri cu un felinar chinezesc, ori vorbește într-o oală chiar sub pardoseala iatacului; pe lîngă răvașele pe care le scrie de sînt citite tare prin iarmaroace și tîrguri, pe la hramuri și cumetrii, astfel că poporenii știu cu cîteva zile înainte de a pleca dăbilarii domnești de la cetate, își ascund avutul la codru și pentru aceia sapă gropi de lupi, ori îi așteaptă cu arcele și sulițele, căzîndu-le pe ghebe din strîmtori și tăind fără milă gărzile leșești.

El stă spînzurat deasupra hăului, năzuind spre lumea reînviată de Racea, dar mai ales spre aceea a viitorului, îi spune *Magna*, dar știe cu durere că n-o poate întruchipa încă, zăcînd aici la Kosiče și îl sfîrtecă glasul cleios al generalului Basta cînd i-a spus: — O infamie prost aranjată astăzi, dar mîine ar putea fi aranjată perfect și crezută la Wiena și Praga, dacă eu însumi o voi crede, *illustrissime!* . . . Ce bucurie pe *Freiherrn* Wolfgang Rumpf să aducă în consiliul secret o astfel de scrisoare de trădare s-o răsucească pe toate părțile și să i-o înfigă în inimă ministrului de cameră Carl von Lichtenstein, luînd toate lucrurile de la capăt și toate răfuielile, apărîndu-se mereu cu numele lui Basta, spumegînd împotriva tuturor acelora care înșelîndu-se pe ei, și-au înșelat suveranul. Drumul iese între pajiști umbrite de stejari vechi. Umbrele sînt moi și tremurătoare. Soarbe lacom mirosul de fîneață reavănă. Are o clipă de spaimă cînd nu se regăsește în materialitate, ca și cînd spiritul sătul de durerile și dușmăniile lumii s-ar fi hotărît să-și părăsească învelișul și să purceadă în căutarea acelei lumi făgăduite de înțelepți dincolo de poarta *Tao*. Sunetul prelung al unei trîmbițe . . . Tabăra. Șanțuri. Carele în cerc pe buza șanțului. Gărzi. Catargul cu drapelul *Magnaei*. În dreapta catargul cu drapelul Habsburgului. În stînga cel cu drapelul trupelor de Cașovia și al marchizului Ferrante Gonzaga. Trei șiruri de harabale cu polog la o bătaie de muschetă de tabără. Șiruri de oșteni ducînd caii la apă. Gărzi. Oșteni care ridică corturile în jurul unei hampe pe care flutură vesel steagul arhiducesei. Din tabăra care se ridică vin la galop cîțiva călăreți în vreme ce din tabără se sună semnalul: — toată lumea la front, iată domnul nostru!

Îl aude pe Racea mormăind ceva. Ofițerul care-i vine în întîmpinare poartă tunică de muschetar, eșarfă din piele roșie, își scoate

pălăria cu pană de struț și îi raportează lui *der Fürsten*, că are onoarea să se prezinte, colonel Flanz von Huben din trupele alteței sale imperiale arhiducele... Face ochii mari, pentru că nu este acolo nici un colonel Flanz von Huben. Din șaua de dragon imperial îi surîde vesel, ciupindu-se de obraji, domnul consilier aulic Gaspar Mellickh, care are pentru *ein feine, ernsthafe Person* un mesaj urgent, drept pentru care îl roagă respectuos pe *der Fürsten* să-i inspecteze bivuacul. Nu are nici un om bolnav de febră, de ciumă sau de alte boli, în afara celor cunoscute la ostași. Gaspar Mellickh la Kosiče, cu trupe. Cetatea de piatră. El. Maria Cristierna. Habsburgul. Basta. Sigismund Báthory. Sigismund III de Wassa. Zamoyski. Moghileștii. Sultanul. Haosul.

Făclia din torțar aruncă umbrele pe mătasea grea a cortului domnesc... Stă în jilțul lui vechi, Simion a așezat tetrapodul lîngă intrarea în cortul iatac, punînd acolo Biblia și tripticul. Este o luptă surdă între Simion și Stoichița. Cel dintîi îl înconjoară cu lucrurile lui vechi, colțuni împletiți de Stanca, năframele cusute de ea, ori de Velica, icoane și cruciulițe de talisman, perna lui din toate războaiele, o mie de fleacuri care-l fac el însuși. Stoichița vrea măreția și pohfala domnului adăpat la științele Apusului: *De bello galico*, scrierile lui Tartaglia, cele două sfeșnice venețiene, flamuri de escadron smulse la Șelimber, ori cele rămase de la Bucov.

— Misiunea mea sfîrșește în acest ceas, spune răsfățat Gaspar Mellickh... Înainte de a fi recunoscut, înjunghiat și trimis la strămoși.

Stoichița a rămas la reședință. Marcu îi stă în stînga. Înainte de stingere au fost marșuri și contramarșuri la și de la bivuacul trupelor sosite astăzi, marșuri în care s-au amestecat și gărzile care-au fost schimbate seara la reședința din Kosiče. Totul sub privegherea prințului Marcu. La cortul prințului au fost aduși doi muschetari. Contesa și... Marcu i-a șoptit mirat: colonelul Rottal di Sendvoe. Domnul consilier aulic are aceeași ochi albaștri, luminoși, aceeași bărbuță blondă de muschetar cărora le-a adăugat un spor de francheță.

— Plecat din Praga, ați lăsat teren liber tuturor urilor și patimilor, pe care le-ați stăpînit fiind acolo, *mein Fürsten!*

— Haide Gaspar! Fii sincer și cinstit pînă la capăt.

— Baronul Rumpf și-a pornit campania împotriva voastră.

— Cum?

— *Avizourile* plătite de el au publicat două știri. Una cu ravagiile făcute de lefegiii voștri la Samorin și a două despre întîlnirea

voastră cu Ibrahim-pașa, avînd pe contrapagină o scrisoare a voastră către același Ibrahim.

— Ticălosul! Ticăloșii, Marcule!... De ce?... Unde este cuvîntul și demnitatea unui general imperial, Marcule?

Sare din jilț. Se repede la Gaspar Mellickh. Cînd vrea să-l înșface de gît, se izbește de prințul Marcu.

— Îi datorăm lui Mellickh, poate viața, unchiule.

— Voiam să-l sărut, mormăie leșuit, îl ia pe domnul consilier în brațe și-l sărută pe frunte.

Consilierul aulic își tamponează grațios fruntea cu batista din dantelă.

— Este un început bun, *mein Fürsten*. Scăpat cu viață la primele știri, pot să sper că ajung teafăr la Praga.

Îl ascultă într-o stare grea, de somnie. Împăratul a ordonat o anchetă discretă. La Consiliul secret s-a primit o scrisoare a lui Basta, în doi peri, avînd anexată o copie după așa-zisa «scrisoare de trădare», cum se numește plastografierea aceea ordinară, pe care toți o recunosc ca pe o manevră a lui Sigismund Báthory mai ales confruntînd datarea ei cu rapoartele marchizului Ferrante Gonzaga și ale agenților diplomatici; dar despre care partida baronului Rumpf vorbește ca despre o realitate... Scrisoarea lui Basta a fost trimisă arhiducelui Mathia. Arhiducele a ordonat ca toți curierii lui *Il Valacho* să fie interceptați; dar mai ales să fie opriți cei care vor încerca să intre în Polonia, Moldova și Transilvania pe drumurile din nord, prin Carpați... Arhiducesa Maria Cristierna și-a trimis gărzile la tipografii *Avizourilor*. Au fost arse rezervele acestora de hîrtie. Ucenicii și calfele au fost, hm, domnul consilier nu găsește termenii cei mai potriviți, iar în tipografia patronată de *Freiherrn* Seygfriedt Cristof Breyner au apărut elogii la adresa lui *Il Valacho* și vești amănunțite despre intrarea lui triumfală în Cașovia.

— Arhiducesa vă trimete aceste trupe recrutate de mama sa, cărora li s-a plătit solda pînă mîine. A fost chemată la vărul său, împăratul și se pare că majestatea sa nu s-a simțit prea bine după întrevederea de familie, deoarece, două zile și două nopți a stat retras în observatorul astronomic, lucrînd la celebrele tabele rudolfiene. Arhiducesa mi-a înmînat această scrisoare, odată cu rugămintea fierbinte făcută vouă, de a vă lua toate măsurile de siguranță împotriva dușmanului vostru, care a început o campanie perfidă de desceditare, arhiducesa fiind informată că atît la *Kiegskammer Rathe*, cît și la *Niederösterich Kammer*, au fost primite scrisori prin care se cer anchete referitoare la plata soldelor. Anonime care informează asupra chel-

tuielilor exorbitante făcute de voi cu întreţinerea haremurilor. Preoţi catolici din diferite eparhii cer monsegniorului Filippo Spinelli să curme cu autoritatea lui fărădelegile soldaţilor voştri.

— De unde sînt acei preoţi, Mellickh!

— Din zonele Bodrogului, acolo unde trupele voastre n-au ajuns încă.

— Spinelli o ştie?

— O spune doar cu jumătate de gură. Cu cealaltă jumătate, spune lecţia pe care i-o cîntă don Guillermo de San'Clemente.

— Carl von Lichtenstein?

— Este singurul vostru aliat loial, pentru că arhiducesa...

Consilierul aulic face o reverenţă adîncă.

— Arhiducesa a promis tuturor denigratorilor voştri că se va ocupa de fiecare în parte, cînd îşi vor recolta grînele... Aceasta a dus la citarea sa în faţa Consiliului secret.

— Ce sfat îmi dai, Mellickh?

— Nu puteţi ucide calomnia, decît cu faptele voastre. Bateţi-l pe Sigismund, dacă puteţi singur, redeveniţi suveranul temut care aţi fost, trimeteţi o oştire să vă aducă arhiducesa la Weissenburg, prestaţi jurămîntul de fidelitate împăratului şi... Dumnezeu să vă călăuzească paşii, iar voi să nu-l uitaţi pe bravul consilier aulic Gaspar Mellickh, care, cu toată dragostea pentru sine, vă roagă să-i daţi douăzeci de muschetari colonelului Flanz von Huben să se întoarcă la Praga. Ajuns acolo, colonelul va raporta arhiducesei despre ceea ce veţi binevoi a-i transmite; dar mai ales va vorbi convingător despre austeritatea monahală în care v-a găsit şi despre faptul că la loc de cinste în cortul lui Achile stă portretul său, încununat cu flori.

Binecredincioşii lui se gîndesc la toate. Vede cu coada ochiului portretul Mariei Cristierna, darul ei la despărţire, o copie de mărimea unei icoane, înfăţişînd-o cu cîinele uriaş, dogul bătrîn şi înţelept. L-a pus Marcu? L-a pus Simion? Florile sînt proaspete. Maria Cristierna, aşezată pe lada de Hurezi, îl zîmbeşte dulce. Se gîndeşte la ea cu recunoştinţă caldă, bărbătească. Este un om Maria Cristierna. Un soldat brav şi un aliat loial. Se gîndeşte la trădarea lui faţă de ea. Se gîndeşte la trădările lui faţă de toate femeile pe care le-a iubit şi iubindu-le le-a zidit în temeliile *Magnaei*, jertfindu-le pentru aceasta; *Magna* fiind mai presus de fiinţa lor trecătoare şi decît fiinţa lui trecătoare, *Magna* fiind veşnicia şi ei doar una din clipele acestei veşnicii.

— Sipetul, Simioane!

Simion aduce sipetul de taină, pe care-l ţine cusut în blana de urs, aşternută la piciorul patului de campanie. I-l ia din mîini. Îl aşcază pe masa pliantă. Îl deschide cu cheia legată de lănţug la gît...

— Comorile Răsăritului, şopteşte Gaspar Mellickh, sugrumat.

Alege două inele cu rubin, lucrătură făcută la Damasc şi le trece pe degetele consilierului.

— Astea de la mine, Mellickh... Cînd ajungi la Praha, ai o scrisoare de schimb pentru Zacharias Geitzkoffler, de două mii de taleri... Taci. Aceasta, pentru arhiducesă! Şi un singur cuvînt: Mulţumesc!

Scoate un mesal bătut numai în diamante, cu filigrame din aur şi tivul monturii din rubine. — Spune-i că face parte din tezaurul domnilor valachi, şi este al doilea semn de recunoştere pe care i-l dau. Vei avea o gardă din o sută de muschetari. Garda se va întoarce la Kosiče, aducîndu-mi soldele pentru luna iulie.

Îl îmbătăţişează. Mesalul nu este din tezaurul domnilor valachi, ci din acela al Casei Báthorea. Maria Cristierna îl va recunoaşte, dacă Andrei Báthory îi va fi arătat tezaurul şi va înţelege ceea ce este de înţeles. Îl îmbrăţişează pe bărbatul acesta care i s-a pus în slujbă din alte temeiuri decît cele ale banului, care-şi primeşte aurul cu cel mai graţios şi nevinovat surîs şi care îşi joacă viaţa cu graţia cu care îşi cheltuieşte, poate, aurul. Cînd « colonelul Flanz von Huben », iese chemîndu-şi oamenii, are simţămîntul unei despărţiri dureroase, ca şi cînd s-ar fi rupt a doua oară de Maria Cristierna. Ca şi cînd s-ar fi smuls din alcovul ei de fecioară tomnatecă şi sălbatecă, din aşternuturile albe în care a găsit un saţiu aspru al cugetului, pentru că Maria Cristierna l-a voit suveran atotputernic în Răsărit, vorbindu-i destule nopţi despre casele domnitoare ale Evropei, despre lupta dintre Casa de Austria şi cea a Franciei, despre îndatoririle suveranilor şi abia tîrziu, cînd el a făcut-o femeie cu adevărat, i-a vorbit cu înţelepciune despre creşterea copiilor la Curtea imperială din Praha. Ascultă paşii gărzilor care-l escortează pe Gaspar Mellickh. Ce-i poate scrie Mariei Cristina?... O uită, ori se luptă să treacă peste chipul ei întrebător şi parcă pierdut într-o ceaţă străvezie şi îndepărtată. Rămîne cu ura rece, tăioasă, reînviată de mişelia lui Basta. N-a văzut cînd Mellickh a scos din teşchereaua de colonel cîteva *avizouri*. Le vede abia cînd i le întinde Marcu. Nu se uită la ele.

— Adu-le mîine la consiliu, Marcule!

— Este oare bine, măria ta?

— Adu-le am zis... Să mergem la cei doi... Nopţile la Kosiče

sînt fierbinți, Marcule! Sînt fierbinți, cleioase, îți fierb sufletul și iată-mă ajuns...

— La începutul altui început, măria-ta, spune Marcu și-i agață pe umeri pelerina ușoară de camelot.

Afară este o noapte limpede de mai, diafană, plină de țîrîitul greierilor și orăcăitul broaștelor. Spre zenit strălucește Carul mic și pe geana de catifea a munților se văd licărind astrele constelației Casiopeea.

Consiliul

— Domnilor! Domnilor! Se întîmplă un lucru cu totul îngrijorător pentru siguranța cetății imperiale Cașovia... În numele sacrei majestăți!

— Nu se întîmplă nimic îngrijorător, excelență!

— Colonele Rottal nu ai încă cuvîntul!

— Ce-nseamnă aceste travestiuri?

— Ce-nseamnă aceste manifestații, strigă Basta, îi ies ochii din cap, are buzele vinete și bate cu amîndouă palmele pe tăblia mesei de consiliu... Ce-nseamnă aceste manifestații, dacă ele nu sînt organizate cu un scop anume și finanțate chiar de cei interesați să li se aduleze persoana și sanctifice numele?

Jocul începe să fie tăios. Iată-l pe Basta ieșit din calmul de gheață. I s-a umflat o vînă groasă pe tîmplă. Strigă cu glas pițigăiat:

— Colonele Rottal te somez să faci o dare de seamă pe loc, aici în fața Consiliului militar suprem, asupra faptelor celor o sută de haiduci pe care-i comanzi!

Colonelul Rottal de Sendvoe își ridică statura înaltă din scaun. Sprînceana dreaptă ruptă în două de cicatrice i se zbate de cîteva ori. Bărbuța de diavol i se zbîrlește. Spune hîrîindu-l pe r, că excelențele lor n-au de ce-și face griji și nici nu au de ce apela la rigorile regulamentelor, pentru ceea ce s-a întîmplat ieri dimineață pentru că: — cei o sută de spadasini strecurați în oraș îmbrăcați în precupețe, diaconi, parlagii, zarzavagii și vilani, nu fac parte din oștirea lui, ci sînt soldați liberi din Beyerischer — Wald, care au făcut cîteva sute de leghe să se înroleze sub steagurile lui *der Fürsten Michael*, auzind strigările recrutorilor cavalerului Carlo Magno făcute la iarmarocul din Grafenau. Au răbdat de foame și de sete...

— Nu ne interesează această poveste nesărată, ţipă Georgio Basta.

— *Per Bacco*, excelenţă, vă interesează foarte mult, pentru că alaltăieri, la răscrucea dintre Bodvou le-a ieşit înainte căpitanul vostru Scharfeneck...

— Minciună! strigă căpitanul Scharfeneck!

— Dacă n-ai fi aghiotantul excelenţei sale, ţi-ai mînca insulta literă cu literă, căpitane, garnisită şi cu cîteva frumoase lovituri de picior în dos, spune foarte calm Rottal.

— Domnilor! Domnilor, în numele...

— În numele sacrei majestăţi, excelenţa voastră marchize ar trebui să interziceţi ca un căpitan din armata imperială să oprească o companie acontată de unul din generali şi s-o atragă în tabăra altui general... Bavarezii au tras cu pistoalele în domnul aghiotant, rănindu-i calul. Gărzile au refuzat să-i primească în oraş. Atunci bavarezii... linişte domnilor, au oprit zarzavagiii şi cumetrele, le-au luat hainele...

— I-au jefuit la drumul mare... Oamenii stau goi pe malul Hornadului... Ruşine!

— A fost o stratagemă să poată ajunge la prinţul lor. Numai pentru asta şi ar merita un taler mai mult la soldă, excelenţă!

Bavarezii aceia s-au strîns în faţa reşedinţei azi dimineaţă, la un ceas după deschiderea porţilor cetăţii Kosiče. Au început să strige *der Fürsten Michael*. Gărzile lui văzînd precupeţe mustăcioase şi zarzavagii fioroşi au ieşit la ziduri. S-a sunat alarma. El era în tabără, de unde plecase contesa Zvetlana Rose-Maria von Rosenau. Aceia şi-au lăpădat straiele de împrumut, s-au aliniat, au scos muschetele de sub zarzavaturile din cotigile confiscate şi cînd a ieşit Stoichiţa, locotenentul lor Helmuth von Titiling a prezentat onorul, scrisoarea de angajare semnată de Carlo Mango, nota cu avansul primit şi aceea cu cheltuielile de drum.

Zvetlana venită azi-noapte cu colonelul Rottal i-a spus zîmbind că în tot imperiul se vorbeşte de primirea făcută lui de împărat şi de aceea graţioasă, făcută de arhiducesă. Ea, contesa, care-l slujeşte cu loialitate neştirbită s-a sacrificat pentru slujbele lui, cunoscînd un foarte influent consilier italian al celor doi generali. Acest consilier, foarte apreciat ca inginer, este în intimitate un fel de Matamore, care vrea s-o înspăimînte, mai mult decît a înspăimîntat-o, zice el, *Il Valacho*. Îi jură credinţă, spune istorioare cu haz, dar, mai ales, vorbeşte. Se ştie că la Debreczen se vor înrola spioni şi aţîţători de-ai lui Sigismund. Că la Nyiregyyhàza, segnior Georgio este

aşteptat, sau va fi aşteptat de un prea cucernic abate, pe numele lui Abatele Negru, un franciscan rătăcitor, care este emisarul aceluiaşi Sigismund. Că segnior Georgio a organizat un plan de luptă împotriva «Gloriei» lui *Il Valacho* în care plan căpitanul Scharfeneck răspunde de pieţele de mercenari, pe care trebuie să le golească înainte ca recrutorii lui să înroleze cinci sute de oameni şi de păzirea răscrucilor din tot comitatul, astfel ca soldaţii veniţi pentru *Il Valacho* să fie călăuziţi ori spre taberele lui segnior Georgio, ori spre locuri pustii, unde recrutorii purtînd insemnele valachului să-i părăsească, stîrnind astfel ura şi protestele acelora, care vor fi apoi găsiţi de recrutorii excelenţei sale şi înrolaţi cu un avans pe două săptămîni. Căpitanul Rausigny se ocupă de ştirile scandaloase care vor fi publicate în două din *Avizourile* pragheze. Căpitanul Beaury se ocupă de plastografierea scrisorilor şi interceptarea curierilor lui *Il Valacho*.

— Iar scumpul meu Lelio este mai marele acestei conjuraţii, prinţul meu, a spus contesa, făcîndu-i o reverenţă adîncă. Am mărturisit totul în faţa acestui colonel, căruia am să-i plătesc o poliţă mai veche; dar pe care vi-l recomand în numele monsegniorului Kutasy de la care veţi primi veşti la Debreczen.

— Deocamdată v-am adus şase sute de nemeşi din Ungaria de Sus, călări, cu arme albe, îndatoraţi monsegniorului, principe. Loialitatea mea şi ştirea că voi avea sub steaguri pînă la 1 iulie, patru mii de haiduci... Voi face tot ce-mi va sta în putinţă să nu lupt decît sub ordinele voastre.

— De ce, colonele?

— Din cea mai adîncă convingere, prinţe Michael!

Zvetlana Rose-Maria i-a luat mîna şi în văzul colonelului i-a sărutat-o, şoptindu-i:

— Nu de la amantă, ci de la strănepoata cavalerului slovac Martin Rohác, Michael... Nu-mi porunci să rămîn!... Ar afla-o stăpîna mea, care te ajută altfel decît te pot eu ajuta...

— Ce zici, colonele, dacă în noaptea asta aş ţine-o prizonieră pe contesă? l-a întrebat pe Rottal.

— Cel mai sigur mijloc ca secretele voastre să rămînă aici, *illustrissime* prinţ!... Am arestat zece falşi recrutori care se învîrteau în jurul lagărului meu şi care se dădeau drept recrutorii voştri. Vi-i ţin la dispoziţie mîine, în zori, înaintea consiliului...

Apoi a fost noaptea cu Rose-Maria. O noapte lucidă, tăioasă şi gravă. Rose-Maria pleacă la Praha, rechemată de arhiducesa geloasă. Aşa cum a rechemat-o Maria Cristierna pe Velica. Buzele şi

sînii Zvetlanei, femeie ciudată scoasă în cale de destinul lui generos în suferințe și-n împliniri. Nimic n-a mai fost ca în iarnă. Erau doi străini, ori doi morți, ea a înțeles, s-a ridicat din patul ostășesc, s-a învelit în camelotul lui și așezîndu-i-se la picioare i-a povestit copilăria ei. A ascultat-o într-o stare ciudată de somnie și veghe. În zori, Zvetlana s-a dezbrăcat și goală, lipită de el, nebună, l-a făcut să uite de sine, cufundîndu-l în nesfîrșita adîncime a voluptății. În zori a plecat cu gărzile, lăsîndu-i un talisman și un inel cu salamandră, avînd încrustat în interior semnul șarpelui. Curierii ei îi vor arăta un inel asemănător. Oricine altcineva, care va veni fără inel, să fie arestuit și torturat. Este un spion... Zvetlana Rose-Maria von Rosenau... — Zvetlana, șoptește, îl încearcă o duioșie amară și o părăsire de sine dureroasă.

— Sînt autorizat de domnul meu să anunț pe excelențele voastre că s-au cumpărat pe seama taberelor noastre toate zarzavaturile, oile tăiate și celelalte mărfuri folosite de bavarezi în stratagema lor. Hainele păgubașilor au fost restituite. Sînt de asemenea autorizat să anunț hotărîrea domnului meu de a pedepsi cu moartea orice amestec care ar dăuna alcătuirii oștirii majestății sale împăratului romanilor. De asemenea sînt autorizat să comunic consiliului militar că sacra majestate a modificat titlurile voievodului Michael, după cum urmează: *Illustrissimo Principi ac Domino Michaeli Moldaviae ac Transalpinae Wayvodae, Sacrae Caesareae Regiaeque Maiestatis* pînă aici nici o schimbare, rog binevoiți ca secretarii consiliului să noteze: *exercitus Duci Generali, et Consiliario* în loc de *Consiliario et exercitum Praefecto.*

Stoichița scoate din teșchereaua de safian tocul cu scrisoarea adresată de *Hofkammer Rathe* și arhiducele Mathia, pentru trimiterea registrelor cu plata soldelor. Segnior Georgio citește titlul de două ori.

— Asta nu schimbă cu nimic dezordinea din oștirea voastră, *illustrissime.*

— Dar poate schimba cu totul planul de război, excelență, ca și felul nostru de a gîndi asupra acestui război.

— Prea tîrziu, principe. Planul a fost trimes spre aprobare arhiducelui Mathia.

— Care plan, Stoichițo?... Care plan, segnior Georgio? Nu știu să fi semnat nici un plan!

— Planul pe care l-ați aprobat la ultimul consiliu, *illustrissime.* Acela de a vă duce campania pe cont propriu, lovindu-l pe Sigismund la Lipova.

— Segnioria voastră greşeşte. N-am aprobat nici un astfel de plan. Singurul lucru chibzuit mi se pare ca după strîngerea oştirii să ne unim segnior Georgio şi să-i dăm bătălia lui Sigismund acolo unde o vom voi noi. Stoichiţo, spune-le cîţi oşteni am scris în registre de la 11 mai pînă astăzi, 25 mai, aici, la Kosiče.

— Domnilor! Propunerea *illustrissimului* principe Michael mi se pare cu totul remarcabilă, spune marchizul Ferrante Gonzaga, după ce se înclină spre el şi spre căpitanul general.

— Marchize, pe toţi dracii! Sîntem maimuţoi, ori generali? Planul a fost făcut odată pentru totdeauna! N-am venit aici să mă joc de-a războiul!

— Excelenţa voastră, segnior Georgio, are dreptate. Planul a fost făcut, dar nu este şi aprobat de arhiducele Mathia. Să ascultăm propunerea *illustrissimului*... Repet excelenţă, este remarcabilă. Ne oferă posibilitatea întrunirii unei oştiri redutabile. Segnior *gran' logofet* are o listă de recrutări, excelenţă. Este foarte instructiv să fie înţeleasă.

Ascultă vorbele mieroase ale marchizului şi mai ales cum repetă « este foarte instructiv să fie înţeleasă ». Jocul lor îi este prea limpede ca să treacă peste schimbarea făţişă a marchizului. Peste paloarea lui segnior Georgio. Peste ramătul surd al ofiţerimii cînd a vorbit colonelul Rottal. Peste privirile otrăvite ale lui Scharfeneck. Simte cum se apropie clipa lui. Clipa aceea scurtă ca o fulgerare, în care gheba timpului îi fuge prin faţă. Clipa aceea unică a politicului, cînd tot ce s-a pregătit în taină, toată urzeala ţesută ani de zile poate sau nu deveni fapt. Stoichiţa înşiră pedestrimea cu arme de foc, muschetari, arcobuzieri, puşcaşi slovaci şi cehi, două mii două sute de soldaţi şi cincizeci şi trei de ofiţeri; apoi o mie trei sute de călăreţi cu arme de foc şi o mie de haiduci de pe Dunăre...

— *Per Bacco!* Imposibil, spune Basta! Beaury! Hapurile! Scharfeneck!... Segnior Georgio îşi scoate batista. Înjură urît, în albaneză. Înţelege că-l înjură pe Scharfeneck. Îşi bea hapurile. Miroase săruri... Acum, îşi spune.

— Anunţ solemn pe excclenţele voastre că mi-am ţinut făgăduiala făcută suveranului. Am sub steaguri cu oştirea care m-a însoţit 6000 de soldaţi, pe care împărăţia îi plăteşte să lupte, nu să trîndăvească. Sigismund se îndreaptă, după spusele lui segnior Georgio, spre Gherla. O ştiu şi Io!... Porunca este să se pună tabăra mare la Gherla. Tabăra lui segnior Georgio este la Satu Mare, aproape de Gherla. Io va trebui să fiu alături de căpitanul general. Vă spun, segnior Georgio, iată şase mii de soldaţi şi domnul lor, gata de luptă

în două săptămîni. Să nu risipim soldele împăratului nostru şi să purcedem la luptă, neîntîrziat.

— Purcedeţi *illustrissime!* Purcedeţi *exercitus Duci Generali et Consiliario*... Aveţi oştirea. Cunoaşteţi drumul spre Lipova şi Alba-Iulia. Aveţi investitura imperială. Aţi fost pictat împreună cu suveranul, la braţul arhiducesei. Vi s-au făcut onoruri de familiar, cînd eraţi doar un fugar, scăpat din ghearele insurgenţilor prin bunăvoinţa mea... N-am sub steaguri nici două mii de soldaţi... Purcedeţi şi gloria pacificării Transilvaniei vă va aparţine. Beaury! Rausigny! Aici!... Sînt obosit, domnilor! Şi bolnav, domnilor! În slujba sacrei majestăţi, domnilor! *Mon Dieu*, sînt foarte bolnav şi n-am pe departe apetitul pe care-l aveţi voi, *illustrissime*... Diger greu!... Scuzaţi-mă!... Ah, principe! Să nu fiu înţeles greşit!... Vă voi vizita mîine la reşedinţa voastră, care m-a încîntat!... Mîine la amiază, principe! Ah, şi pe legea mea, vivandierele voastre sînt mai austere decît călugăriţele ordinului Sfînta Fecioară... Domnilor, accept orice plan care mă scuteşte de alergătură... Marchize, îţi încredinţez oboseala să mă reprezinţi!... *Mein Gott! Mein Gott!* Am înbătrînit, scumpe Gonzaga... *Adieux mesieurs!*...

Comandantul general iese sprijinit de aghiotanţi. Generalul marchiz Ferrante Gonzaga spune că segnior Georgio suferă cumplit de colici, îi lipsesc apele minerale de Hust şi că el este de pe acum de acord cu planul schiţat de *illustrissimul* prinţ Michael cu condiţia să ştie ce date de adunare şi marş îşi propune şi ce se va întîmpla cu oştirea paşei de Temişoara, cu cei zece mii de oşteni turci, care, dacă *illustrissimul* nu va mărşălui spre Lipova, se vor îndrepta după ordinul sultanului spre Gherla, putînd prinde oştirea imperială între două focuri nimicitoare.

Ascultă cu mîna la frunte pledoaria lui Ferrante Gonzaga. Marchizul spune că este posesorul unor însemnări ale unui strămoş al său care l-a slujit pe regele Matei, pe marele rege Matei, şi că acesta vorbeşte straniu despre voievodul Ştefan al Moldovei şi despre bătălia ciudată dată regelui Poloniei în Codrii Cosminului.

Se ridică din jilţ. Marchizul Ferrante Gonzaga tuşeşte graţios în batistă. Planul lor de a-l lipsi de soldaţi s-a dat peste cap, lovindu-i la mir. Are oştirea prevăzută şi plătită de împărat pe două luni, înainte ca machinaţiile lor să prindă chiag. Trece la chartă.

— Marcule!... Tălmăceşte! Segnior Georgio să-şi facă oştirea la Sătmar. El va poposi la Dobriţin.

— De ce, *illustrissime?* Aveţi numărul recomandat de suveran!

— Nu am numărul pe care-l vrea domnul *Magnaei*, Marcule! Tălmăceşte întocmai.

— Ce este aceea *Magna, illustrissime!*

— Spune-i, Marcule!

Excelenţa sa generalul marchiz îşi roade mustăţile, aflînd ce este *Magna*. Spune rece:

— Cunosc doar intenţia majestăţii sale de a pacifica Transilvania.

— Pentru aceasta, excelenţă, segnior Georgio şi Io vom da bătălia aici!

Acoperă cu palma uriaşă locul dintre Cluj şi Sătmar şi Oradea... O vom da la sfîrşitul lui iulie. La mijlocul lui august voi fi la Alba-Iulia. Sper că excelenţa voastră a scris arhiducelui pentru cele şase tunuri. Acesta este planul meu şi vă rog să-i comunicaţi lui segnior Georgio că nu poate fi altul.

— Şi turcii, *illustrissime!?*

— Turcii!... Turcii!... Aceia nu vor fi acolo unde o vrea Zigmond Báthor, Marcule! Spune-i-o, că nu vor fi.

Strigăte pe coridoare. Larmă. Paşi grăbiţi. Intră un ofiţer de muschetari. Raportează excelenţei sale că s-a prezentat Iacoppo Pugiella care...

Ofiţerul este buşit într-o parte. Intră un vlăjgan îmbrăcat în haine de tîrgoveţ, care poartă la şold o spadă redutabilă. Îşi ţine pălăria în mînă. Are capul legat în feşe. Strigă că vrea să-l vadă pe segnior Georgio. Îl vede pe el la chartă. Urlă:

— *Il Valacco!*

Se repede, trăgîndu-şi spada. O altă spadă fulgerată scurt. Un icnet. Lovitura dată de Stoichiţa peste braţ îl face pe acel Pugiella Iacoppo să răcnească. Colonelul Rottal îi pune stiletul în piept. Apar gărzile. Omul cu braţul şiroind de sînge îşi smulge feşele.

— *Sapristi!*

— *Mein Gott!*

Omul are urechile ciumpăvite. Cineva spune că-l recunoaşte pe Iacoppo Pugiella. Este stegar în corpul de recrutori ai lui segnior Georgio. Iacoppo strigă că a fost arestat la Debreţin de ostaşi ai lui *Il Valacho*, recrutorii lui au fost spînzuraţi, iar el, după ce a strivit cîteva nasuri şi a găurit cîteva burţi, a fost batjocorit în acest fel barbar, demn de renumele satrapului oriental urît de tot ce este nobil pe acest pămînt. Strigăte printre ofiţeri. Proteste. Nu trebuia schilodit. Trebuia predat domnului său, dacă a făcut recrutări ilegale... Ruşine!...

— *Silenzio!* strigă marchizul Ferrante Gonzaga... Vei fi pedepsit aspru pentru atac cu mînă armată. Iar pentru injuria de a ataca un general, vei fi executat prin decapitare. Luaţi-l!... O lecţie pentru toţi cei care nu respectă ordinele imperiale în legătură cu pieţele de recrutare!... *Illustrissime!*

— *Aproposito*, excelenţă!... Marcule, mă descurc singur! *Gran'* logofăt, are pentru voi o lectură plină de tîlc... (Spune tîlc pe românește). Stoichiţo, fusăşi ager la mînă... Dă-i *Avizourile.* Mă obligaţi, excelenţă, dacă i le veţi arăta şi lui segnior Georgio pe care-l aştept mîine, cu toate onorurile...

Generalul marchiz spune că se vor calcula etapele şi trimete curieri pe drumul ales de *Illustrissimul* pentru a vesti trecerea oştirii. Regretă incidentul cu *tenente* Iacoppo Pugiella.

— Rog pe excelenţa voastră să considere că nu doresc să-l acuz de atac cu mîna înarmată asupra mea. Cedaţi-i-l pentru judecată lui segnior Georgio...

— Mă îndatoraţi, *illustrissime*!

Marchizul îl conduce spre uşă într-o tăcere de moarte. Este de paisprezece zile la Kosiče, au fost cel puţin douăzeci de consilii militare, dar abia astăzi s-a jucat cu cărţile pe masă. Cînd iese pe peronul din faţa palatului, zece trîmbiţaşi heralzi sună onorul pentru *exercitus Duci Generali.* Ferrante Gonzaga a citit scrisorile de la Wiana, înainte de a-i fi aduse lui. Ziua de mai este grea de miresme şi-n cerul pur, de un albastru strălucitor, plutesc lin două berze.

Tabăra

— Măria-ta, te pierzi!

— Acum, Stoichiţo?

— Măria-ta îţi cauţi duşmani pretutindeni. Dar mai ales ţi-i cauţi printre zei. De ce-ţi place să te-mpotriveşti vremii, doamne? Şi ce vrei măria ta de la vreme? Şi cînd ştii că sîntem priveghiaţi de iscoadele lui Basta şi ale lui Gonzaga, de ce faci din fiecare vorbă o armă politicească îndreptată împotriva atotputerniciei, atotputernicia ta surpîndu-ţi-o cu o îndărătnică necugetare? La ce-ţi trebuie consiliu militar alcătuit din aceşti amărîţi de căpitani unguri şi cehi şi slovaci şi bavarezi şi sîrbi şi croaţi, care n-au altă raţiune decît a sabiei şi altă putere decît a unei companii de *desperados* bolnavi

de toate bolile scîrbavnice ale pămîntului? Rudolf te vrea lîngă o arhiducesă a Casei de Austria şi măria ta în loc să te-nconjori de conţi şi de baroni care-ţi cer *auxilium et consilium*, măria ta ai vrea pe oşteni să-i faci conţi şi baroni, lipsindu-i de căpăţîni pe stăpîni, de dragul slugilor lor. Ia-mi capul, dar ascultă-mă. Împotriva cui vrei să-i ridici pe neamişii din pustă? Împotriva împăratului lor? Ce-nseamnă această companie cehească, pe care ai într-armat-o numai cu arcobuze noi de Kosiče, de 18, cum nici arcobuzierii lui Rudolf nu sînt armaţi? Împotriva cui vrei să te ridici, măria-ta? Împotriva tuturor împăraţilor de la Răsărit pînă la Apus?... La ce-ai repezit solie la Mosc? Ce ajutor cauţi acolo la capătul pămîntului? Şi împotriva cui? Vrei ca moscovitenii să bată război lui Zamoyski, să ai mînă slobodă în Moldova? Vrei să-l împaci pe Rudolf cu sultanul; ori vrei războiul şi dacă-l vrei, care este folosul nostru, al *Magnaei*, al timpului? Măria ta vremea te descăpăţînează, nu oamenii. De ce-o tulburi pînă la spaimă? De ce umbli iarăşi să aţîţi gloatele împotriva stăpînilor? De zece zile, din Transilvania nu-ţi vin sub steaguri decît aceşti cnezi din Crişana şi din Ţara Moţilor şi din Ţibleş şi din Zalău şi neamişii ăştia amăriţi, călări pe cai bolnavi de morvă! Ai uitat ce-a făcut Chiaky cu aceştia la Mirăslău?... Cu cine-ai ţinut măria ta Ţara şi *Magna*, dacă nu cu boierimea care s-a secătuit pentru visul şi măreţia ta? Ai uitat cîţi din noi şi-au lăsat capetele zălog pentru gloria ta? Şi-acum, după ce s-au pierdut pe ei vel armaşul Udrea Băleanul şi al doilea spătar, Negrea, nu Buzeştii se ridică împotriva uzurpatorului Moghilă, să-ţi buciume numele în Ţară şi prin clopote să-ţi vestească întoarcerea în scaun? Poate în clipa asta se bat cu Moghilă, măria-ta. Poate sîngeră, doamne?... Poate-l răzbesc şi-l alungă din Ţară!... Şi-atunci ce negru diavol te mînă din urmă? Şi la ce s-o chinui pe doamna Stanca cu curvăsăria măriei tale, că oricum, n-ai să te vindeci acuma. Ne închinăm, totul la măria ta are măreţie, chiar dacă ţi-ai urca în pat o roabă, şi pe aceea o învesmîntezi în purpură şi-o veşniceşti; dar doamna nu aşa vede necredinţele tale şi-atunci, iart-o! La ce-o vrei la Tîrgovişte, cînd la Kyngsburg poate fi principesă şi cine ştie dacă nu te va uita şi frumoasă cum este nu-şi va găsi un soţ care s-o cinstească? Măria-ta, opreşte-te! De ce-l cauţi pe Basta? Ţi-a dat slobod pe valea Mureşului... Spargem oastea lui Ibrahim paşa. Ori o ocolim prin munte, pe la Beiuş. Cădem asupra Albei-Iulii. Asupra Făgăraşului. Trecem munţii la noi şi-n Moldova. O aduci pe Maria Cristierna la Tîrgovişte, silind mîna lui Rudolf în Transilvania.

. . . De opt ani n-ai stat decît în scări, cu sabia șiroind de sînge. Am și uitat în cîte războaie ne-ai purtat. Ne-am crăcănat de atîta slujbă călare. Sîntem betegi de prostată de atîta stat în șa. Ne dor încheeturile. Încep să ne cază dinții de cît am ros la pezmeții ostășești. . . Apucă-te să ctitorești *Magna* zidindu-i cetăți ale sufletului. Pînă acum ai trecut-o prin foc și sabie. Renaște-o din cenușă, în ziduri demne de Evropa și istorie. Măria ta, ascultă-mă în ceasul al unsprezecelea.

— Unde este vel banul, Stoichițo?

— În mormînt, doamne! Și trupul lui plînge și astăzi după capul batjocorit de turci!

— Nu acela, Stoichițo!. . . Mihalcea, dulcele meu sfetnic.

— A ajuns la Nagyleta, cu cei opt sute de neamiși pe care ți i-a trimes Micloș Szolyomi, doamne.

— La noapte va fi în tabără.

— Ai poruncit ca mîine în zori să ridicăm tabăra. Încotro, doamne? Te mai întreb o dată! Încotro?

— Spre Carei, să ne unim cu segnior Georgio, Stoichițo!. . . Și-acum taci!. . . Am să mă gîndesc la curvăsăriile și fărădelegile mele. Mai am încă vreme să mă pocăiesc. Și destul aur să-mi plătesc slujba pentru iertarea păcatelor. Și să-l împac pe Dumnezeu, închinîndu-i mîndre lăcașuri de rugăciune. Și să mă întorn spre aceia pe care i-am hăinit, spre cei care m-au ținut la Călugăreni și la Șelimbăr și la Mirăslău și care mă zugrăvesc în icoane sub chipul Sfîntului Teodor și spre toți aceștia de care nu știu de ce te temi, pentru că nu averile voastre le-am împărțit lor, ci averile hainilor și p-ale domniei.

— Însăși ideea este ucigătoare, doamne.

— Nimic nu-i veșnic pe pămînt, Stoichițo.

— Ce vrei cu cehii? Ce vrei cu neamișii?

— Io?. . . Nimic!

— Uzurpi orînda acestei părți de Evropă, doamne.

— N-o voi decît slobodă, ca *Magna* să fie slobodă, nebunule! Cum vom sta în libertățile și hotarele Dakiei, înconjurați de robi, cu oștile străine călcîndu-le pămîntul, lacome și pizmașe de libertățile noastre? Te-ai gîndit vreodată, tu, filosofule? Și-n ce stă crugul și tîlcul domniei mele, dacă nu în puterea de a merge înaintea vremii? Lasă-mă, Stoichițo, să-mi urmez căile destinului meu. Chiar dacă vă tîrăsc spre anul două mii. . . În ce zi sîntem astăzi?

— Vineri în 10 iulie 1601, a celor patruzeci și cinci de mucenici din Nicopolea Armeniei, doamne!

— Aceia au fost patruzeci și cinci jertfindu-se pentru credința lor și eu singur nu voi fi oare în stare să-mi duc credințele pînă la capăt, Stoichițo?

— Iată știricarul care mi l-ai cerut, doamne: Antonio Constantini i-a scris de la Kosiče lui Duca di Mantova povestindu-i cu de-amănuntul întîlnirea ta cu Basta. N-a uitat să-i scrie că Basta *due volte ha visitato il Valacco in casa sua, ma molte volte tutti tre si sono congregati insieme a parlamentare, et risolvere...* Ieremia Moghilă către Zamoyski, scrisoare copiată pentru segnior Georgio, prin care-l vestește de solia ta la Mosc și că *Michael waivoda fa molta gente con l'aiuto dell'Imperatoare...* Cere ajutor pentru sine și Simion. Și iată, doamne, ceea ce te va ucide pînă la urmă. Politica, măria-ta. Ascultă ce ticăloasă urzeală. Pan Czolhowski, olăcarul lui Ieremia, s-a lăudat în gura mare la hanul «Roata norocului» din Liow că duce cu sine știri despre urgia pe care-o pregătești măria-ta asupra Reczei Pospolita, după care s-a îmbătat crîncen. Oamenii lui Basta l-au ridicat, pe el și pe soții lui, ducîndu-i în odăi, unde au copiat cu grijă scrisoarea, tălmăcind-o în italiană. Ascultă ce spune Ieremia mai departe, cugetă doamne și hotărăște-te: *Michael Voivoda lui ancora ha mandato a Embremi bassà a trattare della pace, et che lui tratti da parte sua di poter ricuperare la moglie con li suoi figlioli che sono in Transilvania, li quali recuperati che saranno le promette lui stesso in persona venire sotto l'ubidienza del Gran Turco.*

Este o înserare fastuoasă în pusta Dobriținului. Cu miile de greieri țîrîind în crăpăturile pămîntului. Cu orăcăitul brotacilor în pipirigul bălților încă nesecate de secetă. Cu miresmele iuți ale ierburilor unduitoare și cu zarea nesfîrșită, tăiată ici, colo de salcîmi, vopsită în culori sîngerii. Cu toată această lume de cîmpie nostalgică învăluită în pulberi grele de aur în care se cufundă soarele imens și învîlvorat, făcînd să ardă vîrfurile de oțel ale hampelor așezate în *plaza de armas*. Pologul cortului domnesc este ridicat pe sulițe. Vede tabăra cehilor înconjurată de carele husite, cu corturile orînduite în linii drepte, cu bănci făcute din leagănele carelor, cu caii puternici legați la conovețe. Se aude trîmbița sergentului de jurnă, chemînd la corvezile de seară. Undeva, spre tabăra neamișilor din pustă, bate o toacă vestind slujba de seară. Aude tropotele obosite ale cailor de la sacale, strigătele gărzilor vestind sosirea apei de băut, cadența schimbului, cîntecul trist al unui guslar, parcă și tînga unor viori, totul plutind într-o singurătate absolută și în afara lui, cum în afara lui au rămas vorbele lui Stoichița, vorbe trăind fiecare în sine, fără să se lege întreolaltă și mai ales fără să

se lege cu acea limpede conștiință de sine, starea de luciditate rece pe care a purtat-o cu el de la Kosiče în tabăra de la Tokaj și care de două săptămîni îl impietrește aici, la Dobrițin, la două zile de marș de tabăra lui Basta.

Antonio Constantini nu-i scrie lui Duca di Mantova că la a doua vizită segnior Georgio a făcut o criză de colici, cocîrjîndu-se în jilț și strigînd că a fost otrăvit. Că aghiotanții lui au tras spadele și că au fost dezarmați pe loc; după care segnior Georgio, scăldat în sudori verzi și unsuroase, a fost așezat în pat și Simion i-a dat să bea ceaiuri de ierburi neîndulcite cu miere, așezîndu-i cărămizi fierbinți învelite în cîrpe, pe pîntecul umflat. L-a vegheat și segnior Georgio și-a cerut scuze. I-a blestemat pe cei care vor să-i învrăjbească pe ei doi, singurii generali capabili să aducă Transilvania la suveranul ei de drept. Fiecare cuvînt era o provocare și fiecare frază o capcană. I-a înjurat soldățește pe cei care i-au furat scrisorile și le-au tipărit în *Avizuri*, strigînd că a învățat de la principele Michael cum trebuie tăiate urechile acelor nelegiuiți. Că luînd exemplu de la mărinimia lui, nu numai că nu l-a decapitat pe *tenente* Iacoppo Pugiella, dar l-a avansat la gradul de *capitano*, ca să-l consoleze de pierderea urechilor și l-a trimes spre vindecare franciscanilor de la monastirea din Gyöngyös. Apoi, numai în cămașă, a trecut la chartă, stăruind pentru planul invaziei prin valea Mureșului.

— Și dacă excelența voastră, segnior Georgio, nu atacă la nord și mă lasă între oștile turcului și ale lui Sigismund?

— Puneți la îndoială cuvîntul meu de onoare, principe?

— Pun la îndoială forța celor două mii de oșteni pe care-i aveți, excelență.

Segnior Georgio a trecut la calitățile pulberilor grăunțoase, față de cele pisate, la calitățile de tragere ale muschetelor de 16 și la reducerea celor 59 de timpi necesari încărcării și dării focului, a vorbit despre scrisorile lui de schimb cu valoare negociabilă pe care le are asupra cîtorva mine saxone și ale principatului transilvan, despre specialitatea lui: antreprenorii de impozite și de recrutări, «pentru că, *per Bacco*, principe, sînt cel dintîi general care văd în contopirea antreprenorului de impozit cu cel de recrutare într-o singură persoană, supusă căpeteniei armate, chezășia ambelor operații: completarea efectivului de sub drapele și asigurarea plăților către suveran... Vă dau acest mare secret al meu, fără să vă cer, să zic, monopolul impozitelor în nici una din fostele și poate viitoarele voastre țări.

— De ce « poate », excelenţă?!

— Soarta armelor este schimbătoare, după cum aţi văzut-o, *illustrissime!* . . . Deci, antreprenorul de impozit bate la fiecare poartă şi cere plata lui. Contribuabilul nu are cu ce plăti, după cum se întîmplă de obicei. Atunci, *illustrissime*, bravul meu om scoate registrul de recrutor şi-l înscrie la oştire pe onorabil, fie vilan, fie tîrgoveţ, fie breslaş, pe atîtea zile cît este necesar să acopere datoria către suveran; pe restul perioadei de campanie plătindu-i-se doar jumătate din soldă, cealaltă jumătate fiind beneficiul generalului său pentru faptul că l-a acceptat fără armament. Cînd voi fi numit guvernatorul sacrei majestăţi pentru Transilvania, veţi vedea cît de repede voi face să înflorească această provincie rebelă, *illustrissime.*

Basta a aşteptat riposta. O aşteaptă şi acum. S-a făcut că nu aude şi segnior Georgio a trecut să-i ghicească viitorul în palmă. I-a privit palma îndelung. Cînd şi-a ridicat ochii, era împîclit şi dintr-o dată alt om. Rece şi interiorizat, privindu-l ciudat cu ochii aceia bulbucaţi şi spălăciţi, plini de vinişoare roşii. N-a spus nimic. S-a retras, după ce-au hotărît să călătorească împreună pînă la Tokaj. Basta a dorit-o. Au ieşit din Kosiče la 21 mai, marchizul Ferrante Gonzaga scoţînd oştirea pînă la o milă de porţile cetăţii. Au fost flori şi drapele, cornişti şi trîmbiţaşi heralzi, doamne gătite multicolor şi poporenii bucuroşi să vadă plecaţi cei şase mii de mercenari sîngeroşi. Segnior Georgio a zăcut în caleaşcă pînă la Tokaj. Stoichiţa i-a spus că-l iscodea pe el, pe vodă, de după perdeluţele caleştii. Că la fiecare popas îşi scria cugetările despre comportarea lui *Il Valacho.* Cîte ore a călărit. Cîte a mers în caleaşcă. Ce-a mîncat. Ce-a băut. Ce pedepse şi ce răsplăţi a dat. Segnior Georgio nu-l cunoaşte îndeajuns. Îl va cunoaşte. Nu i-o poate ierta că nu i s-a predat la Mirăslău. Că nici măcar steagul *Magnaei* nu i l-a lăsat. Că şi-a scos de acolo toate oştile şi că numai Chiaky s-a putut bucura de masacrarea iobagilor şi a celor două mii de săcui ai lui Domokos. Segnior Georgio i-a spus toate astea printre picături şi numai cînd se ruga de el să-l primească în carîta pe leagăn care mergea lin pe drumurile pustei. Ascultă ţîrîitul greierilor. Complotul lui Basta este urzit cu amănuntul. Se întinde prin Sigismund pînă la Ieremia şi Zamoyski. Ce-ar face segnior Georgio dacă n-ar fi lîngă el, în tabără, în văzul miilor de oşteni?! Ce ştiri ar trimete împăratului şi arhiducelui?! Politica. Basta pune în slujba ei scrisorile calpe şi mărturiile mincinoase ale duşmanilor împăratului, calomnia şi intriga, Basta este omul lui Rumpf, aici în Ungaria Superioară şi Rumpf este omul lui Basta pe lîngă împărat, afacerile lor se leagă din Ţările de Jos

pînă în Transilvania și dintr-o dată, iată, un *Il Valacho* care tulbură Răsăritul, voindu-l așezat pe alte temeiuri.

Mirîie și ascultă știricarul lui Stoichița, care ieșit dintre zidurile Cașoviei își desfășoară slobod olăcarii și oamenii de taină, de la Wiana și Praha, pînă la Warșovia și Iași, Tîrgoviște și Istanbul. I-a trimes pe Mîrzea în tabăra moldoveană a lui Sigismund. Theodor Chiriac i-a spus că Ieremia vrînd să scape de unii hotnogi și căpitani care l-au slujit pe Mihai vodă, i-a trecut lui Sigismund.

— *Di Transilvania ogni giorno fuggono soldati e vengono dalla nostra parte, tanto pedoni, quanto cavalli.*

— *In Valacchia sino que sono insieme|m huomini per conto del Valacco et l'aspettano con gran desiderio.*

— *Michele Vaivoda gli a mandato un suo huomo . . .*

— Este vorba de Mîrzea, măria ta.

— De unde o știe acest căpitan Zucconi, Stoichițo?

— Mă-ntreb și eu, doamne.

Scrisoarea este a lui Zucconi, către Pietro Duodo. Totul se știe în blestematul ăsta de Vavilon ostășesc.

— *. . .il quale aspettiamo d'hora in hora con qualche buona risposta.*

Apoi cavalerul Pietro Duodo către doge:

— *Sono partiti di accordo e concerto di assaltar quella provincia de due parti per divider le forze di Transilvani . . .*

Cesare Florio către Duca di Modena la 18 iunie.

— *. . .è sospesa la risolutione di chiamare Georgio Basta, ma non si consente neanche alle sue istanze di levarsi de quelle parti . . .*

— Basta a cerut-o împăratului, măria-ta . . . Face tot ce poate să nu lupți în aceeași tabără cu el.

— O știu.

— Atunci de ce stărui?

— Tocmai pentru că n-o vrea. De ce n-o vrea? De ce se luptă să mă îndepărteze de el? Ce ticăloasă urzeală țese?

— Dacă este o cursă, doamne?

Înțelege fulgerător. Dacă este o cursă?! Țipînd că nu-l vrea în tabără, Basta mizează pe încăpățînarea lui. Și iată-l pe el ducîndu-se în tabăra lui Basta unde, oricînd, noaptea, ori la un consiliu militar . . .

Iese sub polog. Departe, spre apus, pe șleahul din spre Hajdubosz-ormeny se ridică un nor auriu de praf.

— Tunurile, Stoichițo, șoptește . . .

— Tunurile date măriei-tale de către arhiduce, prin marchiz, cu porunca tainică de a-ți prinde toate scrisorile. Ce porunci dai?

— Sună strîngerea sfatului obștesc al căpitanilor.

— Stărui, mărite?
— Stărui, Stoichițo!

Nu-l aude retrăgîndu-se pe acest cel mai credincios și ascuțit la minte dintre credincioși. De aproape două luni încearcă să se regăsească în căpetenia de condotieri care este. Încearcă să-l regăsească pe Mihail, voievodul Călugărenilor. Pe acel înflăcărat, căruia niciodată nu i-a lipsit de sub tălpi pămîntul Țării. Ori pămîntul *Magnaei*. A făcut tot ce i-a stat în puterile lui omenești. Buzeștii au pornit răscoala împotriva lui Simion Moghilă. Nu doarme de trei nopți așteptînd olăcarul lor. De trei nopți îl mucenicește gîndul că ar putea și Buzeștii urma soarta vel armașului Udrea Băleanu și a lui vtori paharnic Negrea. Tobele. Heraldul de slujbă chemînd sfatul obștesc al căpitanilor. Al acestor desmoșteniți care nu-și uită neamul, fie că sînt neamiși de pustă, trimeși de arhiepiscopul Kutasy sub comanda căpitanului Sandor Dési de Polgàr, singurul căpitan cu picior de lemn și chior, ciumpăvit de turci la o luptă sub Esztergom; fie că sînt aidoma lui Smyl Pisek și tatălui său . . .

— « Ești înconjurat de dușmani mai mult ca niciodată, principe. Mă rog pentru victoria ta și nu uita ale cui sînt săbiile care ți-o vor aduce. Sper că te-am cunoscut îndeajuns, ca niciodată să nu-mi reneg credința în tine. Kutasy ! »

I-a ars scrisoarea, așa cum arhiepiscopul a dorit-o totdeauna . . . Pașii lor. Pintenii. Același trist simțămînt al înstrăinării. Al acestei ciudate stări cînd se caută cu disperare și nu se regăsește. Cînd îi lipsesc graiul și sudălmile alor lui, cîntecele molcome de la focurile de tabără, strigătele străjilor, chipurile lor smolite și bărboase, șușuitul vîntului în frunzeturi și dulcele murmur al apelor *Magnaei* în rădăcinile sălciilor din luncile binecuvîntate. Ori munții. Dumnezeule, Negoiul. Îl sfîșie un dor aspru. Îl macină o cuviosie zăcută după umbra brădetului de pe Leaota. Stau în el, de-a valma, dangătele clopotelor Tîrgoviștei, la vecernie, cînd se cern albăstrii umbrele căzute din munte și trec rădăști prin cerul de safian; ori apele albastre ale Snagovului ori fărădeprihana liniște vuitoare de la Cozia, și o mie de mii de chipuri la Înviere, ori la Rusalii; ori la slujbele împărătești, la cătarea oștilor, la cumetrii; ori la intrarea lui în Iași, soborul și răzășii și Suceava pe-o geană neagră de nour; ori odăile protei Miha din Șcheii Brașovului, cu aroma lor de grinzi bătrîne și mere, dulcele alcov al Velicăi și făgărășenii primindu-l cu prapore, de-a valma în el secătuindu-l și chemîndu-l cu o mie de mii de glasuri ale pămîntului; așa cum nu-l cheamă pe segnior Georgio și de aceea segnior Georgio . . . Ah ! De aceea îl urăște și nu-l înțelege segnior Georgio, Dumnezeule !

Şi ei! Sînt aici! Vin din toată tabăra. Vin la galop prin pulberile de aur ale pustei Dobriţinului. Sar din şei. Oamenii de arme le iau caii de dîrlogi. Unii din ei îl vînd pe bani. Alţii sînt gata să moară pentru visele lor tainice, pe care nu şi le pot nici măcar şopti: Ungaria! Serbia! Cehia!... O ştie, Io! Aşa cum a ştiut-o cînd şi-a făurit *Planul Bizantin*. Stau pe tobe. Îşi ţin pălăriile, ori cuşmuliţele sub braţ. Cei de slujbă au coifuri şi platoşe. Constată sec că nu-i are lîngă el decît pe Stoichiţa şi Marcu. Episcopul Theofil a plecat cu Racea la Craiova, să binecuvînteze scularea Buzeştilor. Să ducă acestora poruncile lui şi planul de luptă pe zile şi săptămîni, cu începere de la 25 iulie. Biv vel banul Mihalcea e pe drum cu oastea transilvană, căreia i s-au alăturat dragonii şi cazacii celor doi căpitani leşi: Stanislas, credinciosul Stanislas scăpat de Chiaky şi oastea Temişorii prin Munţii Apuseni, şi Zaplatinscky, trimes de Walenty Walawsky să recunoască drumurile de la Hust, la Dobriţin.

— V-am adunat domnilor, spune în graiul ostăşesc de tabără, să vă fac cunoscute cîteva lucruri îndeosebi neplăcute mie... Să vă comunic hotărîrea mea în legătură cu *la massa della gente*. Apoi planul de campanie pentru următoarele zile. *Ad primum:* Iată aici scrisoarea bunului şi veneratului meu prieten şi protector, monseg-niorul episcop de Agria, Stephanus Szukay, care mă mustră cu asprime pentru prădăciunile soldaţilor mei şi samavolniciile lor făcute asupra călugărilor franciscani din Gyöngyös... După cîte ştiu, Gyöngyös se află la poalele Mătrei, dincolo de Tisa şi chiar dincolo de Tarna, la şase zile de marş de aici... Are cineva dintre domniile-voastre trupe călări dincolo de Tisa? Din ordinul cui şi ce caută acolo?

Ştie că nici unul din ei nu are nici măcar un soldat dincolo de Tisa. Ştie că acolo a fost trimes de segnior Georgio, să se refacă, noul căpitan de recrutori Iacoppo Pugiella. Bănuieşte că acela şi-a alcătuit o companie din dezertori cu care pradă ţinutul, strigînd peste tot că este căpitanul lui *Il Valacho*. Segnior Georgio îşi urmează planul cu încăpăţînare diavolească. Strigăte de protest. Stoichiţa citeşte numele unităţilor. Fiecare căpitan îşi face raportul. Nici una din unităţi nu este plecată din tabără. Nici măcar un singur pichet; ori o singură lance... Toată lumea este gata de marş. Cuirasele s-au încărcat la căruţe. Fiecare om a fost strigat la apelul de la amiază şi i s-a plătit solda pe luna iulie, cu un avans pentru luna august. Să se facă o scrisoare monsegniorului, semnată de sfatul de obşte al căpitanilor lui *der Fürsten*.

— Domnilor!

În cort se face liniște. Din cei zece mii de oșteni cîți are inscriși în registre, șapte mii sînt trupe de haiduci, oameni care trăiesc din pradă, o amestecătură de unguri, croați, sîrbi și slovaci de pe confiniul imperiului; apoi sînt banderiile nobilimii mărunte; steagurile transilvane, bărbați care vorbesc mai toate limbile Evropei, pentru că, pe lîngă cei cîțiva *desperados* spanioli, are și zece artificieri olandezi care l-au slujit pe Basta pînă cînd s-au îmbolnăvit de o boală necunoscută. Hirurgii lui Basta au crezut că este lepră. I-au scos din lagăr și i-au ținut închiși trei luni într-o șură din pustă. Apoi i-au trimes lui Gonzaga la Kosiče, unde i-au găsit recrutorii lui vînzîndu-și pipele să poată cumpăra pîine. Căpitanii acestor zece mii sînt aici. Pe cîți îi cunoaște? Jivko Roșul și Jivko Negrul. Jan și Smyl Pisek. Și ceilalți? Este lacom de ei. Ar vrea să găsească graiul care să-i apropie. Graiul care să-i înflăcăreze. Graiul care venind de la ei să-l liniștească.

— Domnilor! Cineva lucrează împotriva onoarei noastre de războinici și cavaleri. Am pătimit destule, ridicîndu-mă împotriva lui *Gran'Turco* (acesta este sultanul în graiul taberei). O știți. Iată că acum, cînd cu ajutorul Domnului și al suveranului nostru sîntem aici, noi cei dornici să luptăm împotriva dușmanilor noștri de moarte (nu-i cheamă pe nume pe acești dușmani de moarte și bacalaureatul Smyl Pisek îl privește cu ochi de nebun) iată că inamicul meu, trădătorul principe Sigismund Báthory încearcă să mă lovească nedemn și necavalerește, folosind în loc de spadă, calomnia și în loc de scut, milogeala. Domnilor! Am aici o știre care vă va umple de nobilă indignare. Segnior gran' logofăt!

Stoichița citește din scrisoarea bravului Vicenzo Zucconi către cancelarul ducelui de Mantova. Acest Zucconi este pus pe făcut avere. Lucrează cu aceeași loialitate și aplicare pentru oricine-l plătește, slujindu-i cu deplină discreție suveranului, lui Basta, lui Sigismund, lui *Il Valacho* și Carlo Magno, ducelui de Mantova și cancelarului său. Poate că-și vinde știrile la bucată și la cot. Episcopul Szukay îl mustră aspru pentru întîmplările de la Gyöngyös. Dacă *padre* a crezut înscenarea aceea neghioabă, atunci ce va crede Rumpf și cum o va așterne el pe masa Consiliului secret?! Și cum va lega Rumpf cele întîmplate la Gyöngyös, de această scrisoare a lui Sigismund, pe care segnior Georgio i-o va trimete în goana goanelor?! *. . .et cosi Sigismondo alli* 18 *mandò uno suo servitore con lettere al Signior Basta. . .*

— Rușine!

— De ce l-a primit?!

— Este neloial!

— Domnilor! Segnior Georgio este liber să primească soli, ori scrisori de la oricine; cum Io sînt slobod s-o fac! Nu acesta este răul! Răul începe odată cu minciuna!

Stoichița citește rugămintea lui Sigismund făcută lui Basta *di riconciliarsi con Sua Maestà.*

— Laşul!

— Vă ştie la două zile de marş şi este în stare să-l lingă în c... pe segnior Georgio, numai să nu vă vadă în linie de bătaie.

— Merită spînzurat de lance!

— Domnilor!

— *Per il medissimo mando lettere che haveva intercette, che il Valacco scriveva ad Hebraim Bassa, non sapendo egli che cio era da esso Valacco di gia stato avisato al Segnior Gonzaga, poiche egli pretendeva d'esser mezo alla pace tra il Gran Turco et Sua Maestà. Di Sachomare il 23 di Giugno 1601.*

— Domnilor! Acestea sînt metodele perfide ale dușmanului meu de moarte, care-mi ține familia în închisoare, nedemn de titlul de principe, de două ori fugar de la postul său, vîndut polonilor și turcilor, trădător al onoarei și credinței.

Căpitanii se aprind. Se strigă cuvinte grele, dintre care cel mai plăcut este *il cornuto.* Se fac aluzii străvezii la faptul că principele lor îi va cuceri principatul lui Sigismondo, așa cum i-a cucerit patul conjugal, odată cu ceea ce era în acel pat. Vor să aleagă trei căpitani, care să plece chiar acum în tabăra lui segnior Georgio cu o scrisoare a sfatului de obște, prin care să-i ceară explicații, fiind în joc însăși onoarea lor și a trupelor. Îi lasă să strige. Se va auzi la Basta. Încă de la Wiana a cerut să nu se creadă nimic din ceea ce se va colporta pe seama tratativelor lui cu turcii. Pînă în clipa asta nu a făcut nici un pas.

— Domnilor! Vă mulțumesc pentru onoarea ce-mi faceți, acordîndu-mi încrederea voastră neștirbită. Iată ordinele mele pentru ziua de mîine și... răspunsul meu la manevrele lui Sigismund... Mîine în zori plecăm spre Sătmar!...

Se aștepta la urale. Nu sînt decît murmure de nemulțumire.

— Voim gloria pentru noi, sub sabia voastră, principe!

— O veți avea domnule căpitan Jan Pisek de Chinov... Neștirbită de nimeni...

Dă ordinele de marș. Pedestrimea pe căruțe pleacă încă de la miezul nopții, astfel ca la prînzișor să intre la umbră, unde se va hodini pînă la ceasurile șase după-amiază, cînd va porni din nou la drum, mărșăluind două ceasuri, după care se va face tabără de marș,

adică fără corturi, dormindu-se sub stele. Călărimea va purcede în zori. Sacalele vor fi învelite cu pături iar peste pături se vor lega crengi de salcîm. Turmele de oi și cirezile vor porni peste un ceas. Ordinea de marș este cea cu care s-a venit de la Tokaj. Îl roagă pe căpitanul Jivko Roșul să treacă în *vanguardia*. El se va afla *di battaglia*... *Di retroguardia* va fi prințul Marcu cu regimentele austriece și bavareze... Domnilor!... Săbiile voastre!

— Am prestat jurămîntul, principe!

— Vor ieși din teacă în fața inamicului!

— Cînd va fi nevoie să ne apere onoarea!

— Domnul nostru ne-a cerut spadele!... A mea se supune! strigă Smyl Pisek de Chinov. Își trage spada grea, ridicîndu-i lama deasupra capului. Cei douăzeci de căpitani se foiesc. Își trag săbiile căpitanii de haiduci... Apoi cei ai companiilor bavareze. Pe rînd toate săbiile ies din teacă. Căpitanii aceia străini îl înconjoară de aproape. În afară de solde și nădejdea jafului, ce i-a adus sub flamurile lui? Este gloria armelor o chezășie? Este nădejdea tulbure și secretă într-o libertate pe care și-ar dobîndi-o prin luptă o speranță? Și ce este el, Mihail Voievod; ce înseamnă *Il Valacho* în conștiința acestei libertăți de care-și leagă speranțele bărbații cumpliți care-și cheltuiesc viața pe cîmpurile de luptă și-n taverne!?

— Cer sacrul vostru jurămînt, că ceea ce veți auzi și vedea aici va rămîne secretul meu și al vostru!... Jurămîntul pe sabie îmi ajunge!

Nimeni nu întreabă ce rost are acest nou jurămînt și de ce se face el. Lumina purpurie a asfințitului le moaie obrazele în ape de sînge. Jură pe Hristos și sufletul Fecioarei. Atinge lamele acelea reci, ele însele părînd pline de sînge, cu amîndouă palmele, după care-și duce mîinile la piept.

— Inima mea a primit nobilul vostru jurămînt.

Apoi, românește:

— Stoichițo. Penele! Hîrtia! Sigiliul Transilvaniei! Și cel al Báthoreștilor!

— Măria-ta!

— Nici o vorbă. Treci la masă. Scrie turcește... « Către luminatul nostru binefăcător, viteazul leu al Răsăritului și înțeleptul sfetnic al măritului Padișah, Ibrahim Pașa... »

Dictează scrisoarea în turcă. Prințul Marcu și cei care știu turcește, croații și bosniacii, tălmăcesc... Este o scrisoare plină de mîndrie și aroganță, prin care *Sigismundus Dei Gratia Transilvaniae et Sacri Romanii imperii Princeps, partium regni Hungariae Dominus,*

Aurei velleris Eques et Siculorum Comes, îi comunică lui Ibrahim pașa că nu mai are nevoie de cei zece mii de oșteni făgăduiți, deoarece știe de la oameni de încredere că blestematul Mihail, sperjurul și sceleratul trădător se îndreaptă de la Debreczen spre Lipova, astfel că mai curînd acolo va fi nevoie de armata de Temișoara. El, cu voia Domnului îl va bate pe generalul Basta, care are sub steaguri doar patru mii de oșteni; ori îl va sili la pace, după cum tractează cu el, apoi se va năpusti asupra lui Michail « pe care ar fi bine, după gîndul meu, să-l lăsăm să vină între dealurile Lipovei și acolo, înconjurîndu-l din toate părțile, să-l facem pulbere sub copitele cailor noștri, iar capul lui să-l trimetem măritului padișah, ca pe o încununare a izbînzilor noastre. *Datum in civitate nostra Colosuariensi, die decima mensis Iunii. Ano Domini Milesimo sexcentesimo primo. Sigismundus Princeps.*

Se strigă voinicește. Cineva spune că scrisoarea lui Sigismund este o biată calomnie de conțopist, ticăloasă și măruntă, pe lîngă această urzeală demnă de un principe. Iată o scrisoare care dacă este crezută, valorează cît zece mii de lovituri de sabie, cărora li se adaugă cel puțin două șarje de spahii și cinci salve de archebuzieri ieniceri. Pe lîngă celelalte delicii pe care le poate oferi o oștire ca aceea a pașei de Temișoara. Chemarea mînioasă a unui corn! Strigăte! Un foc de pistol. Alte focuri de muschetă.

— Recunosc semnalul gărzii lui segnior Georgio, spune căpitanul Jan Pisek.

Galopul unor cai. Cineva spune că dacă gentilomul descalecă înainte de a fi învoit s-o facă, regretă, dar îi va găuri fruntea. Intră locotenentul Pistol H. căruia, datorită meritelor sale de recrutor i s-a recunoscut brevetul semnat de regele Franței. Îl anunță pe căpitanul valon Beaury, din partea excelenței sale generalul Basta, căruia a fost silit să-i doboare doi oameni. Căpitanul a dat busna peste gărzile de la intrarea în tabără, fără să spună parola și fără să țină cont de regulamente. L-a pus sub stare de arest. Cere ordine.

— Ai cinci taleri recompensă pentru felul cum îți faci datoria, domnule locotenent... Adu-l pe căpitan... Restituie-i spada...

Un glas răgușit care spune: — Sper să te mai văd cap de fier, fără protecția stăpînului... — Oricînd, la dispoziție, cap de lemn, cu condiția să-ți comanzi sicriul din timp... Urmează-mă și taci, dacă vrei să nu te leg la obadă. Se înfățișează domnul căpitan Beaury din garda valonă a excelenței sale generalul Georgio Basta cu un mesaj verbal.

— Spune-i excelenței sale că nu sînt obișnuit să primesc mesaje transmise de soldații lui.

— S-o fac acum, *illustrissime ?*

Omul se răscracără. Își ține pălăria agățată de garda spadei, este plin de praf, o mască de praf gălbui de pustă, brăzdată de șiroaie de sudoare. Sudoarea i-a ieșit prin țesătura muschetarei, pătîndu-i-o la piept și subțiori.

— Beaury !

— A ! Scumpul meu prinț Marco !

— Luați-l, ordonă aproape șoptit.

Căpitanul valon este înșfăcat de zeci de brațe. Locotenentul Pistol H. îl dezarmează pentru a doua oară.

— *Illustrissime*, nu sînt obișnuit cu asemenea tratament . . . Am onoarea să vă comunic că nu voi uita insultele care mi s-au adus ca gentilom și mesager al excelenței sale . . . Ordonați acestor bravi să ia mîinile de pe mine.

— Scoateți-l afară și țineți-l arestuit la harabale . . .

Căpitanul Beaury face o reverență adîncă. Se retrage cu pași zornăitori.

— Trebuia să i se rupă spada, spune Smyl Pisek.

— Acești valoni ai generalului sfidează tot ce nu este valet al excelenței sale.

Căpitanii spun că ar fi trebuit legat în *plaza de armas*. Stoichița îi șoptește că în general căpitanii aceștia nu sînt robi și, că orice-ar fi spus, este un sol și trebuia tratat ca atare.

— Este un olăcar al unui general în solda împăratului, către un familiar al Casei de Austria, Stoichițo . . . Dacă i se rabdă unui căpitan, atunci ce va trebui să-i răbdăm generalului?

Deodată răsună urale. Din ce în ce mai multe urale. Apoi se aud tropote de cai împovărați. Scîrțîitul cunoscut al roților de tun. Plesnetele de bici ale conductorilor. Uralele răsună din ce în ce mai aproape.

— Domnilor, artileria !

Este doar în coantășul de roșu, țesut din stofușoară subțire de Bergamo, în cizmele înalte din piele roșie de țap, nu-și mai ia pălăria frîncească cu cioc pe care-o poartă în tabără și iese cu pași mari, urmat de sfatul de obște al căpitanilor. Stoichița, care face și pe vel șătrarul, i-a așezat cortul în mijlocul taberei, în *plaza de armas*. În fața cortului sînt trei hampe de aceeași înălțime. Pe cea din mijloc este ridicat steagul *Magnei*. Pe cea din dreapta, cel al sacrului imperiu roman. În stînga, steagul cu armele Țării Românești, blazonul

dintotdeauna al Băsărabilor, căruia, la Wiana, Stoichița i-a adăugat un vultur imperial, țesut din fir gros de aur. Din fața celor trei hampe pleacă patru ulițe largi, între care sînt ridicate corturile oștirii. Din pînză de velă fiartă în ulei de in cele soldățești, corturi mari, pentru douăzeci de oșteni; din aceeași pînză vopsită multicolor, căptușită cu mătase, cele ale căpitanilor. Se văd turlele bisericilor din Dobrițin dincolo de rîul nămolos de pustă Köseb, pe malul drept al căruia și-a așezat tabăra. Ulița de apus a taberei iese în șleahul Sătmarului. Ulița de miazănoapte dă în malul rîpos al apei, pe unde este un fel de vad cu fundul întărit de buturi de salcîm. Dincolo, șleahul tăiat de oștire în nemărginirea unduitoare a pustei iese în șleahul mare care urcă drept spre Nyiregyhàza, de unde se împarte în trei: spre apus la Kosiče prin Tokaj; spre miazănoapte spre Carpații Pădurоși și Recz Pospolita și la miazănoapte răsărit spre Hust. În fața convoiului artileriei călărește credinciosul lui Vicenzo Bombardier Mantovano, care a cunoscut culmea gloriei lui de astronom la Praha, unde zi de zi a fost în preajma lui Johannes Kepler. Îi face semn cu mîna. Fără artilerie se simțea slab și desmoștenit. Basta o avea pe a lui. Sigismund, cele patruzeci și două de piese capturate de la Basta, care la rîndul lui i le zmulsese lui pe cîmpul Mirăslăului. Și celelalte, pe care le trimisese peste munți de la Ploiești, în noaptea aceea cumplită cînd s-a despărțit de Stanca și copii. În ce neagră depărtare stau amintirile peste care n-a trecut încă anul?! Mantovano își pune calul la galop mic. Descalecă aproape din goană. Îi face trei reverențe, în vreme ce artileriștii execută o trecere în baterie din coloană. Numără șase tunuri de cîmp, cu bronzul coclit de căldură. Tresare. Iată nouă, ba nu, cincisprezece falconete cu cîte șase țevi din fier, recunoaște modelul lui Mantovano, acestea sînt noi, legate pe afete vopsite verde, au lucrătura îngrijită a forjeriilor din Kosiče și obezile roților ferecate, astfel că pot fi duse în poziție la galop.

— Te-am așteptat ca pe Mesia, Vicenzo, îi spune și-l îmbrățișează în fața sfatului de obște și al artileriștilor care strigă *vivat*.

Plaza de armas s-a umplut de oșteni. Unii desculți. Alții doar în cămăși. Strigă *vivat*. Laudă tunurile. Vor să bea în sănătatea artileriștilor. — Pe cel mai negru drac, iată-l pe ciungul Cristofer! — Hei. Bum!... Domnilor, ori sînt beat de-a binelea, ori sînt pe cale să mor!... Bum are brandenburguri de locotenent!... — Domnilor! De trei ori *vivat* pentru noul nostru locotenent!... — Să plăteasc-ă!... Să bem pentru locotenent, în contul fostului sergent! — Ha, ha, ha! Să-i văd acum pe cavaleriști în fața acestor jucării drăgălașe.

— Basta refuză să lupte în Transilvania, măria ta, spune Mantovano, sărutîndu-i mîna.

Peste ramătul care trezește tabăra se ridică dintr-odată chemarea grăbită sunată pe corn: «la arme»! Vine dinspre pichetele călări care patrulează pusta spre Nagyléta și Oradea. Din ce în ce mai aproape.

— Stați nemișcați, poruncește.

Dintr-odată se vede în *plaza de armas*, uriaș, cu mîinile în șolduri, văzînd peste caii artileriei în lungul uliței de răsărit cei doi haiduci sîrbi venind în goana goanelor, vede cu o limpezime stranie soarele căzînd pe geana sîngerie a pustei, steagul cu vulturul bicefal, negru, pe fond alb în ecusonul Habsburgilor, lefegiii bavarezi cu pipe, pufăind tacticos, desculți, doar în cămăși, artificierii olandezi, cu nădragii sumeși și picioarele goale vîrîte în saboți de lemn, îl vede pe Helmuth Ursul de gardă la drapele, cu muscheta la picior și prinde din zbor cuvintele basbulucbașului de haiduci, Petrovici.

— Călărime de dragoni, asupra noastră, măria-ta.

— De unde?

— Dinspre răsărit. Vine în linie, prin pustă!

Își aude inima. Din nou își aude inima. Un văl de ceață i se așterne pe ochi. Se strînge în el cel viu, strigîndu-și sieși că nu poate fi altfel decît a voit-o cu toată puterea sufletului său. Că dacă destinul i-a împlinit și această voie, steaua lui norocoasă, steaua lui miraculoasă a ieșit din nouri și se avîntă din nou spre catapeteasma cerului. Că ursitoarele l-au menit din nou, în nu se știe ce noapte de sînziene, și că dintr-un mort viu, tîrîndu-și amintirile pe drumurile pribegiei, iată-l înviat precum Lazăr și gata să-l primească pe mîine în acest Io Mihail Voievod care renaște cu fiecare clipă în tăcerea de moarte a taberei.

— Măria ta, șoptește Stoichița!... Jigmond Báthor, măria ta!... Ori Chiaky!

Stă cu ochii închiși. Nemișcat. Uriaș în vilvătăile stinse ale amurgului.

— Dumnezeule, șoptește prințul Marcu...

— David! spune altcineva.

Aude vag acele șoapte care-l slăvesc. Dar mai ales aude altceva. Aude tropotul îndesat al roșiilor de țară. Îl aude culegîndu-l cu tălpile din scoarța bubuitoare a pămîntului străin, de stepă. Îl simte urcîndu-i-se la inimă, odată cu sîngele vuitor și bubuitor care-i zvîcnește în tîmple. Îl aude cu tot cugetul lui dintr-odată viu și clocotitor. Aude ropotul cailor acelora care l-au purtat pe aripile gloriei

lui ostășești. Apoi aude celelalte tropote grele, ale dragonilor și celelalte tropote, zvîrlite pe coaja pămîntului, ale cailor căzăcești; și iarăși se întoarce la ropotul dintîi, ușor și muzical, plin de miresme amețitoare, de fînaț și lunci, de cetinișuri și izvoare murmurînde, de țintirime cuviincioase și dangăte mărunte de clopot; de Paști și de Crăciun bătrînul, de nunți cu prapuri și cobze, Dumnezeule, de azimă și cozonaci aburinzi, de stupine și Olt . . .

— Măria ta!

Deschide ochii. Pe zare, ori i se pare lui, un roi de lumini mișcătoare. Apoi vede torțele purtate deasupra capetelor. Sute de torțe luminînd chipuri bărboase, cușme cu pene de gotcan, cușme căzăcești, coifuri, aripi de lebădă și cuirase, undeva, în umbrele împiclite ale zării, pologurile chervanului de oaste, apoi un galop năpraznic, chiuituri nebune, suliță plecate pentru împuns și o coloană de călăreți, ținînd în dreapta sulița și în stînga faclia se prăvale asupra lui, avînd în față un diavol bătrîn cu barba albă despicată de goană; iar în stînga acelui diavol . . .

O bucurie seacă îl înlemnește. Vel paharnicul Radu Șerban. Ropotul galopului umple toată tabăra. Dintr-odată toată coloana prăvălită asupra inimii lui se oprește într-un ramăt de nechezături sălbatice. Caii cabrați pe loc își mușcă zăbalele. Aruncă spume. Călărețiii sar din șei. Ridică făcliile deasupra capului. Un detunet de glasuri:

— Să trăiești, măria ta!

— Biruință doamne, răcnește biv vel banul Mihalcea Karatzas din șa.

Se zmulge din pămînt. Se repede la vel paharnicul care descalecă greoi.

— Cuscre Radule!

— Biruință, măria ta! Tîrgoviștea te așteaptă! Țara te așteaptă! Noi toți te așteptăm, doamne, mîntuitorul nostru.

Vel paharnicul Radu Șerban are ochii plini de lacrimi. Ochii lui rotunzi și verzi de bufniță. Îl strînge la piept. Să-l fărîme. Îl ține la piept, lacom. Bîlbîie ceva și nu știe ce bîlbîie. Vede lefegiii bavarezi pufăind tacticos din lulele. Îl aude pe Radu Șerban spunîndu-i că doamna și ginerele sînt bine, sănătoși, că după ce l-au alungat pe Simion Moghilă din Tîrgoviștea, l-au hăituit și au căzut asupra lui din munți, pe Milcov, aruncîndu-l din Țară cu toți turcii și tătarii și leșii și el a repezit un stegar la Făgăraș, să-i ducă veste strajameșterului că Mihai voievod este din nou domnul Țării și altele spune, el nu înțelege nimic, strigă: — Bine ați venit voinicilor, vitejilor, îl vede pe căpitanul Stanislas, pe un alt căpitan Zaplatinski,

trimes cu trei sute de cazaci de registru și o sută de dragoni negri pe sama luminatului pan Walenty Walawsky, apoi iese din pîcle contele Darahi Ianos de Tujon, bat niște tobe, ies din cortul lor trîmbițașii heralzi, sună îndelung, în toată tabăra se aprind focuri uriașe din lemnele rămase și aude glasul de stentor al vel logofătului Stoichița de Strîmba vestind victoria oștirii voievodale în Valachia.

Cei de față strigă *vivat*. Cineva spune că astă seară se va bea și probabil vivandierele vor fi libere să petreacă cu ostașii. Bucuria aceea intensă, sfîșietoare, răscolitoare, se sfîrlogește. Ar săruta mîna cuscrului. Îl sărută pe frunte. Simte destinul. Simte timpul curgîndu-i greu pe umeri. Privește stelele mari și joase ale pustei. Privește spre negurile căzute peste *Magna*, aflată la trei ceasuri de mers călare. Își spune că Buzeștii l-au alungat pe Simion Moghilă din Țară, strigînd peste tot numele lui vodă: Mihail Voievod. Își spune că planul lui grandios a prins aripi din nou. Că din nou se ridică în slava slavelor, acolo unde se temeinicesc crugurile istoriei și că, iată, s-a adus pe sine, peste vreme și împotriva ei, din nou la poarta *Magnaei* și că numai moartea îl mai poate zmulge din visul lui, îngropîndu-l în pămîntul moșilor săi, ca pe o aducere aminte veșnică. Atunci aude greierii și broaștele și vede luna aurie, uriașă, ieșind lin din neguri, într-o diafană și dumnezeească lumină, apoi se lasă învăluit de înțelesurile copleșitoare ale veștilor din Țară și se roagă de ei, cu glas stins să-l ducă în cort și să rămînă cu Io numai ai lui; dar mai întîi să-l ducă la roșii de țară să-i vadă și să-i cunoască și să-i spună cuscrul ce fac ai lui, întemnițații și cum o duc acolo între ziduri și cum l-au prins pe Moghilă, cum s-au ridicat ei atît de năpraznic împotriva tuturora și ce ceas al îndurării Domnului au prins.

— Doar ne-am ținut jurămîntul făcut măriei-tale, la Tîrgoviște, înainte de pribegie și ne-am ușurat inimile de păcatul supunerii și ți-am plătit datoriile către Moghilești și către Țară, doamne, spune aspru Radu Șerban.

Rămîne afară, în *plaza de armas* și se uită cum o suliță subțire de nour intră în lună, tăind-o în două.

Gurăslău

Castelul de la Girot unde benchetuiește Sigismund Báthory în fiecare seară, făcînd procesiuni și cavalcade iluminate de făclieri,

își desemnează donjoanele dincolo de tabăra lui Chiaky și Moise Szekely așezată pe un dîmb care stăpînește toată valea Crasnei spre Moftinu, Ardud și Satu Mare. Munții Făgetului închid zarea acestei zile de 30 iulie 1601, a sfinților apostoli Sila, Silvan și Crescent. Închid zarea spre Dej și cetatea Chioarului care veghează intrările Transilvaniei pe valea Someșului, pe văile dintre munții Lăpușului și ai Făgetului, închid zarea spre cetatea Gherlii și valea Someșului Mare care deschide calea Maramorășului și a Sucevii. Dincolo de pădurile lor albăstrui în dimineața înrourată stau Șimlăul și Zalăul, Jiboul în șleahul de peste munte care trece la Dej prin Bobîlna și dincolo de munții Mezeșului stau Huedinul și cetatea Gilăului, unde s-a ofilit Stanca în paza căpitanului Mihail Szekely care-i spune ceva și el nu-l aude, pentru că aude roua scuturîndu-se de pe ovăscior și de pe floarea fînului, aude pitpalacii chemîndu-se dincolo de taberele imperiale, prin cîmpia care se deschide spre apus vastă și acoperită de cerul alburiu și stînd pe valul de apărare, înconjurat de ofițerii lui Basta și gentilomi, de nemeșimea măruntă adusă din Bihor și de la Deva de contele Darahi Ianoș de Tujon, de cnezii moțoganilor și cei ai consuetudinarilor de pe văile Mezeșului, aude doar chemările pitpalacilor, roua scuturîndu-se de pe miile de ierburi ale căror nume îi vin mustoase pe limbă: obsiga și tremurătoarea, pieptănariță și rușinea fetei, coada vulpii și aglica, gîscariță, pojarniță bună pentru tămăduirea tăieturii de sabie; astea toate și zumzetul bondarilor și altceva nespus de duios și tainic, sentimentul lacom și sfîșietor al întoarcerii. Dincolo de zarea munților stă Clujul. Și dincolo de Cluj stă inima Cetății de piatră: Alba-Iulia. Bălgradul pentru care și-a jucat soarta și capul. Bălgradul spre care l-au îndemnat istoria și sfatul de pe Ciucaș și intuiția și inițierea și tot ce ține de cugetul Poporului. Înainte de a se rupe de Iglisia i s-a dezvăluit taina Munților Apuseni. Este în el o lăcomie cumplită de zările de dincolo. Îi aude pe cnezi vorbind așezat. Vede tabăra lui Chiaky. Se-ntîmplă ceva în tabăra lui segnior Georgio. O mișcare tăcută, noaptea. Tot noaptea aude scîrțîit de osii și tropote de povodnici. A rămas doar cu prințul Marcu, Stoichița și biv vel banul. Theofil episcop Rîmnicului a plecat cu Radu Șerban, cu cuscrul, să-i slujească la Tîrgoviște. E o sfîșiere în el și-l muncește dorul cu o mie de spăngi înroșite la foc. A ajuns la capătul răbdării. Și ura. Ura împotriva acelora de pe malul Crasnei, a lui Szekely Moise și a lui *fideli nostro Spectabili Magnifico Stephano Chiaki de Keresszegh, Consiliario nostro, et Generali Capitaneo*, pe care trebuia să-l dea iobagilor la Șelimbăr și astăzi istoria Transilvaniei s-ar scrie altfel. Și Mirăslău

s-ar fi scris altfel. A plătit neghiobia politicească și minciuna cu moartea tuturor înfăptuirilor lui.

— Măria-ta, căpitanul Szekely te omagiază.

Bătrînul și loialul Mihai Szekely, în dolman nemeșesc, cu căciulița de magnat în trei colțuri sub braț, spune foarte tare că de cînd îl slujește pe suveran, și o face de aproape patruzeci de ani, n-a pomenit ca un general și prinț să-și înroleze o armată de zece mii de săbii numai într-o lună, ca această armată, să traverseze pusta arsă de dogoare numai în cîteva zile și cu toate că a fost bivuacată într-o mlaștină împuțită, cu toate că o devoră țînțarii și tăunii, să vădească o asemenea dorință de a se bate.

— Asta n-o poate face decît numele vostru, *illustrissime!*

— De ce nu și numele lui segnior Georgio, căpitane?

Cunoaște glasul răgușit și obraznic. Căpitanul Beaury, care adus de la Dobrițin la Moftinu în cortegiul lui, i-a strigat lui Stoichița să respecte nu se știe ce tîrg făcut cu contele Lellio Arrivabene. În a doua zi a marșului, a cerut să-i fie încredințată suma de patru mii de taleri, pe care *illustrissimul* o datorează lui segnior Georgio încă de la Cașovia. Nu s-a potolit decît atunci cînd prințul Marcu i-a spus că-l pune în lanțuri. A vrut ceva și mai vrea încă, acest Beaury.

Mii de strigăte acoperă glasul valonului și răspunsul tăios al căpitanului Szekely. Mii de muschetari și cuirasieri, doar în cămăși, ori goi pușcă, trabanți și cazaci, neamiși de țară și reiteri silezieni urcă valul de apărare pe care l-au ridicat în bălțile Crasnei din ordinul lui Basta. Segnior Georgio s-a înconjurat cu două ziduri de palănci și șanțuri cu apă verzuie și puturoasă. El n-ar fi făcut-o. Asta nu-l împiedică să-i dea dreptate lui Basta. Oștirea a avut de muncă. Rînduiala în tabere a fost cea de luptă. Sentimentul primejdiei a întărit disciplina. Tot valul s-a umplut de oșteni care-l aclamă. Se aude un corn în tabăra lui Sigismund. Creasta măgurii se umple de oșteni. Se aud strigăte. Apoi o trîmbiță dă semnalul: « nobili luptători, pentru onoarea prințului nostru, la luptă ». Se aud urale. Strigăte de *vivat*. Două harabale sînt urnite din loc. Vede gulerele roșii ale trabanților clujeni. Apoi, cu lăncile scînteind, cu armurile aruncînd o ploaie de fulgere, avînd la mijloc stindardul, iese din tabără o banderie sigismundistă. Îl vede pe Marcu ridicînd dreapta. Văzduhul este sfîșiat de cornul lui Jivko Roșul. Din tabăra lui vine la trap un steag sîrbesc urmat de steagul nemeșesc al contelui Darahi Ianoș de Tujon. Contele nu și-a îmbrăcat armura. Jivko Roșul rotește pe deasupra capului biciul lui cumplit de luptă. Sînt întîmpinați cu tunete de aplauze și strigăte de *vivat*. Carele taborite care

închid ieșirea sînt trase din șleah. Jivko Roșul își aduce steagul pînă la piciorul palăncii. Strigă: *Jiveo Mihalj, wajwoda!* Stegarul pleacă steagul pe care este pictat chipul lui Baba Novac. Își scoate de la brîu buzduganul aurit. I-l închină lui Jivko. Apoi lui Darahi, care-i dă onorul cu spada. Banderiile sigismundiste, acum sînt două, fac o manevră suplă din trap, desfășurîndu-se pe lănci. Trapul des al celor două steaguri ieșind din tabără este acoperit de strigătele domnilor soldați:

— *Una bella bravatta*, pe Marzzocho, domnilor!

— *Mein Gott!* Joc unu contra patru că acești bravi ne vor aduce și astăzi cele două stindarde, așa cum au făcut-o ieri.

— Domnilor! Pe toți dracii, iată-l pe Pistol!

— Și Sanctitate, domnilor!

— În escadronul contelui!

— Sfînta Treime a tras sabia.

— Merită să-ți dai solda pe trei zile, ca să-i vezi luptînd!

— Care soldă, bavarezule?

— Domnilor! Domnilor! Bavarezul vorbește de soldă.

— Măria ta, știri, spune Stoichița, arătîndu-i haiducii care și-au tras săbiile și acum trec la galop mic prin fața banderiilor lui Sigismund.

Urmărește de cinci zile aceste ciocniri înverșunate. De cinci zile biruința stă de partea hărțuitorilor lui.

— De unde?

— Micloș Szolyomi a prins doi olăcari de-ai lui Jigmond Bathor, care-au scăpat de străjile moțoganilor.

— Și?

Stoichița spune cum olăcarii duceau scrisorile pline de rugăminți ale lui Sigismund. Așteaptă oștirea sangeakului de Temișoara la Tășnad. A primit o știre că oștirea se îndreaptă spre Huedin. Nu acolo o așteaptă. La Tășnad, să poată închide intrarea imperialilor prin porție munților. Dacă ajunge acolo în trei zile, se leagă prin jurămînt să-i dea beyului capul ticălosului Mihail. Micloș Szolyomi a ucis olăcarii, înlocuindu-i cu alții, care duc scrisorile de liniștire știute.

— Unde este oastea aceluia, Stoichițo?

— Face cale întoarsă de la Ineu, măria-ta.

Sigismund a voit-o, începînd meșteșugurile cu scrisorile calpe. Un urlet de mînie pe valul de apărare. Banderia care poartă panașe roșii și flamuri cu dragon de aur pe cîmp verde pornește dintr-o dată la galop. Cade pe mijlocul steagului sîrbesc. Îl rupe în două. Jivko Roșul n-a socotit bine depărtarea. S-a apropiat prea mult.

Unul din catafracți își înfige lancea în spinarea unui sîrb uriaș, călare pe un cal bălan, smulgîndu-l din șa. Din tabăra lui Chiaky se aud strigăte de bucurie... Trîmbițele lor sună: «La galop, pentru victorie». A doua banderie galopează pe un arc de cerc, astfel încît să ia la mijloc banderia contelui Darahi.

— Domnilor! Să fiu ras în cap dacă acela nu este exlocotenentul Pistol H.

Un călăreț, lesne de recunoscut după încălțăminte, cizmă și pantof, depășește banderia cu cîteva lungimi de cal. Se oprește. Se așază în șa. Din față îi vin la galop mare cuirasații. Recunoaște cu o tresărire dureroasă, acră și zăcută, catafracții lui Máko. Exlocotenentul Pistol H. ridică amîndouă brațele. Se văd lucind mat țevile lungi ale pistoalelor cu cocoș. Două flăcări albăstrii. Ofițerul care conduce șarja scapă lancea, o dată cu stegarul căruia îi zboară hampa din mîna dreaptă. Amîndoi se rostogolesc la pămînt. Bufnitura cuiraselor se aude pînă pe val. Îi răspunde un ramăt de strigăte. Bavarezii, doar în izmene, își flutură pipele pe deasupra capului.

— Un maestro, domnilor!

— În fața pistolului exului, mori înainte ca el să apese pe trăgaci.

— Trăiască ex!

— Trăiască locotenentul, domnilor, spune.

— Vă felicităm, *illustrissime!*

— Vă grăbiți, domnilor! Pe legea mea, vă grăbiți!... Priviți!

Căpitanul Beaury arată spre Jivko Roșu. Pe val se face o liniște de moarte. Sîrbii nu se mai văd. Nu se mai văd decît catafracții gonind turbat spre malul Crasnei. Asudă. Își simte cămașa lipindu-i-se de șira spinării. Cine-a văzut rîpa aceea îmburuienită, plină de păpuriște din care țîșnesc călărețiii lui Jivko, căzînd din flancul banderiei?! Nimeni! Catafracții intră la galop mare într-o rovină. Pinze de apă și nămol țîșnesc de sub burțile cailor. Apăsați de greutatea călăreților, caii aceia se prăbușesc în nămoale. Se aud strigăte de moarte. Banderia lui Máko oprește șarja. În clipa cînd călărețiii își ridică sulițele și vizierele se-ntîmplă șarja nebună a contelui. Simte ura celor două banderii țîșnind din lamele lacome ale spadelor. O aude răbufnind în strigătele luptătorilor.

— Ei, Beaury?!

— Trebuia să facem pari, Beaury!

— Raucigny! Scharfeneck! Să mergem!... Mă plictisesc de moarte jocurile astea de copii.

— Pe care nu le joci niciodată, căpitane... Oare din prudență, îl întreabă și își aude limpede glasul, dincolo de strigătele de izbîndă

ale hărțuitorilor lui, acoperite de o salvă de *vivat*, izbucnită din pieptul miilor de lefegii cățărați pe valul de apărare. Jivko Roșu vine la galop mic. Trage după el, agățat cu biciul de luptă, un catafract căruia i-a sărit coiful din legături. Omul se ține de cureaua biciului și armura tîrîtă prin iarbă scoate un sunet ciudat, de fier ciocănit cu zeci de ciocane...

— ...Arestarea gentilomului meu este o insultă pe care mi-ați adus-o mie însumi, *illustrissime.*

— Excelența voastră începe fiecare consiliu militar cu aceste cuvinte. M-am învățat cu ele și nu aduc nimic nou pentru *instructiones militares.*

— Aici nu este vorba de nici un fel de *instructiones*, *illustrissime.*

— Peste un ceas va fi vorba, excelență.

— Nu mă mișc din tabără pînă cînd... Beaury!... Hapurile!... Vă implor *illustrissime* încetați să-mi mai demonstrați că soldații voștri îi pot bate pe ai lui Sigismund. Ați pierdut cincizeci și unul de oameni în cinci zile...

— Și am cîștigat șase stindarde ale rebelilor pentru armata imperială Sigismund pierzînd trei sute de călăreți, excelență. Fără să mai vorbim de entuziasmul cu care chiar oștirea voastră a primit victoriile.

— De ce ați convocat acest consiliu, *illustrissime?* De ce nu înțelegeți că nu v-am cerut nici *consilium*, nici *auxilium?* Că nu sînt *in luctu.* Că nu v-am dorit aici... Că atîta vreme cît ați depășit cu patru mii de soldați numărul aprobat de suveran, nu voi lupta alături de voi, socotindu-vă mai periculos pentru mine, decît pentru rebeli...

— Luați-vă hapurile excelență și *incipiam... Ad primum:* Sigismund va ridica tabăra la noapte... Domnilor, dacă vrem să fim loiali față de suveran, trebuie să-l lovim mîine în zori...

— Făceți-o, *illustrissime!* Acum dacă o voiți... Aveți binecuvîntarea mea!

Glasul generalului s-a subțiat, cum se subțiază mereu la fiecare consiliu militar, cînd el îi cere să-l lovească pe Sigismund și segnior Georgio se plînge că nu i-au venit silezienii cu Flanz, că n-au venit haiducii lui Rottal, că nu i-a venit proviantul sau că marchizul Ferrante Gonzaga n-a ajuns încă în poziția de așteptare și ajutor de la Tokaj. Este a cincea zi cînd Basta fuge de hotărîrea care decide soarta Transilvaniei.

— Ne vom da amîndoi binecuvîntarea, atunci cînd *instructiones militares* hotărîte în acest consiliu vor întruchipa voia împăratului.

— Beauri!... *Illustrissimul* mă ucide cu încăpățînarea!... *Mon Dieu*, mă ucide!

— De ce nu-l ucideți la rîndul vostru, monsegniore?

Este o clipă de tăcere. Glasul tăios al căpitanului Mihail Székely.

— Nu ne plac asemenea glume, excelență. *Illustrissimul* are dreptate! *Tempus fugit.* După mărturisirea nemeșului Ianoș Galffy, prins de Jivko Roșul, bagajele au și fost urcate la cocii.

— Ioannus Galffy, întreabă Basta, atît de încet, încît dintr-o dată simte o frică stranie de acest bărbat butucănos, care se ridică greoi din scaunul pliant florentin și ștergîndu-și obrazul buhăit cu batista, vine șchiopătînd la masa de consiliu pe care sînt întinse chărțile Transilvaniei.

—*Illustrissime*, căpitanul vostru l-a prins cu adevărat pe Ioannus Galffy de Szadon?

—Vă este prieten și credincios, excelență?

—Da, *illustrissime*. Îmi este cel mai bun prieten și cel mai loial serv... Pe Dumnezeu, îl răscumpăr de la căpitanul vostru!... Să-mi ceară ce vrea pentru sclavul acesta. Este dreptul lui să mă ruineze... Domnilor, dacă Ioannus Galffy de Szadon a spus că Sigismund ridică tabăra, mă supun... Îndatorați-mă *illustrissime* ordonînd ca acest nobil să fie adus în fața consiliului militar.

— Dacă Jivko o va voi... Stoichițo, să vină Jivko!

Prin pînza subțire care acoperă intrarea în cortul de consiliu militar se văd roiurile de țînțari dansînd în lumina zmeurie a amurgului. Pute a catran — gărzile se ung pe mîini și pe obraz să se ferească de înțepături, pute a zăpușală acră, a bălți stătute și a cai. Ofițerii își trag palme sonore vînînd gîngăniile care-i năpădesc. Simion i-a uns obrazul cu oțet de smochine. Țînțarii zumzăie ascuțit în jurul lui. Înțepăturile lor i-au umflat mîinile și pleoapele. Se simte soios și urduros, o neliniște zăcută îl copleșește odată cu bucuria adîncă, atotcuprinzătoare a împlinirii gîndurilor lui în rîndul faptelor politicești care-au cuprins în logica lor de fier, întreg Răsăritul. Încă odată istoria i s-a supus emanînd de la Io. Oștirea imperială este la porțile Transilvaniei, Io fiind cel care a adus-o aici, dincolo de toate adversitățile diplomaticești. Privește charta Transilvaniei fără s-o vadă. Vede doar, cu luminoasă limpezime, cum s-a întruchipat planul întoarcerii lui în Cetatea de piatră, prin lucrările cînd tainice, cînd cu armele, ale binecredincioșilor care-l slujesc prin vreme, ca un adevăr al acesteia. Cînd Io a fost cu oștirea la Kosiče, Buzeștii au strîns oștile Olteniei la Bîrlogu. Tot atunci Theodosie Rudeanu, ah, Theodosie, umbra lui rămasă în zidurile Tîrgoviștei,

care-a otrăvit fîntînile cetății, ale tîrgului și apele Ialomiței, care-a ridicat tîrgoveții și într-o singură noapte i-a urcat spre codrii, așa că Simion Moghilă s-a trezit Vodă peste pustietate, ascultînd noapte de noapte cornii și buciumele chemînd la răzvrătire. Polcurile leșești repezite să adune rumînii la muncile cîmpului au găsit satele băjenite. Au fost rărite de săgețile trase de prin hățișuri. Aude în sinea lui, cu limpede sunet, dangătele clopotelor de la monastirea din Deal, trăgînd în dungă, a vreme de restriște. Aude numele lui Mihai Vodă strigat la donjoane de umbre care ucid străjile leșești și trag spre cer săgeți cu foc tătărăsc, brăzdîndu-l de lumini și semne tainice. Theodosie și-a pornit războiul lui necruțător înlăuntrul palatului. Străji leșești ucise în hora mare, pictată de Mina, peste Călugărenii căruia Simion Moghilă a pus să se văruiască și pictorii lui de subțire au pictat intrarea în Tîrgoviște înconjurat de magnați și șleahtici... Cînd Io s-a mișcat de la Kosiče, Buzeștii au fost la Vîlcea. Simion Moghilă nu și-a mai putut stăpîni șleahticii și a fugit la Ploiești. Cînd Io a ajuns la Tokaj, Buzeștii care-au învățat din luptele cu Zamoyski, au căzut asupra lui Simion Moghilă întărit în tabere la Rîmnicu-Sărat, așteptîndu-l acolo pe frati-su, Ieremia, cu oștile tătarilor și ale pașei de Silistra. Săcuimea din Scaune s-a sculat în arme, cînd Buzeștii au strigat peste munți biruința lui Io Mihail Voievod. Au bătut din nou clopotele Tîrgoviștei pentru Io. Făgărășenii au ridicat în arme o mie o sută de cavaleri. Stanca este mai mult doamnă a Făgărașului, decît ostatica lui Sigismund. Între acesta și Moldova, stau săcuii dornici să-și răzbune martirii. Și Varvara Szuki. Și Velica, doamna. Și iobăgimea măcelărită de neamișii. Consuetudinarii și cnezii hațegani. Ideea înflăcărată în numele căreia s-au jertfit sub flamurile lui. Istoria întorcîndu-se la ea însăși. Recunoscîndu-se pe ea însăși, îmbogățindu-se pe ea prin arhiepiscopul răzvrătit Kutasy. Prin bacalaureatul răzvrătit Smyl Pisek de Chynov. Nu este însuși Io, un răzvrătit? Și nu acest fapt esențial i-a adus sub flamurile lui pe sîrbi și bulgari, pe greci și cazaci, pe ruteni și pe săcui, pe iobagi și pe neamișii de țară, nu acest fapt esențial a făcut să se înroleze zece mii de oșteni la Kosiče, Tokaj și Dobrițin, Dumnezeule, acesta este adevărul și cît greșește loialul căpitan Mihail Székely care vede în fluxul necontenit de oșteni spre taberele lui, doar atracția pe care-o împrăștie numele și nimbul lui de războinic și nu-i vede pe ungurii de pe hotare, chinuiți de bîntuirile turcești, tot atît cît de rechizițiile imperiale, ori pe pușcașii cehi, găsind gustul libertății pe cîmpia de luptă, ori pe croați, ori pe slovaci. Se îngrozește de conținutul acesta cumplit, purtat în tolbele oștilor

lui. Pe care nici sieşi nu şi-l mărturiseşte ca să nu se lase pradă nebuniei cumplite a răzvrătirii, dincolo de hotarele *Magnaei*. Închide ochii. Pînă acum *instructiones militares* au îmbrăcat prin timp şi pe deasupra spaţiilor unei jumătăţi de Evropă, planurile lui politiceşti temeinicite în lupta diplomaticească dată la Wiana şi Praha. Astăzi şi acum toată această lucrare uriaşă, care l-a îmbătrînit, stă în crugul ei. Bătălia cu Sigismund Báthory, care hotărăşte soarta Cetăţii de piatră. Care-i consfinţeşte gîndirea politicească. Şi destinul.

Închide ochii.

Posteşte cu pîine şi apă de cînd a ridicat tabăra de la Dobriţin. Cînd a pus piciorul în cel dintîi sat al *Magnaei*, la Săcuieni, cînd l-a învăluit cerul *Magnaei*, cînd i-a auzit pitpalacii şi graiul s-a înţeles pînă la capăt. Io nu putea fi altceva, decît domnul acestor pămînturi. Asta n-o poate pricepe segnior Georgio, care geme şi cere zeamă de năramză cu miere. Asta n-o poate înţelege Maria Cristierna şi împăratul, arhiducele şi marchizul Ferrante Gonzaga, Beauri şi Ibrahim paşa. *Magna* poate fi deopotrivă veşnicirea lui Io; ori pierzania lui. Sentimentul copleşitor că s-a întors. Este uşor, un fel de duh plutind pe deasupra acestor vechi pămînturi din miazănoapte. În bătălia de la Rîmnicu-Sărat, pan Andreas Tarnowski s-a rupt de şleahtă, predîndu-şi sabia lui Radu Buzescu. Ce Polonie visează pan Andreas Tarnowski?! Huruit de tobe. Intră Jivko Roşul, urmat de neamişul Ianoş Galffy de Szadon... Ianoş Galffy!... Ianoş Galffy!... Locotenentul Gărzilor Alba-Iuliei, cînd a fugit Chiaky. Cel care şi-a trădat cuvîntul ostăşesc şi onoarea de ofiţer. Glasul rece al lui segnior Georgio.

—*Mon Dieu*, domnule Ioannus Galffy! Ne-am revăzut mai curînd de cît ne aşteptam amîndoi... Beauri... Lassota să plătească din solda mea, cinci sute de taleri răscumpărare pentru acest brav...

— Face o mie, măria ta, spune Jivko...

Segnior Georgio mormăie. Îi tremură mîinile pe care şi le-a aşezat pe masă. Îi vede ochii bulbucîndu-i-se sub pleoapele umflate de înţepăturile ţînţarilor. Dintr-o dată, ştie! Dintr-o dată îşi aduce aminte. Ianoş Galffy l-a dezarmat pe segnior Georgio. Tot el l-a escortat de la Cluj la Alba-Iulia. Tot el l-a jignit, purtîndu-l într-o telegă ostăşească prin iarmarocul din Cluj, unde tarabagiii au zvîrlit în excelenţa sa cu plăcinte şi mere putrede.

— Face cinci mii, Jivko.

Segnior Georgio înverzeşte. Nu-i mai tremură mîinile. Spune cu glasul dintr-o dată ferm, rece şi stăpînit.

— Domnilor, voi hotărî cu *illustrissimul, instructiones militares.* Veţi primi ordinele noastre peste un ceas. Vă rog să vă retrageţi.

— Jivko! Aşteaptă rugămintea mea la cort... Ianoş Galffy ai ceva să-mi spui?

Omul tace. Îi trece prin priviri presentimentul morţii... Rămîne singur cu segnior Georgio.

— Acum, între noi doi, *illustrissime.*

— Voi să-i dăm bătălia lui Sigismund, chiar mîine, segnior Georgio. Flanz a venit ieri. Rottal, azi-noapte.

— Trupele lor sînt obosite.

— În schimb, Sigismund nu-i are pe turci.

— O ştiu, *mein Gott.*

— Atunci?

— De ce nu aşteptaţi, *illustrissime*, oştirea din Valachia? Este o greşeală de strategie pe care o faci. Cu oştirea mea şi cei zece mii pe care-i aveţi sub steaguri, generalul Georgio Basta se poate socoti un simplu spectator la tragedia Transilvaniei.

— Să lăsăm viitorul, pe sama viitorului. Voi bătălia cu Sigismund.

— O voi în egală măsură.

— Atunci? Repet: atunci?

— Cedaţi-mi-l pe Galffy.

— Vreţi să răzbunaţi prin forţa pe care o aveţi, o jignire personală...

— Adusă mie tot la adăpostul şi-n numele forţei. Vreau un exemplu pentru sigismundişti.

— Vă credeam mai diplomat. Ştiind că n-au nici o scăpare, se vor bate pe viaţă şi moarte.

— Voi folosi numai raţiunea forţei.

— *Vae victis*, excelenţă.

— *Pro publico bono, illustrissime.*

— Voi să fiu *di vanguardia*, excelenţă.

— Imposibil, *illustrissime.*

— Este una din raţiunile care v-au făcut să nu vreţi lupta?

— Exact.

— De ce?

— Mă tem!... Sînteţi un diavol de temut, *illustrissime*... În politică... În urzeala intrigilor. În trimiterea curierilor. În atragerea femeilor pentru scopurile şi machinaţiile voastre.

— Pe lîngă voi excelenţă, par un copil nou născut, care vrea să-l înveţe pe unul din cei mai cunoscuţi şi temuţi tirani ai Evropei.

— Mă onorați! Accept să ies din tabără, dacă acceptați să mărșăluiți *di bataglia.*

— Pe cine mi-l agățați în coadă?

— Pe prietenul vostru, colonelul Rottal, care va mărșălui *di retroguardia.*

— Sînt prinț suveran și *Exercitus Duci Generali.*

— Sînt *comandante generale dell'Ungheria Superiore.* Puteți să vă bateți singur cu Sigismund, unde și cînd o doriți.

— Este aceasta în folosul suveranului?

Segnior Georgio șchioapătă pînă la scaunul pliant. Rîde gros, *à la soldato* . . .

— Să lăsăm vorbele mari, *illustrissime.* Și voi și eu, ne slujim pe noi, sub flamurile Casei de Austria. Noi avem ideile și forța, inteligența și bărbăția, curajul și nebunia să înfăptuim acele idei. Casa de Austria ne oferă blazonul. Scutul. Și un anume *statu quo.* Ce veți face cu Transilvania?

— O voi da prințului ei legitim!

— *Mon Dieu,* nimic mai limpede . . . Acceptați ordinea mea de marș?

— Cine va comanda avangarda?

— Eu, *illustrissime.* Eu în carne și oase, așa ros de podagră și mîncat de colici cum sînt. Așa plin de toate invidiile lumii. Vă invidiez pentru pofta de mîncare ciclopică, pentru ușurința cu care primiți în patul vostru vivandiere și arhiducese, contese și sclave, dar mai ales pentru stupida dragoste cu care aceste femei vă înconjoară. Vă invidiez pentru nebunia lucidă cu care vă aruncați în politică. În luptă. În culisele curților. Pe Mefistofiles, *illustrissime* . . . Vă urăsc.

— Și eu segnior Georgio . . . Cine-mi spune că odată în apropierea lui Sigismund . . .

— Nu voi face ce-am făcut cînd ați fost la Șelimberg?! . . . Ori nu repet trecerea mea la Chiaky, pregătind pentru voi un nou Mirăslău? De aceea ați venit aci, în loc să atacați pe cursul Mureșului?

— Poate!

— Dați-mi-l pe Galffy și aveți cuvîntul meu de onoare că vă voi fi aliat credincios pînă la zdrobirea lui Sigismund.

— Îl aveți pe Galffy . . . Cum îi împărțim pe cei care ne-au jignit, excelență? Simt că-i vreți pe toți cei pe care Io îi vrea.

— *Madonna, illustrissime!* . . . În modul cel mai riguros cu putință. Pe cel ce va rămîne în dispută, îl vom spinteca în două, adjudecîndu-ne fiecare jumătatea ce i se cuvine . . . Cred că spionii voștri

știu mai bine decît Sigismund, ceea ce se întîmplă în taberele transilvane... Mai gîndiți-vă. Eu pot pierde o bătălie. Voi pierdeți totul.

— Sau cîștig totul, segnior Georgio. Sinceritate pentru sinceritate... Accept ordinea voastră de marș.

— Doriți să asistați la execuția lui Galffy?

— Mă dezonorează.

— Pe mine nu! Ce oră credeți că este potrivită pentru marș?

— Un ceas înaintea zorilor, excelență.

— Mă îndatorați dacă veți da ordinele de rigoare. Doresc să mă dedic în întregime plăcerilor răzbunării.

— Excelență!

— *Illustrissime!*

In *plaza de armas* corniștii sună adunarea căpitanilor pentru raport și ordine.

...Coboară prin straturi albăstrii de conștiință din care se desprind glasuri stranii pe care le aude și înțelege, glas cu glas și toate laolaltă. Glasul mamei, al Tudorei din cerdacul hanului plin de harabalele sărarilor și ale delurenilor veniți la Dunăre cu mere, să le dea pe pește sărat și icre. Glasul Velicăi citindu-i din Machiavel, al lui Josica citindu-și testamentul, al lui Calotă Bozianu șoptindu-i: Te-aștept, măria ta, că-s singur și-n pustie, neîmpărtășit și necuminecat, apoi alte glasuri care-l cheamă din cețuri; apropiate, ori îndepărtate, tot mai limpede al lui Baba Novac și al vel armașului Udrea și-al lui Ștefan Răzvan, duios al uzbecăi Habiiba și tînguitor, șoptindu-i vechile poeme; ori plîngînd; o mare de glasuri foșnind în infinite lanuri de albastru; o mare de glasuri așternute într-o altă mare de liniște deasupra căreia plutește el, mai mult se conține în liniștea aceea nețărmurită, fără nici un contur, în care nu vede nimic dincolo de aburii albaștri, învălătuciți, atîrnînd între două limite care nu pot fi numite cer, nici pămînt. O lume a nemateriei, care nu este încă spirit, nici conștiință. Poate doar amintire a faptului. Pentru că, aceștia ai lui, morții, nu-l bleastămă și nici nu-l învinuiesc. Doar îl așteaptă. Respinși de fapte, însingurați și neînțelegîndu-se îl chiamă doar, pentru a nu fi singuri în nepricepere. Apoi cade o ploaie de aur care-l purifică și care dă contur lumii aceleia nebuloase. Vede eptagonul în care este înscris cercul. Știe că se cîntă Imnul Soarelui și se lasă furat de magia incantatorie a cuvintelor care-l eliberează de sine, adîncindu-l în esența timpului. Iată triunghiul și trinitatea: Boiana, Studenița, Curtea de Argeș. Iată al doilea triunghi și a doua trinitate, trăind prin vreme fără să fie supusă numărului și succesiunii

— *Kalaha* — hrănind cu spirit și hrănită cu spirit de celălalt triunghi, de la Dunăre: Efes, Milet, Sarmisegetuza și iată triunghiul și trinitatea primă: Memphis, Lahore, Ciucaș, stînd în spirit la rădăcina numărului. Poarta. Este Io, la poarta Mezeșului, știe că se numește Gurăslău; și că acest Io, curge aici de la acea rădăcină a numărului pentru că zidindu-se pe sine în istorie și cînd spune Io, deopotrivă spune Pithagora și Zamolxis, sub numărul patru al celor patru litere: V.E.I.I. Thales memfiticul și Zaharia, profetul, Athanarihai rex și secolul lui Ulfila; totul înscris în salase și euganiane și Theodorikai rex; Vlakio Ekli Igiptia Ieglisia și tezele Marilor Vlahii, Kirano Kuyula ot Saka ot Lahor, Io Radu Nigru, Carol Sicilianul, Nicodim, Atila, cei patru lei din stema Olteniei ai lui Koșnilă-Asan, Sotir Ekli Ke Ongario Bane, dincolo de Posada și de Basarabi, dincolo de Decebal și de romanii lui Traian, asta este Io, aici, cel care-a pierdut știința respirației adusă din Tibet și știința astrelor venită din Efes și păstrată în Templul Soarelui la Sarmisegetuza. *Tao!* Poarta tuturor lucrurilor spirituale! Destinul i-a fixat-o pe pîrîul Zalău, în fața pintenului de deal pe care aseară, în 2 august 1601, joi, Sigismund Báthory și-a așezat tabăra. Trece prin straturi albăstrii de conștiință, din ce în ce mai dense. Toți anii lui și toate lunile și toate zilele și toate ceasurile, nesfîrșite clipe ale vieții se purifică într-o ploaie ciudată, spălîndu-se de neesență și Io rămîne Io Mihail Voievod, în conștiința timpului, căreia i-a găsit miezul prin cuget și faptă.

Aude trîmbițele haiducilor lui Jivko Roșul sunînd deșteptarea. Simte cu toți porii o prezență străină în cortul lui, pe dinafară de *Exercitus Duci Generali;* pe dinăuntru de conștiință a celei de a patra renașteri valahe. Pipăie camelotul cu care este învelit. Știa. Niciodată, în cuget nu s-a lăpădat de Iglisia. Fiori în stînga la atingerea lemnului dulce, de tei. Pipăie înfrigurat semnul. Deosebește sub degete cele patru cercuri. Cele patru oase încrucișate. Cele patru puncte. Sleiește în așternutul de blănuri. Sare de sub camelot, gol. Ridică pologul.

— Bună dimineața, măria-ta, spune Simion! . . . Răsare soarele!

Vătaful copiilor de casă, umbra și alter ego-ul lui, își dă sabia pe gresie. Pe icoana de lemn este sculptat chipul lui Io Mihail Voievod, purtînd deasupra frunții cununa de spini a martirilor.

— *Samudaia*, șoptește, cutremurîndu-se în sine pînă acolo unde eul intuiește esențele . . .

— *Mon Dieu!* Iată domnilor cîmpul nostru de bătaie pentru a-l înfrînge pe Sigismund, ori pentru a fi masacrați. *Illustrissime*,

încă din zori ați dat peste cap *retroguardia* rebelilor... Mi se spune că ați șarjat pînă în spatele taberelor lui Sigismund. *Tempus fugit.* Ce hotărîți?

Îl privește pe segnior Georgio printr-o pîclă deasă. Aproape că nu-l vede. Iglisia este aici. Nu Iglisia dogmelor străvechi. Ceealaltă. Clarvăzătoare. Deținătoarea tainelor timpului. Aceea pentru care timpul în înțelesul *Kalaha*, nu este decît un mijloc de a face rînduială în fluxul infinit al vieții veșnice.

— Cît este ceasul, Marcule?

— Opt și douăzeci de minute, măria-ta!

Primi-va cununa de martir astăzi? Ori totul nu este decît un simbol al vieții spiritului său? Este un semn de sfîrșit? Ori un semn al înțelegerii? L-a renegat Iglisia, după întîlnirea de la Tîrgoviște? Ori îl reprimește, nu între Închinători, ci acolo unde se păstrează sensurile istoriei!

Aude apele Zalăului susurînd vesel între pietre. A încălecat în zori. Bătălia aceasta este a lui. Se ține de trei zile pe urmele lui Sigismund, care n-a vrut să primească lupta, așteptînd oștile sangeakului de Temișoara. Astăzi nu se mai poate retrage, fără primejdia de a lăsa nepăzite toate trecătorile spre Huedin, Cluj și Dej. A luat dragonii lui Stanislas, ah, cît i-au lipsit roșii de țară; ori călărimea curtenilor și ieșind din tabără, a urcat pe sub coasta dealurilor din stînga pîrîului, condus de cneazul Albotă de la Ip. A văzut tabăra lui Sigismund scăldată în lumina diafană a zorilor. Conductorii înhămau în vreme ce călărimile, și-a spus că acolo sînt cel puțin douăzeci de mii de cai, înegriseră malul pîrîului la adăpat. Jos, la piciorul dealului, a văzut patru banderii purtînd culorile lui Chiaky, patrulînd valea dinspre Gurăslău, pe un tăpșan în stînga pîrîului Gurăslăului. În taberele imperiale de la Băila se suna masa de dimineață și adăpatul cailor. Cneazul Albotă i-a călăuzit printr-o goruniște, pe un fir de vale seacă, pînă-n marginea șleahului mare al Zalăului. A țîșnit de acolo, la șarjă, el purtînd doar platoșă și pe cap gugiumanul, să-l cunoască banderiile. Cei două sute de dragoni, cei mai mulți veterani din toate războaiele lui de după anul 1596, i-au vînturat pe neamiși în strigătele de mînie ale răsmiilor de călăreți cu caii la apă. A văzut aripa stîngă și dreaptă a taberei lui Sigismund. A văzut crucea drumului spre Zalău și Gurăslău, înțelegînd unde este greșala lui Sigismund, care căutînd înălțimile dealurilor s-a rupt de șleah, închizîndu-se între păduri și poalele Mezeșului. Gîndirea militară a fostului soț al Mariei Cristierna, nu merge dincolo de orbirea lui politicească. Segnior Georgio nu mai are colici. Ba

da! Are!... Se strîmbă — stă călare pe un cal uriaș, roib, țintat în frunte — și-a pus cuirasa și coiful, lenta de general comandant, îi are în spate, călări, pe gentilomii din gardă, apoi garda valonă cu drapelul trupelor din Ungaria de Sus, cuirasieri în cuirase albăstrii. Este un pinten de deal, căpitanul Mihail Székely îi zice Szadon și Basta nechează a plăcere gîndindu-se desigur la hoitul lui Ioannes Galffy de Szadon, expus după decapitare în piața tîrgului Tășnad, într-o țeapă înaltă, cu capul înfipt în altă țeapă, spectacol la care segnior Georgio a adus toți locuitorii tîrgului, mînîndu-i între lănci. După ce a pus preotul evanghelic să citească slujba morților, l-a decapitat. Unul din zece locuitori a fost tras în țeapă. Femeile au fost date trupelor. Tășnadul îl primise cu o seară înainte pe Sigismund în dangăte de clopote, încununîndu-l cu flori ca pe un victorios. L-a atacat azi dimineață pe Sigismund ca să-l silească la luptă. Ascultă trîmbițele acestuia sunînd intrarea sub steaguri.

— Vi se pare inexpugnabilă poziția lui Sigismund, *illustrissime?*

— Mi se pare greu de șarjat, excelență.

— Atunci?

— Trebuie să-l scoatem din tabără, la cîmp deschis.

— N-ați uitat Miroslo, rîde segnior Georgio.

— Nu!... Rămîneți aici, segnior Georgio... Lăsați-l pe Rottal *di bataglia*, cu toată artileria. Io, cu ai mei, voi închide aripa dreaptă, pe vale.

— Vă expuneți, *illustrissime!*

— Cu voia mea, excelență.

Basta își închide pleoapele roșii, bolboșate. Murmură — Beauri! Să se scrie în germană, italiană și spaniolă, ordinul de luptă.

— După planul *illustrissimului*, excelență?

— Este planul care-mi oferă cel mai bun teren!... Începe cu trupele *illustrissimului*... Colonele Pezzen! Ordonă intrarea în dispozitiv. *Illustrissime!*... Vă cedez onoarea celei dintîi șarje.

— Dacă va fi nevoie, excelență.

— Și cînd va fi nevoie, *illustrissime!*

I-a dat flancul stîng lui segnior Georgio să-i lase deplina libertate, așa cum segnior Georgio nu și-a luat pe umeri răspunderea acestei bătălii. La ospățul dat aseară de căpitanul Mihail Székely, căruia îi veniseră turmele și zece care cu vin de la Livada, segnior Georgio l-a lingușit spunîndu-i că numai ei doi pot înțelege cît este de arzătoare pentru Casa de Austria, fidelitatea Transilvaniei și existența la Dunărea de Jos a unui războinic ca *der Fürsten Michael*, Segnior Georgio, vorbind *à la soldato*, așa cum știe s-o facă foarte

bine, a elogiat devotamentul tuturor celor de față, devotament pus în slujba suveranului, imperiului, Sfintei Ligi și creștinătății. Din cînd în cînd îl privea verde și putred și el știa că segnior Georgio își bate joc de oștenii căpoși ai imperiului, care credeau cu sfințenie în aceste vorbe mari și mureau loial și vitejește pentru ele și cu ele în gînd, în vreme ce segnior Georgio făcea averi cu ele, vînzîndu-le în fața trupelor, în *plaza de armas;* la ospețele ostășești, sau prin cancelariile imperiului. Și a mai vrut ceva, segnior Georgio, călărind mereu în șaua devotamentului și a fidelității față de suveran. O patrulă valonă l-a arestuit pe Mîrzea care se întorcea dintre tătarii și moldovenii lui Sigismund, aducînd cu el patruzeci și doi de oșteni fugiți de sub steagurile vornicului Bucioc și tuiurile lui Adel-baatur... Segnior Georgio a strigat în fața cortului că aceștia sînt interpușii turcilor, cu care unelțește *illustrissimul.* Nu l-a potolit decît căpitanul Mihail Székely, care-l cunoștea pe Mîrzea încă de la Tîrgoviște. Segnior Georgio și-a cerut scuze în cort. Acuzațiile lui însă, zburaseră în tabere. Segnior Georgio își urmează urzelile cu perseverență diabolică. Vor fi cel puțin zece negustători de știri care vor scrie interpușilor din cetățile italice și germane că segnior Georgio a arestuit iscoadele tătarilor și turcilor cu care *Il Valacho* unelțește împotriva suveranului. Și la curte este destul ca Rumpf să asculte aceste zvonuri cu o singură ureche.

Își trage calul lîngă meklenburghezul uriaș al generalului. Basta îl privește de sub coiful din oțel șlefuit, cu ochii verzi, opaci și placizi. Îi vede uldorile umede. Negul vinețiu de la rădăcina sprîncenelor. Buzele groase.

— Vă temeți că nu voi lupta, *illustrissime?...* Domnilor, pe legea mea! Iată onorurile pe care ni le face Sigismund. Să le primim cum se cuvine!

Salva de artilerie umple valea Gurăslăului de trosnete dudуitoare. Clăbuci albi de fum se ridică în gogoloaie deasupra artileriei sigismundiste, tivind coama dealului. Segnior Georgio își trage spada.

— *Mon Dieu*, domnilor! Iată cei dintîi soli ai principelui!

— Săbiile afară, domnilor!

— Pe legea mea, porumbeii ăștia sînt destul de furioși Rauçigny.

— Au să pleznească de invidie, amice! Ascultă ce-ți spun.

Privește scena pe sub marginea gugiumanului. Ofițerii și gentilomii din garda lui Basta salută cu spadele ghiulelele înroșite de tuci, care trec sfîrîind pe deasupra drapelului imperial, fîlfîindu-și fitilurile aprinse. Fanfaronada și plezanteriile militare trec de la gentilomi, la gărzi și de la gărzi la *caballeria valona y de Slesia, y dos*

companias de lancas y una de arcabuceros a caballo y el regimento del coronel Pezzen cum strigase trupele în spaniolă un ofițer înalt, purtînd morion și cuirasă veche de pe vremea regelui Alfonso. Ghiulelele cad într-o rîpă plină de porumbe și mărăciniște. Pleznesc acolo, aruncînd în văzduhul limpede crengi rupte, bulgări de pămînt afumați de explozie și smocuri de frunze. Un iepure dolofan țîșnește din rîpă. Urcă priporul, trece printre picioarele cailor unei lănci de archebuzieri călări și ieșind pe marginea dispozitivului, țupăie vesel pierzîndu-se într-un pipirig, salutat de tunete de *vivat*. Cele șase piese de artilerie pe care i le-a împrumutat marchizul Ferrante Gonzaga la ordinul arhiducelui, urcă la galop botul de deal spre care jalonierii colonelului Rottal conduc trupele acestuia. Îl recunoaște pe segnior Mantovano, care-l salută fluturîndu-și pălăria. Segnior Georgio își întoarce calul spre el.

— O vorbă încă, *illustrissime!* Iată, bătălia voastră a început sub auspicii radioase.

— Este bătălia suveranului, segnior Georgio.

— Este bătălia voastră, principe... Peste două săptămîni nu mai aveți bani pentru solde. Transilvania vă este mai necesară decît aerul. *Mein Gott* vă conjur să nu faceți nici o mișcare pînă cînd nu vor fi intrat în luptă centrul și aripa dreaptă a inamicului.

Sînt singuri, pe marginea colinei. Vîntul aduce miros acru de salpetru.

— Mă legați de victoria, ori înfrîngerea voastră, excelență?

— Vă leg de încăpățînarea oamenilor mei, pe care-i cunosc pe dinafară, *illustrissime*. În dimineața asta nu se vor bate!

— Din ordinul cui, întreabă alb.

— Din propriul lor ordin. Sînt obosiți de aceste trei zile de marș. Și este tîrziu. A început să fie cald... Pe legea mea, nu se vor bate.

— Nici dacă trupele mele vor ajunge în tabără călare pe spinarea dușmanilor?

— Nici atunci. Vi-o jur!

Generalul îl privește dintr-odată altfel. Luminos și drept. Îl crede. Se gîndește la oștenii Țării, cu care-a trecut Dunărea călare, de atîtea ori în anii de după Călugăreni, noaptea, pe furtună, ca a doua zi să gonească la șarjă împotriva timarioților de Rumelia. Ori să cadă asupra cetățuilor dobrogene. Aceia nu aveau solde și acasă îi așteptau dăbilarii domnești. Parc-ar fi fost într-o vechime uitată toate acestea; ori i s-ar fi întîmplat unui mort.

— Aștept să deschideți bătălia cînd o veți voi, excelență! *Age quod agis!*

— Atunci să trecem la *argumentum baculinum*, *illustrissime!* . . . Domnilor! Sub steaguri! Începe petrecerea!

— Stoichițo! . . . Marcule!

Îl cabrează pe Sultan în clipa cînd răzbubuie a doua salvă trasă de artileria lui Sigismund. Compania de lăncieri strigă *vivat*. Pleacă la galop scurt auzind vîjîitul ascuțit al ghiulelelor care îi trec la trei lungimi de lance pe deasupra capului, ducîndu-se să explodeze în aceiași rîpă plină de mărăciniște, în rîsetele mercenarilor și-n măscările lor fără perdea!

Călărește la galop mic pe creasta domoală cu care se sfîrșește padina. Colonelul Rottal di Sendvoe își apropie murgul sprinten, arab, scară la scară. Poartă platoșă grea și coif fără vizieră, cu subarbă din zale argintie, prinsă de platoșă cu trei lănțișoare. Sub coif, cu sprînceana dreaptă ruptă de cicatricea aceea albă, cu bărbuța de drac unsă proaspăt, cu privirea crîncenă a omului care și-a cîștigat numele și averea lovind cu sabia, colonelul acesta care s-a legat de el dintr-un sentiment ciudat și încă nelămurit lui însuși, admirație și loialitate ostășească, acest colonel călărindu-i alături îi face bine.

— *Illustrissime*, iată ziua voastră hotărîtoare. (Îl hîrîie pe r, pare împietrit în sine, tăios, el însuși din oțel precum platoșa plină de turtituri). Am o parolă pentru voi, de la un prieten al vostru și un protector al meu . . .

— S-o aud, colonee!

— Popă scelerat, *illustrissime!*

Monseniorul arhiepiscop! Monseniorul Kutasy! Nu-i spune numele. Îl gîndește odată cu cel al colonelului de haiduci Rottal di Sendvoe. Odată cu lupta haiducilor de pe tot confiniul răsăritean al imperiului, care, iată, se unește astăzi cu lupta lui. Monseniorul Kutasy slujindu-și visele de libertate pentru Ungaria nu oficiază doar slujbe divine; prin care să implore ajutorul proniei. Monseniorul Kutasy a legat în fapt lunga lor dezbatere politicească de la Anul Nou 1601, cu tot ce s-a întîmplat în aceste șapte luni de pribegie și luptă diplomatică. Se răsucește scurt spre colonelul Rottal.

— Libertatea noastră, stă astăzi în mîinile voastre, *illustrissime* . . . Ordonați-mi!

Îl oprește pe Sultan sub un gorun vechi, rămuros, crescut pe un pinten al padinei înfipt în cîmpia Gurăslăului. Se vede satul spre stînga, sub poalele codrilor. Pare pustiu. În dreapta, la nici cincizeci de pași, segnior Mantovano, numai în cămașă, așază piesele de artilerie, secondat de domnul magistru în arte libere și trageri de

artilerie Toma Flasna. Pușcașii cehi ai companiei bacalaureatului Smyl Pisek de Chinov mărșăluiesc în răpăitul tobelor. Îl vede pe Smyl Pisek arătînd cu sabia, fiecărui ofițer, fanionul roșu înfipt de jalonieri între tunuri. Cete, cete, pușcașii împînzesc locurile dintre tunuri și din spatele lor. Se aud comenzile pentru încărcarea armelor și infigerea furcheților în pămînt.

— Segnior Georgio m-a asigurat că oștirea lui nu se va bate, colonele. Cel puțin în dimineața asta.

— O știam, *illustrissime*. Voiam s-o aud din gura voastră... Iată-mi trupele. Vă mulțumesc pentru încrederea acordată, așezîndu-mă *di bataglia*. Pe toți dracii, Sigismund nu va sparge dispozitivul pe aici. Vă mulțumesc de zece ori pentru tunuri. Pe legea mea. Tac, *illustrissime*.

— Îți cer două lucruri, colonele.

— Vor fi îndeplinite, chiar dacă ar fi să crăp.

— *Ad primum:* să macini centrul lui Sigismund. Lasă-l să intre în bătaia tunurilor. Oprește-l cu salve la poala dealului. Ține-l pe linia pichierilor pînă cînd vei vedea steagul meu albastru acolo!

— *Santa Maria! Illustrissime!*

Îi arată lui Rottal un alt gorun, parcă fratele acestuia, crescut în mijlocul padinei de dincolo de pîrîul Gurăslăului, în jurul căruia se văd corturile magnaților, albe și verzi și roșii, iar la mijloc cortul princiar, roșu, în fața căruia este înfiptă hampa înaltă cu steagul Casei Báthorea.

— *Santa Maria!* Și atunci?

— Atunci lași pedestrimea să masacreze pedestrimea lui Sigismund și arunci călărimea în golul deschis de mine. Îți las în pradă o treime din tabără. Cu garda și regimentul pe care-l onorezi, te rog, urmează-mă pînă la căderea nopții.

Se frînge în șa spre Rottal. Îl apucă de umerare. Șuieră!

— Rottal! Te conjur, adu-mi-i între săbii pe toți neamișii pe care ai tăi îi vor prinde. Rottal, ai de la mine totul, dacă mi-i aduci pe Chiaky, Moise Székely și Gaspar Kornis. Cel ce mi-l va aduce pe Máko, are cinci sute și titlul de căpitan. Stoichițo!... Să-i spui colonelului ce armuri poartă, ce blazoane au și ce culori la panaș și flamuri. Rottal!

Colonelul își mușcă buzele. Cicatricea din sprînceană i se roșește.

— *Illustrissime!* V-au văzut trupele... Vă așteaptă... Auziți! Vă aclamă!

Padina se umple de strigăte de *vivat* care acoperă tropăitul pedestrimilor, ropotul miilor de copite ale cavaleriei, chemările jalonierilor

care sună semnalul de recunoaștere al unităților. Vede norul de praf care se ridică deasupra oștirii lui Basta. Marșul oblic al unei companii de muschetari valoni, care vine să facă legătura cu aripa stîngă a lui Rottal. Din tabăra lui Sigismund se aud goarnele sunînd încălecarea catafracților. Dincolo de linia artileriei sigismundiste, vede patruzeci și cinci de gogoloaie plutind deasupra băștilor întărite cu lese și pămînt, se văd pedestrimile de pază la artilerie, dincolo de ele regimentele de pichieri și trabanți și, la aripi, ah, la amîndouă aripile, iată că intră în dispozitiv cavaleria nobiliară. Se ridică în scări. Un tăune bîzîie gros pe sub burțile cailor, care bat din copite, pleznind cuirasele călăreților cu cozile. Sub gorun e răcoare umedă. Lumina cade pe coifuri în fuioare subțiri în care plutesc gize cu elitre străvezii. Vede totul cu o limpezime dureroasă. Vede cavaleria nemerească a lui Chiaky în mulțimea ei de armuri strămoșești, sub miile de panașe multicolore, călărind spre aripa dreaptă a pedestrimilor, cu lăncile uriașe scînteind în soare. Înțepenește în scări.

— Rottal! . . . Moise Székely este al tău. Iată-l! . . .

Nu-și mai recunoaște glasul. Își aude inima svicnindu-i în tîmple. Îl năvălesc toate mîrșăviile acestuia. Îl vede la judecata de sub alt gorun, atunci cînd Baba Novac i-a rupt sabia. Îl vede cerșindu-i milă la Șelimberg, după ce-l trădase pe cardinal, principele lui legiuit. Îl vede căpitan general, jurîndu-i fidelitate, apoi îl vede la Otani, fugind la dușman și-l vede pe zidurile Hotinului rînjindu-i dintre noii lui stăpîni și-l vede la Mirăslău foindu-se pe cal, și-l vede izbind cu cizma în obrazul lui Baba Novac! Izbind cu cizma în obrazul lui Baba Novac. Arzîndu-l de viu pe Baba Novac . . . Pe toate i le-ar fi iertat. Numai loviturile acelea de cizmă în obrazul lui Baba Novac, nu.

— Măria-ta!

— Măria-ta!

Se simte apucat de umeri. Cineva îi trece o maramă mirosind a busuioc peste buze. Abia atunci știe că a răcnit numele trădătorului. Abia atunci știe c-a izbucnit în plîns. Ori poate în urlete nebune. Vede un călăreț singuratic, cu lentă și panaș alb, mizerabilul cum spurcă albul, călărind la galop dincoace de linia artileriei. Soarele îi cade pe coiful argintat, făcîndu-se țăndări. Țăndări strălucitoare țîșnesc din cuirasă. Călărește un cal negru, cu caparazon roșu și armură de cap . . .

— Rottal!

— Înțeleg, *illustrissime*, șoptește colonelul.

Moise Székely își scoate spada. Salută.

— Să nu-i răspundă nimeni!

A văzut tot ce avea de văzut. A văzut și catafracții lui Máko, la centrul dispozitivului, acolo unde trebuie să fie Sigismund. A văzut coifurile și tuiurile tătarilor, vînzolindu-se între călărețiii lui Moise Szekely și pedestrimi, pe direcția taberei lui Basta, unde akingiii, le-a descoperit tuiul, cred că se vor îmbogăți după înfrîngerea imperialilor. Îl întoarce pe Sultan, cu toate că Moise Székely sună pe corn semnalul provocării la luptă între hărțuitori. Tîlharul. N-a sunat chemîndu-l la luptă cavalerească. Ura care i-a înghețat gîndirea și i-a înțepenit încheieturile se scurge din el cleioasă și duhnindă. Dispozitivul lui Sigismund nu are nimic de temut. Nici un gînd remarcabil, ori măcar inteligent. Va fi o luptă nehotărîtă, de berbeceală, pînă cînd... Își clănțăne dinții.

Segnior Vicenzo Bombardier Mantovano îl apucă pe Sultan de dîrlogi.

— Cîte salve poruncești, măria-ta?

— Astăzi nu le mai număra, Vicenzo!

— Am trei sute de încărcături pentru toate tunurile.

— Dacă poți, trage-le pe toate...

— Am poruncit să aducă zece sacale cu apă pentru răcitul țevilor, doamne.

— Îl văd pe magistrul Flasna la trei din tunuri, Vicenzo.

— I le-am încredințat, doamne. Mă tem că este un artilerist mai bun decît mine.

— Unde-ți sînt falconetele?

Fața negricioasă, smeadă și inteligentă a mantovanului său loial se destinde într-un zîmbet plăcut.

— Doresc să-i fac o plăcere, măriei tale, decimînd cavaleria trădătorului Székely... Uită-te măria-ta în tufe!

Segnior Vicenzo Bombardier Mantovano îl duce pe Sultan pînă în buza măgurii. Pe clina acesteia este crescută o goruniște tînără, în care sînt ascunse în crengi, cele douăzeci de falconete cu patru și șase țevi.

— Am să trag cu mitralii, doamne și Dumnezeu mi-e martor că niciodată n-am așteptat masacrul, cum îl aștept astăzi.

— Să fie pe voia ta, Vicenzo! Cheamă-l pe Flasna.

Vine Flasna ținîndu-și coiful cehesc în mînă. I se văd încheieturile puternice ale oaselor în creștetul albăstriu, ras proaspăt. Îl întreabă dacă ar putea bate de aici, drept în coada banderiei care închide coloana cavaleriei de la aripa stîngă. Toma Flasna duce la ochi un fel de astrolab, mișcînd ușor o săgeată pe un arc de cerc din aramă.

— Pot, majestate!

(Toți cehii îi spun majestatea sa regele Daciei)

— Poți muta tragerea de la coada banderiei spre mijlocul coloanei?

— Pot, majestate!

— În cît timp?

— În cinci minute pentru primul tun.

— Și celelalte două?

— Gata de tragere în clipa cînd explodează prima ghiulea.

Toma Flasna vorbește limba de tabără, de parcă s-ar fi născut soldat.

— Toma Flasna! Vei trage cu un tun în coada banderiei și cu celelalte două în mijlocul coloanei.

— Toată ziua, majestate?

— Pînă în clipa cînd mă vei vedea plecînd la șarjă.

Toma Flasna pune un genunchi la pămînt.

— Tu Vicenzo trage în pedestrime. Aștept să aud falconetele.

Pichierii și pușcașii cehi strigă *slavă*. Sînt acolo, sub coifurile de Kosiče, cei șaptezeci și patru de bacalaureați, care vor să dobîndească meșteșugul armelor. Smyl Pisek de Chynov, în platoșă, cu eșarfa de căpitan, îl salută cu spada.

— Smyl! Soarta tunurilor este în mîinile tale!

— Onoarea și viața noastră în mîinile voastre, majestate!

Trece prin pîrtia făcută de pichieri. Îi vede nebărbieriți. Cu pleoapele roșii. Basta are dreptate. Apoi izbucnesc tunetele de *vivat* ale haiducilor pedeștri, care-l aclamă, ridicînd deasupra capului, în stînga, sacii de piele în care-și strîng odoarele și banii prădați dușmanilor uciși de ei pe cîmpul de luptă. Pedestrimile stau în linie pe douăsprezece rînduri. La adăpostul lor intră în dispozitiv, pe coloane, cavaleria. Bosniaci și unguri, croați și muntenegreni, slovaci și dalmatini, uskoci și călăreți din Bilo Goaci sau Pohorje sau de la Nova Gorica. Se strigă Allah, Santa Maria, Issus, Mein Goth, se strigă Mihalj Vojvoda și Rottal «smîrt Zigizmunda», apoi se face tăcere și se aude glasul hîrîit și spart al colonelului Rottal care după ce le aruncă vorbe de alint, făcîndu-i «păduchioșii mei plini de toate bolile lumești» și «bețivanii mei nenorociți» la care companiile se răzgîie, strigîndu-i «diavol blestemat», le spune că, iată, slujesc astăzi sub un principe vrednic să fie monarhul Evropei, care se bate pentru libertatea tuturor și care nu cere pedestrimilor decît să oprească aici armata unicoiului; iar cavaleriei nu-i cere decît să gonească pînă-n tabăra aceluiași unicoi, unde li se dă tuturor, o treime din tot ce vor găsi în corturile nobililor. Toată această cuvîntare este plină de

aluzii obscene, ori deșuchiate, la care haiducii rîd în hohote. Colonelul Rottal di Sengvoe își trage spada. O ridică deasupra capului. Nu mai ride nimeni. Oștenii intră în rînduri. Înlemnesc.

— Pentru victorie, *vivat*! strigă Rottal.

Oștenii răspund cu un *vivat* scurt, strigat de trei ori. Drapelele se pleacă. Ofițerii dau onorul cu spadele.

— Am înțeles totul, *illustrissime*!... Domnilor, am cuvîntul vostru de onoare că *illustrissimul* domn Michael, este asigurat *di bataglia*?

Alte trei salve de *vivat*... Își scoate gugiumanul. Li se pleacă din șa. Îl îmbrățișează pe Rottal, de-a călare. Îl pune pe Sultan la galop și trece în lungul liniilor de luptă, stîrnind colbul ușor al tăpșanului păscut pînă ieri de vitele celor din Gurăslău...

— Pe legea mea domnilor, pariez unu contra patru, că ghiuleaua asta cade exact în capul acela de fier mascat ca un c... de struț, strigă domnul locotenent Pistol H. jucîndu-și calul pag în fața companiei de gardă.

Compania răspunde cu un fluierat lung, imitînd șuierul ghiulelei pornită din tunul numărul unu al magistrului Toma Flasna. Ghiuleaua se arcuiește peste valea Gurăslăului unde atinge săgeata maximă. Coboară șuierînd peste artileria lui Sigismund. Trece de jumătatea coloanei de cavalerie a lui Moisă Săcuiul. Se înfundă între lăncii. Un țîșnet roșu izbucnește în capul banderiei care închide coloana și ofițerul cu o pană roșie de struț la coif este săltat în sus, cu cal cu tot. Muschetarii strigă *vivat* pentru artileriștii care nu-i aud. Domnii archebuzieri din compania de Carniolya strigă Iezus Maria. Li se văd de aici numai crestele coifurilor. Și-a așezat toată pedestrimea dincoace de pîrîul Zalăului, într-o luncă tînără, plină de mierle și de sturzi. Văzduhul frige. Deasupra oștirii lui Sigismund se ridică valuri tremurătoare de aburi străvezii. Tăunii bîzîie îndîrjiți pe sub burțile cailor. Stoichița de Strîmba scrie în terfelogul deschis pe arcada șeii numărul salvelor de artilerie tras de la Sigismund și cel tras ca răspuns de cei doi artileriști ca și de artileriștii lui Basta. Aude călărimea cuirasată intrînd în dispozitivul *cuneus*, mascată de făgețelul tînăr cățărat pe rîpa care-l apără de vedere din spre dușman. Jos, pe un șleah uscat, undeva în spatele pedestrimilor, cîteva zeci de călăreți trag după ei, la galop, crengi lungi și stufoase tăiate din goruni, care stîrnesc nouri de colb auriu. Zăngănitul greu al scărilor. Al cuiraselor ciocănite cu lăncile. Zăduf. Tăuni. Roiuri de musculițe care-i intră în ochi. Doi călăreți se desprind din garda lui Sigismund. Sînt urmați de o jumătate de banderie nobiliară.

De cîteva zeci de tătari. Trec la trap printre cavaleria lui Moisă Săcuiul și catafracții lui Máko. Coboară coasta la galop mic. Îi poate număra. Sînt cincizeci și doi de călăreți învălmășindu-și cuirasele, bașmeturile, coifurile și calpacele, care-i defilează prin față, la nici opt sute de pași, galopînd spre locul de unde se ridică nourii de colb. Sigismund nu știe ce se întîmplă acolo. Își mușcă mustața. Zăduful îi încleiază gîndurile. Simte sudorile curgîndu-i pe piept. Pe șira spinării. Platoșa îl frige. Miroase a oțel încins. A sudoare de cal și curelărie dată cu unsoare de bursuc. Stă într-un fel de surpătură deasupra căreia au crescut doi ulmi gemeni, năpădiți de iederă sălbatecă. Surpătura se prelinge pe sub buza dealului împădurit, poate pădurii îi zice Cioara, nu știe pentru că, Albotă, cneazul din Ip, este dus cu Marcu să așeze cuirasierii pe șleahurile tăiate pentru trasul butucilor de la codru.

Un sunet aspru de corn. Lancea roșie a cavalerului Albrecht von Ettelbruck țîșnește dintre aninii de pe Valea Zalăului, unde stătuse la pîndă cu scutierul sarazin și steagul de călăreți croați. Cel venit în Răsărit să găsească Binele, Frumosul și Adevărul, doctor în *diversis artibus*, cade în flancul privighetorilor lui Sigismund. Vede lancea cumplită a cavalerului străpungînd un cuirasat cu armură albastră. Tătarii fug în galop nebun strigînd *Allah*! Croații își gonesc victimile spre cei cîțiva haiduci ai lui Rottal răsăriți ca din pămînt la capătul goruniștei unde sînt ascunse falconetele lui Mantovano! Masacrul se întîmplă pe loc. Nu se iau prizonieri pentru răscumpărare. Îi vede pe croați descălecînd. Dezlegîndu-și sacii pentru pradă de la oblinc. Strigăte de mînie la flancul stîng al călăreților lui Moise Székely. Un răbufnet fierbinte de vînt. Ghiulelele artileriei imperiale cad la răstimpuri egale pe oștile lui Sigismund. Unu! Unu! Doi! Unu! ... Unu! Unu, doi!... Unu! Toma Flasna bate îndărătnic mijlocul și coada coloanei lui Moisă... Mantovano face găuri în trabanții negri și cei ai Clujului. Ghiulelele cad mereu în același loc. Trei... Trei... Trei... Acum cad înaintea locului plin de cadavre și de răniți care se tîrăsc afară din rînduri... Două!... Una!... Două!... Ofițerii de trabanți își scot oamenii din foc. Rămîn locuri goale între companiile de trabanți. Artileria lui Basta trage în călărimea de la aripa stîngă.

— Cîte salve, Stoichițo?

— Cincizeci și șapte, doamne!

Galop. Vine Marcu asudat sub morion.

— Caii sînt leșuiți de sete, măria-ta!

— Ai tocmit cuirasierii, Marcule?

— Tocmit, doamne!
— Să descalece. Să slăbească chingile.
— Şi adăpatul?
— Nici un adăpat! Sub pedeapsa cu moartea. Să doarmă sub cai.

Vede steagul galben de la segnior Georgio fluturînd de trei ori deasupra artileriei imperiale. Vede atelajele aduse la galop. Îşi aduce aminte de Mirăslău. Aşa a fost şi atunci.

— Cît este ceasul, Stoichiţo!
— Două, măria-ta.

Dispozitivul lui Basta se frînge. Companiile şi escadroanele întorc spatele inamicului. Alt steag galben la artileria lui. Aceleaşi manevre. Se înhamă caii la tunuri. Se încarcă ghiulelele la căruţe. Rottal îşi întoarce pedestrimea printr-un marş dezordonat. Călăreţii ies din dispozitiv la galop. Se duc grămadă la pîrîu.

— Iscusit Rottal, doamne! spune Stoichiţa, e lac de apă, roşu şi-l priveşte ciudat, ca pe un mort.

Escadroanele lui Rottal se rotesc la adăpat într-o rînduială de fier. Le vede stindardele şi culorile, rotindu-se unele după altele. Văzute de aici, unităţi galopînd printre alte unităţi, pedestraşi care şi-au făcut muschetele piramidă şi acum se scaldă goi în pîrîu făcînd larmă, trupele lui Rottal, adică centrul oştirii imperiale, pare că se debandează. Stă înţepenit în şa. Dacă Sigismund atacă acum, toată nădejdea este în falconetele lui Mantovano ascunse la poala dealului; în trupele arhiducesei şi markgrafului de Bürgau, gata de luptă sub luncă. Sudoarea îi intră în ochi. Îi curge sărată pe buze. Trîmbiţele din tabăra lui Sigismund. Îşi aude inima zvîcnindu-i în tîmple... Un galop scurt. Marcu.

— Sună descălecarea, măria-ta!

Închide ochii. Aproape că-i vine ameţeală. Simte dintr-o dată setea uscîndu-i mînţile. Îi vine să se arunce înzăoat în apa transparentă şi radioasă, care şuşoteşte vesel la piciorul rîpii.

Chiaky şi Moise Székely au fost la Mirăslău. Au văzut acolo manevra lui Basta. De ce nu cred că şi aici, la Gurăslău, se va întîmpla acelaşi lucru? Aude caii gărzii rozîndu-şi zăbalele. Muchia de pămînt galben, înierbat, se înfige adînc în valea Zalăului. Mai înaltă decît spinarea dealului pe care oştirea lui Sigismund ieşită din dispozitiv se pregăteşte pentru odihna de noapte. Vede focurile aprinse în tabără. Căruţele cu boii tăiaţi pentru cină coboară pe tăpşan de undeva, din spate, unde se vede un pîlc de goruni, o stînă şi cîteva colibe de

păstori. Stă trîntit în fînul înalt, aromitor. O furnică roşie i se urcă pe mănuşarul de oţel al stîngii. Soarele este încă sus, trecut în spatele văii Zalăului, spre asfinţit. Acolo unde a rămas lumea căreia i-a cerut ajutor. Stă în fîn, deasupra lui se arcuiesc crengile unui măceş, cerul de început de august este palid şi străveziu şi aproape de el trec în zbor ciudat prigorii zmălţate albăstriu, cerînd ploaie. Ura neagră, oarbă, dospită toată ziua în arşiţă, ura care i-a otrăvit sîngele clipă de clipă, i s-a scurs picătură cu picătură în inimă. Stă asudat şi copt în oţeluri acolo sub măceş, priveşte lacom şi hain tabăra lui Sigismund în care catafracţii sînt traşi din şei cu scripeţii, sînt acolo zeci de scripeţi înşiraţi în faţa corturilor nemeşeşti şi el vede limpede cum călăreţii intră sub ei, cum li se petrec frînghiile peste mijloc, cum sînt ridicaţi din şei şi lăsaţi la pămînt; vede dispozitivul pedestrimii desfăcîndu-se, dar mai ales vede artileria rupîndu-se tun cu tun din poziţia ei inexpugnabilă şi la trap domol, întorcîndu-se în tabără. I se pare că vede tunul *Rodholfus*, turnat de Mantovano la Alba-Iulia, (ţeava de aramă bine lustruită şi acelaşi atelaj de şase cai albi). O mie de alte amănunte, pichierii aşezîndu-şi lăncile pe afete, trabanţii negri scoţîndu-şi coifurile, forfota ofiţerilor şi a jalonierilor; totul petrecîndu-se în afara lui, ca şi cînd ar fi străin de acest spectacol jalnic prin neghiobia lui Sigismund. El măcar a trecut Lopadul cu biata lui oaste iobăgească gata de luptă. Cine a săpat în dulcea carne a teiului chipul lui Io, încununat cu coroana martirilor? Şi gîndul acesta îi este străin, cu toate că îl trece un fior aspru şi se gîndeşte dintr-o dată la moarte, ca la un dulce balsam mîntuitor.

N-a obosit Io! Nu teama de luptă îl încovoaie. Altceva îl macină din noaptea aceea în care Maria Cristierna i-a spus deschis că vrea să-i fie soţie şi cînd ea nu se înspăimîntase încă de tot ce acest matrimoniu aducea în ordinea politică a imperiului şi Răsăritului. Cînd ea încă judeca copilăreşte că matrimoniul ar fi dus-o cu glorie în scaunul princiar din care fusese alungată ruşinos şi pe nedrept, de acesta, care şi-a trăit viaţa cu o uşurinţă bolnavă şi care acum, cu aceeaşi uşurătate îi pregăteşte pe ai săi pentru moarte. Io şi-a luat pe umeri povara acelui matrimoniu cu implicaţii adînci pentru *Magna*, gîndind nu numai la ajutorul Habsburgului pentru astăzi; dar la o altă cumpănă a puterii la Dunărea de Jos. Şi acum, aici în fînul de la Gurăslău, privind furnica roşie care i se urcă pe cotarul din oţel, şlefuit cu piele de rechin, Mihail cel de după Io, el, bărbatul acesta zăcut în sudori, se simte slab. Slab în faţa Mariei Cristierna. Slab în faţa Stanchii. Slab în faţa viitorului a cărui mînă a silit-o ceas de ceas şi an de an şi el, viitorul, iată, nu s-a întrupat după vrerea lui

Io, el, viitorul își ia straiele prezentului după alte legi decît vrerile lui Io și Io se vede dintr-o dată spînzurat deasupra hăului, parcă ar sta așa înzăuat agățat deasupra acestei văi, între oștirea imperială și cea sigismundistă și pentru întîia oară în acești ani se simte părăsit de sine însuși...

— Măria ta!... Doamne!

— Unchiule!

Știe!... Iată și ceasul Gurăslăului...

— Repezi-l pe Pistol la Rottal și la Basta, Marcule. Să înceapă... Încălecarea, Stoichițo!... Să-mi stai în dreapta!... Cît este ceasul?

— Patru și douăzeci și unul de minute, măria-ta!

...Basta este loial. Ceasurile cinci după amiază. Din norul de praf stîrnit de căruțele de la convoaie care au tîrît după ele grape din crengi, îndreptîndu-se spre înapoi, iese în pas viu dispozitivul de oțel al lui Basta. Se pleacă ușor peste gîtul lui Sultan. Îi răsfiră coama cu degetele prinse în mănușare. Regimentele de pedestrime imperială coboară în pas viu clina dealului dinspre Gurăslău. Steagurile atîrnă pe hampe. Ofițerii mărșăluiesc cu spadele la umăr. Tobele bat cadența în ritm viu. Cavaleria lui Basta, cea valonă și de Silezia, cu lăncile lungi vîrstînd cerul. Cu soarele scînteind pe armuri. Este o rigoare rece, neînduplecată în acest marș al mercenarilor, care se bat pentru solde și viața lor. În fața companiilor de muschetari și archebuzieri aleargă jalonierii care încearcă pămîntul cu vîrful furcheților. Unde dau de piatră ridică un fanion galben. Nu se poate executa o tragere... Unde dau de pămînt moale, în care se poate înfige furchetul, ridică un fanion roșu. Abia vede aripa stîngă a lui segnior Georgio.

Iată-l pe Rottal. Pedestrimea și călărimea lui se lasă ușor spre apa Zalăului. Diavolul. Își lasă singur aripa stîngă descoperită. Aripa stîngă unde sînt ascunse în bunget falconetele cu șase țevi ale lui Mantovano. Închide ochii. Ascultă în sine chemările pripite ale trîmbițelor din tabăra lui Sigismund. Ropotul nebun al tobelor. Chemările disperate ale cornilor. Se sună încălecarea, de-a valma cu intrarea în dispozitiv, alarma, amestecată cu înhămarea la tunuri, se cheamă jalonierii și se poruncește pe trîmbiță stingerea focurilor. Ascultă zarva de sunete nebune. Ascultă miile de tropote, tocsinele, ramătul celor peste douăzeci de mii de luptători care-și caută armele, caii, șeile, steagurile. Îl întoarce pe Sultan. Îl are în stînga pe Marcu. În dreapta pe Stoichița. În spate pe Simion și biv vel banul Mihalcea Karatzas vîrît într-o za de Damasc, albastră. Mîrzea cu garda și drapelul *Magnaei*. Ulmii. Cerul. Prigoriile. Trece la trap ușor prin

flancul gărzii acesteia, care l-a apărat în toată pribegia. Trece la trap prin flancul companiei de gardă de la Orth, înghesuită pe un fir de vale seacă. Nimeni nu salută. Nimeni nu strigă *vivat*. Doar el ridică deasupra capului barda de luptă, simțindu-i lănțugul alunecîndu-i pe mînecare. Escadronul lui Stanislas în vîrful *cuneus*-lui. Dragonii poloni rămași credincioși. Cuirasierii markgrafului. Cuirasierii arhiducesei. Platoșe. Aripi de lebădă. Coifuri germanice. Lănci în spirale albastre, ori verzi, ori albe. Fanioane. Cai uriași. Mustăți fioroase sub coifuri. Oțel. Spade. Cai fornăind. Bătînd pămîntul cu copita. Cu spume la bot. Arși de sete. Trece prin flancul lor la galop mic. Coloana de patru se pierde în codru. Umbră. Răcoare. Pînze diafane de păianjen agățate de crengi. Adevărul lui de astăzi. Oțel habsburgic. Flamuri habsburgice. O poiană mare. Un tunet de *vivat*. Iată-i... Neamișii de țară scăpați de la Mirăslău. Călărimile de moțogani. Cneazul Albotă de la Ip. Contele Darahi Ianoș de Tujon. Acolo, cuirasierii. Aici, aceștia, o mie de săbii, dolame și dolmane, căciuli și coifuri vechi, sulițe de carpen afumat și altceva, dincolo de spaima oțelului; ceva negrăit de duios, negrăit de profund și omenesc, acel altceva sfîșietor legat de el, Mihail omul și de Io, Mihail domn, neputîndu-se tălmăci în vorbe; atît că se smulge din șa, își zvîrle mîna stîngă în sus și dintr-o dată își găsește glasul cu care strigă numele urii și al răzbunării, cheamă toate cuvintele fierbinți, pline de ranele lor și ale lui, se lasă pradă șuvoiului aceluia fierbinte care le aduce aminte de sfîșierile lor de la Mirăslău și în furcile nemeșimii și în sălile de tortură și în beciurile castelelor, care le tălmăcește silniciile, miile de silnicii pe care le-au răbdat și acum Io îi cheamă la luptă, pe el chemîndu-se cu ură aprigă și clocotitoare. Le spune că va despica oastea lui Sigismund cu cuirasierii. Ei să intre în spărtură și pînă la noapte să hăcuie fugarii și...

Tace. I se zbate pieptul sub platoșă.

— Și să mi-i aduceți la scară, vii, pe asupritorii voștri și-ai mei, pe Chiaky să mi-l aduceți, din iad, ori de sub grămezile de morți, pe Moisă să mi-l tîrîți la picioare, auziți voi, cine mi-l aduce pe Moisă, va fi stăpînul averilor lui... Conte și voi moțogani, Moisă!... Pe Moisă îl voi. Pe Moisă!

Strigă. Își simte dintr-odată buzele uscate.

— Apă, șoptește.

I se aduce apă într-un coif. Apă rece, cu cîteva frunze uscate în ea. Cu gust de săpunăriță. De piatră și de izvor. Aceia se uită la el cum bea apa. Cum i se scurge apa pe barbă. Pe grumăzarul din oțel.

— Să-ți fie de bine, măria-ta, spune un moțogan chior.

— Amin, dragilor mei.

Îl întoarce pe Sultan. Pe sub frunzeturile verzui ale codrului se prefiră venind dintr-o depărtare fără seamăn, chemări de trîmbițe și cele dintîi salve de artilerie . . .

Este cea dintîi bătălie pe care o vede în întregimea ei. Știe, din clipa cînd și-a reluat locul de priveghi de sub cei doi ulmi, că toate zbaterile și năzuințele, durerile spiritului și voluptățile cărnii, cad în uitare. Că n-a mai rămas din el decît ura și setea de răzbunare. Și soldatul . . . Soldatul care urmărește cu ochi rece încălecarea celor două cavalerii, a lui Chiaky și Moisă, încălecare pripită, cu banderiile ieșind pe linia unde-au stat tunurile, ca la adăpostul lor pedestrimile să intre în dispozitiv. Companiile de trabanți aleargă acolo unde-i cheamă jalonierii. Călărețiii lui Moisă intră în rînduri din galop, stîrnind nori de colb. Tot tăpșanul este plin de escadroane la galop. De companii care se formează pe loc. De stegari care aleargă în fruntea unităților. Semnalul de șarjă. Cea dintîi pleacă la trap călărimea lui Chiaky. Aude pînă aici scîrțiitul scripeților care trag catafracții în sus. Oamenii de arme aduc caii sub călăreți. Máko va fi gata de luptă peste un ceas. Călărimea lui Chiaky intră la galop. A lui Moisă coboară priporul în trap mic. Pedestrimea lui Basta s-a oprit. Vede țevile muschetelor căzînd pe furcheți. Un braț de oțel compact, coif lîngă coif, înfipt în tăpșanul din fața Gurăslăului; Basta, asupra căruia se prăvălește într-un tropot asurzitor cavaleria împlătoșată a marii nemeșimi transilvane. Lăncile se pleacă pentru împuns. Un gol, centrul cu Rottal, stînd nemișcat pe buza dealului, asupra căruia năvălește călărimea lui Moisă. Nemeșime cu panașe multicolore. Moldovenii vornicului Bucioc — o trîmbă de cușme negre, sclipetul săbiilor rotite deasupra capetelor, apoi akingiii și tătarii. Caii deapănă tăpșanul în copite. Cu fiecare clipă care trece în goană, Moisă se rupe de tabără, arătîndu-i flancul. Nu în flanc va izbi. În golul lăsat în tabără de Moisă va izbi. Înțepenește în șa. Niciodată o călărime de aproape zece mii de săbii nu i-a oferit flancul ca acum. Își mușcă mustața. Dumnezeule, răbdare. Dă-mi rabdarea sfinților, Doamne. Depărtarea dintre cele două oști este înghițită nebunește. Ies din rînduri, gonind buimac înainte, caii care nu mai pot fi struniți . . . Privește halucinat goana superbă a celor două cavalerii. Pe sine se vede acolo. Uitase . . . La aripa stîngă răzbubuie tunurile imperiale. Ghiulele se arcuiesc scurt, lăsînd în urmă zece arcuri subțiri de fum. Explodează în jerbe violet sub picioarele cailor din escadroanele virfului. Călăreți aruncați înainte, căzînd pe lănci. Caii din urmă

năvălind asupra celor căzuți, dîndu-se peste cap, strivindu-și călăreții sub ei, ridicîndu-se și gonind nebuni pe margini... Ropotul des al salvelor din goruniște. Recunoaște falconetele lui Mantovano. Salvă după salvă biciuie cu mitralii și zburături cavaleria lui Moisă. Vălmășag de oameni și cai seceraţi din față. Apoi cele șase tunuri. Trei ghiulele pe mijlocul trîmbei în șarje, trei pe trabanții care pornesc la atac în răpăitul tobelor. Rînchezat jalnic de cai. Glasuri chemîndu-l pe Isus. Akingiii și tătarii își întorc basmeții din goană. Ocolesc companiile de trabanți. Urcă dealul strigînd *Allah*. Falconetele și tunurile rup șarja. O veșnicie de cînd stă înlemnit în șa. Basta își împinge aripa pieziș, între Gurăslău și călărimea lui Chiaky care trece prin exploziile artileriei și se lovește de salva muschetarilor. Salvă. Altă salvă... Simte aprig dorința ca biruința să nu rămînă de partea pedestrimii. El însuși nu este decît un luptător călare. Dumnezeule, Chiaky trece prin salvele repezi ale valonilor. Trîmba de călăreți se înfige între companiile de archebuzieri, acolo unde se cască un gol înconjurat de răpăitul des al salvelor. Vălmășag. Praf greu. Și Moisă? Asupra lui Moisă — mii de cai rotindu-se în goană să scape din salvele ucigătoare ale falconetelor — se repede la atac în pas viu, pedestrimea lui Rottal.Valea Gurăslăului se umple de fum. Pedestrimea lui Sigismund atacă la sabie. Companiile așezate în coloană năvălesc în golurile lăsate de cavalerie. Centrul și aripa stîngă a oștirii sînt lovite din plin de toată armata lui Sigismund.

— Măria ta!

— Văd, Marcule!

Pe geana tăpșanului dimpotrivă, steagul mare al principatului Transilvaniei. Alături flamura Casei Báthorea. Recunoaște panașul lui Sigismund. Îi recunoaște armura suflată cu argint. Se sleiește în el. Mîna cu barda îi atîrnă moartă. În dreapta, armura neagră a lui Gaspar Kornis. Așa cum a văzut-o sub Gregoriberg, la Șelimbăr. Așa cum a văzut-o îndeaproape, atunci cînd căpitanul general al cardinalului Andrei și-a aruncat spada sub picioarele lui Sultan. Furgonul negru în care Gaspar Kornis și-a adunat trupul și capul fratelui său, decapitat în curtea palatului. Nepoatele lui Gaspar Kornis trăgîndu-l de barbă și mustăți. Alba-Iulia... Sudoarea îi țîșnește din trup, umplîndu-l de ape vîscoase. Galopul nebun al unor cai. Locotenentul Pistol H. cu pelerina ferfeniță, plină de sînge și salpetru, cu chiaguri de praf cenușiu pe obraz, escortîndu-l pe căpitanul Beauri! Urcă tăpșanul la galop răzbit.

— *Illustrissime! Segnior mio* vă ordonă să atacați!

Strigătul i se pare piţigăiat şi rostit aici, sub ulmi şi-n zumzetul miilor de gîze, străin. Segnior Georgio se grăbeşte de data asta. Se grăbeşte şi i-l trimete mereu pe acest Beauri complotist fără har, ca să-l provoace cu obrăznicia lui fără margine.

— Marcule, întreabă-l dacă-i este sete. Ori dacă zăduful nu-i face bine.

Bătălia se pleacă spre crugul ei. Simte din văzduhuri, cum se apropie clipa aceea unică, singura clipă din nesfîrşirea de clipe a zilei de 3 august 1601 care înseamnă istorie. Cineva îi spune căpitanului valon că orice cuvînt nelalocul lui rostit aici, îl poate costa capul. Acela răspunde tare că *segnior mio* luptînd ca un adevărat soldat în mijlocul gărzii şi cavalerilor săi — *hebbe nel principio della bataglia una buona moschettata nel petto, ma era contrarmato* şi că numai laşii pot sta indiferenţi cînd aripa stîngă suportă greul atacului. Laşii ori trădătorii care lui îi produc în mod egal aceeaşi scîrbă.

— Aduceţi-l aici, şopteşte.

Nu se uită înapoi. Vede doar încleştarea cumplită a celor două pedestrimi. Vede flamura Casei Báthorea, armura argintie şi armura neagră coborînd dealul urmate în pas viu de rezervele acelui principe nenorocos şi nechibzuit, vede golul rămas între călăreţii lui Moisă şi akingiii, care se se vînzolesc pe marginea taberei sigismundiste; vede flancul stîng al întregii oştiri, cu catafracţii lui Máko încălecaţi, urmîndu-şi stăpînul pentru care l-au trădat pe Io, cel care-i onorase în toate luptele lui, cinstindu-i pentru Şelimberg ca pe principi.

Îl vede cu coada ochiului pe Beauri adus între doi cazaci uriaşi din gardă. Stepan, basul şi Taras, tenorul. Valonul strigă că nu s-a pomenit în toate oştirile Europei un asemenea act samavolnic îndreptat împotriva curierului unui general suprem, trimis cu ordine pe cîmpul de luptă. Mai ales că acest curier este un căpitan imperial.

— Un mîrşav urzitor de mişelii, strigă . . . Purtaţi-l prin faţa gărzii de la Orth fără sabie, legat de şa, cu o tobă după gît. Să piară.

Apoi istoria.

Aici amestecată în ropotul tobelor sigismundiste care stăpînesc o clipă ramătul plin de strigăte şi vaere, de salve şi împuşcături răzleţe care umplu valea Gurăslăului. Aripa stîngă imperială se clatină. Atunci izbucnesc trîmbiţele lui Chiaky. Sunete metalice poruncind şarja. Înlemneşte în şa. Clipa s-a rupt din haos. Iat-o poposită pe flamura Casei Báthorea. Poate pentru cea din urmă dată din toată istoria acesteia. Vede spada lui Gaspar Kornis ridicîndu-se în cerul plin de fum. Vede armura neagră ieşind de sub flamura Casei Báthorea. Galopînd spre capul coloanei de catafracţi. Dacă Gaspar Kornis va

face mișcarea pe care el o așteaptă din clipa cînd a întocmit planul luptei, bătălia va fi cîștigată într-un ceas. Dacă n-o va face, bătălia va fi cîștigată abia la noapte, cu pierderi grele și nimicitoare. Este rațiunea lui, acest gînd rece și străin? Este el acela care aude insultele și măscările pe care domnii cavaleri din gardă i le adresează căpitanului Beauri? Este el acela care aude deopotrivă un glas dogit întrebîndu-l pe Beauri care este adresa ceaprazarului care i-a găsit frumusețea de colan pe care-l poartă la gît cu atîta distincție, ca și sunetul trîmbiței catafracților, ah, cum recunoaște trîmbița asta din miile de zgomote sfîșietoare ale luptei, care poruncește schimbarea marșului spre dreapta?! Capul coloanei catafracților se îndreaptă la trap spre aripa dreaptă a lui Basta, acolo unde călărimea lui Chiaky a lăsat un gol între companiile de archebuzieri. Vede golul acela negru căscat în linia de cuirase și de scăpărări albăstrii ale salvelor.

— Aduceți-l pe Beauri... Dați-i sabia... Stoichițo! Olăcar la colonelul Titiling... Să pornească!... Mîrzeo!... Steagul!... Vel bane?!

— Sînt gata, doamne!

Crezuse că și-a uitat glasul. Îl răsucește pe Sultan. Galopează scurt pe-o măgură înierbată de unde se vede toată rovina aceea plină de călărime.

— Cavaleri! Pentru glorie!

Ridică barda. Nu poartă coif. Gugiumanul îl poartă. Și barda.

— *Vivat! Vivat! Vivat!*

Gaspar Kornis a făcut singura mișcare pe care i-o cerea în clipa aceea cîmpul de luptă, fără să gîndească la clipa de după. Sărută lama grea a săcurii. Fără s-o vrea și fără să-și dea seama că-l văd cuirasierii și dragonii. O sărută cu ochii închiși. Șoptește numele *Magnaei*. Pe-al Stanchii. Pe-al Florichii și-al lui Nicolae Pătrașcu. Plăviceanca spune și Tîrgoviște. Și pe muma Tudora o chiamă. Și pe Velica. Și Oltul. Și Cozia. Se roagă atingînd cu buzele oțelul cumplit. Fierbinte. Coboară măgura la galop scurt. Aude cu tot trupul cum se urnește coloana aceea din patru mii de cai și călărești. Își limpezește privirea împîclită de numele acelea chemate din neființa depărtărilor de dincolo de Gurăslău. De numele acelea care-l cheamă cu dor sfîșietor dincolo de munții umbroși, acolo unde sufletul lui își caută alinarea și împăcarea.

Regimentele Mariei Cristierna și ale markgrafului de Bürgau ies din lunca Zalăului în pas viu, cu companiile în linie de coloane, flamurile abia fluturînd în vînticelul de seară și ofițerii la flancuri, cu săbiile trase.

— Poftește spada, căpitane!

— Ți se cere ca să-ți prezinți scuzele, șarjînd. Alege-ți unitatea.

— Cu garda, principe.

Aceleași glasuri care batjocoreau, primindu-l pe Beauri cu *vivat*. Catafracții se scurg spre valea Gurăslăului la trap.

— Doamne ajută-mi, șoptește.

Trap... Singur în fața celor patru mii. Iată clipa. A zburat de pe flamura Casei Báthorea. S-a așezat grea, pe tăișul bardei. Șleahul coboară sub umărul dealului. Trece pe sub pîlcuri de arini. Simte gustul apei în văzduhul dintr-odată răcoros. Umbre. Pete de lumină. Trap mare. Galop din stînga. Croații și cavalerul Albrecht von Ettelbruck. Intră în spatele gărzii de la Orth. O padină. Vede din trap spatele catafracților. O trîmbă de lumină fumegoasă, cenușie. Un cal bălan, fără călăreț, galopează spre regimentele Mariei Cristierna. Șleahul care urcă spre tabăra lui Sigismund pustiu. Ba!... Trei sacale trase de catîri și cîteva cămile cu burdufe pe cocoașe, coboară spre pîrîu. Tătarii. Un ceambur cu tui roșu, la galop între el și călărimea lui Moisă care vine turbată din stînga asupra pichierilor markgrafului. Galop... Galop mare... Este Io în șaua de luptă. Io soarbe lacom mirosul de salpetru și romaniță strivită în copite, de brusture zemos și mundir soldățesc scorțoșat de sudoare. O limbă de nisip. Apa țîșnind de sub copite. Acum! Se răsucește în șa. Vede dragonii lui Stanislas la marș-marș, cu lăncile pentru împuns, căzînd pe mijlocul coloanei lui Moisă. Mîrzea tîrăște garda și compania de la Orth spre ceamburul tătăresc. Coloana lui s-a rupt în două, după poruncă. Ofițerii merită trei solde pentru manevra perfectă. Coloana de oțel se împlîntă în cavaleria lui Moisă. După compania de la Orth gonește călărimea consuetudinarilor și a neamișilor de țară. În spatele ei se văd flamurile banderiilor monseniorului Kutasy. Galop pe mîna dreaptă. Galop nebun pe firul Zalăului. Stanislas a rupt coloana lui Moisă. Gonește în flancul lui Máko. Aripile de lebădă ale dragonilor abia se mai văd. Se așază în scări. Din stînga îi vine ceamburul.

— Allah!

Un mîrzac cu calpac vișiniu. Basmetul flocos nechează sălbatec. Mîrzacul își flutură sabia, strigă și vrea să scoată ceamburul din luptă. Sultan o simte. Bătrînul Sultan. Copitele ropotind besmetic. Cade în dreapta mîrzacului. Aude sabia aceluia vîjîind. Omul are fața turtită, galbenă, ciupită de vărsat, pe coif un țugui de argint și un cercel de aur în ureche. Prinde lama în muchia săcurii. Se pleacă

pe stînga. Înfige pintenul săcurii în fruntea mîrzacului, sub buza coifului și deasupra ochiului. Voise în ochi. Are mîna nededată.

— Moisăăă!

Nu mai știe de sine. Urlă: — Moisăăă!... Moisăăă!... Răstoarnă purtătorul de tui. Ceamburul se-ntoarce din goană. Lasă slobodă marginea tăpșanului pe care gonește o banderie în armură. ... Înaintea banderiei, Moisă. Sînt doar două sute de pași pînă la Moisă.

— Moisăăă!

Înfige pintenii. Sultan nechează dureros. Banderia urcă dealul spre tabăra lui Sigismund. Un nor de colb. Potcoavele cailor scoțînd scîntei. O salvă venită de sus. Plumbii trec pe deasupra bîzîind îndîrjiți. Dumnezeule, cînd s-a debandat oștirea lui Sigismund?... Cade într-un furnicar de cuirasați și archebuzieri fără arme. Aude numele lui strigat într-o disperare sălbatecă. Despică un coif cu panaș albastru. Dintr-un bunget se repede la el un escadron verde. Nu-și aduce aminte de escadronul verde. Îl vede pe locotenentul Pistol H, gonind acolo cu compania de gardă. Galop opintit pe buza șleahului, la deal.

— Máááko!

Din stînga, coloana lui Máko. Sute de călăreți în armuri, cu lăncile pentru împuns pe dreapta. Máko în față, cu viziera ridicată. Dincolo de coloană, steagul Casei Báthorea, înaintea celui al principatului. Máko vine la galop mare. L-a recunoscut. Vine la galop mare asupra domnului său. Ura! O uitase!... Pierduse ura!... Așa a venit Máko la Mirăslău. Păcat! În dreapta lui gonește contele Darahi Ianoș de Tujon... Máko plin de praf pe armură. O momîie de oțel. Máko nu-și lasă viziera.

— Sînt Io, Máko!

Trebuie să știe că moare. Că moare și că Io îl va ajunge pe Sigismund. Că moare prostește, fără glorie și fără să-și fi salvat stăpînul. Urlă:

— Îl voi viu, Simioane!

Lama dreaptă, însîngerată a spadei uriașe. O aude vîjîind. Aude gîfîitul lui Máko. Lovește lama de jos în sus. Fulgerător trîntește latul bardei pe coiful lui Máko. Vede latul lui Simion căzînd pe apărătoarele de gît. Omul țîșnește din șa. Cade în huruitul cuirasei. Doi catafracți îl lovesc din stînga. Cad sub focurile lui Marcu și Stoichița. Alți doi, tot din stînga. Vîrfurile lăncilor se apropie scînteind. Pinten și frîu. Sultan face două bătăi scurte, aducîndu-l pieziș asupra catafractului cu coif zmălțuit roșu. Lovitură plină cu tăișul. Coiful despicat. Simte lama vibrînd. Omul cade pe gîtul calului.

Lancea i s-a înfipt în pămînt. Coloana catafracţilor îi trece prin stînga în huruitul greu al armurilor. Un gol de oameni şi de cai, aşternut cu oşteni avînd suliţe înfipte în piepturi, aşternut cu oameni în armuri peste care se preling fuioare de fum cenuşiu, un gol dincolo de care vede într-o străfulgerare de-o clipă regimentele lui trăgînd din mers, aliniate ca la revistă, închizînd şleahul Zalăului spre care se învălmăşesc pîlcuri de pedestrime şi escadroane de cavalerie într-un viarmăt nebun, în vreme ce din spatele acelora năvălesc haiducii pedeştri ai lui Rottal. Cavaleria lui Rottal, îl vede pe colonel în marş-marş, goneşte între coloana lui Chiaky şi ceea ce este nedebandat din coloana catafracţilor. În fund, sub Gurăslău, călărimea lui Basta închide locul masacrului. Ştie că a răsturnat cumpăna bătăliei. După cum ştie că-şi pierde luciditatea în clipa cînd vede dincolo de o mărăcinişte armura neagră pierzîndu-se în bunget. Se lasă pradă nebuniei cumplite, care-l face să gonească la deal, spre tabăra lui Sigismund de unde se aud trîmbiţele chemînd fugarii sub steaguri. Sultan se opinteşte gîfîind greu. Este un şleah pieptiş care urcă printre tufe înalte de corn. Nu se mai uită înapoi să-şi vadă garda. Vede doar spatele unor cuirase, panaşele, dincolo de ele steagul Transilvaniei, armura neagră a lui Gaspar Kornis şi dincolo de ea, panaşul bogat din patru pene enorme de struţ puse pe coiful argintat a lui Sigismund. Nebunia nebuniilor. Nu sînt nici două sute de paşi pînă la Sigismund. Îl bate pe Sultan cu pintenii. Urlă nebun. Îi strigă provocări la luptă. Îi strigă măscări. Îl face cornut şi unicoi. Îl batjocoreşte. Cîţiva neamişi din gardă întorc capetele încoifate. Au vizierele ridicate. Îl văd. Strigă şi ei ceva, nu-i aude, pentru că nu se aud decît ropotele copitelor, zăngănitul armurilor şi strigătele cu care aceia îşi îndeamnă caii. Un foc de pistol din spate. Aude plumbul şuierîndu-i pe la urechea stîngă. Unul din călăreţi îşi aruncă braţele în sus. Cade din şa. Se agaţă de gîtul calului. Se prăbuşeşte. Rămîne cu un picior agăţat în scăriţă. Calul îl tîrăşte într-un nor de colb. Înainte. Garda lui Sigismund trece de muchia dealului pe care ţîşneşte un şir de trabanţi negri, cu muschetoanele gata de tragere. Se culcă pe gîtul înspumat al armăsarului. Salva trece pe de-asupra. Îşi spune că astăzi sigismundiştii au tras tot timpul pe de-asupra. O vede pe Maria Cristierna zîmbindu-i la balul mascat de la *Freiherrn* Carl von Lichtenstein. Despică un stegar care-i taie calea cu vîrful hampei. Garda lui Sigismund a cîştigat cîţiva zeci de paşi. Taie tăpşanul plin de unităţi care se adună sub steaguri. În stînga o companie de pedestrime îşi încarcă archebuzele. Ofiţerul cască gura la el. Îşi scoate coiful şi îşi face trei cruci repezi. Rîde. Îl ameninţă cu barda. Acela îl salută cu sabia. A

trecut. Goneşte în plină tabără duşmană. Abia aici aude ropotul gărzii. În dreapta lui zeci de catafracţi ai lui Máko. Galopează în rînd cu el. Răstoarnă pedestraşii sub copite. Nu mai au lănci. Îşi ţin spadele în mînă. Gonesc turbaţi depărtîndu-se spre dreapta unde este şleahul Zalăului. Le vede feţele sub coifurile cu vizierele ridicate. Unul din ei îşi trece spada sub braţ. Îşi împreună mîinile a rugă. Goana goanelor. Vede iarăşi armura neagră. Coiful argintat cu panaşul princiar. Sudoarea îi curge în ochi. Simte praful pe buze. Între dinţi. Trebuie să-l prindă pe Sigismund. Trebuie să-l prindă pe Kornis.

— Moarteee! urlă, cînd din dreapta îi vine în faţă o banderie cu fanion albastru. Îl izbeşte pe ofiţer înainte ca acesta să ridice spada. Garda lui Sigismund cîştigă cîţiva zeci de paşi. Din stînga aleargă spre el pedestraşi de Bistriţa, cu un steag făcut ferfeniţă. Garda lui Sigismund ajunge la linia carelor. Nu intră în tabără. O ia la dreapta, tot spre şleahul Zalăului. Acolo unde, Dumnezeule, se ridică în scări şi atunci simte în toată fiinţa nebunia goanei, aude pocnetele archebuzelor şi ale pistoalelor, strigătele muribunzilor, rînchezatul jalnic al cailor răniţi, aude miile de zgomote ale luptei, lăncile care se rup şi spadele care lovesc cuirasele, chemările şi sudălmile luptătorilor, simte în nări mirosul iute de pulbere arsă şi vede linia artileriei lui Sigismund, puşcaşii alergînd la tunuri şi pichierii care le fac paza; iar în fund, pe coama acestui deal vede steagul cu cap de lup şi trup de balaur al consuetudinarilor din Haţeg şi Apuseni tăind prin vălmăşagul taberei calea gărzii lui Sigismund.

— Sînt aici, *illustrissime!*

Rottal. Negru de praf. Negru de pulbere. Cu brazde albe tăiate de sudoare. Stropit de sînge.

— Tunurile, Rottal!

Ştie că urlă. Şi celălalt a urlat. Urlă şi acum cînd se depărtează în marş-marş spre linia tunurilor. Îl vede căzînd între pichierii care n-au vreme să-şi plece armele lor cumplite. Vede trîmba de haiduci călări trecînd peste puşcaşii aceia neştiind în cine să tragă. Goana. A lăsat tabăra de corturi în stînga. A lăsat tabăra princiară în stînga şi lasă pe dreapta tabăra soldăţească. Vede ca prin sită, parcă imaginile i se zmulg de pe retină, un car cu boi tăiaţi acoperit cu frunze, o saca la canaua căreia un archebuzier bea apă din coif, cîteva cămile privindu-l placid. Goana. E sătul de sîngele acestora pe care-i ucide trăznindu-i cu barda. Nu pe ei îi caută. Pe ceilalţi îi caută. Îl înţepeneşte o leşuială rece. Garda lui Sigismund cîştigă zeci şi sute de paşi. Coboară dealul pe cealaltă parte, a Zalăului. Acolo unde coboară şi steagul cu cap de lup. Goana. Din tabăra nobiliară iese în

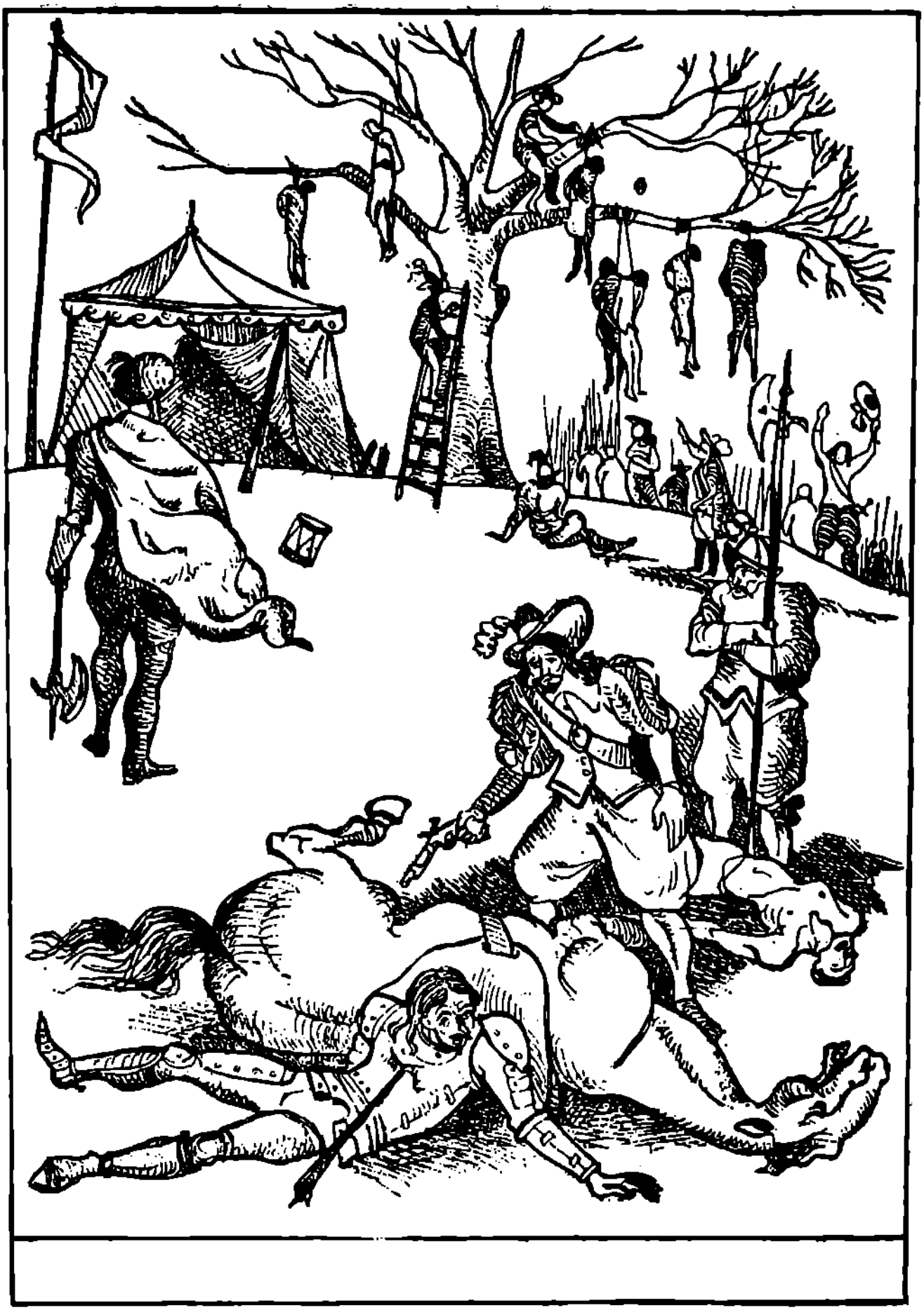

coloană de șase banderia neamișilor din comitetul Dobîcăi. Le cunoaște steagul. Banderia în armuri vechi, nemețești îi cade în coastă. Sînt doar două sute de pași între el și aceștia, cei dintîi aţîţători și sperjuri de pe Cîmpia Turzii. Cei dintîi dintre răsculați. Cei care l-au cumpărat pe Basta. Cei care i-au trimes scrisorile lor insolente. Cei care au semnat scrisorile de cumpărare către Baba Novac. Suduie amarnic. Sigismund și Kornis și steagul Casei Báthorea i-au scăpat lui Io! Îl strunește pe Sultan. Ridică barda. Garda își strunește caii. Toți ai lui, nevătămați. Mihalcea Karatzas cu barba de patriarh plină de sînge. Au văzut cu toții. Fără nici o poruncă fac la stînga.

— Rupeți-vă la mijloc, strigă și nu își recunoaște glasul.

Banderia vine la marș-marș cu lăncile întinse pentru șarjă. Neamișii au vizierele lăsate. Țin la mijloc steagul verde cu chipul Sfîntului Gheorghe. Se prăvălesc asupra lui. Își strîng caii scară la scară. Fiecare din ei vrea să-l lovească. Le simte ura țîșnindu-le prin oțelul armurilor. Acum. Pornește la galop în întîmpinare. Sultan ciulește urechile. Sultan, viteazul lui Sultan a înțeles. Își potrivește fuleurile. Așteaptă semnul Sultan. Totul se deapănă fulgerător în lumina dulce de august. Frîu puternic pe dreapta. Sultan sare de sub el, tîrîndu-l parcă, zmulgîndu-l parcă din fața celor șase lănci. Garda s-a despicat în două. Banderia neamișilor de Dobîca izbește în gol. Și iarăși clipa. În loc să gonească înainte, neamișii din față strunesc caii și își ridică lăncile. Vălmășag. Banderia ridică lăncile. Se întoarce pentru luptă. Năvălește asupra stegarului. Strigă:

— Îi voi vii și teferi!

Este o luptă scurtă și icnită. Încurcați în lănci, cu caii încurați, neamișii sînt doborîți cu buzduganele. El îl despică pe stegar. Îi smulge steagul. Îi duce hampa la picior. Sultan tremură. Își simte stînga sleită. Fumul salvelor curge spre vale. Taberele lui Sigismund sînt pline de foiala haiducilor lui Rottal. Pedestrași. Călărimea s-a șters de pe fața pămîntului. Din dreapta, dinspre Gurăslău, năvălește cavaleria valonă. Sute de călăreți de-ai lui Chiaky galopează nebuni între aceasta, regimentele lui de cuirasieri și haiducii care-i vînează din spatele carelor lui Sigismund. Dragonii lui Stanislas pleacă la șarjă. Unii nu mai au lănci. Își țin spadele cu vîrfurile între urechile cailor. Trîmbițele valonilor. Trîmbițele reiterilor de Silezia. Steagul Ungariei de Sus. Steagul imperial.

— Mîrzeo! Ridică-ți steagul *Magnaei*... Să ne vadă segnior Georgio, aici... Darahi! Răzbate la segnior Georgio... Spune-i că-l aștept la cortul lui Sigismund... Aha!... Căpitanul Beauri! Conte, ia-l cu tine pe valon.

— A fost magnific, *illustrissime*, spune Beauri.

— Spune-i-o domnului tău, căpitane.

Întoarce spatele masacrului. Rînchezatul cailor uciși de salvele haiducilor îi sfredelește măruntaiele. Trece pe lîngă zecile de călăreți în armuri, legați cu arcanele la șeile gărzii. Coifuri turtite. Viziere strîmbe. Armuri cu umerarele sărite. Unii nu mai au coifuri. Îi recunoaște. Îi ține minte pe domnii din diete, care se ridicau mereu spunînd *veto*. Îi recunoaște pe vajnicii apărători ai lui Napraghy. Pe solemnii sperjuri. Trece fără să se uite la ei.

— Mîrzeo!... Să-i înșiri pe două rînduri, fără coifuri, la cortul lui Jigmond... Să-i vadă segnior Georgio și să se bucure, ca de prieteni.

Ocolește grămezile de muribunzi. Ocolește un trabant negru care cerșește apă în toate limbile. Omul are pîntecul spart. Stă rezemat de un cal mort, își strînge mațele și cerșește apă. Un foc de pistol. Omul rămîne cu gura căscată. Plumbul i-a găurit fruntea.

— Să fie de sufletul alor mei, pomana asta, spune cineva.

O lance de cuirasieri mînă la trap zeci de pichieri fără arme. Trap domol. Tot dealul este plin pînă la sațiu de numele morții. Cîțiva haiduci despoaie ofițerii de la tunuri. Aceia își lapădă platoșele, cămășile, își trag unii altora cizmele. Trec trei croați tîrînd după ei un neamiș în cuirasă, căruia i-au înfipt propria lance prin fund. Vîrful îi iese prin gît. Îl tîrăsc cu capul pe jos. Cu picioarele și mîinile bălăngănindu-i-se. Tabăra. Se strigă: *Ziveo!* Se strigă *Mihalj wajwoda!*... Vede gorunul acela pe care l-a zărit de dimineață, înainte de începerea luptei. Gorunul sub care este cortul lui Sigismund. Gărzi puternice de haiduci călări. Fanionul lui Rottal. Se înfioară. Pe fiecare creangă groasă a gorunului, hoiturile gărzilor lui Sigismund, recunoaște uniformele pajilor și scutierilor, feciorii marilor neamiși, spînzurate de picioare. Au răni cumplite la grumaji. Au vintrele spintecate. Din unii mai curge încă sîngele. Un trîmbițaș sună: — Stați drepți, iată domnul nostru!

Descalecă greoi. Înfige steagul banderiei de Dobîca în fața cortului. Intră ținîndu-și barda în stînga. Pe stîlpul cortului un scut pictat cu armele Casei Báthorea, un coif suflat cu aur, patul cu baldachin din purpură, trei vivandiere care-i cad în genunchi, o masă florentină, pocale de aur, talgere de aur, o chartă agățată de o halebardă, blăni de urs și zgomotul ciudat de pe acoperișul sîngeriu. Știe că sînt picăturile de sînge ale unuia din pajii spînzurați în gorun, deasupra cortului.

— Apă, șoptește.

Îşi aruncă barda pe patul acoperit cu macat din brocat albastru. Ascultă nemişcat lucrarea cumplită a morţii în taberile lui Sigismund Báthory. O vrea lacom şi necruţător pe Maria Cristierna . . . Trebuia să fie aici. S-o aducă el aici, în cortul lui Sigismund. S-o ia în braţe şi s-o aştearnă în patul de război al celui din urmă Báthory. Şi tot aici să-i facă cel dintîi copil. Aici şi acum. Tremură. Vaerele muribunzilor, detunetele răzleţe ale salvelor, chiotele dezmăţate ale învingătorilor îi înfundă urechile. Vivandierele au înţeles. Aduc carafele cu vin. Ligheanele de spălat. Îi aude intrînd pe ai lui. Pe Marcu şi Stoichiţa. Pe biv vel banul Mihalcea Karatzas care geme şi-i spune grecește că este un zeu al războiului, un Achile mai viu decît cel al lui Homer pe care nu l-a văzut nimeni.

Apoi vine Simion care ia carafa cu apă din mîinile vivandierei aceleia frumoase, o încearcă muindu-şi degetele şi punîndu-le pe limbă şi-i spune cu glasul lui uscat:

— Apa e curată, doamne . . . Să ne spălăm!

CĂILE DESTINULUI (IV)

CÎMPIA TURZII

Okale mie o vimi a om!

1

— Ia-mi capul măria ta, dar această poruncă n-o înfăptui!
— Nesupus la poruncă, doamne!
— Te iei după Stoichița, Marcule?
— După cea mai curată dintre judecăți, unchiule.
— Radule?
— Măria-ta greșești...
— Unchiule Mihalcea?
— Ce caută Basta aici măria-ta și ce consiliu vrea mîine și de ce se grăbi pe urmele noastre de cum primiși porunca împăratului să fi gubrănător în Transilvania, cînd mai avea de spînzurat și tras în țeapă la Cluj, că n-am vărsat noi sînge păgînesc, cît sînge varsă Basta de cînd îl biruiși măria-ta pe Zigmond Báthor, că măria ta îl biruiși. Scrie în toate *Avizourile* și Basta varsă fiere de cincisprezece zile. Fiere și sînge nevinovat. Mă tem măria ta. Planul ți-e luminat și înțelept și măreț. Convocași dieta aici, la Turda... Pe mîna cui te lăsăm? Ascultă-mă, doamne... Lasă-l pe Basta să plece la Deva, așa cum s-a hotărît în consiliul de alaltăieri, să nu-l ducem mereu în circă. Stăm pe lîngă măria-ta ca leii. După ce-l știm la Deva, după ce te înfățișezi dietei în toată puterea, după ce-i judeci pe neprieteni, zburăm și-ți împlinim poruncile... Ce ducea Gaspar Kornis sub platoșă, dacă nu prețul capului tău? Măria ta, te-am ascultat de-o viață... Ascultă-ne și pe noi, o săptămînă. Amin!

Prin pologul de borangic al cortului se văd Cheile Turzii zimțînd coama dealurilor prăpăstioase. Pe văi se adună ușoare și diafane cele dintîi pîcle ale înserării. Este ziua de 18 august 1601 a sfinților Flor, Lavru, Ermil și Polieu. Au trecut cincisprezece zile și cincisprezece nopți cumplite din seara și mai cumplită de după Gurăslău. În fiecare noapte visează goana aceea turbată pe urmele lui Moisă. Pe urmele lui Sigismund și Chiaky. Gonește năpraznic, este gata

să-i ajungă, aude vîntul despicat de bardă şi dintr-o dată Sultan înţepeneşte, nechează jalnic, întoarce spre el capul încomat şi din ochiul cu care-l priveşte îi cad lacrimi mari... Le aude căzîndu-i pe vîrful cizmei. Apoi vine Jivko Roşul tîrîndu-l în arcan pe domnul senator Gaspar Kornis, legat de mustăţi cu domnul Istvan Báthory. Tabăra este plină de ramătul învingătorilor. Căruţele cară trupurile celor ucişi spre a fi arse. Socotitorii aduc listele cu morţii lui Sigismund. Opt mii cinci sute doi, pînă la lăsarea serii. Domnul senator Gaspar Kornis spune că are de prezentat generalului Basta, comandantul trupelor învingătoare, documente de taină ale principatului. Cere vehement să fie dus în faţa comandantului general al majestăţii sale imperiale. Se aud în depărtare trîmbiţele lui Basta ordonînd intrarea în careu. El se repede la Kornis. Îl ia de umeri. Îi caută privirea. Îi strigă: Kornis sînt Io!... Îl scutură! Porunceşte să i se taie legăturile. Îi şopteşte că nu-l dezonorează. Că i-a primit spada atunci la Şelimbăr, l-a cinstit pentru vitejia lui, i-a dăruit căpitanatul general şi el, Gaspar Kornis, care a făcut atîta caz de loialitate!...

— Ţi-am fost loial, principe... Tu însuţi m-ai dezlegat de jurămînt... Aminteşte-ţi!

— Dă-mi acele documente să fii slobod, Kornis, i-a spus. Kornis s-a albit. A strigat că vrea să fie dus în faţa comandantului general. Că nu stă de vorbă cu soldaţii acestuia. Că este trimisul unui principe din Casa Báthorea. Şi altele a strigat Kornis, chemînd ofiţerii imperiali. O mie de cuţite i-a vîrît Kornis în inimă pentru că şi aici neamişul din el, trufaş şi îngust la minte, a ţîşnit din adîncuri, uitînd binefacerile cu care l-a dăruit şi cinstea lui şi loialitatea cu care Io şi-a ţinut cuvîntul faţă de învinşii de la Şelimbăr, Io neuitînd Otanii, unde acesta şi Chiaky l-au slujit împotriva lui Sigismund, apoi l-au slujit pe Sigismund împotriva lui şi acum, acum?!...

— Acum? l-a întrebat atît de încet pe Kornis, încît senatorul s-a făcut vînăt... Prinţul tău sînt Io, Kornis. Mie mi-ai jurat pe sabie şi pe biblie. Dezbrăcaţi-l... Căutaţi-l şi sub piele... Căutaţi-l şi-n inimă... Aşa... Pe loc... Kornis... Dacă mă sileşti şi-n cap am să-ţi caut gîndurile tale josnice şi mîrşave, Kornis, mă auzi?

L-au despuiat de armură. Urla că este sol, nu prins de război. El l-a cumpărat de la Jivko pe cinci sute de taleri şi Jivko n-a primit punga, spunînd că prinsul acesta nu face nici doi florini. I-au găsit sub platoşă tracte asupra Casei Függer de douăzeci de mii de guldeni, o scrisoare de schimb pe numele lui Basta, asupra corporaţiei armurierilor din Braşov, de zece mii de taleri imperiali şi alta asupra

minelor de aur ale principatului din Maramureș, cu a patra parte pe cinci ani . . . A înțeles pe loc cît costă locul de guvernator al Transilvaniei, pe care Sigismund și nemeșimea îl vrea pentru Basta.

— Roagă-te, Gaspar Kornis . . . Jivko . . . Tăiați-i capul în fața cortului. Și lui și acestuia, uneltitor în toată domnia mea.

— Cînd, măria-ta?

— Acum! Fără nici un onor de oaste . . . Pe loc! Istvan Báthory și-a pierdut trufia, în clipă. Cînd l-au înhățat gărzile a început să urle . . .

— Căpățînile duceți-i-le lui segnor Georgio . . . Spune-ți-i că răposații au cerut-o cu limbă de moarte . . . Luați-i!

A auzit paloșele grele căzînd pe grumazurile acelora . . . Apoi a venit segnor Georgio la galop, urlînd . . . Apoi au venit căpitanii aruncînd la picioarele domnului lor șaptezeci și șapte de steaguri dușmane. Apoi a venit colonelul Rottal aducînd între cai o sută zece neamiși și magnați. Colonelul von Titiling a adus cele patruzeci și două de tunuri. Înoptase. Segnor Georgio s-a repezit la tunurile trase în tabără, cerîndu-le ca fiind tunurile lui, rămase la Alba Iulia și Cluj după răzvrătirea nobilimii . . . Stoichița cu Jivko și o sută de făclieri au ales din ceata prinșilor (oamenii aceia arătau jalnic fiind tîriți cu arcanele legate de șeile învingătorilor, scoși de prin cotețe de porci, ori clăi cu fîn, ori de prin staule și beciuri și poduri, sau de prin colibe de păstori) au ales pe cei care semnaseră scrisorile către aga Lecca și Baba Novac, care semnaseră condamnarea lui Josica, pe nesupușii în diete și cei care-au fugit cu Chiaky din Alba-Iulia. Cei rămași au fost văzuți de contele Darahi, care-a ales încă nouă, peste cei patruzeci aleși de Stoichița. Segnor Georgio i-a cerut pe-ai lui. I-a vrut ca semn de prietenie, cu toate că valonii și silezienii îi aduseseră două sute de prinși . . . Segnor Georgio i-a descăpățînat în *plaza de armas*, în lumina făcliilor și în răpăit de tobe. El a poruncit să-i descăpățîneze de asemenea în *plaza de armas*, la lumina făcliilor și în răpăitul tobelor, după ce heralzii au strigat în toată tabăra că nu pe ostașii dușmani căzuți prinși îi ucide domnul, ci pe foștii lui ostași sperjuri și trădători îi ucide.

Sultan se-nvăluie în aburi grei de pucioasă. Moisă și Sigismund și Chiaky se pierd în neguri. L-a scăpat pe Moisă la Săhăteni. L-a scăpat la Șelimbăr. L-a scăpat la Otani. Are vocația trădării Moisă și se pare că destinul ține cu el. Îl cuprinde o disperare amară. Sultan plînge cu glas de om. Din noaptea aceea s-a rupt de trei ori de la conovăț. De trei ori, în trei nopți a gonit prin tabără pînă la cortul lui, copitînd gărzile, zmulgînd pologul cu dinții, rînchezînd și chemîndu-l. El era lac de apă în așternut, visa mereu cum trecea în

trupul lui Baba Novac, cum îi intra țeapa în pîntec. Nu era țeapă, era sulița lui Mithat Baly și cineva se repezea la el să-i ia capul, vedea sabia, striga, întindea stînga după sabia lui și stînga nu-l ajuta. Cădea fără vlagă, sabia acelui necunoscut vîjîia și-atunci necheza Sultan, ori îl trezea Simion, frecîndu-i fruntea cu oțet aromat.

În noaptea cînd a ajuns în fața Clujului, după consiliul militar, spre zori, ațipise, a auzit o litanie minerală prelingîndu-se din scoarța pămîntului și din umbra cortului a ieșit un Închinător cu gluga lăsată pe ochi care a spus cu glas limpede:

— *Mihail, okale mie o vimi a om!*

2

— Nu vă pot asculta, binecredincioșilor!

Le spune de ce nu-i poate asculta. Inima lui nu tînjește după cei dragi? Oare el, oricît ar fi primit dragostea trecătoare și voluptatea, nu este legat prin sîngele și tinerețile lui, prin ceea ce are omul sfînt și veșnic, de Stanca și copii? Oare cred ei c-a uitat-o pe Velica doamna? Atît de nevrednic și josnic îl cred? Și-a părăsit el oștile să gonească spre Făgăraș, unde deopotrivă îl așteaptă ai lui și acel alter-ego care este Velica doamna? Oare n-au ei simțămîntul ciudat și firesc în același timp că totul este firesc în această întoarcere și că tot ce-a fost în anul acesta scurs între Mirăslău și Gurăslău, a rămas în afara lor și că într-un fel istoria se repetă mai devreme decît se așteptau ei, pentru că, după Șelimbăr a urmat intrarea în Alba-Iulia apoi Moldova; acum, după Gurăslău urmează Alba-Iulia și încă, în toamna asta, Moldova?!

— Să nu primească Ieremia ajutoare de la Zamoyski! Să nu aibă vreme regele să ridice șleahta! Să nu-și poată mișca bulucurile pașa de Silistra. Să adunăm la un loc *Magna* și să intre toate în firesc, iubiților mei! Plugarul să are și semene, dar să și culeagă. Să legăm căile de negoț, sîngele viu și roditor al *Magnaei*. Să aducem dascăli pentru școlile și universitățile la care-am visat cu lacomă durere. Așa cum ați vrut-o la Praha, cînd m-ați urcat în patul arhiducesei.

— Sub ce statut, măria-ta?

— Al libertății, Marcule!

— Singuri împotriva tuturor?

Peste Cheile Turzii se prefiră lumina verde gălbuie a după amiezii tîrzii. De pe dealurile dinspre Cîmpia Turzii se aud trîmbițele lui

Basta sunînd adăpatul cailor. Singuri împotriva tuturor? Întrebarea lui Stoichița cade grea în cortul domnesc, plin de trofeele cîștigate la Gurăslău. Vecinătatea lui Basta îi aduce aminte de toată urzeala diplomatică a Habsburgului, pe care nu-l judecă și nu-l condamnă, Rudolf făcîndu-și jocul intereselor lui și pe ale bisericii romane, așa cum Io, jocul *Magnaei* și al ortodoxiei este hărăzit să-l facă. S-a prins și de data asta în plasa țesută de el însuși. Luptînd cu Basta împotriva lui Sigismund a cîștigat bătălia, dar nu și războiul. Pentru că, precum după Șelimberg, războiul de-abia acum începe. Cu Statuturile și Ordinele. Cu Ieremia și Polonia. Cu sultanul și pașalele de la Dunăre. Cu Basta și Rudolf. Gurăslău n-a fost altceva, decît cea dintîi lovitură de sabie dată stărilor de fapt ale anului 1601 . . . Și mîine?

Se pleacă deasupra chărții *Magnaei* așezată pe trei mese florentine de campanie. Dintr-o dată îl năvălesc vedeniile cumplite ale Clujului dat de Basta oștilor, pentru trei zile. Au intrat alături în cetate, sub flamura imperială, urmați de purtătorii stindardelor lui Sigismund, tîrîte cu mătasea prin colb. *Te Deum laudamus* la catedrală și gîndul negru că Matei Corvinul și-a uitat neamul, făcîndu-se mare și umanist prin catolicism. Stătea acolo sub bolțile imense, asculta orga și se gîndea la rangul lui de familiar al Casei de Austria, de soț al arhiducesei, cu posesiuni în inima Sfîntului imperiu, nu trecînd însuși la catolicism precum Henric al Franciei, dar lăsînd slobod iezuiților spiritul *Magnaei* . . . Cine-l îndreptățește s-o facă? La ieșirea din catedrală a văzut cei o sută unu butuci de execuție așezați în piață, cu o sută unu călăi plătiți de Basta dintre lefegii. Cele o sută una spînzurători și tot atîtea țepi, ridicate de valoni pentru prinșii lui segnior Georgio, adunați de la Zalău la Cluj, de prin castele și hodăi, de prin satele mari și slobode și de prin tîrguri. În mijlocul pieții înconjurată de trupe, sfatul orașului, bürgermaistorul și ceilalți, juzii și senatorii, care trebuiau să predea cei o sută de mii de fiorini, gloabe puse de Basta pe oraș, pentru răzvrătirea care l-a făcut de rușine în toată Evropa: — *Illustrissime*, lasă-mi Clujul și ți-o jur, nu mă mai ating de nici un oraș al acestei provincii perfide! . . . I-a spus-o în consiliu, de față cu toți căpitanii armiei. Asta după ce-a făcut o criză de colici cînd el și-a ținut zece tunuri în loc de șase, cîte voise segnor Georgio. Și pe *Rodolphus* pierdut la Mirăslău. Segnor Georgio a făcut spume. I-a cerut Clujul și i l-a dat. Segnor Georgio îl merita, după cum Clujul îl merita pe segnor Georgio. Poruncise ca haiducii sîrbi, dragonii lui Stanislas și Zaplatinsky și garda să ridice o hampă pe locul unde a fost tras în țeapă și marti-

rizat Baba Novac. Să se pregătească trei preoţi pentru slujba de pomenire. Parastas cu toţi oştenii avînd lumînări mari de cununie. Să fie aduse şi aşezate în baterie tunurile, care să tragă trei salve. Tot acolo să fie descăpăţînaţi toţi catafracţii lui Máko şi călăreţii lui Moisă, prinşi de moţogani şi de consuetudinarii din Mezeş. A stat în genunchi acolo, pe o pernă de catifea. A fost o clipă în care s-a pierdut. S-a desprins de sine în litania preoţilor sîrbi şi a corului sîrbesc, în plînsetul icnit al sîrboaicelor şi al văduvelor celor ridicaţi în ţeapă o dată cu căpitanul lor. L-a văzut aievea pe Baba Novac privindu-l din vîrful ţepii. A simţit flăcările rugului arzîndu-i carnea. A trecut prin durere, desprinzîndu-se de ea şi de lut, ca să plutească în lumea aceea plină de armonii stranii, în care se confundă cu o altă entitate, căreia nu-i găsea nume; dar în care se regăsea dincolo de suferinţă şi bucurie, într-o inefabilă şi infinită pace, lacom de echilibru, plutind suav în sunet. . .

Orgia. Vivandiere bete şi goale purtate pe braţe de trupe. Soldaţi cu spadele la mînă spărgînd porţile. Vitele înjunghiate pe uliţe pentru ospăţ. Butiile scoase din crame şi beciuri, desfundate cu focuri de pistol. Tîrgoveţe tîrîte de păr. Fecioarele vîndute în piaţă. Tîrgoveţi despicaţi şi agăţaţi în cîrligele măcelarilor. Talciocul de pilote şi văsărie, hămărie şi hăinărie, de argintărie şi odoare, de plăpumărie şi băcănie, soldaţi beţi de-avalma cu păgubaşele îmbătate cu sila, turnîndu-li-se rachiul printre dinţii descleştaţi cu stiletele, cu caprele mulse pe loc, ca tot pe loc să fie înjungheate pentru ospăţ, nebuna nebunie a orgiei deşănţate, cu sugacii smulşi de la ţiţele mamelor şi capetele strivite de ziduri; toată sălbăticia ţinută în frîu de legile taberelor, dezlănţuindu-se asupra oraşului perfid în vreme ce preoţii lui slujesc slujba morţilor. A ieşit din Cluj între oştile care primeau în rînduri mamele scăpate de prăpăd, copii nebuni de spaimă şi tîrgoveţi care le cereau milă tîrîndu-se în genunchi pe lîngă rînduri. L-a cunoscut cineva. Poate un jude. Ori altcineva care-l văzuse la Alba-Iulia. Erau cîteva zeci de neveste şi fii de breslaşi într-o casă a clopotarilor, cu uşi din stejar placat cu solzi de oţel în care o hoardă de valoni bătea cu un berbece făcut dintr-un trunchi. La ferestre breslaşi cu coifuri şi archebuze.

— Iată domnul nostru, a strigat cineva. . .

A fost o cutremurare acolo cînd s-au arătat femeile acelea la ferestre cu copiii lor la piept, tînguindu-se. Şi-a adus aminte de copiii Tîrgoviştei hăcuiţi de Eiab-paşa şi pentru că soţii acestora de aici au uneltit cu Sigismund şi s-au ridicat la insurecţie împotriva lui.

Jivko Roşul a măturat piaţa, gonind valonii într-o ulicioară. Acelea cu pruncii şi clopotarii au fost luaţi între oşti... Dumnezeule, cînd se va aşeza şi această Transilvanie în curgerea firească a anotimpurilor şi a vieţii?... Ieri noapte au venit trei olăcari. De la Cetatea-de-Baltă, care i se închină. Care a strîns iobăgime şi nemeşime măruntă la Mirăslău. Olăcarul era neamişul de ţară Simion Gyárfás, chiorît la Mirăslău de un plumb, care şi-a pierdut acolo fiul, pe Iacob Gyárfás şi fratele mai mic, pe călăreţul măriei sale, Peter Gyárfás, stegarul nemeşimii de la Cetatea-de-Baltă. S-a făcut un tribunal al Stărilor şi Ordinelor spre a judeca fărădelegile magnaţilor. Castelele acestora au fost arse. La Cetatea-de-Baltă sînt în lanţuri zece magnaţi, prinşi de iobagii din Fărău, cînd se întorceau prin pădure, acum cinci zile, venind de la Gurăslău. Aveau cu ei pajii şi scutierii. Iobagii au huluit patru arbori peste ei şi peste cociile lor de oaste. Pe oşteni i-au ucis. Pe magnaţi i-au adus la Cetate, care a ridicat flamura măriei sale. A mai venit cneazul Blasiu Oprea de la Clopotiva, cu cinci sute de haţegani tăbăruiţi la Aiud. Turcii n-au trecut de Caransebeş... Moţoganii adunaţi la Ponor, l-au repezit pe cneazul Marcu Bota să ia porunci. Unde să-i iasă în întîmpinare măriei sale?

— Aici la Turda, unde am poruncit strîngerea dietei, de astăzi în zece zile, le-a spus celor trei.

La Cluj, în a treia zi a martiriului oraşului, l-a ajuns solia lui Radu Buzescu. Cinci sute de mehedinţeni. Era în cort, pe înserat. Vedea vîlvorile focurilor ostăşeşti din pieţele oraşului. Segnor Georgio voia consiliu... El era sătul de izbucnirile generalului, de ura lui coclită, de ţipetele lui atunci cînd se plîngea că *der Fürsten* a împînzit Transilvania cu olăcari şi agenţi, că i se opresc curierii de Cosiče şi Hust, că nu se respectă ordinele lui de rechiziţie, dar mai ales că populaţia îi hăcuie oştenii trimeşi după furaje şi că nu-i recunoaşte nimeni întîietatea la aprovizionări... Îl ştia pe Radu Buzescu ajuns aseară la Teiuş... Nu-l aştepta decît mîine spre amiază, la jumătatea drumului spre Turda. Îmbătrînise mult Radu Buzescu şi doar este de-o vîrstă cu el. 43 de ani. Dumnezeule! 43 de ani. Cînd au trecut? A obosit puterea lui de a se bucura? Iată-l pe unul din mîntuitorii lui, a cîta oară mîntuitori, cărora le datorează viaţa şi scaunul. L-a strîns la piept. L-a sărutat lacom pe obraji. Poate au plîns amîndoi. Nu-şi mai aduce aminte decît de durerea sfîşietoare a revederii. L-a năvălit trecutul. L-a năvălit toată viaţa lui. Vorbe. L-au năvălit temeiurile. Ceea ce a fost el cu adevărat. Niciodată făcut. Nu domnul. Mihail, omul. Şi bărbatul. Şi sfînta cernere a

anilor cînd veneau Crăciunul şi bătaia alviţei, Paştile cu Învierea, sămănatul şi secerea, culesul livezilor şi alesul mierii, scosul peştelui din iazuri şi tihna somnului lîngă trupul vîrtos al soaţei mirosind a busuioc şi cozonaci, a linişte şi împăcare.

A busuioc şi Olt, a vii şi livezi, a ani vechi şi înţelepciunea pămîntului mirosea Radu Buzescu. Au stat pînă noaptea tîrziu. Poate spre zori. Ţara s-a scuturat de leşi. S-au secerat grîiele, fără pagubă. Moşiile? Se ţin. A fost an bun de porci. Au pus ei vătafi pe moşiile lui Vodă. E an bun de mere şi pere. Dar mai ales de prune. A născut cutare. Bucureştii au scăpat nepîrjoliţi. Jupîneasa Tudora are negoţ tare de cornute la Polovraci cu Chendefeştii de la Hunedoara care scot tamazlîcurile pe la Caransebeş, pe la Jidovini, la Vîrşet şi de-acolo la Beograd. S-au scumpit vitele. Se cîştigă aur nu glumă. Timpul şi-a ucis curgerea. Era el cel dintotdeauna trăind deodată cele o mie de vieţi ale lui, cu o lăcomie nebună şi nesăţioasă. Pruncia de-avalma cu domnia, dragostea cu Velica şi dragostea cu Stanca, Tudora şi Maria Cristierna, Varvara Szuky şi Habiiba, Zvetlana şi războaiele lui, *Magna* şi Alba Iulia, clopotele, Dumnezeule, mereu clopotele, erau clopotele Clujului care vesteau retragerea oştilor imperiale dincolo de palanca tîrgului şi intrarea în lege a sfatului oraşului, o lume de fantasme vii, înnebunitor de vii şi toate moarte pentru clipă, pentru măreţia lacomă şi haină a clipei, pentru tirana osîndă a clipei, trăind prin ea şi pentru ea. A clipei în care nu era decît Radu Buzescu, cu pungi negre sub pleoape, uşor cocîrjat, cu fire cărunte la tîmple; sfeşnicul, tripticul, trofeele moarte însemnînd nimica şi Mihail domn, în care zăceau nerăbdătoare miile de clipe ale viitorului. . .

— Iată poruncile mele pentru anul 1601, iubiţilor, spune, îşi simte glasul tremurător şi un fior ciudat îi scutură mîinile rezemate de măsuţa florentină.

3

— Vere Radule, te întorci în Ţară. Sîntem în 18 august. Să fiţi la Focşani în 20 septemvrie, după culesul viilor la noi; în toiul culesului la Ieremia. Stoichiţo aleargă cu Mîrzea la Făgăraş. O scoţi pe Stanca şi copiii. Îl duci în scaunul său pe Nicolae-Pătraşcu, care va domni cu sfatul Buzeştilor, al cuscrului şi al lui Theodosie. Un-

chiule, îmi pregătești palatul la Alba-Iulia. Și intrarea în cetate. Îți dau dragonii leși și ți-l dau pe Jivko cu sîrbii vechi. Au avut acolo rubedenii și negoațe și case... Au lăsat acolo părinți.

— Măria-ta, cu cine rămîi?

— Cu garda. Cu regimentele arhiducesei, unchiule.

— Mă tem de doamna Stanca, măria-ta! Ce-i spun?!

— Peste un ceas să fiți în șei... Vei avea scrisoarea mea către doamna... Marcule. Te duci în săcuime. O ridici în arme. Să nu mai umple drumurile spre Alba-Iulia. La 10 septemvrie sînt Io în Scaune, la Ciuc. Repezi olăcari la căpitanii moldoveni. La călărimile din Tigheci și Orhei. Să stea gata. Căpitanul Zaplatinsky să treacă prin munți, cu călăuzi de nădejde, în Pocuția. Pan Andrei Tarnowsky să vină la Ciuc, unde-l aștept pînă în 12 septemvrie.

Poate își șoptește poruncile. Poate ei nu i le înțeleg. Ori poate se înspăimîntă de ele. Îl privesc ca din altă lume, ori el este din altă lume, cu toate că planul milităresc se desfășoară după o logică de fier, grosul oștirii de lefegii la Alba-Iulia unde se vor face strigările obștești sub steaguri, apoi marșul în săcuime, trecerea în Moldova, nu pe la Ghimeș, ci pe sus, pe la Cîmpulung, astfel încît să iasă peste obcine la Putna și de-acolo să taie calea Moghileștilor peste Nistru, luîndu-le Hotinul în vreme ce ei se vor bate cu Buzeștii care se vor îndrepta spre Iași pe malul Prutului. Vor rămîne pe locurile lor oștile Ineului, Lipovei, Lagojului și Caransebeșului. Vor rămîne garnizoanele cetăților de margine.

— Fiecare mișcare de oști o voi ca urmare a unei mișcări politicești și diplomaticești, dragilor mei. Înțelegeți?

Le spune ce-nțelege el... Ridicarea nemeșimii de țară, cu alegerea senatorilor în tabere și trimiterea acestora la Alba-Iulia. Alegerea senatorilor români: prota Miha, căpitanul Fărcaș al Făgărașului, trei cnezi din fiecare district consuetudinar și mitropolitul Ioan de Prislop; să se îndoiască numărul senatorilor săcui dintre nobilimea măruntă, să se pregătească actele de împropietărire pe sama moșiilor celor decapitați, ale lui Chiaky și Moisă...

— Are să fie un iureș și o cutremurare, după care se va așterne liniștea... Puterea va trece, prin vreme, la cei care-au luptat pentru *Magna* și puterea lui Io în *Magna*... Stoichițo... să-mi scrii în ceasul ăsta actele de danie pentru voi. Pentru verii mei și pentru tine, pentru unchiul și văduva Bozianului și a Băleanului, ah Udreo, prea repede te ridicași Udreo, și pentru urmașii lui Negrea. Să jucăm pe față și fără cruțare. Vă dau jumătate din moșiile de aici și tot din moșiile hainilor din Țară.

Își ascultă vorbele cu o lăcomie rece și lucidă. Nu este singurul care gîndește la o reașezare a stărilor. *Magna* reașezată slobodă și puternică. Nu-l despart decît trei ceasuri, ori poate patru, de înțelegerea și puterea lui Kutasy, arhiepiscopul Ungariei de Sus. De colonelul Rottal di Sendvoe. Poate o lună, de insurecția rutenilor și a ucrainienilor. De năzuința șleahticilor ostași și partida lui pan Andrei. Ce istorie, alta decît vechea istorie se poate scrie aici în Răsărit și în ce raport va sta ea cu cele două imperii, cel otoman și cel roman, cînd de la Damasc pînă în Țările de Jos se ridică la luptă sufiții și iznafurile, armenii și turcomanii, mamelucii și grecii, arabii și bulgarii, sîrbii și croații, cehii și rutenii, slovacii și olandezii, ungurii și rutenii, litvanii și ucrainienii, albanezii și macedonenii, morovlahii și chizilbașii? Unde este locul *Magnaei* în această furtună a seminților care-și caută sufletele? Nu-și mai aude decît gîndurile. Apoi nu și le mai aude nici pe ele. Aude răsuflarea pripită a celorlalți. Aude foarte de departe ecourile *Planului Bizantin*... Aude foarte limpede glasul Mariei Cristierna, într-o noapte, nu-și mai aduce aminte în care, jurîndu-i că va merge cincisprezece zile pe lună să asculte liturghia la biserica ortodoxă, așa cum el a ascultat liturghia catolică, o jumătate de lună... Cineva i-a citit în gînduri. Stoichița!

— Măria-ta, nu fugi de aceste două femei: doamna și arhiducesa... N-ai să stai în Moldova o veșnicie și război Reczei Pospolita nu-i poți face în iarnă. Rudolf așteaptă. Arhiducesa așteaptă. Trupele ei sînt sub steagurile tale. Sabia lui Rudolf este în mîna lui Basta și Basta și-a pus tabăra peste pîrîu la nici o goană bună de cal. Măria-ta! Tăiași anii ăștia cu sabia. Îi despicași pînă în inima înțelesurilor. Noi stăturăm sub ploaia ta de aur și de glorie... De ce ești slab, doamne? Și de ce, ajuns aici, nu te mai gîndești la povestea meșterului Manole? Pe care din ele o zidești în temeliile *Magnaei?!* Că pe una trebuie s-o zidești, măria-ta și cea roditoare de acum încolo, cea care să-ți ajungă visele, Maria Cristierna este.

— Taci, Stoichițo! Nu mă umili, arătîndu-mi neputințele.

— Ai un tractat cu Rudolf, măria-ta!

— Îl voi îndeplini în spiritul lui...

— Nu spusăși un cuvînt despre război cu turcii în Serbia... În schimb poruncișisă repezim aținători în Republică și la preacatolică... Măria ta, îți împlinesc poruncile ca pe poruncile Domnului Dumnezeu, și mai aprig decît pe ale lui, că El este departe și iertător, măria ta ești aproape și necruțător. Pe El îl iubesc ca un fiu din milioane, pe tine ca pe unul care-ți șade de-a dreapta... Mă duc

să dau de lucru diecilor pentru a spori averile noastre şi ale altora, în pofida averilor mai marilor de pînă ieri. Acesta este jocul, îl ştim, mîine poate ne vor beli alţii pe noi. . . Zbor s-o scot cu pohfală pe doamna Stanca. Nu te-a mai văzut de-un an. Aşi duce-o la Praha. . . Îmi porunceşti s-o duc la Tîrgovişte. O duc după voia măriei tale. Stau în şa de cîţiva ani. Îngădui-mi să mă trag la moşii. Sînt zobit. Măcar o lună, măria-ta. . . Preasupus la poruncă, doamne, dar peste voia şi cugetul meu. Amin!

Stoichiţa de Strîmba îngenunche. Îi ia mîna cu degetele pe care i le simte pentru întîia oară uscate şi pergamentoase. Pe care le vede întîia oară cu închieeturile roşii, pielea scorojită, după cum îi vede fruntea tăiată de şanţuri adînci şi colţurile de la ochi şi firele albe din pletele inelate, date cu uleiuri scumpe.

Îl ridică de subţiori. Greu Stoichiţa de Strîmba. Îl sărută pe buze.

— Du-te cugetul meu veşnic treaz. Fă după voia ta. Întoarce-te la mine cînd te va munci dorul. . . Duceţi-vă să-mi scriu scrisorile.

Cornul gărzilor vestind ofiţer cu rang de colonel. Tropote. Glasul de stentor al locotenentului Pistol H. anunţînd ofiţerul de ordonanţă că s-a prezentat la bivuacul *illustrissimului*, colonelul Pezzen din partea excelenţei sale generalului Basta. Paşii zornăitori ai reiterului care se văzuse acum un an la un pas de căpitanatul general al Transilvaniei cu veniturile căruia putea să intre între magnaţi. . . Colonelul pe care l-a cunoscut în consiliile militare este sortit de destin să rămînă toată viaţa un colonel mustăcios de reiteri şi atît. Acum bate din pinteni, poartă cuirasă de piept, leduncă, coif şi spadă, semn că este de slujbă şi spune scurt că a venit să-l invite pe *illustrissim*, pentru mîine dimineaţă la orele opt — repetă « mîine la orele opt», la consiliul militar în care se vor citi ordinele imperiale primite astăzi prin curier de generalul comandant.

— Comandantul cui, întreabă. . .

Colonelul Pezzen face ochii mari. Îşi muşcă mustaţa. Răspunde că întrebarea *illustrissimului* îl depăşeşte. El îl asigură pe cuvînt de onoare că a sosit un curier, căpitanul Bleimberg din escorta imperială, cu zece însoţitori şi că din cele spuse de aghiotanţii generalului, s-ar fi primit ordinul ca oştirea Ungariei de Sus să stea alături de *illustrissimul der Fürsten* pînă la recucerirea ţărilor sale.

— Simioane, vin!. . . Cupe mari, Simioane!. . . Stoichiţo!. . . Marcule!. . . Să se simtă bine limbutul. . .

Simion aduce vinul dulce de Chios. Pocalele mari de ospăţ. Colonelul trebuie să fie însetat. Este un colonel brav, ale cărui fla-

muri s-au văzut mereu în şarje la Gurăslău. Prinţul Marcu a auzit cum colonelul a despicat doi cuirasieri de-ai lui Chiaky, care se apropiaseră prea mult de drapelul regimentului. Colonelul strigă de trei ori *vivat*. Un *vivat* răguşit. Ridică pocalul. Îl bea ostăşeşte. Este bucuros de ordinul imperial. Toţi ştiu că *der Fürsten* va începe campania împotriva turcilor din clipa cînd ceremoniile nunţii cu arhiducesa vor lua sfîrşit. Ar fi bucuros dacă *illustrissimul*, amintindu-şi de bunele servicii ale fratelui său, I.V. Doktor Bartholomeus Pezzen, va binevoi să-i garnizoneze regimentul la Weissenburg ridicîndu-l la rangul de regiment de gardă. A doua cupă . . . Colonelul se îmbujorează. Nasul i se face stacojiu. Se pare că are harul lui Dionisos. Spune că l-au lucrat Flanz şi mai ales italienii, astfel că excelenţa sa i-a hărăzit o garnizoană amărîtă, undeva pe lîngă Lipova . . .

— Pe cînd ceilalţi, întreabă Marcu.

— Pe lîngă segnor Georgio . . . Hermanstadt . . . Curona. Valonii la Weissenburg.

La a treia cupă colonelul Pezzen bate din nou din pinteni. Mîine va fi un consiliu mare, cu toţi comandanţii de regimente spre a li se notifica pregătirea pentru iernatec. Va fi singura ocazie cînd va putea agonisi ceva peste soldă, din rechiziţii. Se pare că există şi nişte documente secrete, compromiţătoare pentru cineva din suită. Un fel de complot cu turcii, împotriva suveranului. Sau a ţărilor acestuia. N-a înţeles bine, nu cunoaşte spaniola, dar aşa ceva a înţeles din confidenţa cavalerului Murandodi Fossati făcută curierului ambasadorului spaniol don Guillermo de San Clemente . . . Dacă *illustrissimul* vrea să-l facă fericit, în amintirea fratelui său, atunci să-i ordone ca la intrarea arhiducesei în Weissenburg să călărească la portiera din dreapta. Îl asigură pe onoarea lui de reiter, că va fi o paradă cum numai suveranul poate spera s-o aibă. Are onoarea să se retragă. Vinul acesta este demn de zei . . . Colonelul Pezzen îşi zornăie pintenii. Peste creasta de oţel a coifului se văd Cheile Turzii.

— Ai auzit, Stoichiţo?

— Am înţeles, măria-ta, şopteşte Stoichiţa . . . Pînă la fund . . .

— Duceţi-vă . . . Să fiţi plecaţi din tabere înainte de miezul nopţii.

Rămîne singur în lumina verde aurie. Se aşază în jilţul de campanie. Îşi lasă fruntea în palma stîngă.

— Unde este, Simioane?

— Se-ntoarce la miezul nopţii, măria ta!

— Penele. Hîrtia. Nisiparniţa şi călimările, Închinătorule!

Își scoate cheia de la gît. Deschide cufărul legat cu arcuri de fier. Cufărul îmbrăcat în safian roșu, în care-și ține toate documentele de taină. Copiile de pe Memorandum și scrisorile adresate papei și suveranilor, înțelegerile cu arhiducele Mathia și marchizul Gonzaga, notele făcute de Stoichița în consiliile militare, conturile plăților către oștire, luate după registrele lui Lassota, conturile veniturilor de la Künigsberg trimese de Carlo Magno, hîrtiile primite de la *Hoffkammer* și *Kriegskammer*, notificațiile ministrului de cameră Karl von Lichtenstein și notificațiile lui la acestea, rapoartele lui Stoichița asupra audiențelor, rapoartele lui Mantovano asupra forjeriilor întîlnite pe drum, scrisorile de la Zvetlana Rose-Maria, de la arhiducesă și padre Szukay, de la Nicolae-Pătrașcu și Velica, de la doctorul Muralto, Buzești, pan Andreas, Walawsky, toate rapoartele diplomaților lui și ale iscoadelor. Apoi documentele alese de Stoichița și Velica la Alba-Iulia din arhiva secretă a cardinalului Andrei Báthory. Apoi tot ce-a găsit Stoichița în arhiva secretă a lui Sigismund, la Gurăslău înainte de venirea lui Basta. Lucrează înfrigurat. Alege scrisorile ibovnicelor. I le dă lui Simion, să le ardă. Pe loc. Alege tot ce ține de rapoartele iscoadelor și diplomaților. I le dă lui Simion să le pună în cufărul albastru, să-l ia Stoichița la Tîrgoviște și să-l dea lui Theodosie Rudeanu. Alege tot ce ține de arhivele secrete ale Báthoreștilor. Sînt acolo dovezile scrise ale tranzacțiilor dintre Zamoyski și Basta. Dintre Sigismund și Basta. Dintre corporațiile saxone și Basta. Olăcarul Cetății de Baltă, neamișul Simion Gyárfás îi adusese vestea că două delegații saxone, a Sibiului și a Brașovului au ocolit cetatea pe la Blăjel și s-au dus în taberele lui Basta. Rudolf II de Habsburg a trecut la partea a doua a planurilor de război, în spatele cărora vede urechile clăpăuge ale lui *Freiherrn* Wolfgang Rumpf... Garnizonarea Transilvaniei cu trupele lui Basta. Fălcile de oțel ale Sacrului imperiu roman sînt gata să se închidă. Ajutorul lui Rudolf costă o istorie. Colonelul Pezzen a spus în limbuția lui soldățească adevărul cel mai cumplit despre mîine. Acel adevăr de care el s-a temut de cînd a văzut ochii oțelii ai arhiducelui Mathia. Din clipa cînd buzele carminate ale Mariei Cristierna au spus cu o duioșie lacomă: *Weissenburg*. Io a prevăzut toate urmările pe care le va avea fastul cu care l-a primit Habsburgul. Io s-a înspăimîntat de audiența de la Belvedere, nu de aceea în care s-a arătat curții tabloul bătrînului Frans Francken, în care el ținea brațul Mariei Cristierna, ci de cealaltă audiență, din observatorul

astronomic, cînd Rudolf a dat să se înțeleagă că ei doi au pus la cale secrete de stat, că s-au legat prin tainele dintotdeauna ale suveranilor și că Io, primind rangul de familiar și *exercituum Praefecto*, a făcut-o făgăduindu-i lui Rudolf suzeranitatea. Îi tremură mîinile. Îndeasă în cufărul albastru teancurile de scrisori șnuruite, ori terfeloagele legate în scoarțe de piele ale cancelariei Báthoreștilor, peste care apasă listele cu banii și darurile făcute de cancelaria lui prietenilor de la Wiana și Praha. În cufărul roșu nu mai rămîn decît registrele de solde pe companii și regimente. Simion încuie cufărul albastru cu două lacăte grele, vieneze. El ia sipetul cu rubinele și-l încuie în cufărul roșu.

— La noapte, scoți cufărul albastru și nevăzut, du-l lui Stoichița. Să-l ia în carîta lui... Simioane. Sabia. Platoșa... Ba! Cămașa de sîrmă și platoșa... Spune-i lui Mîrzea să sune adunarea coloneilor și a căpitanilor... Pe loc!... Și a sfetnicilor mei... Să vină pe dată... Acum!... Zboară...

Își scoate tunica de mătase neagră, de croi monahicesc pe care-o poartă încă de la Tokaj. Simion îl cheamă pe Jivko Roșu, de gardă la cortul domnesc. Jivko îl ajută să-și îmbrace cămașa din zale subțiri și dese încheiate pe nicovalele meșterilor din Damasc. Îi spune că nu pleacă la Alba-Iulia... Nu are pe nimeni la Alba Iulia...

— Nici n-ai avut, Jivko?

— Cine mai știe, măria-ta!

Tac amîndoi... Își îmbracă coantășul. Aude cornii sunînd semnalele poruncite... Jivko îi leagă curelele platoșei grele, de luptă.

— Te duci la segnor Georgio, doamne?

— Acolo, Jivko!

— Ne adulmecă urmele ca un dulău de vînătoare, măria-ta... De ce?

— Asta voi să știu și eu, Jivko.

Cele șapte săbii de luptă stau agățate în ciorchinarul de fier bătut pe stîlpul din mijlocul cortului. O alege pe cea cu cap de grif. De ce? Este sabia lui de luptă. Căreia îi datorează viața. Îi pipăie garda cu plăselele din fildeș lustruite de mîinile lui. Numai de mîinile lui. O trage din teacă. Își trece degetele peste tăișul subțiat de gresie. Destinul lui a fost, într-un fel, sabia. A dorit-o din lăcomia puterii? Ori a fost singura scăpare și singurul argument în nodul pe care istoria l-a încîlcit și strîns aici, în Cetatea de piatră, voind să șteargă din cuprinsul ei Poporul? Este o clipă de tăcere adîncă în care simte meșteșugul făurarului necunoscut din Damasc, care a știut împărți greutatea fierului la vîrf, mijloc și gardă, astfel încît tăietura să fie

rotundă și ușoară la mînă, trecînd în simbol prin Io. Mereu mai des și mereu mai mult se detașează de sine însuși, judecîndu-se lucid și necruțător. Cu atît mai des și cu atît mai mult cu cît nu a luat nici o hotărîre în legătură cu Stanca și Maria Cristierna. Cu atît mai des și cu atît mai mult cu cît aceste două femei, una venind de pe Olt și alta din lumea Niebelungilor, stau ca două răscruci ale viitorului — nu viitorul lui, pentru că s-a împietrit și s-a supus ca un halucinat visului care se numește *Magna* — ci viitorului acesteia, al *Magnaei*... Ce mai poate face aici sabia? Chiar aceasta cu cap de grif. Ori ce mai poate face politica? Ori ce mai poate face diplomația? Să fie cîteodată în viață un asemenea capăt de drum, dincolo de care nu mai începe nimic? Ori nu mai sfîrșește nimic?... Lasă vîrful albăstrui, plin de zgîrieturile gresiei, să-și găsească locul în capul tecii. Împinge garda. Ascultă oțelul hîrșîind pielea uscată a tecii. Atît. Sabia în teacă. Un singur gest. O mie de gînduri. Aude tropotele cailor. Aude glasul lui Radu Buzescu poruncind să se aducă steagul.

— Unde lăsași, bă, Usturoi, steagul?

— Care steag boierule, că ai patru?

— Adu-l pe ăla albastru, cu semnul meu! Trap!

Iese din cort. Le face semn să nu descalece. Sultan sforăie. Îl mîngîie pe nările catifelate. Umede. Taberele se întind pe colina de deal, la cîteva sute de pași dincolo de tabăra gărzii și a boierilor lui unde se desfac corturile. Straturi ușoare de fum albăstrui se așternpeste corturile din vale. Miroase a borș de oaie dres cu cimbru și ardei iuți. Înserează. Încalecă. Vede un steag din garda sîrbească intrînd în coloană. Totul se întîmplă dincolo de el, într-o lume straniu de îndepărtată și străină. Drumul de care șerpuie pe coasta dealului spre Cîmpia Turzii. Clopotele din Turda bat pentru *Angelus*. Trei bîtlani trec greoi prin cerul roșietic, clamînd gutural. Miroase a ierburi sfîrlogite de soare. Trece la trap peste țarini pustii. Spre Turda, pe vale, numără treisprezece țepi în care cei martirizați gem, răscolindu-i măruntaiele... Dintr-odată e sătul. Ajunge. Și dintr-odată înțelege pînă la fund perfida ticăloșie a segniorului Georgio, care a semănat tot drumul cu oameni crucificați, lăsîndu-l pe el să deschidă acest cortegiu al morții și pustiirii. Înțelege toată ticăloșia perfidă cu care a lăsat ca toate poruncile pentru rechiziții și proviant să emane de la cancelaria lui de război. Care i-a asociat numele la zecile și sutele de execuții dorite lacom de Basta.

— Ucideți-i pe aceia! Curmați-le suferințele! Pentru Dumnezeu, ucideți-i.

Cîţiva călăreţi coboară dealul la galop. Aude pocnetele seci ale pistoalelor. Taberele lui Basta. Trîmbiţele care sună onorul. Gărzile lui Basta. Zeci de cai. Scutieri de la reiteri şi valoni. De la silezieni şi spanioli. *Plaza de armas.* Trei butuci de execuţie cu topoarele înfipte în ei. Alte gărzi. Cortul lui segnior Georgio cu gărzi de valoni. Descalecă. Împinge în lături cozile halebardelor încrucişate în faţa lui. Nu poartă mănuşă. Simte luciul rece al lemnului. Radu Buzescu ridică pologul. Îl izbeşte mirosul de răşină arsă, de scorţişoară şi de santal amestecat cu cel al botforilor ostăşeşti daţi cu unsoare de bursuc.

— *Per Bacco, illustrissime!* Mă şarjaţi fără odihnă!... Pezzen, am spus *mîine* dimineaţă, Pezzen... Haide! Raucigny! Beauri! Scharfeneck!... Ridicaţi-mă!

Intră între coloneii care-i fac loc în silă. Cineva împătură un *Avizo*...

— Nu vă ridicaţi excelenţă, spune şi îşi apasă mîna pe mîna care luase *Avizoul* de pe masa de consiliu... Nu vă ridicaţi... Ştiu... Guta!... Sînteţi mereu în consilii militare, excelenţă.

— Este datoria oricărui general al majestăţii sale. Voi nu ţineaţi tocmai un asemenea consiliu, *illustrissime?!*

— Colonelul Pezzen v-a informat exact, excelenţă. Ţineam un consiliu în care am hotărît să înceteze orice execuţie în Transilvania, pînă la adunarea dietei. De asemenea, am hotărît să înceteze ori ce rechiziţie, tot pînă la adunarea dietei. Am hotărît să înceteze jaful şi siluirile, excelenţă. Ori ce detaşament izolat, ori soldat, ori ofiţer prins că jefuieşte, să fie ucis la locul jafului!... Excelenţă. Aveţi încă o sută de prizonieri pe care i-aţi tîrît după voi pînă aici. Am văzut butucii de execuţie. Faceţi-mi onoarea de a mi-i ceda... Haide Marcule. Stoichiţo!... Unde greşesc, tălmăciţi voi... Mai repede.

Segnor Georgio gîfîie opintit. Pielea verzuie i se acoperă de sudoare.

— Aţi hotărît singur, într-un consiliu, soarta prezentă şi viitoare a Transilvaniei, *illustrissime?*... Fără noi?... Fără consiliul secret al sacrei majestăţi?... Aţi convocat dieta fără să mă întrebaţi? Ascultă glasul din ce în ce mai subţire al generalului. Va urma criza. O aşteaptă. Segnior Georgio vorbeşte în spaniolă semn că peste cîteva clipe îşi va cere hapurile... Desface *Avizoul.* Este scris în germană. Are pe copertă o gravură a Gurăslăului în care sînt desemnate traiectoriile tunurilor lui Sigismund trecînd peste oştile imperiale şi cele ale artileriei imperiale izbind în plin oştile sigismundiste. Vede numele lui Sigismund scris mare, sub el numele lui şi jos, cu

litere mici, numele lui Basta. Întoarce pagina. Se miră că segnior Georgio nu-şi cere hapurile. Citeşte *Michael Wayda auf einer, und Basta auf*... Mereu *Wayda und Basta*... Cînd răsfoieşte Avizoul, îi sare în ochi xilogravura de pe dosul foii de titlu. Este chipul lui, nu acela lucrat de Sadeler, poate după Frans Francken, într-un ecuson cu crini, patru crini, cu vîrsta scrisă în interiorul ecusonului, este un chip dur şi muncit, se recunoaşte în bărbatul crîncen din xilogravură şi abia aude glasul şuierător al lui segnior Georgio care spune:

— Aţi lucrat excelent, *illustrissime*... Iată-vă singurul şi marele învingător de la Goroslo!... Noi, cei de faţă, abia dacă existăm pentru scribul plătit de voi, acest Abraham Wagenmann din Nürnberg! Beauri! Ţine minte! Abraham Wagenmann din Nürnberg.

— Nu confundaţi metodele voastre, excelenţă, cu adevărul.

— Domnilor, vă iau drept martori că sînt insultat în propria mea tabără, în propriul meu cort şi în timp ce-mi exercit prerogativele imperiale.

— Vreţi să păreţi mai iritat decît sînteţi, excelenţă.

— Pot să ştiu cărui fapt deosebit îi datorez onoarea acestei vizite intempestive, *illustrissime?*

— Nu pot participa la consiliul de mîine, excelenţă. Pentru că, de mîine, intră în lege hotărîrea imperială în legătură cu guvernămîntul Transilvaniei. Voi să şterg urmele lăsate de război nu numai de pe drumul oştilor noastre, ci şi din sufletele supuşilor mei. Voi ca sosirea aici a *serenissimei* arhiducese să fie o sărbătoare pentru toată suflarea. Voi ca dieta să hotărască nesilită de sabie, îndreptările pentru impozite, proviant şi *auxilium*.

— Aţi convocat dieta la Turda, spre a mă umili, prinţe.

— Nu văd cum, segnor Georgio.

— La Turda am întîlnit oştirea nobilimii şi de la Turda am pornit la Miroslo.

— Am uitat-o de mult segnor Georgio. Iar dacă a existat un Mirăslău, pentru voi, pentru mine a existat un Gurăslău.

— De fapt, ce doriţi, prinţe?

— Intrarea voastră în legalitate şi sub ordinele guvernămîntului, segnor Georgio.

Segnor Georgio se zmulge din fotoliul pliant. Îi tremură bărbia şi guşa acoperită de ţepii tari, albăstrii ai unei bărbi de cîteva zile... Face cîţiva paşi şchiopătaţi pînă la masa de consiliu. Îi aude gîfîitul opintit. Răsuflarea lui segnor Georgio miroase a dinţi putrezi şi mîncăruri oţetite în stomacul pe care şi-l tratează cu ape minerale aduse cu carele de la toate izvoarele tămăduitoare ale Transilvaniei.

— Nu am înțeles exact conținutul frazei, prințe.

Segnior Georgio are fața acoperită de sudoare gălbuie. Gulerul valonez ud. Își desface copca tunicii cu degete tremurătoare. Trebuia să se ajungă și aici. Dualitatea puterii pe care-o întreține Basta duce la formarea taberelor politice. Segnor Georgio acordă amnistieri, grațiază ori execută, exercitînd toate prerogativele puterii încă de la Moftinu. Astăzi, Rudolf și-a precizat politica! Îl vrea guvernator, ceea ce înseamnă de fapt recunoașterea *Magnaei*. Segnor Georgio a rămas ceea ce a fost și pînă la Gurăslău: Comandantul general al Ungariei de Sus.

— Este foarte lesne de înțeles, segnior Georgio: dieta va hotărî dacă mai are sau nu nevoie de ajutorul vostru, pentru care guvernatorul Transilvaniei vă mulțumește cu adîncă recunoștință. Fără voi și acești bravi, ar fi existat un Gurăslău; mult mai sîngeros pentru noi.

— Mă onorați... Vă ascult cu smerenie, prințe Michael!

Acesta este adevăratul segnior Georgio. Îi prinde privirea rece strecurată pe sub pleoapele bolboșate. Îi spune că aprovizionările armatei din Ungaria-de-Sus se vor face printr-un consiliu al dietei. Că garnizoanele fixate de aceasta vor trebui respectate întocmai. Că dieta va semna, printr-un magistrat ales de ea, toate ordinele de cazare. Și pentru că el a făgăduit împăratului campania știută împotriva turcilor, cel mai bun loc pentru a împlini dorința suveranului, este Deva. Asta ar scuti armata imperială de marșul pînă în cantonamentele din Ungaria-de-Sus, ca la primăvară să fie reluat pe aceleași drumuri.

— Și voi, *illustrissime?* Voi de a cărui viață răspund în fața suveranului, ca și de integritatea acestei provincii, ca și de ambițioasele voastre planuri, voi care ați cîștigat Wiena și Praga și o soție de rang imperial, voi care mă vreți scutierul vostru, voi ce veți face, *illustrissime der Fürsten Michael*, pe toți dracii și pe bietul meu suflet?!

— Ceea ce am convenit cu suveranul să fac pentru ca Evropa de Răsărit să reintre în istorie, altfel decît ca un grînar și o crescătorie de oi pentru Înalta Poartă, scumpul meu segnior Georgio.

5

— Ai fost la un pas de Roma, Mihail! De ce te lapezi de ea? Oare n-ai judecat cu asprime preoții Iglisiei tocmai pentru că apărau

Poporul de Roma?! Nu tu le-ai strigat că Roma l-a adus în Evropa? Că Roma l-a întrupat în cuget?! Că ea l-a legat de cutezanța gîndirii? De mîndria libertății? Oare Decebal a fost roman, Mihail? De ce nu vrei puterea preoților Romei, prin Maria Cristierna? De ce rămîi în ortodoxie? De ce n-o dai pe Stanca, surghiunului? De ce nu ți-o aduci pe Maria Cristierna, soață? Iată, oștile Evropei sînt aici... De ce nu-i dai pe preoți lui Basta? La cine te-ntorci, Mihail?

Bătrînul poartă dolamă avrigenească. Poate că este Daurețiu. L-a adus Simion, după ce i s-au stins în cuget tropotele binecredincioșilor plecați spre Țară, Făgăraș și săcuime. Este trecut de miezul nopții. Undeva în Tibet, ori în orașul sfînt Buhara, ori pe drumurile Efesului, ori la Pireu și în Sicilia, în Epir și în Egipt, în taina monastirilor copte ascunse în munții Etiopiei, numele și faptele lui sînt scrise alături de cele curgînd prin vreme cu începere de la Pitagora și Thales. Bătrînul vorbește franca. Totul este de-o materialitate dureroasă. Lumina ușoară, fîlfîită a sfeșnicului. Tripticul în filigran și smalțuri albastre. Tetrapodul de Hurezi. Stîlpul cortului cu cele șapte săbii agățate de el. Șapte săbii. Cîte o sabie pentru fiecare an de domnie. Pentru că, al optulea an de domnie n-a început încă. Șapte ani de domnie. Șapte stîlpi ai înțelepciunii. Șapte părți ale omului: Materia. Vitalitatea. Senzația. Intelectul. Sufletul. Înțelepciunea. Eu-l! Atma-Mahatma. Atinge tot. Conține tot. Cei șapte ani în care se înoiesc humorile trupului. Cei șapte ani din ciclul vîrstelor. Bătrînul stă în jilț. Parcă dormitează. Are pleoapele solzoase. Plete lungi, albe. Barbă de Dumnezeu. Miroase a rășină, a mușchi și a piatră încinsă la soare. Aceeași stranie metamorfoză a Timpului care încremenește în sine, conținînd istoria nu ca pe o succesiune, ca o curgere fir pe fir; ci ca un tot atoatecuprinzător în care el vede semnificații și oamenii acelor semnificații, după cum vede congregația *V.E.I.I* a Iglisiei, dincolo de cabală, ca o forță spirituală a Răsăritului în lupta lui de a-și păstra ființa interioară, împotriva geometriei aspre a legiunilor romane și mai tîrziu, împotriva celor ce s-au numit de la sine urmașii apostolului trădător Petru. Daurețiu este un inițiat. Iradiază o aură eterică, care-l purifică. Care-l face să audă muzica incantatorie, pe care a perceput-o la întîlnirile lui cu Marii preoți. Poate că este emanația gîndurilor omenești, după cum culorile diafane și pure care-l învăluie, ele însile într-o stare fluidă de vibrație, sînt gînduri, a căror semnificație n-o pricepe, el, Mihail, rămînînd doar la înțelegerea faptei. Este o pace adîncă în sine și-n tulburătoarea armonie a sunetelor și culorilor care-l învăluie.

Lumea lui de zbateri, durerile lui cumplite și puținele bucurii din acest an, temerile și întrebările, neliniștile și îndoielile s-au scurs din el, lăsîndu-l să se umple de echilibru și pace serafică... Este ciudat cum nu cuvintele și le caută. Cum gîndurile lui nu aleargă la cuvinte. Își vede gîndurile alcătuind lumi care niciodată n-au trăit împreună în aceleași locuri, venind unele după altele prin veacuri și la răstimpuri de veacuri. Știe cînd este la Samarkand, în observatorul lui Ulug beg, unde este deopotrivă Zamolxis, după cum preoți de pe Indus sînt pe Ciucaș în sobor cu arhitecți bălai din Egipt, caravane trec de la Efes spre Ninive și de la Adriatica spre țărmurile egeene, ori de la Hust spre limanul Nistrului, soarele plutește în valuri de lumină și templele, ori piramidele, ori Sfinxii, ori Leul și Marele Războinic, Înțeleptul și Cămila, Elefantul și cei patru Războinici, primesc lumina la un anumit echinocțiu, ori la un anumit solstițiu, pentru că, arhitecții și astronomii Răsăritului au vrut să se smulgă din timpul imemorial și divin dîndu-i acestuia sensul lui trecător și omenesc: *Kalaha*. Numără. El nu vrea să numere. Nu vrea să lege nimic de clipă. Daurețiu însuși este în afara Timpului, conținîndu-se în esența acestuia. Știe că Daurețiu îmbină asceza cu ritualul vechilor yoghini, că a învățat știința respirației și astronomia, că este un urmaș al inițiaților din Cetatea de Piatră, stăpîn pe trupul lui și pe sorii lui de forță spirituală, că a venit aici să-l treacă peste încă un prag al inițierii, poate cel din urmă, Iglisia dînd bătălia cea mare pentru desăvîrșirea celei de a treia renașteri valahe în Cetatea-de-Piatră. *Magna. Magna*, adică dreptul sacru al Poporului de a fi el însuși. Îndatorirea sacră de a fi el însuși.

— Unirea cu Maria Cristierna ar fi cea mai mare biruință a Templului și a Zidarilor liberi, spune și cînd rostește cel dintîi cuvînt, Timpul etern, fără trecut și fără viitor, conținîndu-se în sine se năruie în prezent și-n clipă. Marea de culori diafane se face lumină filfîitoare de luminări și umbre tremurătoare pe pînza cortului. Marea de armonii sonore cade zgrunțuros și ciomp în cuvînt. Se izbește de materia grosieră, plină de mirosurile grele ale vieții.

— Mihail domn, încotro?

— Să mă desăvîrșesc în a treia renaștere, pe care n-am putut-o întări în hotarele Țării Soarelui. Să adun ramurile Poporului la trunchiul cel de-o ființă cu veșnicia.

— Precum Moise, ai călăuzit Poporul în Cetatea de piatră, arătîndu-i calea spre mîntuire. Iglisia gîndește că tu Mihail, ești o temelie. Profetul tău este Zaharia. Ai înțeles taina Marelui Războinic. A

Leului, Elefantului și Cămilei... Ai ajuns la picioarele Înțeleptului, dincolo de care te privește Sfinxul. Ești un stăpîn de sine, Mihail.

— Tu o spui.

— Ehove!

— Am gîndit nemurirea Poporului în faptă, fapta nemurindu-l prin dreptatea ei, și dreptatea stînd în libertatea de a fi el însuși în cunoaștere... Neprimind cunoașterea de la alții ci prin lucrarea cugetului său.

— Ehove!

— Am săpat copacul cu sabia. I-am dat conștiința puterii lui și a adevărului său.

— Ehove!

— Am ajuns la picioarele Înțeleptului și m-am ridicat la cugetul lui. Cunosc taina.

Dintr-o dată zeci de glasuri într-o limbă mai veche decît franca. Fremătătoare și mineralizate. Nici măcar glasuri. Un ecou al glasurilor. Ori o amintire străveche a acelora.

— Ehove! Mihail cunoaște taina!

— Poporul este una, cu călăuzi, dar fără stăpîni, puterea lui sălășluind în mulțimi, care duc peste vreme cugetul și cunoașterea. Am crezut în stăpîni, adică în ceea ce trece; oropsind cu neghiobia puterii de-o clipă, ceea ce veșnicește și este veșnic tocmai prin puterea de a îndura puterea. Prin înțelepciunea de a o lăsa să treacă. Io nu pot mai mult, decît timpul meu o poate.

— Ehove!

— Va veni ceasul celei de a patra învieri, cînd Poporul va sălășlui netulburat în însăși conștiința sa de sine.

— Proorocule!

«Proorocule» își șoptește și aude vîntul trecînd peste cort, încărcat de miresmele verii în copt, plin de anii munciți între dorință și neputință, între vis și aevea, între biruință și înfrîngere. Nopțile lui de veghe, chinuitoarele nopți de veghe cînd ispitea istoria și viitorul drămuind puterile lui oculte. Coborînd spre originea lucrurilor, cît poate coborî un domn stăpîn pe gîndurile prietenilor. Atît cît îl lăsau să fie stăpîn prietenii. Și abia deslușind cîteva din gîndurile vrăjmașilor, dincolo de care s-au țesut și se țes urzelile mereu necunoscute ale destinelor oamenilor și popoarelor, pe care numai Dumnezeu să fii să ți se supună. Cît a fost el destin în destinul lui Cogea Sinan Pașa și acela în destinul lui Io Mihail Domn? Și aceștia doi în destinul Înaltei Porți și Înalta Poartă în acela al *Magnaei?* Și toate acestea împletindu-se întreolaltă, destinul lui și

al Stanchii, al Iglisiei şi al Templului, al lui Zamoyski şi Ghazi-Ghirai, al lui Rudolf şi Sigismund, al lui Andrei Báthory şi Josica, Aron Vodă şi Ştefan Răzvan, Filip al Spaniei şi Iovanka Rudnic şi Buzeştii şi morţii lui; Şelimbăr şi Mirăslău, Călugăreni şi Gurăslău; fiecare din acestea în parte şi apoi toate la un loc, unindu-se prin timpul său veşnic şi atotcuprinzător, aşezîndu-se în straturi de istorie şi de viitor, cuprinzîndu-se în temeliile veşniciei cum îi şoptea în nopţile lor nebune şi pustiitoare, Velica; ori, dimpotrivă, risipindu-se în nimicnicia clipei, odată cu urile şi trufiile neghioabe, cu pizmele şi zădărnicia acelei feţe a puterii, care ţine de pedeapsă, de măreţie trecătoare şi lingăveală, de strigătele de osana şi fumul de tămîie !

Pentru că Io, puterea şi-a dorit-o, nu pentru sine ci pentru ceea ce zăcea în el de la întemeierea lucrurilor: Magna Valachia. N-a fost vis, nici deşertăciune. Ori vis a fost cuprins în realitatea Poporului şi în fiinţa Cetăţii de Piatră şi poate aici stă el sub semnul tragic al destinului, Magna cuprinzîndu-se în veacuri, şi Io abia în ani. Din această năzuinţă şi sete a lui tulburătoare spre cuprinderea în Timpul Poporului şi de zmulgere a Timpului din încremenire, hărăzindu-i atotputernicia faptei cea mereu vie şi grăitoare, ucigătoare de neuitare şi moarte. Pentru că ştie, acum cînd Daureţiu îi vorbeşte de moartea pe care i-o hărăzeşte Basta, poate din pricina Habsburgului şi cînd îi dăruieşte straiul Iglisiei, odată cu scutul ei, ştie că Io cu Fapta pre Moarte călcînd-o se aşează în temeiuri şi poate nici nu bănuieşte Daureţiu, de cîte ori i-a fost lui foame de moarte şi neteamă de veşnicia ei şi cît a tînjit Io de liniştea cuminte şi înţeleaptă a pămîntului şi de cîte ori a tot izgonit-o de la sine pe cea purtătoare de tihnă căreia încă nu-i venise ceasul. Pentru că, Magnaei nu-i venise ceasul. Şi-acum, în pragul acestei întoarceri, ce-ar fi Magna fără sîngele lui care să-i pecetluiască veşnicia? Oare a fost trecerea lui prin viaţă (îşi spune « a fost» şi nu se cutremură, dimpotrivă, o undă de linişte atotcuprinzătoare îi coboară în cuget) doar o răzmeriţă de cuget neogoit? Ori poate altceva, acel altceva care ţine de însăşi esenţa eroilor cîntaţi de Homer întruchipînd trecerea omului pe acest pămînt? Odiseea lui Io unde-a dus? Şi ce înseamnă Cîmpia Turzii şi Io şi Magna, în vara lui 1601?!...

Îşi urmăreşte gîndurile cu o lăpădare de sine ciudată şi plină de serenitate. Iată îşi spune, acesta a fost ogorul meu, pre el l-am trudit şi l-am însămînţat cu gîndurile şi visele mele, pre el l-am udat cu sudoare şi sînge şi-n el mă întorc spre hodină şi nu altundeva decît aici, ca să strig mereu peste veacuri, mereu să-mi strig numele de

aici spre neuitarea cea de veci și mereu să mă lapăd aici de cele trecătoare ale ființei mele trecătoare și să nu rămîn decît Io Mihail Voievod, proorocul Magnei și cel chemător la unirea Poporului, între din veac hotarele Cetății de Piatră!

— Ehove!

Se-ntîmplă o trecere ciudată a unui vînt eteric încărcat de zgomote aspre. Daureţiu stă drept în fața sfeșnicului, cu brațele ridicate ușor deasupra capului. Pe firele lungi și colilii ale pletelor se scurg flăcări albăstrui. Are ochii întorși cu luminile spre înăuntru. I se vede doar albul, nefiresc de alb și luminos. Un freamăt sălbatec îi cuprinde trupul. Simte acel freamăt în sine însuși, ca un tăiș. O durere cumplită îi străpunge locul unde a fost izbit cu sulița de spahiul Mithat Bali... Flăcăruile scurse din pletele lui Daureţiu se împletesc în șuvoaie arzătoare care-i încolăcesc gîtul... Aude sunetul aspru al unei trîmbițe. Simte mirosul înțepător al oțetului aromat... Vede ca prin pîclă obrazul lui Simion, galben, obraz de mort, împietrit, pe care curg două șiroaie de lacrimă. Simte buretele ud trecîndu-i pe frunte și gît. Pe piept. Se află în jilț. În fața lui alt jilț. Lumina tulbure a zilei prefirată prin mătasea purpurie a cortului. Miros de lumînări arse. De aer pîrjolit de fulgere.

— E tîrziu, Simioane!

— Tîrziu, măria-ta.

— Ce zi?

— 19 august. A sfinților mucenici Andrei Stratilat și Agapia.

— Cum l-or fi mucenicit pe acest Andrei Stratilat?

Simion îi toarnă apă în ligheanul de argint cu fundul bătut din ciocan, avînd corbul Țării. Își simte perii aspri ai bărbii crescută sîrmos și lung. A fost Daureţiu. Simion este Închinătorul hărăzit cu paza trupului său. Simion îl freacă pe spate cu ștergarul de in. Îi aduce cămașa albă de olandă, pe care-o îmbracă de obicei pe sub cămașa de sîrmă.

Are, cu o acuitate dureroasă, senzația materialității lumii care-l înconjoară. Lumina albă a dimineții se strecoară pe sub polog, în trîmbe subțiri, fluide. Toate lucrurile familiare, tripticul ajurat și smălțuit, jilțurile, masa pliantă florentină, primesc umbre moi care le adîncesc contururile. Niciodată ca în dimineața asta n-a avut simțămîntul trăirii în sine și în clipă, a întregii lui vieți. Niciodată ca în dimineața asta n-a fost atît de lacom de amintirile lui cele mai uitate. Ori răvășite în curgerea la galop a anilor. Stanca la Strejești, la Sînta Maria cu Sima prin fînațul înalt pînă la coapse. O vede acievea, vede fînațul unduitor sub o boare de vînt mirosind a vară

şi o gaiţă acolo, în cireşul străvechi, îngînindu-i şi spurcîndu-i şi era cerul strălimpede şi lui îi vine dintr-o dată să plîngă. Simion îi potriveşte barba din foarfece. Îşi aduce aminte de Daureţiu. Ce-a vrut să spună Daureţiu aducîndu-i mantia de Închinător cu glugă şi vorbindu-i de moartea pe care i-o găteşte Basta? Că Iglisia îl primeşte în uitarea ei? Că lăpădînd cuca domnească şi îmbrăcînd rantia poate scăpa de istorie, lăsînd-o în sama timpului? Că şi renunţarea la povara istoriei stă în destinul domnilor?

Se-ncrîncenează la gîndul necunoaşterii lui Io... Să fi fost doar o încercare? Să-l fi încercat Iglisia; ori, cunoscîndu-l prea bine să fie rantia aceea, ştergarul cu care să se şteargă pe mîini Marii Preoţi, precum Pillat? Ştie că însuşi a împins lucrurile pînă la marginile imposibilului. A făcut-o din larga cuprindere a tronului, dincolo de ce era viaţa de fiecare zi, năzuind spre esenţa neamului său. Ştie, cu o mîndrie sălbatică şi cu o durere surdă, că a găsit demnitatea valahilor în demnitatea celui numit de Evropa: *Il Valacho*. Ce-i va ierta vremea şi ce nu-i va ierta? Îi va urma cineva drumul cel plin de prăbuşiri, ori de iluminate străluciri, spre cunoaşterea de sine? Şti-va vreodată Poporul, că a rămas pînă la capăt credincios gîndului său de domn şi războinic, de cavaler şi bărbat prin care s-a juruit să-şi slujească crezămintele cu viaţa lui, ducîndu-se peste toate spaimele cumplite, care, iată îl năvălesc secătuindu-l, ducîndu-se pe sine pînă la jertfă? Cum oare altfel se poate consfinţi adevărul unui crezămînt politicesc? Şi ce mai poate fi pentru Io, în afară de Magna, şi cum poate fi astăzi Magna fără Io?

Cade în genunchi în faţa tetrapodului. Se roagă fierbinte Domnului şi se roagă lui Io, se roagă Magnei şi Ciucaşului şi de Peter Domokos se roagă să-l ierte; sărută chipurile celor dragi lui, pictate pe iconiţe de lemn de Mina, apoi, ca într-un delir şi-o recheamă alături pe Velica, pe Velica în toată dumnezeiasca ei feminitate carnală şi dintr-o dată se revoltă în sine, se blesteamă pentru neghiobia lui politicească, pentru oarba credinţă în demnitatea cavalerească a lui Basta, se gîndeşte că n-a răspuns episcopului Szukay şi că abia şi-a început lucrările cu vajnicul diavol al răzmeriţei care este arhiepiscopul Kutasy; că-l aşteaptă o mie de treburi care ţin de ordinea puterii şi a Magnei şi tot ce este viu şi vajnic în el tresare izbucnind spre lumina asta lacomă a conştiinţei vii şi fremătătoare... Se răsuceşte spre umbra lui credincioasă. Îşi ascultă cuvintele, cele vii şi pline de miez şi de tîlcuri. Şi le ascultă lacom de sine, lacom de toate ceasurile vieţii lui netrăite, de toate gîndurile neîmplinite şi neînfăptuite.

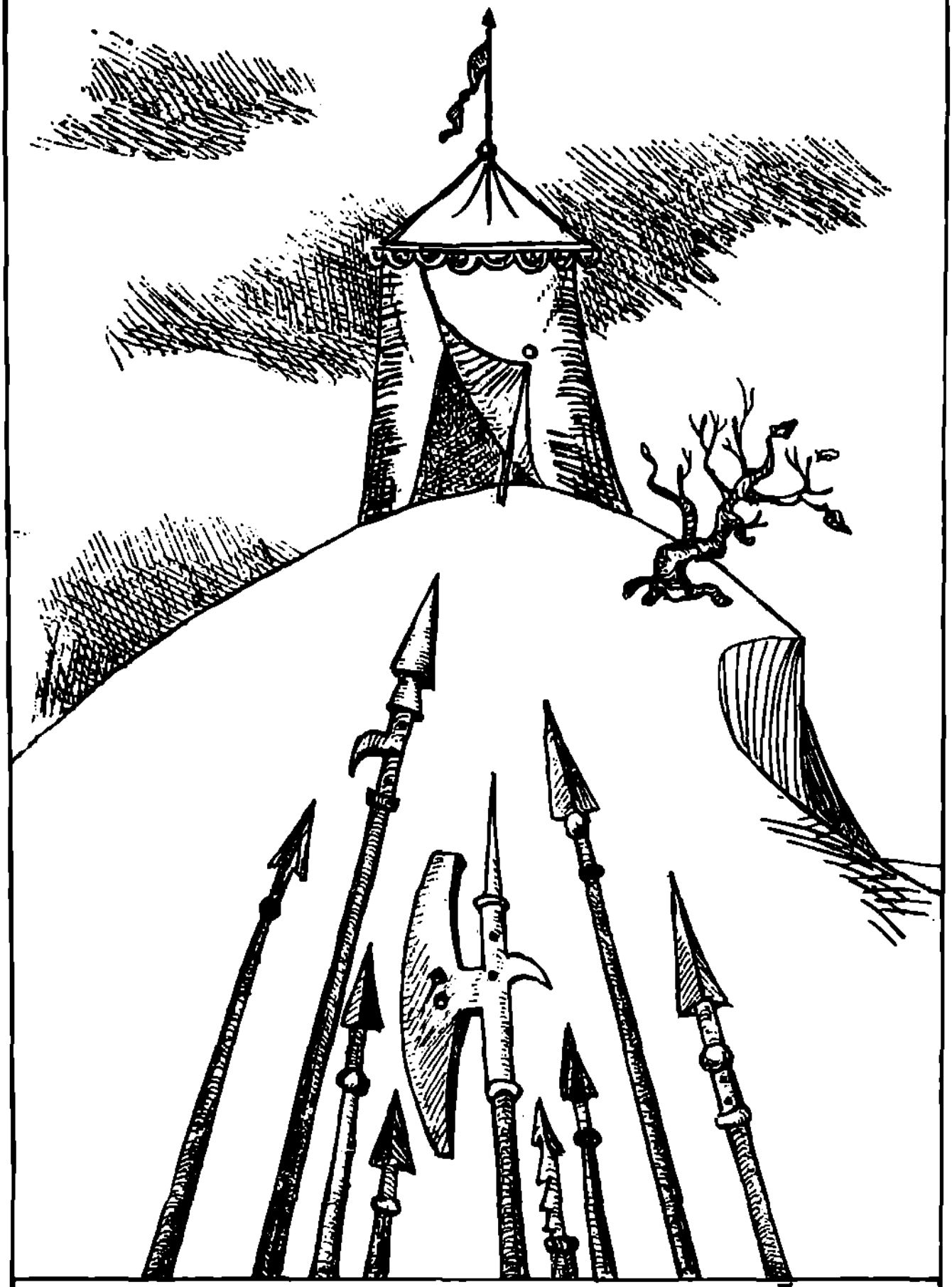

O·KALE·MIE·O·VIMI·A·OM·

— Nu mă duc la nici un consiliu, Simioane!... A venit vr-un olăcar azi-noapte?

— De la frater Ştefan, doamne!

Iată. Nu şi-a împlinit nici datoriile faţă de săcui, căzuţi iarăşi sub sabia nemeşinii. Ce-nseamnă jertfa de sine, dincolo de credinţa nestrămutată într-un mai bine prin ea?!

— Mi-e foame, Simioane... Ce se aude?

— Cornul lui Jivko, măria-ta!

— E de slujbă?

— El a vrut-o, de cum au ieşit din tabără călăreţii boierului Buzescu. Să fi fost orbirea de sine a puterii, atunci cînd a pornit din tabără toate oştile credincioase, lăsîndu-se doar în paza unor lefegii pe care abia-i cunoaşte? Ori gîndul acesta al muceniciei să fi lucrat în adîncuri, aproape fără ştirea lui şi-acum?

— Bietul Jivko, şopteşte... Mă teme!

Trîmbiţe. Trîmbiţe şi clopote atunci, la Alba-Iulia şi la Iaşi şi mereu la Tîrgovişte. Trîmbiţe şi clopote şi ropotul greu al oştilor, mereu ele, oştile în conştiinţa de sine, ca singurul argument aici, la răspîntîia asta hărţuită de Evropă, unde s-a împlîntat Cetatea-de-Piatră... Se smulge din sine. Ascultă ropotul greu al unor pedestrimi înzăoate... Să se grăbească Basta într-atît? Să-l fi speriat într-atît vizita pe care i-a făcut-o aseară?... Clinchetul cuiraselor lovite de săculeţii cu pulbere... Îşi aude sîngele izbindu-i tîmplele... Aşa? Precum mielul cel blînd?... Io?... Glasul lui Jivko:

— Căpitanii lui Basta, măria-ta.

Simion ridică pologul. Gărzile lui Jivko se alinie în stînga şi dreapta intrării. Vede morioanele grele ale archebuzierilor styrieni ai lui Basta închizînd *plaza de armas*. Lumina fragedă, plină de albăstrimi duioase, cade pe oţele. Umbrele halebardelor şi archebuzelor vîrstează iarba călcată în picioare... De-asupra, în cerul alb-albăstrui, pluteşte leneş o gaie mare, de pădure. Basta i-a luat-o înainte cu un ceas. Undeva, în adîncurile lui, n-a crezut-o. Căpitanul Jacques Beauri, deci. Asudat sub morion. Nu poartă costumul de cavaler. Morion şi cuirasă. Îi vede curelele roşii care-i strîng umerarele. Centura din piele groasă, la care-i atîrnă spada. Şi-l aminteşte în tot lungul lunilor acestora de campanie, mereu înfrînt şi umilit în insolenţa lui soldăţească. Raucigny, la un pas în urmă, cu halebarda la umăr, fără mănuşi, îl priveşte încremenit. Beregata îi saltă de cîteva ori deasupra gîtarului de oţel. Lîngă el acel Mortagne, dulău de pază al lui Basta, cu halebarda în cumpănire. Şi dintr-o dată Scharfeneck. Clipeşte des acest Scharfeneck, pe obrazul căruia citeşte

ura. Numai drojdia urii, ca și pe fețele celorlalți, pe care Basta i-a aruncat mereu în jocul lui poltron și îngust, în ura lui măruntă de general gelos și bacșișar, lacom de onoruri și averi, aruncat de soartă aici, unde se-ntrupează din istorie un destin.

Își simte tălpile înrădăcinîndu-se... Își simte trupul înțelenindu-se. Se uită lacom la cerul imens de vară în copt, plin de măreția luminii. Simte dintr-odată mirosul cortului, de arme și mirodenii, amestecat cu mirosul aţîţător al oștenilor asudați sub cuirase și alt miros puternic și iertător, de pămînt înierbat dospit în soare, încă plin de rouă.

— Pînă la capăt, Mihail, își șoptește.

Își aduce aminte ca într-o fulgerare de Daureţiu și de el însuși azi-noapte și se vede pe sine de undeva de departe, dintr-o lumină pură și strălucitoare, parcă de sub Ciucaș, într-o zi însorită și se aude profetizînd cu glas bubuitor, dincolo de glasul lui firesc, cu glas mineralizat, aparținînd Timpului:

— Am să strig mereu peste veacuri, mereu să-mi strig numele de aici, spre neuitarea cea de veci...

Prinde privirea mirată a lui Jivko. Îi face semn spre oștile lui Basta. Se smulge din rădăcini. Iese în fața cortului domnesc, pe hampa căruia flutură steagul Magnaei, în cămașa albă de olandă desfăcută la piept și își spune că nu are altă vocație decît pe cea de soldat. Strigă:

— Bine ați venit voinicilor! Vitejilor!

Aude tăcerea căzînd grea între el și ei. Apoi glasul mîrșav răgușit în cîntece de tavernă al lui Beauri.

— În numele sacrei majestăți romane și al generalului Georgio Basta, te declar arestat pentru înaltă trădare, prințe Michael.

Cuvintele astea, înaltă trădare, zvîrlite lui Io de un lefegiu. Magna, strigă, apoi:

— Ba!... Jivko... Simioane!

O detunătură. Fumul izbucnind din gura pistolului întins de Scharfeneck. Aude plumbul. Vede sîngele țîșnind din ochiul lui Simion. Jivko se prăbușește împuns cu pumnalele. Salt după sabie. Una din cele șapte săbii, ale celor șapte ani de domnie. Numărul șapte, al înțelepciunii, își spune.

Lama ascuțită a halebardei lui Raucigny îi fulgeră scurt sub barbă.

Stă într-o lumină albăstruie plină de armonii tînguioase, în care durerea trecerii se împlinește din sine, aude Timpul, aude sîngele năvălindu-l, apoi aude Imnul Soarelui, se gîndește la Crist, are

dintr-o dată în față veacuri de liniște cumplită și grea și corul acela tînguios își cîntă implorația către soare din care-i cad pe pleoapele rostogolite în țărînă cuvinte pe care abia le mai înțelege:

— Mihail!... *Okale mie o vimi a om!*

Sfîrșit

Grădiștea pe Argeș
octombrie 1972 — august 1973

REDACTOR: E. GROZEA
TEHNOREDACTOR: D. ANDREI

BUN DE TIPAR 28.06.1974. APĂRUT 1974.
TIRAJ 18.150 EXEMPLARE.
HÎRTIE TIP I A 80% GRAD ALB DE 80G./M²
FORMAT 610×860/16. COLI TIPAR $30^{1}/_{4}$. B 114.

TIPARUL EXECUTAT SUB COMANDA NR. 38
LA ÎNTREPRINDEREA POLIGRAFICĂ „ARTA GRAFICĂ"
CALEA ȘERBAN VODA NR. 133
BUCUREȘTI

REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

EDITURA MILITARĂ

Lei 19